

מכירה 53 Auction

פריטים נדירים ומיוחדים

Rare and Important Items

Writing	כתיבה
Yonatan Jacoby	יונתן יעקבי
Miriam Kornfeld	אוראל ליבזון
Oriel Leibzon	שי מנדלוביץ'
Shay Mendelovich	מרים קורנפלד
Nathan Sassoon	אלי שטרן
Eli Stern	נתן ששון
Editing:	עריכה:
Miriam Kornfeld	מרים קורנפלד
Eli Stern	אלי שטרן
Photography	צילום
Yigal Pardo	יגאל פרדו
Design	עיצוב
Ettie Naftaly	אתי נפתלי
Administration	אדמיניסטרציה
Moshe Birnbaum	משה בירנבאום
Esther Strauss	אסתר שטראוס
Logistics	לוגיסטיקה:
Shmuel Freimark	שמואל פריימרק
Prepress and Print	לוחות והדפסה
Keterpress Enterprises, Jerusalem	מפעלי דפוס כתר, ירושלים
October 2016	אוקטובר 2016

Kedem representative in the USA - Uriel Cidor | אוראל סידור - Kedem
 Email: uriel@kedemltd.com | דוא"ל: Tel: 917-324-6268 | סלפון:

כריכה קדמית: פריט 108 Front cover:
 כריכה אחורית: פריט 5 Back cover:
 עמ' 1: פרט מתוך פריט 95 Page no. 1: Detail from item 95

מכירה 53 Auction

יום שלישי, י"ד חשון תשע"ז, 15 בנובמבר 2016, 19:00

Tuesday, November 15, 2016, at 19:00

התצוגה תתקיים במשרדנו, בניין "היכל שלמה" רחוב המלך ג'ורג' 58, ירושלים
המכירה תתקיים באולם המבואה של בניין "היכל שלמה"

The preview will be held at our offices:

"Hechal Shlomo" building, 58 King George st. Jerusalem

The auction will be held at the entrance hall of "Hechal Shlomo" building

Auction Preview on			ימי תצוגה			
Thursday	10.11.16	12:00 - 22:00	12:00 - 22:00	ט' חשון	10.11.16	יום ה'
Sunday	13.11.16	12:00 - 20:00	12:00 - 20:00	י"ב חשון	13.11.16	יום א'
Monday	14.11.16	12:00 - 20:00	12:00 - 20:00	י"ג חשון	14.11.16	יום ב'
Tuesday	15.11.16	12:00 - 18:00	12:00 - 18:00	י"ד חשון	15.11.16	יום ג'

תצוגה מיוחדת (בתיאום מראש בלבד) תתקיים בחוה"מ סוכות, בימים 19-20
באוקטובר. לתיאום ניתן ליצור קשר עם משרדנו.

A special preview (upon request) will be held during Sukkot, October
19-20. Please contact our offices to schedule a meeting.

טלפון בזמן התצוגה +972-77-5140223   Phone during preview

ניתן להשתתף במכירה בזמן-אמת (בהרשמה מראש) באתר האינטרנט של קדם, ללא עמלה נוספת

Online bidding is available on the Kedem website, without extra fee (pre-registration is required)

www.kedem-auctions.com

קדם Kedem

מלך העולם
צוהו וצונו
מלך העולם שע
הגיענו לזמן הזה
לך העולם שעשה
במים ההם בזמן הזה
מלך העולם הרב את
דינו והנוקם את
לכל איבי נפשנו
ברוך הנפרע לעמו
ס האל המשיע
ברוך מרדכי
ש ברוכה
אסתר וגם
ל טוב

ויהי כימי אלושורוש הוא אלושורוש המלך מדרו
ועד כיש שבט וישורוש ומהה מדינה כימים רה
משבת המלך אלושורוש על כמא מלכותו אשר
כשושן הבירה בשנת שלוש למלכותו שלשה משלת
לכל ישריו ועבדיו ויל פרס ומדי הפרתמים ושל
המדינות לפעו בדראות את עשר כגוד מלכותו ואת
יקר תפארת גרודתו ימים רבים שמונים ומאת יום
וכמלואת הימים האלה עשה המלך לכל העם הלמלאים
כשושן הבירה למען ול ועד קטן משתה שבעת ימים
בזצר גת ביתן המלך וזור כרפס ותכלת אלוז
בזבלי טיץ וארגמן על גילי כסף ולמוי שי
מטות זהב וכסף על רצפת כהן ושל ודרוסור
והשקות כבלי זהב וכלים מכלים שונים ויין מלכות
רב כוד המלך והשתיה כדת אין אלם כי כן יסד המלך
על כל רב ביתו לעשות כרצון איש ואיש
ושתי המלכה עשתה משתה לשים בית המלך
אשר למלך אלושורוש ביום השביעי כשוב לכדמלך
ביוץ אסר למהומן בזתא זרבוטא כתא ואכנתא זר
וכרכם שבעת הסריסים המשרתים אתפני רמו
אלושורוש להביא את ושתי המלכה לפני המלך
בכתר מלכות להראות העמים והשרים אתיפיו כי

1. ספר תורה קטן - מרכז אירופה, המאה ה-18/19

ספר תורה בפורמט קטן. [מערב פולין או גרמניה, המאה ה-18/19].
 כתיבה זעירה נאה עם תגים. כתב וועליש אשכנזי [שורשיו של כתב "וועליש" במגורשי ספרד, והוא היה נפוץ ברחבי אירופה, בקהילות ספרדיות דוגמת אמשטרדם וכן בקהילות אשכנזיות מובהקות].
 התיבות "שני השערים" (בפרשת אחרי מות) ממוקמות בראש עמוד - כמנהג ספרד. אופי הכתיבה, מרקם הקלף, התפירות ושיטת העימוד, אופייניים למערב פולין או גרמניה במאה ה-18-19.
 גלול על שני "עצי חיים", עשויים עץ כהה ואיכותי ומעוטרים בראשיהם בשני רימונים גדולים עשויים כסף, ובארבע "חגורות" של עלים ופרחים, אף הן עשויות כסף.

גובה הקלף: 18.5 ס"מ. גובה "עצי חיים": 54 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כתמים, תיקונים, חיזוקים והשלמות במספר יריעות. יריעת פרשת מצורע-אחרי מות מחודשת. ללא מעיל.

פתיחה: \$3000

הערכה: \$8000-12,000

1

1. Small Torah Scroll - Central Europe, 18th/19th Century

Small Torah scroll. [Western Poland or Germany, 18th/19th century].

Tiny handsome script with tagim (serifs). Vellish Ashkenazi script [the Vellish script originated in Spain, and was passed on to Europe by Jews expelled from Spain. It was common throughout Europe in Sephardi communities such as Amsterdam as well as in Ashkenazi communities]. The words Shnei HaSe'erim (Parshat Acharei Mot) are at the top of a column according to Sephardic custom. The manner of writing, type of vellum, the stiches and layout are characteristic to Western Poland or Germany of the 18th-19th centuries.

Rolled on two Atzei Chaim, made of dark high-quality wood, with two large silver finials (shaped as pomegranates) and with four silver bands decorated with leaves and flowers.

Height of vellum: 18.5 cm. Height of Atzei Chaim: 54 cm. Good-fair condition. Stains, corrections, reinforcements and replacements of several membranes. The membrane with Parshat Metzora-Acharei Mot is renewed. Without mantle.

Opening price: \$3000

Estimate: \$8000-12,000

2a

2. מגילת אסתר מאוירת על קלף – אירופה, המאה ה-18

מגילת אסתר מאוירת, על קלף. [הולנד או איטליה, המאה ה-18].
דיו וצבע על קלף.

מגילת "המלך" (מרבית העמודות פותחות בתיבה "המלך"). 5 יריעות קלף, 16 עמודות, 23 שורות בעמודה.

בין עמודה לעמודה מיתמרים ענפים גבוהים עם עלים ופרחים צבעוניים. בראש כל עמודה מופיעים ציפור (סך הכל שלושה סוגי ציפורים), פרחים ופירות (רימונים או תפוחים, בכל עמודה שניה).

בשובל שלפני העמודה הראשונה מופיע איור המתאר מלך יושב על כסאו, כשמלאך מוסר לידיו ספר. בתחתית שמונה מהעמודות הבאות מופיעים איורים המתארים סצנות מסיפור המגילה (מרבית האיורים נעשו בהשראת קבוצת מגילות מעוטרת בפיתוחי נחושת, שנעשו בהולנד או בגרמניה בראשית המאה ה-18): "ויקבצו את כל נערה טובת מראה", המלך אחשוורוש יושב על כסאו וסריסיו לצדו,

המן מרכיב את מרדכי על הסוס, משתה פורים, "ויכתב בשם המלך אחשוורוש ויחתם בטבעת המלך", "נדדה שנת המלך ויאמר להביא את ספר הזכרונות דברי הימים", "והמן נפל על-המטה אשר אסתר עליה", חתונת אסתר ואחשוורוש. בעמודה בה מופיעים שמות בני המן מופיע איור המציג גרדום בן עשר קומות, עליו תלויים עשרת הבנים.

גובה הקלף: 24 ס"מ. מצב בינוני-טוב. קרעים בתחילת היריעה הראשונה, חלקם מחוזקים בנייר דבק. כתמים. במספר מקומות נעשו השלמות בטקסט, בדיו אחרת.

פתיחה: \$8000

הערכה: \$10,000-12,000

2b

2c

2. Illustrated Vellum Esther Scroll - Europe, 18th Century

Illustrated Esther scroll, on vellum. [Holland or Italy, 18th century?].

Ink and paint on vellum.

"HaMelech" scroll (most of the columns begin with the word "HaMelech" [The King]). 5 vellum membranes, 16 columns, 23 rows per column.

Tall branches with leaves and colorful flowers rise between the columns. At the top of each column are birds (three kinds of birds in all), flowers and fruit (pomegranates or apples on every other column).

Preceding the first column is an illustration depicting a king seated on his throne, receiving a book from an angel. Beneath eight of the next columns are illustrations depicting scenes from the Book of Esther (most of the illustrations were inspired by a group of Esther scrolls decorated with copperplate engravings, made in Holland or Germany in the early 18th century): "Let them gather all the beautiful young virgins", King

Ahasuerus seated on his throne, Haman leading Mordecai on his horse, a Purim festival, "The writing was in the name of King Ahasuerus and sealed with the king's ring", "On that night the king could not sleep; and he gave orders to bring the book of memorable deeds, the chronicles", "as Haman was falling on the couch where Esther was", the wedding of Esther and Ahasuerus. In the column containing the names of Haman's sons is an illustration depicting a ten-story gallows on which the ten sons are hung.

Vellum height: 24 cm. Fair-good condition. Tears to the beginning of the first membrane, some reinforced with adhesive tape. Stains. Corrections in different ink in several places.

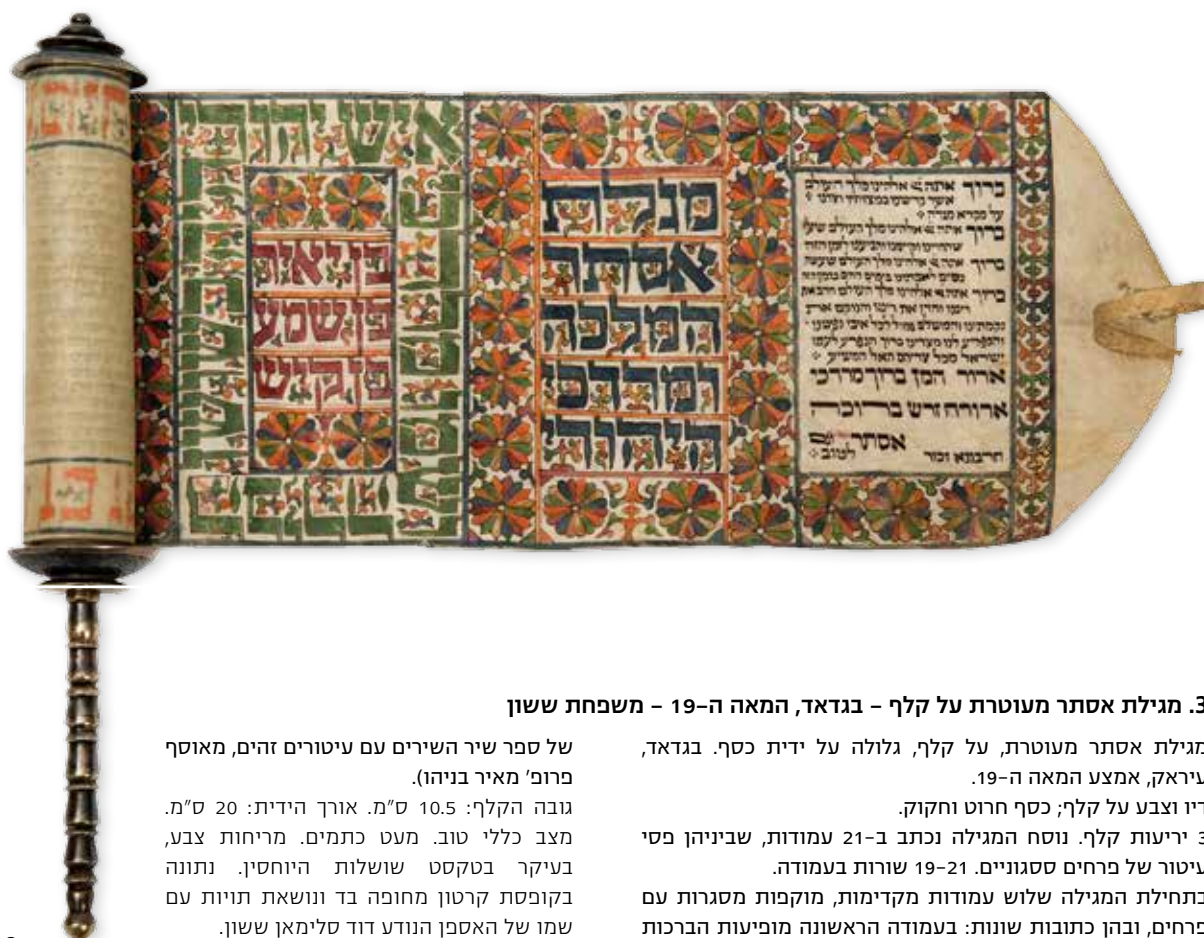
Opening price: \$8000

Estimate: \$10,000-12,000

2d

3a

3. מגילת אסתר מעוטרת על קלף - בגדאד, המאה ה-19 - משפחת ששון

של ספר שיר השירים עם עיטורים זהים, מאוסף פרופ' מאיר בניהו).

גובה הקלף: 10.5 ס"מ. אורך הידית: 20 ס"מ. מצב כללי טוב. מעט כתמים. מריחות צבע, בעיקר בטקסט שושלות היוחסין. נתונה בקופסת קרטון מחופה בד ונושאת תוויות עם שמו של האספן הנועד דוד סלימאן ששון.

תערוכה: Anglo-Jewish Historical Exhibition, Royal Albert Hall, London, 1887.

ספרות:

1. Catalogue of the Anglo-Jewish Historical Exhibition, Royal Albert Hall, London 1887, Compiled by Joseph Jacobs and Lucien Wolf, Illustrated by Frank Haes, לונדון, 1888, פריט מס' 2061 (מצולם).

2. קטלוג "אוסף פויכטונגר, מסורת ואמנות יהודית" מאת ד"ר ישעיהו שחר (הוצאת מוזיאון ישראל, 1971), פריט 417.

3. "אוסף שטיגליץ, יצירות מופת באמנות יהודית", חיה בנז'מין (הוצאת מוזיאון ישראל, 1987), פריט 191.

מקור: אוסף משפחת ששון.

פתיחה: \$5000

הערכה: \$15,000-20,000

מגילת אסתר מעוטרת, על קלף, גלולה על ידית כסף. בגדאד, עיראק, אמצע המאה ה-19.

דיו וצבע על קלף; כסף חרוט וחקוק.

3 יריעות קלף. נוסח המגילה נכתב ב-21 עמודות, שביניהן פסי עיטור של פרחים ססגוניים. 19-21 שורות בעמודה.

בתחילת המגילה שלוש עמודות מקדימות, מוקפות מסגרות עם פרחים, ובהן כתובות שונות: בעמודה הראשונה מופיעות הברכות הנאמרות לפני ואחרי קריאת המגילה, ואחריהן: "ארור המן ברוך מרדכי, ארורה זרש ברוכה אסתר, וגם חרבונא זכור לטוב". בעמודה השנייה, באותיות רבתי צבועות כחול, מופיע הכיתוב "מגלת אסתר המלכה ומרדכי היהודי". בעמודה השלישית, באותיות רבתי בצבעי ירוק ובורדו, על רקע עיטור צמחי, במסגרת - מופיע הכיתוב "איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי", ובמרכז העמודה - "בן יאיר בן שמע בן קיש". מכאן ואילך, לאורך השוליים העליונים והתחתונים, בשולי כל היריעות, באותיות רבתי צבועות כתום, מופיע המשך שושלת היוחסין של מרדכי, ואחריה מופיעה שושלת היוחסין של המן.

גלולה על ידית כסף חרוטה, עם דיסקיות מעוטרת בדגמים צמחיים. מעל הדיסקיות העליונה מופיעה דיסקית נוספת, קטנה יותר, עליה חקוק שם הבעלים, R. D. Sassoon.

באוסף פויכטונגר מופיעה מגילה דומה משנת תר"ח [1848]. באוסף שטיגליץ שבמוזיאון ישראל בירושלים מופיעה גם כן מגילה דומה, משנת תרי"ד [1854], שכפי הנראה נכתבה וצוירה בידי יצחק מאיר חיים משה גבאי מבגדאד (זיהוי הכותב נעשה שם על-פי כתב יד

3b

3. Decorated Vellum Esther Scroll - Baghdad, 19th Century - Sassoon Family

Decorated Esther scroll, on vellum, scrolled on a silver handle. Baghdad, Iraq, mid-19th century.

Ink and paint on vellum; etched and engraved silver.

3 vellum membranes. The text of the Book of Esther is written in 21 columns, between which are decorative stripes of stylized flowers. 19-21 rows per column.

The scroll opens with three introductory columns, surrounded by frames with flowers and containing different inscriptions: The first column contains the blessings said before and after the reading of the scroll and: "Cursed be Haman, Blessed be Mordecai...". In the second column, in large ("rabbati") letters painted blue, is the inscription "Scroll of Esther the Queen and Mordecai the King". In the third column, in rabbati letters painted green and burgundy, against a vegetal background and inside a frame, is the inscription "There was a Jew in Susa the capital whose name was Mordecai", and, in the middle of the column - "Son of Jair, son of Shime'i, son of Kish". Henceforth, along the upper and lower borders, on the margins of all the membranes, the lineage of Mordecai, followed by the lineage of Haman, appears written in orange rabbati letters.

The vellum is scrolled on an engraved silver handle, with bands decorated in vegetal patterns. Above the upper band is another, smaller band engraved with the name of the owner, R.D. Sassoon.

The Feuchtwanger collection contains a similar scroll from 1848. The Stieglitz collection at the Israel Museum

(Jerusalem) also contains a similar scroll, from 1854, apparently written and illustrated by Yitzhak Meir Chaim Moshe Gabai from Baghdad (the author of the 1854 scroll was identified by comparison with a manuscript of the Song of Songs that contained identical decorations, from the collection of Prof. Meir Benayahu).

Vellum height: 10.5 cm. Handle length: 20 cm. Good overall condition. Some stains. Paint smears, mostly to lineage text. Inserted in cloth-covered cardboard box with labels inscribed with the name of the famous collector David Solomon Sassoon.

Exhibited: Anglo-Jewish Historical Exhibition, Royal Albert Hall, London, 1887.

See:

1. Catalogue of the Anglo-Jewish Historical Exhibition, Royal Albert Hall, London 1887, Compiled by Joseph Jacobs and Lucien Wolf, Illustrated by Frank Haes. London, 1888, item no. 2061 (photographed).
2. "Jewish Tradition in Art: The Feuchtwanger Collection of Judaica" by Dr. Isaiah Shachar (Israel Museum, 1971), item 417.
3. "The Stieglitz Collection: Masterpieces of Jewish Art", Chaya Benjamin (Israel Museum, 1987), item 191.

Provenance: Sassoon family collection.

Opening price: \$5000

Estimate: \$15,000-20,000

4. מגילת אסתר מיניאטורית עם ידיית כסף-פיליגרבן ממוארת - טורקיה, המאה ה-19

מגילת אסתר גלולה על ידיית כסף-פיליגרבן. טורקיה, המאה ה-19.
דיו על קלף; כסף, פיליגרבן, מוזהב חלקית; אבן קורל; בד קטיפה; חוטי מתכת זהובים.
5 יריעות קלף, 26 עמודות, 16 שורות בעמודה.

מגילה הגלולה על ידיית ממוארת, שגובהה גדול פי שלושה מגובה המגילה.
הידיית עשויה כולה מלאכת פיליגרבן עדינה, מקושטת בגרנולציה ובלוחיות כסף זעירות בצורת מעוינים, ובעיטורי פרחים קטנים. חלקה העליון מעוצב בצורת כתר בעל שלוש קומות, שמעליו חרוט, ובקצהו העליון אבן קורל. הזהבה חלקית.
שרון לקשירה בתחילת היריעה הראשונה. כיסוי מקורי, עשוי בד קטיפה כחול, רקום בחוטי מתכת זהובים, הנסגר באמצעות שלושה כפתורים.

גובה הקלף: 7 ס"מ, גובה הידיית: 32 ס"מ. מצב כללי טוב. שבר וכיפופים בקצה התחתון של הידיית. כיסוי בד: 9x7 ס"מ בקירוב. בלאי בקטיפה ומעט פרימות.

ספרות: אסתר יוהס, "יהודי ספרד באימפריה העות'מאנית", מוזיאון ישראל, תשמ"ט, פריט 23, עמ' 83; לוח 41, עמ' 209.

מתיחה: \$3000

הערכה: \$6000-8000

4a

4. Miniature Esther Scroll with an Exquisite Filigree-Silver Handle - Turkey, 19th Century

Esther scroll, scrolled on a filigree-silver handle. Turkey, 19th century.

Ink on vellum; silver, filigree, partly gilt; coral; velvet fabric; gold metal threads.

5 vellum membranes, 26 columns, 16 rows per column.

Vellum scrolled on an exquisite handle whose height is thrice that of the scroll.

The handle is made entirely of delicate filigree work, decorated with granulation and tiny silver diamond-shaped platelets and small flower decorations. Its top part is in the shape of a three-storied crown, above which is a cone topped by a coral. Partly gilt.

A string for fastening at the beginning of the first membrane. Original cover made of blue velvet fabric, embroidered with gold metal threads and fastened with three buttons.

Vellum height: 7 cm, handle height: 32 cm. Good overall condition. Break and bends to handle's bottom tip.

Fabric cover: ca. 7x9 cm. Wear to velvet and some unraveling.

See: Esther Juhasz, "Sephardi Jews in the Ottoman Empire" (Hebrew), Israel Museum, 1989, item 23, p. 83; plate 41, p. 209.

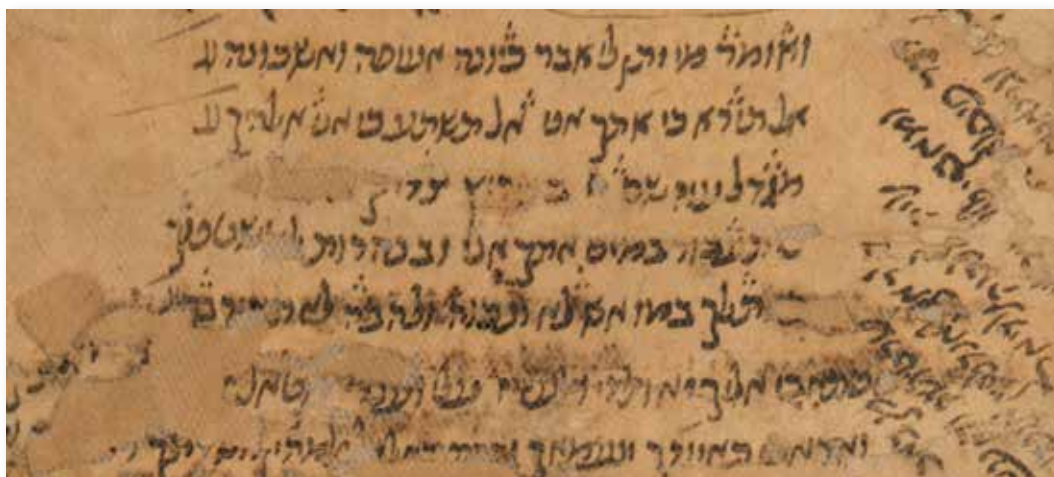
Opening price: \$3000

Estimate: \$6000-8000

4b

5a

5. מכתב מהגניזה הקהירית – נשלח ע"י רבי שלמה כהן מאלכסנדריה לאביו רבי יהודה כהן בפוסטאט, בשנת 1148 – תיעוד היסטורי יחיד במינו על המרת דת בכפיה, קידוש השם וחורבן הקהילות היהודיות בצפון-אפריקה עם כיבוש האלמואחדין

העירה אסף את היהודים ויציע להם המרת הדת ויהי מפתה אותם זמן שבעה חדשים והם היו בכל הזמן ההוא מתענים ומתפללים", ולאחר מכן נרצחו מאה וחמישים יהודים שסרבו להתאסלם והשאר המירו את דתם ["אח"כ בא שר צבא משרי צבאותיו ויבקש מהם כי ימירו דתם וימאנו לקבל ויהרוג מהם על יחוד השם מאה וחמישים איש יהודי, הצור תמים פעלו וגו', והנשארים המירו דתם"]. הוא מזכיר כי רבי יוסף בן עמרם שהיה דיין בסגמלאסה היה מאלו שהמירו את דתם ומכנה אותו "ראשון הפושעים", ובהמשך כותב "קהלות המערב בעונות בגדו כולם זקנים ולא נשאר אף אחד בשם יהודי מבג'איה עד סגלמאסה כי נהרג מי שנהרג והמיר דתו מי שהמיר". בין היתר מופיעים גם פרטים על הכיבושים השונים של האלמואחדין ועל מספרי ההרוגים ["וביום כתבי מכתב זה באה השמועה כי בג'איה נלקחה... וכמו כן בא לרשותו כל חוף הים בשלמות משער אשביליא עד שער טרשושה והמון מהאנדלוסיים שלחו אליו וימליכוהו על הארצות... אמנם בהשתערו על פאס ויכבשנה, הרג בה מאת אלף נפש ובמראכש הרג מאה ועשרים אלף נפש..."].

לפינו תיעוד יחיד במינו של חורבן הקהילות היהודיות בצפון-אפריקה במאה ה-12, מסוחר יהודי בן התקופה, שכתב את הדברים בעיצומם של המאורעות.

לאחר קטע ארוך זה חוזר הכותב לעסוק בעניינים אישיים וענייני מסחר. במספר מקומות הוא מביע את געגועיו לאביו ומביע את תקוותו שיוכלו להפגש ולהיות יחד. בין היתר הוא גם מזכיר חכם יהודי שהיה תלמידו של הר"י מיגאש ואשר הגיע מסגלמאסה למצרים: "והגיע בימים האלה איש חכם סגלמאסי ושמו יוסף בן מלאל והוא למד אצל בן מיגש, ובירו כתב בן מיגש במנוי ויהי לו דברים עם הרב ולא הצליחו ה' וישאר במצרים כי עשוק הוא והוא נותן לך שלום ומשתוקק אליך ומצטער על אשר לא נועד עמך במצרים..." [הר"י מיגאש נפטר כשבע שנים קודם לכן, בשנת ד'תתק"א, 1141].

בראשית המאה ה-12 קמה בצפון אפריקה תנועת האלמואחדין (אל-מוואחידון, ובתרגום לעברית: המייחדים), שנוסדה ע"י עבדאללה אבן תומארת שהכריז על עצמו כעל משיח מוסלמי, ויצאה למלחמת כיבוש של ערי המגרב מידי השליטים הקודמים

מכתב מ"הגניזה הקהירית", מאת רבי שלמה כהן מאלכסנדריה (מצרים), אל אביו רבי יהודה שישב בפוסטאט (קהיר העתיקה, מצרים), שבט א'תנ"ט לשטרות [ד'תתק"ח 1148]. ערבית-יהודית. כתב-יד על נייר, בפורמט ארוך וצר. מכתב שלם (עם פגיעות בטקסט), משוקם בהדבקת בד-רשת עדין ובמילוי נייר בשוליים.

מכתב שלם עם תוכן חשוב מאד, מתוארך בגוף המכתב. מן המכתבים החשובים שיצאו מ"הגניזה הקהירית", ובו תיעוד היסטורי יחיד במינו על כיבוש תנועת האלמואחדין בצפון אפריקה ובדרום ספרד ועל חורבן הקהילות היהודיות שבה בעקבותיו.

בגב המכתב רישום הנמנע והשולח (מקוטע): "...את מוריני ורבינו יהודה... יין הגאונים... עבדו המתפלל לאל בעדו, שלמה כהן, שלום" [זהותו של הנמנע – "מוריני ורבינו יהודה... – לא נתבררה עדיין, אך מתוכן המכתב נראה כי היה אדם נכבד, ואולי אישיות רבנית חשובה. ראה להלן]. המכתב נפתח בפסוקים שונים ולאחר מכן מאריך הכותב לתאר לאביו את מצבו האישי ופרטים רבים על העסקים האישיים שלו ועל העסקים המשותפים עם אביו. הוא כותב על קנייה ומכירה של סחורות, על חובות ותשלומים לאנשים שונים, ועוד.

לאחר מכן, מופיע קטע ארוך המתחיל במילים: "אמנם מה שאתה רוצה לדעת מידעו המערב אשר כל שומעיה תצילנה אחזינו", ואחריו מפרט הכותב את שהיה ידוע לו על המאורעות שהתרחשו באותה עת בערי המגרב עם כיבוש האלמואחדין, וזאת על סמך ידיעות מהימנות שהיו בידו ["הודעתין בזאת לא על פי השמועה כי אם ממי ששא והגיד הודעתין כזאת"]. בין היתר, הוא מספר על כיבוש העיר תלמסאן בידי כוחותיו של עבד אל מומין אלסוסי, משליטי האלמואחדין, ועל הריגת חלק מיהודי המקום והתאסלמות של האחרים ["ויהרוג כל הנמצאים בה חוץ מאלה שפשעו בהמרת הדת"]. הוא ממשיך ומספר על כיבוש העיר סגלמאסה בעזרת תושבי המקום שהסגירו את העיר לידי אל מומין, וכותב כי לפני כיבוש העיר ברחו ממנה כמאתים יהודים לקצבה שבמרוקו ובהם קרובי משפחתם "ודי מר יעקב ועבאס ומר יהודה בר מר פרחון ואחיו והם עתה בדרעא, אחרי אשר לקחו מהם כל אשר היה עמם". הוא מוסיף לכתוב כי לאחר כיבוש סגלמאסה ניסה אל מומין לשכנע את היהודים להמיר את דתם במשך שבעה חודשים ["ואחרי בואו

5b

- שושלת המוארביטון. בהמשך השתלטו האלמואחדין גם על חבל אנדלוסיה שבחצי האי האיברי. היתה זו תנועה מוסלמית קיצונית שהשליטה בכח החרב את דת האיסלאם בכל מקומות כיבושה. בכל מקום אליו הגיעו גזרו על ה"בלתי מאמינים" לקבל את דת האסלאם ואם לא - ייהרגו בחרב. הדבר הביא לחורבן עשרות קהילות יהודיות בצפון אפריקה ובדרום ספרד. רבים נרצחו על קידוש השם ואלפים המירו את דתם למראית העין. הרבב"ד מתאר את חורבן הקהילות כך: "ואחר פטירת רב יוסף הלוי ז"ל (ר"י מיגאש) היו שני חירום ושמונות על ישראל ויצאו בגלות ממקומותם אשר למות למות, ואשר לחרב לחרב ואשר לרעב לרעב ואשר לשבי לשבי... ואשר לצאת מן הכלל יצא מפני חרב אבן תמורת שיצא לעולם... שגזר להוציא את ישראל מן הכלל ואמרו לכו ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד וכן לא השאיר להם בכל מלכותו שם ושאר במדינת צלא מקצה העולם עד מדינת אלמהדיה...". רבי אברהם אבן עזרא חיבר קינה על חורבן הקהילות, המתחילה במילים "אהה ירד עלי ספרד רע מן השמים, וספוד רב עלי מערב לזאת רפו ידי". בקינה זו מזכיר את שמות הקהילות שנחרבו, ביניהן: "והוי אקרא במצרה על קהלת סגלמאסה ועיר גאונים ונבונים מאורם חושך כיסה", "ועיר מלוכה והנוכח מראס המיוחסה", "אהה אפס קהל פאס יום נתנו למשיסה", "ואי חוסן קהלת תלמסן והזרתה נמסה", "וקול ארים בתמרורים עלי סבתה ומכאסה", "וסות אקרעה עלי דרעה אשר לפנים נתפשה", ועוד.

בעת כתיבת המכתב שלפנינו היה הרמב"ם כבן עשר. בעקבות כיבושי האלמואחדין נאלץ אביו - רבי מימון הדיין, לעזוב עם משפחתו את עירם קורדובה. הם יצאו למסע נדודים שארך כעשר שנים, ולאחריו ניסו להתיישב בעיר פאס, אך גם שם נאלצו לעזוב לאחר חמש שנים בשל רדיפות האלמואחדין, ועשו את דרכם לארץ ישראל, משם הגיע הרמב"ם למצרים. בעקבות מאורעות אלה ותופעת היהודים שנאלצו להתאסלם למראית עין כדי להציל את חייהם, כתב הרמב"ם את "אגרת השמד" הידועה. באגרת זו יצא הרמב"ם להגן על אותם יהודים ותקף בחריפות את דבריו של חכם אלמוני שטען כי דינם של האנוסים כעובדי עבודה זרה וככופרים בכל התורה כולה.

המכתב שלפנינו נקנה ע"י האספן והנגיד ר' דוד ששון. נוסח המכתב בערבית-יהודית פורסם בספר "אהל דוד" (מס' 713) ובמקומות נוספים. חלק מן המכתב [הקטע הנוגע לפרעות האלמואחדין] תורגם לעברית ע"י רבי יעקב משה טולידאנו בעל "נר המערב" [קטע זה פורסם בקובץ מקבציאל, לז, עמ' תרגא-תרגב]. הרב טולידאנו משער (שם) כי כותב המכתב הוא רבי שלמה סגן הכהנים שנזכר באגרת תימן להרמב"ם, שנשע ממצרים לתימן.

למכתב שלפנינו צורפה מחברת בכת"י, עם תמלול מלא של המכתב ואחריו תרגומו לעברית והערות הסבר, שנעשה ע"י פרופ' יצחק יחזקאל יהודה, עבור ר' דוד ששון (הציטוטים לעיל הם מתרגומו של פרופ' יהודה).

דף, כתוב משני צדיו. אורך: 50 ס"מ. רוחב: 18 ס"מ. מצב ביוני. כתמים וקרעים. הדף משוקם בהדבקת בד-רשת שקוף, בשני הצדדים, ומילוי נייר בשוליים. נתון בכריכה. מקור: אוסף משפחת ששון. אהל דוד - מס' 713.

פתיחה: \$20,000

הערכה: \$50,000-100,000

decreed to singularly target the Jewish people and annihilate them until their name will be extinguished...". Rabbi Avraham Ibn Ezra wrote a lamentation on the destruction of these communities mentioning the names of those communities. Among them are Sijilmasa, Marrakech, Fez, Tlemcen, Meknes, Derah, etc.

At the time this letter was written, the Rambam was about ten years old. Following the Almohad conquests, his father, Rabbi Maimon the Dayan was forced to flee his city of Cordova with his family. They wandered for ten years after which they attempted to settle in Fez but were forced to leave after five years again fleeing the Almohad. They then made their way to Eretz Israel and from there the Rambam eventually travelled to Egypt. Following these events and the fact that Jews were coerced into outwardly accepting the Islamic religion to save their lives, the Rambam wrote his famous Igeret HaShmad, in which he defends those Jews and fiercely attacks the anonymous sage who claimed that those anusim are considered by Jewish law as idol-worshippers and as heretics.

This letter was purchased by the collector R. David Sassoon. The version in Judeo-Arabic was published in the book Ohel David (no. 713) and in other places. Some of the letter [the section related to the Almohad riots] was translated into Hebrew by R. Ya'akov Moshe Toledano, author of Ner HaMa'arav [this section was published in the Mekabtzi'el anthology, 37, pp. 651-652]. R. Toledano thinks that the writer of the letter is R. Shlomo Segan HaKohanim mentioned in Igeret Teiman by the Rambam, who journeyed from Egypt to Yemen. A handwritten notebook is enclosed with the letter, with the full transcription of the letter and its Hebrew translation with explanatory notes written by Prof. Yitzchak Yechezkel Yehuda for R. David Sassoon.

Leaf, written on both sides. Length: 50 cm. Width: 18 cm. Fair condition. Stains and tears. Restored with transparent net fabric glued onto both sides of the letter and paper filling to margins. Bound.

Provenance: Sassoon family collection. Ohel David - no. 713.

Opening price: \$20,000

Estimate: \$50,000-100,000

5. Letter from the Cairo Geniza - Sent by Rabbi Shlomo Cohen of Alexandria to his Father Rabbi Yehuda Cohen in Fustat, 1148 - Unique Historical Documentation of Forced Conversion, Kiddush Hashem and Destruction of the North-African Jewish Communities During the Almohad Conquest

Letter from the Cairo geniza, by Rabbi Shlomo Cohen of Alexandria (Egypt), to his father Rabbi Yehuda who resided in Fustat (now a part of the 'Old Egypt' area in Cairo), Shvat 1148. Judeo-Arabic.

Manuscript on paper; long narrow format. Complete letter (with damages to text), restored with a delicate net fabric and paper filling to margins.

Complete letter with very significant content, dated in the letter itself. One of the most important letters removed from the Cairo Geniza containing a unique historical documentation of the conquest of the Almohad (al-Muwahhidun) movement in North Africa and in Southern Spain and of the ensuing destruction of the Jewish communities.

The names of the addressee and the sender appear on verso of the letter [cutoff]: "... **Our teacher and Rabbi Yehuda... grandson of the Geonim... His servant who prays to G-d on his behalf, Shlomo Cohen, Shalom**" [the identity of the addressee, "Our teacher and Rabbi Yehuda" is unknown, however from the content of the letter it seems that he was a notable person and perhaps an important rabbinical figure.

The letter begins with various verses followed by a long description of the writer's personal state and many details of his personal business and his joint business with his father. He writes of purchase and sale of merchandise, of debts and payments to various people, etc.

Afterward, a long section appears beginning with the words: "**As to your desire to know of the news in Maghreb, that whosoever heareth of it, his ears shall tingle**". He then details the events which occurred at that time of the Almohad conquest of Maghreb cities relying on trustworthy updates ["**I inform you of this, not from rumors but from someone who came and informed me**"]. Among other things, he tells of the conquest of the city of Tlemcen by the forces of Abd al-Mu'min, a prominent member of Almohad movement, and of the murder of some Jews who lived there and coercion of others to convert (to Islam) ["and he will murder all those therein with the exceptions of those who were traitors and converted"]. He continues to recount the conquest of the city of Sijilmasa with the assistance of the residents who extradited the city into the hands of Al-Mu'min. He writes that before the invasion of the city, about 200 Jews escaped to El-

Kasbah, Morocco including their own relatives. He adds that after the conquest of Sijilmasa, Al-Mumin tried to convince the Jews to convert to Islam for the duration of seven months, after which he murdered 150 Jews who refused to convert and the rest converted. He mentions that Rabbi Yosef ben Amram who was a Dayan in Sijilmasa was among those who converted and labels him "the leading traitor". Further he writes of "**Maghreb communities who were entirely traitorous and no one from Béjaïa to Sijilmasa, retained his Jewish names. Some were killed and other changed their religion**". The letter also details the various Almohad invasions and numbers of the dead [he invaded Fez and conquered it killing 100,000 people and in Marrakech he killed 120,000 people...].

This is a distinctive documentation of the destruction of Jewish North African communities in the 12th century, by a Jewish merchant of that time who wrote about the events as they were happening.

After this long section, the writer returns to personal and commercial matters. In several places, he expresses his longing for his father and his hope to meet him. He also mentions a Jewish sage who was a disciple of R. Y. Migash and who left Sijilmasa for Egypt [Rabbi Y. Migash died seven years previously in 1141].

In the beginning of the 12th century, the Almohad Caliphate (al-Muwahhidun, "the Unifiers") movement was founded in North Africa by Ibn Tumart, a Muslim Berber who launched an open revolt against the ruling Almoravids and conquered Maghreb cities. Later, the Almohads also conquered the Al-Andalus territory in the Iberian Peninsula. The Almohad was an extreme Muslim movement that forcefully converted Jewish communities in each new city they conquered. In each city they invaded, the Almohad decreed upon the people to accept Islam or forfeit their lives. This decree led to the destruction of dozens of Jewish communities in North Africa and in Southern Spain. Many were murdered sanctifying G-d's name and thousands outwardly converted to Islam. The Ra'avad describes the destruction of the communities: "After the death of R. Yosef HaLevi (R. Y. Migash), came years of shmad to the Jewish people and they exiled from their homes, some to die, some to be killed by the sword, some died of hunger and some were taken into captivity... He

6a

6. מחזור ליום הכפורים כמנהג בני רומא – כתב-יד על קלף – איטליה, המאה ה-15

בבית תמותה, אשא דעי למרחוק, אין ערוך אליך, אל שת מאז מעונו, אשר אימתך באראלי אומן, אשפכה לפניך שיחה, מעשה אלהינו אדיר בויעודו, אמרו לאלהים אל מלך בעולמו, אמיצי שחקים ממעל, כי אמרתך לא תפיל, אלי מרום אומרים הלולו, מי יערוך אליך מענה לספר, אל ברוב עצות תיכן את רוח, איהלת מתווחים, רבונו של עולם קודם כל דבר ("יודיו שלגאון"), אלהינו ואלהי אבותינו היה עם פיפיות, אביעה כתם עוני, אלהינו ואלהי אבותינו אל תעזבנו, אדם איך ינקה, איום ונורא משפט יום בוערה, אמרתי לפושעים, יום אמיץ זה, אהלך בקול רם.

(לאחר ברכות ההפטרה נכתב "ופוסקין צדקה...". המנהג "לפסוק צדקה" לטובת הנפטרים אחרי קריאת התורה ביום הכיפורים מובא ב"מחזור ויטרי" ונהג באיטליה וצרפת).

מוסף (בשוליים נכתב: "מוסף דר' יוחנן הכהן"): אשען במעש אזרח, תמה בלויית עדנה, אהלך אף תם לישב, אליך נשאתי את עיני, אות קידושך אימנתי, אנא אזון שועת חינוך, אשר אימתך, אמרו לאלהים, אשר יראתך, אור נוגה עטיית מעילו, מי ימלל גבורות חיילך, ונתנה תוקף, אזרת עוז מלפנים, ביאור דברי נכוחות ("רשות סדר עבודה"), אזכר סלה לשם פה לאדם ("סדר עבודה"), אנוש איך יתכפר, אעשה למען שמי, יום אדיר ומיוחד, יום אשר אשמינו, אדון אביר.

מנחה: אודך בקול ערב, אדר בתואר נכון, אתה אל רחום וחנון, אל אדיר רב חיל, וחיות ארבע נושאות כסא, איפגנת ערוגים, במה אקדם ה' ("יודיו שלגאון שנהגו לאומרו ביום הכפורים"), איום ונורא

כתב-יד על קלף, מחזור כמנהג בני רומא – תפילות, סליחות ופיוטים ליום הכפורים ולעשרת ימי תשובה. [איטליה, המאה ה-15].

כרך עבה, דיו על קלף. כתיבת סופר נאה בכתיבה איטלקית ביוניתי, מנוקדת. עם הוראות בכתיבה ביוניתי לא מנוקדת. תיבות פתיחה בכתיבה איטלקית מרובעת.

כתב-היד מתחיל בוידוי לתפילת הלחש של שחרית, וכולל בשלמות את חזרת הש"ץ לתפילת שחרית, הקריאה וההפטרה לשחרית, תפילת מוסף, תפילת מנחה, עם הקריאה וההפטרה, ותפילת נעילה, ואחריהם חטיבה שלימה של פיוטי סליחות ליום כיפור ועשרת ימי תשובה.

בדף [80] קולופון: "תם ושלם סדר ראש השנה וסדר יום הכפורים...". בדפים שלאחר מכן מופיעות "הסליחות לעשרת ימי תשובה", "סליחות לליל צום כיפור", "סליחות לשחרית יום כיפור", "סליחות לשבת ויום הכיפורים", "סליחות למנחת צום כיפור", ו"סליחות לנעילה". בדף [112] למטה קולופון הסיום: "נשלמו סליחות שליום הכיפורים תהלה ושבח למשפיל ומרים", ולאחר מכן נכתבו מספר פיוטים נוספים.

סדר הפיוטים הוא כמנהג בני רומא. בכתב-היד שלפנינו ישנם שינויים קלים מהסדר המצוי בכתב-יד ובדפוסים ומתיאורו של שד"ל בחיבורו "מבוא למחזור כמנהג בני רומא" (ליוורנו תרט"ז).

רשימת הפיוטים והסליחות שבכתב-היד:

שחרית: שושן עמק איזמה, יום מימים הוחס, אנוש מה יזכה, צפה

6b

מקדשי אל, ישראל עם קדוש, שחר קמתי להודות לך אלהי תהלתי.
סליחות לשבת ויום הכיפורים: יום שבת וכיפורים איש באחיו דבק,
שרי קודש היום איש ברעהו נתאחד.

סליחות למנחת יום כיפור: במקדש אל והיכליו היונה שיר תרב,
מולך מוני ומעלה מעלה עולה, ידך פשוט ופתחה, בת עמי לא
תחשה ולא תשקוט מזעקה.

סליחות לנעילה: תפילה לעני כי יעטוף רוחו ושיחו נאלם, בטרם
שמש בחדרו וחופתו יאמש [נקטע באמצע, חסר דף או שנים
בין דפים 110-111]. אלהים דר מרומך [חסר בהתחלה, מתחיל
במחרוזת "שערי רצון פתחה לעם קנוי לגורלה"], עת שערי רצון
להפתח, תכלה ממנו אפך וחמתך.

פיוטים נוספים: שוכני בתי חומר למה תשאו עין ("תוכיחה"), איה
נא חסדיך יי' אשר גמלת, לא בקשתי אל אבטח ולא אשען בחרבי;
"פתיחות": יי' אלהי הצבאות יושב הכרובים ביטית לעמך שובו
בנים שובבים, יי' אלהי האלהים ואדוני האדונים באנו בשברות רוח
ותחנונים, אליך יי' שועתי ואקרא בקראי ענני בעת צרה; "אתחיל
בוידוים": אנקת אסיר ושועתו אליך בהשמיעו; "תחנון לרבינו
ישעיה": יציץ צור מחרכו וישגיח אל מפתחו.

[116] דפי קלף. 26 ס"מ. רוב הדפים במצב טוב, מספר דפים במצב
בינוני, כתמים ובלאי. דהייט דיו במספר דפים. כריכת עור חדשה.

פתיחה: \$20,000

הערכה: \$30,000-40,000

צום העשור, אצתי ביום כיפור לכלות פשעים, אשפוך תחניה, אומץ
אמונים יכון.

נעילה: אב ידעך מנוער, מערב עד ערב אנצחה, מלאכים מרוממים,
יה בפלשך כל מעשים, אשמינו תבלע.

סליחות לעשרת ימי תשובה: אתה תקום תרחם ועל הרעה תנחם,
אתה תשמע מן השמים אנקת מיחדי שמך פעמים, אלהים למדתנו
מנוערינו, אז מקדם הקדמת תשובה, אלכה ואשוב אל אישי הראשון,
אהלי שודד ונתקו מיתרי, אנוש מה יצדק ביום לפני בוראו, אין לי
בטחון כי אם עליך, אבוא היום בתפילה אל מקדשי אל, ישמעני
אלהים בקוראי לנגד, מקוצר רוח ומעבודה קשה וכבדה, את פני
מבין צפוני, ארעדה ואפחדה מיום דרישת עלבון פקודה, שטר עלי
בעדים וקנין, אני בעודי במאסרי, ירא לבי ורועד, אלהים בעלונו
אדונים ("סליחה לצדיק ר' אליהו נ"ע"), אודך יי' כי אנפתי בי ("סלח
לנו אבינו חטאנו לעשרה הרוגי מלכות").

סליחות לליל יום כיפור: יום יעלה נקראה לאלהים בנדבה, ישראל
בחירי אל, דלתיך הלילה לשבי חט[א] הותרו, ברוך אלהי עליון
מראש אחרית חוזה, בקרבי אש אוכלת, ישן אל תירדם.

סליחות לשחרית יום כיפור: שופט כל הארץ ואותה במשפט יעמיד,
בני ציון היקרים איש באחיו יליצו, בני עמי במהללי יעירון אשמורת
הבוקר, יעירוני רעיוני, בעשור יום גילות יום מחסה מחורב, יערב חין
ערכיו, קדוש שוכן עליון הבט ממרומיך, ידידי אל ברכוהו בעצרת
קהלכם, הן יום בא ליי' מקדש במוצא ומבוא, ביום עשור קראתיך,
בקר אערך לך ואצפה לעת מרפא ופדיום, אבוא היום בתפילה אל

6c

6. Machzor for Yom Kippur, According to the Roman Rite - Vellum Manuscript - Italy, 15th Century

Vellum manuscript, Machzor according to the Roman rite - prayers, Selichot and piyyutim for Yom Kippur and for Aseret Yemei Teshuva. [Italy, 15th century].

Thick volume. Ink on vellum. Handsome scribal writing in semi-cursive Italian script, vowelized. With unvowelized instructions in semi-cursive script. Initials in square Italian script.

The manuscript begins with the vidui (confession) for the individual Shacharit prayer and contains all the repetition of Shacharit (chazarat hashatz), the Torah reading and Haftarah, Musaf, Mincha, with its Torah reading and Haftarah, Ne'ilah and many piyyutim of Selichot for Yom Kippur and for Aseret Yemei Teshuva. Colophon on page 80b: "Completed the seder of Rosh Hashanah and of Yom Kippur...". On the following leaves are Selichot for Aseret Yemei Teshuva, Selichot for Yom Kippur eve, Selichot for Shacharit of Yom Kippur, Selichot for Shabbat and Yom Kippur, Selichot

for Minchah of Yom Kippur and Selichot for Ne'ilah. On the bottom of page [112a] is a concluding colophon: "The Selichot of Yom Kippur are completed, praise to He who brings down and raises", followed by a few other piyyutim.

The piyyutim are arranged according to the Roman rite. This manuscript slightly varies from the common arrangements in manuscripts and in print and from the description of Shadal in his composition "Mavo L'Machzor K'Minhag Bnei Rome" (Livorno, 1857). For the list of piyyutim and their place in the machzor, please see the Hebrew description.

[116] vellum leaves. 26 cm. Most leaves are in good condition, several are in fair condition, stains and wear. Faded ink on several leaves. New leather binding.

Opening price: \$20,000

Estimate: \$30,000-40,000

7a

7. כתב-יד - ספר הקיצין להרמב"ן - ספרד, המאה ה-14/15

כתב יד, "ספר הקיצין - לרב ר' משה בר נחמן ז"ל". [ספרד? המאה ה-14/15?].

כתיבה ספרדית בינונית עתיקה [שימוש בכתב זה נעשה כבר בסוף המאה ה-13, ויתכן וגם כתב היד שלפנינו נכתב אז].

כתב-יד שלם, המכיל את החיבור כולו, הידוע יותר בשם "ספר הגאולה" להרמב"ן.

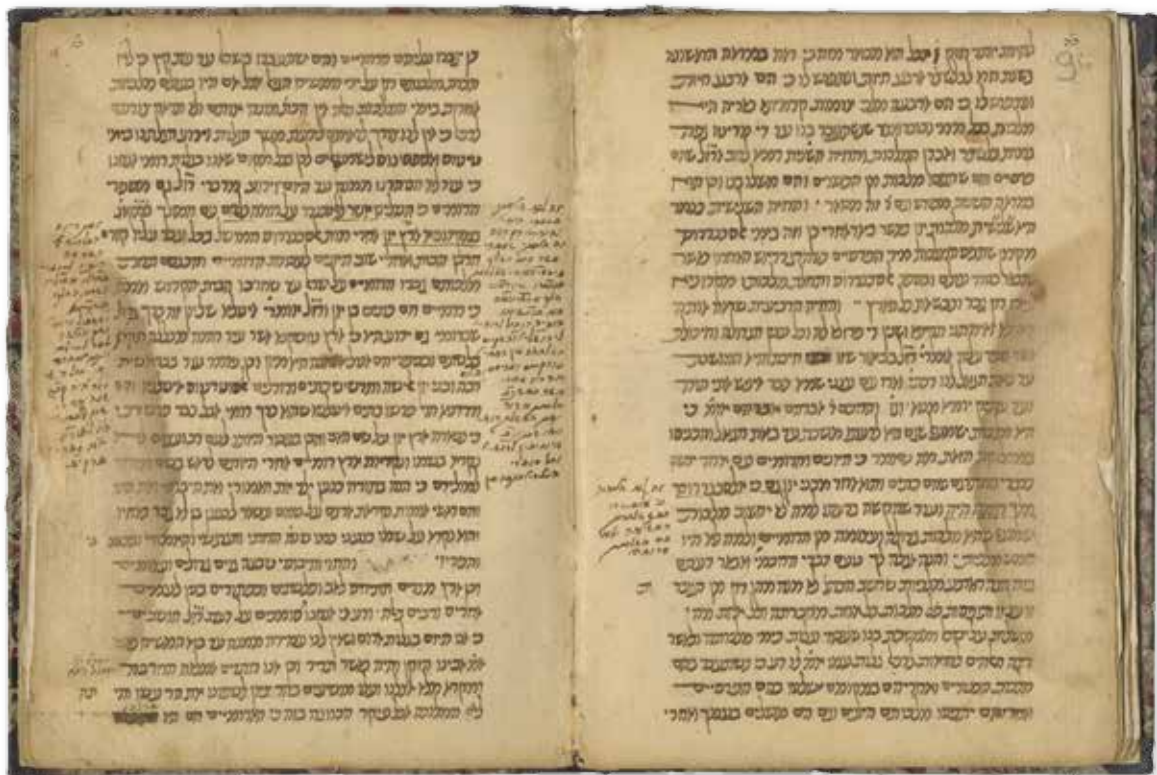
חתימות בעלים בכתיבה איטלקית: "עזרא מפאנו יצ"ו בכ"מ המנוח יצחק ז"ל" [נפטר שס"ח בערך. מחכמי מנטובה וונציה, דודו ורבו של הרמ"ע מפאנו, החזיק ברשותו ספריה גדולה של כתבי יד, בהם העתקות חשובות של קבלת האר"י]; "שמשון כהן מודון יצ"ו" [תל"ט-תפ"ז, מחכמי איטליה, רב במנטובה, בעל "קול מוסר"]; "יורשי כמוה"ר שמואל מפאנו זצ"ל".

תיקונים והגהות, בהם מספר הגהות ארוכות, בכתיבה איטלקית [משני כותבים].

בספר הקיצין, או ספר הקץ, ובשמו המפורסם "ספר הגאולה", עוסק הרמב"ן בענייני הגאולה ובחישוב קץ הימים. לפי דעת הרמב"ן בחיבורו זה, בדור שקרוב לאחרית הימים בטל האיסור לחשב קיצין. לדבריו, הסיבה שאמרו "תיפח רוחם של מחשבי קיצין", היתה כי החכמים ידעו את אריכות הקץ "ואינם רוצים שיתגלה פן יהיה זה רפיון בחלישות תקוותם", אבל בימינו אין איסור לחשב את הקץ. נאמן לשיטתו, ניסה הרמב"ן לקבוע את זמן הקץ על פי מספר מקומות בספר דניאל, והגיע למסקנה שבשנת ה'ק"ח (1358) יתגלה משיח בן אפרים, ובשנת ה'קס"ג (1402) יתגלה משיח בן דוד. [42] עמ'. מצב בינוני. כתמים ובלאי, סימני עש, פגעי רטיבות וקרעים, חלקם משוקמים. בכמה מן הדפים קרעים או פגמים עם פגיעה בטקסט.

פתיחה: \$4000

הערכה: \$10,000-15,000

7b

7. Manuscript - Sefer HaKitzin by the Ramban - Spain, 14/15th Century

Manuscript, "Sefer HaKitzin - By R. Moshe bar Nachman". [Spain? 14/15th century].

Ancient cursive Sephardi script [this script was already used at the end of the 13th century; possibly this manuscript was written at that time].

Complete manuscript, containing the entire composition, more commonly known as Sefer HaGe'ulah by the Ramban.

Ownership inscriptions in Italian writing: "**Ezra of Pano son of the late Yitzchak**" [died in c. 1608. Torah scholar of Mantua and Venice, uncle and teacher of the Rama of Pano, possessed a large library of manuscripts, including important copies of the Ari's kabbalistic teachings]; "**Shimshon Cohen Modon**" [1679-1727, Italian sage, Rabbi in Mantua, author of "Kol Musar"]; "Heirs of R. Shmuel of Pano".

Corrections, annotations and several long glosses, in Italian Hebrew script [by two writers].

In Sefer HaKitzin, or Sefer HaKetz, better known as Sefer HaGe'ulah, the Ramban writes about matters related

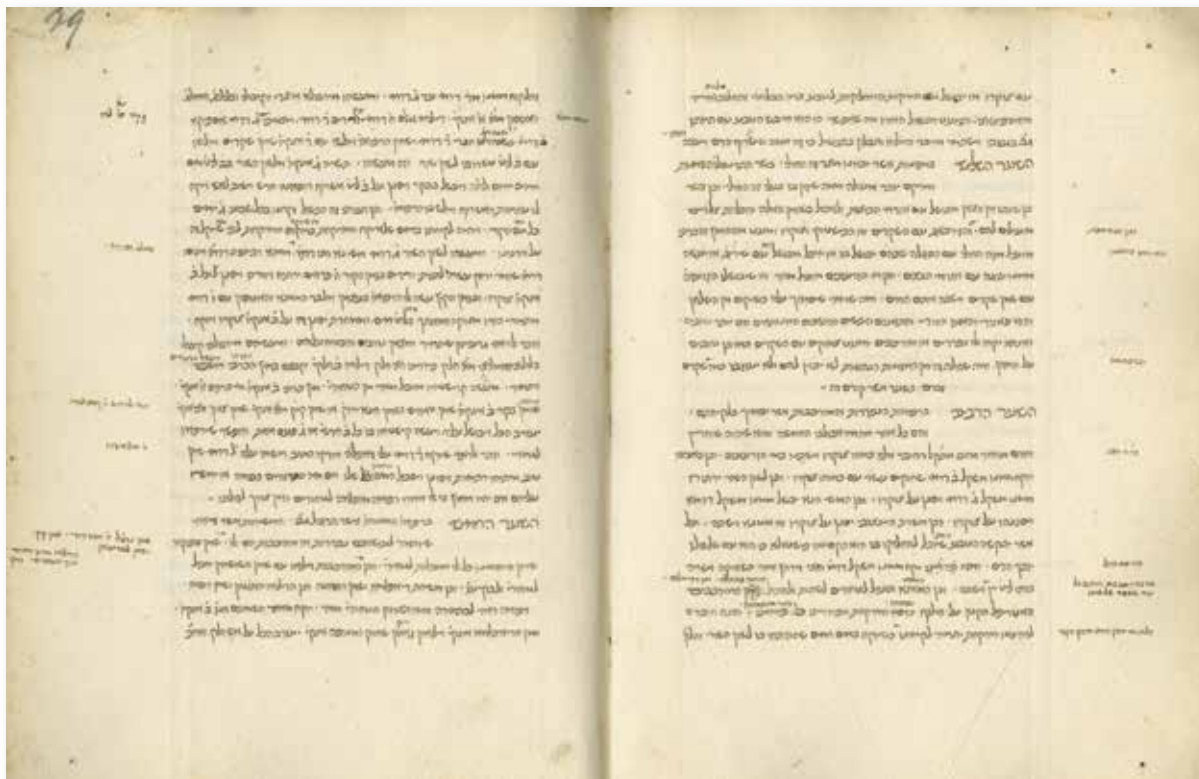
to the Redemption and calculations of its coming. According to the Ramban's opinion in this composition, the prohibition of calculating the "end" is annulled in the generation which verges on the Redemption. He writes that the reason sages cursed those who calculate the "end of the days", is that they knew the length of its coming "and do not want it to be revealed lest this (belatedness) weaken their anticipation", but in our days it is not forbidden to calculate the Redemption. True to his belief, the Ramban attempted to determine the Redemption using several sources from the book of Daniel and he reached the conclusion that in the year of 1358, the Messiah son of Efraim will reveal himself and in 1402, the Messiah son of David will appear.

[42] pages. Fair condition. Stains and wear, worming, dampstains and tears, some restored. Several leaves have tears or damages affecting text.

Opening price: \$4000

Estimate: \$10,000-15,000

8a

8. כתב-יד - קובץ ספרי רפואה, בכתב-ידו של רבי מרדכי פינצי - ליניאגו, איטליה, רכ"ו 1466

כריכת קלף מקורית, רישומים וחתימות של "א"ש ג"ר" - רבי אברהם יוסף שלמה גרציאנו (חכם ומשכיל יהודי-איטלקי, שחי במאה ה-17. אספן נודע של ספרים וכתבי-יד).

המעתיק, רבי מרדכי פינצי, מחכמי איטליה במאה ה-15. חכם גדול בחכמת הלוח העברי (התכונה והמולדות), אשר כתב חיבורים בנושא זה. ה"לוחות" שהתקין, נדפסו במנטובה בימי ערש הדפוס העברי, לפני שנת ר"מ, בדפוס אברהם כונת. חיבורים שחיבר, שתרגם והעתיק, ידועים במספר כתבי-יד בספריות העולם.

כפי הנראה, מלבד "מאמר הטחורים" [שנדפס לאחרונה ע"י זיסמן מונטנר: הרמב"ם, כתבים רפואיים, חלק ד, מוסד הרב קוק, ירושלים תשכ"ה], שאר החיבורים לא נדפסו.

[98] דף. נייר איכותי. 22 ס"מ. מצב טוב. כתמים, פגעי עש במספר מקומות. פגמים וקרעים בכריכת הקלף.

פתיחה: \$5000

הערכה: \$15,000-20,000

כתב-יד, קובץ חיבורים ברפואה, נכתב ע"י רבי מרדכי פינצי. ליניאגו (Legnago, איטליה), רכ"ו [1466].

כתב-יד שלם. כתיבת סופר נאה ומרווחת, בכתביה איטלקית עתיקה. מכיל ארבעה חיבורים ברפואה, כולם בעברית:

• "פראטיקה מעולה למ"ש [=למאיסטרו] פיירו דטוסיניאגו" - חיבור ארוך על מחלות ותרופות. בסוף החיבור נכתב: "הנה נשלם המאמר" [ו] התשיעי ממ"ש פיירו דטוסיניאגו... והעתיקו ר' יוסף תלמיד הרופאים מנ[ו]צרי לעברי...".

• "ספר הסמים", מאת רבי משה בן מימון - הרמב"ם, על סמים ותרופות נגד פצעים מורעלים והכשות נחשים. תרגום עברי מאת רבי משה אבן תבון.

• "מאמר ברפואת הטחורים", מאת רבי משה בן מימון - הרמב"ם.

תרגום לעברית ממתרגם לא ידוע [יתכן והוא רבי משה אבן תבון].

• "ספר נקרא ליונפראנקו"א הקטנה", הדרכה רפואית בעניינים שונים [פציעות ומחלות].

בסוף "מאמר הטחורים" של הרמב"ם, קולופון הכותב רבי מרדכי פינצי: "והשלמתי לכתוב זה אני מרדכי פינצי מספר מאד משובש הנה בליניאגו בכ"ח ימים לחדש ינאור רכ"ו לפרט האלף הששי, תל"ח [תהלה לאל חי]".

8. Manuscript - Anthology of Medical Books, in the Handwriting of Rabbi Mordechai Finzi - Legnago, Italy, 1466

Manuscript, anthology of medical composition, written by Rabbi Mordechai Finzi. Legnago (Italy), 1466.

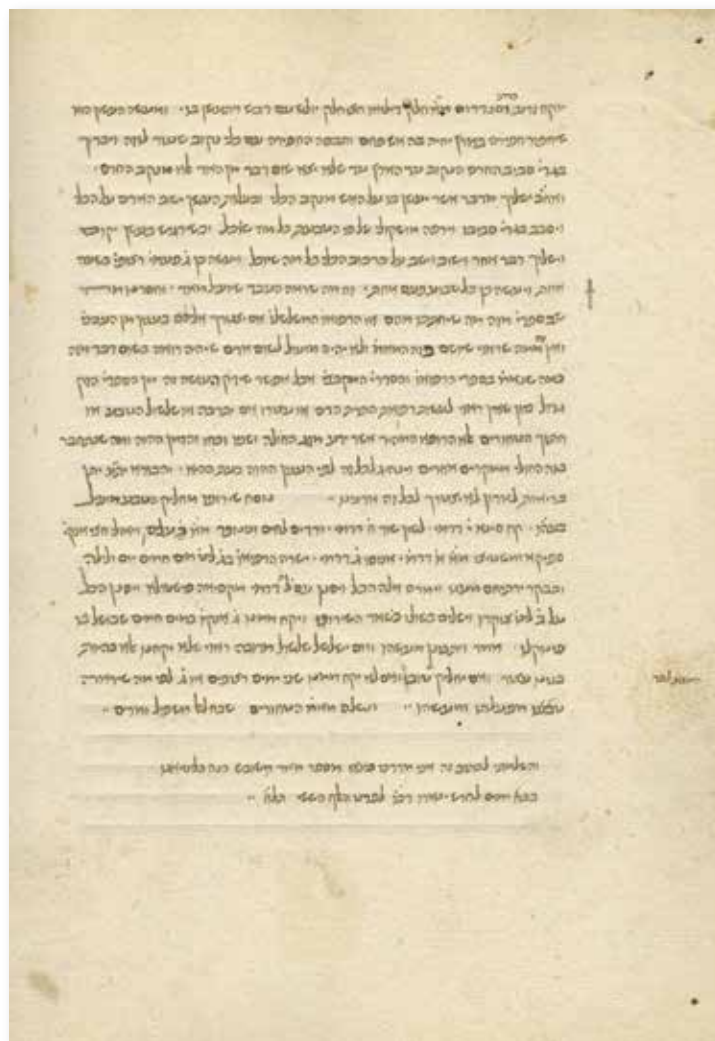
Complete manuscript. Wide-spaced charming handwriting, in ancient Italian Hebrew script. Composed of four medical compositions, all in Hebrew:

- "Practica", by Maestro Pietro da Tossignano - Long composition about illnesses and medications. Written at the end of the composition: "The ninth article by Pietro da Tossignano ...copied by R. Yosef disciple of the physicians".
- "Sefer HaSamim", by Rabbi Moshe ben Maimon - the Rambam, about drugs and cures for poisoned wounds and snake bites. Hebrew translation by R. Moses ibn Tibbon.
- "Ma'amar BeRefualt HaThorim" [Treatise on Hemorrhoids], by Rabbi Moshe ben Maimon - the Rambam. Hebrew translation by an unknown translator [possibly by R. Moses ibn Tibbon].
- "Leonfrankina Haktana", medical guidance for various issues [injuries and illnesses].

At the end of the Rambam's treatise on hemorrhoids is a colophon by the scribe, R. Mordechai Finzi: "I have completed to write this, I Mordechai Finzi, from a very flawed book, here in Legnago on the 28th of the month of January 1466".

Original vellum binding, inscriptions and signatures of "ISH GER" - Avraham Yosef Shlomo Gratziano [Italian Torah scholar who lived in the 17th century. A well-known collector of books and manuscripts].

The copier, R. Mordechai Finzi was a 15th century Italian scholar. Very proficient in the wisdom of the Jewish calendar (constellations and New Moons), he wrote compositions on this subject. The calendars that he wrote were Hebrew incunabula printed before 1480 in the printing press of Avraham Konat. Manuscripts of the compositions that he wrote, translated and copied, exist in a number of libraries around the world.

8b

Apparently, besides the article on hemorrhoids [printed recently by Zisman Mountner: The Rambam, Medical Writings, Part 4, Musad HaRav Kook, Jerusalem 1965], the rest of the compositions were never printed. [98] leaves. High-quality paper. 22 cm. Good condition. Stains, worming in several places. Damages and tears to vellum binding.

Opening price: \$5000
Estimate: \$15,000-20,000

9a

9. קונטרסי דפים מהמהדורה הראשונה של התלמוד שבאה בדפוס – שונצינו, רמ"ט 1489

ספרים, ערך תוספות שאנץ). לעומת זאת, "צורת הדף" (ומספור הדפים) בדפוס זה שונה מהמקובל בימינו, שכן זו נקבעה רק במהדורות בומברג שנדפסה אחריה.

בסוף מסכת בבא קמא שלפנינו, מופיע קולופון המשותף להדפסת מסכת בבא קמא ובבא מציעא יחדיו: "מסכתות אילו שהם בבא קמא ובבא מציעא היגהתים ודקדוקתים באופן שידעתי שהם מדוייקות מאד, לבד מבמקומות מועטות שנסתפק לי ועשיתים כאשר היה בספרים שלפני. ובהיות הקונים ממני מסכתות אילו ושתעבדתי להם בשבועה וקנסות לגמרם קודם הפסח, ובסיבת מאורעו רעות התמהמהתי בסיימם עד אור לארבעה עשר עם יגון ועמל גדול לא היה לי פנאי להודיע המקומות ונסתפקתי בהם כאשר עשיתי במסכתות עשיתי בשכבר, אמנם תדעון שטובות הם מאד מאוד ולא תמצאו בהם חסרון אם לא בחילוף כ' וכיוצא בו. נאום דוד בן מהר"ר אלעזר הלוי ס"ל ז"ל" (לפי רנ"ו רבינוביץ המגיה הוא רבי דוד ב"ר אליעזר הלוי פיצגוט, חכם שחי באיטליה במפנה המאות ה-15 וה-16. במפעל הביבליוגרפיה מופיע נוסח קולופון זה בשני שיבושים).

בשולי חלק מהדפים הגהות עתיקות בכתב-יד, עם תיקוני גירסאות בגמרא וברש"י (התיקונים מופיעים במהדורות הבאות של הש"ס, אך אינם נמצאים בנוסח הדפוס של מהדורה זו).

2 פריטים, [37] דף. כ-31 ס"מ. מצב משתנה בין הדפים, מצב כללי בינוני (חלק מהדפים במצב טוב). כתמים, בלאי וקרעים. בחלק מהדפים קרעים גסים עם פגיעה בטקסט. חתימות בעלים עתיקות "דניאל יצ"י" "יצחק ביבאמיא" (?).

משפחת שונצינו, משפחה יהודית שבניה היו מראשוני המדפיסים העבריים, נקראה על שם העיר שונצינו (סונצ'ינו) שבצפון איטליה, בה התיישבו בני המשפחה והקימו את בית דפוסם הראשון. שם החלו להעלות את מסכתות התלמוד הבבלי על מזבח הדפוס (במקביל להם החלו להדפיס מספר מסכתות בספרד). המסכת הראשונה, מסכת ברכות, נדפסה בשנת רמ"ד (שנת "גמר"א). בשל קשיים וצרות שהתרגשו עליהם, נאלצו בני שונצינו לנדוד יחד עם כלי הדפוס, והתגוררו בערים שונות ברחבי איטליה, כשבכל אחת מהן המשיכו במלאכתם והדפיסו ספרים עבריים חשובים.

מקור: אוסף משפחת ששון.

דוד ששון תיארך את שנת ההדפסה 1488. [לפי מפעל הביבליוגרפיה (רשומה מס' 328506): רוב הביבליוגרפים קבעו תאריך הדפסת מסכתות אלו לשנת רמ"ט 1489. פרידמן מאחר את התאריך של שתי המסכתות הללו לשנת ר"נ].

פתיחה: \$10,000

הערכה: \$50,000-80,000

קונטרסי דפים ממסכתות בבא קמא ובבא מציעא, שנדפסו בעיר שונצינו, בשנת רמ"ט (1489) על ידי גרשום שונצינו ודוד פיצגוט. המהדורה הראשונה של התלמוד הבבלי שבאה בדפוס.

• 27 דף ממסכת בבא קמא. דף ח מקונטרס יב; דפים א-ח מקונטרס יג; דפים א-ב, ד-ח מקונטרס יד; דפים א-י מקונטרס טו; דף ח מקונטרס יח; ודפים א-ד מקונטרס יט. מאמצע פרק מרובה, פרק החובל (חסר דף), וחלקים מפרקים הגוזל עצים והגוזל ומאכיל. [מדף עז ע"ב – עד דף צו ע"ד, ומדף קטז ע"ב – עד סוף המסכת – לפי מספור הדפים במהדורות בומברג, המקובל כיום], עם עמוד ראשון מפסקי תוספות.

• 10 דף ממסכת בבא מציעא. דפים ב-ח מקונטרס ה, ודפים א-ג מקונטרס ו. מאמצע פרק אלו מציאות ועד תחילת פרק המפקיד. [מדף כז – עד דף לה – לפי מספור הדפים במהדורות בומברג, המקובל כיום].

דפים מן ההדפסה הראשונה של התלמוד שהדפיסו בני משפחת שונצינו, נדירים במיוחד, וזאת מכמה סיבות עיקריות: א. ההדפסה נעשתה בהיחבא עקב חשש המדפיסים מפני השלטונות הנוצריים, חזאת לאחר גזירות האפיפיורים על שריפת התלמוד במאה ה-13 (בשנת ד"א תתקצ"ט – 1239, ובשנת ה'כ"ד – 1264). מסיבה זו אף לא הושלמה הדפסת כל הש"ס ע"י משפחת שונצינו (ראה: רנ"ו רבינוביץ, מאמר על הדפסת התלמוד, עמ' ח-ט). ב. עותקים רבים שנמכרו לספרד ופורטוגל אבדו בעת הגירוש והשמד בשנים רנ"ב-רנ"ז (1492-1497). ג. עותקים רבים נשרפו לאחר מכן בגזירות שריפת התלמוד באיטליה בשנים שי"ג-שי"ד (1553-1554) (ראה: רנ"ו רבינוביץ, שם עמ' טו). ד. עותקים רבים התבלו ואבדו עקב השימוש הרב שנעשה בהם ללימוד התלמוד [מאחר והיתה זו המהדורה היחידה של התלמוד בדפוס במשך עשרות שנים]. **מרבית הדפים ששרדו עד ימינו הם בלויים ופגומים, ונדיר למצוא רצף של עשרות דפים במצב סביר, כמו בקונטרסים שלפנינו.**

לפנינו קרוב לארבעים דף ממסכתות בבא קמא ובבא מציעא. מסכתות אלה נדפסו בעיר שונצינו, כפי הנראה ע"י גרשום שונצינו (את מסכתות ברכות וביצה שקדמו להן, הדפיס דודו יהושע שלמה ב"ר ישראל נתן שונצינו), בסביבות שנת רמ"ט (1489).

במהדורה זו נקבעו לראשונה "התוספות" כחלק אינטגרלי מדף הגמרא לצד פירוש רש"י (להבדיל מדפוסים ספרד שבהם נדפסו רק פירוש רש"י בצד הגמרא. ראה: שם הגדולים, מערכת ספרים, ערך גמרא). גם סוג ה"תוספות" שצורפו לכל מסכת נקבע אז לדורות (ברובם תוספות רבי אליעזר מטון. על בחירת סוג התוספות לכל מסכת ע"י בני משפחת שונצינו ראה: שם הגדולים לחיד"א, מערכת

9. Quires of the First Printed Edition of the Talmud - Soncino, 1489

Quires (signatures) from Tractates Bava Kama and Bava Metzhah, printed in Soncino, in 1489 by Gershom Soncino and David Pitzigton. The first printed edition of the Talmud.

- 27 leaves of Tractate Bava Kama. Leaf 8 of Quire 12; Leaves 1-8 of Quire 13; Leaves 1-2, 4-8 of Quire 14; Leaves 1-6 of Quire 15; Leaf 8 of Quire 18; Leaves 1-4 of Quire 19. From the middle of Chapter Merubeh, Chapter HaChovel (lacking one leaf), and parts of Chapters HaGozel Etzim and HaGozel U'Ma'achil. [Leaves 77b-96b, and 116b until the end of the tractate, following the pagination used today], with the first page of Piskei Tosfot.

- 10 leaves of Tractate Bava Metzhah. Leaves 2-8 of Quire 5, and Leaves 1-3 of Quire 6. From the middle of Chapter Elu Metziot until the beginning of Chapter HaMafkid. [Leaves 27-35, according to the pagination used today]. Leaves from the first printing of the Talmud printed by the Soncino family are very scarce due to a number of reasons: a. This edition of the Talmud was printed clandestinely because the printers feared the Christian rulers, since the work was begun after the Popes decreed burning the Talmud in the 13th century (in 1239 and again in 1264). Therefore, the printing of entire Talmud was not completed by the Soncino family (see: R. N. N. Rabinowitz, the article about the printing of the Talmud, pp. 8-9). b. Many copies which were sold in Spain and Portugal were lost during the years of expulsion and persecution in 1492-1497. c. Many copies were burnt in 1553-1554 after Pope Paul IV of Italy decreed the burning the Talmud. (See: R. N. N. Rabinowitz, ibid. p. 15). d. Many copies were worn and lost due to their heavy use for Talmudic study. [This was the only copy of the Talmud printed for decades]. **Most of the leaves which have survived until our days are worn and damaged and dozens of consecutive leaves found in reasonable condition such as these quires are very rare.**

This lot has close to 40 leaves of Tractates Bava Kama and Bava Metzhah. These tractates were printed in Soncino, apparently by Gershom Soncino (Tractates Berachot and Betzah which preceded these were printed by his uncle Yehoshua Shlomo son of R. Yisrael Natan Soncino), in c. 1489.

This edition was the first to incorporate the Tosfot as an integral part of the Talmud Daf (Leaf) together with Rashi's commentary (as opposed to the Spanish printings which printed only Rashi's commentary beside the text of the Talmud). In addition, this edition determined the type of Tosfot attached to each tractate for future generations (usually, Tosfot Rabbi Eliezer of Touques). On the other hand, the "tzurat hadaf" (the layout of the Talmud page) and pagination of this printing differs from the format used today. Today's "tzurat hadaf" was set in the Bomberg edition which was printed after

the Soncino edition. For further information about the choice of Tosfot determined for each tractate by the Soncino family see: Shem HaGedolim by the Chida, Ma'arechet Sefarim, Entry Tosafot of Sens).

At the end of Tractate Bava Kama is a colophon for both Tractate Bava Kama and for Bava Metzhah: **"I have meticulously proofread these tractates, Bava Kama and Bava Metzhah and know that they are very accurate, with the exception of a few places for which I had reservations and in that case, I used the books which were in front of me. Because I obligated myself to the buyers with an oath and fines that I would complete these tractate before Pesach, and due to bad events I tarried to complete them until the 14th (of Nissan). With deep sorrow and great toil, I did not have the time to list the places for which I was in doubt as I had done in the tractates I had printed in the past. But know that they are very very good and you will not find lacking except for the letter Bet exchanged for a Kaf (letters which look alike) and likewise. David son of R' Elazar HaLevi".** [According to R. N. N. Rabinowitz, the proofreader is Rabbi David son of R. Eliezer HaLevi Pitzigton, a scholar who lived in Italy at the turn of the 16th century.

On the margins of some leaves are ancient handwritten glosses, with corrections of the versions of the Talmud and of Rashi [the corrections appear in the following editions of the Talmud, but not in the printed version of this edition].

2 items, [37] leaves. Approximately 31 cm. Varying condition among the leaves, overall fair condition (some leaves are in good condition). Stains, wear and tears. Some leaves have coarse tears affecting text. Ancient owner's inscriptions "Daniel", "Yitzchak Bibamiya" (?).

The Soncino family, a Jewish family whose sons were among the first Hebrew printers, derived its name from the town of Soncino in Northern Italy in which the family settled and established its first printing press. There they began printing the Babylonian Talmud (simultaneously, several tractates were printed in Spain). The first tractate, Berachot, was printed in 1484. Due to the difficulties and troubles they encountered, they were forced to wander together with their printing tools and traversed various Italian cities. In each location, they set up their printing press and continued printing important Hebrew books.

Provenance: Sassoon family collection.

David Sassoon dated the printing to 1488. [According to the Bibliography of the Hebrew Book (Record no. 328506): Most of the bibliographers dated the printing of these tractates to 1489. Freidman dates these two tractates one year later - 1490].

Opening price: \$10,000

Estimate: \$50,000-80,000

10a

10. תלמוד בבלי - מסכת עירובין - נוציה, רפ"ח - דפוס דניאל בומברג - וואריאנט

תלמוד בבלי, מסכת עירובין, "עם פירוש רש"י ותוספות ופסקי תוספות ופירוש המשניות ורבינו אשר"י. נוציה, רפ"ח [1528]. מהדורה שניה בדפוס דניאל בומברג.

מהדורת התלמוד הידועה שהדפיס דניאל בומברג ("דפוס נוציה") הייתה למהדורת האם של כל מהדורות הש"ס שבאו אחריה. בה נקבע לדורות נוסח הגמרא, וכן "צורת הדף" עם מספור הדפים שנוהג עד ימינו. ההדפסה הראשונה של מהדורה זו היתה בין השנים ר"פ-רפ"ג והיא התבססה על עבודה מקיפה של עריכה עפ"י כתבי-יד. לאחר מכן, בשל הביקוש הרב, חזר בומברג והחל להדפיס מהדורה נוספת בסביבות השנים רפ"ח-רפ"ט. במהדורה זו נוספו שינויי נוסח עפ"י כתבי-יד או שיקול דעת העורכים. רבי רפאל נתן נטע רבינוביץ, בחיבורו "מאמר על הדפסת התלמוד" (עמ' מו) מציין במיוחד את מסכת עירובין "שהיא משונה מאד בהרבה מקומות מנוסח הרפ"א", הוא מביא מספר דוגמאות לשינויים והוספות בנוסח הגמרא, וכן את החלוקה של פירוש הרא"ש לסעיפים ו"הרבה הגהות הרא"ש שאינן בדפוס רפ"א". מעניין לציין, כי חלק מהשינויים שמציין רבינוביץ אכן מופיעים כאן, וחלק מהשינויים [כגון סימונים לתוספות בתוך נוסח הגמרא באמצעות סימן עיגול מעל המילה] אינם מופיעים בעותק שלפנינו, וכפי הנראה לפנינו וואריאנט אחר של הדפסה זו.

רישומים וחתימות: "הצעיר שלום לאחם ס"ט", "הצעיר ישעיה סתהון", "הצעיר אברהם כמ"ר יאודה הלוי", "הצעיר עזרא חיים [--] דוויך הכהן", ועוד.

קלא דף. 39 ס"מ. מצב בינוני-טוב. כתמים, פגעי עש, קרעים ובלאי בשולי הדפים. כריכה נאה חדשה.

פתיחה: \$9000

הערכה: \$10,000-12,000

10. Babylonian Talmud - Tractate Eruvin - Venice, 1528 - Printed by Daniel Bomberg - Variant

Babylonian Talmud, Tractate Eruvin, "with Rashi and Tosfot commentaries and Piskei Tosfot and Perush HaMishnayot and Rabbeinu Asher". Venice, 1528. Second edition printed by Daniel Bomberg.

This well-known edition became a common basis for all subsequent editions of the Talmud. It introduced the "tzurat hadaf" (the layout of the page), and the pagination still in use today. The first printing of this edition took place during 1520-1523, its editing based on extensive research of manuscripts. Afterward, due to great demand, Bomberg reprinted another edition in ca. 1528-1529. This edition contained variations according to the manuscripts or the editors' considerations. R. Refael Natan Neta Rabinowitz in his article on the printing of the Talmud (p. 46) especially notes Tractate Eruvin "which is very different from the version of 1521". He brings several examples of the variations and additions to the Talmud version and the division of the Rosh commentary to the passages and "many glosses of the Rosh which were not printed in the 1521 edition". Interestingly, part of the variations which Rabinowitz notes do indeed appear here and some of them [such as referrals to Tosfot inside the Talmud version by circular signs above the word] do not appear in this copy. Apparently, this is another variant of this printing.

Inscriptions and signatures: "Shalom Lacham", "Yeshaya Sithon", "Avraham son of R. Ye'uda HaLevi", "Ezra Chaim [--] Douek HaCohen, and more.

131 leaves. 39 cm. Fair-good condition. Stains, worming, wear and tears to margins. Handsome new binding.

Opening price: \$9000

Estimate: \$10,000-12,000

פריטים נדירים ומיוחדים | 27

11

11. Psalms - Leipzig, 1533 - First Hebrew Book Printed in Leipzig

[Psalterium Hebraicum] / Tehillim (Psalms). [Leipzig 1533].

Vowelized, with roots of words in the margins. At the end of the book is a colophon, stating that the book was published by Anton Margaritha.

At the end of some other copies are four additional leaves - Hebrew translation of several verses from the Gospel of Matthew. The copy offered here was bound originally without these leaves, possibly due to the fact that it was intended for sale to Jews.

[116] leaves, 14.5 cm. Good condition. Stains, many inscriptions. Contemporary binding with leather spine, damaged.

11. ספר תהלים - לייפציג, 1533 - הספר העברי הראשון שנדפס בלייפציג

ספר תהלים, "עם שורשים בגליון תהלה לאל עליון". [לייפציג, רצ"ג 1533].

מנוקד, עם שורשי המילים בשולי העמודים. בסוף הספר קולופון "המחוקק... אנטאניאוס איש מרגולית".

בכמה עותקים נכרכו בסוף ארבעה דפים נוספים עם תרגום מ"הברית החדשה" (קטע מתוך הבשורה על פי מתיא). העותק שלפנינו נכרך במקור ללא ארבעה דפים אלו, אולי מפני שיועד למכירה ליהודים.

[116] דף. 14.5 ס"מ. מצב טוב. כתמים. רישומים רבים. תו ספר. כריכה מקורית, עם שדרת עור עתיקה. פגמים בכריכה. הספר העברי הראשון שנדפס בלייפציג. אינו בספריה הלאומית ולמיטב ידיעתנו לא הופיע במכירות פומביות בעבר. במפעל הביבליוגרפיה נרשם עפ"י עותק ספריית שוקן. שם נרשם [80] דף כשלפנינו [116] דף.

פתיחה: \$5000

הערכה: \$10,000-15,000

The first Hebrew book printed in Leipzig. Not in NLI and to the best of our knowledge, has not been auctioned in the past. In the Bibliography of the Hebrew Book it is listed according to a copy in the library of the Schocken Institute. That copy is listed as having [80] leaves whereas the copy offered here has [116] leaves.

Opening price: \$5000

Estimate: \$10,000-15,000

12. חומש ויקרא, במדבר ודברים – עם תרגום לשלוש לשונות – הדפסה ראשונה בפרסית-יהודית – קושטא, ש"ו – דפוס שונצינו – שני כרכים

חומש עם פירוש רש"י, ועם תרגום בשלוש לשונות: תרגום ארמי (אונקלוס), תרגום ערבי ותרגום פרסי. [קושטא, ש"ו 1546. דפוס אליעזר בן גרשום שונצינו].

שני כרכים. כרך עם ספר ויקרא, וכרך עם הספרים במדבר ודברים חסרים כעשרים דף כל אחד.

התרגום הערבי הוא תפסיר רב סעדיה גאון, והתרגום לפרסית-יהודית הוא מאת רבי יעקב בכ"ר יוסף טאווס. התרגומים סודרו סביב נוסח המקרא (משני צדיו ומעליו), ופירוש רש"י נדפס תחתיו.

מביא מהדורה זו לבית הדפוס, הוא רבי משה המון הרופא, רב וחכם, ממנהיגי קהילת קושטא בדורו. רבי משה היה ממגורשי ספרד (נולד בספרד והיה בן שנה בזמן הגירוש) שהתיישבו בטורקיה. אביו רבי יוסף היה רופא וסולטן הטורקי, ואחרי פטירת אביו מילא את מקומו כרופא הסולטן סלים הראשון ולאחר מכן כרופאו של סולימאן הראשון ("סולימאן המפואר"). פעל רבות לטובת היהודים, ובין היתר שכנע את הסולטאן להגן על היהודים מפני עלילות דם באמצעות תקנה שכל עלילה כזו תובא לדין בפני המלך ולא בבית משפט רגיל (ראה על כך בספר 'דברי יוסף' לרבי יוסף הסמברי). הקים בית מדרש בקושטא שבראשו עמד רבי יוסף טאיטאצק. בשנת רצ"ד (1534) כבש הסולטאן סולימאן הראשון את תברזי בירת פרס. שנה לאחר מכן, כבשו צבאות הסולטאן גם את העיר בגדאד. במסעו לפרס ליווה את הסולטן רופאו רבי משה המון (בספר 'שבט יהודה' לרבי שלמה אבן-ווירגא, מביא בן המחבר סיפור שאירע ליהודי פרס משמו של "השר המרומם והנשגב כמהר"ר משה המון"). בבגדאד מצא רבי משה המון כתב-יד עם תרגום התורה לפרסית מאת אחד מחכמי פרס – רבי יעקב בכ"ר יוסף טאווס, לקח אותו עמו לקושטא, והביאו אל הדפוס במהדורה שלפנינו. למיטב ידיעתנו, זו היא הפעם הראשונה שנדפסה השפה הפרסית באותיות עבריות ("פרסית-יהודית"), והפעם הראשונה שתרגום התורה לפרסית בא אל הדפוס.

שני כרכים. 28 ס"מ בקירוב. כרך 1: ספר ויקרא: [60] דף. מצב ביווני. השוליים הפנימיים של הדפים משוקמים בהדבקת נייר לכל אורך הספר, לעתים עם פגיעה בטקסט. בחמשה דפים קרעים גדולים עם חסרון ופגיעה משמעותית בטקסט. כ-20 דפים עם קרעים קטנים משוקמים במילוי נייר, בחלקם עם השלמות הטקסט החסר בכתב-יד. כתמים

12

וכתמי רטיבות. כרך 2: ספר במדבר: [68] דף. חסרים 18 דף. [11] דפים מתוכם הושלמו בכתב-יד בכתובה תימנית. מצב ביווני. כתמים. קרעים קטנים בשולי דפים רבים. קרעים משוקמים עם פגיעה בטקסט בכ-10 דפים. ספר דברים: [53] דף. חסרים 20 דף. מצב ביווני. כתמים, כתמי רטיבות. בלאי. כ-10 דפים עם קרעים מודבקים וחסרון ניכר, ולעיתים משמעותי, בטקסט. בדפים אחרים הדבקות קטנות לשיקום.

מקור: אוסף משפחת ששון.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$5000-8000

12. Vayikra, Bamidbar and Devarim - With Translation into Three Languages - First Printing in Judeo-Persian - Constantinople, 1546 - Soncino Printing - Two Volumes

Chumash with Rashi commentary and with translation into three languages: Aramaic (Onkelos), Judeo-Arabic and Judeo-Persian. [Constantinople, 1546. Printed by Eliezer son of Gershom Soncino].

Two volumes. One volume of Vayikra, one volume of Bamidbar-Devarim. This is a complete copy of Vayikra, and Bamidbar and Devarim lack about 20 leaves apiece. The Judeo-Arabic translation is the Tafsir of R. Se'adya Gaon, and the Judeo-Persian translation was done by R. Ya'akov son of R. Yosef Tawas. The translations were arranged around the text of the Scriptures [flanking it and above], and the Rashi commentary was printed below.

R. Moses Hamon the physician brought this edition to print. He was a rabbi and sage and a prominent leader of the Constantinople community in his times. R. Moses was among the Jews expelled from Spain (born in Spain, he was one year old at the expulsion) and his family settled in Turkey. His father, R. Yosef, was the physician of the Turkish Sultan and after his father's death, R. Moses succeeded him as the personal physician of Sultan Salim I, and afterward as the physician of Suleiman I (Suleiman the Magnificent). He accomplished much on behalf of the Jews and was also active in convincing the Sultan to protect the Jews from blood libels by regulating that each such libel must be presented before the King and not in a regular court (see the book Divrei Yosef by Rabbi Yosef HaSambri). He established a Beit Midrash in Constantinople headed by R. Joseph Taitazak. In 1534, Sultan Suleiman I conquered Tabriz the Persian capital. One year later, the Sultan's army also conquered Baghdad. On his travels to Persia, the Sultan was

accompanied by his personal physician, Rabbi Moses Hamon (in the book Shevet Yehuda by Rabbi Shlomo Ibn Virga, the author's son cites a story which happened to the Persian Jews in the name of the "High and lofty officer R' Moshe Hamon"). In Baghdad, R. Moses Hamon found a manuscript with a Judeo-Persian translation of the Torah by a Persian sage R. Ya'akov son of R. Yosef Tawas and took it with him to Constantinople, and brought it to print in this edition. To the best of our knowledge, this is the first time that the Persian language is printed in Hebrew letters (Judeo-Persian), and the first time that a Persian translation of the Torah has been printed.

Two volumes. Approximately 28 cm. Vol. 1: **Vayikra**: [60] leaves. Fair condition. The inner margins of the leaves are restored by gluing paper throughout the book, sometimes affecting text. Five leaves have large open tears significantly affecting the text. Approximately, 20 leaves have small tears restored with paper filling, some with handwritten replacements of lacking text. Stains and dampstains. Vol. 2: **Bamidbar**: [68] leaves. Lacking 18 leaves. [11] leaves were replaced in Yemenite handwriting. Fair condition. Stains. Small tears to the margins of many leaves. Restored tears affecting text in about 10 leaves. **Devarim**: [53] leaves. Lacking 20 leaves. Fair condition. Stains, dampstains. Wear. About 10 leaves with glued tears and apparent, sometimes significant lack of text. Other leaves have small restorations. Provenance: Sassoon family collection.

Opening price: \$2000

Estimate: \$5000-8000

14

14. הגדה - "זבח פסח" - ריווא דטרינטו, שכ"א

הגדה של פסח, "עם פירוש החכם השלם דון יצחק אברבנאל" - זבח פסח. ריווא דטרינטו, שכ"א [1561].
המו"ל, רבי יעקב מרקריאה הוסיף פירוש משלו בראש ההגדה, וכפי שכתב בשער: "ונוסף עליו כי תקראנה / טעם וסוד ארבע כוסות / וטעם פסח מצה ומרור".
[34] דף. 29 ס"מ. מצב טוב. כתמים, כתמי אוכל ויין. שוליים משוקמים בדף השער ללא פגיעה בטקסט. קרעים משוקמים בשולי דפים נוספים. סימני עש קלים משוקמים בדף השער. כריכת עור ישנה, עם פגמים.
יערי 19; אוצר ההגדות 22.

פתיחה: \$4000
הערכה: \$6000-8000

14. Haggadah - Zevach Pesach - Riva di Trento, 1561

Passover Haggadah, "With the commentary of Don Isaac Abravanel" - Zevach Pesach. Riva di Trento, 1561. The publisher, R. Jacob Marcaria added his own commentary at the beginning of the Haggadah. [34] leaves. 29 cm. Good condition. Stains, food and wine stains. Restored margins of title page, without affecting text. Restored tears to margins of other leaves. Restored light worming to title page. Old damaged leather binding. Ya'ari 19; Otzar HaHaggadot 22.

Opening price: \$4000
Estimate: \$6000-8000

13

13. ספר זבח פסח - קרימונה, שי"ז

ספר זבח פסח, הגדה של פסח עם פירוש רבי יצחק אברבנאל. קרימונה, [שי"ז 1557]. דפוס וויצינצו קונטי.
בדף השער, רישום שנכתב בערב פסח: "אליעזר בן הר"ר יונה זצ"ל מק' רוסים כתבתי זאת על יום א' י"ג ניסן תס"ט לפ"ק". בדף האחרון רישום נוסף: "למדתי בזה הספר יום ב' ר"ח כסליו שצ"א".
סד דף. 19 ס"מ בקירוב. מצב טוב. כתמים, עקבות פטריה [הדפים עברו ניקוי]. מספר קרעים משוקמים. חותמת. כריכת עור נאה, חדשה.
יערי 17; אוצר ההגדות 19.

פתיחה: \$2500
הערכה: \$3000-5000

13. Zevach Pesach - Cremona, 1557

Zevach Pesach, Passover Haggadah with the commentary of Rabbi Yitzhak Abarbanel. Cremona, [1557]. Printed by Vincenzo Conti. On the title page is an inscription written on Erev Pesach: "Eliezer son of R. Yonah... I have written this on Sunday, the 13th of Nissan 1709". On the last leaf is another inscription: "I have studied this book on Monday Rosh Chodesh Kislev 1631". 64 leaves. Approximately 19 cm. Good condition. Stains, fungus traces [leaves were cleaned]. Several restored tears. Stamp. Handsome new leather binding. Ya'ari 17; Otzar HaHaggadot 19.

Opening price: \$2500
Estimate: \$3000-5000

15

15. Passover Haggadah - Ma'ale Beit Chorin - With Map of Eretz Israel - Amsterdam, 1781

Passover Haggadah - Ma'aleh Beit Chorin, "According to Ashkenazi and Sephardi tradition", with commentaries of the Alshich, Gevurot Hashem by the Maharal and Ollelot Efraim by Rabbi Shalom Efraim of Luntschitz [author of Kli Yakar]. Amsterdam, [1781]. Proops Press. First edition of the Haggadah with this title.

Half-title page with a copperplate illustration. Copperplate illustrations according to the 1795 Amsterdam edition. At the end of the Haggadah is a large [folded] plate with a map of Eretz Israel.

Ownership inscription on title page.

[2], 52 leaves + folded plate (map). Approximately 25 cm. Good-fair condition. Stains, food stains. Detached signatures. Tear of about 10 cm on margins of folded map, without lack. Contemporary leather binding with gilt decorations. Wear, worming and damages to binding; most of the spine is missing.

Ya'ari 199; Otzar HaHaggadot 300.

Opening price: \$2000

Estimate: \$3000-4000

15. הגדה של פסח - "מעלה בית חורין" - עם מפת ארץ ישראל - אמשטרדם, תקמ"א

הגדה של פסח - מעלה בית חורין, "כמנהג אשכנזים וכמנהג ספרדים", עם פירוש האלשיך, גבורות ה' - למהר"ל, ועוללות אפרים - לרבי שלמה אפרים מלוטשיץ [בעל כלי יקר]. אמשטרדם, [תקמ"א 1781]. דפוס פרופס. מהדורה ראשונה של ההגדה בשם זה. קדם-שער קצר בפיתוח נחושת. איורי ההגדה בפיתוחי נחושת לפי מהדורת אמשטרדם תנ"ה. בסוף ההגדה דף גדול [מתקפל] עם מפת ארץ ישראל.

רישום בעלות בדף השער.

[2], נב דף + לוח-מתקפל (מפה). כ-25 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כתמים, כתמי אוכל. קוטרסים מנותקים. קרע של כ-10 ס"מ בשולי המפה המתקפלת, ללא חסרון. כריכת עור מקורית עם עטורים מוזהבים. בלאי, סימני עש ופגמים בכריכה. מרבית השדרה חסרה. יערי 199; אוצר ההגדות 300.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$3000-4000

16b

16a

16. Passover Haggadah with Illustrations - Bombay, India, 1846 - First Bene Israel Haggadah

Haggadah, with Marathi translation and illustrations. Bombay (India), [1846]. Lithograph of manuscript. Text and translation on facing pages.

Original illustrations. Illustrated title page, with figures of Moshe and Aharon [inspired by the title page of the 1712 Amsterdam Haggadah]. Illustrations of the simanim of the Seder and the Seder ritual dish [inspired by the Livorno Haggadah illustrations].

The first Haggadah printed according to the custom of the Bene Israel Jews in India.

[5], 35 [should be 36] leaves. 24 cm. Good-fair condition. Stains. Dampstains. New binding.

Ya'ari Haggadot 656; Otzar HaHaggadot 895. Ya'ari, The Hebrew Printing in the East, Bombay, no. 92.

Provenance: Sassoon family collection.

Opening price: \$1500

Estimate: \$3000-5000

16. הגדה של פסח עם איורים - בומביי, הודו, 1846 - הגדת "בני ישראל" הראשונה

סדר הגדה, עם תרגום לשפת המראטהי ואיורים. "בומבאי" (בומביי, הודו), [תר"ו 1846]. דפוס ליטוגרפי של כתב-יד. מקור ותרגום, עמוד מול עמוד.

איורים מקוריים להגדה זו. שער מאויר, עם דמויות משה ואהרן [בהשראת שער הגדה של פסח, מהדורת אמשטרדם תע"ב]. איורים לסימני הסדר וקערת ליל הסדר [בהשראת איורי הגדות ליוורנו].

ההגדה הראשונה שנדפסה בנוסח עדת "בני ישראל" בהודו. בשער מופיעים פרטי העורכים והמולי"ם: "סדר הגדה בלשון הקדש ועם פירוש של מראט"י... אשר איזן וחקיקר... הרב המובהק כה"ר חיים יוסף חליגואה יצ"ו מעיר קוגיין [קוצ'ין], ומשנהו לו מחבר ביאורי של מראט"י שחיבר כה"ר חיים יצחק גלצורכר יצ"ו... וגם הוא הוציא הכלי למעשהו ה"ה כה"ר מחבר המראט"י חיים הי"ו, ושותפו... כה"ר יחזקאל יוסף טלכר... נדפס בפעם הראשון על ידי הכותב כה"ר אברהם בן יהודה גמל...".

[5], לה [צ"ל לן] דף. 24 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כתמים. כתמי רטיבות. כריכה חדשה.

יערי הגדות 656; אוצר ההגדות 895. יערי, הדפוס העברי בארצות המזרח, בומבי, מס' 92.

מקור: אוסף משפחת ששון.

פתיחה: \$1500

הערכה: \$3000-5000

17b

17a

17. Arvit and Sefirat HaOmer Prayers According to Kabbalah - Brno, 1763 - Unknown Miniature Edition

"Sefirat HaOmer According to Kabbalah and Ma'ariv in its Time". Brno (Brünn, Czechoslovakia), 1763. Printed by the widow Francesca Neumann.

Miniature edition, complete copy in good condition, with contemporary leather binding.

At the beginning of the book is the Ma'ariv prayer, unvowelized, followed by the Sefirat HaOmer, including prayers recited before counting the Omer, followed by a separate page for each day of the Omer with Kabbalistic kavanot.

This edition is unknown and is not listed in the Bibliography of the Hebrew Book and in the Vinograd-Rosenfeld records. To the best of our knowledge, this is a Unicum - a single copy, which does not exist in any library in the world.

[47] leaves. 8 cm. Good condition. Stains. First leaf has cello tape repairs. Contemporary leather binding with minor damages.

Opening price: \$500

Estimate: \$1000-2000

17. סדר תפילת ערבית וספירת העומר "על פי הסוד" - ברין, 1763 - מהדורה מיניאטורית לא ידועה

"ספירת העומר על פי הסוד וסדר מעריב בזמנו". ברין (Brünn, כיום: ברנו Brno, צ'כיה), [תקכ"ג] 1763. דפוס ה"אלמנה פראנציסקא נייאמאנין".

כרך מיניאטורי, עותק שלם במצב טוב, עם כריכת העור המקורית. בראש הספר תפילת "מעריב בזמנו", בכתב לא-מנוקד, ואחריה סדר ספירת העומר, עם התפילות הנאמרות לפני הספירה, ולאחר מכן עמוד נפרד לכל יום מימי הספירה, עם כוונות על פי הקבלה. מהדורה זו אינה ידועה. לא נרשמה במפעל הביבליוגרפיה ואצל וינוגרד-רוזנפלד, ולמיטב ידיעתנו לפנינו אוניקום - עותק יחיד מסוג שאינו נמצא בספריות העולם.

[47] דף. 8 ס"מ. מצב טוב. כתמים. תיקון הדף הראשון בהדבקת נייר דבק (סלוטייפ). כריכת עור מקורית, עם פגמים קלים.

פתיחה: \$500

הערכה: \$1000-2000

18

18. סידור ומחזורים "שפתי צדיקים" – פילדלפיה, תקצ"ז – סט שלם ונאה בכריכות מקוריות – המחזור השלם הראשון שנדפס באמריקה

המחזורים בסך הכל כ-13 חודשים בלבד. ליסר ייעד את המחזורים לאזרחי ארצות הברית ולאזרחי הממלכה הבריטית במקביל, ועל כן מופיעה ה"תפילה לשלום המלכות" בשני נוסחים זה לצד זה, האחד "למלך ירום הודו" (For a Royal Government), והשני "לשרי המדינות" (For a Republican Government).

ששה כרכים. כרך א: "חלק ראשון – סדר התפלות מכל השנה" [סידור]. VIII, רטז, 216 עמ'. בסוף הכרך נכרכו שני דפי השערים של חלק שישי [לתעניות] (מופיעים שנית בראש חלק זה). כרך ב: "חלק שני – סדר התפלות לראש השנה". קכ, 121 עמ'. כרך ג: "חלק שלישי – סדר התפלות ליום הכפרים". [4], רמה, 246, [1], 3 עמ'. כרך ד: "חלק רביעי – סדר התפלות לחג הסוכות". קעה, 176, [1] עמ'. כרך ה: "חלק חמישי – סדר התפלות לפסח ולשבועות". 182, קפב עמ'. כרך ו: "חלק ששי – סדר התפלות לתעניות". [4], קפה, 186, [4], 12 עמ'.

21.5 ס"מ. מצב טוב-טוב מאד. כתמים, בלאי קל במספר דפים. כריכות עור מקוריות [בצבע בהיר], עם שפשופים ופגמים קלים. גולדמן 36; סינגרמן 630.

פתיחה: \$20,000
הערכה: \$25,000-35,000

סדור שפתי צדיקים לימות השנה ולמועדים, כמנהג ק"ק ספרדים The Form of Prayers according to the custom of the Spanish and Portuguese Jews, בעריכת והוצאת יצחק בן אורי ליסר. סט שלם בששה כרכים. פילדלפיה, [תקצ"ז-תקצ"ח] 1837-1838. דפוס Haswell, Barrington, and Haswell. מחזור התפילות השלם הראשון שנדפס באמריקה.

עברית ואנגלית עמ' מול עמ', בספירת עמודים מקבילה. יצחק ליסר (Isaac Leeser, 1806-1868), ממנהיגי יהדות ארצות הברית ומראשוני המייסדים של יהדות אמריקה. מראשי הקהילה היהודית בפילדלפיה, חזן, הוגה דעות ומחבר מסות ודרשות רבות. פעל רבות להקמת מוסדות יהודיים, להנחלת הדת וההיסטוריה היהודית. בין היתר עסק גם בתרגום ספרי קודש לאנגלית. אחד מתרגומיו המפורסמים הוא המחזור שלפנינו, שהוא מחזור התפילות השלם הראשון שנדפס באמריקה, הכולל את תפילות כל מועדי השנה. תהליך הוצאת המחזור היה פרוייקט מורכב ולא קל. ליסר התבסס על תרגום מחזור שנדפס בלונדון, אך הוסיף ושיפר את התרגום, ואף תיקן את הנוסח העברי. בהמשך, הזמין ליסר את אותיות ההדפסה מאירופה, אך לא מצא עובדי דפוס (סדקרים) שמכירים את השפה העברית, ונאלץ ללמד שני עובדי דפוס נוצריים את לשון הקודש לצורך ההדפסה. למרות כל הקשיים ארכה הוצאת

19. לישירים תהלה, מאת הרמח"ל - אמשטרדם, תק"ג - מהדורה ראשונה שהדפיס המחבר ב-50 עותקים בלבד - טופס נאה עם שוליים רחבים - תיקון בכתב-יד

לישרים תהלה, מחזה אלגורי-מוסרי, מאת רבי משה חיים לוצאטו - הרמח"ל. [אמשטרדם, [תק"ג 1743]. דפוס יתומי שלמה כ"ץ פרופס.

קדם-שער [עם שם הכותר בדיו אדומה], ואחריו שער מלא [חלקו בדיו אדומה]. בנוסח השער נכתב: "שיר ידידות ליום חתונת החכם והנבון כהר"ר יעקב די-גאויש יצ"ו עם הכלה הבתולה המהוללה הצנועה מרת רחל דא-וייגא אינריקש יצ"ו".

'לישרים תהלה' הוא אחד משלושת המחזות שכתב הרמח"ל (השנים האחרים הם: 'מעשה שמשון' ו'מגדל עז') ומיצירותיו הספרותיות החשובות ביותר. הגיבורה הראשית של המחזה, "תהלה" בתו של "המון", מיועדת להינשא ל"יושר" בנו של "אמת", אך בשל כיבוש העיר על ידי "צבא המבוכה" הוחלף בטעות החתן המיועד "יושר" ב"רהב". "רהב" נחשב בטעות לבנו של "אמת", בעוד למעשה הוא בן השפחה - "סכלות". "המון" כמעט ומוסר את בתו "תהלה" ל"רהב", אך לבסוף מתבררת הטעות ו"תהלה" זוכה בבחיר לבה "יושר". לדמויות אלה מצטרפות דמויות המשנה: "תרמית" - חברו של "רהב", "שכל" - חברו של "יושר", "סבלנות" - מינקת יושר, ועוד. הרמח"ל הטמין במחזה זה רעיונות מוסריים ומחשבתיים עמוקים בטכניקה ספרותית נעימה לקריאה, מרתקת ומשובבת לב. במבואו למחזה כותב הרמח"ל: "אין כמשל להצמיח אמת וללמד דעת, לגלות עמוקות מני חושך ותעלומה להוציא אור, לפקוח עינים עורות ופתאים להקנות לב, כי את אשר לא ידעו - ישכילו, ואשר לא שמעו - יתבוננו".

את חיבורו זה הדפיס רבינו הרמח"ל בחמישים עותקים בלבד, לכבוד נישואי ידידו ר' יעקב די גאויש, על מנת לחלקם לחתן ולכלה ולקרוביהם. בהקדמה למהדורה השניה (ברלין תק"מ), כותב המו"ל ר' שלמה דובנא: "והספר הנזכר הדפיסו המחבר בעצמו באמשטרדם בשנת תק"ג, ולא הדפיס ממנו רק חמשים ספרים, ולא הובאו כי אם אל אוצרות הגיבורים הספרדים שבאמשטרדם יצ"ו, ולכן כל מבקשו לא ישיגהו, אם לא יתן הון רב באהבתו - ולכן הדפסתי מחדש". בשל חביבותו חזר החיבור ונדפס פעמים רבות.

מהדורה זו של "לישרים תהלה" נחשבת בעלת ערך ביבליופילי רב במיוחד. נדפסה על נייר איכותי, עם שוליים רחבים מאד, והיא משיאי הישגיו של הדפוס העברי באמשטרדם במאה ה-18.

בדף [29] הוספת מילים שנשמטו בכתב-יד, באותיות מרובעות ומנוקדות (הוספת המילים "חסר לב" לשורה 17: "או איש [חסר לב] שוגה ופתי"). תיקון זה אינו מופיע בטפסים אחרים שבדקנו, אך נדפס לאחר מכן [בשינוי קל] במהדורות הבאות. יתכן והתיקון הוא בכתב-יד המחבר.

[42] דף. 30x23 ס"מ. שוליים רחבים במיוחד. מצב טוב. כתמים בחלק מהדפים. שני נקבים קטנים בדפים [19] ו-[20]. מספר קרעים זעירים בשולי דפים. כריכה חדשה, עם שחזור חלק מהכריכה המקורית.

מתיחה: \$15,000
הערכה: \$20,000-25,000

18. The Form of Prayers According to the Custom of the Spanish and Portuguese Jews - Siddur Sifte Tsaddikim - Philadelphia, 1837 - Complete Handsome Set with Original Bindings - First Complete Machzor Printed in America

Siddur Sifte Tsaddikim (Hebrew) / The Form of Prayers according to the custom of the Spanish and Portuguese Jews, edited and published by Isaac Leeser. Complete set in six volumes. Philadelphia, [1837-1838]. Printed by Haswell, Barrington, and Haswell. **The first complete machzor printed in America.**

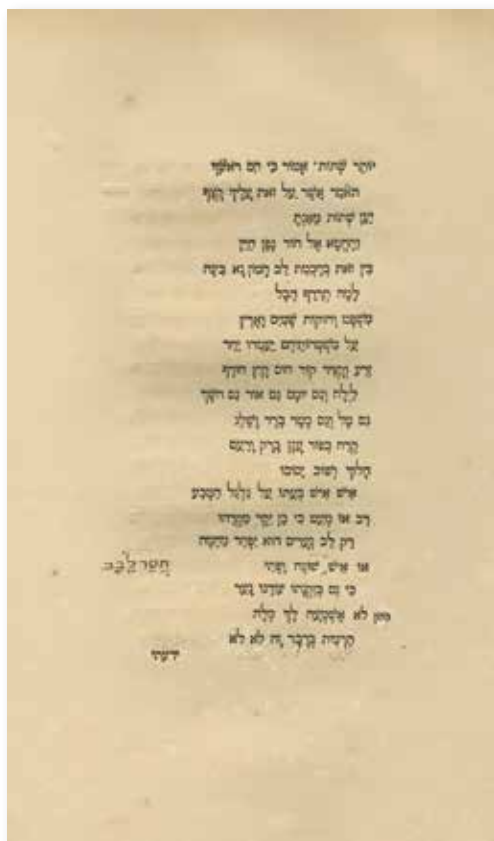
Hebrew and English on facing pages, parallel pagination. Isaac Leeser (1806-1868), one of the first leaders of American Jewry, head of the Jewish community of Philadelphia, cantor, philosopher and author of many sermons and essays. He was very active in founding Jewish institutions and in bequeathing Jewish religion and history. Among other activities, he translated Jewish books into English. One of his more renowned translations is this machzor, which is the first complete machzor printed in America, including festival prayers. Publishing this machzor was a complex project. Leeser based his translation on a prayer book printed in London but he added and improved upon the original and also revised the Hebrew text. Afterward, he ordered new Hebrew types from Europe but did not find printers who were familiar with Hebrew and had to teach two Christian printers the Holy Tongue to prepare them for the printing. In spite of all the difficulties involved, the machzorim were published in a total of 13 months. Leeser marketed his prayer book both to audiences in America and the British Empire and therefore included prayers on behalf of a monarch and a republican government.

Six volumes. Vol. 1: "Part one - Prayers for the whole year" [siddur]. VII, 216, 216 pages. Bound at the end of the volume are two leaves of title pages of Part 6 [for fast days] (which appear again at the beginning of this part). Vol. 2: "Part 2 - prayers for Rosh Hashana". 120, 121 page, 121 page. Vol. 3: "Part 3 - Prayers for Yom Kippur". [4], 245, 246, [1], 3 pages. Vol. 4: "Part 4 - Prayers for the Festival of Succot". 175, 176, [1] pages. Vol. 5: "Part 5 - Prayers for Pesach and for Shavuot". 182, 182 pages. Vol. 6 - Prayers for Fast Days". [4], 184, 186, [4], 12 pages.

21.5 cm. Good-very good condition. Stains, slight wear to several leaves. Contemporary leather bindings [light-colored], with rubbing and minor damage.

Goldman 36; Singerman 630.

Opening price: \$20,000
Estimate: \$25,000-35,000

19b

19a

19. LaYesharim Tehilla, by the Ramchal - Amsterdam, 1743 - First Edition Printed by the Author in Only 50 Copies - A Handsome Wide-margined Copy - Handwritten Correction

LaYesharim Tehilla, a morality play by Rabbi Moshe Chaim Luzzatto, the Ramchal. [Amsterdam], [1743]. Printed by the orphans of Shlomo Katz Proops.

Additional leaf preceding title page [with title in red ink], followed by the title page [partially in red ink]. Written on the title page: "Poem for the wedding day of the wise R. Ya'akov de Chaves with the modest praiseworthy bride Ms. Rachel de Vega Enriques".

LaYesharim Tehilla is one of three plays written by the Ramchal (the other two are Ma'ase Shimshon and Migdal Oz) and is considered one of his most important works. The heroine of the play is Tehilla (Praise), daughter of Hamon (Multitude), who is designated to wed Yosher (Rectitude), son of Emet (Truth), but due to the conquest of the city by the army of "Mevucha" (Confusion), erroneously the designated groom Yosher was exchanged with Rahav (Pride). With a masterly use of language, the work addresses issues of ethics and philosophy. In his introduction to the play, the Ramchal writes: "There is nothing like a parable to reveal truth and to teach... to bring the hidden into the light, to open unseeing eyes..."

The Ramchal printed only 50 copies of this work in celebration of the marriage of his friend R. Ya'akov de Chaves, to give to the bride and groom and to their

relatives. In his introduction to the second edition (Berlin, 1780), the publisher R. Shlomo Dubna writes: "... This book was printed by the author himself in Amsterdam, in 1743 and he only printed 50 copies that were all brought to the libraries of Sephardi wealthy individuals in Amsterdam. Therefore, he who seeks the book cannot find it unless he pays a large sum, therefore I have reprinted it". Due to the popularity of the composition, it has been printed many times.

This edition of LaYesharim Tehilla has a particularly high bibliophilic value. Printed on high-quality paper with very wide margins, it is one of the greatest achievements of 18th century Hebrew printing in Amsterdam.

On page [29b], words which were omitted are added by hand in square vowelized script. This correction does not appear in other copies which we inspected but they were printed in the following editions [with a slight variation]. **Possibly, the correction is in the handwriting of the author himself.**

[42] leaves. 23X30 cm. Especially wide margins. Good condition. Some leaves have stains. Two small holes on leaves [19] and [20]. Several tiny tears to margins. New binding, with parts of the original binding.

Opening price: \$15,000

Estimate: \$20,000-25,000

20. שלשה ספרים שנדפסו בזל, שנ"ט-ש"ס - עם הקדשה בכתב ידו וחתימתו של המו"ל והמחבר רבי אליהו "בעל שם" מוורמייזא

כרך המכיל שלשה ספרים שנדפסו בזל ע"י המקובל הנודע רבי אליהו "בעל שם" לואנץ: ספר שערי דורא, ספר עמודי שלמה וספר רינת דודים. בשער ספר רינת דודים, רישום ארוך ומעניין בכתב ידו וחתימתו של המחבר הקדוש, רבי אליהו "בעל-שם" מוורמייזא.

• ספר השערים, שערי דורא עם ביאורי המהרש"ל רבי שלמה לוריא. בזל, [שנ"ט-ש"ס 1599]. דפוס "קונראד וולדקילך". בראש הספר הקדמת המו"ל והמגיה רבי "אליא בן מהר"ר משה לואנץ מפראנקבורט דמיין", הכותב כי לפנינו מהדורא-בתרא מחיבורו של המהרש"ל, עם הוספות חידושים בהלכות נדה מאת המו"ל רבי אליהו בעל-שם, שכותב בהקדמתו: "ולא רציתי להוסיף על דבריו ... זולת הלכות נדה נתתי להדפיס בקצת חדושי אשר הוספתי משמי ומדבשי..."

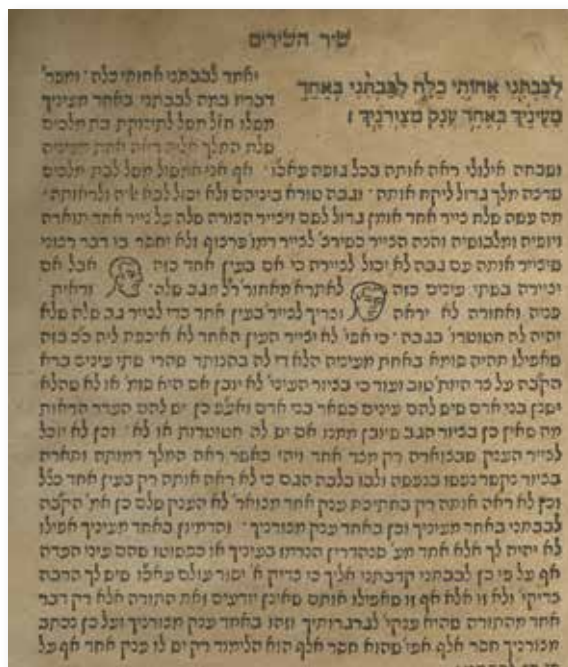
• עמודי שלמה. ביאורי מהרש"ל לספר מצוות גדול [סמ"ג]. בזל [ש"ס 1600-1599]. דפוס "קונראד וולדקילך". שערים נפרדים לחלק א' (מצות לא תעשה) וחלק ב' (מצוות עשה). הקדמת המו"ל רבי "אליא בן מהר"ר משה לואנץ מפראנקבורט דמיין".

• ספר רנת דודים. שיר השירים עם ביאור רבי אליה לואנץ. בזל, [ש"ס 1600]. דפוס "קונראד וולדקילך". בדף השער הקדשה (מעט קצוצה) בכתב ידו וחתימתו של המחבר, "הק' אליא בן משה", שהקדיש את הספרים לקרובו רבי יחיאל לוריא: "נא אהובי אדוני שאירי ומוהר"ר יחיאל לוריא ש"ן [=שיחיה נצח]. תבא נא שאלתי ותיקר נפשי בעיני אדוני אל יחוש על הזמן ויקרא בפיו הקדוש הספר הזה דרך העברה ויעלה נא לרצון נדבות פי להני מילי, ואדע כי בזה מצאתי חן בעיני אדוני, ואל יקצוף מכ"ת על השגיאות, כי לא בשלי הרעה, כי יודע אדוני כי מלאכת הדפוס המכשלה הזאת תחת ידיה, וש"ר [ושלום רב] לאדוני ויזכה לחזור לביתו לשלום ולהתפלל כמ[---] עיני ה' תמיד [----] בני עמינו. כרצונו וכח[פצו]----] המעתי"ר ש[---] הק' אליא בן [----] משה שליט[א] וימלא נא [-----] מתחילה ועד [סוף]".

המקובל הקדוש הגאון רבי אליהו לואנץ אב"ד וורמייזא (שכ"ד-שצ"א), מגדולי הרבנים והפוסקים בדורו. תלמידו המובהק של המהר"ל מפראג ורעו של בעל התוספות יום טוב. נולד בפרנקפורט לאביו רבי משה (בנו של רבי יוסלמן, המנהיג והשתדלן הנודע של יהדות גרמניה - מבני משפחת לוריא, ועל שם כך נקרא שם המשפחה לוא"ש או לואנש/לואנץ = לוריא אשכנזי. רבי אליהו לואנץ מזכיר בכתביו כקרובי משפחתו ושאר-בשרו את המהרש"ל ואת האריז"ל). בשנים שנ"ט-ש"ס שהה בגלות בעיר בזל בה הוציא לאור מספר ספרים. לאחר מכן עבר לכהן כארבע שנים בתפקיד ראש ישיבה ודרשן בעיר וורמייזא (וורמס). בשנים שלאחר מכן כיהן ברבנות בערים הנאו, פולדא, פרידברג ומגנצא, עד שחזר לכהן כרב ואב"ד בעיר וורמייזא (וורמס), בה כיהן גם כראש ישיבה. התפרסם ברחבי העולם כ"רבי אליהו בעל שם" על שם עיסוקו בתורת הקבלה

20a

20b

20c

שנ"ו, אינו רבי יחיאל לוריא בן המהרש"ל [שכן השם "יחיאל לוריא" חזר ונשנה פעמים רבות במשפחת לוריא], או יתכן שהמקבל רבי יחיאל לוריא הוא אדם אחר ממשפחת המהרש"ל [נכד או בן-אח], שהיה קשור להדפסת ספרי המהרש"ל [בספרו "מכלל יופי" על קהלת, פרק י"ב, מביא רבי אליהו לואנץ מסורת מעניינת "ששמעתי מפי שארי האלוקי רבי יחיאל לוריא מצפת תובב"א, שבא פעם אחת הנה וורמיישא"].

כרך הכולל את שלשת הספרים: צז, [1] דף; [1], ב-קטו דף; [1] דף (ריק); [1], מט דף; [1], כט דף (חסר עמוד אחרון מספר רינת דודים, במקור: [1], ל דף). 18.5 ס"מ. מצב טוב-בינוני. בלאי וכתמים, דפים מנותקים. קרעים עם חוסרים בפינות מספר דפים. כריכה עתיקה, קרועה ובלויה.

חתימות עתיקות ורישומי בעלות נוספים, של: "מרדכי בן שמואל ז"ל מצוילשם"; "---- מפיורדא". בדף הכריכה רישומי בעלות בעיפרון שהספר שייך להגאון רבי אברהם יצחק ווינבערגער אב"ד וו"ק [קליין-ווארדיין].

פתיחה: \$5000

הערכה: \$20,000-30,000

ובכתיבת "קמיעות" עפ"י קבלה-מעשית [יש שכתבו שהוא "רבי אליהו בעל שם", שעליו העיד נכדו ה"חכם צבי" בתשובותיו (סימן צ"ג) שברא "גולם" מעפר עפ"י ספר יצירה, אך כנראה שנתחלף להם שמו של רבי אליהו לואנץ עם שמו של רבי אליהו בעל שם מחלם יוצר ה"גולם"]. בין תלמידיו הנודעים היה הקדוש רבי יואל בעל-שם מזאמוטשט, מראשי הצדיקים המקובלים והנסתרים, שאחד מתלמידיו-תלמידיו הוא רבינו ישראל בעל שם טוב ממזיבו' אבי תנועת ה"חסידות".

יתכן ורבי יחיאל לוריא, שלו הקדיש רבי אליהו את הספרים שלפניו, הוא הגאון רבי יחיאל לוריא בן המהרש"ל [אב"ד בריסק וראש ישיבה בעיר לובלין], ומסיבה זו מתנצל רבי אליהו בפניו ומבקש ממנו שלא יקצוץ על הטעויות שנפלו בהדפסת כתבי המהרש"ל [השגיאות נפלו באשמת המדפיסים הנוכריים, כפי שכותב רבי אליהו במספר מקומות בספרים שלפניו]. יש לציין, כי בספר "לקורות היהודים בלובלין" (עמ' 47) מייחסים לו מצבה משנת שנ"ד (1594), ור"י לוינשטיין כותב בספר "דור ודור ודורשיו" (עמ' 62) כי רבי יחיאל בן המהרש"ל נפטר בשנת שנ"ו (1596), ואילו ההקדשה שלפניו היא משנת ש"ס [לכל המוקדם] ובה מופיע שמו בין החיים. יתכן ורבי יחיאל לוריא המופיע בשני המקורות הנ"ל שנפטר בשנת שנ"ד או

20. Three Books Printed in Basel, 1599-1600 - With Dedication Handwritten and Signed by the Publisher and Author Rabbi Eliyahu "Ba'al Shem" of Worms

Volume containing three books printed in Basel by the renowned Kabbalist Rabbi Eliyahu "Ba'al Shem" Luantz: Sha'arei Dura, Amudei Shlomo and Rinat Dodim. On the title page of Rinat Dodim is a long interesting inscription handwritten and signed by the author, Rabbi Eliyahu "Ba'al Shem" of Worms.

- Sefer HaShe'arim, Sha'arei Dura with the commentary of the Maharshah Rabbi Shlomo Luria. Basel, [1599]. Printed by Konrad Waldkirch. At the beginning of the book is an introduction by the publisher and proofreader, Rabbi "Eliyahu son of R. Moshe Luantz of Frankfurt am Main". He writes that this edition is a Mahadura-Batra of the Maharshah's work, with novellae on the laws of Nidah appended by the publisher, R. Eliyahu Ba'al Shem who writes in his introduction that he added a few of his own novellae.

- Amudei Shlomo, Maharshah commentary on the Sefer Mitzvot Gadol [S'mag]. Basel [1599-1600]. Printed by Konrad Waldkirch. Separate title pages for Part 1 (Mitzvot Lo Ta'aseh) and Part 2 (Mitzvot Aseh). Introduction of the publisher Rabbi "Eliyahu son of R. Moshe Luantz of Frankfurt am Main".

- Rinat Dodim. Shir Hashirim with the commentary of R. Eliyahu Luantz. Basel, [1600]. Printed by Konrad Waldkirch. On the title page is a (slightly cutoff) dedication handwritten and signed by the author, "Eliyahu son... Moshe", to his relative R. Yechiel Luria requesting that he read his book and that he should not be angered by errors.

R. Eliyahu Luantz, Rabbi of Worms (1464-1531) was a prominent rabbi and posek in his times. Close disciple of the Maharal of Prague and friend of the Tosfot Yom Tov. Born in Frankfurt to R. Moshe (son of R. Yoselman, the renowned leader and lobbyist on behalf of German Jewry, descendant of the Luria family, the family name evolving to Lu'ash or Lu'anish/Lu'antz=Luria Ashkenazi. In his writings, R. Eliyahu Luantz mentions his relatives, the Maharshah and the Arizal). During 1599-1600, he weathered a period of exile in the city of Basel at which time he published several books. Afterward, he moved to Worms, in which he held the positions of head of Yeshiva and an orator. Later, he served as Rabbi of Hanau, Fulda, Friedberg and Mainz, and after that returned to the position of Rabbi and Av Beit Din of Worms and was reappointed head the yeshiva. He became known around the world as Rabbi Eliyahu "Ba'al Shem" due to his study of Kabbalah and his practice of writing amulets using his knowledge of practical kabbalah [some wrote that he is the same "Rabbi Eliyahu Ba'al Shem" referred to by his grandson the Chacham Zvi in

his responsa (Siman 93) as the creator of the Golem from dust according to Sefer HaYetzira, but presumably, the name of R. Eliyahu Luantz was confused with the name of R. Eliyahu Ba'al Shem of Chelm, the true creator of the Golem]. One of his more well-known disciples is Rabbi Yoel, the Ba'al Shem of Zamość, an illustrious hidden tsaddik and kabbalist (one of the students of his students was R. Yisrael Ba'al Shem Tov of Medzhibozh, father of the Chassidic movement).

R. Yechiel Luria, to whom R. Eliyahu dedicated the book, may possibly be R. Yechiel Luria son of the Maharshah [Rabbi of Brisk and head of the Lublin Yeshiva]. This may be the reason R. Eliyahu apologizes and requests that the errors in printing the writings of the Maharshah should not anger the recipient of his book. [The mistakes were the fault of non-Jewish printers, as written in several places in these books by R. Eliyahu]. In the book L'Korot HaYehudim B'Lublin (p. 47), a tombstone from 1594 is attributed to R. Luria and in the book Dor Dor V'Dorshav (p. 62), Rabbi Y. Lowenstein writes that R. Yechiel the son of the Maharshah died in 1596. This dedication is from the year 1600 [at the earliest] and his name is mentioned with an honorific used when naming a live person. Perhaps, R. Yechiel Luria whose death is recorded in both books is not R. Yechiel Luria son of the Maharshah [this name was common in the Luria family]. Alternatively, the recipient of the book, R. Yechiel Luria, may be another man from the Maharshah's family who carries this name [such as a grandson or nephew]. This R. Yechiel Luria was connected to the printing of the books of the Maharshah [in his work Michlal Yofi on Kohelet, Chapter 12, R. Eliyahu Luantz cites an interesting tradition "which I heard from my saintly relative R. Yechiel Luria of Safed, who once came here from Worms"].

One volume which contains the three books: 97, [1] leaves; [1], 2-115 leaves; [1 blank leaf]; [1], 49 leaves; [1], 29 leaves (lacking last page of Rinat Dodim, originally: [1], 30 leaves). 18.5 cm. Good-fair condition. Wear and stains, detached leaves. Open tears to the corners of several leaves. Ancient, worn and torn binding.

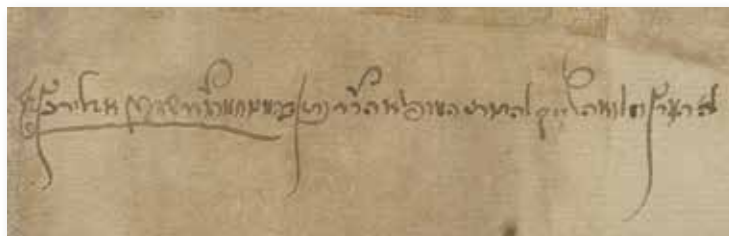
Ancient signatures and ownership inscriptions: "Mordechai son of Shmuel of Zillisheim "; "---- of Furth". Penciled ownership inscriptions on the front free endpaper that the book belongs to Rabbi Avraham Yitzchak Weinberger, Rabbi of Kleinwardein.

Opening price: \$5000

Estimate: \$20,000-30,000

21a

21b

21. ארבעה טורים - קרימונה, שי"ח - העותק של רבי דוד בן רבי אליהו "בעל שם" מוורמייזא, ושל רבי נתן אדלר מפרנקפורט - עם הגהות בכתב-יד רבי אליהו "בעל שם"

ספר ארבעה טורים, לרבינו יעקב בן רבינו אשר. ארבעת החלקים: אורח חיים, יורה דעה, אבן העזר וחושן משפט. קרימונה, שי"ח [1558]. דפוס ויצניצו קונטי.

בשער, רישום בעלות בכת"י קדום של רבי דוד בנו של רבי אליהו לואנץ מוורמייזא: "חני אליהו ויתן לי גם זה, נאום דוד בן החבר ר' אלי' ז"ל לואנץ מוורמייזא". בדף לפני השער רישום בעלות שהספר "שייך להתורני המופלא הר"ר נתן בהמנוח מהור"ר שמעון אדליר כ"ץ ז"ל" [הגאון רבי נתן אדלר מפרנקפורט]. בגליונות הספר כעשר הגהות קצרות בכתב-יד אשכנזי קדום [שנות ה-17], של פסקים ומנהגים, שניכר כי המאה ה-17, של פוסק הלכות. כפי הנראה, ההגהות נכתבו ע"י רב-פוסק הלכות. כפי הנראה, ההגהות שלפנינו הן בכתב-ידו של רבי אליהו לואנץ "בעל שם" אב"ד וורמייזא (עפ"י השוואה לכתב ידו, ראה פריט קודם).

הגאון הקדוש המקובל רבי אליהו לואנץ (שכ"ד-שצ"א), תלמיד המהר"ל מפראג. אב"ד וראש ישיבה בעיר וורמייזא (וורמס). קודם לכן כיהן ברבנות בערים: הנאו, פולדא, פרידברג ומגנצא. התפרסם ברחבי העולם כ"רבי אליהו בעל שם" על שם עיסוקו בתורת הקבלה ובכתיבת "קמיעות" עפ"י קבלה-מעשית. מתלמידיו הנודעים הקדוש רבי יואל בעל-שם מזאמושטש, מראשי הצדיקים המקובלים והנסתרים, שאחד מתלמידיו-תלמידיו הוא רבינו ישראל בעל שם טוב ממזיבו' אבי תנועת ה"חסידות".

הגאון הקדוש המקובל רבי נתן הכהן אדלר (תק"ב-תק"ס), נולד בפרנקפורט דמיין לאביו רבי יעקב שמעון אדלר. גאון בתורה וגדול בחכמת הקבלה. עמד בראשות ישיבה שייסד בביתו בפרנקפורט, והיה רבו המובהק של רבי משה סופר בעל ה"חתם סופר", שמזכירו רבות בספריו בעניני הלכה ובעניני תורת הקבלה, וכותב עליו: "רבי המובהק הגאון החסיד המפורסם הנש"ר הגדול" [נשר] - מליצה על משמעות השם "אדלר", "מורי הגאון החסיד", "מורי החסיד שבכהונה". סבל רדיפות רבות מאנשי העיר, שאף אסרו עליו לקיים את המנין בבית מדרשו, שהיה מבוסס על מנהגיו המיוחדים עפ"י תורת הקבלה. תקופה מסוימת כיהן כאב"ד בוסקוביץ, אך לאחר תקופה חזר לביתו ולבית מדרשו בפרנקפורט.

[1 ריק], קיז דף; [1 ריק], צא דף; [1 ריק], נד דף [קונטרס בן 5 דפים ריקים נכרך במקור במקום דפים נה-נט המודפסים]; קלט דף [דפים קלג-קלט חסרים ונמצאים בצילום פקסימילי תואם]. סה"כ

חסרים 12 דף, 5 דף בסוף חלק אבן העזר ו-7 דף בסוף חלק חושן משפט. 30 ס"מ. מצב טוב-בינוני. מספר דפים עם חסרון ושיקום בהשלמת נייר וצילום. כתמים, פגעי בלאי משוקמים. כריכת עור חדשה, מהודרת.

פתיחה: \$5000

הערכה: \$20,000-30,000

21. Arba'a Turim - Cremona, 1558 - Copy of Rabbi David son of Rabbi Eliyahu Ba'al Shem of Worms, and of Rabbi Nathan Adler of Frankfurt - With Glosses Handwritten by Rabbi Eliyahu Ba'al Shem

Arba'a Turim, by Rabbi Jacob ben Asher. Four parts: Orach Chaim, Yoreh De'ah, Even HaEzer and Choshen Mishpat. Cremona, 1558. Printed by Vincenzo Conti.

On the title page is an early handwritten ownership inscription of R. David son of R. Eliyahu Luantz of Worms: "G-d was gracious to me and gave me also this, David son of... R. Eliyahu Luantz of Worms". On the flyleaf is an ownership inscription that the book "Belongs to ...R. Nathan son of R. Shimon Adler of Frankfurt" [R. Nathan Adler of Frankfurt]. On the sheets are about ten short glosses in early Ashkenazi script [16th/17th century], of rulings and customs, clearly written by a posek. Apparently these glosses are handwritten by R. Eliyahu Luantz, the "Ba'al Shem", Rabbi of Worms as evident from comparison to his handwriting; see previous item).

The kabbalist Rabbi Eliyahu Luantz (1664-1731), disciple of the Maharal of Prague was Rabbi and head of the yeshiva in Worms. Earlier, he had served in the rabbinate of Hanau, Fulda, Friedberg and Mainz. He became renowned as R. Eliyahu Ba'al Shem for his study of kabbalah and his writing of amulets according to practical kabbalah. One of his celebrated disciples was R. Yoel Ba'al Shem of Zamość, a leading kabbalist and hidden tsaddik, who was the teacher of the teacher of Rabbi Yisrael Ba'al Shem Tov of Medzhibozh, father of the Chassidic movement.

R. Nathan HaCohen Adler (1741-1800) was born in Frankfurt am Main to R. Ya'akov Shimon Adler. He was an outstanding Torah scholar and had vast knowledge of kabbalah. He headed the yeshiva he established in his home in Frankfurt and was the close teacher of R. Moshe Sofer, author of the Chatam Sofer who mentions his teacher frequently in his halachic and Kabbalistic books referring to him as "My close teacher, the famed pious Torah genius the great 'eagle'" ["eagle" is a poetic phrase alluding to the meaning of the name Adler], "My teacher, the pious Cohen", etc. Rabbi Adler was pursued by his fellow Frankfurt populace causing him great suffering. They even prohibited him to establish a minyan in his Beit Midrash which was conducted according to his special Kabbalistic customs. For a while, he served as Rabbi of Boskovice but afterwards he returned to his home and his Beit Midrash in Frankfurt. [1 blank], 117 leaves; [1 blank]; 91 leaves; [1 blank], 54 leaves [a signature of 5 blank leaves was bound originally between leaves 55-59]; 139 leaves [leaves 133-139 are lacking and replaced with facsimiles]. Total of 12 missing leaves, 5 at the end of Even HaEzer and 7 at the end of Choshen Mishpat. 30 cm. Good-fair condition. Some leaves with open tears, restored with paper and facsimile. Stains, restored wear damages. New elaborate leather binding.

Opening price: \$5000

Estimate: \$20,000-30,000

21c

21d

22a

22. ספר תבנית היכל – אמשרד, 1650 – חתימת רבי שלום מזרחי שרעבי – הרש"ש

גדליה, בשנת תקי"א, מינהו על מקומו לראש ישיבת המקובלים והחסידים "בית אל". כאשר נתמנה לראש הישיבה הקים חבורה קדושה של מקובלים, שנקראה "חברת אהבת שלום". המקובלים התחברו ביניהם ב"שטרות התקשרות", שבהם קבלו על עצמם קבלות, תקנות וערבות הדדית. בין תלמידיו בחבורה קדושה זו נמנו החיד"א, רבי יום טוב אלגאזי, רבי גרשון מקיטוב [גיסו של הבעש"ט], ועוד. תלמידו החיד"א כותב עליו: "אחד קדוש בדורו, מקובל מופלא, וכמעט היה לו ספר עץ חיים על פה, בקי בהקדמות על מתכונתו, וברוב בקיאותו וחכמתו העמיד כוונות האריז"ל על בורין כסדרן וכהלכתן, וכתב קונטרס גדול – שמו רחובות הנהר – לברר ולפרש הקדמות היטב... והיה מכוון כל כוונות האריז"ל... והיה מיחד יחודים כמ"ש רבינו האריז"ל בשער רוח הקדש" (שם הגדולים, מערכת גדולים, אות ש). בין חיבוריו נודע סידור הכוונות, המכונה "סידור הרש"ש" – הכולל את סודות וכוונות התפילה עפ"י האר"י, שמאז כתיבתו הפך להיות הדרך העיקרית לכוונות התפילה עפ"י הקבלה.

לח דף. 19 ס"מ. מצב טוב. כתמים. סימני עש. בדף השער שני קרעים, אחד מהם משוקם [עם פגיעה קלה במסגרת השער]. כריכה חדשה. מקור: אוסף משפחת ששון.

פתיחה: \$3000

הערכה: \$5000-8000

ספר תבנית היכל, על בנין בית המקדש וכליו, מאת רבי יעקב יהודה אריה ליאון-טימפל. אמשרד, [ת"י 1650]. דפוס יהודה בן מרדכי ושמאל בן משה הלוי.

בראש הספר נדפסו "רשיון אצילי מדינת זילנדייאה", "רשיון אצילי הארץ נקראים נציבים כלליים", ו"רשיון אצילי מדינת הולנדייאה" – משנת 1642 (בתרגום לעברית). כמו כן, נדפסו שם שירים מאת רבי שאול מורטירה, רבי יצחק אבוהב, רבי שמואל בן אברהם הרופא, רבי אהרן צרפתי והמחבר.

בשער הספר חתימה בכתובה ספרדית: "שלום מזרחי שרעבי", בדף ד [צ"ל: ג] ובדף ה חתימות נוספות בשמו הפרטי בלבד: "שלום". לפנינו חתימות המקובל הנודע – רבינו הרש"ש.

רבינו שלום מזרחי שרעבי – הרש"ש (ת"פ-תקל"ז) נולד בשרעב שבתים, וגר בצנעא. עם גדלותו מנעוריו בתורה ובקבלה, היה צדיק נסתר וצנוע בדרכיו. בצעירותו עמד בניסיון גדול ובעקבותיו נדר לעלות לירושלים. הוא עזב את תימן והפליג לבומביי שבהודו, משם נסע לבגדאד וישב בה זמן מה. לאחר מכן נסע לדמשק ומשם עלה לירושלים. בהגיעו לירושלים השכיר עצמו כ"משרת" בביתו ובבית מדרשו של המקובל רבי גדליה חיון – ראש ישיבת המקובלים "בית אל", כשהוא מסתיר את גדלותו. הוא נהג לשמש את חכמי הישיבה ולהאזין ללימודם בשקט. כשהתקשו בשאלות שלא מצאו עליהן מענה, היה רושם בסתר את התשובה ומניח אותה בהחבא בבית המדרש. כאשר גילה זאת רבי גדליה חיון, והבין את גודל חכמתו וגדולתו, נתן לו את בתו חנה לאשה, וכאשר נפטר רבי

22b

22. Tavnit Hechal - Amsterdam, 1650 - Signature of Rabbi Shalom Mizrachi Sharabi - The Rashash

Tavnit Hechal, on the building of the Beit HaMikdash and its utensils, by Rabbi Ya'akov Judah Aryeh Leon Templo. Amsterdam, [1650]. Printed by Yehuda ben Mordechai and Shmuel ben Moshe HaLevi.

Printed at the beginning of the book are poems by R. Shaul Mortira, R. Yitzchak Abuhav, R. Shmuel son of Avraham HaRofeh, R. Aharon Tzarfati and the author. On the title page is a signature in Sephardic script: "Shalom Mizrachi Sharabi". On leaf 4 [should be 3] and on leaf 5 are more signatures of only his first name: "Shalom". These are signatures of the celebrated kabbalist - the Rashash.

Rabbi Shalom Mizrachi Sharabi, the Rashash (1720-1777) was born in Sharab, Yemen and lived in Sana'a. From his youth, he was proficient in Torah and kabbalistic knowledge and was a modest hidden tsaddik. He prevailed in a great trial he encountered and vowed to move to Jerusalem. He left Yemen and sailed to Bombay, India and from there to Baghdad where he resided for a number of years. Afterward, he traveled to Damascus and thereafter moved to Jerusalem. Upon reaching Jerusalem, he worked as a servant in the house of R. Gedaliah Chayun, head of the Kabbalist Beit El Yeshiva, concealing his true stature. He would serve the yeshiva sages and quietly listen to their study. When they encountered questions for which they did not find answers, R. Sharabi would secretly write the response and place it in the Beit HaMidrash. After R. Gedaliah Chayun discovered this, he realized the wisdom and magnitude of R. Sharabi's knowledge and gave him the hand of his daughter Chana. In 1752, after the death

of R. Gedaliah, he was appointed his successor as head of the Beit El Yeshiva of kabbalists and Chassidim. After this appointment, he established a holy group of kabbalists, called the Ahavat Shalom society. The kabbalists joined one another with "engagement bills", in which they accepted upon themselves manners of conduct, regulations and mutual responsibility. The Chida, R. Yom Tov Algazi, R. Gershon of Kutty [brother-in-law of the Ba'al Shem Tov] were among the disciples who joined this select holy group. His disciple the Chida writes: "One holy person in our times, an amazing kabbalist, knows practically the entire Etz Chaim by heart... and with his great knowledge and wisdom, he arranged the kavanot of the Arizal in their proper form. He wrote a large work named Rechevot HaNahar to explain and clarify the Hakdamot. He had all the Arizal's kavanot... as written by the Arizal in Sha'ar Ru'ach HaKodesh" (Shem HaGedolim, Ma'arechet Gedolim, Ot Shin). Among his works is a siddur with kavanot, known as the Siddur HaRashash which contains kabbalistic secrets and kavanot of prayer according to the Arizal. From the time it was written, it has become the primary source for kabbalistic kavanot of prayer.

38 leaves. 19 cm. Good condition. Stains. Worming. Two tears to title page, one restored [slightly affecting the title page frame]. New binding.

Provenance: Sassoon family collection.

Opening price: \$3000

Estimate: \$5000-8000

23a

23. חידושי הריטב"א – פראג, תצ"ה – העותק של הגאון רבי יהונתן אייבשיץ

ספר חדושי חולין להריטב"א. פראג, [תצ"ה 1735]. דפוס נכדי משה כ"ץ. מהדורה ראשונה של חידושי הריטב"א על מסכת חולין. בדף המגן שלפני השער רישומי בעלות רבים, ביניהם רישום בגרמנית: "ספר זה שייך לרבי יהונתן אייבשיץ מטיף ראשי ורב ראשי של הקהילה היהודית בפראג ובמקביל משמש באותו תפקיד בעיר מיץ שבחבל לותרין [לורן]. 10 ביוני 1741".

לצד רישום זה, מופיע רישום מכתב אחר, בעברית: "ה--אתי מאד כשראיתי שספר הנ"ל הי' שייך להגאון הגדול מהור"ר יונתן זצ"ל בעמ"ח ספר או"ת [אורים ותומים], כו"פ [כרתי ופלתני], ת"י [תפארת יהונתן], בני אהובה, יערות דבש, אהבת יונתן, וגם כמה ספרים שלא באו עד הנה לבית הדפוס".

מעברו השני של הדף רישום על קבלת הספר מרבי [נתן] נטע בנו של רבי יהונתן אייבשיץ: "התנ" המופ" כמהור"ר נטע בן אמ"ו הגאון הגדול אב"ד גר"מ דק"ק מיץ נתן לי זה הספר במתנה גמורה, הק' יצחק איצק נעטיר" [רבי יצחק איצק ב"ר הירץ נעטר מפוסוויילר – מדייני מיץ בשנת תקכ"ה, ראה חומר מצורף]. בשער הספר חתימה לא מפוענחת: "קניתי מר"ג[?]... הק' זלמן...".

הגאון רבי יהונתן אייבשיץ (ת"נ-תקכ"ד), מגדולי דורו הנודעים. פוסק, מקובל וראש ישיבה. בשנות ילדותו התייתם מאביו רבי נתן נטע שהיה רב בעיר אייבשיץ, ונשלח לפרוסטץ לבית הגאון רבי מאיר איזנשטט בעל "פנים מאירות" שאימץ אותו לכן ולתלמיד [לימים כתב עליו רבי יהונתן: "הגאון המפורסם בעולם בתורה ויראה אלוף נעורי אשר למדתי אצלו..."], יערות דבש ח"א דרוש ד]. כבר בשנות צעירותו נודע לעילוי מופלג. בגיל 14 נישא לבת רבי משה יצחק שפירא אב"ד בומסלא. כשנתיים ישב בבומסלא ולימד בשיבת חותנו, ולאחר מכן עבר להמבורג, שם עסק בתורה יחד עם רב העיר רבי יחזקאל קצנלבוגן בעל כנסת יחזקאל. בשנת תע"ד נקרא ע"י קהילת פראג (שהיתה הקהילה המרכזית במדינות בוהמיה) לשמש בה כדרשן והוא אז רק כבן 19 [!]. דרשותיו עשו רושם גדול על שומעיו וזמן קצר לאחר מכן התמנה גם לראש הישיבה בפראג והרביץ תורה לתלמידיו בסגנון הפלפול המיוחד לו. באותו זמן החל לשמש גם כחבר בית הדין בפראג, ומשם החל להתפרסם על פני תבל. יהודי פראג החשיבוהו כשני לרב העיר הגאון רבי דוד אופנהיים. עקב חכמתו הרבה התחבב על השרים וההגמונים, ובנעימות הליכותיו הצליח להשפיע עליהם להקל את היחס הקשה ועול הגזירות מעל היהודים. עמד בגאון ובפקחות בויכוחי-דת וחכמה עם חכמי האומות, על עיקרי היהדות ועל חכמת התלמוד [בהקדמה לספרו "כרתי ופלתני" הוא מזכיר את "אשר כתבתי שעמדותי בוויכוח עם חכמי ושרי נוצרים הוא להגיל מעלינו חרפת הנוצרים"]. בקשריו אלו הסתייע בהשתדלותו בעניין הדפסת התלמוד, שכן באותה זמן עוד שלטה תקנה שלא להדפיס את התלמוד. לאחר שקיבל אישור, הדפיס את מסכת ברכות, עם מספר השמטות בעניני אגדה (נדפסה תחת השם "הלכות ברכות"). עמד בקשר גם עם גדולי מדע הרפואה, ובספריו מובאים דברים שהוכיח לידידיו מגדולי הרופאים בהאללע ובפראג, בעניני טריפות ובעניני נדה.

בשנת תק"א נבחר לרבה של העיר מיץ (מץ) בצרפת, על מקומו של הגאון רבי יעקב יהושע פאלק בעל "פני יהושע" (שעבר אז לכהן כרב ואב"ד פרנקפורט דמיין). באותה שנה נכבשה העיר פראג ע"י הצרפתים, במהלך "מלחמת הירושה האוסטרית". על אותה תקופה כתב בהקדמה לספרו "כרתי ופלתני": "אשר העיר ה' את רוחי ללכת מפראג לעיר גדולה של סופרים עיר ואם בישראל ק"ק מיץ ובחמלת ה' הוציאני טרם יצא קצף ה' במקרים רעים אשר קרה לק"ק פראג...". במהלך המלחמה הואשם רבי יהונתן ע"י האוסטרים בסיוע וריגול לטובת הצרפתים, ועל כן הוחרם כל רכושו שנשאר

בעיר פראג [יתכן והרישום בגרמנית על הספר שלפנינו נעשה אז – בעת החרמת רכושו בפראג].

תקופת רבנותו במיץ נמשכה כתשע שנים, עד שנת תק"י – בה עבר לכהן ברבנות קהילות אה"ו (איחוד הקהילות בערים: אלטונה, המבורג וונדסבק. תפקיד הרב בקהילות אה"ו היה מרכזי בהנהגת קהילות אשכנז). לרבנות אה"ו נבחר על מקומו של הגאון רבי יחזקאל קצנלבוגן בעל "כנסת יחזקאל". באלטונה ישב באותם ימים רבי יעקב עמדין, שחשד את רבי יהונתן באמונת ה"שבתאות" ועקב כך התפנת ביניהם פולמוס עז ומר.

רבי יהונתן, שהיה מגדולי ה"חריפים" שבדורו, עמד רוב השנים בראשות ישיבה גדולה – בפראג, במיץ ובאלטונה. אלפי תלמידים למדו בשיבתו, ורבים מרבני דורו היו מתלמידיו ותלמידי-תלמידיו. ספרים רבים יצאו לאור מתורתו, כאשר מלבד הספר "כרתי ופלתני" על יורה דעה, שנדפס בחייו באלטונה תקכ"ג, נדפסו לאחר פטירתו מתורתו, ע"י צאצאיו ותלמידיו: "תפארת ישראל" על הלכות נדה (קרלוסרוא, תקכ"ו); תרי"ג מצוות בחרוזים (פראג, תקכ"ה); "אורים ותומים" על שו"ע חושן משפט (קארלסרוא, תקל"ה); "יערות דבש" דרושים (קרלוסרוא, תקל"ט); ועוד ספרים רבים על הרמב"ם והשו"ע, חידושים על הש"ס, פירושים ודרשות על התורה ועל הגדה של פסח, ועוד.

כז דף. 33 ס"מ. נדפס על נייר כחלחל. מצב ביוני. כתמים. פגעי עש. כריכה בלוייה ופגומה.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$5000-8000

23b

Succession. In the introduction to Kreiti V'Pleiti he writes about those times: "G-d caused me to arise and leave Prague to the large city of scholars...Metz, with compassion he took me out before G-d's anger erupted with the bad things which took place in the Prague community...". During the war, the Austrians accused Rabbi Yehonatan of collaborating with the French and they confiscated all his property which he left in the city of Prague [possibly, the German inscription on this book was written at the time his property was confiscated in Prague].

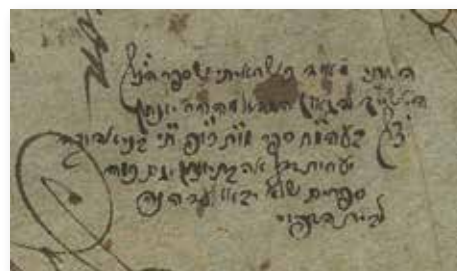
He served in the Metz rabbinate for about nine years until 1750 and relocated to serve in the rabbinate of Altona, Hamburg and Wandsbek succeeding R. Yechezkel Katzenellenbogen, author of Kneset Yechezkel. (This was the leading position of the Ashkenazi communities). At that time, R. Ya'akov Emden lived in Altona and he suspected R. Yehonatan to have Sabbatean beliefs, which developed into a fierce and bitter strife.

R. Yehonatan who was one of the cleverest and astute Torah scholars in his days headed a yeshiva gedolah most of his life, first in Prague and later in Metz and Altona. Thousands of disciples studied in his yeshiva and many rabbis in his generation were his disciples or were taught by his disciples.

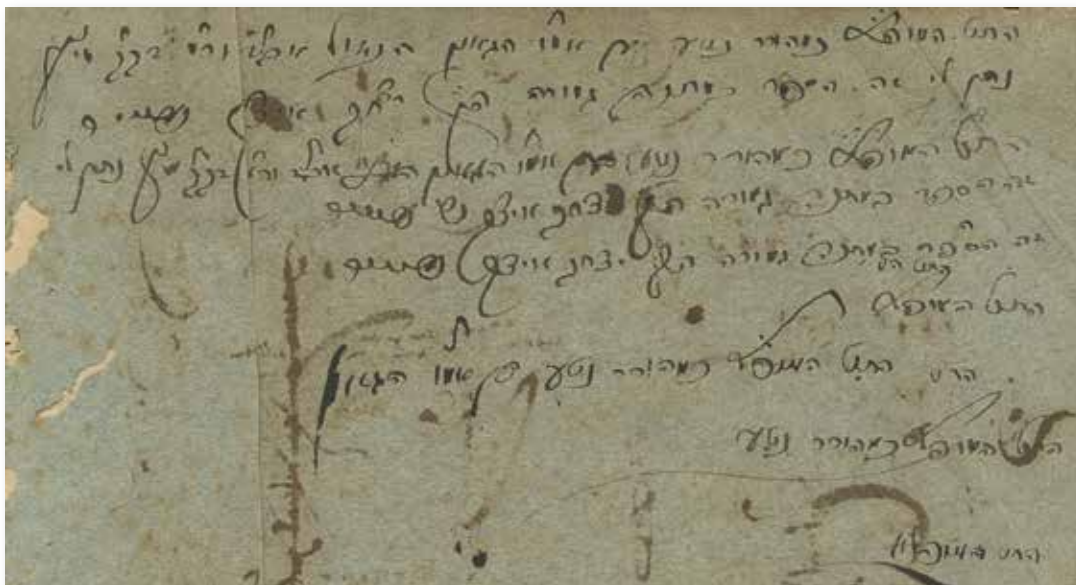
Numerous books with his teachings were published. Besides the book Kreiti U'Pleiti on Yoreh De'ah printed in his lifetime in Altona in 1763, more of his works were printed after his death by his descendants and his disciples: Tiferet Yisrael on the laws of nidah (Karlsruhe, 1766); 613 mitzvot in rhyme (Prague, 1765); Urim V'Tumim on the Shulchan Aruch Choshen Mishpat (Karlsruhe, 1775); Ye'arot D'vash homilies (Karlsruhe, 1779) and many more works on the Rambam and the Shulchan Aruch, Talmudic novellae, commentaries and homilies on the Torah and on the Passover Haggadah, etc. 27 leaves. 33 cm. Printed on bluish paper. Fair condition. Stains. Worming. Worn and damaged binding.

Opening price: \$1000

Estimate: \$5000-8000

23c

23d

23. Chiddushei HaRitva - Prague, 1735 - Copy of Rabbi Yehonatan Eybeschutz

Ritva novellae on Tractate Chulin. Prague, [1735]. Printed by the grandsons of Moshe Katz. First edition of the Chiddushei HaRitva on Tractate Chulin.

On the front flyleaf are many ownership inscriptions, including a German inscription: **"This book belongs to Mr. Jonas Nathan Eybeschutz, chief preacher and chief rabbi of the Jewish communities in Prague as well as in Metz in Lothringen at that time in Prague Anno 1741 the 10th of June 1741"**.

Next to this inscription is another inscription in Hebrew by a different writer: **"I was very... when I saw that this book belonged to...Rabbi Yonatan Eybeschutz author of Urim V'Tumim, Kreiti U'Pleiti, Tiferet Yehonatan, Bnei Ahuva, Ye'arot D'vash, Ahavat Yonatan and other books which have not yet been printed"**.

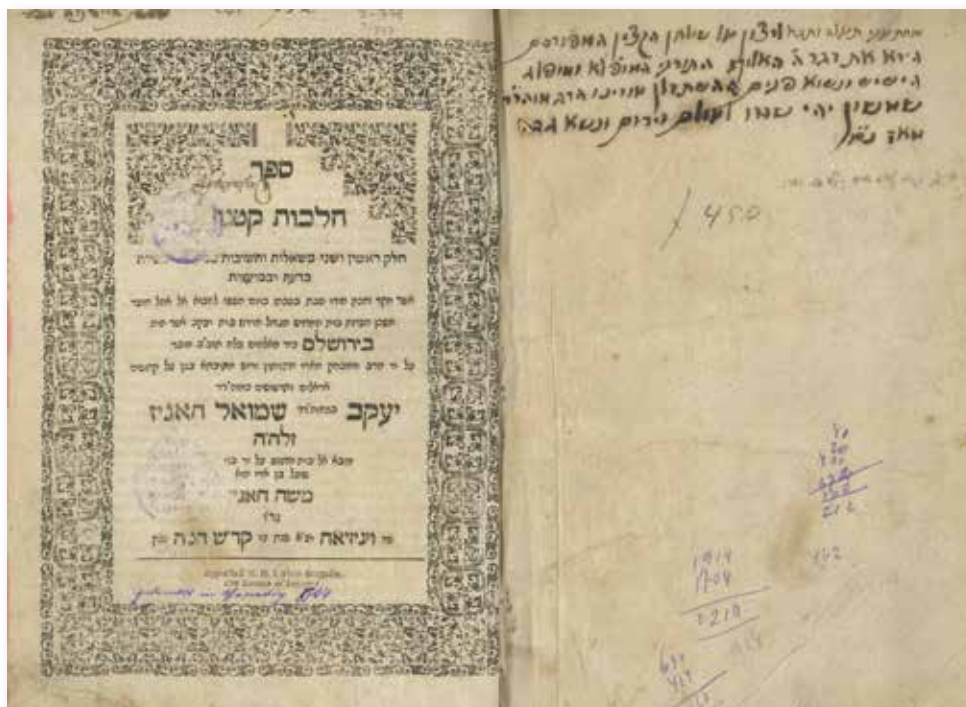
On the verso of the flyleaf is a note of receiving the book from R. [Natan] Neta son of R. Yehonatan Eybeschutz signed by "Yitzchak Itzik Netir". [R. Yitzchak Itzik son of R. Hertz Netir of Butzweiler - a Dayan in Metz in 1765, see enclosed material]. On the title page is an undeciphered signature: "I have purchased this from Rabbi G.[?]. Zalman...".

Rabbi Yehonatan Eybeschutz (1690-1764) was a renowned Torah scholar, posek, kabbalist and head of yeshiva in his days. Orphaned from his father, R. Natan Neta who was Rabbi of the city of Eybeschutz, the young child Yehonatan, already known as an outstanding genius, was sent to Prostějov to the home of R. Meir Eisenstadt, author of Panim Me'ivot, who raised him as son and disciple [R. Yehonatan wrote about him "The Torah scholar renowned for his Torah knowledge and for his fear of Heaven, my teacher in my youth...", Ya'arot D'vash Part 1 Drush 4]. At 14, he wed the daughter of R. Moshe Yitzchak Shapira Rabbi of Mladá Boleslav (Bumsla), resided there for two years

teaching in his father-in-law's yeshiva and thereafter moved to Hamburg studying Torah with the rabbi of the city R. Yechezkel Katzenellenbogen, author of Knesset Yechezkel. In 1714, at the age of 19 [!], he was summoned by the Prague community, (at that time the central Jewish community in Bohemia) to serve as orator. His sermons greatly impressed his audience and shortly after, he was appointed head of the Prague yeshiva and taught his disciples with his special method of Torah in-depth study (pilpul). At that time, he also joined the Prague Beit Din and the Jews of Prague considered him second only to R. David Oppenheim who was the Chief Rabbi of the city. Due to his exceptional wisdom, the city officials and governors were fond of him and with his pleasant manners he succeeded in influencing them to ease the harsh attitude and decrees placed upon the Jews. He cleverly and ingeniously debated with gentile scholars on tenets of the Jewish religion and Talmudic wisdom [In the introduction to his book Kreiti U'Pleiti, he mentions "which I have written and debated with Christian scholars and officials to eliminate Christian insults"]. He used his connections to help him print the Talmud, since at that time it was still prohibited to print the Talmud. After receiving approval, he printed Tractate Berachot with several omissions of Aggadah (printed under the name Hilchot Berachot). He had contact with leading medical experts and in his books he cites things which he proved to his friends, leading physicians in Halle and in Prague on the topics of terefot and nidah.

In 1741, he was chosen as Rabbi of the city of Metz, France, succeeding R. Ya'akov Yehoshua Falk, author of Pnei Yehoshua (who moved to Frankfurt am Main to serve as Rabbi and Av Beit Din). That same year, Prague was seized by France during the War of the Austrian

24

24. הלכות קטנות, ונציה תס"ד – הקדשה בכתב יד המו"ל והמחבר רבי משה חאגיז – חתימות רבי אלעזר פלעקלש

גלות בת ארבעים שנה, בהם נדד בארצות אירופה והתגורר בליוורנו, ונציה, אמשטרדם, לונדון, ברלין, עמדין והמבורג. במשך אותן שנים רבות התרגל לכתוב בכתב האשכנזי (הסיבה העיקרית לכך היתה עיסוקו בהדפסת ספריו, אותם הדפיס באמשטרדם ובארצות אשכנז, והתכתבויותיו עם גדולי הרבנים בארצות אירופה). מעניינת במיוחד היא הכתיבה ה"אשכנזית" בהקדשה שלפנינו שניכר בה יותר המוצא של הכותב, ויש בו מוטיבים רבים הנובעים מהכתיבה הספרדית אליה התרגל בילדותו.

המהר"ם חאגיז היה מעורה בענייני הרבנות בארצות אשכנז, וגדולי הרבנים התחשבו בדעתו בהלכה ובהנהגת הקהילות. נודע במלחמתו הנוקבת יחד עם ה"חכם צבי" והיעב"ץ, נגד השבתאי נחמיה חיון מאמשטרדם. מסיבה זו נאלץ לעבור לגרמניה, בה התגורר למעלה מעשרים שנה.

חיבר ספרים רבים, בהלכה, מוסר וקבלה. (חיבר גם ספרי פולמוס נגד השבתאות וכתבי נחמיה חיון). תורתו מופיעה גם בספרים רבים שהדפיס, מתורת אביו, זקניו ורבותיו, בהם הוסיף את הוספותיו, הגהותיו והקדמותיו, כשהוא חותם: אמר המני"ח [=הצעיר משה בן יעקב חאגיז]. בין הספרים שנדפסו עם הוספותיו הוא הספר שלפנינו שו"ת "הלכות קטנות" לאביו מהר"י חאגיז, שהדפיס בו נציה בשנת תס"ד [ראה במאמר מ' בניהו: ספרים שחיברם ר' משה חאגיז וספרים שהוציאם לאור, עלי ספר, ב, תשל"ו, עמ' 154-160].

בשנת תצ"ח זכה לחזור לארץ ישראל והתגורר בצידון ובצפת. על שנת פטירתו ומקום קבורתו, ישנן ידיעות סותרות. החיד"א בשם הגדולים כותב כי הגיע בשנת תצ"ח לצידון, ונפטר בצפת בשנת תק"כ בגיל קרוב לתשעים. (ראה: שם הגדולים, מנחת חנוכה, אות מ, כג). לפי גירסה אחרת נפטר בסביבות שנת תק"י. לפי דברי לונץ ("ירושלים", שנה א, תרמ"ב, עמ' 119-120) יצא מצפת לבירות להתרפא. שם נפטר והובא לקבורה בצידון.

[4], עא, [9] דף 255 ס"מ. מצב טוב. כתמים ומעט בלאי. כריכה ישנה.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$2000-5000

ספר הלכות קטנות, שאלות ותשובות קצרות בעניינים שונים, חלקים א-ב. עם "קונטרס גיטין", מאת רבי יעקב חאגיז. הובא לדפוס על ידי בנו רבי משה חאגיז. ונציה, [תס"ד 1704]. מהדורה ראשונה, עם הגהות והוספות שנוספו בדפוס ע"י רבי משה חאגיז, החתום בהם "המני"ח" [הצעיר משה בן יעקב חאגיז]. בין חלק א' לחלק ב' נדפסו תשובות רבי משה חאגיז בהלכה תחת השם "לקט הקמח" [הקמ"ח - הקטן משה חאגיז].

שלוש חתימות בכתב ידו של הגאון הנודע רבי "אלעזר פלעקלש" ראב"ד פראג. בדף לפני השער הקדשה בכתב-ידו של המו"ל והמחבר רבי משה חאגיז, הכותב: "מנחת עני תעלה ותבוא לרצון על שולחן הקצין המפורסם הירא את דבר ה' האלוקים, האלוף התורני המופלא ומופלג הישיש ונשוא פנים השתדלן מורינו הרב מוהר"ר שמשון, יהי שמו לעולם וירום ונשא גב[וה] מאד נס"ו". בדף השער חתימת רבי "שמשון היידנום מפ"ד" [כנראה אביו או קרוב משפחה של הרוו"ה, רבי וולף בן רבי שמשון היידנויים מפרנקפורט דמיין]. בדף הכריכה האחורי רישומי בעלות בעפרון משנת תקצ"ד, שהספר שייך לרבי מאיר ליב עסטרייך רב"ד דק"ק א"י [אובן ישן?], בחתימת בנו "חיים עסטרייך".

הגאון רבי אלעזר פלעקלש (תקי"ד-תקפ"ו), מגדולי דורו, תלמידו הגדול של ה"נודע ביהודה", כיהן בשנים תקל"ט-תקמ"ג כאב"ד גוטיין ומשנת תקמ"ג נתמנה לדיין וראב"ד פראג. נודע לדורות בשלושת חלקי חיבורו שו"ת "תשובה מאהבה" וספרים נוספים.

הגאון הנודע רבי משה חאגיז (נולד תל"ב - נפטר תק"י-תק"כ בקירוב) - גאון מופלג בהלכה ובקבלה, מגדולי חכמי הספרדים בירושלים, ומגדולי הדור בארצות אשכנז. נולד בירושלים בשנת תל"ב לאביו הגאון רבי יעקב חאגיז בעל "הלכות קטנות". נתייתם בילדותו מאביו הגדול ונתגדל בבית סבו הגאון רבי משה גאלאנטי "הרב המג"ן", שהיה ראש רבני ירושלים. המהר"ם חאגיז היה תלמידם של גדולי חכמי הספרדים בירושלים, ושל גיסו הגדול רבי משה בן חביב [חתן רבי יעקב חאגיז]. בשנת תנ"ד לאחר פטירת סבו המהר"ם גאלאנטי, יצא לשליחות ארץ ישראל במצרים ובארצות הגולה. נדודיו התארכו לכדי

24. Halachot Ketanot - Venice 1704 - Dedication in the Handwriting of the Publisher and Author Rabbi Moshe Hagiz - Signatures of Rabbi Elazar Fleckeles

Halachot Ketanot, brief responsa on various topics, Parts 1-2. Includes Kuntress Gittin, by Rabbi Ya'akov Hagiz. Printed by his son Rabbi Moshe Hagiz. Venice, [1704]. First edition, contains printed glosses and additions by Rabbi Moshe Hagiz, signed "Hameniach" [acronym of Hatzair Moshe Ben Ya'akov Hagiz]. Printed between Part 1 and Part 2 are halachic responsa named Leket HaKemach [HaKemach - acronym of the name of the writer "Hakatan Moshe Hagiz"].

Three signatures in the handwriting of the celebrated Rabbi "Elazar Fleckeles" Ra'avad of Prague. On the flyleaf is a dedication in the handwriting of the publisher and author, R. Moshe Hagiz. On the title page is the signature of R. "Shimshon Heidnum of Frankfurt am Main" [apparently the father or relative of the Raveh, R. Wolf son of R. Shimshon Heidenheim of Frankfurt am Main]. On the back flyleaf are ownership inscriptions in pencil from 1834 that the book belongs to R. Leib Ostreich Ravad of O.Y. [Oben Yashan?], in the handwriting of his son "Chaim Ostreich".

R. Elazar Fleckeles (1754-1826), a prominent Torah scholar and leading disciple of the Nodah b'Yehuda, served as Rabbi of Goitein (Kojetin) during 1779-1783 and in 1783 was appointed Dayan and Ra'avad of Prague. Renowned for his 3-volume book Teshuva MeAhava and for other works.

The distinguished Torah scholar Moshe Hagiz (born in 1672, died c. 1750-1760), an outstanding Torah prodigy proficient in Halacha and Kabbalah was a leading Sephardi sage in Jerusalem and later in Ashkenazi countries. Born in Jerusalem in 1672, son of Rabbi Ya'akov Hagiz author of Halachot Ketanot. Orphaned in his childhood, he was raised in the home of his illustrious grandfather, Rabbi Moshe Galanti "HaRav HaMagen" who was the head of the Jerusalem rabbis. The Maharam Hagiz was a disciple of the leading Sephardi sages of Jerusalem and of his celebrated brother-in-law Rabbi Moshe Ibn Chaviv [son-in-law of Rabbi Ya'akov Hagiz]. In 1694, after the death of his grandfather the Maharam Galanti, he left Eretz Israel as an emissary to Egypt and to the Diaspora. His wanderings lasted for 40 years and took him to European countries. During this period he resided in Livorno, Venice, Amsterdam, London, Berlin, Emden and Hamburg. In the course of those years, he

became used to writing in Ashkenazi script [primarily due to his occupation with printing his books in Amsterdam and in Ashkenazi countries, and to his correspondence with leading European rabbis]. His Ashkenazi script in this dedication is especially interesting since the origin of the writer is clearly discernable and it contains many motifs stemming from the Sephardi writing to which the writer was accustomed in his youth.

The Maharam Hagiz was involved in rabbinical issues in Ashkenazi countries and many important rabbis valued his opinion in Halachic and public matters. He is known for his unswerving opposition to Sabbatean follower Nechemya Hayun from Amsterdam in conjunction with the Chacham Zvi and the Ya'avetz which later compelled him to move to Germany, where he remained for over 20 years.

He authored many books on Halacha, Mussar and Kabbalah (also polemic material opposing Sabbatean thought and the writings of Nechemya Hayun). His Torah teachings also appear in the many books he printed containing the teachings of his father, his grandfathers and teachers, to which he added his own additions, glosses and introductions, signing "Amar HaMeniach". This is such a book, the Halachot Ketanot responsa by his father, the Mahari Hagiz, printed in Venice in 1704 [see article by M. Benayahu: Books written by R. Moshe Hagiz and books he published, Elei Sefer, Vol. 2, 1976, pp. 154-160].

In 1738, he returned to Eretz Israel and resided in Sidon and in Safed. Various contradictory opinions account for the year of his death and the location of his gravesite. The Chida in Shem HaGedolim writes that he arrived in Sidon in 1738 and died in Safed in 1760, nearing the age of 90. (See: Shem HaGedolim, Ma'arechet Gedolim, Ot 40, 123). According to a different version, he died around 1750. According to the opinion of Luntz (Yerushalayim, Year 1, 1882, pp. 119-120), he left Safed for Beirut to recover from an illness, died there and was buried in Sidon.

[4], 71, [9] leaves. 25.5 cm. Good condition. Stains and minor wear. Old binding.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-5000

25a

25. ספר מאירת עינים - ווילנא, תקצ"ט / ספר עדות לישראל - פרשבורג, תקצ"ט - העותק של ה"כתב סופר", עם חתימת ידו

ספר מאירת עינים, על בדיקת הריאה, מאת רבי מרדכי זאב סג"ל איטינגא וגיסו רבי יוסף שאול נתנזון. ווילנא, תקצ"ט 1839. כרוך עם: ספר עדות לישראל - שמלה שלישית, חידושים על מסכת מכות, מאת רבי בנימין זאב כ"ץ רפפורט. פרשבורג, תקצ"ט 1839. שני הספרים נכרכו יחד במקור.

העותק של הגאון בעל "כתב סופר". בראש השער של הספר הראשון, חתימה בכתב-ידו: "שייך לי הק' אשב"ה מוהרמ"ס ז"ל" [הקטן אברהם שמואל בנימין בן הרב מורנו ורבינו הרב רבי משה סופר זכרוננו לברכה]. מתחת לחתימתו, חותמת בנו רבי משה סופר.

בין המסכימים על ספר "מאירת עינים": הגאון רבי עקיבא איגר - זקנו של ה"כתב סופר". בספר "עדות לישראל" - הסכמת אביו ה"חתם סופר".

הגאון רבי אברהם שמואל בנימין סופר (תקע"ה-תרל"ב), בנו בכורו של ה"חתם סופר" וממלא מקומו ברבנות וראשות ישיבת פרשבורג. מגדולי דורו. תלמידיו היו גדולי הרבנים במדינת הונגריה וסביבותיה. חיבוריו בשו"ת, חידושי ש"ס ועל התורה נקראו בשם "כתב סופר".

עוד קודם לידתו הזה אביו הגדול בעל "חתם סופר" כי נשמתו של צדיק עתידה לרדת לעולם, ואכן מילדותו ניכר בגודל קדושתו ודבקותו בלימוד התורה כאחד מגדולי ישראל. בעודו נער בן 17-18 כבר התכתב בהלכה עם גדולי תלמידי אביו. בתחילה הסתיר את התמדתו ודרגתו הגבוהה בתורה מפני אביו, אך עם הזמן הכיר אביו בגדולתו התורנית ויעדו להמשיך דרכו בשיעורי הישיבה

ובהשבת תשובות בהלכה לרבנים שונים מרחבי העולם. אביו הגדול הדריכו בדרכי הלימוד בנגלה ובנסתר. ואף שלח לו ספרי קבלה שילמד בהם. עם פטירת אביו בתשרי ת"ר (1839), עלה על מקום אביו ברבנות העיר הגדולה פרשבורג, ובראשות הישיבה למרות שהיה אז צעיר לימים, כבן 24 שנים, כסתו היתה נתונה בין גדולי הרבנים בדורו שהעריכוהו כאחד מגדולי הדור. עמד בראש מלחמת הרבנים, אשר לחמו מלחמת ה' בהיוצרות תנועת הרפורמה, ועל פי הוראתו התבדלו קהילות הונגריה לקהילות אורתודוקסיות ונפרדות. סמכותו ההלכתית היתה גדולה ודבריו התקבלו להלכה ולמעשה אף בעיני זקני רבני דורו. ישיבת פרשבורג שעמד בראשה היתה החשובה שבישיבות הונגריה - בתקופת ה"כתב סופר" למדו בישיבה בין 300 ל-400 בחורים, כשרוב בני הישיבה היו בחורים מטובי הבוגרים של ישיבות הונגריה האחרות. יש לציין כי אחוז ניכר מרבני הונגריה ומרכז-אירופה, היו מבוגרי ישיבת פרשבורג.

שני ספרים כרוכים יחד. [2], 105 עמ'; כג דף. 23 ס"מ. מצב טוב. כתמים. מעט בלאי. כריכה מקורית, פגומה.

מתיחה: \$3000

הערכה: \$4000-6000

25b

25. Me'irat Einayim - Vilna, 1839 / Edut L'Yisrael - Pressburg, 1839 - Copy of the Ktav Sofer, with his Signature

Me'irat Einayim, about inspection of animals' lungs (after shechita), by R. Mordechai Ze'ev Segal Ettinger and his brother-in-law R. Yosef Shaul Nathanson. Vilna, 1839. Bound with: Edut L'Yisrael - Simla Shlishit, novellae on Tractate Makot, by Rabbi Binyamin Ze'ev Katz (Kohen Tzedek) Rappaport. Pressburg, 1839. The two books were bound together originally.

Copy of R. Avraham Shmuel Binyamin Sofer, the author of Ktav sofer (son of the Chatam Sofer). Signed by him at the top of the first title page. Under his signature is the stamp of his son Rabbi Moshe Sofer.

Rabbi Akiva Eger, grandfather of the Ktav Sofer wrote one of the approbations on Me'irat Einayim. His father, the Chatam Sofer, wrote an approbation for Edut L'Yisrael.

R. Avraham Shmuel Binyamin Sofer (1815-1871), eldest son of the Chatam Sofer and his successor in the Pressburg rabbinate and as head of the Pressburg Yeshiva. Eminent Torah scholar, his disciples were leading rabbis in Hungary and its region. His works of responsa, Talmudic and Torah novellae were titled Ktav Sofer.

Before his birth, his illustrious father, author of the Chatam Sofer foresaw that the soul of a tsaddik was to descend to the world and indeed, from his youth his holiness and devotion to Torah were evident. At the young age of 17-18, he exchanged halachic correspondence with his father's leading disciples. At the beginning, he concealed the tremendous diligence and proficiency of his vast Torah knowledge from his father, but with time, his father discerned his Torah stature and designated him as his successor in delivering discourses in the yeshiva and in halachic responsa to various rabbis throughout the world. His illustrious father guided him down the path to greatness in knowledge of revealed and hidden Torah and sent him Kabbalistic books to peruse. After his father's death in 1839, he succeeded his father as rabbi and head of yeshiva at the young age of 24 and was included in the sphere of the foremost Torah leaders of his times. He headed the rabbis who fought against the Reform movement and gave instructions to separate Hungarian communities into separate Orthodox entities. His halachic authority was widely accepted even by leading Torah scholars of his times. The Pressburg Yeshiva which he headed was the leading yeshiva in Hungary in the days of the Ktav Sofer, 300-400 students attended the yeshiva, most alumni of other Hungarian yeshivot. A substantial percentage of the rabbis serving in Hungary and central-Europe had been students at the Pressburg Yeshiva.

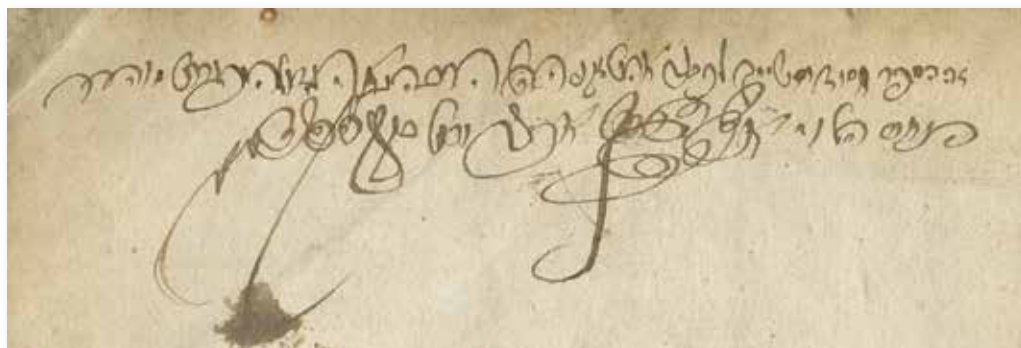
Two books bound together. [2], 105 pages; 23 leaves. 23 cm. Good condition. Stains. Light wear. Contemporary binding, damaged.

Opening price: \$3000

Estimate: \$4000-6000

26a

26b

26. ספר חסידים – קראקא, שמ"א – הטופס של בעל ה"הפלאה" – רבו של ה"חתם סופר"

ספר חסידים, מוסר וענייני יראת שמים, מאת רבינו יהודה החסיד. קראקא, [שמ"א 1581]. דפוס יצחק בן אהרן מפרוסטיץ. רישומי בעלות שונים. בדף הפורוץ האחורי, רישום בעלות בכתובה אשכנזית עתיקה: "זה הספר שייך לכבוד אהרן זקני ה"ה הרב הגאון הגדול המפורסם מוהר"ר פנחס הלוי איש הורוויץ אב"ד ור"מ בק"ק פפד"מ [=פרנקפורט דמיין]. מרישום זה עולה כי לפנינו העותק שהיה שייך להגאון רבי פנחס הלוי הורוויץ בעל ה"הפלאה".

[רישומי בעלות נוספים בדפי הפורוץ הקדמיים: "ספר חסידים גהערט דוד פראג שליט"א מוורמש", "הק' בער בן הר"ר דוד מפראג" ו"הק' ישראל בא"מ"ו. שמואל... מליטא"].

הגאון הנודע רבי פנחס הלוי איש הורוויץ בעל ה"הפלאה" (תצ"א-תקס"ה), תלמידו המובהק של רבי דוב בער המגיד ממעזריטש [אצלו למד יחד עם אחיו רבי שמעלקה מניקולשבורג]. כיהן למעלה מ-30 שנה כרב ואב"ד העיר פרנקפורט דמיין, שהיתה באותה תקופה מרכז התורה הגדול בגרמניה. באותה תקופה למד אצלו הגאון בעל ה"חתם סופר". מחבר ספרים חשובים, ביניהם ספר "המקנה" – על מסכת קידושין, ספר "כתובה" – על מסכת כתובות, וספר "הפלאה" – על מספר מסכתות ושולחן ערוך. על שם ספרו האחרון נקרא לדורות: "בעל ה"הפלאה".

ספר חסידים, המיוחס לרבינו יהודה החסיד, מספרי היסוד של ספרות המוסר והמנהג, הכולל הלכות והנהגות, וענייני מחשבה ומוסר, על פי תורת הסוד של חסידות אשכנז הקדומה. חיבור זה משקף בצורה ייחודית את החברה היהודית ואת יחסיה עם הסביבה הנוצרית באשכנז במאות ה-12 וה-13. הספר זכה למדורות רבות, ולאייספור אזכורים בספרות התורנית. בסעיף הראשון של הספר נכתב כי הוא נועד "ליראי ה' ולחושבי שמו, כי חסיד אשר לבו חפץ באהבת בוראו לעשות כל רצונו, ואינו יודע לשום על לב הדברים כולם, ומאיזה דבר צריך להזהר ואיך להעמיק לעשות רצון בוראו... ואילו היה יודע ומבין בדברי החסידות היה עושה הרבה מאד... לכך נכתב ספר חסידים למען יראו בו יראי ה' וכל השבים לבוראם בלב שלם וידעו ויבינו מה שעליהם לעשות...".

קמז דף (ספירת דפים משובשת). 18.5 ס"מ. מצב בינוני. כתמים, כתמי רטיבות. רוב הדפים במצב טוב, אך דפי המפתחות בסוף פגומים, עם קרעים ופגעי רטיבות. בשלושת הדפים האחרונים של המפתחות קרעים עם חסרון משמעותי. דפי פורוץ וכריכה (עץ מחופה בעור) מקוריים. פגמים, קרעים וסימני עש בכריכה.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$5000-8000

26. Sefer Chassidim - Krakow, 1581 - Copy of Ba'al HaHafla'ah, Teacher of the Chatam Sofer

Sefer Chassidim, mussar and topics related to Yirat Shamayim (fear of Heaven), by Rabbi Yehuda HaChassid. Krakow, [1581]. Printed by Yitshak [Isaac] ben Aharon of Prostitz (Prostějov).

Various ownership inscriptions. On the back free endpaper is an ownership inscription in ancient Ashkenazi script: "This book belongs to... R. Pinchas HaLevi Ish Horowitz Av Beit Din and Rosh Metivta in Frankfurt am Main". This attests that this copy belonged to R. Pinchas HaLevi Horowitz, author of the Hafla'ah.

[Additional ownership inscriptions on front endpapers: "Sefer Chassidim belongs to David Prague of Worms", "Ber son of R. David of Prague" and "Yisrael son of ... Shmuel... of Lissa"].

R. Pinchas HaLevi Ish Horowitz, author of the Hafla'ah (1791-1805), close disciple of R. Dov Ber the Magid of Mezeritch, [studied under his tutelage together with his brother R. Shmelke of Nikolsburg]. For more than 30 years, he served as Rabbi of Frankfurt am Main, the hub of Torah study in Germany at that time. The Chatam Sofer was among his disciples. He authored important books, including HaMikneh on Tractate Kiddushin, Ketubah on Tractate Ketubot and Hafla'ah on several tractates and on the Shulchan Aruch, endowing him with his cognomen "Ba'al HaHafla'ah".

Sefer Chassidim, attributed to Rabbi Yehuda HaChassid, is a basic work on mussar and Jewish customs. The book contains laws and customs, Jewish thought and Mussar according to early Chassidic Kabbalistic Ashkenazi school of thought. This composition remarkably echoes Jewish society in Ashkenazi countries and its relationship with Christian environs during the 12th-13th centuries. This book was printed in many editions and is cited numerous times in Torah literature. In the first passage of the book, the author writes that it is intended "for G-d fearing people, because a pious person who out of his love of G-d, desires to completely fulfill His will... If he would know and understand pious conduct, he would do much... Therefore, Sefer Chassidim was written to enable G-d fearing individuals and all who return to their Creator with their whole being to read it and know and comprehend that which they need to do...".

147 leaves (mispaginated). 18.5 cm. Fair condition. Stains, dampstains. Most leaves in good condition, however, the index leaves at the end of the book are damaged with tears and dampstains. The last three index leaves have coarse open tears. Contemporary endpapers and binding (leather-covered wood). Damages and worming to binding.

Opening price: \$2000

Estimate: \$5000-8000

27. ספר באר יעקב – חתימת יד קדשו של ה"אוהב ישראל" מאפטא

ספר באר יעקב, חידושים וביאורים על ארבעה חלקי שולחן ערוך וסוגיות, מאת רבי יאקב [יעקב] ברלין. פיורדא, תקכ"ז [1767].

בדף מ/1 [תחילת חלק יורה דעה], בשולי העמוד, חתימת יד קדשו של האדמו"ר הקדוש בעל ה"אוהב ישראל" מאפטא: **"הק' אברהם יהושע העשיל מאפטא פ"ק מעזיבוז יצ"ו"**.

האדמו"ר רבינו אברהם יהושע העשיל (תק"ח-תקפ"ה, אנצ' לחסידות, א' פד-צא), בן רבי שמואל מזמיגרוד. רבנותו הראשונה היתה בעיר קולבסוב בגליציה, שם ביקרוהו רבי לוי יצחק מברדיטשוב ורבי משה מסאסוב, שקירבוהו לחסידות. הסתופף בצילם של רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב ורבי אלימלך מליז'נסק. בשנת תק"ס נתמנה לרבנות אפטא ובשנת תקס"ח עבר לכהן כאב"ד יאסי, עד שעבר לעיר מז'יבוז'. נחשב לזקן וגדול האדמו"רים בדורו וממנהיגי הרבנות והיהדות בתקופתו. מדור לדור נמסרו עליו סיפורי מופת וסיפורי ישועות רבים. מתלמידיו הנודעים: רבי ישראל מרוז'ין ורבי צבי הירש מזידטשוב.

נודע באהבתו את עם ישראל, והיה רגיל בפיו לומר כי במידה זו יעמוד לפני ב"ד של מעלה ב"אהבת ישראל" התקועה בלבנו, [ראה בספר "אגרות האוהב ישראל" מכתב בו הוא חותם: "הכ"ד האוהב לכל ישראל..."]. על מצבתו אמר לכתוב רק את השבח "אוהב ישראל" וכך גם נקרא ספרו "אוהב ישראל", הנחשב לאחד מספרי היסוד של תורת החסידות. מחבר הספר, הגאון רבי יאקב (יעקב) ברלין (תס"ח-תק"י), מגדולי חכמי פיורדא, לצד הגאון רבי יוסף שטיינהרט בעל "זכרון יוסף" ואחרים. ספרו "באר יעקב" התקבל זכה להערצת גדולי הדורות ומצוטט רבות בספריהם, ביניהם הנודע ביהודה, החתם סופר, רבי עקיבא איגר, החיד"א, רבי בצלאל רנשבורג, רבי יהודה אסאד, הערוך לנר, בעל חיי אדם, הערוך השולחן, ועוד. גם גדולי החסידות החשיבו מאד את הספר [ראה: הרב בנימין שלמה המבורגר, הישיבה הרמה בפיורדא, חלק א', עמ' 467-473].

[2], קכא, קכג-קמד דף (במקום, [3], קמד דף. סה"כ חסרים שני דף). 29 ס"מ. מצב משתנה בין הדפים. רוב הדפים במצב ביוני, חלקם במצב גרוע. פגעי עש רבים. כתמים. קרעים ושיקומים במספר דפים. כריכה חדשה.

פתיחה: \$20,000

הערכה: \$40,000-60,000

27. Be'er Ya'akov - Signature of the Ohev Yisrael of Apta

Be'er Ya'akov, novellae and commentary on the four parts of the Shulchan Aruch and Talmudic treatises, by Rabbi Yakov [Ya'akov] Berlin. Furth, 1767.

On the margin of page 40/a, is the signature of the Rebbe, author of Ohev Yisrael of Apta: **"Avraham Yehoshua Heshel of Apta, Medzhibozh"**.

Rebbe Avraham Yehoshua Heshel (1748-1825, Encyclopedia L'Chassidut, Vol. 1 84-91), son of R. Shmuel of Żmigród. His first rabbinical position was in Kolbasov, Galicia. A visit to the city by R. Levi Yitzchak of Berdychiv and R. Moshe of Sasiv drew him to Chassidism. He became a disciple of R. Yechiel Michel of Zlotshov and of R. Elimelech of Lizhensk. In 1800, he was appointed to the Apta Rabbinate and in 1808 he moved to serve as Rabbi of Iasi until his relocation to Medzhibozh. He was considered the eldest, most prominent rebbe and Jewish leader of his times. Stories of the many wonders and salvations he performed have been passed from generation to generation. R. Yisrael of Ruzhin and R. Zvi Hirsh of Zhiditchov are among his celebrated disciples.

He was notable for his love of the Jewish people and was used to saying that with the attribute of this "love for his fellow Jew" ingrained in his heart, he will stand before the Heavenly Court. [See a letter in Igrot HaOhev Yisrael on which he signs: "who loves all Jews..."]. On his tombstone he asked to write only the praise Ohev Yisrael (a lover of Israel), which also was the title of his book, which became a basic Chassidic book.

The author, R. Yakov (Ya'akov) Berlin (1708-1750), a leading Torah scholar of the city of Furth, in the days of R. Yosef Steinhart, author of Zichron Yosef and other distinguished rabbis. His book Be'er Ya'akov was highly acclaimed by prominent Torah scholars of all times and is frequently cited in their writings. Among those who quote him are the Nodah B'Yehuda, the Chatam Sofer, Rabbi Akiva Eiger, the Chida, Rabbi Bezalel Ranshburg, Rabbi Yehuda Assad, the authors of Aruch LaNer, Chayei Adam, Aruch HaShulchan, and others. Chassidic Torah scholars also highly esteemed the book [see: Rabbi Binyamin Shlomo Hamburger, HaYeshiva HaRama B'Fi'orda, Vol. 1, pp. 467-473].

[2], 121, 123-144 leaves (originally [3], 144 leaves. Lacking 2 leaves). 29 cm. Condition varies among the leaves, most in fair condition, some in poor condition. Heavy worming. Stains. Tears and restorations to several leaves. New binding.

Opening price: \$20,000

Estimate: \$40,000-60,000

28. ספר קהלת יעקב – העותק של האדמו"ר הראשון מטאהש, ושל חתנו האדמו"ר מקוסון בעל "בני שלשים"

וההתרוממות הרבה שחוו השוהים במחיצתו, ראה בספר "פאר משולם" שנכתב לתולדותיו].

לעת זקנותו נסע במיוחד להתפלל על קבר רבי אלימלך מליז'נסק, כדי לזכות לבן זכר, וכשנולד קרא לו "אלימלך" על שמו והיה מכנהו בחיבה "הרבי ר' אלימלך" [בן זה התייתם מאביו בעודו תינוק, והתגדל בבית גיסו הגדול היה האדמו"ר רבי יהוסף רוטנברג בעל "בני שלשים", ורק בשנת תרס"ח עלה רבי אלימלך על מקום אבותיו לכהן כאב"ד טאהש].

בשנת תרל"ג פרצה מגיפה והאדמו"ר הקדוש ביקש להיות כפרה על כלל ישראל. ואכן, במוותו פסקה המגיפה. האדמו"ר רבי צבי אלימלך מבלאז'וב בעל "צבי לצדיק" אמר עליו שאלו היה מאריך ימים, היה כובש "לא רק את הונגריה, אלא גם את פולין...".

מלכות בית טאהש נמשכה עד ימינו אלו, ב"קרית טאהש" בקנדה, שהוקמה ע"י נינו האדמו"ר מטאהש, הגאון הקדוש רבי משולם פייש סג"ל לאווי – השני (תרפ"ב-תשע"ה), בן האדמו"ר רבי מרדכי מדעמעטשער (דְּמַצ'ר), בנו של האדמו"ר רבי אלימלך אב"ד טאהש, ונכדו של רבי משולם פייש לאווי הראשון.

חתנו האדמו"ר הראשון מקוסון, הגאון הקדוש רבי יהוסף הלוי רוטנברג בעל "בני שלשים" (תרי"ג-תרע"ב) בן-בתו של האדמו"ר רבי צבי הירש מזידיטשוב. תלמידים של האדמו"רים בעל "דברי חיים" מצאנו ושל בעל ה"יטב לב" מסיגט. לאחר פטירת חותנו נתמנה לכהן על מקומו כאב"ד טאהש, ממנה עבר לכהן ברבנות ניר-מאדע (Nyirmada), ובשנת תרנ"ד עבר לכהן ברבנות קאסאני (קוסון, Căușeni, Mezo-Kaszony) שברוסיה הקרפטית. נהג בחיי קדושה וטהרה, והרבה בסיגופים ובתעניות. את כספו היה מפזר לצדקה לעניים. מצאצאיו יצאה שושלת גדולה של אדמו"רים ואנשי מעשה (ראה אודותם, בספר "תפארת בית קאסאן").

בנו החתום על הספר, רבי משה שמואל רוטנברג (תרל"ב-תש"ו), בן גילו של דודו האדמו"ר רבי אלימלך מטאהש (תרל"ב-תש"ג), שנתגדל עמו בבית הוריו. לאחר נישואיו עם בתו של רבי בן ציון פיש מבורשא התגורר בעיר קליינוורדיין, ולאחר מכן היגר לארה"ב והתגורר בלוס אנג'לס ובניו-יורק (ראה אודותיו: מ' וונדר, אנצ' ל'חכמי גליציה, ד', עמ' 831-832).

קמו, קלא דף. 25 ס"מ. נייר איכותי. מצב טוב. מעט בלאי וכתמים. כריכת עור מקורית, עם שדרה קרועה ופגומה.

פתיחה: \$3000

הערכה: \$5000-8000

ספר קהלת יעקב, כללי הש"ס והפוסקים, מאת הגאון רבי ישראל יעקב אלגאזי. למברג [לבוב], [תרכ"ב] 1862. הסכמת האדמו"ר רבי חיים הברשטאם אב"ד צאנז.

בדף לפני השער רישום בעלות (בדיו) שהספר שייך להאדמו"ר רבי משולם פייש אב"ד טאהש: "... שייך להאי גברא רבה ה"ה הרב הגאון הגדול חסיד ועניו כקש"ת מו"ה משולם פייש אב"ד ור"מ דק"ק טאש יע"א. אני הכותב משה אפרים ---". רישום נוסף (בעיפרון), בחתימת נכדו רבי משה שמואל רוטנברג מקליינוורדיין, שקיבל את הספר בחלקו בעזבון אביו רבי יהוסף הלוי אב"ד קוסון בעל "בני שלשים": "עלה בגורלי מעזבון כ"ק אאמו"ר הגה"ק רשכבה"ג מוהר"י הלוי אב"ד בטאש, מאדא וקאסאן זי"ע ועכ"י [זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל], בנו השפל עבד לעבדי ה' משה שמואל ר"ב הלוי, בהרב הגה"ק מקאסאן זלה"ה הכ"מ". מעבר לדף זה, רישום בכת"י (בעיפרון) של מפתחות לספר.

הגאון הקדוש רבי משולם פייש סג"ל לאווי הראשון – האדמו"ר הראשון מטאהש (תקפ"א-תרל"ג), מגדולי האדמו"רים בהונגריה, שנודע בקדושתו וכן "פועל-ישועות". נולד במורביה, בעיר יחפס-דורך (הסמוכה לקרלסבד). בתקופת נעוריו התפשטה ההשכלה ועזיבת התורה במדינת מורביה, ובהשפעת הגאון רבי שמואל פריינד מדייני פראג, נסע ללמוד בישיבות הונגריה, אצל הגאון רבי אברהם יצחק וויינברגר, אצל הגאון רבי מאיר אונגוואר ואצל הגאון רבי אברהם שאג. לאחר נישואיו התגורר בכפר אשוואר הסמוך לניר-באטור [יישוב מפורסם באנשי-מעלה מקובלים ועובדי השי"ת, שהרב מקומרנא היה מכנה אותם "חכמי אש ואור" – כמליצה על שם המקום אשוואר], שם התגורר חמיו, שהיה מתלמידי הרב מקאליב והרב מקומרנא. רבי משולם פייש היה מקושר לגדולי החסידות בהונגריה וגליציה: הרב מליסקא, ה"דברי חיים" מצאנז, מוהר"א מזידיטשוב, הרב מקומרנא, הרב מראזלא ועוד. רבו העיקרי היה האדמו"ר רבי דוד מדינוב, שהסמיכו לכהן באדמו"רות.

כיהן כרב ואב"ד בעיר טאהש (ניר-טאש Nyirtass, סמוכה לעיר המחוז קליינוורדיין [קישווארדה]). התפרסם בעבודתו את השי"ת בהתלהבות כאש-בוערת ותפילותיו עבור הכלל והפרט. גדולי אדמו"רי דורו (רבי דוד מדינוב ורבי אשר אנשיל יונגרייז מטשענער) שלחו אליו אנשים על מנת שיושעו בתפילותיו הטהורות ובזכות תורתו וקדושתו. סיפורים על גילויי "רוח הקודש" בבית מדרשו היו ידועים – גילויים שמימיים ותוכחה על נסתרות שהיתה עטופה ב"אהבת ישראל" ובשמחת-לב. אמרו עליו שבשעת ריקודו בשבת קודש היה פועל את כל הישועות. בכל ימות השבוע היה שרוי בתענית [תענית משבת לשבת], ולא היה ניכר עליו מאומה, כי צהלתו היתה על פניו (סיפורים רבים אודות ה"מופתים"

12. *Salix phlegma* 200

$$\begin{array}{r} 130 \\ 4 \\ \hline 520 \end{array}$$

28. Kehillat Ya'akov - Copy of the First Tosh Rebbe and of his Son-in-law the Căușeni Rebbe, Author of Bnei Shileshim

Kehillat Ya'akov, guidelines to the Talmud and poskim, by Rabbi Yisrael Ya'akov Algazi. Lemberg [Lvov], 1862. Approbation of R. Chaim Halberstam, Rabbi of Sanz. Ownership inscription on the front free endpaper (in ink) stating that the book belongs to R. Meshulam Feish, Rabbi of Tosh (Nyirtass): "...Belongs to...**Rabbi Meshulem Feish Av Beit Din and Rabbi of Tosh. I, the writer Moshe Efraim -**"; followed by Another inscription (in pencil), signed by his grandson R. Moshe Shmuel Rottenberg of Kisvárdá (Kleinwardein), who received the book in the estate left by his father, R. Yehosef HaLevi Rabbi of Căușeni, author of Bnei Shileshim: "**Fell into my lot from the estate of my father...R. Y. HaLevi Av Beit Din of Nyirtass, Nyirmada and Căușeni...Moshe Shmuel R' B. HaLevi, son of the Rabbi of Căușeni**". On verso is a penciled inscription of the index of the book. R. Meshulam Feish Segal Lowy I, the first Tosh Rebbe (1811-1873), leading Hungarian rebbe, renowned for his holiness and the wonders he performed, was born in Moravia. During his formative years, the Enlightenment movement and Torah abandonment spread throughout Moravia and under the influence of R. Shmuel (Samuel) Freund, a Dayan in Prague, R. Feish traveled to study in Hungarian yeshivas, led by R. Avraham Yitzchak Weinberger, R. Meir Ungvar and by R. Avraham She'ag. After his wedding, he moved to the village of Nyirvasvari (Eshvor) near Nyírbátor [a place famed for its illustrious kabbalists and G-d-fearing Jews whom the Komarno Rabbi would call "Fire and light scholars", a play on the name of the place Esh ("fire" in Hebrew) "v'or" ("and light" in Hebrew)], near his father-in-law, who was a disciple of the Kaliver Rebbe and the Rebbe of Komarno. R. Meshulam Feish was connected to the leading Chassidic Rebbes of Hungary and Galicia: The Rebbe of Liska, the Divrei Chaim of Sanz, the Mohari of Zhydachiv, the Rebbe of Komarno, the Rebbe of Roslavl, etc. His primary rebbe was R. David of Dynow who ordained him as rebbe. R. Lowy served as Rabbi and Av Beit Din of the city of Nyirtass (near the Kleinwardein [Kisvárdá] district) and was renowned for his fiery enthusiasm in G-d's service and prayer. Leading rebbes of his times (R. David of Dynow and R. Asher Anshel Yungreiss of Csenger) sent him people seeking salvation for deliverance by his pure prayers answered in the merit of his Torah learning and his holiness. Tales of the revelation of Ruach HaKodesh in his Beit Midrash are well-known. Reputedly, at the time he danced on Shabbat, he would perform wonders.

[see Pe'er Meshulam for many stories about his wonders and the great elevation felt by those who were close to him].

In his senior year, he made a special trip to pray at the gravesite of Rebbe Elimelech of Lizhensk to merit a son and after his son was born, he named him Elimelech and would fondly call him "the Rebbe R. Elimelech" [this son was orphaned from his father in his babyhood and was raised by his illustrious brother-in-law Rebbe Yehosef Rottenberg, author of Bnei Shileshim. Only in 1908 did he succeed his father as Rabbi of Nyirtass]. In 1873, an epidemic broke out and the rebbe begged G-d to be an atonement for the People of Israel and indeed, his death brought an end to the epidemic. R. Zvi Elimelech of Blozhov, author of Zvi LaTsaddik said that if Rebbe Meshulam Feish would have lived to an old age, he would have conquered "not only Hungary but also Poland...". The Tosh dynasty continues until our days in Kiryat Tosh in Canada, founded by his great-grandson the Tosh Rebbe Meshulam Feish Segal Lowy II (1922-2015), son of R. Mordechai of Demecser, son of R. Elimelech Rabbi of Tosh and grandson of R. Meshulam Feish Lowy I. R. Lowy's eldest son-in-law, R. Yehosef HaLevi Rottenberg, author of Bnei Shileshim (1853-1911), son of the daughter of R. Zvi Hirsh of Zhydachiv and disciple of the Rebbes, author of Divrei Chaim of Sanz and of the author Yitav Lev of Siget. After the death of his father-in-law, he was appointed his successor as Rabbi of Nyirtass and relocated to serve in the Nyirmada rabbinate and in 1894 he moved to Căușeni (Mezo-Kaszony) in the Russian Carpathians to serve in its rabbinate. He led a holy pure life with much fasting and self-denial (see Tiferet Beit Koson [Căușeni]). His son whose signature appears in this book is R. Moshe Shmuel Rottenberg (1872-1946), who was raised together with his uncle of the same age, R. Elimelech of Tosh (1872-1942) in the Rottenberg home. After his marriage to the daughter of Rabbi Ben-Zion Fisch of Borșa, he resided in Kleinwardein and later immigrated to the US and settled in Los Angeles and in NY (see: M. Wunder, Encyclopedia L'Chochmei Galicia, Vol. 4, pp. 831-832).

146, 131 leaves. 25 cm. High-quality paper. Good condition, light wear and stains. Contemporary leather binding, with torn damaged spine.

Opening price: \$3000

Estimate: \$5000-8000

29a

29. ספר תולדות אהרן, לרבי אהרן המגיד מזיטומיר - ברדיטשוב תקע"ז - חתימות האדמו"ר רבי צבי הירש מליסקא

האדמו"ר הגאון הקדוש רבי צבי הירש פרידמן, הרב מליסקא (תקנ"ח-תרל"ד), מגדולי האדמו"רים בהונגריה, מהדור הראשון של תנועת החסידות בהונגריה. מתלמידיו של בעל ה"ישמח משה" ושל האדמו"רים רבי שלום מבעלז, רבי ישראל מרוזין, רבי מאיר מפרמישלן וה"דברי חיים" מצאנז. נודע כפועל ישועות ומכל קצוי הארץ הגיעו להתברך מפיו. מחבר הספרים "אך פרי תבואה", "הישר והטוב" ועוד. תלמידו הגדול הוא רבי ישעיה מקרסטיר, שחותם בכל חותמותיו: "שהיה משמש בקודש אצל הרב הצדיק מליסקא זי"ע". [2], לו, מ-קצא דף. 21 ס"מ. נייר ירקרק. מצב טוב. כתמים ובלאי, מעט קרעים ופגמים קלים. כריכת עור עתיקה, מעט פגומה. סטפנסקי חסידות, מס' 604. [עם מספור דפים שונה].

פתיחה: \$3000

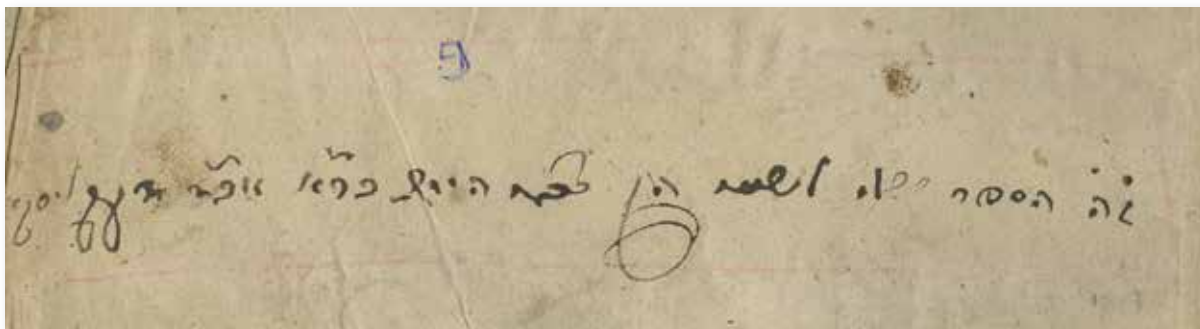
הערכה: \$8000-12,000

ספר תולדות אהרן, דרושים על התורה, בדרך החסידות והקבלה, מאת האדמו"ר רבי אהרן המגיד מזיטומיר. ברדיטשוב, [תקע"ז 1817]. דפוס רבי ישראל בק [תלמיד רבי לוי יצחק מברדיטשוב]. מהדורה ראשונה. עם הסכמות הרב מאפטא, רבי ישראל בן רבי לוי יצחק מברדיטשוב, ורבי מרדכי מטשרנוביל (המברך בסוף דבריו: "והשומע יתברך, מברוך ומבורך").

חתימות מלאות בכתב יד קדשו של האדמו"ר רבי צבי הירש אב"ד ליסקא. בשער נכתב "לה' הארץ ומלואה הק' צבי הירש בהר"א ז"ל מליסקא יצו"א", ובדף לפני השער כיתוב בכתב ידו: "זה הספר שלי לשמי, הק' צבי הירש בר"א אב"ד דק"ק ליסקא". בדף 2/ו שני תיקונים בכתב יד קדשו.

המחבר: רבי אהרן מזיטומיר (נפטר תשרי תקע"ז), תלמידו המובהק של רבי לוי יצחק מברדיטשוב. משנת תקנ"ח מגיד בעיר זיטומיר, ולאחר שלש שנים עבר להונגריה והפיץ בה את בשורת החסידות, ביזמתו התבססו הקהילות החסידיות בקראלי ובאשואר.

29b

29. Toldot Aharon, by Rabbi Aharon of Zhitomir - Berdychiv 1817 - Signatures of Rebbe Zvi Hirsh of Liska

Toldot Aharon, Chassidic and kabalistic homiletics on the Torah, by R. Aharon of Zhitomir. [Berdychiv, 1817]. Printed by R. Israel Back [disciple of R. Levi Yitzchak of Berdychiv]. First edition. Approbations of the Rabbi of Apta, Rabbi Yisrael son of Rabbi Levi Yitzchak of Berdychiv and Rabbi Mordechai of Chernobyl (who adds a blessing at the end).

Complete signatures in the handwriting of R. Zvi Hirsh, Rabbi of Liska. His signature appears on the title page: "...Zvi Hirsh son of R. A. of Liska", and on before the title page is an inscription in his handwriting: **"This book is mine, Zvi Hirsh son of R. A. Av Beit Din of Liska"**. On page 6/b are two corrections in his handwriting.

The author is R. Aharon of Zhitomir (died in Tishrei 1816), close disciple of R. Levi Yitzchak of Berdychiv. From 1798, he was a maggid in the city of Zhitomir and after three years relocated to Hungary and there spread Chassidism. He initiated the Chassidic communities of Nagykároly and Oshvar.

R. Zvi Hirsh Freidman, the Rabbi of Liska (1798-1874), a leading Hungarian rebbe, from the first generation of the Chassidic movement in Hungary, was a disciple of the author of Yismach Moshe and of Rebbe Shalom of Belz, R. Yisrael of Ruzhyn, R. Meir of Peremyshlyany and of the Divrei Chaim of Sanz. Renowned as wonder-worker, people flocked to him from all over the country seeking blessings. Authored Ach Pri Tevu'a, HaYashar V'Hatov, etc. His celebrated disciple was R. Yeshaya of Kerestir, whose stamps always read: "In the past, meshamesh bakodesh of the Rabbi of Liska".

[2], 36, 40-191 leaves. 21 cm. Greenish paper. Good condition. Some stains and wear, few tears and minor damages. Ancient leather binding, slightly damaged.

Stefansky Chassidut, no. 604. [With a different pagination].

Opening price: \$3000

Estimate: \$8000-12,000

30b

30a

30. ספר כלי הרואים (דינוב) / ארבעה חרשים עם "צעטיל קטן" - מהדורות ראשונות - חתימות רבות של רבי "צבי אלימלך שפירא" בן הרב מדינוב

מצאנו בעל "דברי חיים". בגיל 28 כיהן כרב בריבטאטיש ונסע לקבל פני מורו ורבו בעל ה"דברי חיים", שקיבלו בכבוד מלכים והושיב אותו בראש השולחן. באמצע הסעודה כיבד ה"דברי חיים" את רבי צבי אלימלך באמירת דברי תורה. כמובן שרבי צבי אלימלך נמנע מלעשות זאת שהרי בא אל הרבי כחסיד. בצאתו ליווהו רבו עד לרחוב ואף הזכיר את עצמו לפניו, שביקש עליו רחמים - "שכן אינו כל כך זקן כפי שהציבור חושב ועדיין יכול הוא לעשות תשובה..." (אנציקלופדיה לחסידות, ג' עמ' תקפב). גם כשביקר אצל האדמו"ר רבי יהושע מבעלז, כיבד אותו האדמו"ר בקריאת עשרת-הדיברות. רבי צבי אלימלך כדרכו החל מתלהב בשעת הקריאה בתורה והחל לקרוא את עשרת-הדיברות בקול חוצב להבות אש וכשאגת אריה ובדיקות עצומה, כאשר הרבי מבעלז טייל הלך ושוב בהתרגשות, באמרו: "פלא פלאים! צעיר כזה, שיקרא ב'מוחות' שכאלה..." (אנציקלופדיה לחסידות, ג' עמ' תקפב). בשנת תרל"ד נתמנה לאדמו"ר, כאשר רוב השנים כיהן בעיר בלח'וב. מראשוני חסידיו היה הגאון רבי שלום מרדכי הכהן המהרש"ם אב"ד בערזאן. גם האדמו"ר רבי אהרן ראטה בעל "שומר אמונים" היה מתלמידיו המובהקים, והוא שעודדו לייסד חצר חסידית למרות שלא היה ממשפחת אדמו"רים. לאחר מלחמת העולם הראשונה כיהן כאדמו"ר בפשמישל ובריישא. תורתו נדפסה בספרי "צבי לצדיק", שו"ת בהלכה ודרושי חסידות על התורה. חלקם נדפסו מכת"י אחרי השואה, ע"י נכדו האדמו"ר רבי ישראל שפירא מבלח'וב. טו דף; כ דף; [4], כ דף. 18 ס"מ. מצב טוב. כתמים ובלאי. כריכה עתיקה, מעט בלויה.

סטפנסקי חסידות, מס' 242; מס' 64.

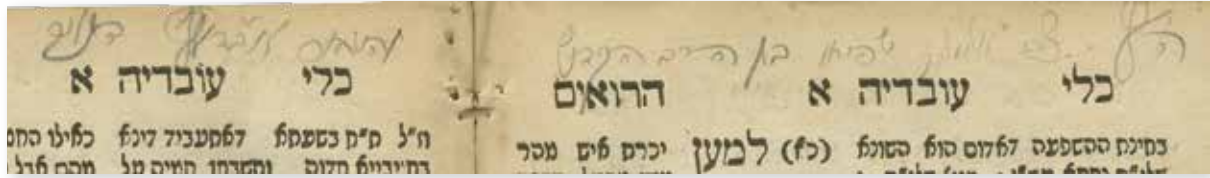
פתיחה: \$1000

הערכה: \$3000-5000

שלושה ספרי חסידות וקבלה הכרוכים יחד:
• ספר כלי הרואים, על ספר עובדיה, הנהגות אדם וליקוטים. מאת האדמו"ר רבי צבי אלימלך מדינוב. [למברג, תר"ח 1848. מהדורה ראשונה].
• ספר מסילות חכמה, מבוא לקבלת האר"י מאת רבי מאיר פאפרש, עם פירוש האילן הקדוש למהרש"ל, והנהגות מספר "תוצאות חיים". [רוסיה-פולין, תק"צ-תר"י בקירוב].
• ספר ארבעה חרשים, דרושים בחסידות, מאת רבי אריה ליב מלאנצחוט, עם "הנהגות קדושות" לרבי אלימלך מליז'נסק "אשר קראם בשם צעטיל קטן". עם "מאמר שבתות ה'" (החלק השני מ"עשרה מאמרות") להרמ"ע מפאנו, [למברג, תר"ט 1849. מהדורה ראשונה. זוהי גם המהדורה הראשונה של ה"צעטיל קטן" לרבי אלימלך מליז'נסק בעל "נועם אלימלך". בסופו נדפס: "כ"ז [=כל זה] מצאתי בכ"י". מאז זכה חיבור זה לאין ספור מהדורות]. סטפנסקי חסידות, מס' 64.

בדפי הספרים: חתימות רבות בדיו ובעפרון בכתב ידו של האדמו"ר רבי "צבי אלימלך שפירא", "צא"ש". החותם במקום אחד "בן הרב הקדוש והטהור אבד"ק דינוב". [יתכן כי אלו חתימות ידו של רבי צבי אלימלך שפירא מבלח'וב, שהוא בנו של "הרב הקדוש והטהור" רבי דוד "אבד"ק דינוב"]. חתימות נוספות של רבי "אברהם חיים יצחק - מראפשיטץ".

האדמו"ר מבלח'וב רבי צבי אלימלך שפירא (תר"א-תרפ"ד), זקן אדמו"רי גליציה. בנו של האדמו"ר הקדוש רבי דוד מדינוב בעל "צמח דוד", ונכדו של בעל "בני יששכר" [מחבר ספר "כלי הרואים" שלפנינו]. חתן האדמו"ר רבי משה הורוויץ מרוזואדוב נכד האדמו"ר רבי נפתלי מרופשיץ. מנעוריו נודע בגאונותו בנגלה, אך לא נודע כי כבר מגיל צעיר עסק רבות בספרים הקשים שבתורת הקבלה "ברית כהונת עולם" וכיו"ב. תלמיד מובהק של האדמו"ר רבי חיים

30c

30. Kli HaRo'im (Dynów) / Arba'ah Charashim with Tzetil Katan - First Editions - Many Signatures of Rabbi Zvi Elimelech Shapira, Son of the Dynów Rebbe

Three Chassidic and Kabbalistic books bound together:

- Kli HaRo'im, on the book of Ovadya, conduct and compilations. By Rebbe Zvi Elimelech of Dynów. [Lemberg, 1848. First edition].
- Mesillot Chochma, introduction to the Arizal's kabbalah by Rabbi Meir Poppers, with the Ilan HaKadosh commentary of the Maharshal and ways of conduct from the book Totzot Chaim. [Poland-Russia, c. 1830-1850].
- Arba'a Charashim, Chassidic homilies, by Rabbi Aryeh Leib of Łańcut, with "holy ways of conduct" by Rabbi Elimelech of Leżajsk (Lizhensk) "who named them Tzetil Katan". With Ma'amar Shabatot Hashem (second part of Asarah Ma'amarot) by the Rama of Pano, [Lemberg, 1849. First edition, also **first edition of the Tzetil Katan of Rabbi Elimelech of Leżajsk author of No'am Elimelech**. Printed at the end: "All of this, I have found in a manuscript". Since then, numerous editions of this composition have been printed]. Stefansky Chassidut, no. 64.

On the leaves are many ink and penciled signatures of Rebbe "Zvi Elimelech Shapira", "Z.A.S." who in one place signed "Son of the holy pure rabbi Av Beit Din of Dynów". [Possibly, these are the signatures of Rabbi Zvi Elimelech Shapira of Blozhov, son of the "Holy pure Rabbi" David "Av Beit Din of Dynów"]. Additional signatures of Rabbi "Avraham Chaim Yitzchak - of Ropczyce".

The Blozhov Rebbe Zvi Elimelech Shapira (1841-1924), senior Galician rebbe. Son of R. David of Dynów, author of Tzemach David and grandson of the author of Bnei Yissachar [author of the book Kli HaRo'im]. Son-in-law of R. Moshe Horwitz of Rozwadów grandson of R. Naftali of Ropczyce. From a young age, he was renowned for

his spectacular knowledge of the revealed Torah but less known is the fact that he also mastered the difficult Kabbalistic book Brit Kehunat Olam and others. He was a close disciple of R. Chaim of Sanz, author of Divrei Chaim. At the age of 28, he served as Rabbi of Rybotycze and traveled to greet his teacher, author of Divrei Chaim who received him with royal honor and sat him at the head of the table. In the middle of the meal, the Divrei Chaim honored R. Zvi Elimelech and requested that he deliver a Torah discourse. Of course, R. Zvi Elimelech declined to speak in the presence of his revered rebbe and teacher. Upon his leaving, R. Chaim of Sanz accompanied R. Zvi Elimelech until the street and requested that his disciple pray for him (Encyclopedia L'Chassidut, Vol. 3 p. 582). In 1874, he was appointed Rebbe and most of his life he served in the Blozhov rabbinate. One of his first Chassidim was R. Shalom Mordechai HaCohen the Maharsham Rabbi of Berezhan. R. Aharon Roth, author of Shomer Emunin was also counted among his close disciples and was encouraged by R. Zvi Elimelech to establish a Chassidic court although he was not from a family of rebbes. After WWI, he served as Rebbe of Przemyśl and Rzeszów. His Torah teachings were printed in the Zvi LaTsaddik series, halachic responsa and Chassidic homilies on the Torah. Some were printed from manuscripts after the Holocaust by his grandson Rebbe Yisrael Shapira of Blozhov.

15 leaves; 20 leaves; [4], 20 leaves. 18 cm. Good condition. Stains and wear. Ancient, slightly worn binding. Stefansky Chassidut, no. 242; no. 64.

Opening price: \$1000

Estimate: \$3000-5000

30d

31b

31a

31. Likutei Amarim Tanya - Shklow, 1806 - First Edition of Igeret HaTeshuva

Likutei Amarim Tanya, Part 1 - Sefer shel Benonim, Part 2 - Chinuch Katan - Sha'ar HaYichud V'Ha'emuna and Part 3 - Igeret HaTeshuva. By Rebbe Shneur Zalman of Liadi. Shklow, [1806]. Printed by the partners Baruch son of R. Eliyahu and Yitzchak son of R. Shmuel. Printed in the author's lifetime, first edition printed in Shklow.

Part 3 - Igeret HaTeshuva is bound in a separate volume (lacking last leaf). This is the first edition of Igeret HaTeshuva in the "Mahadura Batra" (afterward printed in all editions).

Two volumes. Vol. 1 - Parts 1-2: [4], 5-95, [1] leaves. Vol. 2 - Igeret HaTeshuva: [1], 2-17 leaves (lacking last leaf of Part 3, replaced with a photocopy). 16 cm. Printed on light blue paper. Fair-good condition. Stains and wear. Title page and several other leaves have restored tears (slightly affecting text). Worming. New bindings.

This edition has several variants. Igeret HaTeshuva was also printed separately with corrections of the list of errata which appears at the end of part 2. Stefansky Chassidut, no. 626.

Opening price: \$1000

Estimate: \$3000-5000

31. ספר לקוטי אמרים תניא - שקלוב, תקס"ו - מהדורה ראשונה של אגרת התשובה

ספר לקוטי אמרים תניא, חלק ראשון - ספר של בינונים, חלק שני - חינוך קטן - שער היחוד והאמונה, וחלק שלישי - אגרת התשובה. מאת האדמו"ר רבי שניאור זלמן מלאדי. שקלוב, [תקס"ו 1806]. דפוס השותפים ברוך ב"ר אליהו ויצחק ב"ר שמואל. מן המהדורות שנדפסו בחיי המחבר, המהדורה הראשונה שנדפסה בשקלוב.

החלק השלישי - אגרת התשובה כרוך בכרך נפרד (חסר דף אחרון). מהדורה זו היא המהדורה הראשונה של אגרת התשובה בנוסח ה"מהדורה בתרא" (שנדפסה לאחר מכן בכל המהדורות).

שני כרכים. כרך א' - חלק ראשון ושני: [4], ה-צה, [1] דף. כרך ב' - אגרת התשובה: [1], ב-יז דף (חסר דף אחרון בחלק ג', ומושלם בצילום). 16 ס"מ. נדפס על נייר תכלכל. מצב ביוני-טוב. כתמים ובלאי. שער ומספר דפים עם קרעים משוקמים (בגיעה קלה בטקסט). סימני עש. כריכות חדשות.

למהדורה זו מספר וואריאנטים. "אגרת התשובה" יצאה גם בנפרד עם תיקוני הטעויות שנרשמו בלוח הטעות בסוף חלק שני. סטפנסקי חסידות, מס' 626.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$3000-5000

32

32. לוה ברכת הנהנין, מאת האדמו"ר הזקן בעל התניא - זאלקווא, תקס"א - מהדורה קמא שנדפסה בחיי המחבר

ספר לוה ברכת הנהנין, וסדר נטילת ידים, מאת האדמו"ר הזקן רבי שניאור זלמן מלאדי - בעל התניא. זאלקווא, [תקס"א 1801]. המילים "בק"ק שקלאוו" מובלטות בהגדלה בשער, ואילו מקום הדפוס "זאלקווא" נכתב באותיות קטנות. מהדורה שניה שנדפסה בחיי המחבר, עפ"י מהדורה שנדפסה כשנה לפני כן, בשקלוב תק"ס, ואשר לא שרדה או נגנזה ע"י המחבר. לפניו המהדורה הראשונה של החיבור ששרדה. המהדורה שלפניו היא ה"מהדורה קמא" שקדמה ל"מהדורה בתרא" המורחבת והמתוקנת שהדפיס האדמו"ר הזקן בעל התניא בסידורו, בשקלוב תקס"ג, תחת השם "סדר ברכות הנהנין". בשער הספר שלפניו נכתב "הובא לדפוס... בהגהה מדויקת ועם ההשמטות שהיו בראשונים הנדפסים בק"ק שקלאוו", ומכאן אנו למדים שלמהדורה זו קדמה מהדורה שנדפסה בשקלוב. ידיעה על מהדורה זו נמצאת במקור נוסף - שאלה שנשאל האדמו"ר בעל צמח צדק (שו"ת צמח צדק, שער המילואים, חלק ג', עמ' נז) ואשר בה מוזכרת מהדורה שנדפסה בשקלוב בשנת תק"ס - בשנה שקדמה להדפסת המהדורה שלפניו. עם זאת, המהדורה הנזכרת לא שרדה עד לימינו. לא ברור האם נדפסה ע"י האדמו"ר בעל התניא בעצמו וברשותו או על ידי מי מחסידיו, ויתכן והיא נגנזה בהוראתו בשל היותה "מהדורה קמא". במקביל, נדפסה המהדורה שלפניו באותה העת ע"י מו"ל גליציאני בשם ר' יעקב ב"ר נפתלי הירץ מבראד, שהזרז להעתיק את נוסח מהדורת שקלוב, והדפיס את המהדורה שלפניו ומהדורה נוספת בלבוב (חש"ד), עם הסכמות שהשיג להדפסה זו, ועם הוספת נוסח שער וקטע חתימה משלו ["אל עין הקורא"] בעמוד האחרון.

[1], ב-כז, [1] דף. 18.5 ס"מ. מצב טוב. כתמים. מעט בלאי. סימני עש בודדים. כריכה חדשה.

סטפנסקי חסידות, מס' 262. ראה: ליברמן, אהל רח"ל, חלק א', ניו יורק תש"ד, עמ' 144; מונדשיין, ספרי ההלכה של אדמו"ר הזקן, ניו יורק תשמ"ד, עמ' 202 ואילך.

מתיחה: \$5000

הערכה: \$6000-8000

32. Lu'ach Birkat HaNehenin, by the Admor HaZaken, Ba'al HaTanya - Zholkva, 1801 - Mahadura Kama Printed in the Author's Lifetime

Sefer Lu'ach Birkat HaNehenin and Seder Netilat Yadayim, by the Admor HaZaken Rebbe Schneur Zalman of Liadi, Ba'al HaTanya. Zholkva, [1801]. The words "In the Shklov community" are enlarged on the title page, whereas the name of the place of printing "Zholkva" is written in small letters.

Second edition printed during the lifetime of the author, based upon the 1800 Shklov edition, which did not survive or was archived by the author. This is the first extant edition.

This is the "Mahadura Kama" which preceded the revised enlarged "Mahadura Batra", printed by the Admor HaZaken, Ba'al HaTanya in his siddur in Shklov 1803, titled Seder Birkot HaNehenin.

Written on the title page of this book: "Brought to print...with accurate editing and with the omissions which appeared in the first editions printed in Shklov". This attests to the fact that this edition was preceded by another which was printed in Shklov. This reference to another edition is concurred by another source - a question presented to the Rebbe, author of Tzemach Tzedek (Tzemach Tzedek responsa, Sha'ar HaMilu'im,

Part 3, p. 57) in which the 1800 edition printed in Shklov is mentioned. That edition is not extant. We can only speculate if it was printed by the Rebbe, the Ba'al HaTanya himself or with his permission or perhaps by one of his Chassidim. Possibly it was archived by his order due to its being a Mahadura Kama. The edition offered here was printed at the same time by the Galician publisher R. Ya'akov son of R. Naftali Hertz of Brody, who copied the Shklov edition. He also printed another edition in Lvov (year unknown). These editions have approbations which the publisher acquired with an addition of the title page text and of his own closing passage found on the last page.

[1], 2-27, [1] leaves. 18.5 cm. Good condition. Stains. Minor wear. Slight worming. New binding.

Stefansky Chassidut, no. 262. See: Liberman, Ohel Rachel, Part 1, NY 1944, p. 144; Mondshine, Sifrei HaHalacha shel Admor HaZaken, NY 1984, p. 202 and onward.

Opening price: \$5000

Estimate: \$6000-8000

33b

33a

33. ספר עבודת ישראל – יזעפאך, תר"ב – מהדורה ראשונה – השמטות צנזורה לא-ידועות בכת"

החשובים בפולין בכללה. מתלמידיו הידועים הגה"ק רבי יצחק מאיר אלטר, בעל "חידושי הרי"מ", שנתגדל בביתו.

המגיד מקו'ניץ חיבר ספרים רבים בכל מקצועות התורה, ביניהם ספרי הלכה, חידושים, דרוש וקבלה. נחשב לאחד מגדולי המקובלים בדורו. חלק מחיבוריו בתורת הנסתר הוקדשו לפירוש ספרי קבלה קדמונים וכן לספריו של המהר"ל מפראג.

ספרו המפורסם עבודת ישראל שלפניו לא נדפס בחייו, אך נודע כספרו העיקרי וכאחד מספרי החסידות החשובים שזכה למהדורות רבות. גדולי החסידות שבו את גודל קדושת הספר ומחברו. כך לדוגמה, כותב הגה"ק בעל "אריה דבי עילאי" בהסכמתו לספר: "מי יתן איפוא, דבריו אשר כאש בערו... אשר ילהיבו לב הקורא כלפידים וכיקוד אש תיקד בקרב שומעם". הרב הקדוש רבי בער מראדושיץ כתב בהסכמתו: "ובזאת ידעתי כי כל החפצים בתורת אמת ימצאו בכתבי קודש אשר נשארו, מרפא לנפשם". הרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זצוק"ל אמר: "כל ספרי תלמידי אור שבעת הימים רבינו הבעש"ט זע"א הם בבחינת קודש, וספר הקדוש עבודת ישראל הוא בבחינת קודש קדשים".

[5], צ: לב דף. שני שערים. נייר כחלחל. 20.5 ס"מ. מצב טוב. כתמים. חותמות בשער הראשון. נקבי עש בודדים בחלק מהדפים. כריכה בד עם שדרת עור, בלאי ופגמים קלים.

סטפנסקי חסידות, מס' 452. ספר לא מצוי. למיטב ידיעתנו לא הופיע במכירות פומביות.

דף [5] עם שלוש הסכמות, ובהן הסכמת האדמו"ר רבי חיים הלבברשטאם מצאנז, צורך רק לחלק מן העותקים, מפני שההסכמות הובאו אל המדפיס רק לאחר גמר הדפסת הספר [כדברי המו"ל בשולי דף זה].

פתיחה: \$2000

הערכה: \$5000-8000

ספר עבודת ישראל, דרושים על התורה ועל פרקי אבות, מאת המגיד רבי ישראל מקו'ניץ. יזעפאך, [תר"ב] 1842. מהדורה ראשונה.

עותק נאה שנדפס על נייר כחלחל. שני שערים. דף ט' שבעותק שלפניו נדפס בטיפוגרפיה שונה ועל נייר שונה מן הדפים שלפניו ואחריו. בשולי דף זה מופיעות מספר הגהות בכתב-יד. בבדיקת ההגהות נתגלתה עובדה מפתיעה כי מדובר בהשמטות צנזורה מן הנוסח המקורי של דברי המגיד מקו'ניץ. במשפטים שנשמטו מופיעות התייחסויות ל"עמים" ול"עכו"ם". כפי הנראה, נוסח זה נפסל ע"י הצנזורה תוך-כדי ההדפסה, ועל כן נאלצו להדפיס מחדש את הדף בהשמטת המשפטים המצונזרים. בבדיקת עותקי הספרייה הלאומית לא נמצא הדף המקורי, ויתכן שגם בעותקים אחרים לא מופיע הדף המקורי. הנוסח המצונזר הוא אשר נדפס מאז בכל המהדורות, והנוסח המקורי של דברי המחבר מתגלה כאן לראשונה. למיטב ידיעתנו, עובדה זו של הדפסת הדף המצונזר מחדש לא היתה ידועה עד כה.

המחבר, הצדיק רבי ישראל הופשטיין – הנודע בכינויו "המגיד מקו'ניץ" (תצ"ז-תקע"ה, אנצ' לחסידות ב', עמ' תקמב-תקמח), מגדולי האדמו"רי"ם ומפיצי החסידות בפולין. נולד בעיר אפטא ועל פי המסורת החסידית נקרא "ישראל" על-פי הוראתו של הבעש"ט, שציוה לקראו בשמו ואמר כי "כל הפמליא של מעלה השתתפה עמו בשמחתו". מנעוריו נודע כגאון וגדול בתורה. לאחר נישואיו התקרב אל רבי שמלקא מניקלשבורג, שכיח אז כרב בריטשוואה, ובעידודו נסע אל המגיד ממעזריטש, שסמך עליו להגיה עבורו ספרי וסידורי קבלה (אמרו עליו כי למד שמונה מאות ספרי קבלה בטרם בואו אל המגיד ממעזריטש). לאחר פטירתו של המגיד, קיבל את הנהגתו של רבי אלימלך מליז'נסק ונחשב לאחד מראשי תלמידיו, עד שאמרו עליו כי ירש מרבי אלימלך מליז'נסק את "כח הלב". בשנת תקכ"ה התחיל לכהן כ"מגיד מישרים" בעיר קו'ניץ, והחל משנת תקמ"ו החלו אלפי חסידים לנהור לפתחו, עד שנחשב לאחד מהאדמו"רים

33. Avodat Yisrael - Józefów, 1842 - First Edition - Handwritten Unknown Censors' Omissions

Avodat Yisrael, homilies on the Torah and on Pirkei Avot, by the Magid Rabbi Yisrael of Koznitz. Józefów, 1842. First edition.

Handsome copy on bluish paper. Two title pages.

Leaf 9 is typographically different and is printed on paper different from that of the preceding and following leaves. On the margins of this leaf are several handwritten glosses. The inspection of these glosses revealed a surprising fact: these were censors' omissions from the version originally written by the Magid of Koznitz. Mentions of "nations" and "akum" (Hebrew acronym that stands for non-Jews, worshippers of the constellations) appear in the omitted sentences. Apparently, this version was invalidated by the censor during printing and the leaf had to be reprinted omitting the offending passages to comply with his requirements. Inspection of the copies in the National Library of Israel did not uncover the original leaf; possibly other copies also lack that leaf. After the first reprinting with the censorship corrections, the revised version was printed in all editions. This copy is the first to be found with the author's original version. To the best of our knowledge, the fact that this leaf was reprinted due to censorship was hitherto unknown.

The author, R. Yisrael Hofstein, known as the Magid of Koznitz (Kozienice) (1737-1815, Encyclopedia L'Chassidut Vol. 2, pp. 542-548) was a leading rebbe who spread Chassidism throughout Poland. Born in Apta, according to Chassidic lore, he was named Yisrael by the instructions of the Ba'al Shem Tov who directed his parents to call their son by his own name saying that "all the Heavenly entourage participate in his joy". From his youth, he was known as a prodigy and great Torah scholar. After his marriage, he became close to R. Shmelke of Nikolsburg who at that time served as Rabbi of Rychwał and he encouraged R. Yisrael to travel to the Magid of Mezritch who relied on R. Yisrael to edit Kabbalistic books and siddurim (he was reputed to have studied 600 Kabbalistic works before coming to the Magid of Mezritch). After the death of the Magid, he became a Chassid of R. Elimelech of Lizhensk (Leżajsk) and was considered one of his leading disciples so much so that people would say that he inherited his "power of heart" from Rabbi Elimelech. In 1765, he began filling the position of a Magid Mesharim (preacher) in the city of Kozienice and from 1786, thousands of Chassidim began to throng to his court until he became one of the foremost rebbes in all of Poland. R. Yitzchak Meir Alter, author of Chiddushei HaRim is one the famous disciples of the Magid and was raised in his home.

The Magid of Koznitz wrote many books on all Torah topics: halacha, novellae, homilies and kabbalah and was a leading kabbalist in his days. Some of his Kabbalistic compositions expounded upon early Kabbalistic books and the books of the Maharal of Prague.

33c

His famous book Avodat Yisrael was not printed in his lifetime but is known to be his most primary work and one of the most important Chassidic books, printed many times. Chassidic leaders praised the holiness of the book and its author. For example, the author of Aryeh D've Ila'i writes in his approbation: "...His words burn like fire...which inspire the heart of the reader...". Rebbe Ber of Radoszyce writes in his approbation: "With this I know that all who seek true Torah can find balm for their souls in the remaining holy writings". The author of Divrei Yechezkel of Sieniawa said: "All the books of the disciples of the Ba'al Shem Tov are holy and the holy book Avodat Yisrael is holy of holies".

[5], 90, 32 leaves. Two title pages. Bluish paper. 20.5 cm. Good condition. Stains. Stamps on first title page. Light worming to some leaves. Fabric binding with leather spine, wear and slight damages.

Stefansky Chassidut, no. 452. Rare copy. To the best of our knowledge, this book has not yet been offered for auction.

Leaf [5] which contains three approbations, including an approbation of Rebbe Chaim Halberstam of Sanz, was added to only some copies because the approbations were brought to the printer after he had concluded printing the book [as written by the publisher on the margins of this leaf].

Opening price: \$2000

Estimate: \$5000-8000

34

34. Degel Machane Efraim - Korets, 1810 - First Edition

Degel Machane Efraim, a Chassidic composition on the Torah by Rabbi Moshe Chaim Efraim Ashkenazi of Sudilkov, grandson of Rabbi Yisrael the Ba'al Shem Tov. Korets, 1810. First edition.

Approbations by Chassidic leaders: Rabbi Levi Yitzchak of Berdychiv, the Maggid Rabbi Yisrael of Koznitz, Rabbi Ya'akov Yitzchak HaLevi Horwitz "HaChozeh" of Lublin, Rabbi Avraham Yehoshua Heshel Rabbi of Apta and others. At the end of the book are "likutim" (compilations) of the Ba'al Shem Tov as well as "the dreams found in the writings of the Holy Rabbi" (one leaf). An early Chassidic book. This book is one of the first authorized sources of the Torah teachings of the Ba'al Shem Tov which were heard directly by the holy author, Rabbi Moshe Chaim Efraim of Sudilkov (1748-1800), the grandson of the Ba'al Shem

34. דגל מחנה אפרים - קוריץ, תק"ע - מהדורה ראשונה

ספר דגל מחנה אפרים, על סדר התורה בדרך החסידות, מאת רבי משה חיים אפרים אשכנזי מסדילקוב, נכד רבי ישראל בעש"ט. קוריץ, תק"ע [1810]. מהדורה ראשונה. הסכמות גדולי החסידות: רבי לוי יצחק מברדיטשוב, המגיד רבי ישראל מקוזניץ, רבי יעקב יצחק הלוי הורוויץ "החוז"ה" מלובלין, רבי אברהם יהושע העשיל אב"ד אפטא ואחרים. בסוף הספר "לקוטים" מהבעש"ט וכן "החלומות שנמצא בכ"י הרב הקדוש זללה"ה" (דף אחד).

מספרי החסידות המוקדמים. ספר זה הוא מן המקורות הראשוניים והמוסמכים ביותר של תורת הבעש"ט, אותה ינק ישירות מפיו המחבר הקדוש רבי משה חיים אפרים מסדילקוב (תק"ח-תק"ס), שהיה נכדו - בן-בתו הצדקנית מרת אדל. גדולי החסידות הפליגו בדבר קדושתו של הספר ובסגולתו לעורר את הקורא בו ליראת שמים, וכפי שכתב רבי לוי יצחק מברדיטשוב בהסכמה לספר: "מובטחני שעל ידי החיבור הלז יתלהב לבב אחינו בני ישראל לעבודת הבורא ברוך הוא וברוך שמו".

[2], קיד דף. 19.5 ס"מ. נייר ירקרק. מצב טוב-בינוני, כתמים, סימני עש, בלאי בשולי דפים וקרעים משוקמים [במספר דפים מגיעות קלות בטקסט]. כל דפי הספר עברו שיקום מקצועי, חותמת צנזור בשער. רישומים וחתומות, הגהה בדף האחרון [מטושטשת]. כריכת עור חדשה ומפוארת. סטפנסקי חסידות, מס' 128.

פתיחה: \$15,000

הערכה: \$20,000-25,000

Tov, son of his pious daughter Edle. Chassidic leaders greatly praised the holiness of the book and its ability to inspire its reader with fear of Heaven, and as Rabbi Levi Yitzchak of Berdychiv wrote in his approbation to the book: **"I promise that this work will stir the hearts of our brothers the People of Yisrael to serve G-d"**.

[2], 114 leaves. 19.5 cm. Greenish paper. Good-fair condition, stains, worming, wear to margins and restored tears [slightly affecting the text on several leaves]. Professional restoration to all leaves, censor stamp on title page. Inscriptions and signatures, [blurred] gloss on last leaf. New, handsome leather binding.

Stefansky Chassidut, no. 128.

Opening price: \$15,000

Estimate: \$20,000-25,000

35a

35. מאור ושמש – מהדורה ראשונה, ברסלוי, תר"ב – עם שני שערים "מזוייפים", למברג, תקמ"ה

בשנת תקמ"ו. לאחר שהרדיפות גרמו להלשנות ומאסר, עקר רבי קלמן לעיר מולדתו ניישטאט והקים בה את בית מדרשו. בשנת תק"פ בקירוב חזר לעיר קראקא ושם מנחתו כבוד. [2], קמ"ד דף; [1], קמ"ה-רע"ז, [2] דף. כ-23 ס"מ. נייר לבן-ירקרק. שוליים רחבים. מצב טוב-בינוני. נייר רך ובלוי, כתמי רטיבות רבים. קרעים ופגיעות. מעט שיקומים ושחזורי טקסט, בדפים ראשונים ובדפים קלד-קלה. כריכת עור מפוארת. סטפנסקי חסידות, מס' 307. ישנם עותקים עם שערים שונים. בהם: עותקים עם שער לחלק א' בלבד, עותקים עם שם מדפיס מזוייף אך עם תאריך נכון "בשנת תר"ב", עותקים עם שערים אמיתיים בהם נכתב שנדפס בשנת תר"ב ב"ברעסלויא בדפוס ר' הירש זולצבאך". לפנינו עותק ייחודי בו נמצאים שני השערים ה"מזוייפים" בכל הפרטים – "בדפוס הרבנית מרת יהודית ראבינשטיין, בשנת תקמ"ה".

פתיחה: \$5000

הערכה: \$8000-12,000

ספר מאור ושמש, שני החלקים. [ברסלוי, תר"ב 1842]. מהדורה ראשונה. בשני השערים זיופי תאריך ושם המדפיס: "נדפס בדפוס הרבנית מרת יהודית ראבינשטיין, בשנת תקמ"ה". בשער חלק ב' חתימה בכת"י: "יהודא יוסף רייך".

ספר "מאור ושמש" על התורה, מספרי היסוד החשובים של תורת החסידות, ובמהדורות רבות נדפס יחד עם החומש (במהדורת "רב פנינים"). המחבר הוא הגאון הקדוש רבינו קלונימוס קלמן הלוי עפשטיין מקראקא (תק"א-תקפ"ג), גאון מופלג בנגלה ובנסתר, מגדולי תלמידיו של האדמו"ר רבי אלימלך מליז'נסק, שאותו החשיב בדרגת הבעש"ט בעצמו. עם זאת היה נוסע גם לרבי יחיאל מיכל מזלוטשוב ורבי לוי יצחק מברדיטשוב. לאחר פטירתו של רבו רבי אלימלך, היה נוסע אל "החוזא מלובלין", אל רבי בער מראדושיץ, ואל "המגיד מקוזניץ" ורבי מנדלי מרימנוב [שהעיד עליו שהוא "שומר הברית"]. שמו כאיש קדוש נודע כבר בדורו, וידועים עליו סיפורים של גילויי רוח-הקודש ומופתים. רבו רבי אלימלך מליז'נסק הכתירו לכהן באדמו"רות והיה הראשון למפיצי החסידות בעיר קראקא, בה נקבצו אליו מבקשי השם שנודעו לימים לגדולי החסידות. נדף רבות ע"י המתנגדים בקראקא, שאף הכריזו "חרם" על החסידות

35b

35. Ma'or VaShemesh - First Edition, Breslau, 1842 - Including Two "False" Title Pages, Lemberg, 1745

Ma'or VaShemesh, both parts. [Breslau, 1842]. First edition. On both title pages are false dates and false name of the printer: "Printed by Rebbetzin Yehudit Rubinstein in 1785". On the title page of Part 2 is a handwritten signature: "Yehuda Yosef Reich".

Ma'or VaShemesh on the Torah is one of the basic books of Chassidic thought and in many editions, it is printed together with the Chumash (the Rav Pninin edition). The author is Rabbi Klonimus Kalman HaLevi Epstein of Cracow (1751-1823), an exceptional Torah prodigy proficient in revealed and hidden Torah and leading disciple of R. Elimelech of Lizhensk, whom R. Epstein revered and considered on the level of the Ba'al Shem Tov himself. He also periodically travelled to the courts of R. Yechiel Michel of Złoczew and R. Levi Yitzchak of Berdychiv. After the death of his teacher R. Elimelech, he would travel to the Chozeh of Lublin, to R. Ber of Radoszyce, to the Magid of Koznitz and to R. Mendeli of Rymanów. Already in his own times, he was renowned as a holy man and was reputed for the revelations of ruach hakodesh he merited and the wonders he performed. His teacher R. Elimelech of Lizhenk crowned him Rebbe; he was the first to spread Chassidism in the city of Cracow and many of his

followers became prominent Chassidic leaders. The Mitnagdim in Cracow pursued him and even announced a cherem (ban) on Chassidism in 1786. After this pursuit led to his imprisonment, Rabbi Kalman returned to his native city of Neustadt and established his court there. In 1820, he returned to Cracow, died several years later and is buried there.

[2], 144 leaves; [1], 145-277, [2] leaves. Approximately 23 cm. White-greenish paper. Wide margins. Good-fair condition. Soft, worn paper, many dampstains. Tears and damages. Few restorations and reconstructed text to the first leaves and to Leaves 134-135. Elaborate leather binding.

Stefansky Chassidut, no. 307. Some copies have different title pages: copies with a title page only for Part 1, copies with a falsified name of the printer but with a correct date - 1842), copies with the real title pages with the date 1842 and place of printing "Breslau in the printing press of R' Hirsh Sulzbach". This is a unique copy with both "false" title pages with all the details: "From the printing press of Ms. Yehudit Rubinstein, in 1785".

Opening price: \$5000
Estimate: \$8000-12,000

36a

בגיל 16 התעטר ב"סמיכת חכמים" להוראה מאת דודו האדמו"ר מקוצק, שאף מינהו למו"צ ומורה הוראה בעיר קוצק, תפקיד אותו מילא כחצי-יובל שנים. בשנת תרמ"ה עבר לכהן כרב ואב"ד לברטוב, בה כיהן כ-13 שנה. בשנת תרנ"ח עלה לארץ ישראל, עפ"י הוראת רבו האדמו"ר הקדוש מקוצק, ועם עלותו לירושלים מונה לתפקיד ראב"ד בד"צ החסידים בעיר תפקיד בו כיהן ברמה למעלה מ-25 שנה. תורתו נדפסה בשנים האחרונות בסדרת הספרים "חידושי הגר"ד".

[4], קטן, סד; לא דף. 26 ס"מ. מצב טוב-בינוני. בלאי וכתמים. כריכה אחורית פגומה ומנותקת, כריכה קדמית חסרה.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$3000-5000

36. ספר מלא הרועים - עותק מיוחס - האדמו"ר רבי דוד מורגנשטרן מקוצק והאדמו"ר רבי אברהם בורנשטיין מסוכטשוב

ספר מלא הרועים, שני חלקים. כללי הש"ס והפוסקים, מאת האדמו"ר הגאון רבי יעקב צבי יאליש אב"ד דינוב. "לייפציג" [למברג, תרכ"ה בערך 1865. מהדורה שלישית].

בשער הספר ובדפי הכריכה חתימות ורישומים רבים, ובהם רישומי בעלות בלועזית של רבי דוד מורגנשטרן מקוצק [האדמו"ר השני מקוצק] וחתימות ורישומים רבים של רבי ליפמאן דוד שובקס, רב ומו"צ בעיר קוצק. בין הרישומים ורישומי הבעלות השונים מופיע אף רישום בכת"י: "אברהם בארענשטיין" [רבי אברהם בורנשטיין מסוכטשוב, חתן האדמו"ר מקוצק שהיה לומד ב"חברותא" עם קרובו רבי ליפמאן דוד בעת ישבם בקוצק], יתכן והעותק היה שייך לו בשלב מסוים.

הגאון הקדוש רבי דוד מורגנשטרן - האדמו"ר השני מקוצק (תקס"ט-תרל"ג), בנו הבכור של רבי מנדלי מקוצק וממלא מקומו באדמו"רות. תלמיד רבי בונים מפרשיסחא. נודע

בגאונותו ובקדושתו הרבה. לאחר פטירת אביו בשנת תרי"ט הלכו רוב החסידים אחרי ה"חידושי הרי"מ" מגור, אולם חלק נכבד מחריפי הקוצקאים נטו אחרי רבו הטוב רבי דוד, שהיה דמות אופיינית לתורת אביו "השרף מקוצק". אמרותיו היו חריפות וקצרות, יורדות לעומקה של נפש, ולתביעה עצמית למעלות השלימות, בהבנה והכרה עמוקה.

הגאון הקדוש רבי אברהם בורנשטיין -

האדמו"ר הראשון מסוכטשוב (תקצ"ט-תר"ע), מגדולי גאוני וצדיקי דורו. חתנו של האדמו"ר רבי מנחם מנדל "השרף מקוצק". עם כהונתו כאדמו"ר לאלפי חסידים, כיהן גם כראש ישיבה בה הנחיל לתלמידיו את שיטתו הלמדנית המיוחדת [שכפי שהוא כותב בהקדמתו לספריו, קיבל את דרך הלימוד מחותנו האדמו"ר רבי מנדלי מקוצק]. רבים מגאוני פולין היו מתלמידיו המובהקים (ה"חלקות יואב", רבי אריה צבי פרומר הגאון מקוזיגלוב, רבי אברהם וינברג בעל "ראשית ביכורים" ועוד). ספריו שו"ת "אבני נזר" ו"אגלי טל" על מלאכות שבת, הנם מספרי היסוד בעולם הלמדנות וההלכה.

הגאון הקדוש זקן-ההוראה רבי ליפמאן דוד (ר' דובצ'ה) שובקס (תק"צ בערך-תרפ"ד), נתגדל מנעוריו בבית האדמו"ר רבי מנדלי מקוצק, ובהיותו כבן 14 השיאו האדמו"ר לבת-אחותו, שנתגדלה אף היא בביתו של דודה האדמו"ר. במשך שנים רבות היה לומד בחברותא עם בן-דודו (חתן האדמו"ר) רבי אברהם בורנשטיין מסוכטשוב, כשהם לומדים יחד בעיון למדני ועמוק, עפ"י דרך הלימוד העמוקה שהתוו לפניהם מורם ורבם האדמו"ר מקוצק.

36. Melo HaRo'im - Copy which Belonged to Rebbe David Morgenstern of Kotzk and to Rabbi Avraham Borenstein of Sochaczew

Melo HaRo'im, two parts. A methodology of the Talmud and poskim, by R. Ya'akov Zvi Yallish, Rabbi of Dynów. Liepzig [Lemberg, 1865. Third edition]. On the title page and endpapers are many signatures and inscriptions, including ownership inscriptions of R. David Morgenstern of Kotzk [the second Kotzk Rebbe], in Polish and Russian, and many signatures and inscriptions of R. Lipman David Shawkas, Rabbi and posek of Kotzk. Among the numerous ownership inscriptions and other inscriptions, appears the handwritten signature: "**Avraham Borenstein**" [R. Avraham Borenstein of Sochaczew, son-in-law of the Kotzker Rebbe who was a study partner of his relative R. Lipman David at the time they both resided in Kotzk], possibly this copy was in his possession at a certain stage. R. David Morgenstern - the second Kotzker Rebbe (1909-1973) was the eldest son of R. Mendeli of Kotzk and his successor as rebbe. Disciple of R. Bunim of Przysucha. Known for his genius and profound holiness. After his father died in 1859, most of the Chassidim followed the Chiddushei HaRim of Ger, however many of the sharp-minded Kotzkers were drawn to his close friend R. David who followed in the footsteps of his father, the Seraph of Kotzk. His sayings were sharp and concise and pierced the depth of one's soul and demanded perfection, comprehension and deep awareness.

R. Avraham Borenstein - the first Sochatchov Rebbe (1839-1890), a leading Torah genius and tsaddik in his times. Son-in-law of R. Menachem Mendel "The Seraph of Kotzk". While serving as Rebbe to thousands of Chassidim, he held the position of head of a yeshiva where he taught his special method of studying Torah [as he writes in the introduction to his books, he received this method from his father-in-law, R. Mendeli of Kotzk]. Many of Poland's Torah scholars were his close disciples (the Chelkat Yo'av, Rabbi Aryeh Zvi Frumer, the Gaon of Kozięglów, Rabbi Avraham Weinberg, author of Reshit Bikurim, and others). His Avnei Nezer and Eglei Tal responsa on the melachot of Shabbat are basic study books in the area of Torah scholarship and Halacha.

R. Lipman David (R. Duvcha) Shawkas (1830-c. 1924) was raised in the home of R. Mendil of Kotzk and at the age of 14, the Rebbe wed him to his

36b

niece who also grew up in the home of her uncle R. Mendeli. For many years he and his cousin (the Rebbe's son-in-law) R. Avraham Borenstein of Sochaczew, studied together in a deep scholarly fashion following the profound study methods of their teacher the Kotzker Rebbe. At the age of 16, he was given a semicha by his uncle the Kotzker Rebbe who also appointed him posek in the city of Kotzk, a position he held for 25 years. In 1885, he moved to serve as rabbi and Av Beit Din of Lubartów and remained there for 13 years until he moved to Eretz Israel in 1898 following the Kotzker Rebbe's directive. Upon his arrival in Jerusalem, he was appointed Ra'avad of the Chassidic Beit Din in the city and remained in that capacity for 25 years. His teachings were recently printed in the Chiddushei HaGrad series.

[4], 115, 64; 31 leaves. 26 cm. Good-fair condition. Wear and stains. Back cover is torn and detached; front cover is missing.

Opening price: \$1000

Estimate: \$3000-5000

37b

37a

37. מסכת ראש השנה – פיעטקוב, תרפ"ה – המהדורה הראשונה שנדפסה במיוחד ללומדי "הדף היומי" – העותק של רבי מאיר שפירא מלובלין מחולל "הדף היומי", עם חתימת ידו

הפנאי... ורצונם לחלקם לשעורים במשך היום, לכן הדפסנו כל דף 'עמודים קטנים'... גודל זה גם מתאים 'לטובת הנוסעים – בעד אלה הנוסעים בדרך ותשוקתם לקיים ובלכתך בדרך וגם לגמור הדף יומי... לכן הדפסנו בכרך קטן שיוכל בוקל לתתו בחיקו...', וכן 'לטובת התלמידים – ההולכים לבית הספר או לישיבה ובילקוטם ספרי למודם'...

הגאון הנודע רבי מאיר שפירא (תרמ"ז-תרצ"ד) אב"ד פיעטקוב ולובלין, ראש ישיבת "חכמי לובלין", ממייסדי אגודת ישראל ומגדולי הרבנים בדורו (ראה אודותיו פריט 45). "הדף היומי" הוא יוזמתו הנודעת של רבי מאיר שפירא מלובלין, שעליה הכריז ב"כנסיה הגדולה" הראשונה של אגודת ישראל, שנערכה בווינה בחודש אלול תרפ"ג. לפי יוזמה זו מחולק לימוד התלמוד הבבלי במתכונת קבועה של דף אחד לכל יום מימות השנה. בדרך זו מסיימים את לימוד הש"ס כולו במחזור של שבע שנים. היוזמה זכתה להצלחה אדירה לאחר הכרזתה ורבבות החלו ללמוד במתכונת זו. התחלת הלימוד של המחזור הראשון נקבעה לראש השנה תרפ"ד. מספרים כי האדמו"ר מגור, מגדולי מנהיגי יהדות פולין באותם ימים, הכריז בליל ראש השנה "אני הולך ללמוד דף יומי" ובעקבותיו הלכו אלפי חסידיו. "הדף היומי" הפך לנכס צאן ברזל בקביעת עתים לתורה אצל צעירים ומבוגרים מכל שכבות הציבור. עשרות אלפי יהודים לומדים את "הדף היומי", אלפי שיעורים מתקיימים מדי יום בכל רחבי העולם על פי סדר זה, וארגונים שונים הוקמו להפיץ ולחזק לימוד זה. מתחילת היוזמה ועד היום נחגגו 12 סיומים של מחזור "הדף היומי".

[3], 61, 64-133 עמ' (חסר דף אחד: עמודים 61-62). 22 ס"מ בקירוב. מצב ביוני-טוב. נייר יבש. כתמים, בלאי וקרעים. כריכה משוקמת עם חלק מן הכריכה המקורית.

פתיחה: \$1000
הערכה: \$3000-5000

מסכת ראש השנה מן תלמוד בבלי, עם המפרשים. פיעטקוב, תרפ"ה (1925).
הגמרא של רבי מאיר שפירא מלובלין. בדף הכריכה הקדמי חתימה בכת"י: "שייך לי הק' מאיר שפירא אבד"ק פיעטקוב" וחותמתו: "מאיר שפירא האב"ד ור"מ פיעטקוב". חותמות "בית עקד ספרים" של ישיבת חכמי לובלין. בעמ' 41 תיקון מילה בכת"י [כנראה כת"י רבי מאיר שפירא].
גמרא זו היא מהדורה מיוחדת שנדפסה עבור המחזור הראשון של לומדי "הדף היומי", בפורמט קטן שמתאים לנשיאה בדרכים, ובחלוקה של כל דף גמרא לארבעה עמודים. פירוש המהרש"א נדפס על הדף (בשוליים). הגמרא לא נדפסה כחלק מסט (לא נדפסו מסכתות נוספות), ולמיטב ידיעתנו, היא הגמרא הראשונה שנדפסה עבור לומדי "הדף היומי".
מעבר לעמוד השער נדפס "לוח לסדר הלמוד הדף יומי העולמי", עם הקדמה "מודעא רבא" המפרטת את תועלת הלוח: "כפי שנתידס במועצת רוב האדמו"רים והרבנים שיח" בהכנסיה הגדולה בוויין ביום ד' – י' אלול בשנת תרפ"ג, עפ"י עזת הרב הגאון המפורסם ר' מאיר שפירא שליט"א אב"ד דפה פיעטקוב והגליל (ציר סיים הפולני) – שישתתפו כל איש ואיש בהלמוד הדף יומי העולמי, וב"ה קיימו וקבלו עליהם לחק ולשיעור קבוע שכמעט כל אחד מאחב"י [מאחינו בני ישראל] מצא חוב על עצמו להשתתף במצוה הגדולה הזו...".
בהמשך מבאר המו"ל את "תועלת הלוח": "החנוני העוסק במסחר הטרוד בפרנסתו ובדאגותיו שמתוך זה ישכח ללמוד הדף יומי ואח"כ בשעה פנוי כשירצה לשלם חובתו אשר דילג, אבל מרוב הטרדה ישכחנו מלזכור איזה דף שייך ליום שעמד בו... ואח"כ כשנעשה לבע"ח [לבעל חוב] גדול בכמה דפים יתיאש לגמרי מלפרוע חובו...".
לאחר מכן מסביר את "תועלת הפארמאט" [הפורמט]: "לטובת הסוחרים – לאלה שקשה להם ללמוד דף שלם בפעם אחת מאבט

37. Tractate Rosh Hashanah - Pietrykaŭ, 1925 - First Edition Printed Especially for Those who Study the Daf Yomi - Copy of Rabbi Meir Shapira of Lublin, Creator of the Daf Yomi - With his Signature

Tractate Rosh Hashanah of the Babylonian Talmud, with commentaries. Pietrykaŭ, 1925.

Gemara of R. Meir Shapira of Lublin. On the inner side of the front cover is his signature: **"Belongs to Meir Shapira Av Beit Din of Pietrykaŭ"** and his stamp: **"Meir Shapira Av Beit Din and rabbi of Pietrykaŭ"**. Stamps of Beit Eked Sefarim" of the Chachmei Lublin Yeshiva. On Page 41 is a handwritten correction [apparently, the handwriting of R. Meir Shapira].

This Gemara is from a special edition which was printed for the first cycle of the Daf Yomi study. It was printed in a small format to ease carrying while traveling and each Talmud Daf (leaf) is printed on four pages. The Maharsha commentary is also printed on the Daf (in the margins). The Gemara was not printed as a full set (additional tractates were not printed) and to the best of our knowledge it is the first Gemara printed for those who study the Daf HaYomi.

Printed on the verso of the title page is a table - "Chart for the schedule for study of the worldwide Daf Yomi", with an introduction - "Important Notice" - which details the benefits of the table: **"As set in the assembly of most of the Rebbes and Rabbis who participated in the Great Assembly in Vienna on Wednesday, the 10th of Elul 1923, initiated by the famous Torah scholar R. Meir Shapira Rabbi of Pietrykaŭ and its region (Polish Siem delegate), that each man should participate in the study of the worldwide Daf Yomi, and thank G-d almost all of our Jewish brethren have accepted this regular study session..."**.

Further, the publisher explains the benefit of the table: **"The shopkeeper who deals in trade and is burdened earning his livelihood and with other cares is liable to forget to study the Daf Yomi and later when he does find the time to make up the obligation he missed, he may forget which Daf belongs to that day... Later, when he owes several pages, he will entirely despair of paying his debt..."**. Afterward, he explains the benefit of the format: **"For the benefit of traders who cannot find the time to study one complete Daf in one sitting... but want to divide the Daf into portions throughout the day, we have printed each Daf in four small pages... For the benefit of travelers... we have printed a small volume which is easy to take along... and for the benefit of the students who go to school or to yeshiva and carry their books in their bags..."**.

37c

R. Meir Shapira (1887-1934), Rabbi of Pietrykaŭ and Lublin, head of the Chachmei Lublin Yeshiva, introduced the idea of Daf Yomi, and was one of the founders of Agudat Yisrael and one of the leading rabbis of his times [see item no. 45]. He is noted for his idea of the Daf Yomi, which he introduced at the first Great Assembly of Agudat Yisrael in Vienna, in Elul 1933. The idea of Daf Yomi is to divide the study of the Babylonian Talmud into a regular schedule of one Daf each day throughout the year. In this manner, the Talmud is completed in seven years. This initiative was highly successful and tens of thousands of men began to study according to this plan. The date for beginning the program was set for Rosh Hashanah 1923. The Gerrer Rebbe who was a prominent Polish leader in those days announced on Rosh Hashanah eve that "I am going to study the Daf Yomi" and he was followed by thousands of his Chassidim. The Daf Yomi became a precious asset for young and old of all circles. Today, tens of thousands of Jews study the Daf Yomi and thousands of lectures take place each day all over the world on the Daf and various organizations have been established to spread and reinforce this study. From the time of its initiation until today, the Talmud has been completed 12 times. [3], 61, 64-133 pages (lacking one leaf: pages 61-62). 22 cm. Fair-good condition. Dry paper. Stains, wear and tears. Restored binding, incorporating part of the original binding.

Opening price: \$1000

Estimate: \$3000-5000

38a

ומנהגם היה ללמוד בו כשהם מעוטרים בתפילין דרבינו תם. על כך כתב האדמו"ר רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם מצאנז-קלויזנבורג: "יש ענין גדול בלימוד החק לישראל, אשר יסודתו בהררי קודש מקדושי עליון, כי מלבד שהלימוד של כל יום שייך לאותו יום דייקא, יש עניין נוסף שלא יעבור עליו יום בלי לימוד מקרא משנה תלמוד זוהר, שכאמור מתקנים כל הבחינות. גם זקה"ק מצאנז ודו"ז הרה"ק משינאווא ועוד גאוני ארץ זי"ע למדו כל יום בחק לישראל..." (שפע חיים, רעוא דרעוין, חלק א', נתניה תשס"ט, עמ' ה).

[2], ר, רה-רו (חסרים דפים רא-רד). 18 ס"מ. מצב משתנה בין הדפים, טוב-בינוני. כתמים. מעט בלאי. סימני עש. בחלק מהדפים פגעי עש עם פגיעה בטקסט. כריכה עם שדרת עור, עם פגמים וסימני עש.

במפעל הביבליוגרפיה נרשם רק חלק במדבר (יתכן שהחלקים האחרים לא נדפסו).

מצורף אישור מומחה על זיהוי החתימה כחתימת האדמו"ר רבי חנה הלברשטאם.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$3000-5000

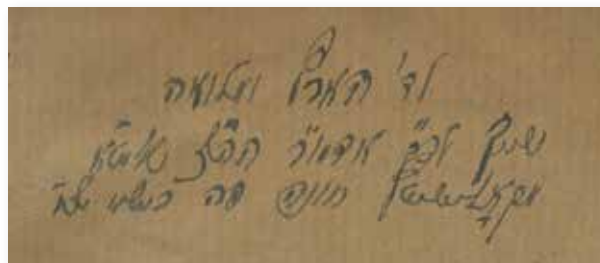
38. ספר חק לישראל, במדבר - זולקווא, תקס"ב - העותק של האדמו"ר רבי חנה הלברשטאם מקאלאשיץ הי"ד - עם חתימת יד קדשו

חק לישראל, חלק רביעי - ספר במדבר. זולקווא, [תקס"ב] 1802. עותק זה היה שייך להאדמו"ר רבי חנה הלברשטאם מקאלאשיץ. בדף השער חתימתו בכתב-יד: "הק' חנה הלברשטאם". על דף המגן הקדמי נכתב: "לד' הארץ ומלואה, שייך לכ"ק הה"צ שליט"א מקאלאשיץ חוב"ק רישא", ובדף המגן האחורי: "לד' הארץ ומלואה, שייך לכ"ק אדמו"ר הה"צ שליט"א מקאלאשיץ חונה פה רישא יצ"ו".

האדמו"ר הקדוש רבי חנה הלברשטאם (תרמ"ד-תש"ג, אנצ' לחסידות א', עמ' תרכה-תרכו), מגזע שושלת צאנז. משני הוריו היה צאצא להאדמו"ר רבי חיים הלברשטאם בעל "דברי חיים" מצאנז; אביו, רבי מנחם מנדל הלברשטאם מפריסטיק, היה בנו של האדמו"ר רבי אריה לייב מדוקלה, בן רבי דוד מקשאנוב, רבי חיים מצאנז; אמו פייגה ביילה היתה בת האדמו"ר רבי יחזקאל שרגא הלברשטאם משינובה, בן רבי חיים מצאנז. לפי המסופר, רבי חנה נולד בברכת סבו האדמו"ר משינובה, שאמר כי "נתגלה לו משמים כי עתיד הוא להיות אדם גדול". המסורת החסידית מספרת כי סבו זה הוא שהכתיר אותו לאדמו"ר, כאשר ביקש ממנו להתפלל עבור רפואתו. היה ידוע בגליציה כאיש אמת ואוהב ישראל. מספרים כי בערב יום כיפורים אחד, בעיצומה של הסעודה המפסקת, צעק בהתלהבות: "עם אהבת ישראל אפשר לעלות מעלה מעלה עד אין סוף". היה נוהג לחזור על אמרת זקנו "דברי חיים" מצאנז: "איני מפחד משום אדם, אפילו לא ממלאך, אני מפחד רק מאנחותי של עני". ואכן, פעל רבות ונמרצות לטובת עניים ונדכאים, ובפרט לטובת עניי ארץ ישראל. בגיל צעיר התמנה לרב בקאלאשיץ (קולושיץ, Kołaczyce, פולין), ועל שמה נקרא בפי הציבור. לאחר פטירת גיסו האדמו"ר רבי שמחה ישכר בער הלברשטאם מציעשינוב, עברו אליו חסידים רבים, וביניהם רבי איצק'ל מפשווערסק, והוא החל להתפרסם כאחד מחשובי האדמו"רים. צדיקי הדור העריצוהו ושבחוהו מאד. האדמו"ר רבי יששכר דוב רוקח מבעלזא אמר עליו כי היראת שמים שלו מפורסמת בעולם, ודודו-זקנו האדמו"ר רבי יצחק ישעיה הלברשטאם (ר' שעילה טשכויבער) אמר כי הוא רואה בו הרבה ממידותיו של אביו האדמו"ר בעל "דברי חיים" מצאנז (אנצ' לחכמי גליציה ב', עמ' 467-471).

במלחמת העולם הראשונה היגר לקאשוי (קושיצה, Košice, סלובקיה), ושם ישב שבע שנים. לאחר המלחמה חזר לפולין וקבע את חצרו בעיר ריישא (Rzeszów), שם הקים את ישיבתו "זרע קודש", והדריך בה צעירים לתורה וחסידות. בתקופת השואה ברח מריישא לפריסטיק, שם התקבצו סביבו בסתר חסידים. עם התגברות הסכנה הסתתר האדמו"ר בבונקר בשדה תפוחי אדמה מחוץ לעיר, אך נתגלה על ידי הגרמנים, נלקח לבית הסוהר ביאסלו, ונורה למוות ביום ב' דחול המועד סוכות תש"ג. שכנו לתא בבית הסוהר ביאסלו, ר' משה ראנד, מספר כי לפני שהוצא להורג אמר עמו "נשמת כל חי" והצהיר שאם יפשפש במעשיו ימצא שיש בו רק חטא אחד - שלא פעל די הצורך עבור עניי ארץ-ישראל (אנציקלופדיה שמע ישראל, כרך ב', עמ' 183). בשואה נספו גם אשתו, בניו ונכדיו, וכל משפחתו המורחבת - למעלה משבעים נפש (מנשה אונגר, אדמו"רים שנשפו בשואה, עמ' 95-98).

כידוע, האדמו"ר בעל "דברי חיים" מצאנז ובניו וצאצאיו הקדושים הקפידו מאד ללמוד את השיעור היומי בספר "חק לישראל",

38b

38. Chok L'Yisrael, Bamidbar - Zhovkva, 1802 - Copy of Rebbe Chune Halberstam of Kolaczycze - With his Own Signature

Chok L'Yisrael, Part 4 - Bamidbar. Zhovkva, 1802.

This copy belonged to Rebbe Chune Halberstam of Kolaczycze. On the title page is his signature: "**Chune Halberstam**". On the front and back free endpapers are handwritten inscriptions indicating that the book "... **belongs to the Rabbi of Kolaczycze, here in Rzeszów**".

R. Chune Halberstam (1884-1942, Encyclopedia L'Chassidut Vol. 1, pp. 625-626), Related through both his parents to the Sanz Rebbe, the author of Divrei Chaim. His father, R. Menachem Mendel Halberstam of Frysztak was the son of R. Aryeh Leib of Dukla, son of R. David of Cieszanów, son of R. Chaim of Sanz. His mother, Feige Bayla was the daughter of R. Yechezkel Shrage Halberstam of Szeniawa, son of R. Chaim of Sanz. Reputedly, R. Chune was born as a result of a blessing bestowed by his ancestor the Szeniawa Rebbe who foresaw his illustrious future and said, "I have had a Heavenly revelation that he will become a great man". Chassidic lore recounts that this grandfather crowned R. Chune, requesting that he pray for his health. He was known throughout Galicia as a man of truth and as person who loved his fellow-Jew. One Erev Yom Kippur, at the height of his pre-fast meal, he cried out: "With ahavat Yisrael (love of the Jewish people), it is possible to gain endless lofty heights". He would often repeat the saying of his grandfather the Divrei Chaim of Sanz: "I do not fear any person, not even an angel, I only fear the sigh of a poor person". Indeed, he was very active on behalf of the poor and the disheartened, especially the needy of Eretz Israel. At a young age, he was appointed Rabbi of Kolaczycze (Poland), and thereafter was called the Kolaczycze Rebbe by all. After the death of his brother-in-law, R. Simcha Yissachar Ber Halberstam of Szeniawa, many Chassidim joined his court, among them R. Itzik'l of Przeworsk. Eventually, he became famous as one of the foremost Chassidic rebbes. The tsaddikim of his times greatly revered and praised him. R. Yissachar Dov Rokeach of Belz said that his fear of Heaven is renowned throughout the world and his great-uncle R. Yitzhak Yeshaya Halberstam (R. Shi'iy'le Tshechoiver) said that he can see in R. Chune many of the attributes of his father, the Divrei Chaim of Sanz (Encyclopedia L'Chachmei Galicia, Vol 2, pp. 467-471).

During WWI, R. Chune immigrated to Košice (Slovakia) and remained there for seven years. After the war, he returned to Poland and established his court in the city of Rzeszów, and there established his yeshiva named Zera Kodesh, in which he guided young men in the paths of Torah and Chassidism. During the Holocaust, he fled Rzeszów to Frysztak and was clandestinely surrounded by Chassidim. The increased danger forced the Rebbe to hide in a bunker in a potato field outside of the city but he was discovered by the Nazis, deported to the Jasło prison and executed on the second day of Chol HaMo'ed Succot 1942. His prison-mate in the Jasło prison, R. Moshe Rand, relates that before his execution, R. Chune recited with R. Moshe the Nishmat prayer and declared that after examining his deeds, he found only one sin, he was not active enough on behalf of the needy population of Eretz Israel (Encyclopedia Shema Yisrael, Vol. 2, p. 183). His wife, children and grandchildren and his entire extended family, more than 70 people, also perished in the Holocaust (Menashe Unger, Admorim SheNispu Ba'Shoah, pp. 95-98).

It is well known that the Rebbe, author of the Divrei Chaim of Sanz and his sons and holy descendants punctiliously studied the daily lesson in the book Chok L'Yisrael, and they were accustomed to studying it while donning Rabbeinu Tam tefillin. R. Yekuti'el Yehuda Halberstam of Sanz-Klausenburg writes: "Study of Chok L'Yisrael is of great importance... the Rebbe of Sanz and of Shinova and other Torah leaders studied Chok L'Yisrael daily..." (Shefa Chaim, Ra'ava D'Ra'avin, Part 1, Netanya 2009, p. 5).

[2]. 200, 205-206 (lacking Leaves 201-204). 18 cm. Condition varies, good-fair. Stains. Slight wear. Worming, in some place affecting text. Binding with leather spine, with damages and worming.

In the Bibliography of the Hebrew Book, only Bamidbar is recorded (possibly the other volumes were not printed).

Enclosed is an expert's report with identification of the signature of Rebbe Chune Halberstam.

Opening price: \$2000

Estimate: \$3000-5000

39b

39a

39. ספר שערי קדושה / ספר עלים לתרופה - ירושלים, תרס"ז - עותק בכריכת-עור מפוארת שהיה שייך ל"בן איש חי"

חיים רבה של בגדאד. תלמידו של רבינו עבדאללה סומך, מנעורו נודע בגאונותו ובצדקותו. לאחר פטירת אביו בשנת תרי"ט, כשהיה רק בן כ"ו שנה, עלה על מקומו לדרוש בבית הכנסת הגדול, ומאז דרש שם מדי שבת כחמישים שנה. בדרשותיו בשבתות המיוחדות כשבת תשובה ושבת הגדול היו מתאספים למעלה מארבעת אלפים אנשים, והיה דורש לפנייהם ומרתק את הקהל כארבע וחמש שעות, כשהוא מתבל את דבריו במשלים נעימים. דרשותיו היו בלולות בהלכה ובאגדה, פסקי הלכות ופירושי פסוקים ואגדות חז"ל, על דרך הפשט, על דרך הרמז ועל דרך חכמת הסוד.

רבינו ה"בן איש חי" היה גדול חכמי עירו וארצו, כל הרבנים והדיינים בבגדאד נכנעו למוצא שפתינו והיה המנהיג הבלתי מעורער של יהדות בבל. גדולתו כ"חד בדרא" בנגלה ובנסתר התפרסמה בכל קצוי תבל, ונודע בקדושתו הרבה. בשנת תרכ"ט נסע לארץ ישראל להשתטח על קברות הצדיקים, ואז נתגלה אליו מן השמים שהוא משורש נשמת בניהו בן יהוידע ועל שם כך קרא שמות לרבים מעשרות חיבוריו: בן איש חי, בן איש חיל, בן יהוידע, רב פעלים, עוד יוסף חי, ועוד. ספריו הנוספים הם: לשון חכמים, אדרת אליהו, שו"ת תורה לשמה (שהדפיס בעילום שם), חסדי אבות, ברכת אבות ועוד. שני ספרים כרוכים יחד. פב דף; יג, [1] דף. 10.5 ס"מ. דף 1 מספר 'שערי קדושה' קרוע וחסר בחלקו (עם פגיעה בטקסט). מצב טוב. מעט כתמים. פגמים בכריכה.

מקור: אוסף משפחת ששון.

פתיחה: \$1500

הערכה: \$3000-5000

ספר **שערי קדושה**, מוסר והנהגות עב"י הקבלה, מאת רבינו חיים ויטאל. ירושלים, תרס"ז [1907]. כרוך עם: ספר **עלים לתרופה**, אגרת מוסר מרבינו הרמב"ן, עם אגרת מוסר מהגר"א מווילנא, וארחות חיים להרא"ש. ירושלים, תרס"ז [1907].

פורמט כיס. שני הספרים נדפסו באותו בית דפוס, ללא ציון שם הדפוס. בראש ספר 'שערי קדושה' נדפסה 'מודעה רבא' על המביאה לבית הדפוס, 'האשה היקרה רבקה... בתו של היקר סי' יוסף אברהם שלום יוסף נר"ו, אשתו של היקר סי' יצחק רפאל בלילוס נר"ו, אשר 'נדבה רוחה אותה לחדש הדפסת הספר היקר הזה במערכת הדפוס אשר בעיר עוז ירושלים...' [רבקה בלילוס (בלילוס) היתה נדיבה ידועה בקהילת יהודי בבל, אביה - הנדיב ר' יוסף אברהם שלום, הקים ומימן את ישיבת 'פורת יוסף' בירושלים].

בספר 'עלים לתרופה' נוספה במהדורה זו 'סגולה נפלאה', 'כדי לינצל מלטותא דרשב"י', מאת 'הגאון האדיר... איש אלקים קדוש הוא כמהור"ר יוסף חיים שליט"א המושל בגבורתו על עוב"י בבל וגלילותיה... והיא ל"ו נדפסה בספרו הנורא בן איש חי...".

עותק מיוחד כרוך בכריכת עור מפוארת, עם עיטורים מזהבים והטבעה במרכז הכריכה: 'ח"ר [חכם רבי] יוסף חיים יצ"ו'. לפנינו עותק שהוכן לכבוד הגאון רבי יוסף חיים מבגדאד בעל 'בן איש חי' ואשר היה ברשותו. כפי הנראה, הוקדש עותק זה ל"בן איש חי" על ידי המו"ל - הנדיבה רבקה בלילוס.

בדף שלפני השער הקדשה בכתב-יד וחתומת 'הצעיר יעקב ב"ר יוסף חיים' - החכם רבי יעקב, בנו של ה"בן איש חי", שהעניק את הספר כ"מזכרת אהבה" לנגיד ר' דוד ששון, ביום ה' חשון תרע"א - כשנה לאחר פטירת ה"בן איש חי".

הגאון רבינו יוסף חיים מבגדאד (תקצ"ג-תרס"ט), בעל 'בן איש חי' ועוד עשרות ספרים חשובים. בנו של רבי אליהו בן רבי משה

39. Sha'arei Kedusha / Alim L'Terufah - Jerusalem, 1907 - Copy with Elaborate Leather Binding that Belonged to the Ben Ish Chai

Sha'arei Kedusha, mussar and kabbalistic customs, by Rabbi Chaim Vital. Jerusalem, 1907. Bound with: **Alim L'Terufah**, Igeret Mussar of the Ramban, with Igeret Musar of the Vilna Gaon and Orchot Ish by the Rosh. Jerusalem, 1907.

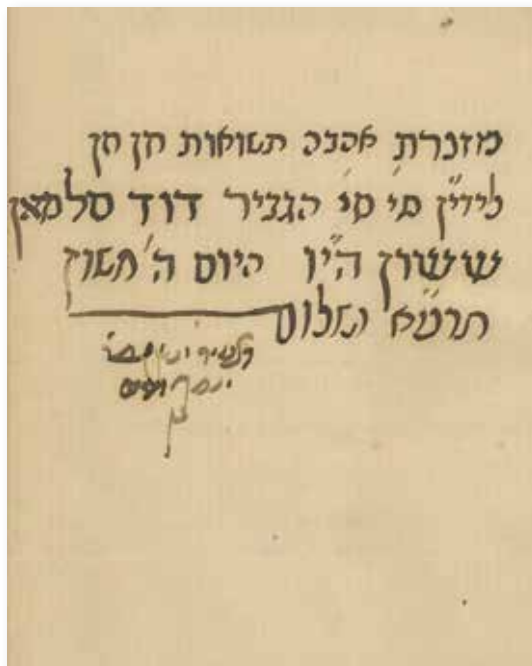
Pocket edition. Both books were printed in the same printing press, without mention of its name. At the beginning of Sha'arei Kedusha, a notice is printed regarding the woman who brought it to print, "The dear woman Rivka... daughter of the dear Yosef Avraham Shalom Yosef, wife of the dear Yitzchak Refael Balilius", whose "spirit moved her to reprint this cherished book in the printing press of the city of Jerusalem..." [Rivka Balilius was a renowned philanthropist of the Babylonian Jewish community. Her father, R. Yosef Avraham Shalom, established and funded the Porat Yosef Yeshiva in Jerusalem].

In the book Alim L'Terufah, this edition also features **Segula Nifla'ah** to "be saved from the curse of Rabbi Shimon bar Yochai", by "The mighty Torah scholar...R. Yosef Chaim who grandly rules the Jews of Babylonia and its region...and it was printed in his awesome book Ben Ish Chai...".

Splendid copy bound in an elaborate leather binding, with gilt adornments. Embossed in the center of the binding: "C.R. [Chacham Rabbi] Yosef Chaim" - this copy was prepared especially in honor of R. Yosef Chaim of Baghdad, author of Ben Ish Chai. Apparently, it was dedicated to the "Ben Ish Chai" by the publisher, the philanthropist Rivka Balilius.

On the front flyleaf is a dedication handwritten and signed by "Ya'akov son of R. Yosef Chaim" - the Chacham Rabbi Ya'akov, son of the Ben Ish Chai who gave this book as a "token of love" to R. David Sassoon on the 5th of Cheshvan 1911, one year after the death of the Ben Ish Chai.

R. Yoseph Chaim of Baghdad (1833-1909), author of Ben Ish Chai and dozens of other important books. Son of R. Eliyahu, son of R. Moshe Chaim Rabbi of Baghdad. Disciple of R. Abdallah Somekh, famous for his Torah knowledge and piety. After his father died in 1859, at the young age of 26, R. Yoseph Chaim succeeded his father as orator in the Great Synagogue of Baghdad and thereafter delivered a sermon there every Shabbat for 50 years. On special Shabbatot such as Shabbat Tshuva and Shabbat HaGadol, more than 4000 people would congregate to hear his sermons and he would enthrall the audience for four to five hours, spicing his words with charming parables. His sermons were a mixture of halacha and aggada, rulings and

39c

commentary and aggadot Chazal, according to their simple meaning (pshat), remez and their hidden meanings (kabbalah).

The author of Ben Ish Chai was the leading Torah scholar of his city and the entire country. All the Baghdad rabbis and dayanim submitted to his authority and he was the unchallenged leader of Babylonian Jews. His greatness in revealed and hidden Torah became renowned throughout the world and he was famous for his great holiness. In 1869, he travelled to Eretz Israel to pray at the graves of tsaddikim, and at that time, he received a Heavenly revelation that his neshama (soul) originated from the neshama of Benayahu ben Yehoyada after whom he named many of his works: Ben Ish Chai, Ben Ish Chayil, Ben Yehoyada, Rav Pe'alim, Od Yoseph Chai, etc. His other books are Leshon Chachamim, Aderet Eliyahu, Torah Lishma responsa (which he printed anonymously), Chasdei Avot, Birkat Avot and more.

Two books bound together. 82 leaves; 13, [1] leaves. 10.5 cm. Leaf 6 of Sha'arei Kedusha is torn and partly lacking (affecting text). Good condition. Few stains. Damaged bindings.

Provenance: Sassoon family collection.

Opening price: \$1500

Estimate: \$3000-5000

40a

40. שולחן ערוך חושן משפט – אלפי הגהות בכת"י – חיבור שלם שלא נדפס בכתב-יד קדשו של הגאון המקובל רבי נפתלי כ"ץ בעל "סמיכת חכמים"

שולחן ערוך חושן משפט, בכרך קטן "לפני זקנים עם נערים", עם ביאור המלות [ונציה, שנ"ג? / שנ"ח?].

בגליונות הספר כאלפיים הערות ארוכות בכתב-ידם של שני כותבים: כאלף וחמש מאות הגהות, שזוהו ככתב-ידו של רבי נפתלי כ"ץ בעל "סמיכת חכמים", ועוד כחמש מאות הגהות מכותב אחר בתקופה מאוחרת יותר [מחצית המאה ה-18], הכוללים חידושים למדניים והוספות על ההגהות הראשונות של רבי נפתלי כ"ץ, כאשר הכותב השני דן בהם או ממשיך את דבריו.

ההגהות של הכותב הראשון זוהו ע"י מומחים ככתב-יד קדשו של רבי נפתלי כ"ץ – ראה אישור מצורף. כתב-היד דומה מאד לכתב-ידו במכתב הידוע שכתב לאשתו בעת יושבו בבית האסורים בפרנקפורט דמיין.

הגהותיו של רבי נפתלי כ"ץ הם חיבור שלם כעין ספר "באר היטב", עם מספור באותיות ל"סעיפים קטנים" וציון בתוך הטקסט של אותיות ה"סעיף קטן". תוכן ההגהות הוא הבאה בקיצור של דברי הש"ך או הסמ"ע ופוסקים אחרים, עם הכרעות לכאן או לכאן, ועם הרבה הוספות משלו.

לפני כחמש-עשרה שנה נתגלה קטע מחיבור דומה של רבי נפתלי כ"ץ על שו"ע אורח חיים, שמזכיר בתוך הדברים מה שכתב בחיבורו "קדושה וברכה" [נתפרסם במאסף "ישורון", כרך י"א, אלול תשס"ב. עמ' קה-קין]. צורת החיבור וסגנון הדברים בכת"י הנ"ל, זהה לחיבור שלפנינו. [עפ"י זיהוי כתה"י של רבי נפתלי כ"ץ, מתוך מכתבו הידוע הנזכר מסתבר כי כתב היד של ההגהות הנ"ל שנדפסו ב"ישורון" נכתב ע"י מעתיק, ואילו לפנינו חיבור מקורי בעצם כתב-ידו].

לפנינו חיבור חשוב על שו"ע חושן משפט, שלא נדפס – בעצם כתב-יד קדשו של הגאון הקדוש והמקובל המפורסם רבי נפתלי כ"ץ (ת"י-תע"ט 1719-1650), אב"ד פרנקפורט דמיין, בעל "סמיכת

חכמים".

זהות הכותב השני לא נודעה עדיין – ההערות הנן בכתב-יד אשכנזי אופייני למחצית המאה ה-18, והן נכתבו לאורך מספר שנים, בתקופות שונות, בשנות התק"י-תק"ל בערך, [הכותב מזכיר בדבריו את ספר "כרתי ופלתי" שנדפס בשנת תקכ"ג]. בדף קמא/1 הוא מציין לעיין במה שכתב "בחיבורי כוס ישועות לרמב"ם, פ"י מהל" אישות דף י"ז ע"א" – כנראה מדובר בחיבור של הכותב שלא נדפס [לא מצאנו כלל חיבור שנדפס על הרמב"ם, בשם זה] והיה עדיין בכתב-יד. בתוך ההגהות מוזכרים ספרים שנדפסו באמצע שנות הת', כדוגמת בית שמואל על אבן העזר (נדפס תמ"ט 1689).

"הגאון הגדול המקובל האלקי המופלג והמפורסם בדורו", הגאון הקדוש רבינו נפתלי כ"ץ אב"ד אוסטראה, פוזנא ופרנקפורט דמיין, נולד בשנת ת"י (1650) לאביו רבי יצחק כ"ץ אב"ד סטפן ולובלין, בן הגאון רבי נפתלי כ"ץ אב"ד לובלין, בן הגאון רבי יצחק כ"ץ, חתן המהר"ל מפראג [בהגהה בדף יא/2 הוא מביא מדברי זקנו המהר"ל מפראג בספר גור אריה – ראה ס"ק א', בענין האיטור לדון בפני ערכאות של עכו"ם, שם הוא כותב: "ועליהם נאמר דבר ה' בזה ומצוותיו הפר, וכל זמן שחטא זה טמון בחובינו, אל תתמה על אורך הגלות. ועיין מ"ש זקני בספרו גור אריה ע"ש"].

כבר בבחרותו נודע בקדושתו ובהתמדתו המופלגת, וְשָׁמְעוּ הוֹלֵךְ בכל מדינת אשכנז ופולין. בשקידתו הנוראה למד את כל הש"ס בעל פה. מיד לאחר נישואיו עם בת רבי שמואל שמעלקא אב"ד אוסטראה נתמנה לראש ישיבת אוסטראה. בהיותו בגיל שלושים (!) נתמנה רבי נפתלי כ"ץ לרבה של העיר החשובה אוסטראה וכל "גליל אוקריינא", מקום בו שמשו ברבנות לפניו גדולי עולם כרבינו המהרש"א ועוד. בשנת תמ"ט נתמנה לרבה של פוזנא, על מקומו של רבי ישעיה הורביץ נכד השל"ה הקדוש, עיר חשובה ומרכזית,

40b

שמו נודע בעולם על שם ספרו "סמיכת חכמים" על מסכת ברכות, שבראשו חלק א' "ברכת ה'", של הקדמה עפ"י הקבלה, וחלק ב' הנקרא "קדושה וברכה", חידושים על מסכת ברכות. חיבר שירים תחניות ותפילות עפ"י הקבלה, והיה אומנם בלילה בעת קומו לקונו על גלות השכינה. מקצת מהם נדפסו בספר הקדוש "בית רחל". צוואתו הנוראה נדפסה בעשרות מהדורות בשם "צוואת רבי נפתלי כ"ץ".

מסופר כי בשעת פטירתו מן העולם בעיר קושטא, אירעו עמו דברים נוראים, וכל העם ראו את כוחותיו המופלאים וקדושתו הרבה. לפי הסיפור, המובא בספר 'שער נפתלי ורפואת הנפש' (ובספרים אחרים), עברו לפניו יהודים רבים מאנשי העיר ולכל אחד מהם אמר מאיזה גלגול נשמה הוא בא.

הניח אחריו דורות ישרים גאונים וצדיקים. חתנו הגאון רבי משה רוקח, בן הגאון רבי אלעזר רוקח בעל "ארבעה טורי אבן" היה מאבות אבותיו של הגאון הקדוש האדמו"ר שר שלום מבעלזא, אבי שושלת האדמו"רים הקדושים מבעלזא.

עותק חסר שער ודפים אחרונים: ב-רלט דף (במקום: רמב, [2] דף). 18 ס"מ. מצב טוב-בינוני, פגיעות בלאי, דפים וכריכה מנותקים. מצורפת חוות דעת מומחה על זיהוי ההגהות ככתב-ידו רבי נפתלי כ"ץ בעל "סמיכת חכמים".

פתיחה: \$120,000

הערכה: \$150,000-200,000

בה שימשו ברבנות לפניו: השל"ה הקדוש, בעל ה"לבושים" וזקנו המהר"ל מפראג. באותו הזמן נתמנה לראש ומנהיג "ועד ארבע ארצות" בהיותו רק כבן ארבעים שנה (!), תפקיד שהיה הסמכות התורנית העליונה בכל ארצות אשכנז ופולין.

בגהגה בדף 1/2 הוא כותב: "ולאותו בית החיים שקבורין מתייהם שייכו לאותו ב"ד, ולפי"ז פסקתי שעיר אייגר שייכי לבי"ד של מדינת פיהם ולא לאשכנז" - פסק זה מוכיח כי הכותב הכריע בעניני הקהילות, הכרעות הנתונות לראשי "ועד ארבע ארצות".

בשנת תס"ד נתמנה לרבה של העיר פרנקפורט דמיין, (בזמן הגאון מהרש"ש סבו של ה"חתם סופר"), בה כיהן כט"ז שנה, עד לאחר השריפה הגדולה בשנת תע"א, בה נאלץ לברוח מן העיר עקב עלייה שהשריפה פרצה בשל עיסוקו בהשבעות ובכתיבת קמיעות. לאחר נדודים שונים פנה לנסוע לארץ ישראל, אך בזמן הגיעו לקושטא נחלה ונאסף שם אל עמיו כ"ד טבת שנת תע"ט (1719).

מגדולי המקובלים הנוודים בארצות אשכנז, הבעש"ט הקדוש הירבה בשבחו ועל כוחו הגדול בכתיבת קמיעות (מסופר כי בעת שהגיע הבעש"ט לעיר קושטא בדרכו לארץ ישראל, התגלה אליו רבי נפתלי כ"ץ בחלום הלילה, וגילה לו כי לא יזכה לעלות לארץ ישראל כשם שהוא לא זכה, ונסתלק בעיר קושטא - ומשום כך פנה הבעש"ט וחזר על עקבותיו לעירו מז"ב. לאחר שנים תלמידי המגיד ממזריטש השתטחו על קברו בדרכם לארץ ישראל, ואז התגלה רבי נפתלי כ"ץ אל הרב מלאדי בעל התניא והורה לו לשוב אל מקומו ולארצו, ורק רבי מנדלי מויטבסק המשיך עם חבורתו לארץ ישראל).

לשון חכמה וזהו סוד המעשה והוא המעשה אשר עשה ה' אל ישראל
ביום הזה ויהי כאשר ידבר ה' אל משה ואמר לו עתה קמוץ זרועך וקח

לקוח הוא כדור או משכון הוא כדור אלף
 שכיח האחד עדים שהם שלו יחזיר לו
 העבד והפחמה והוא ישבע לו שלא מכר
 ולא משכן לו כלום לפי שאין תפיסתו
 תפיסה שישעבדו הולכים אלה ואלה וכל
 מקום ברשות בעלים הם ואם החזיק בהם
 שלש שנים ויש לו עדים בכך הרי זה
 פאמן וישבע היסת שלקח ממנו או
 שפוטרה לו באובו: **כב** אם המלוה
 כושר במשכון ושניהם מודים בהלוואה
 ושבע המלוה הים' שלא הפיח כדור משכון
 הלוואה ישבע היסת שה' מופס משלו כנגד
 חובו אם הים' משכמו כנגד חובו
 או יותר ואף על פי שסוס יותר בשטר
 המלוה ממנו שכנגד שבע עליו ואם הוא
 מזה שבות בשבע שמשכמו הים' שזה כך
 כך ויסלם השאר: **כג** ראובן שלח
 שמעון עשרה דינרים על משכון והים'
 גד אחד בדבר שידע המעבד והחוב אכל
 את ידע כמה היה חסוב ושמעון אומר
 ושמעון דינרין הלוה לו אם הוציא שמעון
 ומשכון לפני בית דין או בפני עדיו קודם
 ופלה הכחשה ביניהם הדין עם ראובן
 ביום שיש כאן עד אחד מחייבו שבועת
 הרי הוא מודה לדבריו כשר ואינו יכול
 שבע הילכך מחזיר המשכון ויביא ראיה
 על המעות ויטול וישבע ראובן היסת על
 עזרם שהם כושר בהם אבל אם קודם
 הוביא שמעון המשכון בבית דין כשל
 חלוקה ביניהם שמעון נאמן ומשבע
 בקטנת חפץ ויטול: **כד** ראובן שלח
 שמעון שבעה דינרים על המשכון ואם
 הרי לו פרעתיך פעם אחד שמי דינרים
 עם שפיה שמי דינרים ופעם שלישי
 כד ושפיה שמעון אינו וזכר לא מהדיבר
 הדין עם ראובן שמי שגוף המשכון

...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...

40d

that the writer ruled on community matters, decisions which are the responsibility of the heads of Va'ad Arba Artzot.

In 1704, he was appointed Rabbi of Frankfurt am Main (during the days of the Maharshashach, grandfather of the Chatam Sofer), a position he held for 16 years until the great fire in 1711. After the fire he was forced to flee the city due to a libel that the fire broke out because of his dealings in hashba'ot and writing amulets. After some time, he headed for Eretz Israel, but upon reaching Constantinople he became ill and died on the 24th of Tevet 1719. He was among the most renowned kabbalists in Ashkenazi countries. The Ba'al Shem Tov highly praised him and his great powers in writing amulets. (People tell that after the Ba'al Shem Tov arrived in Constantinople on his way to Eretz Israel, R. Naftali Katz appeared to him in a dream and revealed to him that he will not merit coming to Eretz Israel just like he himself did not merit coming to Eretz Israel and died in Constantinople. Therefore, the Ba'al Shem Tov turned back to his city of Medzhibozh. After many years, the disciples of the Magid of Mezhyrich went to pray at the grave of R. Naftali Katz on their way to Eretz Israel and at that time he appeared to the R. of Liadi Ba'al HaTanya and instructed him to return to his country and only Rebbe Mendeli of Vitsyebsk continued with his group to Eretz Israel). He was called by the title of his book Semichat Chachamim on Tractate Berachot of which Part 1 begins

with a kabbalistic introduction and Part 2 titled Kedusha U'Beracha contains novellae on Tractate Berachot. He composed kabbalistic poems, entreaties and prayers and would recite them at night arising to lament the exile of G-d's presence. Some were printed in the book Beit Rachel. His awesome testament was printed in dozens of editions titled "Testament of Rabbi Naftali Katz".

At the time of his death in Constantinople, awe-inspiring things took place and all the people saw his wondrous powers and his great holiness. According to a story told of that event, cited in the book Sha'ar Naftali U'Refu'at HaNefesh (and in other books), many Jews who resided in his city passed before him and he told each person from which soul he had been reincarnated.

He left behind generations of tsaddikim and Torah scholars. His son-in-law R. Moshe Rokeach, son of R. Elazar Rokeach, author of Arba'a Turei Even was an ancestor of Rebbe Sar Shalom of Belz, progenitor of the Belz dynasty.

Copy lacking title page and last leaves: 2-239 leaves (instead of 242, [2] leaves). 18 cm. Good-fair condition, wear damages, detached leaves and binding.

Enclosed is an expert's report identifying the handwriting of the glosses as belonging to Rabbi Naftali Katz, author of Semichat Chachamim.

Opening price: \$120,000

Estimate: \$150,000-200,000

40e

40. Shulchan Aruch Choshen Mishpat - Thousands of Marginalia - Full Hitherto Unprinted Composition in the Handwriting of Kabbalist Rabbi Naftali Katz, Author of Semichat Chachamim

Shulchan Aruch Choshen Mishpat, in a small volume, "Lifne Zekenim im Ne'arim", with short commentary. [Venice, 1593? / 1598?].

Approximately 2000 long handwritten marginalia by two writers: About 1500 glosses identified as written by Rabbi Naftali Katz, author of Semichat Chachamim, and another 500 glosses by a different writer from a later time [mid-18th century], containing scholarly novellae and additions to the initial glosses of Rabbi Naftali Katz discussing their content or continuing Rabbi Katz's train of thought.

The glosses of the first writer have been identified by experts as handwritten by R. Naftali Katz, see enclosed authorization. The script is very similar to his handwriting in the famous letter he wrote to his wife at the time he sat in prison in Frankfurt am Main.

The glosses by R. Naftali Katz are a complete composition, like a Ba'er Hetev book, with footnotes. The content of the glosses is summaries of the words of the Shach or the Sma and other poskim, with his rulings and many of his additions.

15 years ago, a section of a similar composition written by R. Naftali Katz on the Shulchan Aruch Orach Chaim was discovered, in which he refers to his work Kedusha V'Beracha [Published in the Yeshurun anthology, Vol. 11, Elul 2002 pp. 105-110]. The style and form of the composition published in Yeshurun are identical to the style and form of the composition offered here [after comparing the composition published in Yeshurun to the handwriting of R. Naftali Katz in his aforementioned letter, it seems that the composition printed in Yeshurun was written by a copier, whereas the composition offered here is an original composition in his own handwriting].

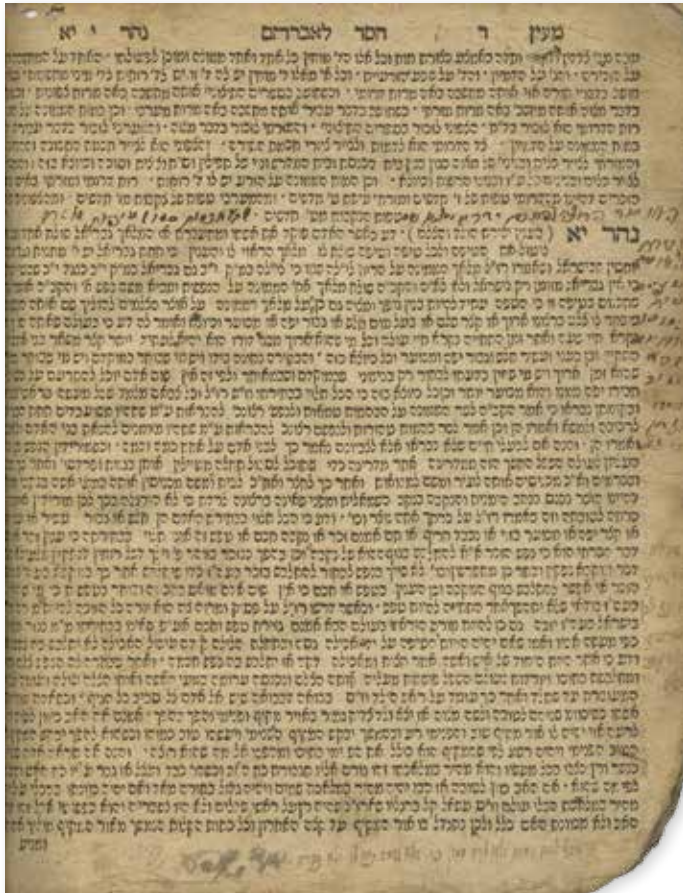
This is an important composition on the Shulchan Aruch Choshen Mishpat which has not yet been printed, in the handwriting of the illustrious kabbalist R. Naftali Katz (1650-1719), Rabbi of Frankfurt am Main, author of Semichat Chachamim.

We have not yet identified the second writer. The glosses

are in Ashkenazi script characteristic to the mid-18th century, and they were written throughout many years at various times from ca. 1750-1770 [the writer mentions the book Kreiti U'Pleiti printed in 1763]. On page 141/a, he refers to that which is written in "my composition Kos Yeshu'ot L'Rambam, Chapter 10 of Hilchot Eshut page 17/a" - apparently referring to a work by the writer which had not been printed [we have not found any work written on the Rambam with this name]. Cited in the glosses are books printed in the 17th century, such as Beit Shmuel on Even HaEzer (printed in 1689), R. Naftali Katz, Rabbi of Ostroh, Posen and Frankfurt am Main was born in 1650 to R. Yitzchak Katz Rabbi of Stopin and Lublin, son of R. Naftali Katz Rabbi of Lublin, son of R. Yitzchak Katz, son-in-law of the Maharal of Prague [in a gloss on page 11/b, he cites his grandfather, the Maharal of Prague in his book Gur Aryeh, see footnote no. 1, on the prohibition to adjudicate before non-Jewish courts of law].

Already in his youth, he was known for his holiness and exceptional diligence and his fame spread throughout Ashkenazi countries and Poland. Due to his persistent study, he mastered the entire Talmud and was able to recite it by heart. Immediately after his marriage with the daughter of R. Shmuel Shmelke Rabbi of Ostroh, he was appointed head of the Ostroh Yeshiva. At the age of 30, R. Naftali Katz was appointed Rabbi of Ostroh and the Ukraine region which formerly boasted foremost rabbis such as the Maharsha in its rabbinate. In 1689, he was appointed Rabbi of Posen succeeding Rabbi Yeshaya Horwitz grandson of the Shla (Posen was a central important city; the Shla HaKadosh, author of the Levushim and his grandfather the Maharal of Prague both served in its rabbinate). At the same time, at the age of 40, he was appointed head of the Va'ad Arba Aratzot, the supreme Torah authority in all Ashkenazi countries and Poland.

In a gloss on page 7/a he determines that the Jewish community of Eger is in the legal jurisdiction of Pihem (Bohemia) and not of Ashkenaz. This ruling proves

41

41. Chesed LeAvraham / Magid Mesharim - Glosses in the Handwriting of the Author of Arvei Nachal and His Teacher Rabbi Ze'ev Wolf of Chërnyy-Ostrov

Sefer Chesed LeAvraham, Kabbalistic matters by Rabbi Avraham Azulai. Zholkva, 1765. Bound with the book: Magid Mesharim, Zholkva, 1770. Many marginalia in ancient handwriting by two writers. An expert identified these glosses as handwritten by the Rebbe, author of Arvei Nachal, and by his rabbi and mentor R. Ze'ev Wolf of Chërnyy-Ostrov. Various signatures and annotations. An ancient signature of "Yechiel Michel son of Rabbi—" on the last page.

R. David Shlomo Eibeschutz (1755-1814), author of Levushei Srad and Arvei Nachal was an illustrious Hassidic Torah scholar and posek. He served as Rabbi of Chorostkow and Soroka and immigrated to Safed in 1809. His relative, R. Levi Yitzchak of Berdychiv writes about him in his approbation "sharp and knowledgeable in Torah, all his deeds are for the sake of G-d". His books are widely accepted among the basic halachic and Chassidic books.

His rabbi and mentor, R. Ze'ev Wolf of Chërnyy-Ostrov (passed away in Adar 1823), a close disciple of the Magid of Mezrich. Served as rabbi and rebbe in city of

41. חסד לאברהם / מגיד מישרים - הגהות בכת"ב בעל ה"ערבי נחל" ורבו רבי זאב וואלף מטשאריני-אוסטרהא

ספר חסד לאברהם, עיני קבלה, לרבי אברהם אזולאי. זולקווא, תקכ"ה 1765. כרוך עם ספר: מגיד מישרים, זולקווא, תק"ל 1770. בשולי הגליון הערות רבות בכת"י עתיקים משני כותבים. לפי זיהוי מומחה, ההגהות הנן בכתב יד-קדשו של האדמו"ר בעל ה"ערבי נחל", ובכתב יד-קדשו של מורו ורבו רבי זאב וואלף מטשאריני-אוסטרהא. רישומים וחתומות שונות. בעמוד האחרון חתימה עתיקה של "יחיאל מיכל במהור"ר ---"

רבי דוד שלמה אייבשיץ (תקט"ו-תקע"ד), בעל "לבושי שרד" ו"ערבי נחל". מגדולי החסידות וגדולי ההוראה, אב"ד חורוסטקוב וסורוקה, בשנת תקס"ט עלה לארץ ישראל, לעיה"ק צפת. קרובו רבי לוי יצחק מברדיטשוב כותב עליו בהסכמה "חרף ובקי בחדרי תורה כחד מן קמאי וכל מעשיו לשם שמים". ספריו התקבלו כספרי היסוד של ההלכה והחסידות.

מורו ורבו, רבי זאב וואלף מטשאריני-אוסטרהא (נפטר אדר תקפ"ג). תלמידו המובהק של המגיד ממזריטש. כיהן כרב ואדמו"ר בעיר טשאריני-אוסטרהא, והיה מגדולי האדמו"רים בדור הראשון של התפשטות תנועת החסידות. מורם ורבים של אדמו"רים רבים, מהם רבי מנחם מנדל מקוסוב בעל "אהבת שלום" ושל ה"ערבי נחל". בשנת תקנ"ח עלה לארץ ישראל. בדרכו לארץ נפגש בקושטא עם רבי נחמן מברסלב, שבמסעו לארץ ישראל אף התגורר בביתו של רבי זאב וואלף בעיה"ק חיפה. לאחר כמה שנים עבר לעיה"ק טבריה. שם מנוחתו כבוד.

נט, [3], 60-63 leaves; 56 leaves. 20.5 cm. Fair condition. Dark, stained, paper. Damage from use and wear on majority of leaf corners with damage to text. Worming. Elegant half-leather bindings, within cardboard case.

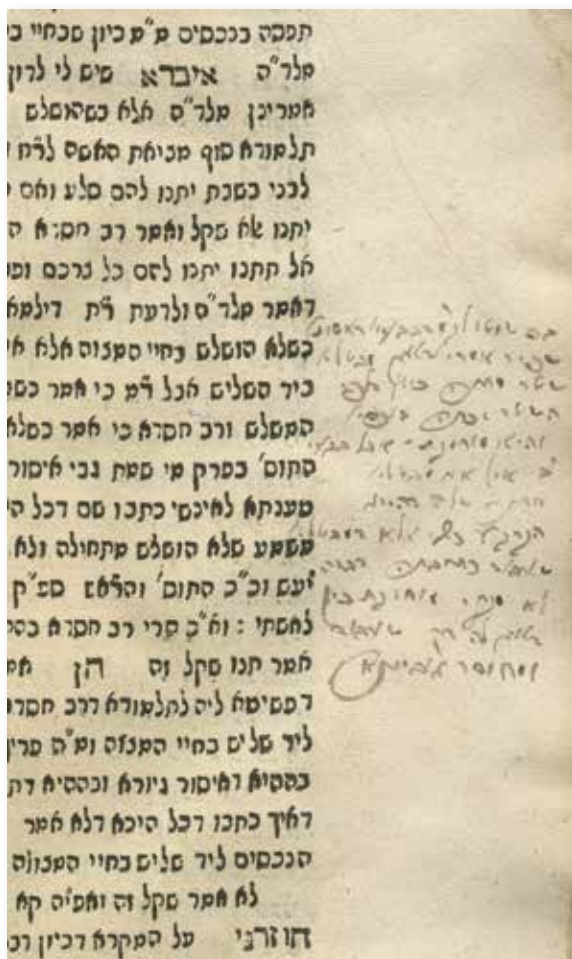
פתיחה: \$3000
הערכה: \$4000-6000

Chërnyy-Ostrov, and was among the leading rebbes of the Hassidic movement in its initial stages of expansion. Rabbi and mentor of many rebbes, including R. Menachem Mendel of Kosov author of Ahavat Shalom and Arvei Nachal. In 1798, he immigrated to Eretz Israel. During his journey to Eretz Israel, he met R. Nachman of Breslev in Constantinople, who later upon his arrival in Eretz Israel resided in the home of Rabbi Ze'ev Wolf in Haifa. After several years he moved to Tiberias where he died and is buried.

59, [3], 60-63 leaves; 56 leaves. 20.5 cm. Fair condition. Dark, stained, paper. Damage from use and wear on majority of leaf corners with damage to text. Worming. Elegant half-leather bindings, within cardboard case. Expert's report enclosed.

Opening price: \$3000
Estimate: \$4000-6000

42

לש"ע ו"תוספות רעק"א" למשנה. תשובות נוספות וחידושי תורה מכת"נ נדפסים עד היום (כמו הספרים: "קושיות עצומות", "כתב וחותר", "מכתבי רבי עקיבא אייגר" ועוד). ספריו השונים זכו למהדורות רבות, חלקן במהדורות מוערות ומורחבות, עם הוספת ליקוטים ממקומות אחרים מדברי תורתו ה"עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר".

ההגהות שלפנינו לא נדפסו ואינן ידועות, שכן ההגהות נתגלו רק בבדיקת מומחי "קדם", וזוהו באופן וודאי ככתב ידו האופייני של הגאון רבי עקיבא אייגר. בתוכן הדברים ישנם ביאורים לא-ידועים בסוגיות שונות, שאין להם מקבילות בדבריו הנדפסים של רבי עקיבא אייגר, אך הם מתאימים לדרכי לימודו הידועים.

[14], קצט דף (חסר דף השער, וחסר הדף אחרון עם לוח הטעויות, שאינו נמצא ברוב העותקים. במקור: [15], קצט, [1] דף / או: [1], קצט, [15] דף). 32 ס"מ. מצב ביוני. בלאי וכתמים, פגיעות בשוליים הרחבים. דפים מנותקים. כריכת עור עתיקה בלוייה, עם מילוי דפי דפוס עתיקים (כולל: דפי גמרא מדפוס שאלוניקי, ודפים מדפוס-ערש מספרד), ועם דפי כתב יד (מזרחי קדום).

פתיחה: \$1000

הערכה: \$3000-5000

42. הגהות בכתב יד הגאון רבי עקיבא אייגר – על שו"ת תורת חסד, שאלוניקי, תפ"ג

שו"ת תורת חסד, מאת רבי חסדאי הכהן פרחיא. [שאלוניקי, תפ"ג 1723. מהדורה ראשונה].

בגליונות הספר שלש הגהות למדניות בכתב ידו של הגאון רבינו עקיבא אייגר, ההגהה הראשונה (בת 14 מילים – בדף סז/2) פותחת במילים: "במחכ"ת, הא בטור שם איתא להדיא...". ההגהה השניה (דף קסז/2) ארוכה במיוחד (43 מילים) ופותחת במילים: "בפשוטו לק"מ..." [לא קשיא מידי]. ההגהה השלישית (בת 32 מילים – בדף קצו/2) פותחת אף היא בלשון השגה חריפה: "אפי' קצת קושיא ליכא..." [שלשת מטבעות-הלשון הנ"ל אופייניות להגאון רעק"א, ונמצאו להן מקבילות בהגהות רעק"א ב"גליון הש"ס" ובהגהותיו האחרות]. ספר "תורת חסד" מובא במקומות רבים בחידושי ובהגהותיו של רעק"א.

הגאון המפורסם רבינו עקיבא אייגר (תקכ"ב-תקצ"ח), גדול גאוני דורו. נולד באיזנשטאט, לאביו רבי משה גינז ולאמו בת הגאון רבי עקיבא אייגר הראשון [אב"ד פרשבורג, בעל "משנת דרבי עקיבא"]. עוד טרם הגיעו לגיל בר-מצוה למד בישיבת ברסלוי במחיצת דודו ורבו הגאון רבי בנימין וואלף אייגר. בהיותו בן ט"ו שנה כבר החל לומד שיעור בפני תלמידים. עם נישואיו בשנת תקל"ח עבר לגור בעיר ליסא בבית חותנו רבי איצק מרגליות. למרות היותו רך בשנים נחשב כאחד מגדולי הלמדים בעיר, שהיתה מרכז התורה באותה תקופה.

בשנת תקנ"ב נתקבל לרב בעיר מארקיש-פרידלנד ויסד שם ישיבה. בשנת תקע"ה עבר לכהן כרב בעיר פוזנא בה שימש כ"ג שנים עד פטירתו, שם יסד ישיבה והעמיד תלמידים הרבה. ההשקעה בתלמידיו, היתה חשובה אצלו יותר מאשר כתיבת חידושי-תורה והשבת תשובות לאלפי השאלות שהגיעו אליו מכל קצוי תבל. איש קדוש בעל "רוח הקודש", ענוותן ונעים הליכות אשר לא השתרר על הציבור, אך ידע לעמוד בתוקף על כבוד הרבנות וכבוד התורה. הנהיג ברמה את קהילות מחוז פוזנא והאזור (צפון פולין ומדינת פרוסיה) ולחם בתוקף רב ובהצלחה ברפורמים ומחריבי הדת. התקין תקנות מרובות והקים מוסדות רבים לטובת הציבור (היה נוהג לבקר כל חולה וחולה בקהילות בהם שימש כרב, ולעת זקנתו מינה אנשים מיוחדים שיעשו זאת במקומו, כשהוא מבקש שיעבירו אליו את שמות החולים לתפילה עבורם).

מצאצאיו נודעו כגדולי דורם, הגאון רבי שלמה אייגר – מנגידי וורשא וממלא-מקום אביו ברבנות פוזנא, בעל "גליון מהרש"א" וספרים נוספים; הגאון רבי אברהם אייגר מהעיר ראוויטש, שערך את כתבי אביו (עם הוספותיו החתומות "אאבה"ה" – אמר אברהם בן הרב המחבר), וחתנו הגדול הגאון רבי משה סופר בעל ה"חתם סופר", שונא בזיווג-שני את בת רע"א [הרבנית שרל, אם-צאצאיו רבי אברהם שמואל בנימין וואלף בעל ה"כתב סופר", ורבי שמעון סופר אב"ד קראקא].

עמל בתורה במסירות נפש כל ימיו. נודע בבקיאותו הרחבה ובהגדרותיו העמוקות אשר הפכו לאבני-יסוד בלימוד התורה עד ימינו. ספריו וחידושי הפכו לספרי יסוד בעולם הישיבות ואצל כל פוסקי ההלכה. הגאון רבי אלעזר מנחם שך בעל "אבי עזרי" כותב בהסכמה לספר "פותח שערים – מתורתו של רבינו עקיבא אייגר" (ירושלים, תשמ"ה) "כי הגרעק"א אצלינו ודעתו וסברתו מכריעות כאחד מן הראשונים...".

מחיבוריו: ספר "תשובות רבי עקיבא אייגר" נדפס בחייו על ידי בניו על פי הוראותיו. אחרי פטירתו המשיכו בניו להדפיס ספר "דרוש וחידוש" מחידושי, וכן יצאו חלקים נוספים לתשובות. הגהות "גליון הש"ס" (שנדפסו תחילה בחייו בש"ס פראג ובש"ס וילנא), הגהותיו

42. Autograph Glosses of Rabbi Akiva Eger - On Torat Chesed Responsa, Salonika, 1723

Torat Chesed responsa, by R. Hasdai ha-Kohen Perahyah. [Salonika, 1723. First edition].

The book contains three scholarly glosses in the handwriting of Rabbi Akiva Eger. The first gloss (14 lines on page 67/b) begins with **"Asking pardon from your honor, in the Tur ibid it is explicitly written..."**. The second gloss, on page 167/b, is particularly long (43 words) and begins with **"Simply, it is not difficult..."**. The third gloss (32 words on page 196/b) begins with a sharp query: **"There is not even a simple question here"**. [All three expressions are characteristically used by Rabbi Akiva Eger. See Hagahot Rabbi Akiva Eger in the Gilyon HaShas and in his other glosses]. Torat Chesed is often cited in the novellae and glosses of Rabbi Akiva Eger.

The renowned Rabbi Akiva Eger (1761-1837) was one of the most outstanding Torah scholar in his times. Born in Eisenstadt, his father was R. Moshe Güns and his mother was the daughter of the first R. Akiva Eger [Rabbi of Pressburg, author of Mishnat D'Rabbi Akiva]. Before his bar-mitzvah he studied in the Breslau Yeshiva under the tutelage of his uncle and teacher R. Binyamin Wolf Eger. At the age of fifteen he began delivering Torah discourses. After his marriage in 1778, he moved to Lisa, to the home of his father-in-law R. Itzik Margalioth. In spite of his young age, he was considered one of the leading scholars of the city which at that time was a Torah center.

In 1792 he was appointed Rabbi of Mirosławiec (Märkisch Friedland) wherein he established a yeshiva. In 1815 he moved to serve as Rabbi of Posen, a position he held for 23 years until his death. In Posen, he founded a yeshiva and taught many disciples. His disciples were more important to him than writing Torah novellae and writing responsa to the thousands of queries which reached him daily from all corners of the universe. He was a holy person and possessed ru'ach hakodesh, was humble and pleasant, yet he insisted upon the honor due to the Torah and the rabbinate. He used his authority to lead the communities in the Posen district (Northern Poland and Prussia) and fiercely and successfully battled the Reform movement and those who attempted to tear down the walls of Torah observance. He made many regulations and established many public institutes. (He was accustomed to visiting each ill person of the communities in which he served as rabbi. In his senior years, he appointed special emissaries to visit the ill in his stead, requesting their names to enable him to pray for them). His descendants were also leading Torah scholars in their times: R. Shlomo Eger, one of Warsaw's most influential Jews, succeeded his father in the Posen rabbinate. He wrote Gilyon Maharsha and other books; R. Avraham Eger from the city of Rawicz edited his father's writing [with his own

additions signed "A.A.B.H.H. - acronym of the Hebrew "Amar Avraham Ben HaRav HaMehaber" (Avraham, son of the author said)]; his renowned son-in-law R. Moshe Sofer, author of the Chatam Sofer, after the death of his first wife, wed the daughter of R. Akiva Eger [Rebbetzin Sherel, mother of R. Avraham Shmuel Binyamin Wolf, author of the Ktav Sofer and R. Shimon Sofer, Rabbi of Cracow].

He devoted his entire life to Torah study, known for his amazing proficiency and his deep definitions which eventually became the foundation of Torah learning until our times. His books and novellae are basic Torah literature for yeshiva students and for poskim. R. Elazar Menachem Shach, author of Avi Ezri, writes in his approbation to the book Pote'ach She'arim - Of the Torah Teachings of R. Akiva Eger (Jerusalem, 1985) **"That for us, Rabbi Akiva Eger and his opinions and his reasoning are as conclusive as one of the Rishonim..."**. Among his works: the Rabbi Akiva Eger responsa printed in his lifetime by his sons who followed his instructions. After his death, his sons continued printing his book of novellae Drush V'Chiddush and more volumes of his responsa, the Gilyon HaShas notations (first printed in his lifetime in the Prague and Vilna Talmuds), his glosses on the Shulchan Aruch and Tosfot Rabbi Akiva Eger on the Mishnah. Additional responsa and Torah novellae are still being printed from his manuscripts (such as, Kushiyyot Atzumot, Ktav V'Chotam, Michtvei Rabbi Akiva Eger, etc.). Various books he wrote have been printed in many editions, some in expanded editions with explanations and with compilations of his teachings from other places with complementing topics. **These glosses have not yet been printed and are hitherto unknown. They have been discovered only upon the examination of Kedem's experts and were identified as being written in the characteristic handwriting of Rabbi Akiva Eger. The glosses contain unknown explanations of various Talmudic treatises which do not have any parallel in the printed books of Rabbi Akiva Eger but they are consistent with his well-known approach to Torah study.**

[14], 199 leaves (lacking title page and last leaf with a list of errors which is missing from most copies). Originally: [15], 199, [1] leaves or: [1], 199, [15] leaves). Fair condition. Wear and stains, damages to wide margins. Detached leaves. Worn ancient leather binding, created using ancient printed leaves (contains: printed leaves from the Salonika Talmud and Spanish incunabula leaves), and with handwritten leaves (early Oriental script).

Opening price: \$1000

Estimate: \$3000-5000

43. ספר אהל דוד – יונה, תקפ"ה – הוספות ותיקונים בכתב-ידו של המחבר, הגאון רבי דוד דייטש אב"ד עיר-חדש

ספר אהל דוד, על מסכת יבמות. מאת הגאון רבי דוד בן רבי מנדל דייטש. יונה, תקפ"ה 1825. מהדורה ראשונה. בשולי הגליונות כ-18 הגהות ארוכות וקצרות בכתב יד. למעלה מעשר מתוך ההגהות הן הוספות שהוסיף הגאון המחבר על דבריו. רוב ההגהות בכתיבת סופר נאה באותיות רש"י. שתי הוספות (דף יח/2, דף כ/1) ותיקון מילה (דף ה/1) – בכתיבה אשכנזית רגילה, בעצם כתב ידו של המחבר. הגאון רבי דוד דייטש אב"ד עיר-חדש (תקט"ז-תקצ"א; אישים בתשובות חת"ס, עמ' קיג), בעל "אהל דוד". מגדולי דורו הנודעים. תלמיד ה"נודע ביהודה" בפראג והמהר"ם ברבי בפרשבורג. כיהן כאב"ד יעמניץ, פראונקירכן, וסרדעהלי. משנות תק"ע ועד לפטירתו כיהן כאב"ד ב"עיר חדש" (נאוואמעסטא). מחידושיו על הש"ס נדפסו בספריו "אהל דוד". עמד בקשרי שו"ת ענפים עם גדולי דורו, כגון רבו ה"נודע ביהודה", החתם סופר ובעל ה"ישמח משה". החתם סופר כתב בהסכמה על ספרו: "אותו צדיק קדוש ישראל גאון עולם... ראיתי בתוכו דברים נפלאים מסולאים בפז... אשרינו אם זכינו לשיחתו ולאורו... חכות הצדיק יעמוד לנו להגן בעדנו מכל רע".

חותמות בעלות רבות של רבי דוד איש-שלום פרידמן "דוד בן הגאון מהרי"ק איש שלום – אב"ד דק"ק צעהלים יע"א". הגאון רבי דוד פרידמן "איש שלום" (תרי"א-תרס"ו), כיהן כרבה של קהילת צעהלים בהונגריה, בשנים תרנ"א-תרס"ו. בנו של הגאון רבי ישראל קערט אב"ד ווערבוי, וחתנו של הגאון רבי מנחם כ"ץ פרוסטיץ אב"ד צעהלים. מעבר לשער, הקדשה בכת"י וחתומת "צבי הירש בישץ", שנתן את הספר בשנת תרכ"ז, כ"דורון דרשה" להחתן "שמואל מאיר". ליד החתימה של צבי הירש בישץ, רישום בכת"י נוסף: "ישו"ז [ימח שמו וזכרון] מתחת השמים לא תשכח" – [לפי הקללות החמורות ניתן לשער כי אותו "צבי הירש" המיר את דתו או יצא לתרבות-רעה]. בדף לפני השער חתימות בעלות משנת תרצ"ה של רבי "יוסף שמואל הירשלער – בהרי"ז הי"ו" [בן רבי יונה זאב הרשלר מירושלים, מצאצאיו של הגאון רבי יוסף שמואל הרשלר אב"ד סאבאדי, שעלה לירושלים בשנת תרכ"א, ונפטר בשנת תרנ"ד].

[1], כב דף. כ-24 ס"מ. נייר ירקרק-לבן. מצב טוב. בלאי וכתמים. חלק מההגהות קצוצות. כריכה ישנה, קרועה ומנותקת.

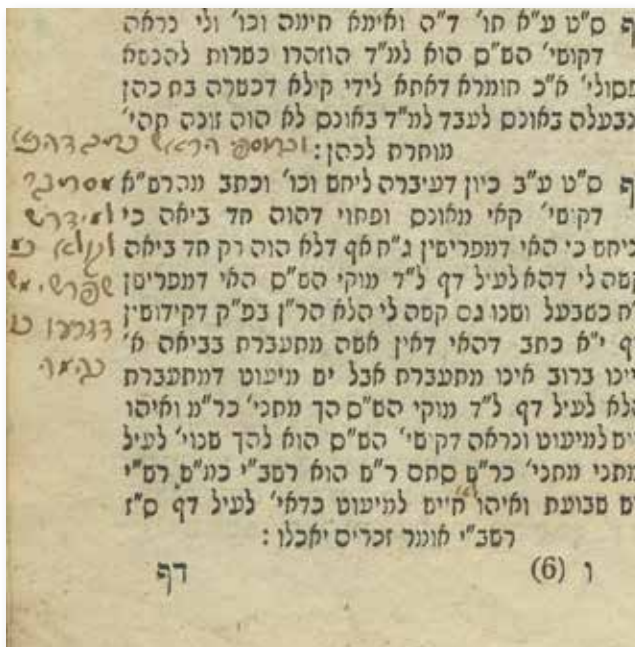
מצורף מכתב חוות-דעת מומחה, לזיהוי תוכן ההגהות, וזיהוי כתב ידו האוטוגרפי של רבי דוד דייטש.

פתיחה: \$1200

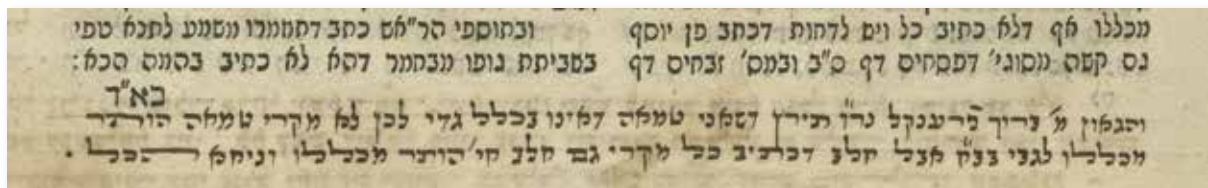
הערכה: 2000-3000\$

43a

43b

43c

43. Ohel David - Vienna, 1825 - Additions and Corrections in the Handwriting of the Author, Rabbi David Deutsch, Rabbi of Ir Chadash

Ohel David on Tractate Yevamot. By Rabbi David son of Rabbi Mendel Deutsch. Vienna, 1825. First edition.

18 long and short handwritten glosses. More than ten of the glosses are the author's own additions to his writings. Most glosses are in charming scribal Rashi script. Two additions (page 18/2, page 20/1) and a correction of a word (page 5/1) are written in the author's own Ashkenazi handwriting.

R. David Deutsch, Rabbi of Ir Chadash (1757-1831, Ishim B'Teshuvot Chatam Sofer, p. 113), author of Ohel David. Renowned Torah scholar, disciple of the Nodah B'Yehuda in Prague and of the Maharam Barabi in Pressburg. He served as Rabbi of Jamnitz, Frauenkirchen and Dunajská Streda. From 1810 until his death, he served as Rabbi of Nowe Miasto. Some of his Talmudic novellae were printed in his Ohel David books. He exchanged a prolific halachic correspondence with the leading Torah figures of his times, such as the Nodah B'Yehuda, the Chatam Sofer and the author of Yismach Moshe. The Chatam Sofer wrote an approbation on his book: "That tsaddik, holy Jew, genius... I have seen in it (the book) wonderful things...We are privileged to merit his words and his light...his merit should protect us from all harm".

Many ownership stamps of R. David Ish-Shalom Friedman "David son of the Maharik ish Shalom - Av Beit Din of

Zelem". R. David Friedman Ish Shalom (1851-1906), served as Rabbi of the Deutschkreutz (Zelem) community in Hungary, from 1891-1906. Son of R. Yisrael Kort Rabbi of Vrbové, and son-in-law of R. Menachem Katz Prostitz Rabbi of Deutschkreutz (Zelem).

The verso of the title page is inscribed and signed by "Zvi Hirsh Bishetz", who gave the book as a bar-mitzvah gift to "Shmuel Meir" in 1867. Next to the signature of Zvi Hirsh Bishetz is an inscription in another handwriting: "His name and memory shall be erased from under the heavens..." - [According to the harsh curses, we can surmise that "Zvi Hirsh" converted to a different religion or had gone astray]. On the leaf before the title page are ownership inscriptions from 1835 of Rabbi "Yosef Shmuel Hershler - son of R. Y. Z." [son of R. Yonah Ze'ev Hershler of Jerusalem, descendant of R. Yosef Shmuel Hershler Rabbi of Subate, who immigrated to Jerusalem in 1861 and died in 1894).

[1], 22 leaves. Approximately 24 cm. Greenish-white paper. Good condition. Wear and stains. Some cutoff glosses. Old, torn and detached binding.

Enclosed is expert's report about the content of the glosses, identifying the handwriting of Rabbi David Deutsch.

Opening price: \$1200

Estimate: \$2000-3000

43d

44. ספר מאמר מרדכי – דיהרנפורט, תע"ט – העותק של המקובל מולא אור שרגא מיזד, גדול חכמי פרס – עם מאות הגהות בכתב-ידו וחתימותיו – חיבור בהיקף גדול שטרם נדפס – דברי התורה היחידים ששרדו בכתב-ידו

ספר מאמר מרדכי, חידושים ומאמרים על התורה, עם פירוש על הגדה של פסח, מאת רבי מרדכי ב"ר יהודה ליב הוליש מלבו. דיהרנפורט, [תע"ט 1719].

עותק זה היה שייך למקובל הנועד מולא [חכם] אור שרגא, גדול חכמי ומנהיגי יהדות פרס. שולי דפי הספר גדושים בלמעלה מ-200 הגהות בכתב-יד, רובן בכתב-יד קדוש, מתוכן למעלה מ-80 הגהות שבהן חתם בשמו "הצעיר אור שרגא". במספר דפים ובדפי הכריכה נוספו הגהות מבני משפחתו, בניו או נכדיו.

רוב ההגהות ארוכות במיוחד ומכילות תוכן מקורי של חידושים, דרשות ורמזים, צירופי שמות וכוונות קבליות. רוב ההגהות אינן קשורות באופן ישיר לתוכן דברי המחבר, אלא לעיתים עם קשר כללי לנושא פרשת השבוע ולעיתים ללא קשר כלל. נראה כי הרב אור שרגא עשה שימוש בשולי הספר כמקום פנוי לכתיבה וכדרך לשמר את חידושיו. לפנינו, אם כן, כתב-יד שלם של חידושים מאת הרב אור שרגא. לא ידועים כתבי-יד אחרים בדברי תורה מהרב אור שרגא. הגהות אלו לא נדפסו.

במספר מקומות בספר חתימות וחתימות בניו ונכדיו של הרב אור שרגא, ששימשו כרבנים וחכמים ביזד: "הצעיר משה בן מאור" [בנו של הרב אור שרגא], "הצעיר יצחק בן מ' משה", "הצעיר יצחק בכה"ר משה..." [רבי יצחק ב"ר משה נכדו של הרב אור שרגא], "האי חירגא משה בכ"ר יצחק נכד המאור שרגא" [המכונה "מולא אג'בא"], "הצ' רפאל בה"ר חכם משה נכד המאור".

המקובל הנועד מולא [חכם] אור שרגא (נפטר תקנ"ד), רבה של העיר יזד, גדול חכמי ומנהיגי יהדות פרס. לפי המסופר, הגיע הרב אור שרגא לעיר יזד מהעיר איספאהן, שם נידון למוות יחד עם תשעה רבנים ע"י מושל העיר שהיה שונא יהודים. מתוך העשרה, נהרגו שבעה רבנים, ורק שלושה ניצלו בדרך נס, ביניהם היה הרב אור שרגא, שנמלט אל העיר יזד [החכמים האחרים: מולא דרויש – הגיע לשיראז, ומולא משה – לכאשאן. לפי המסופר, נהג ללמוד עם חכמים אלה באופן קבוע, כשלצורך המפגשים נעזרו ב"קפיצת הדרך"]. מעברו ליזד גרם לפריחתה של היהדות בעיר ומכוחו נשארה יהדות יזד דבקה בלימוד התורה ובקיום מצוות, למרות ריחוקה ממרכזי היהדות. בשנות רבנותו הפכה יזד למרכז תורני, שהשפיע על מצבה הרוחני של כל יהדות פרס, וכן זכתה יזד לכינויים "ירושלים הקטנה" ו"דאר אל עיבאראת" [עין האמונה].

הרב אור שרגא נודע כתלמיד חכם מופלג השוקד על התורה במסירות נפש וכצדיק ומקובל בעל מופת ועושה נפלאות.

המסורת מספרת כי זכה ללמוד תורה מפי אליהו הנביא, שגילה לו כי הוא ממשפחת דוד המלך. סיפורי פלא ומופת ידועים אודותיו במסורת יהודי פרס, בין היתר מסופר כי כאשר ראה אותו השאה – המושל הפרסי, הבחין בעמוד אש מעל ראשו, והעניק לו גלימה מלכותית לאות כבוד. בנושאותנו לא רצה הרב אור שרגא ללכת עם הגלימה וקיפץ את שרווליה. כאשר פגש אותו אחד משירי השאה והבחין בשרוולים הקצוצים, כעס השר על הרב אור שרגא והרים את ידו לסטור לו, אך ידו יבשה והפכה למשותקת, ורק לאחר תחנוני השאה התפלל הרב אור שרגא על השר וידו שבה כבראשונה. סיפור אחר מייחס לו את הצלת תושבי יזד בדרך נס מידי המורדים שצרו על העיר. שמעו יצא גם אל מחוץ לגבולות פרס. בספר "מיזד לארץ הקודש" (ירושלים תשמ"ז, עמ' 144) מסופר כי הבעל שם טוב, שמעולם לא פגש אותו, התבטא עליו "יש לי ידיד במרחקים – הרב אור שרגא".

קברו של הרב אור שרגא, בבית החיים ביזד, הפך למקום עליה לרגל ליהודים ולגויים, והתפרסם כמקום בעל סגולות לישועה. הרב אור שרגא היה נערץ גם על אנשי יזד המוסלמים, שאף הם נושעו בזכותו. לפי המסופר, גוי תושב יזד נקלע לסערה בים וכאשר צעק "אלוהי אור שרגא עננו" – נח הים מזעפו. מאז נהג אותו גוי להדליק מדי שנה נר שמן על קברו.

44a

המסורת מספרת כי זכה ללמוד תורה מפי אליהו הנביא, שגילה לו כי הוא ממשפחת דוד המלך. סיפורי פלא ומופת ידועים אודותיו במסורת יהודי פרס, בין היתר מסופר כי כאשר ראה אותו השאה – המושל הפרסי, הבחין בעמוד אש מעל ראשו, והעניק לו גלימה מלכותית לאות כבוד. בנושאותנו לא רצה הרב אור שרגא ללכת עם הגלימה וקיפץ את שרווליה. כאשר פגש אותו אחד משירי השאה והבחין בשרוולים הקצוצים, כעס השר על הרב אור שרגא והרים את ידו לסטור לו, אך ידו יבשה והפכה למשותקת, ורק לאחר תחנוני השאה התפלל הרב אור שרגא על השר וידו שבה כבראשונה. סיפור אחר מייחס לו את הצלת תושבי יזד בדרך נס מידי המורדים שצרו על העיר. שמעו יצא גם אל מחוץ לגבולות פרס. בספר "מיזד לארץ הקודש" (ירושלים תשמ"ז, עמ' 144) מסופר כי הבעל שם טוב, שמעולם לא פגש אותו, התבטא עליו "יש לי ידיד במרחקים – הרב אור שרגא".

קברו של הרב אור שרגא, בבית החיים ביזד, הפך למקום עליה לרגל ליהודים ולגויים, והתפרסם כמקום בעל סגולות לישועה. הרב אור שרגא היה נערץ גם על אנשי יזד המוסלמים, שאף הם נושעו בזכותו. לפי המסופר, גוי תושב יזד נקלע לסערה בים וכאשר צעק "אלוהי אור שרגא עננו" – נח הים מזעפו. מאז נהג אותו גוי להדליק מדי שנה נר שמן על קברו.

הרב אור שרגא ואצאצאיו הנהיגו את קהילת יזד במשך כמאתים שנה, כרבים ומונהגים. צאצאיו עומדים גם היום בראש קהילת יהודי יזד בארץ ישראל.

למרות גדולתו ופרסומו של הרב אור שרגא בין יהודי פרס, לא היו ידועים עד כה כתבי-יד ממנו בדברי תורה [ידועות רק שתי אגרות בענייני הכלל בחתימתו], והפריט שלפנינו הוא תגלית חשובה שיכולה לשפוך אור על דרכי לימודו והגותו.

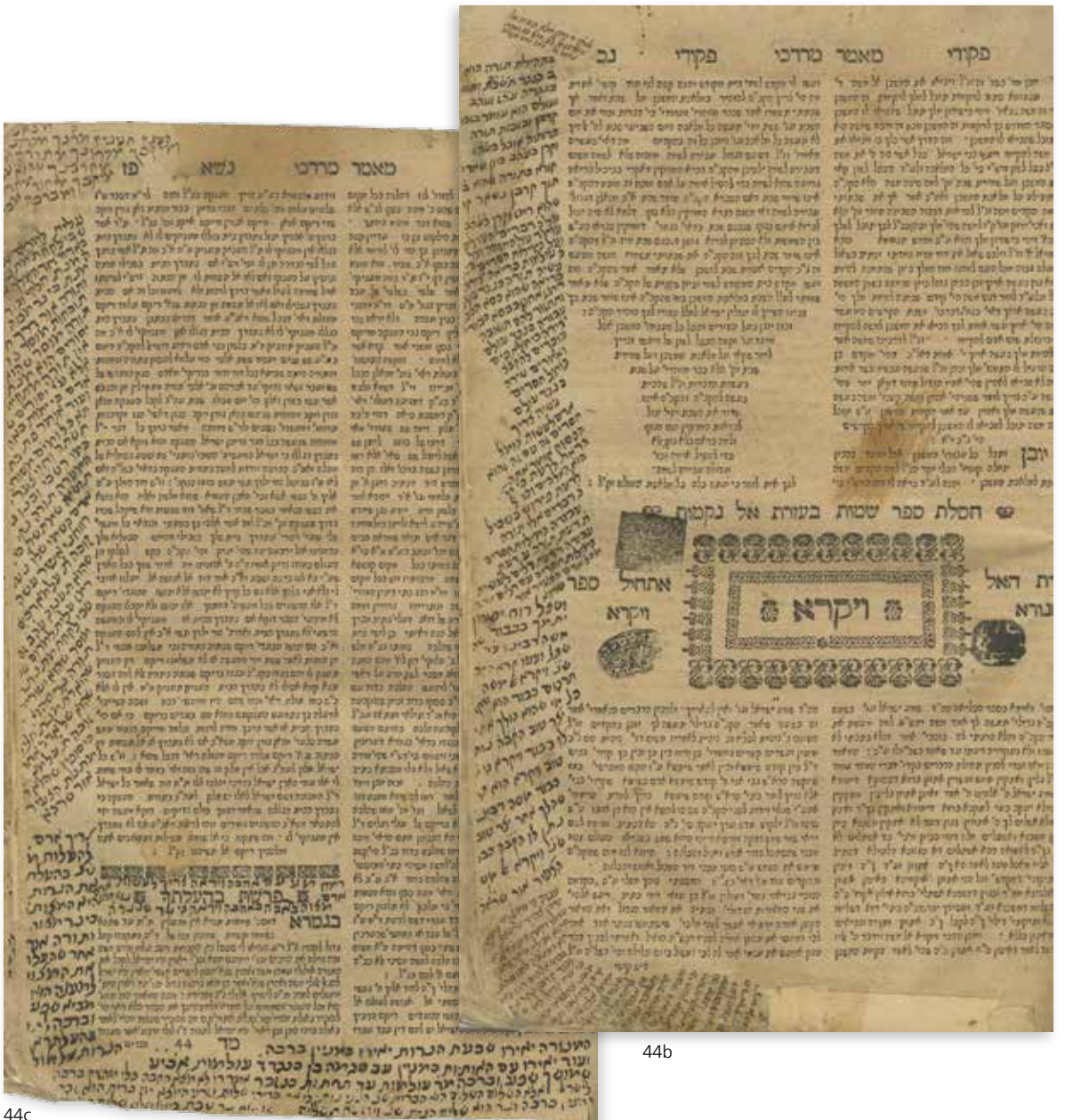
בדף הכריכה הקדמית הודבק קטע מעטפה ממכתב שנשלח מקהילת יזד לבבל, עם רישום מליצי נאה: "מיזד אורחת / לבבל זורחת, לכי נושעין את ידם כי הם אדוניך והשתחית להם.... החכמים השלמים אספקלרי' המאיה' צנתרות די דהבא ה"ה דיינים של בבל יע"א זכות רבי שמעון בן יוחאי יגן בעדכם..."

[3], קז, קט-קזי, קיט דף (במקור: [3], קכב דף. חסרים דפים קח, קיח, קכ-קכב). דף קח הושלם בכתב-יד. דפים קכ-קכב החסרים בסוף הם מדפי המפתחות. 29.5 ס"מ. מצב ביוני. כתמים, קרעים ובלאי. שוליים קצוצים, עם פגיעה בטקסט ההגהות בחלק מהמקומות. קרעים עם חסרון במספר דפים, משוקמים ומושלמים בכתב-יד. כריכת עור מקורית, פגומה.

מצורפת חוות-דעת מומחה על זיהוי ההגהות בכתב-ידו של מולא אור שרגא, מאת מר בנימין ריצ'לר, לשעבר מנהל המכון לתצלומי כתבי יד עבריים בספריה הלאומית.

פתיחה: \$10,000

הערכה: 20,000-30,000

44. Ma'amar Mordechai - Dyhernfurth, 1719 - Copy of the Kabbalist Mula Or Shraga from Yazd, a Leading Persian Sage - With Hundreds of Glosses in his Handwriting and with his Signatures - Wide-Scope Hitherto Unprinted Composition - The Only Surviving Writings in his Own Handwriting

Ma'amar Mordechai, novellae and compositions on the Torah, with a commentary on the Passover Haggadah, by R. Mordechai son of R. Yehuda Leib Holish of Lvov. Dyhernfurth, [1719].

This copy belonged to the renowned kabbalist Mula Or Shraga, venerable Persian sage and leader. With more than 200 handwritten marginalia, most in his own handwriting, including more than 80 glosses with his signature "**Or Shraga**". Several leaves and endpapers have additional glosses by members of his family, his sons or grandsons.

Most glosses are long, with original content of novellae, homilies and remazim, combination of Holy Names and kabbalistic kavanot. Most glosses are not directly connected to the content in the book, but at times are generally related to topic of the weekly portion and sometimes have no connection whatsoever. Apparently, the Or Shraga used the margins of this book as a blank space for his writings and to preserve his novellae rendering this copy a complete manuscript of novellae by the Or Shraga. No other manuscripts of Torah novellae can be traced to the Or Shraga. These glosses have never been printed.

Found in several places in the book are signatures and stamps of the sons and grandsons of the Or Shraga who served as Yazd sages and rabbis: "**Moshe son of Ma'or**" [son of the Or Shraga], "**Yitzchak son of R. Moshe...**" [R. Yitzchak son of R. Moshe grandson of the Or Shraga], "**Moshe son of R. Yitzchak grandson of the Ma'or Shraga**" [called "Mula Ajababa"], "Refael son of R. Chacham Moshe grandson of the Ma'or".

The famous kabbalist Mula [Chacham] Or Shraga (died in 1794), Rabbi of the city of Yazd, was the most venerable sage and leader of Persian Jewry. He reputedly arrived in Yazd from Isfahan, after being sentenced to death together with another nine rabbis by the city governor who was a rabid Jew-hater. Out of the ten, seven rabbis were murdered and only three miraculously escaped, among them the Or Shraga who fled to Yazd. [The other rabbis were Mula Daryavesh who escaped to Shiraz and Mula Moshe to Kashan. They regularly held a study session with one another by Kefitzat Haderech]. The move of the Or Shraga to Yazd revived Jewish life in the city and due to his powerful impact, Yazd Jewry were devoted to Torah study and mitzvot in spite of their remoteness from Jewish centers. Under his rabbinical influence, Yazd developed into a Torah center in itself which affected the spiritual state of all of Persian Jewry earning it the cognomen "Small Jerusalem" and "Dor al Ibarat [center of faith].

The Rabbi Or Shraga was celebrated as an outstanding Torah scholar who dedicated his life to Torah study and as a tsaddik and kabbalist and wonder-worker. According to tradition, he merited studying Torah from Eliyahu HaNavi who revealed to him that he

descended from King David. Persian tradition recounts many amazing tales about him. It is told that when the Persian Shah saw him, he saw a pillar of fire hovering above his head and gave him a royal mantle as a sign of honor. The humility of the Or Shraga did not allow him to wear the mantle and he cut off its sleeves. When an officer of the Shah noticed the cutoff sleeves, he fumed and raised his arm to slap him; however his arm withered and became paralyzed. Only after the Shah's entreaties, did the Or Shraga pray for the officer and his arm was restored to its former state. Another story attributes the miraculous deliverance of the Yazd population from rebels who besieged the city to the Or Shraga. His reputation spread beyond the boundaries of Persia. Recounted in the book "M'Yazd L'Eretz HaKodesh" (Jerusalem 1987, p. 144), is the saying of the Ba'al Shem Tov who never met the Or Shraga that "I have a faraway friend - Rabbi Or Shraga".

The grave of the Or Shraga, in the Yazd cemetery became a site for pilgrimage by Jews and non-Jews alike and word spread that his grave has segulot for salvation. Rabbi Or Shraga was also revered by the Muslim Yazd residents. A story is told of a non-Jew Yazd resident who was struck by a storm at sea and after he cried "G-d of Or Shraga, answer me", the sea became calm. From that time on, that non-Jew used to light an oil light on his grave every year.

The Or Shraga and his descendants were rabbis and leaders of the Yazd community for 200 years. His descendants still stand at the helm of the Yazd Jewish community in Eretz Israel.

Despite the renown and esteem of the Or Shraga among Persian Jews, so far no Torah writings by him were discovered [known are only two letters on community matters with his signature]. This item is an important discovery which can pour light on his method of study and philosophy.

Pasted on the inside of the front cover is part of an envelope in which a letter was sent from the Yazd community to Babylonia, with a poetic flowery inscription.

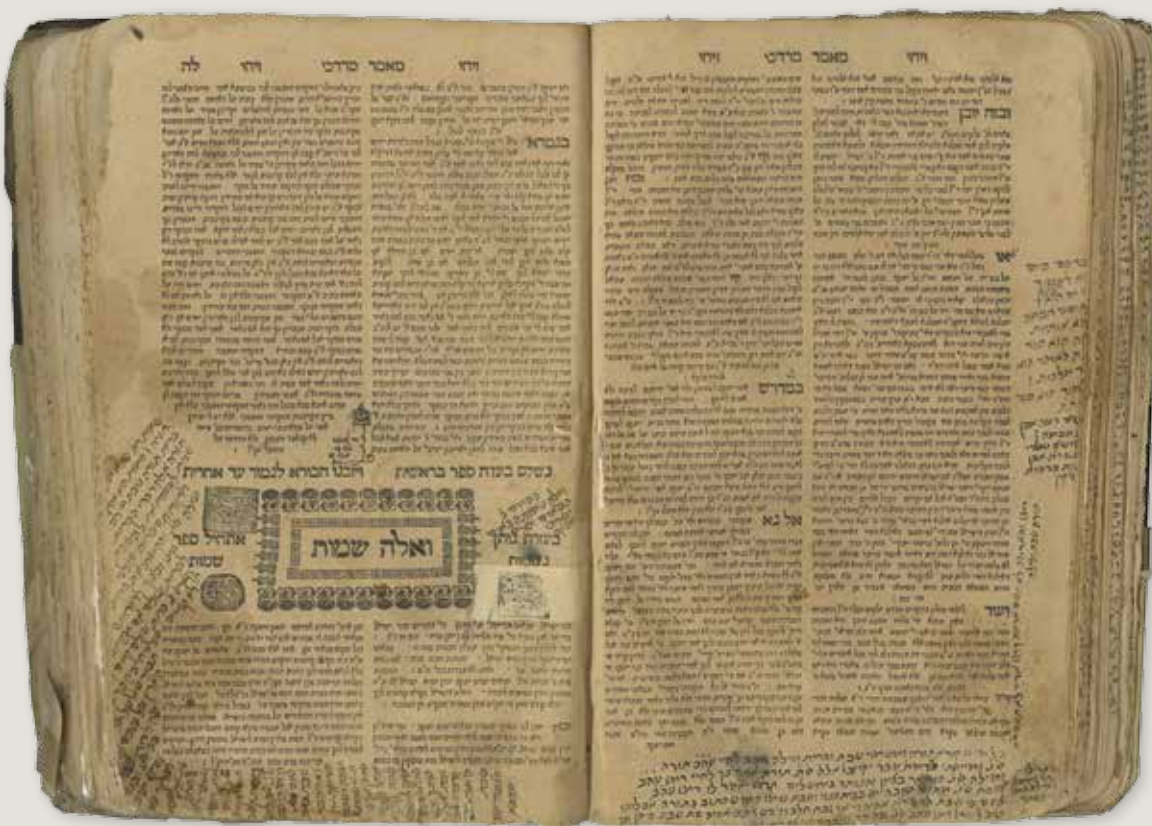
[3], 107, 109-117, 119 leaves (originally: [3], 122 leaves. Lacking leaves 108, 118, 120-122). Leaf 108 is a handwritten replacement. Leaves 120-122 missing at the end are index leaves. 29.5 cm. Fair condition. Stains, wear and tears. Clipped margins, affecting text of glosses in some places. Open tears to several leaves, with restorations and handwritten replacements. Contemporary damaged leather binding.

Enclosed is a report identifying the handwriting of the glosses as that of Mula Or Shraga, by Benjamin Richler, former director of the Institute of Microfilmed Hebrew Manuscripts in the National Library of Israel.

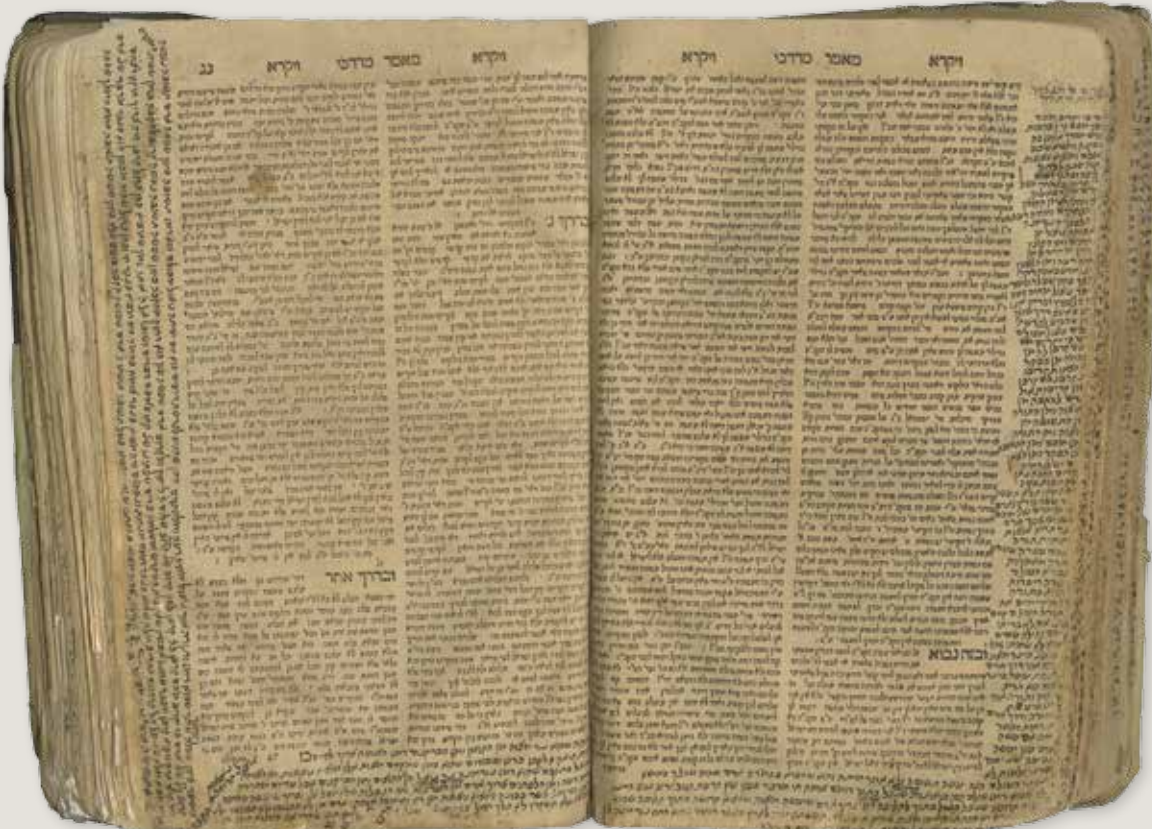
Opening price: \$10,000

Estimate: \$20,000-30,000

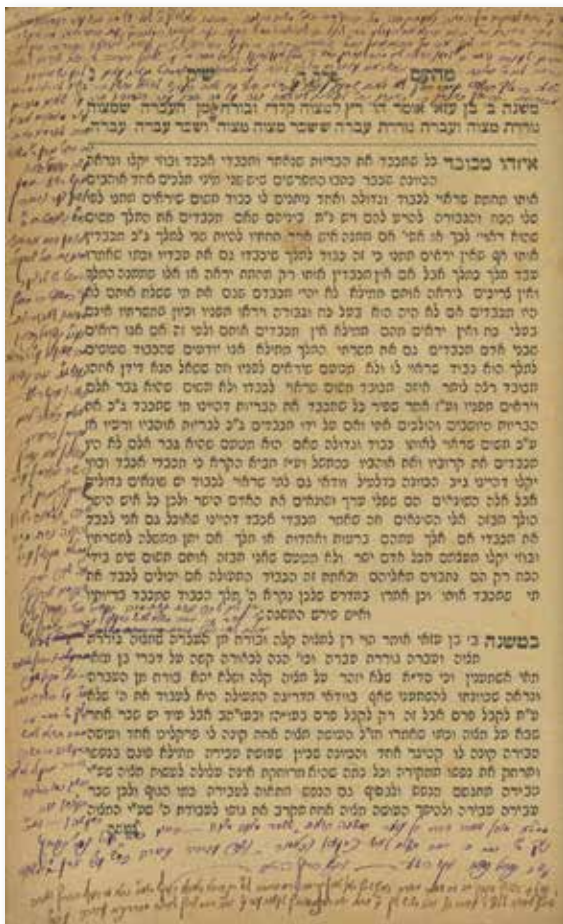

44d

44e

45b

45a

מאיר אריק, והיה גם תלמידו של המהרש"ם מבערזאן. מחסידי המובהקים של האדמו"ר רבי ישראל פרידמן מצ'ורטקוב. שימש תחילה ברבנות הערים גלינה וסאנוק. בשנת תרפ"ד התמנה לרבה של פיטרקוב, ולאחר מכן עבר לכהן כרבה של לובלין, שם בנה את ישיבתו המפורסמת "ישיבת חכמי לובלין". היה מהרבנים הצעירים והדומיננטיים ביותר ב"מועצת גדולי התורה" בדור שלפני השואה ומן הדמויות הנודעות בדורות האחרונים. ראש ישיבה, חריף ושנון, גאון מובהק בהלכה ובאגדה. בחייו נדפס ספר השו"ת שלו "אור המאיר", ובשנים האחרונות הולכים ונדפסים ספרים נוספים מתורתו. נואם בחסד עליון ורב-פעלים. עסקן פעיל ונמרץ, ציר בפרלמנט הפולני. חוט של חסד היה משוך על פניו תמיד וכל הליכותיו היו בגינוני מלכות, רבי מאיר נפטר בגיל צעיר בלי להשאיר אחריו זרע של קיימא בנים או בנות, אך הוא עצמו אמר שיש לו שני ילדים: הראשון הוא "הדף היומי", והשני - ישיבת חכמי לובלין. שני ספרים כרוכים יחד: [8], צה, [3] דף; קיד דף. 22 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כתמים, בלאי וקרעים. כריכה חדשה. מצורף אישור מומחה על זיהוי ההגהות.

פתיחה: \$3000

הערכה: \$6000-10,000

45. ספר חידושי אגדות מהר"ם שיק וספר אהבת יהונתן - עשרות הגהות ארוכות שלא נדפסו בכתב-ידו של רבי מאיר שפירא מלובלין מחולל ה"דף היומי"

ספר חידושי אגדות מהר"ם שיק, על פרקי אבות. פאקש, תר"ן [1890]. כרוך עם: ספר אהבת יהונתן, על ההפטרות ומגילת איכה, מאת רבי יהונתן אייבשיץ. וורשא, תרל"ה 1875. בשער הספר הראשון חותמת של רבי "מאיר שפירא האב"ד ור"מ פיעטרקוב". חתימות וחותמות רבי "מנחם מאניס גאלד מגיד מישרים דק"ק טארנאפאל" [נכראה הבעלים הקודם של הספר. המהר"ם שפירא התגורר לאחר נישואיו בבית חותנו בטרנופול ושם התיידד עם רבי מנחם גולד].

בדפי שני הספרים עשרות הגהות בכתב-ידו של המהר"ם שפירא. הגהות מרשימות, גדושות תוכן וארוכות במיוחד. רוב ההגהות הן על ספר חידושי אגדות מהר"ם שיק. היקף כזה של הגהות ממהר"ם שפירא אינו מצוי. הגהות אלה לא נדפסו.

הגאון הנודע רבי מאיר שפירא (תרמ"ז-תרצ"ד) אב"ד פיעטרקוב ולובלין, ראש ישיבת "חכמי לובלין", מחולל הדף היומי, ממייסדי אגודת ישראל ומגדולי הרבנים בדורו. מצד אביו רבי יעקב שמשון שפירא היה נצר לרבי פנחס מקוריץ, ומצד אמו היה נכד רבי שמואל יצחק שור בעל שו"ת "מנחת שיי". היה תלמידם של גדולי גליציה. בצעירותו נסמך להוראה ע"י סבו ה"מנחת שיי" וע"י הגאון רבי

45. Chiddushei Aggadot Maharam Shick and Ahavat Yehonatan - Dozens of Long Hitherto Unprinted Glosses Handwritten by Rabbi Meir Shapira of Lublin, Creator of the Daf Yomi

Chiddushei Aggadot Maharam Shick, on Pirkei Avot. Paks, 1890. Bound with: Ahavat Yehonatan on the Haftarat and on Megillat Eichah, by Rabbi Jonathan Eybeschütz. Warsaw, 1875.

On the title page of the first book is a stamp of R. "Meir Shapira Av Beit Din and Rabbi of Pietrykaŭ". Signatures and stamps of R. "Menachem Menis Gold Magid Mesharim of Ternopil" [apparently, the previous owner of the book. The Maharam Shapira lived in his father-in-law's home in Ternopil after his marriage and became friendly with R. Menachem Gold].

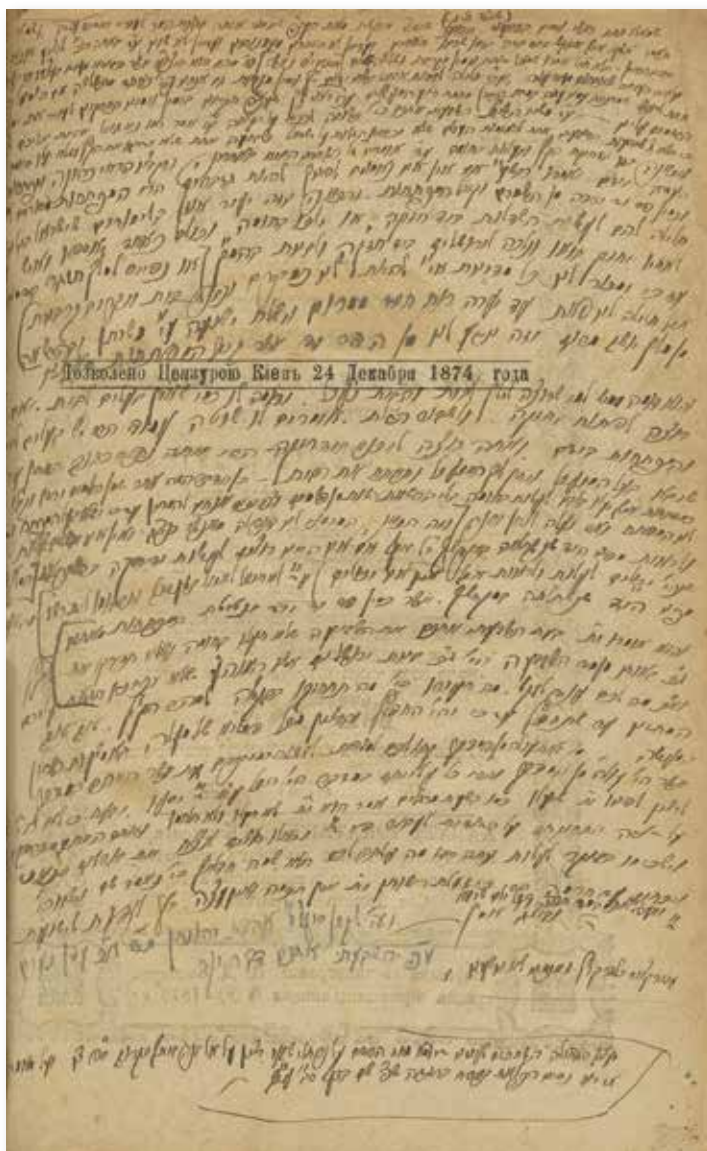
Both books contain dozens of glosses in the handwriting of the Maharam Shapira. Impressive especially long glosses of substantial content. Most of them are written in the book Chiddushei Aggadot Maharam Shick. A concentration of so many glosses written by the Maharam Shapira is very scarce. These glosses have not been printed.

Rabbi Meir Shapira (1887-1934), Rabbi of Pietrykaŭ and Lublin, head of the Chachmei Lublin Yeshiva, introduced the idea of Daf Yomi, and was one of the founders of Agudat Yisrael and one of the leading rabbis of his times. A young and dominant rabbi, member of the Mo'etzet Gedolei HaTorah, the Maharam Shapira of Lublin was one of the most prominent rabbinical figures of recent generations. His father, R. Ya'akov Shimshon Shapira was a descendant of R. Pinchas of Korets and on his maternal side he was a grandson of R. Shmuel Yitzchak

Schorr, author of the Minchat Shai responsa. He was the disciple of leading Galicia rabbis. In his youth, he received semicha (ordination) from his grandfather the Minchat Shai and R. Meir Arik and also studied by the Maharsham of Berezan. He was also a close Chassid of R. Yisrael Freidman of Chortkov. First, he served in the rabbinates of Golina and Sanok. In 1924, he was appointed Rabbi of Pietrykaŭ and later relocated to the Lublin rabbinat and built his famed Chachmei Lublin Yeshiva. Head of yeshiva, sharp and witty, an outstanding Torah scholar with incredible knowledge of Halacha and Aggadah; gifted lecturer, multifarious achiever and activist, he was a member of the Sejm (Parliament) of the Second Polish Republic. He died without offspring but he himself used to say that he had two children: the Daf Yomi and the Chachmei Lublin Yeshiva.

Two books bound together: [8], 95, [3] leaves; 114 leaves. 22 cm. Good-fair condition. Stains, wear and tears. New binding. Enclosed is an expert's report identifying the glosses.

Opening price: \$3000
Estimate: \$6000-10,000

45c

46. דף בכתב-יד קדשו של רבינו חיים ויטאל - סגולות ורפואות לענינים שונים ו"קבלה מעשית" של נוסחי קמיעות לחשים וחזנות מלאכים

כתב-יד, סגולות ורפואות, נוסחי קמיעות ולחשים ("קבלה מעשית"), אוטוגרף בכתב-יד קדשו של רבינו חיים ויטאל. (שנות הש', מפנה המאה ה-16-17).
דף כתוב משי צדיו, שני טורים בעמוד. כמאתים שורות בכתב-יד קדשו של רבי חיים ויטאל. מתוך חיבור של סגולות ורפואות שכתב מהרח"ו. בדף זה רשימות רבות של סגולות ורפואות לענינים שונים (כמו לדוגמה: "לדם מכה", "לעצור דם החוטם", "לאסכרה", ועוד). בין היתר כותב רבי חיים ויטאל גם נוסחי קמיעות ולחשים: "לעצור הדם - כתוב מן הדם היוצא מחוטמו כתוב על מצחו אגל"א ויעצור", "ד"א לדם החוטם או לעורק המקלח דם הזכיר עליו ג"פ טורקאל". בדף שלפניו מופיע איור-קמיע של "חותמות מלאכים" ("חותמות מלאכים" - אותיות מיוחדות בצורתן הנכתבות ל"שמירה" בקמיעות. חלקן מועתקות בספר "יראים" לרבינו אלעזר ממץ הלכות מזהה סימן ת', הכותב שנוהגים לכתב במזוזה "לתוספת שמירת הבית", והן "חותמות ושמות של מלאכים". ראה עוד מה שכתב אודות חותמות אלו ב"משנה תורה" להרמב"ם, הלכות מזוזה, פרק ה' הלכה ד', ובספר "מעדני יו"ט" על הלכות מזוזה).
המקובל האלוקי רבינו חיים ויטאל (מהרח"ו), תלמידו הגדול ו"מעתיק השמועה" של האר"י הקדוש. נולד בשנת ש"ג בעיר צפת, שהיתה באותם ימים מרכז רוחני ואבן שואבת לגדלי תורה ויראה. בראש חכמי העיר עמד באותם ימים מרן רבי יוסף קארו בעל "שולחן ערוך", וביניהם היו הרמ"ק, רבי שלמה אלקבץ (מחבר "לכה דודי"), המבי"ט, רבי משה אלשיך, ועוד. מהרח"ו קיבל תורה מפי המהר"ם אלשיך, גדול תלמידי מרן ה"בית יוסף". ב"ספר החזיונות" שלו מזכיר רבי חיים ויטאל את לימודו אצל מהר"ם אלשיך בשנת ש"ז (בהיותו כבן י"ד) וכותב כי באותה שנה "צוה מהר"ר יוסף קארו ז"ל למורי

46a

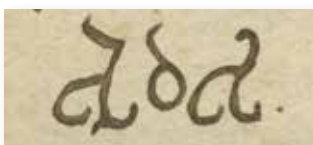
ה' משה אלשיך בשם המלאך הדובר בו שזיהר מאד ללמדני בכל יכולתו". מהר"ם אלשיך אף סמך את רבי חיים מכה ה"סמיקה" שקיבל מרבו מרן ה"בית יוסף". במקביל, החל מהרח"ו את לימודיו בתורת הסוד בבית מדרשו של רבי משה קורדובירו (הרמ"ק). בשנת ש"ל עלה רבי יצחק לוריא - האר"י הקדוש ממצרים לארץ ישראל והתיישב בצפת. באותה שנה נפטר הרמ"ק והאר"י היה לירושו. עם התגלות אורו של האר"י הקדוש בצפת, הפך רבי חיים ויטאל לתלמידו המקורב ביותר והסמכות הראשונה במעלה לתורת הקבלה של האר"י. במשך כשנתיים ישב מהרח"ו לפני האר"י וכתב כל מילה שהוציא מפיו. כתבי מהרח"ו הם משנת-היסוד של תורת האר"י שנפוצה בדורות שלאחר מכן. החיד"א מספר (שם הגדולים בערכו) כי רבי חיים ויטאל לא נתן רשות לאף אדם להעתיק מהכתבים שרשם מפי רבו, אך פעם אחת - כשהיה חולה מאד, שחדו התלמידים את בני ביתו, שונתו להם "ת"ר ניירים" (600 דפים) מכתיבת ידו של מהרח"ו, ואילו הועתקו בתוך שלושה ימים על ידי "מאה סופרים". לאחר פטירת מהרח"ו עבר מהרח"ו למצרים. לאחר מכן שהה זמן מסוים בירושלים ולאחר מכן עבר לדמשק, שם נפטר בשנת ש"פ. עיקר תורת האר"י נכתבה על ידו בחיבורו "עץ חיים", ובחיבור "שמונה פרקים" שסדר בהוראתו בנו רבי שמואל ויטאל. על אף שהאר"י סמך את ידו רק על מהרח"ו ככותב ומפרש דבריו, נמצאו גם חיבורים מהאר"י שכתבו תלמידים אחרים מ"גורי האר"י". גדולי המקובלים בדורות שאחריו חזרו והדגישו את היותו של מהרח"ו הסמכות העליונה לפירוש דברי האר"י, והזהירו שלא להסתמך על כתבי תלמידי האר"י האחרים. מהרח"ו עצמו כותב בהקדמה לספרו "עץ חיים": "דע מן היום אשר מורי זלה"ה החל לגלות זאת החכמה, לא זהה ידי מתוך ידו אפילו רגע אחד. וכל אשר תמצא כתוב באיזה קונטרסים על שמו ז"ל ויהיה מנגד מה שכונתי בספר הזה - טעות גמור הוא כי לא הבינו דבריו...". מהרח"ו ניסה להגביל ככל יכולתו את הפצת תורת האר"י, ובין היתר ציווה לגנוז בקברו כתבים רבים מתורת האר"י. רק לאחר פטירתו החלו להתפרסם כתביו בדרכים שונות ובעריכות שונות. בין היתר, הוצאו מקברו דפים רבים לאחר שחכמי הדור עשו "שאלת חלום", והם שימשו כבסיס לחיבורים נוספים מתורת האר"י (על גלגולי העריכות השונות של תורת האר"י מכתיב רבי חיים ויטאל, ראו בהרחבה בספר "קבלת האר"י", מאת ר' יוסף אביב"י). בין החיבורים שכתב מתורת האר"י נודעו הספרים: עץ חיים, שמונה שערים, אוצרות חיים, אדם ישר, דרך עץ חיים, שער קדושה, ועוד.

לספר רפואות זה של מהרח"ו נודעו מספר שמות: "ספר הפעולות", "תעלומות חכמה", "ספר קבלה מעשית", "ספר הרפואות", "רפואות וסגולות". חיבור הרפואות של מהרח"ו לא נדפס יחד עם כל כתביו. במשך שנים נדפסו ממנו רק קטעים ספורים בספרי הסגולות והרפואות. לאחרונה נדפס בשלמותו ("ספר הפעולות", מודיעין עילית, תש"ע).

על גדולתו וקדושתו של רבי חיים ויטאל כותב החיד"א כי "נשמתו היתה גדולה מאד ונקיה יותר מכל בני דורו". ידוע כי חזה דברים רבים ברוח הקודש. את חזיונותיו המופלאים תיעד ביומנו, שנדפס באופן חלקי תחת השם "שבחי ר' חיים ויטאל", ולאחרונה נדפס במלואו תחת השם "ספר החזיונות".
דף 19.5 ס"מ 2 עמ' כתובים במלואם. מצב טוב מאוד. כרוך בכריכת עור חדשה ומהודרת.

פתיחה: \$17,000

הערכה: \$20,000-25,000

46b

46. Leaf Handwritten by Rabbi Chaim Vital - Segulot and Cures for Various Ailments and Practical Kabbalah of Amulet Inscriptions, Incantations and Ktav Malachim

Manuscript, segulot and cures, amulet inscriptions and incantations (practical kabbalah), handwritten by Rabbi Chaim Vital. [Late 16th-early 17th century].

Leaf written on both sides, two columns per page. Approximately 200 lines handwritten by Rabbi Chaim Vital. Part of a composition of segulot and cures. On the leaf are many inscriptions of segulot and cures for various ailments (such as "bleeding from a wound", "stopping a nose bleed", "for diphtheria", and more). R. Chaim Vital also writes amulets and incantations, for example, "To stop bleeding - with the blood from his nose write on his forehead Aleph, Gimmel, Lamed and Aleph and it will stop". On this leaf is an amulet-illustration of Ktav Malachim ["angelic script" – a set of symbols used for amulets. Some are copied from the book Yere'im by Rabbi Elazar of Metz, Hilchot Mezuzah Siman 400. He writes that these symbols are written on mezuzot for "additional protection for the home". See Mishne Torah L'HaRambam, Hilchot Mezuzah, Chapter 5, Halacha 4, and "Ma'adanei Yom Tov" on Hilchot Mezuzah].

The kabbalist Rabbi Chaim Vital, the Ari's prominent disciple, chosen by the Arizal to copy his teachings, was born in 1543 in Safed which at that time was a spiritual center and drew leading Torah scholars and G-d fearing people led by Rabbi Yosef Karo, author of the Shulchan Aruch. In those illustrious days, the Ramak, Rabbi Shlomo Elkabetz (composer of Lecha Dodi), the Mabit, R. Moshe Alshich were among the Torah giants who resided in Safed. The Maharchu was the disciple of Maharam Alshich in 1557 (at the age of 14) and writes that that same year "R. Yosef Karo instructed my teacher R. Moshe Alshich in the name of an angel that he should be very careful to teach me with all his might". Maharam Alshich also ordained R. Chaim with the authority of the semicha he himself received from R. Yosef Karo. Simultaneously, R. Chaim Vital began studying kabbalah in the Beit Midrash of R. Moshe Cordovero (the Ramak). In 1570, Rabbi Yitzchak Luria, the Ari HaKadosh moved from Egypt to Eretz Israel and settled in Safed. That year, the Ramak died and the Ari succeeded him. The light of the Ari rose in Safed and R. Chaim Vital became his closest disciple and the first authority on the Arizal's kabbalistic teachings. For two years, the Maharchu sat before the Ari and wrote every word which came out of his teacher's mouth. The writings of the Maharchu are the basis of the Ari's teachings which were spread in later generations. The Chida writes (Shem HaGedolim) that Rabbi Chaim Vital did not permit anyone to copy these writings but once he was very ill and the kabbalists bribed his household members to give them 600 leaves of the Maharchu's writings and these were copied in three days by 100 scribes. After the Ari's death, the Maharchu moved

to Egypt. He then returned to Eretz Israel and resided some time in Jerusalem until he moved to Damascus and died there in 1620. He wrote the primary teachings of the Ari in his composition Etz Chaim and in Shemonah Perakim which his son Shmuel Vital arranged following his instructions. Although, the Ari authorized only the Maharchu to write and explain his teachings, compositions on his teachings exist which were written by other disciples as well. The leading kabbalists of following generations constantly stressed that the Maharchu is the supreme authority for explaining the Ari's teachings and they warned not to rely on the writings of any other disciple. The Maharchu himself writes in the introduction to his book Etz Chaim: "Know that from the day my teacher began to reveal this wisdom, I did not leave him even for a moment. All you find written in any writings in his name which differs from that which I have written in this book is a definite error because they did not comprehend his words...". The Maharchu endeavored to limit spreading the Ari's teaching and instructed to bury many of his writings of the Ari's teachings in his grave. Only after his death, his writings gained fame in various ways and editions. The scholars of his times performed a "she'elat chalom" and were allowed to remove many leaves from the Maharchu's grave and these served as a basis for other compositions on the Ari's teachings (for more information on this subject, see Kabbalat Ha'Ari by R. Yosef Avivi). Among the books he wrote of the Ari's teachings the following books are best known: Etz Chaim, Shemonah She'arim, Otzrot Chaim, Adam Yashar, Derech Etz Chaim, Pri Etz Chaim, Sha'arei Kedusha, etc.

This book of cures by the Maharchu is known by several titles: Sefer HaPe'ulot, Ta'alumot Chochma, Sefer Kabbalah Ma'asit, Sefer HaRefu'ot, Refu'ot U'Segulot. This composition was not printed together with the rest of his writings. Only few sections were printed in books of segulot and cures throughout the years. Recently, it has been printed in full (Sefer HaPe'ulot, Modi'in Illit, 2010).

The Chida wrote of the greatness and holiness of R. Chaim Vital that "his soul was very great and cleaner than that of all other people in his times". It is known that he foresaw many events with his ru'ach hakodesh. His amazing visions he documented in his diary which was partially printed under the name, Shivchei R' Chaim Vital and recently has been fully printed in the book Sefer HaChezyonot.

Leaf, 19.5 cm. 2 fully written pages. Very good condition. Bound in a new elaborate leather binding.

Opening price: \$17,000

Estimate: \$20,000-25,000

47. כרך בכתב-יד, קובץ חיבורים בקבלת האר"י, מבית מדרשו של רבי ישראל סרוק – עם חיבור קבלי שלא נודע – קראקא, ת"י כתב-יד שהיה שייך לרבינו החתם סופר, עם הגהות בכתב-יד קדשו של החתם סופר

לפי חוות דעתו של ר' יוסף אביב"י, הכתיבה בכתב-היד שלפנינו דומה מאד לכתב-יד שנעתקו בקראקא באותן שנים, ונראה כי גם הוא נעתק בעיר זו.

בדף המגן שבראש כתב-היד חתימה עתיקה: **"משה יעקב הקאפיל ב"הירשליטא"ך**, ותחתיה חתימה: **"הק' שמעון בההמ"ה אשב"ס הכ"מ"** – היא חתימת רבי שמעון סופר אב"ד ערלוי בעל "התעוררות תשובה", החותם בשנת האבל על אביו בעל "כתב סופר". בדף המגן שלפניו רישום בעלות על כך שכתב-היד שייך לרבי אברהם שמואל בנימין סופר בעל "כתב סופר".

כתב-יד זה ירש בעל ה"כתב סופר" מאביו ה"חתם סופר" [ראה אישור מצורף]. מלבד הגהות המעתיק, מופיעים בו מספר הגהות בכתובה מאוחרת יותר. לאחר בדיקה מדוקדקת נמצאו ביניהם מספר תיקונים, שזוהו בוודאות ככתב-יד קדשו של ה"חתם סופר" [ראה פירוט באישור המצורף].

על אף שעיקר פרסומו ומעמדו התורני של מרן ה"חתם סופר" בא מתוקף תפקידו כפוסק הלכה המשיב תשובות לאלפים, כראש ישיבה וכמנהיג דור, מן המפורסמות כי מרן ה"חתם סופר" עסק גם בקבלה והיה בקי עצום בחכמה זו. כידוע, שני רבותיו – הגאון רבי נתן אדלר והגאון רבי פנחס הלוי הורוויץ – בעל ההפלאה היו מקובלים גדולים, ומהם קיבל הרבה בחכמת הנסתר. מקצת מגדולתו בתחום זה ניכרת במספר מקומות בכתביו ותשובותיו, שבהם מזכיר רעיונות עפ"י הסוד, אך עיקר עיסוקו בחכמה זו היה באופן פרטי ועם תלמידים מובחרים. תחת ידו של ה"חתם סופר" היה אוסף חשוב של כתבי-יד קבליים, כפי שמעיד נכדו רבי שלמה סופר אב"ד ברגסס (חוט המשולש החדש, ירושלים תש"ס, עמ' נה-נו). בליקוטי שו"ת חתם סופר (לונדון, ענינים שונים, סימן עד) מובא העתק מהגהות ה"חתם סופר" על סידור האריז"ל בכתב-יד שהיה בספרייתו. הגהה זו מוזכרת במכתבו אל בעל ה"ישמח משה" (שו"ת חת"ס או"ח קצ"ז; שו"ת השיב משה ט"ו). בפריט שלפנינו מתגלה כתב-יד קבלי שהיה בידי ה"חתם סופר", אשר למד בו ואף הגיהו. כתב-יד זה מצטרף לתיעוד על שני כתבי-יד נוספים בענייני קבלה שהיו בידי ה"חתם סופר". ראה פריטים 48-49 בקטלוג זה.

קמו, קמח-קמט, קנב-קנד, קנז-קפב, קפה-רכא דף (חסרים דפים: קנ-קנא, קנה-קנו, קפג-קפד. סה"כ 6 דף). 19 ס"מ. מצב טוב-בינוני. רוב הדפים במצב טוב, חלקם במצב בינוני. כתמים ובלאי. סימני עש במספר דפים. חלק מהדפים מנותקים. כריכה מקורית, פגומה, חסרה ומנותקת חלקית.

מצורפים:

1. חוות דעת מומחה על תוכן כתב-היד, מאת ר' יוסף אביב"י.
2. אישור מומחה על זיהוי ההגהות בכתב-ידו של ה"חתם סופר".
3. אישור על ירושת כתב-היד מה"חתם סופר", לבנו בעל "כתב סופר" ולנכדו רבי שמעון סופר אב"ד ערלוי.

פתיחה: \$7000

הערכה: \$15,000-20,000

כרך בכתב-יד, קובץ חיבורים בקבלת האר"י, מבית מדרשו של רבי ישראל סרוק, וביניהם חיבור שלא נודע ממקום אחר. [קראקא], ת"י [1650]. כתב-היד היה שייך לרבינו החתם סופר, שלמד והגה בו, ונמצאות בו מספר הגהות בכתב-יד קדשו.

כרך עבה, בכתיבה אשכנזית עתיקה. קובץ גדול של חיבורים בקבלת האר"י, הכולל חיבורים של רבי חיים ויטאל, חיבורים של רבי ישראל סרוק וחיבורים נוספים מבית מדרשו באיטליה. הסופר סיים להעתיק את כתב-היד בשנת ת"י, כפי שכותב בקולופון שבעמוד האחרון, בו פירט את החיבורים שבכתב-היד:

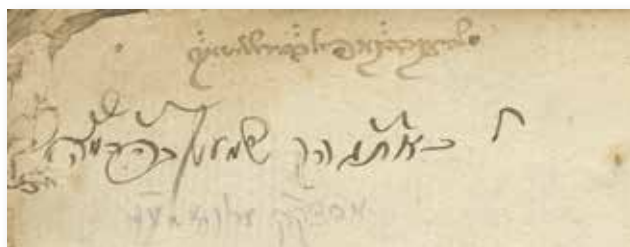
"השלמתי לכתוב הספר הנכבד והקדוש הזה אשר יש בו לימודי האצילות ודרוש טב"ח וסוד הספירה וסוד סדר של פסח וסוד עמון ומואב, ביאור המאמר וענין יעקב עם הסולם וסוד עולם הבריאה וסוד אויר קדמון ואדם קדמון וסוד הצמצום וסוד השיעשוע וכוונת התפילין וסוד פיטום הקטורת ובי"אור] על ספר כנפי יונה ובי"אור] על הזמירות, הכל על פי קבלת האר"י ז"ל... וסודות נפלאים[ם] עין לא ראתה מעולם כל דף ודף בו סודות נשגבים, ביום ב' בהעלותך בפרט בזאת [=ת"י] יבא אהרן אל הקודש". כפי הנראה, הסופר חתם את שמו, אך מאוחר יותר נחתך קטע הדף עם החתימה על ידי אחד הבעלים, ושם הסופר אבד.

בדפים קלה-קנד, מופיע חיבור על ד' לשונות של גאולה, שמכונה ע"י הסופר בקולופון "ביאור המאמר וענין יעקב עם הסולם". לפי חוות דעתו של המומחה ר' יוסף אביב"י, דרוש זה אינו ידוע ואינו מוכר מכתב יד אחר.

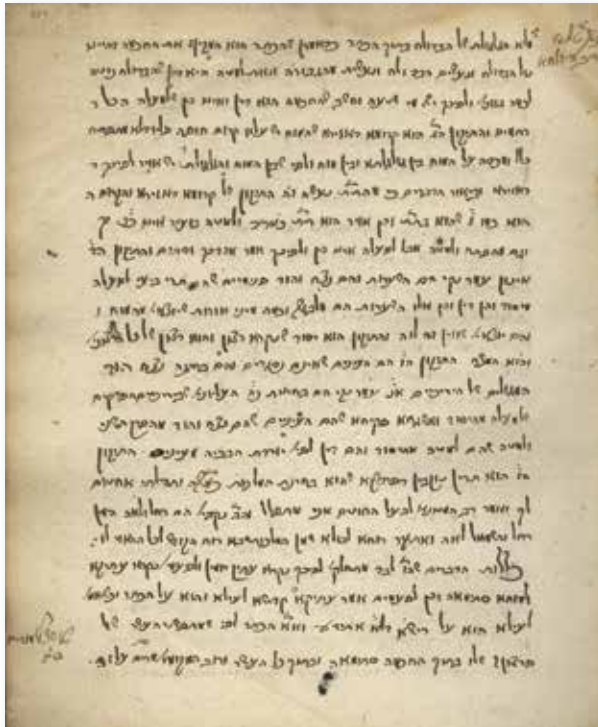
סופר כתב-היד הוסיף הערות רבות בשולי העתקתו, ומתוכן ניכרת ידיעתו העמוקה בקבלה. הוא מתקן את הנוסח, ומשווה אותו אל כתב-היד שהיה לפניו ואשר מתוכו העתיק את החיבורים.

בדפים כב/2, כג/1, סח/1 וצו/2 משולבות הערות מאת "א"ך" – הוא המקובל רבי אלכסנדר כ"ץ מפרנקפורט, תלמיד רבי ישראל סרוק [בעת שהותו בפרנקפורט]. ההגהות הפותחות בראשי התיבות "א"ך" מלמדות כי הקובץ שלפנינו הוא מכתבי רבי ישראל סרוק שמקורם ברבי אלכסנדר כ"ץ (ראה על כך בהרחבה: אביב"י, קבלת האר"י, עמ' 433 ואילך). בדף מה/2 מופיעה הערה בגוף הטקסט, הפותחת ב"ל אברהם", ונראה שהיא מן הסופר שהעתיק את כתב-היד.

מקובלי אשכנז נטלו חלק חשוב בעריכת כתבי האר"י, כפי שהראה אביב"י (בספרו 'קבלת האר"י' שם). השל"ה במכתבו מארץ ישראל לרבי שמואל ב"ר משולם רבה של פרמישלא, שביקש ממנו לשלוח לו את כתבי האר"י, כותב לו על כתבי היד הרבים שיש ביד "מחוחתי האלוף מהר"ר אלכסנדר כ"ץ... מפרנקווארט", ומציין כי "כל הדרושים שיש בא"י כולם נמצאו אצלו". בשלהי שנות הש' וראשית שנות הת' היתה העיר קראקא מרכז קבלי, וישבו בה מקובלים חשובים, ביניהם רבי נתן טע שפירא בעל "מגלה עמוקות" ורבי יואל סירקיש בעל "בית חדש" [הב"ח], ועוד. בשנת ת"י, השנה בה נכתב כתב-היד שלפנינו, ישב בקראקא רבי מאיר פופרש וערך בה את הספרים הנודעים דרך עץ החיים, פרי עץ חיים ונוף עץ חיים.

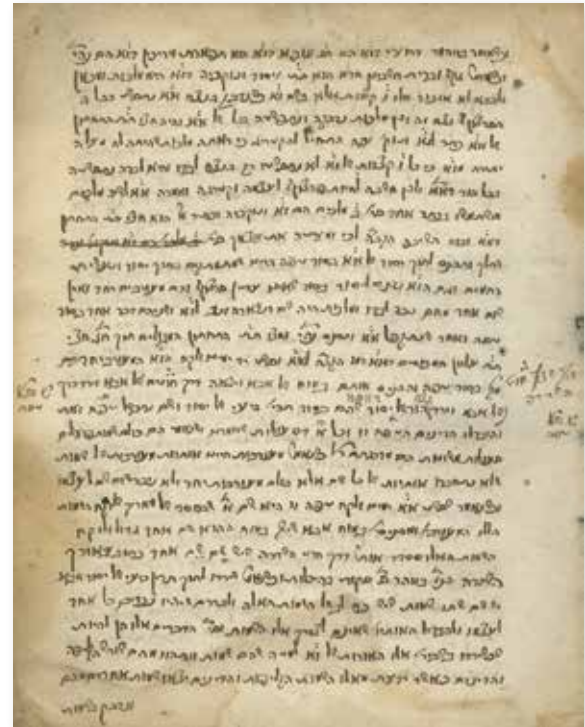

47a

47c

The author of the Ktav Sofer inherited this manuscript from his father, the Chatam Sofer [see enclosed authorization]. In addition to glosses by the copier, it contains several glosses in a later writing. Subsequent to careful examination, the handwriting of several corrections was definitely identified as belonging to the Chatam Sofer [see details in enclosed authorization]. Although the Chatam Sofer was primarily celebrated in his capacity as posek of thousands of responsa and as head of a yeshiva and venerable leader, he was also an acclaimed kabbalist, amazingly proficient in its wisdom. His two illustrious teachers, Rabbi Natan Adler and Rabbi Pinchas HaLevi Horwitz, author of the Hafla'ah were leading kabbalists and he learned much kabbalah from them. A smattering of his knowledge in this area can be perceived in a number of places in his writings and responsa, in which he mentions kabbalistic thoughts, but he mostly studied this wisdom privately or with selected disciples. The Chatam Sofer owned an important collection of Kabbalistic manuscripts as affirmed by his grandson Rabbi Shlomo Sofer Rabbi of Bergsaß (Berehove) (Chut HaMeshulash HeChadash, Jerusalem 2000, pp. 55-56). In Likutei Chatam Sofer Responsa (London, Inyanim Shonim, Siman 74), is a copy of a notation by the Chatam Sofer on a siddur

47b

of the Arizal, a manuscript in his possession. This notation is mentioned in his letter to the author of Yismach Moshe (Chatam Sofer Responsa 197; Heshiv Moshe Responsa 15). This item is a Kabbalistic manuscript, studied by the Chatam Sofer and enhanced with his notations. This manuscript joins documentation of two more Kabbalistic manuscripts possessed by the Chatam Sofer. See items 48-49.

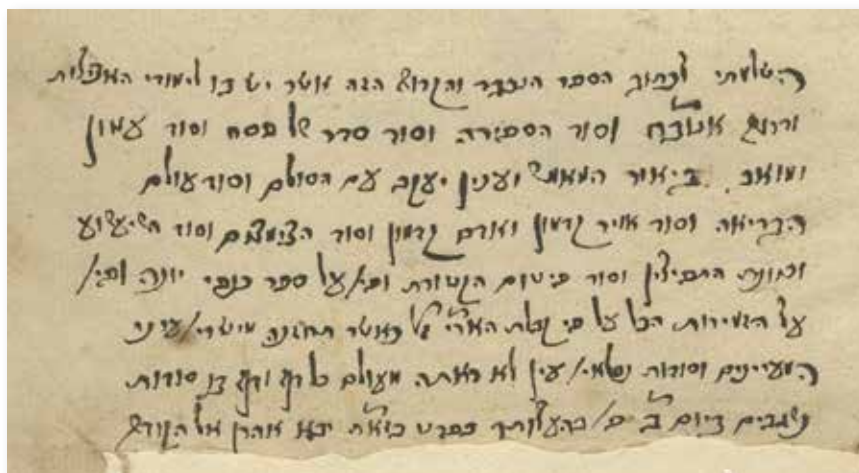
146, 148-149, 152-154, 157-182, 185-221 leaves (lacking leaves 150-151, 155-156, 183-184. Total of 6 leaves). 19 cm. Good-fair condition. Most leaves are in good condition, some in fair condition. Stains and wear. Worming to several leaves. Some detached leaves. Contemporary binding, damaged, lacking and partially detached.

Enclosed:

1. Article on the content of the manuscript, by R. Yosef Avivi.
2. Expert's report identifying the notations in the handwriting of the Chatam Sofer.
3. Authorization that the manuscript of the Chatam Sofer was inherited by his son, author of the Ktav Sofer and by his grandson Rabbi Shimon Sofer Rabbi of Erlau.

Opening price: \$7000

Estimate: \$15,000-20,000

47d

47. Handwritten Volume, Compilation of Compositions of the Arizal's Kabbalah, from the Teachings of Rabbi Israel Sarug - with an Unknown Kabbalistic Composition - Krakow, 1650 - Manuscript Which Belonged to the Chatam Sofer, with Glosses in his Handwriting

Handwritten volume, compilation of compositions of the Arizal's kabbalah, with teachings of R. Israel Sarug, including an unknown composition. [Krakow], 1650. **This manuscript belonged to the Chatam Sofer, who studied it and added several glosses in his own handwriting.**

Thick volume, in ancient Ashkenazi script. A large compilation of compositions of the Arizal's kabbalistic teachings, including compositions of Rabbi Chaim Vital, of Rabbi Israel Sarug and other works from his Beit Midrash in Italy. The scribe concluded copying the manuscript in 1650 as appears in the colophon on the last page in which he details the compositions which compose the manuscript:

"I have concluded writing this sacred book...all according to the Arizal's kabbalah...phenomenal secrets...on Monday Beha'alotcha in 1650...". Apparently, the scribe signed his name but later, the part with his signature was cut off by one of the owners and the name of the scribe was lost.

On leaves 135-154 is a composition on the four expressions of redemption, which the scribe in the colophon refers to as "explanation of the article and the matter of Ya'akov with the ladder". According to the expert R. Yosef Avivi, this homily is unknown from any other manuscript.

The scribe of the manuscript added many marginalia with content attesting to his extensive kabbalistic knowledge. He corrects the text and compares it to another manuscript in his possession from which he copied the compositions.

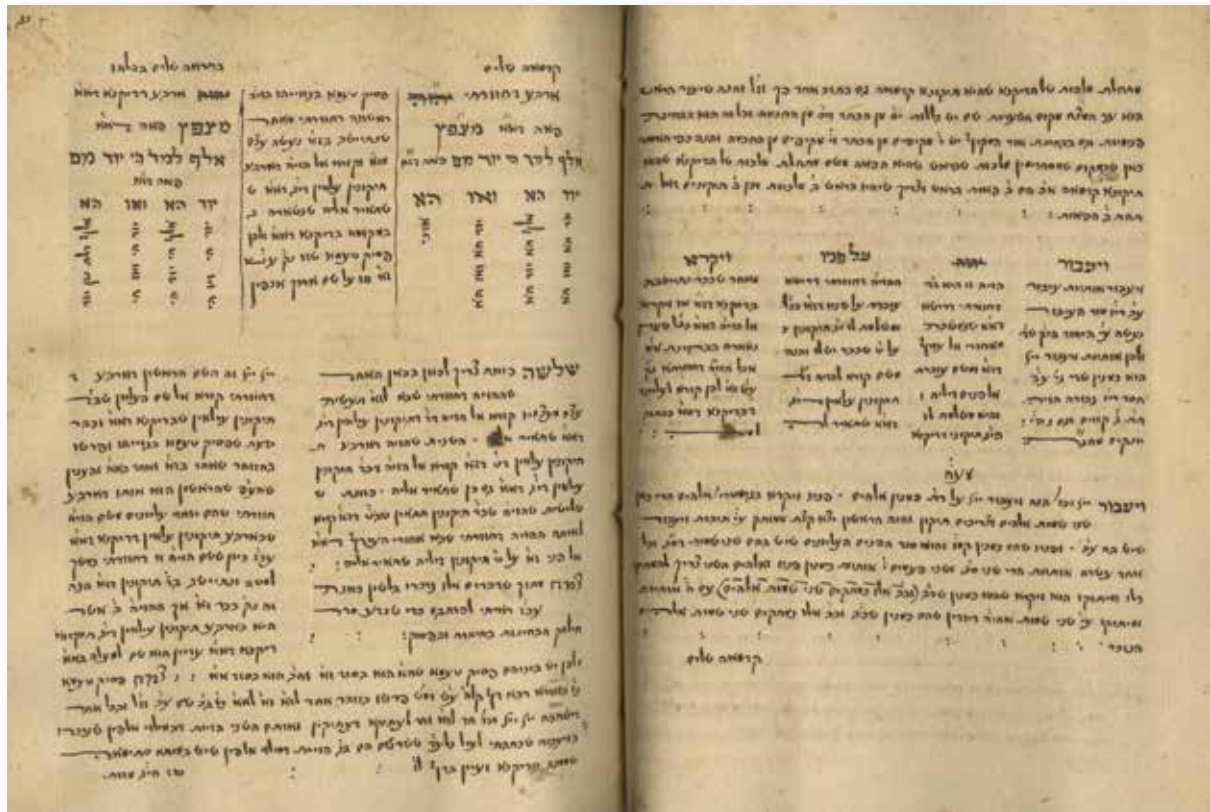
On pages 22/b, 23/a, 68/a and 96/b are notes by "A.K." - R. Alexander Katz of Frankfurt, disciple of R. Israel Sarug [during his stay in Frankfurt].

The glosses starting with the letters "A.K." verify that this compilation was from the teachings of R. Israel Sarug, passed on to R. Alexander Katz (for further information see: Avivi, Kabbalat HaAri, from p. 433). On page 45/b is a notation on the text itself, beginning with "It seems to me, Avraham", evidently written by the scribe who copied the manuscript.

Ashkenazi kabbalists took an important part in editing the Arizal's writings as shown by Avivi (in his book Kabbalat HaAri, *ibid*). In a letter from Eretz Israel, the Shla writes to R. Shmuel son of R. Meshulam Rabbi of Przemyśl, in response to his request to send him a copy of the Arizal's writings, that "my mechutan, R. Alexander Katz... of Frankfurt" possesses many manuscripts and he notes that "he has in his possession all the homilies which exist in Eretz Israel". In the 17th century, Krakow was a kabbalistic stronghold, residence of venerable kabbalists including R. Natan Neta Shapira, author of Megale Amukot and R. Yoel Sirkis, author of Bayit Chadash [the Bach]. In 1650, the year in which this manuscript was written, R. Meir Poppers lived in Krakow and edited the well-known books Derech Etz Chaim, Pri Etz Chaim and Nof Etz Chaim. According to the opinion of R. Yosef Avivi, the handwriting of this manuscript is very similar to manuscripts copied in Krakow at that time and apparently was also copied there.

On the front flyleaf is an ancient signature: **"Moshe Ya'akov son of R. Kopil son of R. Hirsh"**. Under that signature is a signature of R. Shimon Sofer Rabbi of Erlau, author of Hitorerut Teshuva, which was signed during the year of mourning for his father, author of Ktav Sofer. On the preceding leaf is an ownership inscription that the manuscript belongs to Rabbi Avraham Shmuel Binyamin Sofer, author of the Ktav Sofer.

48a

48. כתב-יד, ספר קול ברמה - פירוש על האידרא רבא, לרבי יעקב צמח - המאה ה-18 - כתב-יד קבלי שהיה שייך לרבינו החתם סופר

כתב-היד היה בידי של המקובל רבי דניאל פריש (תרצ"ה-תשס"ה); מחבר הביאור "מתוק מדבש" על הזוהר, שכתב בדף המגן הקדמי: "יש בזה הכת"י קטעים שלמים מה שאינו בהנדפס, וגם תיקונים ושנויים וציונים הרבה, ונעזרתי הרבה עי"ל בלמדי בהנדפס בקארעץ בשנות תקמ"ה, דניאל פריש...". במספר מקומות בכתב-היד ציין רבי דניאל פריש את השינויים מהנדפס בקורץ ותקמ"ה, כך למשל כתב בראש דף א': "יש כאן נ"א כללים ובהנדפס יש רק ל"ג ויש כאן הרבה הוספות".

המקובל רבי יעקב צמח מירושלים, מגדולי העורכים של כתבי רבי חיים ויטאל (מהרח"ו) ותורת האריז"ל. כשהגיע לירושלים מדמשק בשנת ת"ג, החל לערוך מחדש את פירושו על האידרא והוסיף בו קטעים רבים, לאחר שנתגלו לו בירושלים כתבי רבי חיים ויטאל ובהם מצא חידושים רבים. לפירוש זה קרא "קול ברמה". בראש כתב-היד שלפניו נמצאת "הקדמת המחבר" שמסתיימת במילים: "פה ירושלים ה' ימים לחדש מנחם שנת הת"ג נא' יעקב בר חיים צמח" (קטע זה, שאינו מופיע בנדפס, הוא רק חלק מהקדמה ארוכה יותר שמופיעה בכתב-יד אחרים של החיבור. ראה: אביב, קבלת האר", כרך ב', עמ' 588, 662-658).

קטע דף. 21 ס"מ. מצב טוב. כתמים. כתמים כהים ודהייית דיו בעמודים בודדים. כריכה פגומה.

פתיחה: \$3000
הערכה: \$5000-8000

כתב-יד, ספר קול ברמה, פירוש על האדרא רבא, על פי כתבי האר"י ותלמידו רבינו חיים ויטאל, מאת רבי יעקב צמח. [אירופה, שנות הת"ת-ת"ק, המאה ה-18]. כתב-יד שהיה שייך לרבינו החתם סופר. בהמשך היה בידי המקובל רבי דניאל פריש מירושלים [בעל "מתוק מדבש"], שהוסיף בו רישומים בכתב-ידו.

כתיבה אשכנזית נאה. כתב-יד שלם (ללא שער), מכיל את הפירוש על האידרא רבא [ולא על האידרא זוטא]. נוסח האידרא רבא נכתב במרכז באותיות מוגדלות וסביבו הפירוש באותיות קטנות יותר.

כתב-יד זה היה שייך לרבי משה סופר אב"ד פרשבורג ובעל "חתם סופר", ועבר בירושה במשפחתו. צילום מכתב-היד הובא בספר 'מנהגי רבותינו והליכותיהם' - רבינו החתם סופר' [בעריכת רבי עקיבא מנחם סופר אב"ד ערלון, ירושלים תשע"א, עמ' תקכז].

מצורף אישור על מקור כתב-היד מרבי שמעון סופר אב"ד ערלון שירש אותו מאביו ה"כתב סופר", אשר ירש אותו מאביו ה"חתם סופר".

מלבד גדולתו המפורסמת כפוסק המשיב לרבים בהלכה, וכראש ישיבה ומנהיג דורו, היה רבינו ה"חתם סופר" גם בקי מופלג בתורת הקבלה. כידוע, שני רבותיו - הגאון רבי נתן אדלר והגאון בעל "הפלאה" היו מקבלים גדולים, ומהם קיבל הרבה בחכמת הנסתר. תחת ידו של ה"חתם סופר" היה אוסף חשוב של כתב-יד קבלים, כפי שמעיד נכדו רבי שלמה סופר אב"ד ברגסס (חוט המשולש החדש, ירושלים תש"ס, עמ' נה-נו). כתב-יד מתורת האר"י שהיה ברשות ה"חתם סופר". ראה גם פריטים 47, 49 בקטלוג זה.

48. Manuscript, Kol Barama - Commentary on the Idra Rabba, by Rabbi Ya'akov Tzemach - 18th Century - Kabbalistic Manuscript Which Belonged to the Chatam Sofer

Manuscript, Kol Barama, commentary on the Idra Rabba, according to the writings of the Ari and his disciple Rabbi Chaim Vital, by Rabbi Ya'akov Tzemach. [Europe, 18th century]. **This manuscript was owned by the Chatam Sofer.** Later it was owned by the kabbalist Rabbi Daniel Frish of Jerusalem [author of Matok M'Dvash], who added to it his handwritten notes.

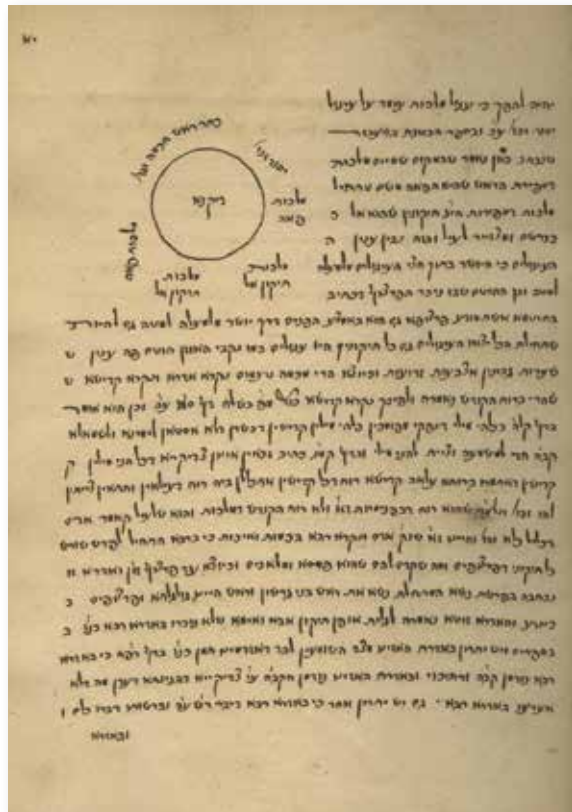
Neat Ashkenazi script. Complete manuscript (without title page), contains a commentary on the Idra Rabba [not on the Idra Zuta]. The version of the Idra Rabba appears in enlarged letters in the center surrounded by the commentary written in smaller letters.

This manuscript belonged to R. Moshe Sofer, Rabbi of Pressburg and author of the Chatam Sofer, and it was passed in his family estate. A picture of part of the manuscript appears in the book Minhagei Rabboteinu V'Halichotehem - Rabbeinu HeChatam Sofer [edited by Rabbi Akiva Menachem Sofer Rabbi of Erlau], Jerusalem 2011, p. 526.

Enclosed is an authorization of the provenance of the manuscript by R. Shimon Sofer Rabbi of Erlau, who attests that the manuscript was inherited from his father, the Ktav Sofer, who inherited it from his father, the Chatam Sofer.

Although the Chatam Sofer was primarily celebrated in his capacity as posek of thousands of responsa and as head of a yeshiva and venerable leader, he was also an acclaimed kabbalist, amazingly proficient in its wisdom. His two illustrious teachers, R. Natan Adler and R. Pinchas HaLevi Horwitz, author of the Hafla'ah were leading kabbalists and he learned much kabbalah from them. The Chatam Sofer owned an important collection of Kabbalistic manuscripts as affirmed by his grandson R. Shlomo Sofer Rabbi of Bergsaß (Berehove) (Chut HaMeshulash HeChadash, Jerusalem 2000, pp. 55-56). A manuscript of the Arizal's teaching owned by the Chatam Sofer. See Items 47 and 49.

This copy was in the possession of the kabbalist Rabbi Daniel Frish (1935-2005), author of the commentary Matok M'Dvash on the Zohar, who wrote on the front flyleaf: **"This manuscript has whole passages which are not found in the printed version, and also many corrections and variations and notations, and it has been of great assistance to me while studying the version printed in Korets in 1785, Daniel Frish..."**. In many places in the manuscript, R. Daniel Frish notes the variations from the version printed in Korets 1785. For example, at the top of Leaf 1, he writes: "Here are 51 rules and in the printed version there are only 33 and there are many additions here".

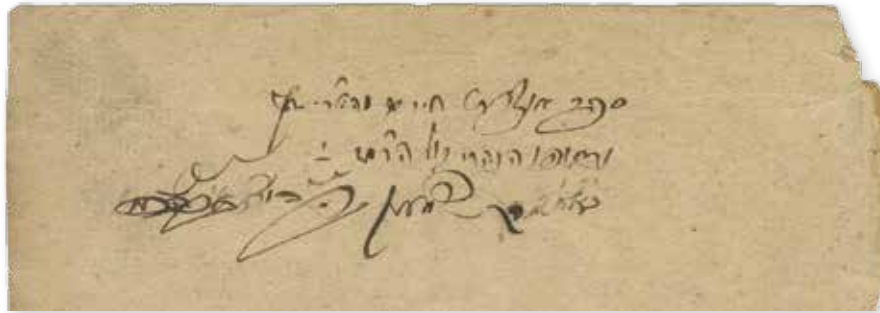
48b

The kabbalist Rabbi Ya'akov Tzemach of Jerusalem, a leading editor of the writings of R. Chaim Vital [Maharchu] and the teachings of the Arizal. After immigrating to Jerusalem from Damascus in 1643, he began to re-edit his commentary on the Idra and added many sections after finding writings of R. Chaim Vital in Jerusalem containing many novellae. He named this commentary Kol Barama. At the beginning of this manuscript is the author's preface which ends with: "Here in Jerusalem, 5 days of the month of Menachem 1643 Ya'akov son of Chaim Tzemach" (this passage, which does not appear in the printed edition, is part of a longer preface which appears in other manuscripts of this composition. See: Yosef Avivi, Kabbalat Ha'Ari, Vol. 2, pp. 588, 658-662).

169 leaves. 21 cm. Good condition. Stains. Dark stains and faded ink on few pages. Damaged binding.

Opening price: \$3000

Estimate: \$5000-8000

49

49. דף שער בכתב-יד החתם סופר - תיעוד על כתב-יד בתורת הקבלה שהיה ברשותו - עם חתימת נכדו רבי שמעון סופר אב"ד ערלוי

הקבלה. כידוע, שני רבותיו - הגאון רבי נתן אדלר והגאון בעל ההפלאה היו מקובלים גדולים, ומהם קיבל הרבה בחכמת הנסתר. מקצת מגדולתו בתחום זה עולה מחלק מתשובותיו, שבהם מזכיר רעיונות עב"י הסוד, אך עיקר עיסוקו בחכמה זו היה באופן פרטי ועם תלמידים מובחרים. תחת ידו של ה"חתם סופר" היה אוסף חשוב של כתבי-יד קבליים, כפי שמעיד נכדו רבי שלמה סופר אב"ד ברגסס (חוט המשולש החדש, ירושלים תש"ס, עמ' נה-נו). לפנינו עדות בכתב-יד קדשו של החתם סופר על כתב-יד מתורת האר"י שהיה ברשותו. בקטלוג זה מופיעים שני כתבי-יד נוספים בחכמת הקבלה, שהיו ברשותו של החתם סופר (ראה פריטים 47-48). דף, 20 ס"מ. מצב טוב. כתמים, בלאי בשוליים. מצורף אישור מומחה על זיהוי כתב-ידו של ה"חתם סופר".

פתיחה: \$2000
הערכה: \$6000-10,000

דף עם רישום בכתב-יד קדשו של רבינו הגאון רבי משה סופר בעל "חתם סופר", עם חתימת נכדו רבי שמעון סופר אב"ד ערלוי. שתי שורות בכתב-יד, שזוהה ככתב-יד קדשו של ה"חתם סופר": "ספר אוצרות חיים מהאר"י ז"ל ובסופו הגהת קול הרמ"ז". מן הרישום עולה כי לפנינו דף מגן ("פורץ") שהיה שייך לכתב-יד של החיבור הקבלי "אוצרות חיים" מתורת האר"י [מאת רבינו חיים ויטאל], שהיה ברשותו של החתם סופר, אשר הוסיף עליו בכתב-יד קדשו רישום שישמש כ"שער" לכתב-היד. סמוך אחרי השורות בכתב-ידו של החתם סופר מופיעה חתימת "הק' שמעון ב"ה כמ[אש"ב] [=כבוד מורינו אברהם שמואל בנימין] הכ"מ" - חתימת ידו של רבי שמעון סופר אב"ד ערלוי בעל "התעוררות תשובה", נכדו של החתם סופר, שכנראה ירש את כתב-היד מאביו ומסבו.

מלבד גדולתו המפורסמת כפוסק המשיב לרבים בהלכה, וכראש ישיבה ומנהיג דורו, היה רבינו החתם סופר גם בקי מופלג בתורת

49. Leaf in the Handwriting of the Chatam Sofer - Documentation of a Kabbalistic Manuscript in his Possession - Signed by his Grandson Rabbi Shimon Sofer, Rabbi of Erlau

Leaf with an inscription handwritten by R. Moshe Sofer, author of the Chatam Sofer, with the signature of his grandson R. Shimon Sofer, Rabbi of Erlau.

Two handwritten lines, identified as the handwriting of the Chatam Sofer: "Sefer Oztrot Chaim by the Ari and at the end notation of Kol HaRamaz".

Evidently this leaf is a flyleaf of the kabbalistic composition Oztrot Chaim about the Arizal's teachings [by R. Chaim Vital], owned by the Chatam Sofer, to which he added a handwritten inscription that served as a title page of the manuscript.

Directly after the handwritten lines of the Chatam Sofer, is the signature of R. Shimon Sofer, Rabbi of Erlau, author of Hitorerut Teshuva, grandson of the Chatam Sofer, who apparently inherited the manuscript from his father and grandfather.

Although the Chatam Sofer was primarily celebrated in his capacity as posek of thousands of responsa and as head of a yeshiva and venerable leader, he was also an acclaimed kabbalist, amazingly proficient in its

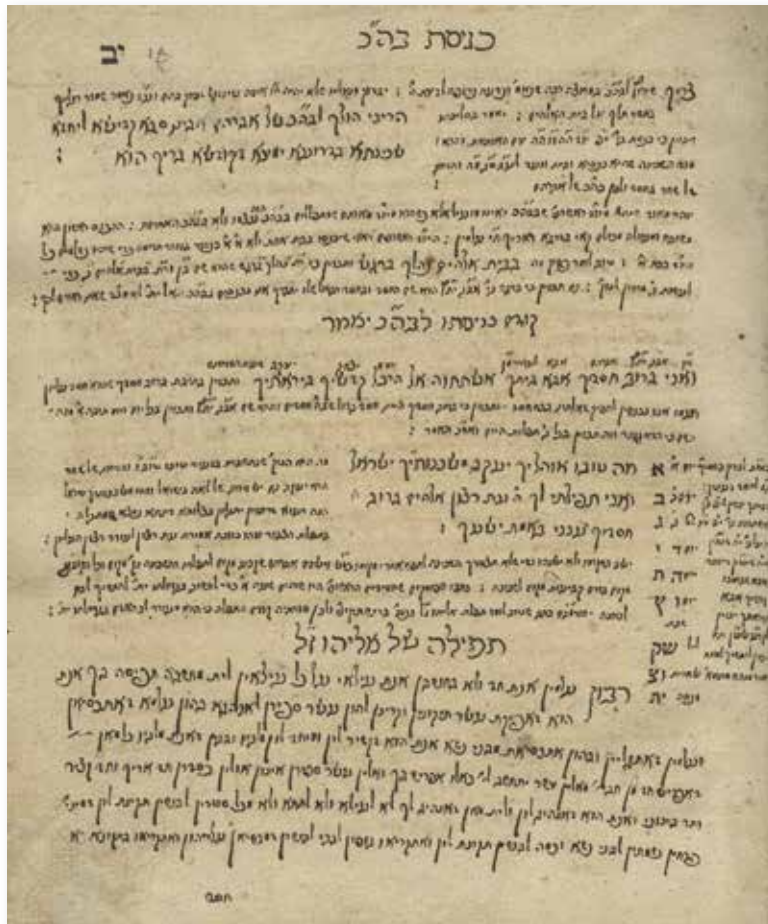
wisdom. His two illustrious teachers, R. Natan Adler and R. Pinchas HaLevi Horwitz, author of the Hafla'ah were leading kabbalists and he learned much kabbalah from them. A smattering of his knowledge in this area can be perceived in a number of places in his writings and responsa, in which he mentions kabbalistic thoughts, but he mostly studied this wisdom privately or with selected disciples. The Chatam Sofer owned an important collection of Kabbalistic manuscripts as affirmed by his grandson Rabbi Shlomo Sofer, Rabbi of Bergsaß (Berehove) (Chut HaMeshulash HeChadash, Jerusalem 2000, pp. 55-56). This handwritten leaf joins two other Kabbalistic manuscripts possessed by the Chatam Sofer - see items 47-48.

Leaf, 20 cm. Good condition. Stains, wear to margins.

Enclosed is an expert's report identifying the handwriting of the Chatam Sofer.

Opening price: \$2000
Estimate: \$6000-10,000

50a

50. כתב-יד, סידור כוונות האר"י – המאה ה-18

כתב-יד שלם ומיוחד של סידור כוונות האר"י, עם פירושים וכוונות על דרך הקבלה, עפ"י עריכת מהר"מ פופרש. כולל: סדר תפילות לחול ולשבת, למועדים ולימים נוראים, סדר הלימוד ותיקון חצות, כוונות להגדה של פסח, סדר ספירת העומר וסדר הקפות. פירוש לזמירות של שבת, ועוד. [אירופה (רוסיה-פולין?), ראשית שנות הת"ק בקירוב].

כתיבה אשכנזית נאה במיוחד. כתב רוט-קליגרפי, עם כתב מרובע ובינוני. איורי מנורות "למנצח" וטבלאות קבליות שונות. הגהות רבות ב"חלוונות" שבתוך הטקסט. במספר מקומות מוזכר "מנהג מורי מהרי"ב ז"ל" [רבי ישראל בנימין]. נראה כי סופר כתב היד היה בעצמו מקובל, בשולי הגליונות הוסיף הגהות עם תוכן, שחלקן פותחות במילים "במח"כ" [=במשנת חסידים כתב].

רבינו האריז"ל לא כתב בעצמו את סדר הכוונות עפ"י הקבלה, רק תלמידו-תלמידו ערכו סדורי כוונות עפ"י דברי האר"י ותלמידו מהר"ח ויטאל. רבינו מאיר פופרש (נפטר בשנת תכ"ב), חיבר סדר כוונות שעל פיו נעתקו כתבי היד של סידורי האר"י שהיו נפוצים

בארצות אשכנז [עפ"י אותם סידורים בכת"י נדפסו "סידור רבי אשר" ו"סידור האר"י-קול יעקב" בשנות הת"ק]. לפנינו עותק מוקדם של סידור כוונות, שמופיעים בו הוספות ושינויי עריכה שאינם מופיעים בסידורים אחרים.

סגנון הכתיבה (עיטוב האותיות והעמודים) בסידור שלפנינו, דומה מעט לכתבי היד של המקובל רבי שבתי מראשקוב, שהיה בין הסופרים הקדושים שכתבו ספרי סת"ם עבור הבעש"ט ותלמידיו בייחודים וכוונות עילאיים, ונתבקשו מאת הבעש"ט להעתיק עבורו ספרי קבלה. כפי הנראה, כתב-יד זה שלפנינו נכתב באותה תקופה [ראה קטלוג "קדם", מכירה 42, פריט 20].

א-קס דף. כ-19.5 ס"מ. נייר איכותי. מצב בינוני. פגעי עש ובלאי, משוקמים במילוי נייר. בלאי וכתמים. כריכת עור עתיקה, משוחזרת.

פתיחה: \$8000

הערכה: \$12,000-15,000

50b

50c

151a

51. כתב-יד - סידור כוונות האר", בעריכת רבי משה זכות - איטליה, שנות הת' - ראשית המאה ה-18

בליורנו והובא ע"י בנו רבי רפאל ישעיה לאנקונה, שם שימש כאב"ד ולאחר מכן עבר לידיים פרטיות. כפי הנראה, גם כתב-היד שלפנינו נכתב על ידי רבי שלמה אלוף בליורנו. רבי שלמה אלוף מזכיר ע"י ה"אור החיים" הקדוש כמי ששייך לו להדפיס את ספרו "פרי תואר" בליורנו, ומכנהו (בהקדמה לספר) "איש אמונים... ידי נפש יקר רוח איש תבונות מלא דעת וחכמה כה"ר שלמה בכה"ר יצחק אלוף". מלבד כתב-היד משנות תפ"ד הנ"ל, ידועים כתבי יד נוספים מהעתקתו: סידור עם כוונות האר"י שכתב בליורנו (בעבר כת"י אנקונה-רוזנברג, וכיום כת"י אוניברסיטת קליפורניה), וכתב יד נוסף בשם "מגילת סתרים" שנכתב על ידו בליורנו בשנות ת"ע (ספרייה בניהו).

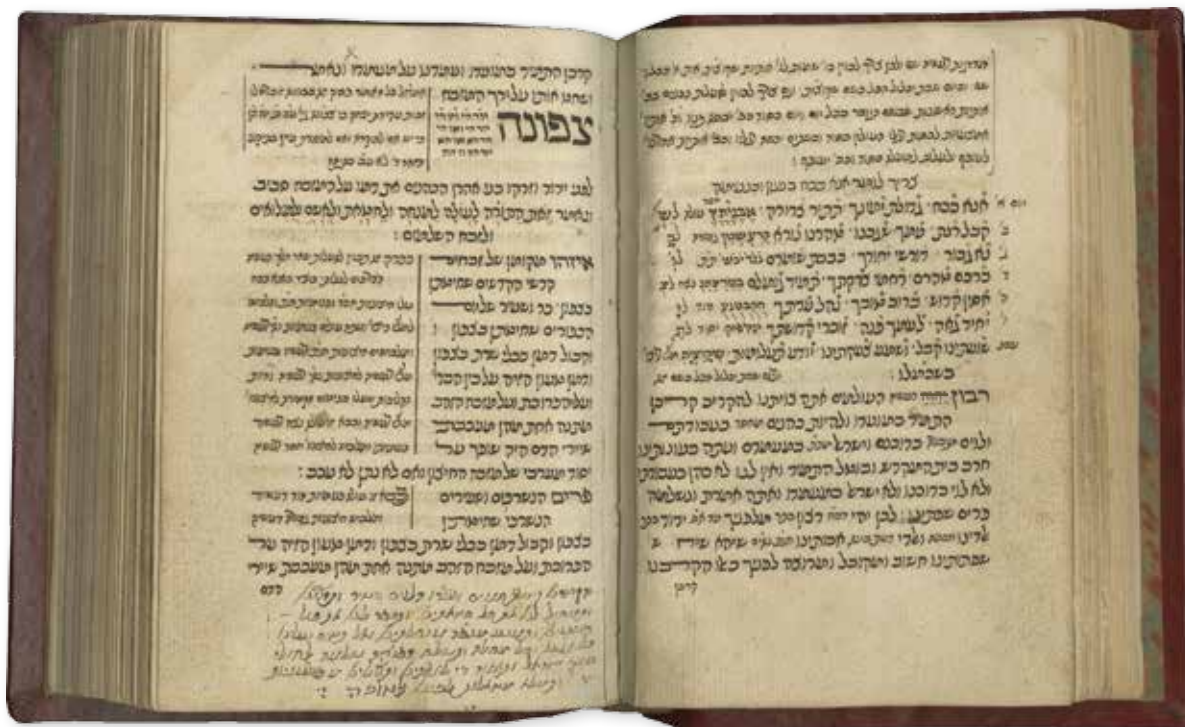
סימני המים בדפי כתב-היד שלפנינו מצויים בכתבי-יד שנכתבו בתחומי האימפריה העות'מאנית במאה ה-17. הרמ"ז נפטר שלוש שנים לפני סוף המאה ה-17 (בשנת תנ"ח 1697), וכפי הנראה כתה"י שלפנינו הועתק זמן קצר לאחר פטירתו, בראשית המאה ה-18 [ת"ע-ת"צ בקירוב].

כתב-יד, סידור כוונות האר", בעריכת המקובל רבי משה זכות - הרמ"ז. [ליוורנו, איטליה, שנות הת', ראשית המאה ה-18].

"סידור של תפילה עם הכוונות מסידור הרב הכולל הרמ"ז זלה"ה, מועתקות אשר באו לידו מסידור מוהר"י צמח ז"ל איש ירושלים, והוא העתיקם מסידור הגאון האלהי הרב רבי חיים ויטאל זצוק"ל". כתב-יד שלם, בכתיבה מזרחית ביוניונית וכתביה חצי-רהוטה. כתיבת סופר מרשימה בטיפוגרפיה נאה. נוסח התפילה נכתב באותיות גדולות והכוונות נכתבו בכתב קטן יותר. בחלק מן העמודים הופרד טקסט התפילה מהכוונות בקו אנכי. בכמה מן המקומות נוסף ניקוד ע"י כותב מאוחר יותר.

כולל תפילות לימות החול ולשבת, תקון ראש חודש, כוונות לברכת הלבנה, חנוכה, פורים, בין המצרים, וברכת המזון.

כתב היד שלפנינו היה שייך לחוקר פרופ' מאיר בניהו, אשר הוסיף בעמ' [86] הערה [בעפרון], כי ראה כת"י כמעט זהה שנכתב בליורנו על ידי רבי שלמה ב"ר יצחק אלוף בשנות תפ"ד. כתב היד שראה בניהו היה שייך בעבר לספריית אנקונה (נרכש כנראה ע"י החיד"א

51b

חיה... ומורי נר"ו נהג לומר יום יום נוסח תפלה א' מיוסדת על ענין גלגולי הנשמות... ואעתיקנה כאן...; רשימה בערבית-יהודית, עם הסיום "כ"י [=כתב יד] הלל יוסף אברהם" (על פיסת נייר המודבקת לדף); וקטעים נוספים.

[354] עמ' (מתוכם כ-60 עמ' ריקים). 16 ס"מ. מצב טוב. כתמים. דפים בודדים במצב בינוני, עם קרעים בשוליים. כריכת עור חדשה, נתון בקופסת עור תואמת.

מצורפת חוות-דעת מפרופ' שלמה צוקר, מומחה לכתבי יד עבריים, על חשיבותו וייחודיותו של כתב-היד שלפנינו.

פתיחה: \$12,000

הערכה: \$15,000-20,000

ככל הידוע לנו, כתב היד שלפנינו הוא מכתבי היד הבוודיים שמכילים את הנוסח המלא של הכוונות בעריכת רבי משה זכות. נוסח זה לא נדפס. בכתבי היד מופיעים בדרך כלל מספר דפים עם "קיצור כוונות רמ"ז", ולא הנוסח המלא. סידור אחר שנערך "על פי הרמ"ז" על ידי תלמידו רבי בנימין כהן מרג"ו (הרב"ך), שונה מן הנוסח שלפנינו.

במספר מקומות בשולי הדפים הגהות ארוכות בכתובה מזרחית רהוטה, מהמאה ה-19, עם כוונות והוספות שונות, שנכתבו כנראה ע"י חכם בקי בחכמת הקבלה. בדפים הריקים שבראש כתב-היד ובסופו, הוספות מכותב זה ומכותבים נוספים, עם ליקוטים שונים של תפילות, כוונות, השבעות וסגולות, מתוך ספרי מקובלים וחסידיים ספרדים ואשכנזים. ביניהם: קטע תפילה מ"ליקוטי תפילות" לרבי נחמן מברסלב "לכסוף ולהשתוקק ולהתגעגע באמת לארץ ישראל"; השבעה נגד עין הרע - "מקובל מהרב פלא יועץ זלה"ה"; "סוד שקבלתי מחסיד אחד ששר של המחשבה טפטפיה שמו..."; "נשמת אדם רשע שבעונותיו נתחייב להתגלגל בבהמה או

51. Manuscript - Siddur Kavanot Ha'Ari, Edited by Rabbi Moshe Zacuto - Italy, Early 18th Century

Manuscript, Siddur Kavanot Ha'Ari, edited by the kabbalist Rabbi Moshe (Moses ben Mordecai) Zacuto - the Remez. [Livorno, Italy, early 18th century].

"Siddur of prayers with the kavanot from the siddur of the Remez, copied from the siddur of the Mohari Tzemach of Jerusalem... which he copied from the siddur of the G-dly Torah scholar Rabbi Chaim Vital".

Complete manuscript, in semi-cursive Oriental script. Impressive scribal writing. The text of the prayers is written in large letters and the kavanot in smaller letters. On some pages, the text of the prayer is separated from the kavanot with a vertical line. In some places, the text was vowelized by a later writer.

Includes weekday and Shabbat prayers, tikun Rosh Chodesh, kavanot for the Blessing of the New Moon, Chanuka, Purim, bein haMetzarim and Birkat HaMazon. This manuscript belonged to the researcher Prof. Meir Benayahu who added a [penciled] note on page [86] that he had seen an almost identical manuscript written in Livorno by R. Shlomo son of R. Yitzchak Aluf in 1724 which had been in the possession of the Ancona library (apparently it was purchased by the Chida in Livorno and his son R. Refael Yeshaya brought it to Ancona at the time he served as Rabbi of Livorno). Afterward the manuscript passed on into private hands. Evidently, this manuscript as well was written by R. Shlomo Aluf in Livorno. The Or HaChaim mentions R. Shlomo Aluf in the introduction to his book Pri To'ar, praising him highly and noting his assistance in printing the book. Besides the aforementioned manuscript from 1724, other manuscripts he copied are the siddur with the kavanot of the Ari which he had written in Livorno (in the past the Ancona-Rosenberg manuscript and today in the University of California), and another manuscript titled Megillat Setarim which he wrote in 1710 (Benayahu library).

The watermarks on the leaves of this manuscript can be found on manuscripts which were written in the Ottoman Empire in the 17th century. The Remez died in 1697 and apparently this manuscript was copied a short while after his death, in the beginning of the 18th century.

As far as we know, this manuscript is one of the few which contain the full version of the kavanot edited by R. Moshe Zacuto and it has never been printed. Usually, manuscripts have a number of leaves with Kitzur (abridged) Kavanot HaRemez, but not the full version. Another siddur edited "according to the Remez" by his disciple R. Binyamin Cohen Margio (the Rabach) differs from this version.

On the leaves are long marginalia in cursive Oriental script from the 19th century with various kavanot and additions, evidently written by a scholar who was

51c

erudite in kabbalistic wisdom. He and other scholars added various compilations of prayers, kavanot, hashba'ot and segulot from kabbalistic, Chassidic, Sephardi and Ashkenazi sources on the blank leaves at the beginning and end of the manuscript. These inscriptions include a section of prayer from Likutei Tefillot by Rabbi Nachman of Breslev "to truly yearn and long for Eretz Israel", a hashba'ah against ayin hara by the Pele Yo'etz; "My teacher every day used to say a version of a prayer based on the subject of reincarnation... and I will copy it here"; Jewish-Arabic list, ending with "manuscript of Hillel Yosef Avraham" (on a piece of paper pasted on the leaf); other sections. [354] pages (including 60 blank pages). 16 cm. Good condition. Stains. Few leaves in fair condition, with tears to margins. New leather binding, housed in a matching leather case.

Enclosed is a report by Prof. Shlomo Zucker, an expert on Hebrew manuscripts, regarding the importance and distinctiveness of this manuscript.

Opening price: \$12,000

Estimate: \$15,000-20,000

52. כתב-יד, שער מאמרי הזוהר - אלג'יר, תקכ"ב - חתימות וקולופונים

כתב-יד, ספר שער מאמרי הזוהר, "הועתק מכ"י מוהרח"ו זלה"ה אות באות". [אלג'יר, תקכ"ב 1762].
 כתיבת סופר נאה במיוחד, עם הגהות בשוליים בכת"י אחר (רובן תיקוני השמטות. בדף קמה/1 הגהה לא-ידועה בדפוס, חתומה "משה שפירא"). בסופו: "המאמרים במדרשי חז"ל".
 בדף האחרון (קמח/1) קולופון בעלות: "זה הספר שער מאמרי הזוהר של החכם השלם כמה"ר אהרן בר המשכיל הנבון כמה"ר אברהם מועטי ז"ל", ובעמוד הבא (קמח/2) קולופון הסופר: "אני הבחור יעקב בר המשכיל הנבון כמה"ר שלום בסיס" מחודש שבט שנת "זה שיר" [תקכ"ב 1762]. רישום בעלות בחתימת "הצעיר דוד מועטי ס"ט", חתימת "איט"י" ורישום השאלת הספר מאת בעליו הגביר רבי משה שלדירא.
 רבי אהרן בן רבי אברהם מועטי (תצ"ו-תקל"ב), דיין ומקובל מחכמי אלג'יר. מחבר הספר "קרבן אהרן", שנדפס בליוורנו בשנת תקל"ג (1773), לאחר פטירתו בגיל צעיר בן 36. בהקדמת הספר מתארים את המחבר רבי אהרן מועטי: "החכם השלם הדיין המצויין החסיד הענו ירא אלקים כהח"ר אהרן... מועטי - מועט המחזיק את המרובה... שקד על התורה ועל העבודה עד שמרוב שקידתו ראוי להקרות כל יום מימיו שהוא כיומיים... עסק בנסתרות ומודה על האמת..." (ראה אודותיו: מלכי ישרון, עמ' 158-160).

לרבי אהרן מועטי היתה ספריה של כתבי יד קבליים. בספר מלכי ישרון לתולדות חכמי אלג'יריה (עמ' 158) מופיע צילום שער בכתב-ידו של ספר "שער טעמי המצוות", ואילו בספריית ליובאוויטש (כת"י מס' 1497), נמצא כת"י ספר "שער הכונות" שונכת בתונוס בשנת תקי"ט ע"י רבי יוסף בושערה "לתשוקת כמה"ר אהרן מועטי". רישום על אותו כת"י מופיע בספר "מבית הגזנים" (ברוקלין, תש"ע, עמ' רכ"ט). לפניו כת"י של חלק שלישי "שער מאמרי רשב"י", שונכת בשנת תקכ"ב עבור רבי אהרן מועטי, והוא כתב-היד השלישי מהעתקות כתבי היד של שמונה שערים למהרח"ו המתגלה מספריה זו.

בדף האחרון לפני הכריכה מופיע שטר מעניין משנת תקנ"ה (1795), בכתב-יד ובחתימת רבי "יצחק אבולכיר" - רבה של אלג'יר, המעיד על תנאי חלוקת כתבי היד מספרייתו של הרב: "עדוית זו שבשעה שחלקו ספרי הרב שהיו בשותפות ביניהם הר"ר דוד מועטי והר"ר שלום פורטגז, תנאי מפורש היה ביניהם שכל אחד מהם כשיצטרך להעתיק ספר ממה שעלה לחבירו, מחויב ליתנו לו להעתיק ממנו, בלי שום סירוב ומיאון ועיכוב..."

רבי יצחק בן יוסף אבולכיר, רבה של אלג'יר, נרצח ע"י השלטונות בשנת תקע"ה [1815], היה זה בעקבות ההשלשות והאינטרסים של השלטונות, במלחמת הזכיונות בין עשירי אלג'יר היהודים (ראה אודות כך: א' מורגנשטרן, השיבה לירושלים, ירושלים, תשס"ז, עמ' 264-265; ראה אודותיו בספר מלכי ישרון, עמ' 20).

קמח דף + דפים ריקים [שבאחד מהם נכתב שטר החלוקה הנזכר בחתימת רבי יצחק אבולכיר]. 23.5 ס"מ. כתיבה קליגרפית נאה, עם שוליים רחבים. נייר איכותי. מצב בינוני, נזקי עש על הטקסט. כתמים ובלאי. כריכת עור עתיקה, מעט פגומה.

פתיחה: \$4000

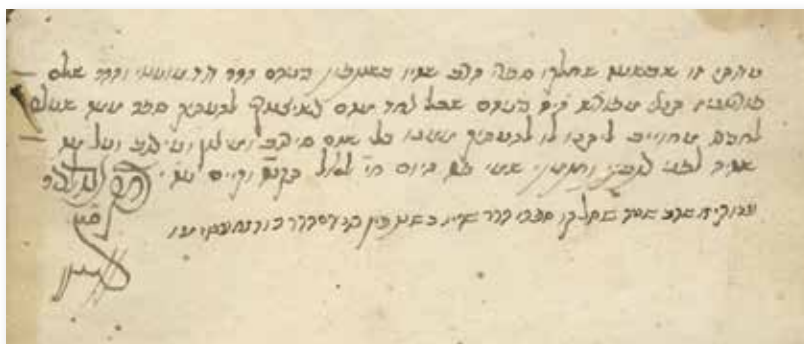
הערכה: \$5000-8000

52a

52b

52c

52. Manuscript, Sha'ar Ma'amarei HaZohar - Algiers, 1762 - Signatures and Colophons

Manuscript, Sha'ar Ma'amarei HaZohar, "copied from the manuscript of Rabbi Chaim Vital letter by letter". [Algiers, 1762].

Especially charming scribal handwriting, with marginalia in another handwriting (most correcting omissions). On page 145/a is a gloss (which was not printed), signed "Moshe Shapira". At the end are articles on Midrashei Chazal. On page 148/a is an ownership colophon: "This book Sha'ar Ma'amarei HaZohar... Belongs to R. Aharon son of the learned clever R. Avraham Muati", and on the next page (148/b) is the scribe's colophon: "I, the young man Ya'akov son of the learned clever R. Shalom Basis", dated Shevat 1762. Ownership inscription signed by "David Muati", signed "I.Y.T.N." and an inscription of lending the book by its owner, R. Moshe Sheldira.

R. Aharon son of R. Avraham Muati (1736-1772), Algerian sage, Dayan and Kabbalist. Author of Korban Aharon printed in Livorno in 1773 after his untimely death at the age of 36. In his introduction to the book, the author R. Aharon Muati is described as "a perfect sage, excellent Dayan, pious and humble, G-d fearing R. Aharon...Muati...". (See Malchei Yeshurun, pp. 158-160).

R. Aharon Muati had a library of Kabbalistic manuscripts. In addition to the manuscript offered here, two other manuscripts from this library are known; both copies from from Shmona She'arim of R. Chaim Vital. In the book Malchei Yeshurun on the history of Algerian sages (p. 158), is a picture of a title page in his handwriting of the book Sha'ar Ta'amei HaMitzvot, and In the

Lubavitch library (Manuscript no. 1497) is a manuscript of the book Sha'ar Kavanot written in Tunis in 1759 by R. Yosef Busha'ara "by the behest of R. Aharon Muati". A listing of that manuscript appears in the book M'Beit HaGenazim (Brooklyn, 2010, p. 229).

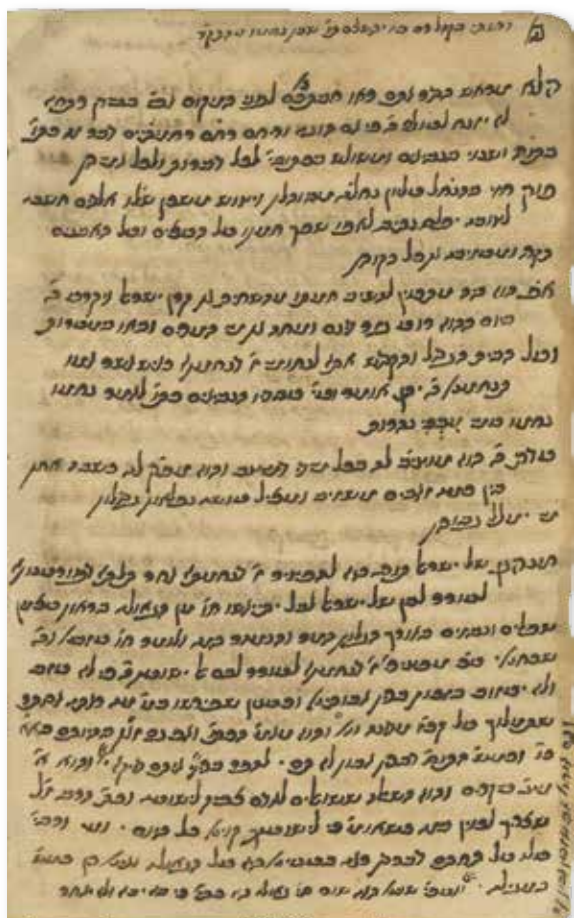
On the last leaf before the back cover is an interesting shtar from 1795, handwritten and signed by Rabbi "Yitzchak Abulachir", Rabbi of Algiers, who attests to the terms of distribution of the manuscripts from the rabbi's library: "I attest that at the time the rabbi's books were divided between R. David Muati and R. Shalom Portuguese, an explicit condition was stipulated between both that each one would be able to copy any book owned by the other and each would be obligated to give the other to copy, without any refusal or delay...".

R. Yitzchak son of Yosef Abulachir, Rabbi of Algiers, was murdered by the authorities in 1815 following slander and the interests of the ruler in the war of rights among the rich Algerian Jews (see: A. Morgenstein, HaShiva L'Yerushalayim, Jerusalem, 2007, pp. 264-265; see Malchei Yeshurun, p. 20).

148 leaves + blank leaves [one with the abovementioned Shtar signed by R. Yitzchak Abulachir]. 23.5 cm. Attractive calligraphic writing, with wide margins. High-quality paper. Fair condition, worming affecting text. Stains and wear. Ancient leather binding, slightly damaged.

Opening price: \$4000

Estimate: \$5000-8000

53a

53. Sermons in the Handwriting of Rabbi Ya'akov Yisrael Algazi - Jerusalem, 1744

Sermons in the handwriting of R. Ya'akov Yisrael Algazi, Jerusalem, 1744.

A pamphlet, handwritten by the author, R. Ya'akov Yisrael Algazi. Contains four sermons [the first short], with titles: "And you will return to G-d your L-d and heed...", "I have delivered this to a large audience in Jerusalem on Shabbat Nachamu 1744", "Sermon for Shabbat Nachamu", "Eulogy for the Rebbetzin widow of R. Binyamin Ma'ali HaCohen Rosh Chodesh Elul 1744", "P. Tavo for a woman of valor mazal tov 1744". These sermons have not been printed. Various similar versions are printed in his books: The sermon for Shabbat Nachamu from 1744 has been printed, in an entirely different version but containing several passages of similar content, in the book She'erit Ya'akov [Drush Parshat Va'etchanan]. Likewise, in the book Shema Ya'akov [Drush Parshat Re'eh], the eulogy has been printed but its content is different from the version in

53. דרשות בכתב-יד רבי יעקב ישראל אלגאזי - ירושלים, תק"ד

דרשות בכתב-ידו של הגאון רבי יעקב ישראל אלגאזי. ירושלים, תק"ד [1744].

קונטרס בכתב-יד, בכתובה אוטוגרפית של המחבר - רבי יעקב ישראל אלגאזי. כולל ארבעה דרשות [הראשון שבהם קצר], עם הכותרות: "ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקולו...", "דרשתי בקהל רב בו ירושלים ת"ו שבת נחמו מהתק"ד", "סדר הדרוש לשבת נחמו", "דרוש להספד הרבנית אלמנת הרב כמה"ר בנימין מעלי הכהן ז"ל ר"ח אלול מהתק"ד", "פ' תבא לאשת חיל מזל טוב מהתק"ד".

הדרושים לא נדפסו. לדרשות אלה נוסחים שונים או דומים בספריו שנדפסו: הדרוש לשבת נחמו משנת תק"ד נדפס בנוסח שונה לגמרי, אך עם מספר פסקאות של תוכן דומה, בספר "שארית יעקב" [דרוש פרשת ראה] פרשת ואתחנן]. כמו כן, בספר "שמע יעקב" [דרוש פרשת ראה] נדפס הספד "לתשלום ז' ימים הרבנית אלמנת... כמוה"ר בנימין מעלי הכהן ז"ל ש' התק"ד". הספד זה שונה בתוכנו מן ההספד שלפנינו (שהוא כנראה להקמת המצבה), אך עם מספר לשונות דומים.

הגאון המקובל רבי ישראל יעקב אלגאזי (ת"מ-תקט"ז, אוצר הרבנים 12226), נולד באזמיר לאביו רבי יום טוב. עלה לירושלים לפני שנת תצ"ז. מגדולי הדיינים ומרביצי התורה בירושלים, מראשי ישיבת המקובלים "בית אל" בזמן רבי גדליה חיון והרש"ש. משנת תקט"ו כיהן כ"ראשון לציון" וכרבה של ירושלים. מספריו: שלמי ציבור, שמע יעקב, ארעא דרבנן, ועוד. הוציא לאור את הספר "חמדת ימים" וחותם בשער "תולעת יעקב בכמה"ר יום טוב אלגאזי". מתלמידיו היו הגאון חיד"א ובנו המפורסם מהרי"ט אלגאזי.

קונטרס, [18] עמ' כתובים. 16 ס"מ. מצב טוב. כתמים.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$3000-5000

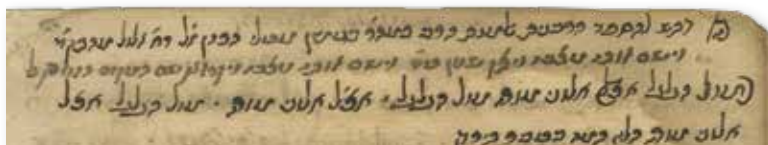
this manuscript [apparently this sermon was delivered at the erection of the tombstone].

The kabbalist Rabbi Yisrael Ya'akov Algazi (1680-1757, Otzar HaRabbanim 12226) was born in Izmir to Rabbi Yom Tov. He moved to Jerusalem before 1737 and was an eminent Dayan and teacher, one of the head of the kabbalist Beit El Yeshiva in the days of R. Gedalya Chayun and the Rashash. From 1755, he served as Rishon L'Zion and Rabbi of Jerusalem. He authored Shalmei Tzibur, Shema Ya'akov, Ar'a D'Rabbanan, etc. and published the book Chemdat Yamim signing the title page with "Tola'at Ya'akov son of R' Yom Tov Algazi". The Chida was his disciple as was R. Algazi's renowned son the Maharit Algazi.

Pamphlet, [18] pages. 16 cm. Good condition. Stains.

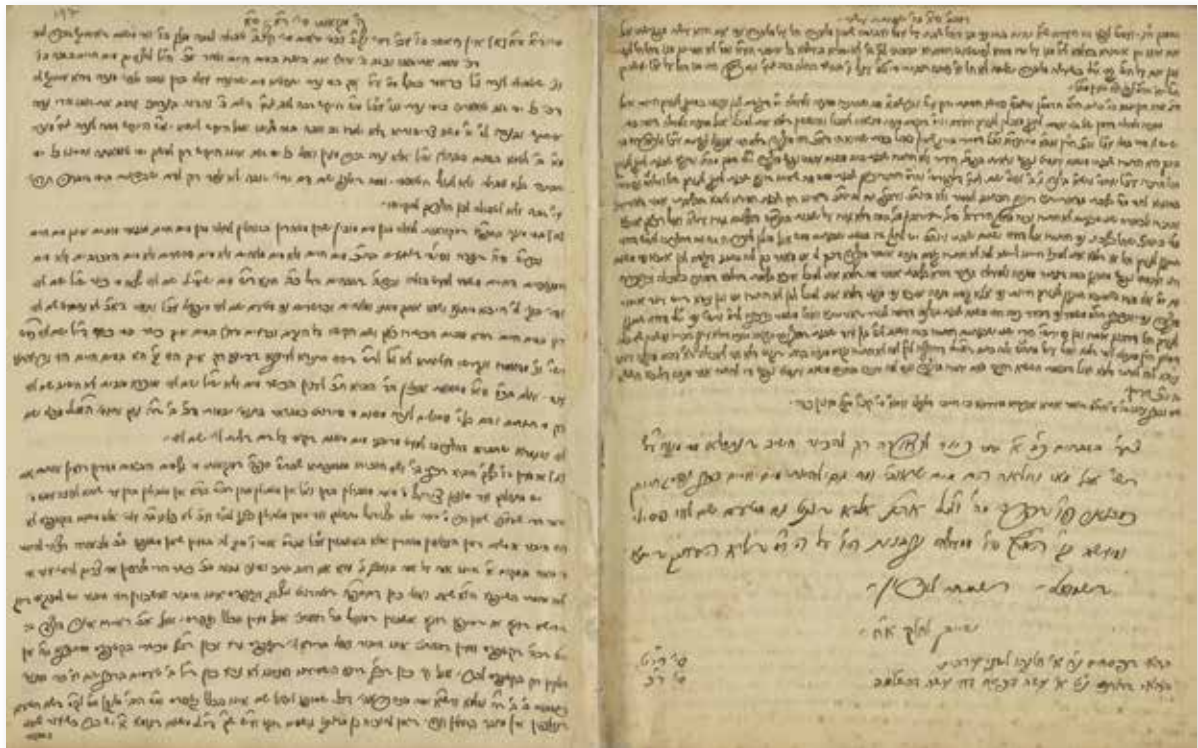
Opening price: \$1000

Estimate: \$3000-5000

53b

54a

54. כתב יד חידושי מהר"ם יפה – תלמיד רבי עקיבא אייגר

כרך גדול בכתב ידו של הגאון רבי מרדכי מיכאל יפה. חידושים על מסכתות שבת, פסחים, גיטין, קידושין ונדה. העתקי מכתבי שו"ת. חידושים על רמב"ם הלכות יום הכיפורים ושלחן ערוך הלכות מקואות. חידושים בסוגיות הש"ס, הכוללים קונטרס גדול בענין "אין איסור חל על איסור". (המבורג, תר"י-תר"כ בקירוב).

אוטוגרף בכתב ידו, עם מחיקות והוספות. במספר מקומות הוא מציין לספריו האחרים שכבר נדפסו. בתוך הדברים מובאות ושמעות מרבו הגאון רבי עקיבא איגר, דברים ששמע בעל פה ומספר "תשובות רבי עקיבא". מובאות רבות מדברי גאוני דורו: רבי יעקב מליסא בספריו "חוות דעת", "מקור חיים" ועוד, ספר "קצות החושן" וספר "שב שמעתתא" וספר "פתח הבית" לרבי אברהם טיקטין ("שאלה מבנו ידידי זצ"ל...").

הגאון רבי מרדכי מיכאל יפה (תקס"ג-תרכ"ח, אוצר הרבנים 14219), מגדולי תלמידיו של הגאון רבי עקיבא איגר. נולד בקרוטושין שבמחוז פוזנא ולמד כשמונה שנים בישיבתו של רבי עקיבא אייגר, והיה כל כך חביב לרבו עד שהיה נקרא "רעבי"ס בחור" (הבחור של הרבי).

אחר נשואיו עם בת הרב דוד מקרוטושין עיר-מולדתו, ישב על התורה ועל העבודה וסירב בתוקף לקבל רבנות, עד שנשרף כל רכושו בשריפה הגדולה שהייתה בעירו קרוטושין, בשנת תקפ"ז (1827). אז התקבל לרב בזאדון (הסמוכה לקרוטושין) ומשם עבר לכהן ברבנות קהילת שניידמיהל (שמיגל) באזור פוזנא. בשנת תר"ט פרק מעליו עול הרבנות וישב על התורה והעבודה בקלויז המפורסם שבהמבורג, שם הרביץ תורה ברבים כ-18 שנה. התכתב רבות בהלכה עם רבו רעק"א ועם בנו רבי שלמה אייגר – ראה בתשובות חדשות לר' עקיבא איגר (ירושלים, תשל"ח, חלק אהע"ו, סי' א) תשובה מרע"א לתלמידו מהרמ"מ יפה, שם הוא מתפלא על כך שהוא מוסיף לו תארים מלבד תואר הרב.

בשנת תקצ"ד הוציא את ספרו הראשון "בית מנחם" (קרוטושין, תקצ"ד) הכולל חקירות בעניני ספק חזקה רוב וכן כמה שאלות ותשובות. בשנת תרי"ב הדפיס בהמבורג את חיבורו השני "שו"ת מהר"ם יפה", ובו פסקים ומשא ומתן על הלכה שהיה לו עם רבני דורו וביניהם רבו הגאון רבי עקיבא איגר ובנו הגר"ש איגר. ההדיר את שו"ת מהר"ח אור זרוע מתוך כת" עתיק (נדפס בלייפציג, תר"כ 1860). הוא הגיה את כתב היד והוסיף לו מראי מקומות והערות, יחד עם חבירו בקלויז, הגאון רבי אליקים גטשליק שליזיגר ("רבי געץ הקדוש"). מקצת מחידושו פרסם בכתב העת "שומר ציון הנאמן" שיצא לאור באלטונה ע"י בעל ה"ערוך לנר". ארבע מתשובותיו של ה"ערוך לנר" אל הגרמ"מ יפה נדפסו בשו"ת בנין ציון בשנת תר"ך. חידושו והגהותיו לספרים שונים נדפסו בבמות שונות: הגהותיו לשו"ת חכם צבי, נדפסו ב"ליקוטי הערות" למהדורת מכון "דוב מישרים" (ירושלים, תשנ"ח), ובקובץ "מוריה" – ספר הזכרון לרבי משה סוויפט (ירושלים, תשמ"ו); הגהותיו לספר "מור וקציעה", נדפסו במהדורת "מכון ירושלים" (ירושלים, תשנ"ו); הגהותיו לשו"ת "פנים מאירות", נתפרסמו בקובץ "מוריה" (גליון רעז-רעה, תמוז, תשס"א) ועוד.

חידושים אלו שלפנינו בכתב יד לא נדפסו, ובהם מתגלה אור נוסף מתורתו של אותו גאון מפורסם בדורו – ומתורת רבו, הגאון רבי עקיבא אייגר.

[209] דר', (כ-400 עמ' כתובים, בכתב צפוף ורהוט). 20-21 ס"מ. מצב כללי טוב. רוב הדפים מנייר איכותי דק. בלאי וכתמים. קרעים קלים. כריכת בד חדשה.

פתיחה: \$8000

הערכה: \$12,000-15,000

54. Manuscript of the Novellae of the Maharam Jaffe - Disciple of Rabbi Akiva Eger

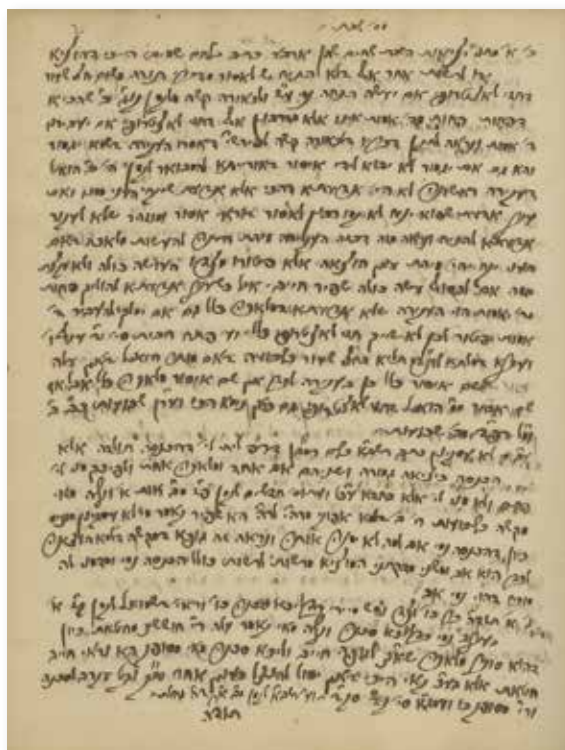
Large volume in the handwriting of Rabbi Mordechai Michael Jaffe. Novellae on Tractates Shabbat, Pesachim, Gittin, Kiddushin and Nidah. Copies of letters of responsa. Novellae on the Rambam, laws of Yom Kippur and Shulchan Aruch, laws of mikva'ot. Novellae of Talmudic treatises which include a large work on "En issur chal al issur". [Hamburg, ca. 1850-1860].

Handwritten by R. Jaffe, with his erasures and additions. In some places, he notes as sources other books he authored which were already printed. He cites teachings of Rabbi Akiva Eger, things he heard and several things from Teshuvot Rabbi Akiva Eger. He also extensively cites the Torah of R. Ya'akov of Lissa in his books Chavat Da'at, Mekor Chaim, etc, the Ketzer HaChoshen and Shev Shemat'ta and Petach HaBayit by Rabbi Avraham Tiktin.

R. Mordechai Michael Jaffe (1803-1868, Otzar HaRabbanim 14219), was a prominent disciple of R. Akiva Eger. Born in Krotoszyn in the Posen district, he studied eight years in the yeshiva of Rabbi Akiva Eger. He became so dear to his teacher that he became known as the "Rebbe's Bachur".

After his marriage with the daughter of R. David of Krotoszyn, he toiled in Torah study and G-d's service and adamantly refused to receive a rabbinical position until all his possessions were burned in the large fire which broke out in 1827 in his native city of Krotoszyn. He then accepted the position of rabbi of Zduny (near Krotoszyn) and later in Schneidemühl in the Posen district. In 1849, he abandoned the rabbinate in favor of studying Torah in the renowned Hamburg Kloyz and thereafter taught Torah for 18 years. He exchanged a prolific halachic correspondence with R. Akiva Eger and with his son R. Shlomo Eger, see Teshuvot Chadashot L'Rabbi Akiva Eger (Jerusalem, 1978 Even HaEzer, Siman 1) - responsa from Rabbi Akiva Eger to his disciple Rabbi M.M. Jaffe, in which he is amazed that R. Jaffe adds honorifics to his name besides the honorific Rabbi.

In 1834, R. Jaffe published his first book, Beit Menachem (Krotoszyn, 1834). In 1852, he printed in Hamburg his second composition, Maharam Jaffe responsa with rulings and halachic deliberations which he conducted with rabbis of his times including his eminent teacher Rabbi Akiva Eger and his son Rabbi Shlomo Eger. Together with his companion in the kloyz R. Elyakim Getschlik Schlesinger (Rabbi Getz HaKadosh), he edited the responsa of the Maharach (Rabbi Chaim Eliezer Ashkenazi) Or Zaru'ah from an ancient manuscript (printed in Leipzig, 1860) and added sources and notes. He published few of his novellae in the periodical Shomer Zion HaNe'eman which was published in Altona

54b

by the author of the Aruch LaNer. Four responsa of the Aruch LaNer to R. M. M. Jaffe were printed in the Binyan Zion responsa in 1860.

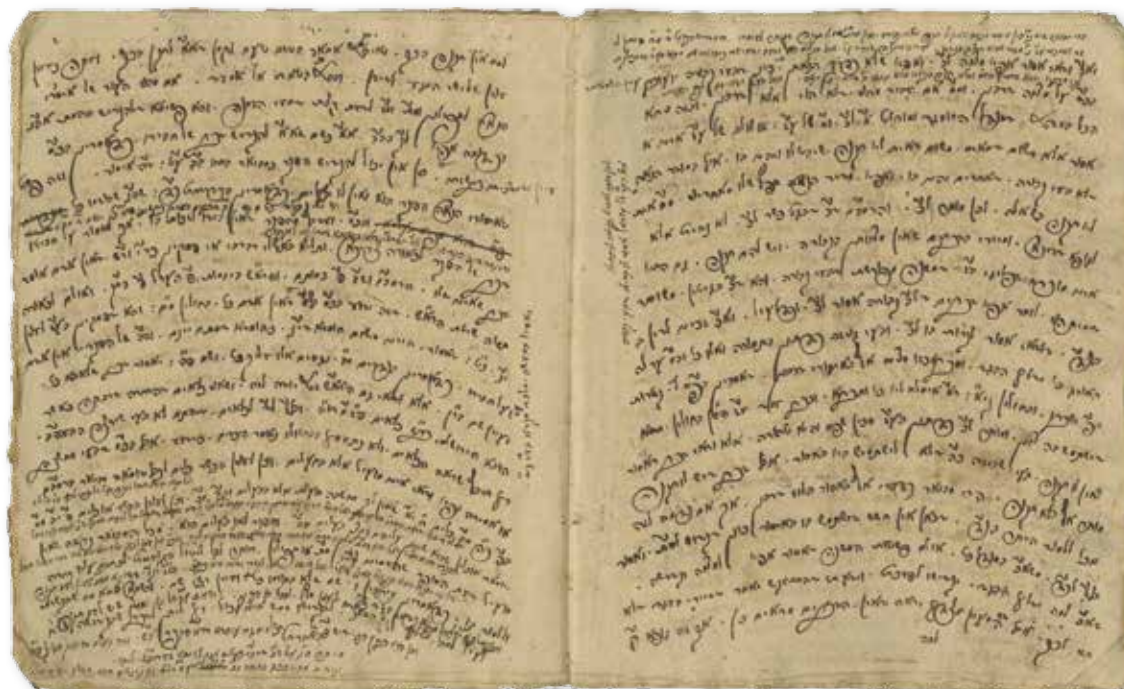
His novellae and glosses on various books were printed in various places: His glosses on the Chacham Zvi responsa were printed in the book Likutei Ha'arot of the Dovev Mesharim edition (Jerusalem, 1998) and in the Moriah anthology - Sefer HaZikaron L'Rabbi Moshe Swift (Jerusalem, 1986); his glosses on the book Mor U'Ketzi'a were printed in the Machon Yerushalayim edition (Jerusalem, 1996); his glosses on the Panim Me'erot responsa were published in the Moriah anthology (Issues 277-278, Tamuz, 2001); etc.

The novellae in this manuscript have not been printed and reveal more of the luminous teachings of the illustrious Torah scholar, Rabbi M. M. Jaffe and the teachings of R. Akiva Eger.

[209] leaves, (about 400 pages, written in close, neat, script). 20-21 cm. Overall good condition. Mostly, thin high-quality paper leaves. Wear and stains. Small tears. New fabric binding.

Opening price: \$8000

Estimate: \$12,000-15,000

55a

55. קונטרס שלם של חידושי תורה בכתב-ידו של הנצי"ב מוולוז'ין, עם חתימה בכתב-ידו

והיה מראשי ומנהיגי הקהילה ה"פרושים" בירושלים. הנצי"ב מוולוז'ין נודע בהתמדתו ובגאונותו הרבה. במשך עשרות שנים הנהיג ברמה, במסירות ובאהבה את ישיבת וולוז'ין, שהייתה "בית היוצר" המרכזי לגדולי התורה שפיארו את יהדות ליטא, רוסיה ופולין. באישיותו האצילית ובלמדנותו העמוקה והיסודית העמיד דורות של תלמידי חכמים גדולי-עולם, ראשי ישיבות, דינים ורבני ערים. בנוסף לכך היה מעורב בהנהגת הציבור ודעתו היתה סמכותית ומכרעת בכל עניי הקהילות ברוסיה וליטא. כמו כן היה משב תשובות בהלכה לרבנים רבים שפנו לקבל את הכרעותיו, במשך שנים אלו היה רגיל לחתום בכל מכתביו "העמוס בעבודה". לפנינו קונטרס מכתבי ידו המוקדמים, שנכתבו בתקופת פריחתו בימי צעירותו, קודם שהוטלו עליו כל עניי הישיבה ועניי הציבור. הנצי"ב חיבר ספרים רבים: "העמק שאלה" - חידושים על ה"שאלות"; "העמק דבר" על התורה; שו"ת "משיב דבר", חידושי הש"ס ופירושים על מדרשי ההלכה: מכילתא ספרי וספרא. בנו הגדול היה הגאון רבי חיים ברלין רבה של מוסקבה וירושלים (תקצ"ב-תרע"ג), וחתנו הגדול היה הגאון רבי רפאל שפירא (תקצ"ז-תרפ"א), ממלא מקומו בראשות ישיבת וולוז'ין, וחתנו של הגאון רבינו חיים הלוי סולובייצק מבריסק. בזיווג שני נשא הנצי"ב את בת-אחותו וגיסו רבי יחיאל מיכל עפשטיין בעל "ערוך השולחן", ממנה נולדו לו לעת-זקנה בניו: הרב יעקב ברלין והרב מאיר בר-אילן (תר"מ-תש"ט).

[1], י, יא-יג, [2] דף. סה"כ 32 עמ' כתובים. 22 ס"מ בקירוב. מצב בינוני. כתמים וקרעים. ללא כריכה. מצורפת חוות-דעת, מאחד מצאצאיו שהיה מעורב בהדפסת כתבי-ידו, המעיד על זיהוי כתב ידו האוטוגרפי.

פתיחה: \$5000

הערכה: \$10,000-15,000

קונטרס שלם בכתב-ידו של רבי נפתלי צבי יהודה ברלין - הנצי"ב מוולוז'ין, בירור הלכתי רחב בענין כשרות יריעת ספר תורה מקלף שנעשה מבכור בהמה, וענינים נוספים. [וולוז'ין, שנות הת"ר-תר"י בקירוב].

כתיבה אוטוגרפית בכתב-ידו האופייני לימי צעירותו, עם מחיקות והוספות בין השורות. 32 עמודים כתובים. רוב הקונטרס נכתב בתקופת צעירותו, ולאחר מכן הוסיף בו קטעים נוספים בתקופות מאוחרות יותר (שנות התר"כ-תר"מ).

בדפים א-ט כתב הנצי"ב תשובה בעניי כשרות יריעת ספר תורה מקלף שנעשה מבכור בהמה. בדף ט/2 חתם הנצי"ב את חתימתו: "נכלענ"ד דברי המתאבק בעפר רגלי החכמים ותלמידיהם נפתלי צבי יהודה בא"מ מ"ו יעקב ברלין נ"י", לאחר חתימה זו מופיעה "השמטה" ארוכה "מה שנשמט בענין אדם אוסר דבר שאינו שלו". לאחר מכן מופיעות עוד "השמטות", שהוסיף מאוחר יותר. בדף יא/1, מופיע קטע נוסף שנכתב כתשובה למישהו שהשיג על דבריו: "מה שהקשה בבכורות ס"פ כל פסולי המוקדשין..."

בראש הקונטרס כתב הנצי"ב: "אנא ה' הנחני בדרך אמת ואל ימעדו אשורי ואל תצל מפי דבר אמת". בדף יא/1, כתב שוב: "גם בזאת ינחני ה' בדרך מישור ואדבר גם הפעם על הדברים המסתעפים". תוכן הדברים נדפס חלקית ובשינויים רבים בשו"ת משיב דבר, יו"ד, סימן ע"ד.

בגב הדף האחרון רישום בכתב-ידו של הגאון רבי חיים ברלין, בנו של הנצי"ב, רשימה של כתבי אביו שקיבל מהאחיו: "לזכרון מה שקבלתי מידי אָחיי ש"י ביום ד' י"א אלול התרנ"ג בווארשא מחידושי מר אבא הגאון הכ"מ..."

הגאון רבי נפתלי צבי יהודה ברלין - הנצי"ב מוולוז'ין (תקע"ז-תרנ"ג), מגדולי גאוני דורו, חתנו של הגאון רבי יצחק מוולוז'ין וממלא מקומו בראשות הישיבה במשך עשרות שנים. אביו רבי יעקב ברלין ממיר (תקנ"ד-תרכ"ח) עלה לירושלים בשנות תרי"ד,

55. Complete Handwritten Pamphlet of Torah Novellae by the Netziv of Volozhin, with his Signature

Complete pamphlet, handwritten by R. Naftali Zvi Yehuda Berlin - the Netziv of Volozhin. An extensive halachic research on the topic of the kashrut of vellum produced from an animal's firstborn, used for writing a sefer Torah, and other matters. [Volozhin, c. 1840s-1850s].

Handwritten by the Netziv of Volozhin, in a handwriting similar to manuscripts he wrote in his youth, with erasures and additions between the lines. 32 written pages. Most of the pamphlet was written in his youth but he added sections at a later time [1860s-1880s].

On Leaves 1-9, the Netziv writes a responsum on the subject of the kashrut of vellum made from an animal's firstborn, used for writing a sefer Torah. On page 9/b, the Netziv signed: "**Naftali Zvi Yehuda son of R. Ya'akov Berlin**". Following this signature is a long "omission" – "What has been omitted on the matter of a person prohibiting something which is not his". Afterward, more "omissions" were added at a later date. On page 11/a is another section written in response to someone who questioned his words: "Regarding the question you asked on Bechorot...".

At the beginning of the pamphlet, the Netziv writes: "**Please, G-d, guide me on the true path and prevent my feet from stumbling and only words of truth should be emitted from my mouth**". On page 11/1, he writes: "**Also here G-d should guide me along the straight path...**".

Part of the content has been printed with many variations in the Meshiv Davar responsa, Yoreh Deah, Siman 74.

On the last leaf is an inscription in the handwriting of R. Chaim Berlin, the Netziv's son, listing his father's writings which R. Chaim received from his brothers: "**Record of the things I have received from my brothers on Wednesday, the 11th of Elul 1893 in Warsaw of the novellae of my father...**".

R. Naftali Zvi Yehuda Berlin – the Netziv of Volozhin (1817-1893), one of the outstanding Torah leaders of his times, son-in-law of R. Yitzchak of Volozhin and his successor as head of the yeshiva. His father, R. Ya'akov Berlin of Mir (1794-1868) moved to Jerusalem in 1854 and was one of the leaders of the Perushim community in Jerusalem.

Known for his great diligence and brilliance, he led the Volozhin Yeshiva with devotion and love for many years. This yeshiva produced eminent Torah scholars who glorified the Lithuanian, Russian and Polish Jewish communities. His noble personality and deep thorough knowledge yielded generations of exceptional Torah scholars, heads of yeshivas, dayanim and rabbis. He was also very involved in public leadership and his opinion

55b

was conclusive on community matters in Russia and Lithuania. He responded to many halachic queries by rabbis who turned to him for his decisions. For many years he was accustomed to signing his letters: "He who is laden with work". This pamphlet contains early writings, written in his youth before yeshiva and communal matters weighed on him.

The Netziv wrote many books: Ha'amek She'ela, novellae on the She'iltot; Ha'amek Davar on the Torah; Meshiv Davar responsa, novellae on the Talmud and commentaries on Midreshei Halacha – Mechilta, Sifrei and Sifra.

His illustrious son, R. Chaim Berlin was Rabbi of Moscow and later moved to Jerusalem (1832-1913), and his eminent son-in-law was R. Refael Shapira, his successor as head of the Volozhin Yeshiva and father-in-law of R. Chaim HaLevi Soloveitchik of Brisk. After the death of his first wife, the Netziv wed his niece, daughter of R. Yechiel Michel Epstein, author of Aruch HaShulchan who bore him sons in his senior years: R. Ya'akov Berlin and R. Meir Bar-Ilan (1880-1949).

[1], 10, [1], 11-13, [2] leaves. Total of 32 handwritten pages. Approximately 22 cm. Fair condition. Stains and tears. Unbound.

Enclosed is a letter by one of his descendants who was involved in printing his manuscripts and attests that the pamphlet is handwritten by the Netziv.

Opening price: \$5000

Estimate: \$10,000-15,000

56a

56b

56. כתב יד חיבור שו"ת בהלכה, אוטוגרף עם חתימות המחבר רבי יוסף הלוי ממקנס, וחתימות חברי בית הדין – מקנס (מרקו), תר"י-תר"ז

סופר שלישי [אולי רבי שלמה חלוואה]. כמעט כל התשובות נחתמו בחתימת ידו של רבי יוסף הלוי, עם הוספות רבות בשולי הדפים ובין השורות, בכתב ידו. בתשובות רבות מופיעות השגות או הסכמות לפסקים וחתימות הדיו, בכתב ידם של חברי בית הדין הנזכרים למעלה. **לפינו חיבור שלם, שלא נדפס, ספר שו"ת הלכתי מאחד מגדולי הדיינים במקנס באמצע המאה ה-19.**

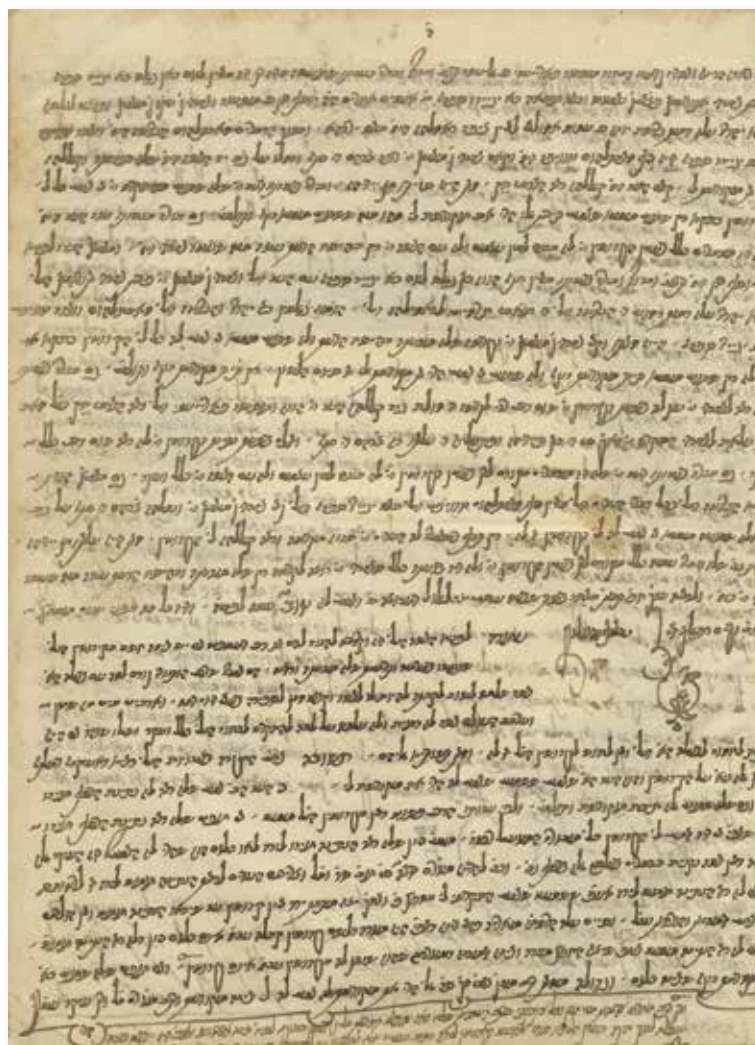
שני כרכים, 21 ס"מ בקירוב. כ-200 עמ' כתובים + דפים רבים ריקים. נייר דק איכותי. מצב כללי טוב. במקצת דפים פגיעות בטקסט ובנייר עקב חומציות הדיו. בשולי הדפים נקצצו מעט מהגהותיו והוספותיו של רבי יוסף הלוי. כריכות חדשות.

פתיחה: \$3000
הערכה: \$5000-8000

שני כרכים גדולים של פנקס השו"ת מאת רבי יוסף הלוי, עם הוספות וחתימות חברים נוספים מדייני בית הדין, והעתקות תשובות מחכמי פאס ורבי מרקו אחרים. מקנס (מרקו), תר"י-תר"ז [1850-1857].

אוטוגרף המחבר עם חתימות רבות ממנו ומחבריו בית דינו. שמות הרבנים, החתומים בחתימות ידיהם במקומות שונים בכתב-יד, הם: רבי מתתיהו (ב"ר יצחק) ברדוגו, רבי אברהם עמאר (תקע"א-תרל"א), רבי יהודה טולידאנו, רבי שלמה אליהו בן צור, רבי רפאל אבן צור (נפטר תרנ"א), רבי מכלוף בזאגלו, רבי שלמה חלוואה, ועוד. כולל העתקות מכתבי שו"ת מחכמי פאס ומרקו: רבי ידידיה מונסונייגו (תק"ס-תרכ"ח), רבי וידאל הצרפתי (תקנ"ז-תרט"ז), ועוד.

התשובות שבפנקס זה נכתבו ע"י שלושה או ארבעה סופרים: חלקן בכת"י אוטוגרפי של המחבר רבי יוסף הלוי בעצמו, וחתומים בחתימת ידו. חלקן בכת"י הדיין רבי יהודה טולידאנו וחלקן בכת"י

56c

56. Manuscript of a Halachic Composition of Responsa - Handwritten and Signed by the Author Rabbi Yosef HaLevi of Meknes, With Signatures of Beit Din Members - Meknes (Morocco), 1850-1857

Two large volumes - notebooks of responsa, by R. Yosef HaLevi, with additions and signatures of other members of the Beit Din, and copies of responsa of Fez sages and other Moroccan rabbis. Meknes (Morocco), 1850-1857. Manuscript, handwritten by the author, with many signatures of the author and of the Beit Din members. Names of rabbis, with their signatures on various places in the manuscript: R. Matityahu (son of R. Yitzchak) Birdugo, R. Avraham Amar (1811-1871), R. Yehuda Toledano, R. Shlomo Eliyahu Ben-Tzur, R. Refael Ibn Tzur (died 1991), R. Machluf Buzaglo, R. Shlomo Chalva'a, etc. Contains copies of letters of responsa by Fez and Moroccan sages: R. Yedidya Monsoneigo (1800-1968), R. Vidal HaTzorfati (1797-1857), etc. These responsa were written by three or four people: Some are handwritten by the author and signed by Rabbi Yosef HaLevi himself. Some were written by the

Dayan Rabbi Yehuda Toledano and some by a third scribe [perhaps, R. Shlomo Chalva'a]. Almost all the responsa are signed by R. Yosef HaLevi, with many additions on the margins and between the lines in his handwriting. Many of the responsa are queries or approval of the rulings and signatures, in the handwriting of the aforementioned Beit Din members.

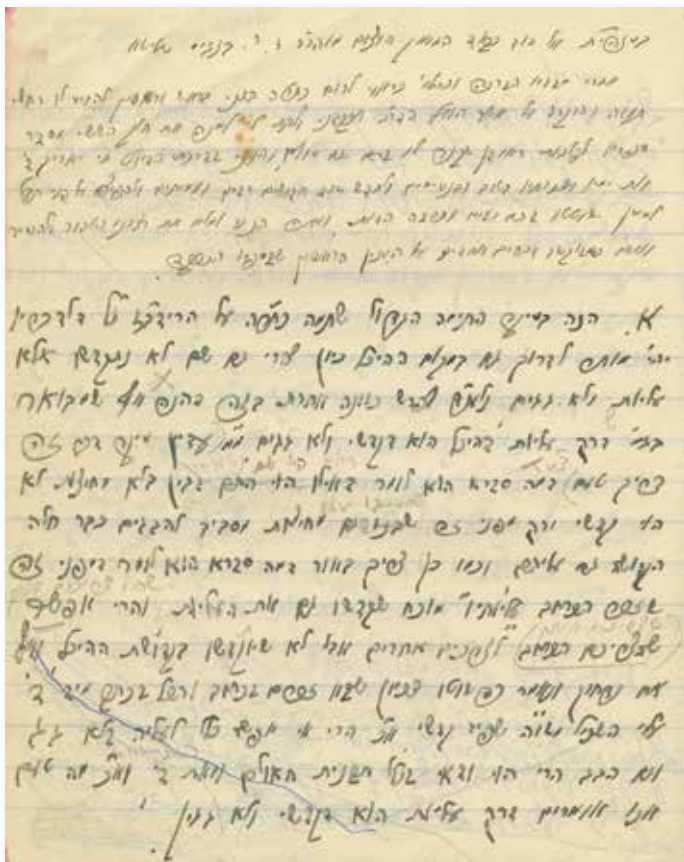
This is a complete hitherto unprinted composition, a halachic book of responsa by an eminent Meknes Dayan from the mid-19th century.

Two volumes, approximately 21 cm. About 200 written pages + many blank pages. Thin high-quality paper. Overall good condition. Few leaves with ink-erosion damages affecting the text and paper. Some of the glosses and additions of Rabbi Yosef HaLevi on the margins are slightly cutoff. New bindings.

Opening price: \$3000

Estimate: \$5000-8000

57

57. Notebook of Torah Novellae by Rabbi Shlomo Zalman Auerbach - Jerusalem Ca. 1940

Notebook of Torah novellae by Rabbi Shlomo Zalman Auerbach. [Jerusalem, ca. 1940].

Novellae on the Rambam, Hilchot Trumot, Yerushalmi Ma'aser Sheni, and treatises of Tractate Kiddushin in the handwriting of R. Shlomo Zalman Auerbach. Over the years, corrections, variations, erasures and additions were added by him to the original novellae. On one page is a draft of a letter to R. Zelig Reuven Bengis (comments to his book LeFlagot Reuven, Part Six - Jerusalem 1940).

The world-renowned R. Shlomo Zalman Auerbach (1910-1995) was head of the Kol Torah Yeshiva and a leading Posek. Born in Jerusalem to R. Chaim Yehuda Leib Auerbach, the head of the Sha'ar Hashamayim Yeshiva for kabbalists, he was a close disciple of R. Isser Zalman Meltzer who esteemed him greatly and quoted him in his book Even HaEzel. In 1935, at the age of 24, he published his first book, Me'orei Esh, on the subject of use of electricity on Shabbat. This book earned the approbations of the leading Torah scholars of his times, including an approbation by R. Chaim Ozer Grodzensky, another from his teacher R. Isser Zalman Meltzer and an approbation by Rabbi Kook.

In his youth, he maintained contact with R. Zalman Reuven Bengis, who served as Chief Rabbi of the Eda Charedit of Jerusalem. In the draft of the letter which

57. מחברת חידושי תורה של רבי שלמה זלמן אויערבך - ירושלים, ת"ש בערך

מחברת חידושי תורה, מהגאון רבי שלמה זלמן אויערבך. [ירושלים, ת"ש, 1940 בערך].

חידושים ברמב"ם הלכות תרומות, ירושלמי מעשר שני ובסוגיות ממסכת קידושין, בכתב-ידו של רבי שלמה זלמן אויערבך. על הכתיבה המקורית נוספו על ידו ברבות השנים, תיקונים, שינויים, מחיקות והוספות. באחד העמודים מופיעה טיוטת מכתב להגאון רבי זליג ראובן בנגיס (הערות על ספרו לפלגות ראובן חלק שיש - ירושלים ת"ש).

הגאון המפורסם רבי שלמה זלמן אויערבך (תרע"ו-תשנ"ה) ראש ישיבת קול תורה ומגדולי הפוסקים. נולד בירושלים לאביו רבי חיים יהודה ליב אויערבך - ראש ישיבת המקובלים שער השמים. היה תלמידו המובהק של רבי איסר זלמן מלצר, אשר החשיבו מאד והביא מדבריו בספרו "אבן האזל". בשנת תרצ"ה, בהיותו בן 24 בלבד, הוציא את ספרו הראשון - "מאורי אש" - על השימוש בחשמל בשבת, וזכה להסכמותיהם של גדולי הדור, ביניהם רבי חיים עוזר גרודזנסקי, רבו - רבי איסר זלמן מלצר והרב קוק.

בצעירותו עמד רבי שלמה זלמן בקשר עם הגאון רבי זלמן ראובן בנגיס שכיהן כאב"ד העדה החרדית בירושלים. בטיטות המכתב שמופיעה במחברת נראה עד כמה החשיב הרב בנגיס הזקן את רבי שלמה זלמן, שהיה אז אברך צעיר, כבן 30, וביקש ממנו לחוות דעתו על תוכן ספרו, וכפי שכותב רבי שלמה זלמן: "ועתה הנני למלא את רצונו הטוהר ולהשיב אותו כמבוקשו דברים אחדים על הענין הראשון שבספרו הנכבד..."

ברבות הימים הפך רבי שלמה זלמן לאחד מגדולי הפוסקים ולסמכות ראשונה במעלה במספר תחומים הלכתיים, כגון בנושאי רפואה והלכה. בנועם הליכותיו ועדינותו היה נערץ על כל חוגי היהדות האורתודוקסית, והדבר התבטא בין היתר בהלווייתו, בה השתתפו לפי ההערכות כשלוש מאות אלף אנשים.

מחברת, קרוב ל-40 עמ' כתובים. 22X16 ס"מ. מצב טוב מאד. כריכה מקורית, מנותקת מהמחברת.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$5000-8000

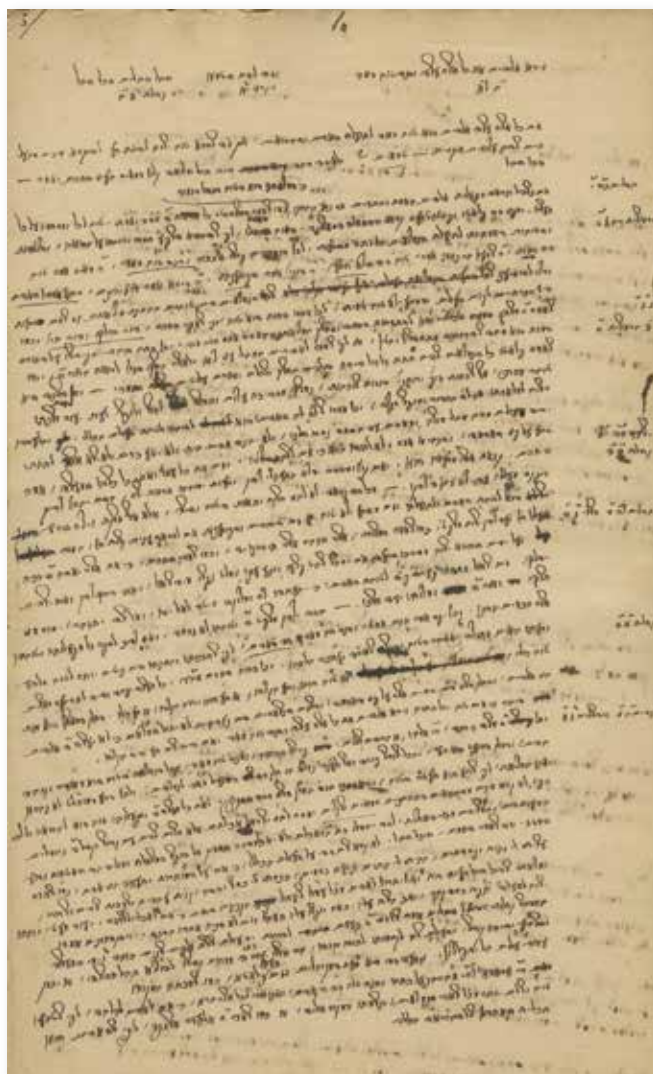
appears in the notebook, the elderly R. Bengis' regard for R. Shlomo Zalman is apparent. At that time, R. Shlomo Zalman was a young man, about 30 years old and R. Bengis requested that he express his opinion on the content of his book. R. Shlomo Zalman writes: "And now, I am fulfilling your pure wish and responding as you requested with several thoughts on the first topic in your honored book..."

Eventually, R. Shlomo Zalman became one of the leading Poskim and a top authority in a number of halachic areas such as matters related to medicine and halacha. His pleasant traits and gentle sensitivity won him reverence in all circles of Orthodox Jewry, apparent at his funeral which was attended by 300,000 people.

Notebook, with nearly 40 written pages. 22X16 cm. Very good condition. Original cover, detached from notebook.

Opening price: \$2000

Estimate: \$5000-8000

58

58. כתב-יד, ספר המכריע לרבי מנשה בן ישראל - תרגום לעברית בכתב-יד רפאל קירכהיים - פרנקפורט דמיין, המחצית השנייה של המאה ה-19

כתב-יד, ספר המכריע לרבי מנשה בן ישראל, בתרגום לעברית, על חמשה חומשי תורה. [פרנקפורט דמיין, המחצית השנייה של המאה ה-19].

כתב-היד שלפנינו כולל את שאלות ה-מג מספר בראשית, שאלות יג-נ מספר שמות, שאלות ספר ויקרא (א-ט), שאלות ספר במדבר (א-טו), ושאלות א-ו מספר דברים.

רפאל קירכהיים (1840-1889) סופר, חוקר ומהדיר כתבי-יד שנמנה עם תנועת הרפורמה. יליד פרנקפורט, שימש תחילה כשוחט בקהילה החרדית של רבי שמשון רפאל הירש, אך לאחר מעברו של אברהם גיגר לפרנקפורט הפך לרפורמי-קיצוני וכתוצאה מכך פוטר מעבודתו כשוחט.

בדף האחרון בכתב-היד שלפנינו רישומים משפחתיים של קירכהיים: תאריכי פטירת אביו ואמו, אשתו הראשונה ואשתו השנייה, ורישומים על הולדת בנו ובתו.

[34] דף. 36 ס"מ. מצב בינוני-טוב. כתמים, קרעים במספר דפים ובשוליים. הדף האחרון מודבק לכריכה הישנה (ובצדו השני כפי הנראה רשימת ספרים). נכר בכריכת עור חדשה.

מצורפת חוות דעת מומחה (צילום).

פתיחה: \$3000

הערכה: \$5000-8000

החיבור Conciliador (המכריע) היה אחד ממפעליו הגדולים של מחברו, החכם רבי מנשה בן ישראל (1604-1657). חיבור זה, שנכתב בחלקו בלטינית ובחלקו בספרדית, נועד ליישב פסוקים בתנ"ך הנראים כסותרים זה לזה. החיבור בנוי מ"שאלות", כאשר בראש כל "שאלה" ניצבים שני פסוקים "סותרים", ואחריהם באה "תשובת המכריע" - הסבר ארוך המיישב ו"מכריע" בין שני הפסוקים. החיבור נועד בין היתר למלומדים ואנשי דת נוצריים, במטרה לקרב אותם להבנת היהדות כפי שהיא, ובנוסף, לחיזוק האמונה ועיקרי היהדות בקרב היהודים האנוסים. הספר זכה להצלחה גדולה, תורגם לכמה שפות ופרסם מאד את שמו של מנשה בן ישראל בקרב חכמי ונכבדי אומות העולם.

ספר המכריע לא נדפס מעולם בעברית. לפנינו תרגום עברי של החיבור על חמשה חומשי תורה [לא שלם], שנכתב על ידי רפאל קירכהיים מפרנקפורט דמיין.

59. כתב-יד, מחברת בכתב-ידו של רבי זעקיל לייב וורמסר - "הבעל שם ממילשטאט"

כתב-יד, מחברת בכתב-ידו של הצדיק המקובל רבי זעקיל לייב וורמסר - "הבעל שם ממילשטאט". [תקצ"א-תר"א 1831-1841]. חידושים על התורה והנ"ך בכתב-ידו של הבעל שם ממילשטאט. ארבעה קטעים בשלושה עמודים: על הפסוק "יעל משם באר שבע" (בראשית כו, כג), על הפסוק "דרשו ה' בהמצאו" (ישעיהו נה, ו), על מזמור י"ט בתהלים, והתחלה של קטע "מדרש זאת הברכה" [שנחקק על ידו בהעברת קוים]. בהמשך המחברת, מספר דרשות ביידיש, מכותב אחר [לא-מזוהה].

הצדיק המקובל רבי זעקיל לייב (יצחק אריה) ווּרְמֶסֶר (תקכ"ח-תר"ח) - "הבעל שם ממילשטאט". נצר למשפחת לוריא, ממשפחת המהרש"ל ורש"י, וצאצא של רבי אליהו בעל-שם לואנץ, המכונה "הבעל שם וורמסר". בצעירותו למד אצל המקובל רבי נתן אדלר בפרנקפורט, ולאחר מכן חזר לעיריית הולדתו מיכלשטאט. שם הקים את בית מדרשו, כיהן כרב העיר והסביבה, וייסד ישיבה, אליה נהרו תלמידים רבים. התפרסם במיוחד כצדיק בעל מופת ועושה נפלאות, ומשום כך כונה "בעל שם". המונים פנו אליו בבקשות מזור וישועה, ממדינות וארצות שונות, ורבים נושעו מברכותיו, מסגולותיו וקמעותיו.

שמו נודע לתהילה בקרב יהודים וגויים. לפי המסופר, חיילים גרמנים שהתפללו על קברו בזמן מלחמת העולם הראשונה חזרו כולם מן הקרב בריאים ושלמים. לוח זכרון מטעם עיריית מיכלשטאט מוצב על הבית בו התגורר, ובו הוא מכונה "ידיד האנשים". חידושי וכתביו הופיעו בספר "בעל שם ממילשטאט" (מכון ירושלים, תשס"ו).

מחברת, 20.5 ס"מ. כ-3 [עמ' בכתב-ידו של הבעל שם ממילשטאט + 14] עמ' דרשות ביידיש מכותב אחר. מצב טוב. נייר כהה, מספר כתמים. כריכה מקורית, עם פגמים ובלאי.

פתיחה: \$4000

הערכה: \$5000-8000

memorial plaque on the house in which he lived, describing him "a friend of the people". His novellae and writings appear in the book "Ba'al Shem M'Michelstadt (Machon Yerushalayim, 2006).

Notebook, 20.5 cm. Approximately [3] pages in the handwriting of the Ba'al Shem of Michelstadt + [14] pages of homilies in Yiddish from another writer. Good condition, dark paper, several stains. Contemporary binding, with damages and wear.

Opening price: \$4000

Estimate: \$5000-8000

58. Manuscript, Conciliador by Rabbi Menasseh Ben Israel - Hebrew Translation in the Handwriting of Raphael Kirchheim - Frankfurt am Main, Second Half of 19th Century

Manuscript, the Conciliador by Rabbi Menasseh Ben Israel, translated into Hebrew, on the Five Books of the Torah. [Frankfurt am Main, second half of 19th century]. The Conciliador was an eminent work by Rabbi Menasseh Ben Israel (1604-1657). Partly written in Latin and partly in Spanish, the objective of the composition was to reconcile Biblical verses which appear to contradict one another. It is composed of "queries" presenting two "contradictory" verses followed by the reply of the conciliator - a long explanation resolving both verses. The book was intended for a Christian readership aiming to enable them to understand genuine Judaism and at the same time was meant to reinforce faith and the tenets of Judaism in the midst of the Anusim (forced converts to Christianity). The book was a pronounced success, has been translated into various languages and has greatly spread the name of Menasseh Ben Israel in the circle of non-Jewish respected scholars.

The Conciliador was never printed in Hebrew. This is a Hebrew translation of the Five Books of the Torah [incomplete], written by Raphael Kirchheim from Frankfurt am Main. It remains ambiguous if he himself translated the work or if he copied it from an existing translation (In his introduction to the periodical Bikurei Ha'Itim HaChadashim, Vienna 1846, page 3/a in a note, Isaac Samuel Reggio of Gorizia writes that the sage Rabbi Mordechai Luzzatto of Trieste translated the composition into Hebrew, but that translation remains unknown to this day).

This manuscript contains Queries 5-43 of Bereshit, Queries 13-50 of Shemot, Queries 1-9 of Vayikra, 1-15 of Bamidbar and 1-6 of Devarim.

Raphael Kirchheim (1840-1889) was an author, researcher and editor of manuscripts, affiliated with the Reform movement. Born in Frankfurt, he first served as a shochet in the Charedi community of R. Shimshon Refael Hirsh but after Avraham Geiger relocated to Frankfurt, Kirchheim became a radical reformist and was dismissed from his job as shochet.

On the last leaf of this manuscript are family inscriptions of Kirchheim: Dates of the deaths of his parents, his first and second wife and records of the births of his son and daughter.

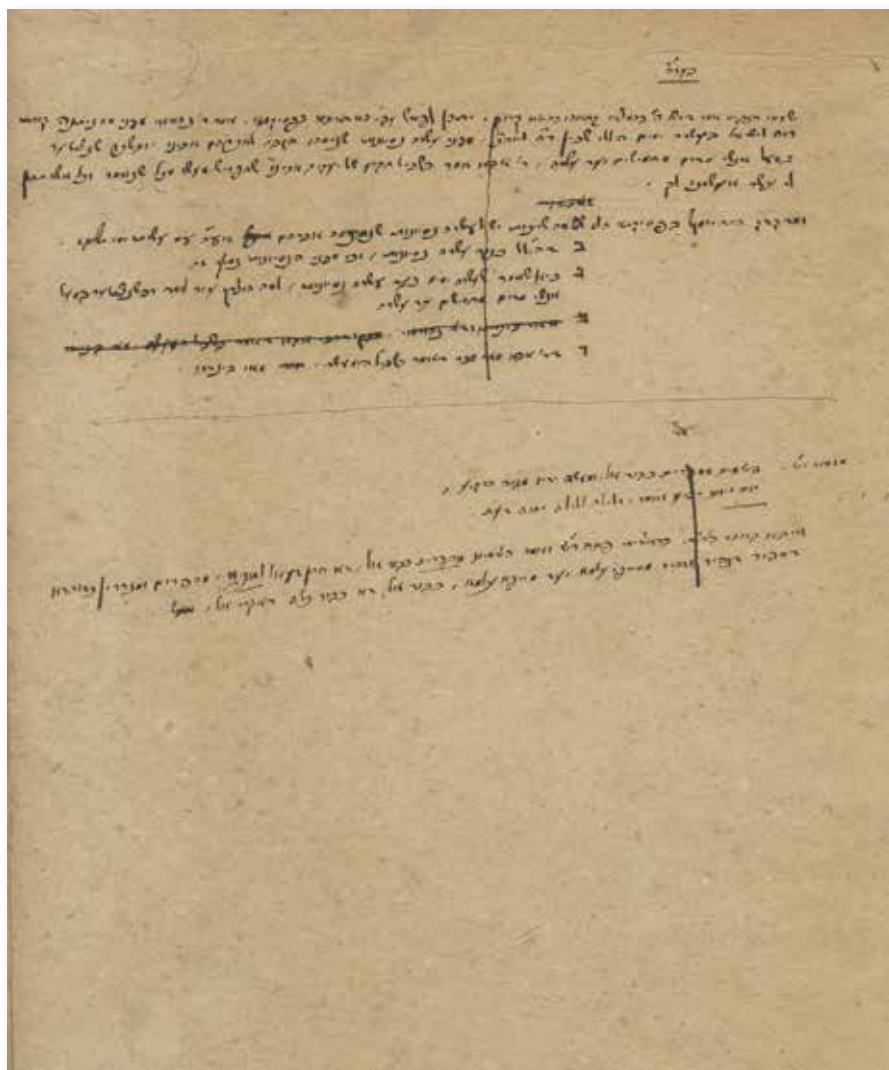
[34] leaves. 36 cm. Fair-good condition. Stains, tears to several leaves and to margins. The last leaf is glued to the old binding (apparently on its verso is a list of books). New leather binding.

Enclosed is an expert's report (photocopy).

Opening price: \$3000

Estimate: \$5000-8000

59

59. Manuscript, Notebook Handwritten by Rabbi Zekil Loeb Wormser - the Ba'al Shem of Michelstadt

Manuscript, notebook handwritten by the kabbalist Rabbi, R. Zekil Loeb Wormser - the Ba'al Shem of Michelstadt. [1831-1841].

Novellae on the Torah and on Nevi'im and Ketuvim in the handwriting of the Ba'al Shem of Michelstadt. Four segments on three pages: on the verse "from there he went up to Beersheba" (Bereshit, 26, 23), on the verse "Seek G-d while he may be found" (Yeshayahu 55, 6), on Psalm 19 and the beginning of the passage "Midrash VeZot HaBeracha" [which he crossed out]. Further in the notebook are several Yiddish homilies by another writer [unidentified].

Kabbalist Rabbi Zekil Loeb (Yitzchak Aryeh) Wormser (1768-1848) - the Ba'al Shem of Michelstadt. Scion of the Luria family, descended from the Maharshal and from

Rashi and from Rabbi Eliyahu (Elijah) Loans, known as the Ba'al Shem of Worms. In his youth, he studied by R. Natan Adler in Frankfurt and later returned to his hometown, Michelstadt. Upon his return, he established his Beit Midrash and served as Rabbi of the city and its district and established a yeshiva which drew many students. He was especially renowned as a tsaddik who worked wonders which earned him the appellation "Ba'al Shem". People from various countries seeking salvation and remedies flocked to his court and many were delivered by his blessings, segulot and amulets. He was celebrated by Jews and non-Jews alike. Reputedly, German soldiers who prayed at his gravesite during WWI all returned from the battlefield healthy and well. The Michelstadt municipality placed a

60a

60. כרך בכתב-יד - מכתבי שו"ת בהלכה - כולל מכתבים מקוריים בכתב-יד קדשם של האדמו"ר בעל "צמח צדק" מליובאוויטש, מהרי"ל מיאנוביץ וגאוני דורם

פירוט חלקי של תוכן הכרך:

- בראש הכרך שני מכתבים בהלכה בכתב-ידו וחתירתו של מהרי"ל מיאנוביץ אל הצמח צדק [בגב אחד המכתבים, רישום הכתובת: "לק"ק לובאוויטש, לכב'... הרב המפורסם מו"ה מענדיל שי'... מק"ק יאנוויטש"]. בשולי המכתבים הערות על תוכן המכתב, כפי הנראה בכתב-ידו של הצמח צדק. • בדף כט/ כמכתב נוסף בהלכה בכתב-ידו וחתירתו של מהרי"ל מיאנוביץ, שנשלח אל רבי יצחק אייזיק עפשטיין מהומל. • העתקות מכתבים נוספים של מהרי"ל בכתב-ידו של רבי יששכר בער.
- כשבעה עמודים בכתב-יד קדשו של הצמח צדק, ושלושה דפים עם הגהות בכתב-ידו בשוליים; ועוד כ-17 עמודים בכתב-יד דומה מאד לכתב-ידו של הצמח צדק, שיתכן והוא כתב-ידו. ושני מקומות נוספים עם הגהות בשולי הדפים בכתב-יד הדומה לכתב-ידו של הצמח צדק, שיתכן והוא כתב-ידו.
- מכתבי שו"ת מאת הרבנים: רבי יוסף יצחק אייזיק ליפשיץ אב"ד אורשא (Orsha), רבי שלמה זלמן ב"ר הלל פאפירין מ"ץ בויעליץ (Veližs/Wieliz), רבי שמעון ב"ר נפתלי מ"ץ בלאזני (Liozna), רבי שלמה ב"ר יוסף מדובראווא (Dubroŭna), רבי יעקב ב"ר משה ליפשיץ מ"מ רוב"ד אמסטיסלאו (מסטיסלאו, Mscislaŭ), רבי יהושע ב"ר צבי מ"ץ וד"ץ בחאטימסק (Chocimsk), רבי יששכר בער ב"ר אריה ליב מלאזני, רבי אברהם ב"ר אביגדור כ"ץ, ועוד. חלק מהמכתבים עוסקים בפולמוסים ומחלוקות בעניני כשרות ושחיטה בקהילות הסביבה. לדוגמה: שלושה מכתבים עוסקים בפולמוס על כשרות השו"ב בקרופקי (Krupki) [ראה תשובה בנדון בשו"ת צמח צדק, יו"ד, סימן רמז]; מכתב ארוך בעניין מאת רבי יהודה ליב מבאבר אל הצמח צדק; תשובה מרבי יששכר בער מליובאוויטש

כרך שלם בכתב-יד, פנקס מכתבי שו"ת בהלכה, הכולל מכתבים מקוריים מכותבים שונים, ביניהם מכתבים בכתב-יד קדשו של האדמו"ר בעל "צמח צדק" מליובאוויטש, מכתבים בכתב יד דודו-זקנו הרה"צ רבי יהודה ליב [מהרי"ל] מיאנוביץ [אחיו של "בעל התניא"], ומכתבים מגאוני האזור באותה תקופה. [ליובאוויטש והסביבה, שנות התק"פ-תר"כ בקירוב; המאה ה-19].

כרך זה היה ברשותו של האגון רבי יששכר בער הורביץ, רב ומורה צדק בעיר ליובאוויטש בתקופת האדמו"ר בעל צמח צדק, ומבאי ביתו ומקורביו של האדמו"ר. במסגרת תפקידו הצטברו אצל רבי יששכר בער מכתבים וכתבי-יד רבים והוא כרך אותם בכרך שלפניו, ואף הוסיף דפי מפתחות בראש הכרך.

הכרך כולל: • מכתבי שו"ת בכתב-יד קדשו של האדמו"ר בעל צמח צדק, והוספות בכתב-יד קדשו על חלק מהדפים האחרים. • מכתבים בכתב-ידו וחתירתו של הרה"צ רבי יהודה ליב [מהרי"ל] מיאנוביץ, אחיו של האדמו"ר הזקן "בעל התניא", בעל שו"ת שארית יהודה. • מכתבים ותשובות מגאוני ורבי הסביבה, חסידיו של הצמח צדק. חלק מן המכתבים נשלחו אל הצמח צדק עצמו וחלקם אל רבי יששכר בער, ועוד מספר תשובות בהלכה שהגיעו לידי רבי יששכר בער, אשר כרך אותם בכרך שלפניו. • העתקות תשובות רבות של בעל "צמח צדק" ומספר תשובות מ"בעל התניא", בכתב-יד רבי יששכר בער וכותבים אחרים. • מכתבים וכתבי-יד שכתב רבי יששכר בער בנושאי הלכה שונים. • מספר אוטוגרפים לא מזהים. פריט אותנטי והיסטורי, המספק הצצה בלתי אמצעית לפעילותו הענפה של האדמו"ר בעל צמח צדק מליובאוויטש כאחד מגדולי הפוסקים בתקופתו, ולמעורבותו של רבי יששכר בער הורביץ שהיה יד ימינו של הצמח צדק, בעריכת כתביו.

60b

אדמו"ר בעל צמח צדק, שנכתבו אליו או אל אחרים, ואותם כרך במספר כרכים, יחד עם העתקות שלו מכתבי הצמח צדק ועם חידושים ורשימות שלו בהלכה, לפנינו אחד מן הכרכים שהכין רבי יששכר בער.

האדמו"ר רבי מנחם מענדל שניאורסון בעל "צמח צדק" (תקמ"ט-תרכ"ח), האדמו"ר השלישי לבית חב"ד. מגדולי דורו בהלכה ובחסידות. תלמיד מובהק לזקנו "בעל התניא". עלה על כס הנשיאות לאחר פטירת חותנו ודודו האדמו"ר האמצעי רבי דוב בער בשנת תקפ"ח. היה מגדולי מנהיגי יהדות רוסיה ופעל רבות לביצור חומות היהדות. בנוסף, היה מגדולי הפוסקים בדורו והשיב תשובות רבות בהלכה לכל רחבי האימפריה הרוסית. תשובותיו הרבות כונסו בשמונת כרכי ספרו שו"ת "צמח צדק" - שעל שמו נקרא.

רבי יהודה ליב מיאנוביץ - המהרי"ל (תק"י בערך-תקפ"ו), גאון מופלג, אחיו של האדמו"ר הזקן רבי שניאור זלמן מלאדי "בעל התניא". היה יד ימינו של בעל התניא, והיה אחראי על עריכת "שולחן ערוך הרב" ועל כתיבת תורותיו של בעל התניא. מתורתו נדפס שו"ת שארית יהודה. עמד בקשרים טובים עם האדמו"ר בעל צמח צדק ומכתבים שהחליפו ביניהם נדפסו בשו"ת צמח צדק.

[108] דף. גודל דפים משתנה. 23 ס"מ בקירוב. מצב משתנה בין הדפים - ביוני-טוב. כתמים, קרעים ובלאי. כריכה פגומה ובלויה. מצורפת חוות דעת מומחה על זיהוי כתב-יד בעל הצמח צדק.

פתיחה: \$40,000

הערכה: \$80,000-120,000

בנידון, ותשובה ארוכה נוספת בכתב-יד הדומה לכתב ידו של הצמח צדק.

• דפים רבים בכתב-ידו של רבי יששכר בער, רובם העתקות תשובותיו של הצמח צדק. • רשימות קיטלוג של רבי ברוך בער על כתב-יד של הצמח צדק ["מפתחות מכ"ק אדמו"ר שי"].

מבדיקה ראשונית נראה כי חלק מתשובות הצמח צדק בכרך שלפנינו לא נדפסו או נדפסו בשינויים, בהשמטות פתיחת המכתב וסיומו, וכדומה.

הגאון החסיד רבי יששכר בער הורביץ (ראה אודותיו: ר' שלום דובער לוין, מבית הגנזים, עמ' קכז-קל). תלמיד מהרי"ל מיאנוביץ ותלמיד האדמו"ר בעל צמח צדק מליובאוויטש. לאחר נישואיו התיישב ביאנוביץ (ינוביצ'י Janavičy) ושם היה לתלמידו של מהרי"ל, וגם לאחר שעזב את יאנוביץ המשיך להתכתב אתו בהלכה. לאחר מכן שימש כמורה הוראה בכמה קהילות. תחילה התקבל למ"ץ בביחוב-חדש בשנת תקפ"ז, ולאחר מכן משנת תקצ"ג ועד תר"ב שימש כמ"ץ בליובאוויטש לצדו של האדמו"ר בעל "צמח צדק". לאחר מכן נתמנה למ"ץ בקאנאטאפ (על תקופה זו מכונה "הרב מקאנאטאפ"). בכל המקומות עסק בהוראה, בפסיקת הלכה ובסידור גיטין, ובמסגרת זו עמד בקשרי שו"ת עם הצמח צדק, ונותנה ממנו התכתבות ענפה בהלכה עם הצמח צדק ועם גדולי רבני דורו. בתקופת כהונתו בליובאוויטש הרבה לדון בהלכה עם הצמח צדק, וגם רבנים משאר עיירות האזור היו מרבים לשאול אותו בהלכה, ולפעמים היו מבקשים שישאל את הצמח צדק ויכתוב להם מה שהשיב לו האדמו"ר. מאחר והיה רגיל לדון בהלכה עם המהרי"ל ועם הצמח צדק נשארו אצלו כתבי-יד רבים הן של מהרי"ל והן של

60c

Tzedek and other eminent scholars of his times. While serving as posek in Lubavitch, he frequently discussed halachic issues with the Tzemach Tzedek, and rabbis from other towns in the area regularly consulted him concerning halachic rulings and at times requested that he present their queries to the Tzemach Tzedek and write them his halachic decision. Since he was used to conferring with the Maharil and with the Tzemach Tzedek, many manuscripts written to him or to others, both by the Maharil and by the Tzemach Tzedek remained in his possession. These he bound into several volumes together with his copies of the letters of the Tzemach Tzedek and by his own halachich novellae and notations - this item is one of those volumes.

R. Menachem Mendel Schneerson, author of Tzemach Tzedek (1789-1866) was the third Chabad Rebbe and an illustrious scholar and Chassid. A close disciple of his grandfather, author of the Tanya, he became rebbe after the death of his father-in-law and uncle the "Middle Rebbe" Dov Ber in 1828. A prominent leader of Russian Jewry, he was very active in reinforcing religious adherence. He was a leading posek of his times and responded to halachic queries which reached him

from all corners of the Russian Empire. His many responsa are concentrated in the eight volumes of his book Tzemach Tzedek, whose title became his cognomen.

R. Yehuda Leib of Janavičy - the Maharil (c. 1750-1826), an exceptional Torah sage, brother and close assistant of the Admor HaZaken Rabbi Shneur Zalman of Liadi "Ba'al HaTanya", was editor of Shulchan Aruch HaRav and responsible for writing the teachings of the Ba'al HaTanya. His own teachings were printed in the She'erit Yehuda responsa. He had a close relationship with the Rebbe, author of Tzemach Tzedek and their correspondence was printed in the Tzemach Tzedek responsa.

[108] leaves. Leaf size varies. Approximately 23 cm. Condition varies among leaves - fair-good. Stains, wear and tears. Damaged, worn binding.

Enclosed in an expert's report regarding the identification of the handwriting of the author of Tzemach Tzedek.

Opening price: \$40,000

Estimate: \$80,000-120,000

60. Manuscript - Letters of Halachic Responsa - Original Letters in the Handwriting of the Lubavitcher Rebbe, Author of Tzemach Tzedek, the Maharil of Janavičy and Other Rabbis

A volume of handwritten halachic responsa, including original letters by various writers. Among them are letters in the handwriting of the Lubavitcher Rebbe, author of Tzemach Tzedek, letters in the handwriting of his great-uncle Rebbe Yehuda Leib [Maharil] of Janavičy [brother of the Ba'al HaTanya], and letters by other Rabbis of their times. [Lubavitch and its surroundings, c. 1820-1860].

This volume was in the possession of R. Yissachar Ber Horwitz, rabbi and posek in the city of Lubavitch who had a close relationship with the rebbe author of Tzemach Tzedek. During the time he held this position, he accumulated many letters and manuscripts which he bound into this volume. He even added index leaves at the beginning.

This volume contains:

- Autograph letters of responsa by the Rebbe, author of Tzemach Tzedek and his handwritten additions to some of the other leaves.
- Autograph letters signed by R. Yehuda Leib [Maharil] of Janavičy, author of She'erit Yehuda, who was the brother of the Admor HaZaken, Ba'al (author of) HaTanya.
- Letters and responsa by Torah scholars and rabbis of his region, Chassidim of the Tzemach Tzedek. Some letters were sent to the Tzemach Tzedek himself and some to R. Yissachar Ber, including several halachic responsa which reached R. Yissachar Ber and were bound in this volume.
- Copies of numerous responsa of the author of the Tzemach Tzedek and several responsa of the Ba'al HaTanya, in the handwriting of R. Yissachar Ber and other writers.
- Letters and manuscripts written by R. Yissachar Ber on various halachic topics.
- Several unidentified autographs.

An authentic and historical item which provides a glimpse into the vast sphere of the activities of the Lubavitcher Rebbe, author of Tzemach Tzedek, in his capacity of one of the leading poskim of his times as well as an indication of the involvement of Rabbi Yissachar Ber Horwitz, the Rebbe's close assistant in editing his writings.

Partial description of the contents:

- At the beginning of the volume are two autograph halachic letters signed by the Maharil of Janavičy to the Tzemach Tzedek [one letter is addressed to "Lubavitch... the famous Rabbi Mendel S...of Janavičy"]. The letter has marginalia, apparently in the handwriting of the Tzemach Tzedek.
- On page 29/1 is another autograph letter with halachic content signed by the Maharil of Janavičy, sent to R. Yitzchak Isaac Epstein of Homyel.
- Copies of more letters of the Maharil in the handwriting of R. Yissachar Ber.

- Approximately seven pages handwritten by the Tzemach Tzedek, and three pages with marginalia in his own handwriting; another approximately 17 pages in a handwriting very similar to that of the Tzemach Tzedek, possibly his own handwriting. Two more places with marginalia in a handwriting similar to that of the Tzemach Tzedek which may be in his own handwriting.

- Letters of responsa by the following rabbis: R. Yosef Isaac Lifshitz Rabbi of Orsha, R. Shlomo Zalman son of R. Hillel Papirin Rabbi in Wieliz (Veližas), R. Shimon son of R. Naftali Rabbi of Liozna, R. Shlomo son of R. Yosef of Dubroŭna, R. Ya'akov son of R. Moshe Lifshitz orator and Rabbi in Mscislaŭ, R. Yehoshua son of R. Zvi Rabbi of Chocimsk, Rabbi Yissachar Ber son of R. Aryeh Leib of Liozna, R. Avraham son of R. Avigdor Katz, and others. Some letters are about polemics and disputes on matters of kashrut and shechita in the surrounding communities. For example, three letters deal with the polemic concerning the validity of the Shochet and Bodek in Krupki [see responsum in the Tzemach Tzedek responsa, Yoreh Deah, Siman 246]: Long letter on this issue by R. Yehuda Leib of Bobr to the Tzemach Tzedek; responsum by Rebbe Yissachar Ber of Lubavitch discussing the same topic and another long responsum in a handwriting similar to that of the Tzemach Tzedek.

- Many leaves handwritten by R. Yissachar Ber, most copies of responsa of the Tzemach Tzedek.
- Lists of R. Baruch Ber cataloging the manuscripts of the Tzemach Tzedek ["Indexes of the Manuscripts of the Rebbe"].

The initial examination of this volume reveals that some of the responsa of the Tzemach Tzedek therein have not yet seen print or were printed with variations, such as omissions of the beginning and end of the letter, etc.

R. Yissachar Ber Horwitz (see: R. Shalom Duber Levin, M'Beit HaGenazim, pp. 127-130), was a disciple of the Maharil of Janavičy and of the Lubavitcher Rebbe, author of Tzemach Tzedek. After his marriage, he settled in Janavičy and became a disciple of the Maharil. Even after he left Janavičy, he continued halachic correspondence with his teacher the Maharil. Later, he served a posek in several communities. First in Bichov-Chodosh [Novyy Pikov] in 1827, and later during 1833-1842 in Lubavitch alongside the Rebbe, author of Tzemach Tzedek. Afterward, he was appointed posek in Konotop (which endowed him with the title "the Rabbi of Konotop"). In all these places, he dealt in halachic rulings and arrangement of gittin and he held a constant correspondence with the Tzemach Tzedek on these topics bequeathing future generations with prolific halachic correspondence with the Tzemach

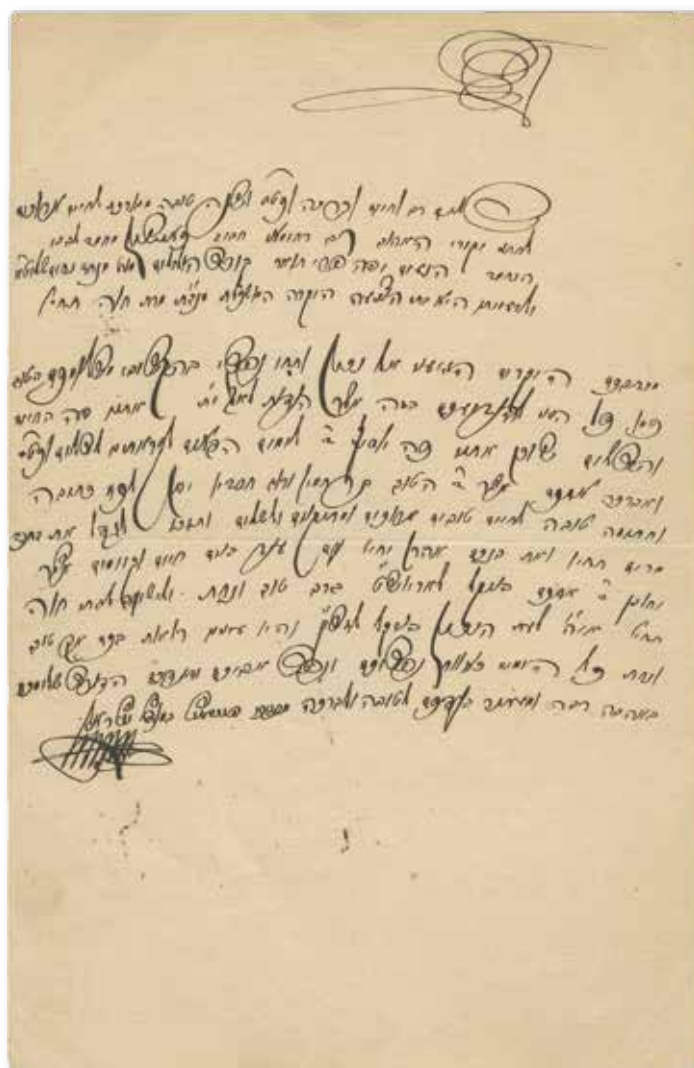

60d

60e

61

61. מכתב האדמו"ר הראשון מהוסיאטין - בנו של רבי ישראל מרוזין

למחצה של הרוזן גולחובסקי, ממשולי גליציה, שיפץ אותה והפך אותו למעון, ובסמוך לה הקים את בית מדרשו. הנהיג את חצרו בפאר והדר-מלכותי כדרך אביו ואחיו. היו לו חסידים עשירים מאד, אותם עודד בעסקיהם אך הזהירם מהתנשאות וממיעוט תורה. בזמנו שגשגה הוסיאטין הגליצאית בגלל אלפי האורחים שנהרו לחצר הקודש.

מצאצאיו יצאו שושלות מפוארות של אדמו"רי בית רוז'ין. בנו ממלא-מקומו הוא האדמו"ר הקדוש רבי ישראל מהוסיאטין, אשר עלה לעת זקנה לעיר תל אביב. בנו הבכור רבי שלום יוסף נפטר בצעירותו בשנת תרמ"ג (אביו של האדמו"ר הנודע רבי משה'ניו פרידמן מקראקא). חתניו היו רבי יצחק מאיר העשיל האדמו"ר מקופיטשניץ, ומקבל המכתב רבי מנחם נחום פרידמן האדמו"ר מבויון-טשרנוביץ (בנו של ה"פחד יצחק" מבויון ונכדו של רבי אברהם יעקב מסדיגורא).

דף 22 ס"מ. נייר איכותי, מצב טוב.

פתיחה: \$16,000

הערכה: \$20,000-30,000

מכתב בחתימת ידו של האדמו"ר הזקן מהוסיאטין רבי מרדכי פייביש פרידמן, לחתנו האדמו"ר רבי מנחם נחום מבויון, "לחתי יקירי האהוב, רב רחמאי חביב כאישון, מחמד לבבי, הנחמד הנעים... קודש הילולים מו"ה מנחם נחום שליט"א, ולרעייתו היא בתי הצנועה היקרה המושכלת... מרת חוה". [הוסיאטין, תר"נ בקירוב]. כתיבת ידי סופר, עם חתימת יד קדשו "מרדכי פייביש במו"ה ישראל". ברכת "שנה טובה ומבורכת לחיים ארוכים... ד' הטוב ברחמיו ורוב חסדיו יתן לכם כתיבה וחתימה טובה לחיים טובים ארוכים ומתוקנים ולשלום, ותזכו לגדל את בתכם מרים תחי' ואת בנכם אהרן יחי' עם עוד בנים חיים וקיימים אשר יחונן ד' אתכם...". האדמו"ר רבי מרדכי שרגא פייביש פרידמן (תקצ"ה-תרנ"ד), צעיר-בניו של האדמו"ר רבי ישראל מרוז'ין. בגיל 16 החל לכהן באדמו"רות יחד עם אחיו הגדולים, אך לאחר שנה וחצי עבר לעיר מיקלונ'ץ וישב בה כשלוש שנים. בשלהי שנת תרי"ד עבר לעיר סטריזוב, ובשנת תרכ"ה הקים את בית מדרשו בעיר הוסיאטין, בה כיהן כאדמו"ר קרוב לשלושים שנה. נודע בהנהגתו האצילית והמלכותית, אשר ניכרה בלשונו, בבגדיו ובכל הליכותיו בקודש. רוזני גליציה התיידדו עמו ונטו לו חסד. בבואו להוסיאטין רכש את טירתו ההרוסה

62. כתב קבלה לשוחט בקהילת קארלסבורג - בכתב-ידו ובחתימתו של האדמו"ר רבי יחזקאל פאנעט בעל "מראה יחזקאל"

כתב קבלה לשוחט, בחתימות ארבעה מראשי הקהילה בקארלסבורג. כסלו תקצ"ד [1833]. בהמשך הדף כתב קבלה נוסף עם שבע חתימות, כשבראש החתומים, חתימת רבה הראשי של העיר והמדינה, הגאון הקדוש רבי "יחזקאל פאנעט החפיק" והמדינה. קארלסבורג, ניסן תקצ"ד [1834].

המסמך כולו נכתב בעצם כתב יד קדשו של רבינו ה"מראה יחזקאל" [ראו צילום כתב ידו המצורף להשוואה].

"המרום כהר"ר אברהם בהר"ר יעקב סג"ל נתקבל פה קהילתנו לשוחט ובודק על משך חצי שנה... וגם הוא מחוייב להתפלל ולעבור לפני התיבה תמידין כסדרן, ומשכורתו תהיה שלימה... מדי שבוע בשבוע... גם הוא מחוייב לחזור על הפתחים בכל יום ה' בשבוע לשוחט לכאן"א על ש"ק..." בחתימות הרבנים: "צבי בה"ה יהודא ליב לוריא רה"ק" [ראש הקהל], "הק' מנחם מענדל בן הרב משה ז"ל" [מדייני הקהילה], "משה ברי"י שטוג--- הכהן" ו"הק' שלמה בה"ה זאב סג"ל".

בכתב הקבלה השני מהתאריך כ"ה ניסן, חתומים: "הק' יחזקאל פאנעט החפיק" והמדינה, "הק' צבי ב"ה יהודא לוריא רה"ק" [ראש הקהל], "הק' מנחם מענדל בן הרב משה ז"ל" [מדייני הקהילה], "הק' יוסף בן כהר"ר ראובן ז"ל", "הק' יוסף בן שלמה ז"ל", "הק' שמואל ב"ה אשר ז"ל" והשוחט בעצמו "נאם אברהם שו"ב דפ"ק ק"ב".

האדמו"ר בעל "מראה יחזקאל", הגאון הקדוש רבי יחזקאל פאנעט (תקמ"ג-תר"ה), גדול תלמידיו של האדמו"ר רבי מנדלי מרימנוב. בצעירותו למד אצל הגאון רבי ברוך פרנקל בעל "ברוך טעם" ואצל גדולי פראג הגאונים רבי שמואל לנדא ורבי אלעזר פלקלש. לאחר נישואיו התגורר בגליציה, שם התקרב לרבו הקדוש מרימנוב. ידועה האגרת שכתב בשנת תקס"ה, בה הסביר לאביו את תוכן תנועת החסידות ואת אישיותו של רבו רבי מנחם מנדל מרימנוב. מכתב זה, שנדפס פעמים רבות, הוא מהמסמכים החשובים ביותר בהיסטוריה של תנועת החסידות. בשנת תקס"ז נתקבל לרב באיסטריק (בפולנית: אוסצ'יקי דולנה; Ustrzyki Dolne), ובשנת תקע"ג עבר לכהן ברבנות טערצאל (Tarczal) שבהונגריה. בשנת תקפ"ג נתקבל לרב ראשי בקארלסבורג (אלבה-יוליה) ורב ראשי למדינת טרנסילבניה כולה. רבי יחזקאל נחשב לאביה הרוחני של יהדות טרנסילבניה שעד לבואו נחשבה לשממה רוחנית, הוא דאג למלמדים בערים השונות, לשוחטים ולמקוואות. בשנת תקצ"ב הוכר רשמית ע"י השלטונות שאישורו את מעמדו כרב ראשי של טרנסילבניה, ונתנו לו סמכויות לדון בדיני קנסות וממונות.

אבי תנועת החסידות במדינת טרנסילבניה. הספר הראשון מתורתו של רבי מנדל מרימנוב שנדפס, הוא הספר הקדוש "מנחם ציון" (טשרנוביץ, תרי"א) ובו מאמרי חסידות ששמע רבי יחזקאל פאנעט מרבו הקדוש. בניו הקדושים היו מתלמידי ה"חתם סופר" למרות שנהגו בחסידות: בנו בכורו רבי חיים בצלאל פאנעט אב"ד טאשנאד (תקס"ג-תרל"ד), ובנו השני רבי מנחם מנדל פאנעט אב"ד דעעש (תקע"ח-תרמ"ה), אבי שושלות אדמו"רי דעעש.

דף 17.5x20.5 ס"מ. נייר איכותי. מצב טוב-מאד.

פתיחה: \$15,000

הערכה: \$20,000-30,000

61. Letter by the First Husiatyn Rebbe - Son of Rabbi Yisrael of Ruzhin

Letter signed by the elder Husiatyn Rebbe, Rebbe Mordechai Feibish Friedman, to his cherished son-in-law Rebbe Menachem Nachum of Boyan, "To my dear beloved son-in-law... Rabbi Menachem Nachum, and his wife, my dear clever modest daughter... Chava". [Husiatyn, c. 1890].

Scribal writing, with the signature of the Rebbe "Mordechai Feibish son of Rabbi Yisrael". With good wishes: "A good, blessed year for long life... G-d in his mercy and compassion should give you a ketiva v'chatima tova... and you should merit raising your daughter Miriam and your son Aharon with other children that G-d should give you...".

R. Mordechai Shraga Feibish Friedman (1835-1894), the youngest son of R. Yisrael of Ruzhin, at the age of 16 began to serve as rebbe in conjunction with his elder brothers, but after one and a half years he moved to Mykulyntsi and resided there three years. In 1854 he relocated to Strzyżów and in 1865 he established his court in Husiatyn and served there as rebbe for almost 30 years. He was renowned for his noble aristocratic conduct which was evident in his speech, his dress and in his entire conduct. The Galician dukes were friendly with him and treated him favorably. In his arrival in Husiatyn, he purchased the castle of Duke Gluchovsky, a Galician governor. He renovated it and converted it into his residence and adjacent to his home he established his Beit Midrash. He conducted his court with grandeur and majestic splendor as his father and brothers before him. He had very wealthy Chassidim and he encouraged their dealings in business but warned them from the pitfalls of pride and neglect of Torah study. In his days, Husiatyn thrived due to the thousands of guests that swarmed to his holy court.

Splendid dynasties of Ruzhin rebbes descended from R. Mordechai Shraga Feibish. His son who succeeded him was R. Yisrael of Husiatyn who in his senior years immigrated to Tel Aviv. His eldest son, R. Shalom Yosef died at a young age in 1883 (father of the renowned Rebbe Moshe'nyu Friedman of Cracow). His sons-in-law were R. Yitzchak Meir Heshel the Kopychyntsi Rebbe, and the recipient of this letter, R. Menachem Nachum Friedman, the Boyan-Chernivtsi Rebbe (son of the Pachad Yitzchak of Boyan and grandson of Rebbe Avraham Ya'akov of Sadigura).

Leaf 22 cm. High-quality paper, good condition.

Opening price: \$16,000

Estimate: \$20,000-30,000

62. Letter of Acceptance for a New Shochet in the Carlsberg Community - Handwritten and Signed by Rebbe Yechezkel Panet, Author of Mareh Yechezkel

Letter of acceptance (Ktav Kabbala) for a new shochet in the Carlsberg community, signed by four of its rabbis. Kislev 1833. Beneath it is another letter of acceptance with seven signatures, headed by the signature of the Chief Rabbi of the city and the region, Rabbi "Yechezkel Panet". Carlsberg, Nissan 1834.

The entire document was written by the Mareh Yechezkel [see enclosed photocopy of his handwriting for comparison].

"R. Avraham son of R. Ya'akov Segal has been accepted here in our community as a shochet and bodek for half a year...He is also obligated to lead prayers on a regular basis and will receive a full salary...each week...He must also make the rounds each Thursday to slaughter for each person before Shabbat...". Signed: "Zvi son of Yehuda Leib Luria Head of Congregation", "Menachem Mendel son of R. Moshe [a dayan in the community]", "Moshe son of Y. Shtug--- HaCohen" and "Shlomo son of R. Ze'ev Segal".

The second letter of acceptance from the 25th of Nissan is signed: "Yechezkel Panet", "Zvi son of Yehuda Luria, Head of the congregation", "Menachem Mendel son of R. Moshe [dayan in the community]", "Yosef son of R. Reuven", "Yosef son of Shlomo", "Shmuel son of Asher" and the shochet himself "Avraham shochet v'bodek".

The author of Mareh Yechezkel, R. Yechezkel Panet (1783-1845), leading disciple of R. Mendeli of Rymanów, in his youth was disciple of R. Baruch Frankel, author of Baruch Ta'am and of the great Prague Torah scholars R. Shmuel Landau and R. Elazar Fleckeles. After his marriage, he moved to Galicia and there became close to R. Mendeli. He is known to have written a letter to his father in 1905 explaining the essence of Chassidism and describing his teacher R. Menachem Mendel of Rymanów. This letter which has seen multiple printings is one of the most significant documents in the history of Chassidism. In 1807, R. Panet was appointed Rabbi of Ustrzyki Dolne and in 1813, he moved to serve in the

62a

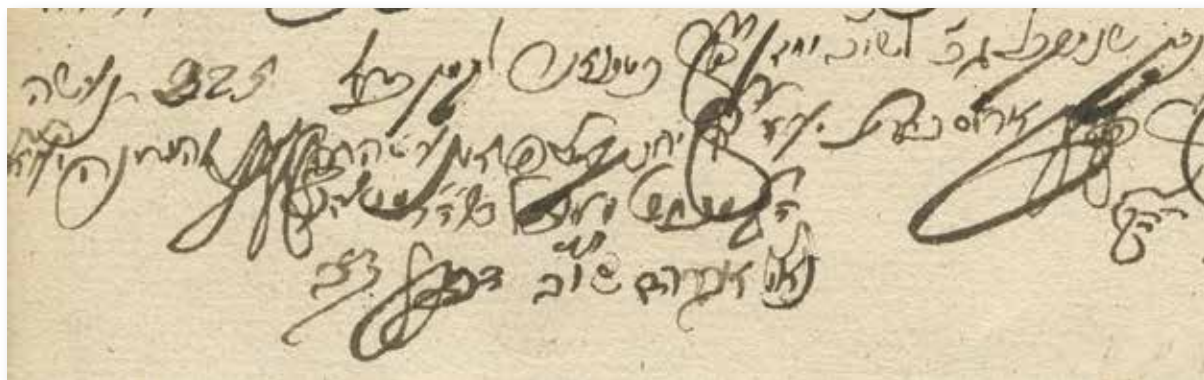
Tarcal rabbinate in Hungary. In 1823, he was crowned Chief Rabbi of Carlsberg and of all of Transylvania. R. Yechezkel is considered the spiritual father of Transylvanian Jewry which was a spiritual desert until his coming. He brought teachers, shochtim and mikva'ot to the various towns and cities. In 1832, his position as Chief Rabbi of Transylvania was officially recognized by the government and he was given the authority to adjudicate monetary claims.

He was the father of the Chassidic movement in Transylvania. The first printed book of the teachings of Rebbe Mendel of Rymanów is Menachem Zion (Chernivtsi, 1851) containing Chassidic articles which R. Yechezkel heard from his holy teacher. His sons were disciples of the Chatam Sofer although they adhered to Chassidic customs. His eldest, R. Chaim Bezael Panet was Rabbi of Tășnad (1803-1874) and his second son R. Menachem Mendel Panet was Rabbi of Dej (Deysh) (1818-1884), ancestor of the Dej (Deyzh) chassidic dynasty.

Leaf 17.5X20 cm. High-quality paper. Very-good condition.

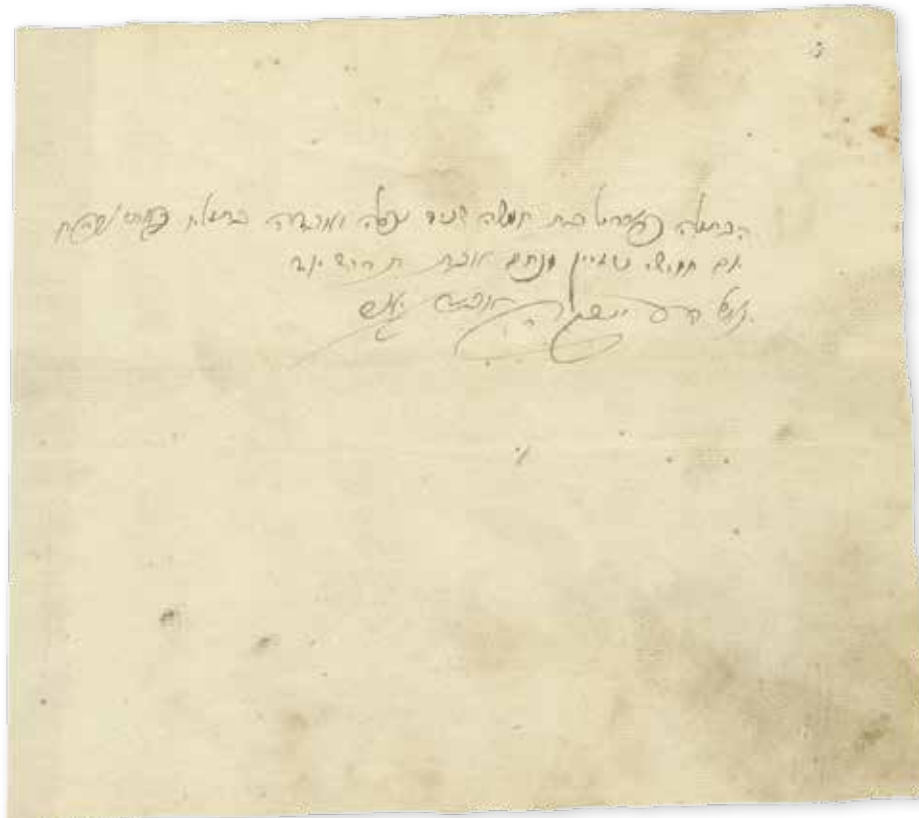
Opening price: \$15,000

Estimate: \$20,000-30,000

62b

63

63. Letter of Confirmation by Rebbe Yeshaya Schorr of Iași, Author of Kelil Tiferet

A letter of confirmation, handwritten and signed by R. "Yeshaya Schorr, Rabbi of Iași". Iași (Romania), 1850.

Letter of confirmation for a "Mukat Etz", "the virgin... at five years of age fell and lost her virginity".

R. Yeshaya Schorr, Rabbi of Iași (1780-1879, Encyclopedia L'Chassidut Vol. 2, p. 496), author of the Kelil Tiferet, was one of the eldest rebbes in his times and a brilliant scholar, kabbalist and renowned miracle-worker. He was a disciple of great Chassidic masters: R. Mordechai of Kremenets disciple of the Ba'al Shem Tov, R. Avraham Yehoshua Heshel the Ohev Yisrael of Apta, R. Zvi of Zhydachiv, and R. Menachem Mendel of Kosava. He died in 1879, close to one hundred years old.

Leaf 18X21 cm. High-quality paper. Good condition.

Opening price: \$6000

Estimate: \$12,000-15,000

63. מכתב אישור מהאדמו"ר רבי ישעיה שור מיאסי, בעל "כליל תפארת"

מכתב אישור בכתב-ידו וחתימתו של רבי "ישעיה שור אב"ד יאסי". יאסי (lași, רומניה), תר"י [1850].

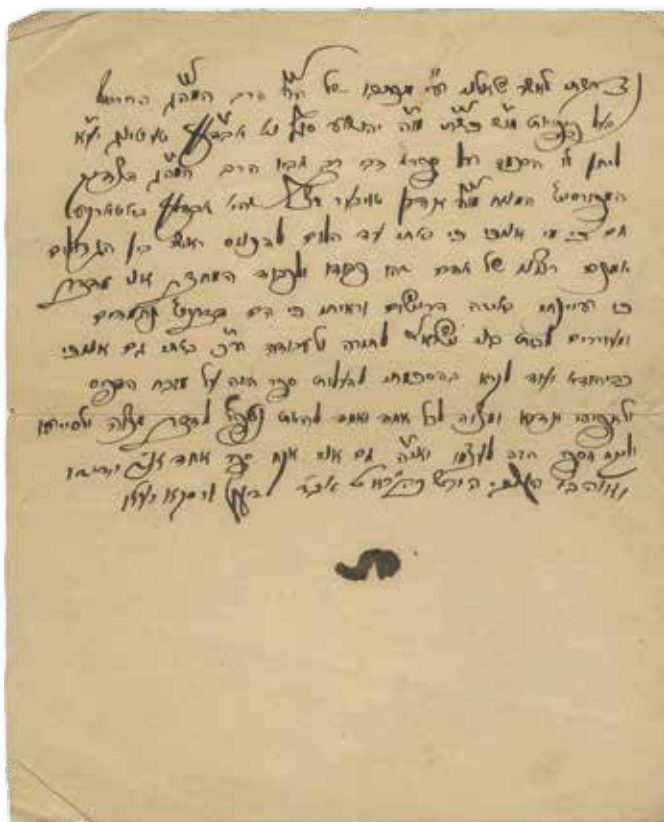
אישור ל"מוכת עץ" "הבתולה... בת חמשה שנים נפלה ואבדה בתולי".

הגאון הקדוש והמקובל רבי ישעיה שור אב"ד יאסי (תק"מ-תרל"ט, אנצי' לחסידות ב', עמ' תצ"ו), בעל "כליל תפארת". זקן אדמו"רי דורו. גאון ומקובל, קדוש ובעל-מופת מפורסם. מתלמידיהם של גדולי החסידות: רבי מרדכי מקרמניץ תלמיד הבעל שם טוב, רבי אברהם יהושע העשיל ה"אוהב ישראל" מאפטא, רבי צבי מזידיטשוב ורבי מנחם מנדל מקוסוב. נפטר קרוב לגיל מאה בשנת תרל"ט.

דף 18X21 ס"מ. נייר איכותי. מצב טוב.

פתיחה: \$6000

הערכה: \$12,000-15,000

64

64. מכתב הסכמה מהאדמו"ר רבי צבי הירש מליסקא

מכתב האדמו"ר רבי צבי הירש מליסקא, החותם בחתימתו המלאה: "הק' צבי הירש בהר"א ז"ל אב"ד דק"ק ליסקא יע"א".

הסכמה להדפסת ספר הדרושים של הגאון הצדיק רבי אהרן טויבער אב"ד באטארקס, שנדפס ע"י בנו רבי יהושע סג"ל אב"ד טעטינג. "... כי עינתי באיזה דרושים וראיתי כי הם דברים נחמדים ומעוררים לבות בני ישראל לתורה ולעבודה".

הגאון הקדוש רבי צבי הירש פרידמן, הרב מליסקא (תקנ"ח-תרל"ד), מגדולי האדמו"רים בהונגריה, מהדור הראשון של תנועת החסידות בהונגריה. מתלמידיו של בעל ה"ישמח משה" ושל האדמו"רים רבי שלום מבעלז, רבי ישראל מרוזין, רבי מאיר מפרמישלן וה"דברי חיים" מצאנז. נודע כפועל ישועות ומכל קצוי הארץ הגיעו להתברך מפיו. מחבר הספרים "אך פרי תבואה", "הישר והטוב" ועוד. תלמידו הגדול הוא רבי ישעיה מקרסטיר, שחותם בכל חתימותיו: "שהיה משמש בקודש אצל הרב הצדיק מליסקא זי"ע".

מקבל המכתב, שר' צבי הירש מכנה עצמו "ידידו ואוהבו", הוא הגאון רבי יהושע הלוי טויבער (תקע"ח-תרמ"ד), בנו של הגאון רבי אהרן טויבער אב"ד באטארקס (תקל"ד-תר"ז), שהיה מתלמידי רבי ברוך פרנקל בעל "ברוך טעם" ומתלמידי ה"חתם סופר". הסכמה זו של מוהרצ"ה מליסקא נדפסה בדף האחרון של ספרו יד אהרן ח"א, שנדפס בפרשבורג תרכ"ט.

דף 21 ס"מ. מצב טוב-בינוני. קרע בקפל הנייר. מעט בלאי.

פתיחה: \$10,000

הערכה: \$15,000-20,000

64. Letter of Approbation by Rebbe Zvi Hirsh of Liske

A letter by Rebbe Zvi Hirsh of Liske, with his full signature: "Zvi Hirsh son of R. A. Av Beit Din of Liske". Approbation for the printing of the book of homilies of R. Aharon Tauber Rabbi of Bátorove Kosihy, printed by his son R. Yehoshua Segal Rabbi of Tetting. "...I have studied some of the homilies and saw that they are pleasing and inspiring to Jewish people to study Torah and perform mitzvot".

R. Zvi Hirsh Friedman, the Rabbi of Liske (1798-1874), a leading Hungarian rebbe, disciple of the author of Yismach Moshe and of R. Shalom of Belz, R. Yisrael of Ruzhin, R. Meir of Premishlan and the Divrei Chaim of Sanz. Known as a wonder-worker, people flocked to him from all over the country for blessings. Author of Ach Pri Tevuah, HaYashar V'Hatov, etc. His great disciple

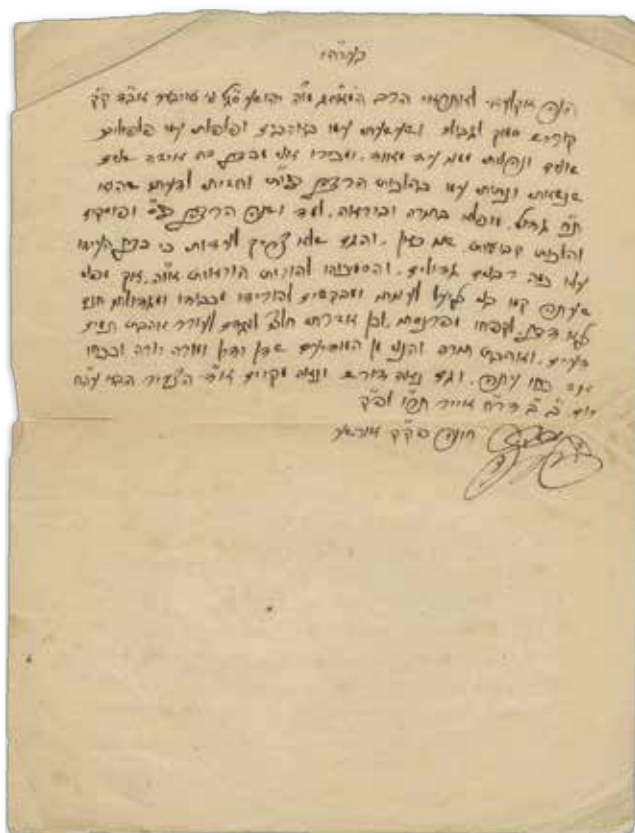
was R. Yeshaya of Kerestir, whose signatures always read: "Mashbak (assistant) of the Rabbi Tsaddik of Liske".

The recipient is R. Yehoshua HaLevi Tauber (1818-1884), son of R. Aharon Tauber Rabbi of Bátorove Kosihy (1774-1856), who was a disciple of R. Baruch Frankel, author of Baruch Ta'am and disciple of the Chatam Sofer. This approbation by R. Zvi Hirsh of Liske was printed on the last page of his book Yad Aharon Part 1, printed in Pressburg in 1869.

Leaf, 21 cm. Good-fair condition. Tear to paper fold. Minor wear.

Opening price: \$10,000

Estimate: \$15,000-20,000

65

65. An Interesting Letter of Smicha by Rabbi Chaim Kitza, Rabbi of Irsa

An interesting autograph letter of Smicha (ordination) signed by R. Chaim Kitza, Rabbi of Irsa, Hungary. Iyar 1846.

Ordination of R. Yehoshua Segal Tauber, Rabbi of Kiskörös. "...I have been delighted with our Torah discussion on various topics and enjoyed him immensely, and I know him for several years in which I have discussed many halachic issues... that he is an amazing Torah scholar great in Torah and fear of Heaven, repeatedly reviewed the Talmud and poskim... Although he does not need testimony... however, because now evil people have arisen to distress him and wish to demote him from his honor and high stature... Therefore I have risen to oppose them...I proclaim that he can be 'Yadin Yadin Yoreh Yoreh'..."

R. Chaim Kitza (ca. 1770-1850), Rabbi of Albertirsa (Irsa), Hungary, author of Otzar Chaim, son of R. Yitzchak Kitza head of the Beit Din of Óbuda (Alt-Ofen). As early as the age of 13, he delivered public discourses in the Óbuda Beit Midrash in the presence of his teacher the Maharam Mintz and hundreds of Torah scholars and resolutely and cleverly debated Torah issues. In 1820, after his brother-in-law R. Amram Chassida (Rosenbaum) made Aliya to Eretz Israel, Rabbi Chaim succeeded him as Rabbi of Albertirsa. His son R. Meir Schlesinger-

65. מכתב "סמיכה" מעניין בכתב ידו של הגאון רבי חיים קיצע אב"ד אורשא

מכתב סמיכה מעניין בכתב ידו וחתמתו של רבי חיים קיצע, אב"ד אורשא. "אורשע" (Irsa, הונגריה) אייר תר"ו [1846]. סמיכה לרבי יהושע סג"ל טויבער אב"ד קוריש. "...ושעשעתי עמו באהבים ופלפלתי עמו פלפולים שונים ונהייתי ממנו עד מאד, ומכירו אני מכבר זה איזה שנים שנשאתי ונתתי עמו בהלכות הרבה... שהוא ת"ח גדול מופלא בתורה וביראה, למד ושנה הרבה בש"ס ופוסקים... והגם שלא צריך לעדות... אך מפני שעתה קמו בני בליעל לענותו ומבקשים להורידו מכבודו וגדולתו... לכן אזרתי חלצי לנגדם... והני מן המודיעים שכן ידיו ומורה יורה וככחו אז כן עתה, וגם נאה דורש ונאה מקיים..."

הגאון רבי חיים קיצע (תק"ל בערך-תר"י), אב"ד אורשא (הונגריה), בעל "אוצר חיים", בנו של הגאון רבי יצחק קיצע ראש ב"ד אובן-ישן. כבר בהיותו בגיל 13 דרש ברבים בביהמ"ד באובן-ישן במעמד רבו הגאון מהר"ם מינץ ומאות תלמידי חכמים, ופלפל עמם בעז ובחכמה. בשנת תק"פ עלה לכהן ברבנות אורשא - על מקום גיסו הגאון הקדוש רבי עמרם חסידיא (רחנבויים) אב"ד אורשא שעלה לארץ ישראל. בנו רבי מאיר שלזינגר-קיצע, כיהן כרב בכמה קהילות, והיה בן-ביתו של הגאון הקדוש רבי משה דוד אשכנזי אב"ד טולטשווא.

מקבל ה"סמיכה", הגאון רבי יהושע הלוי טויבער (תקע"ח-תרמ"ד), בנו של הגאון רבי אהרן טויבער אב"ד באטורקעס בעל "יד אהרן". תלמידים של רבי פנחס ליב פריעדן אב"ד קאמארן ושל רבי צבי הירש חריף הלר באויבן-ישן. נסמך להוראה מה"חתם סופר" וגדולי רבני דורו, ואף התקבל לרבנות בעיר קוריש, אך עקב רדיפות שונות מאנשי העיר, נאלץ לחזור ולבקש "סמיכות" מרבנים שונים. בסופו של דבר עבר לכהן ברבנות טעטינג. ראה אודות כך בספר חידושי מהר"י כ"ץ (ירושלים, תשי"ט), שם גם נדפס צילום של כתב הסמיכה שלפנינו. ראה חומר מצורף (וראה פריט הבא).

דף 22 ס"מ. מצב טוב, קרעים קלים ובלאי. 13 שורות בכתב ידו וחתמתו.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$2000-4000

Kitza served as rabbi of several communities and was a household member of R. Moshe David Ashkenazi Rabbi of Tolcsva.

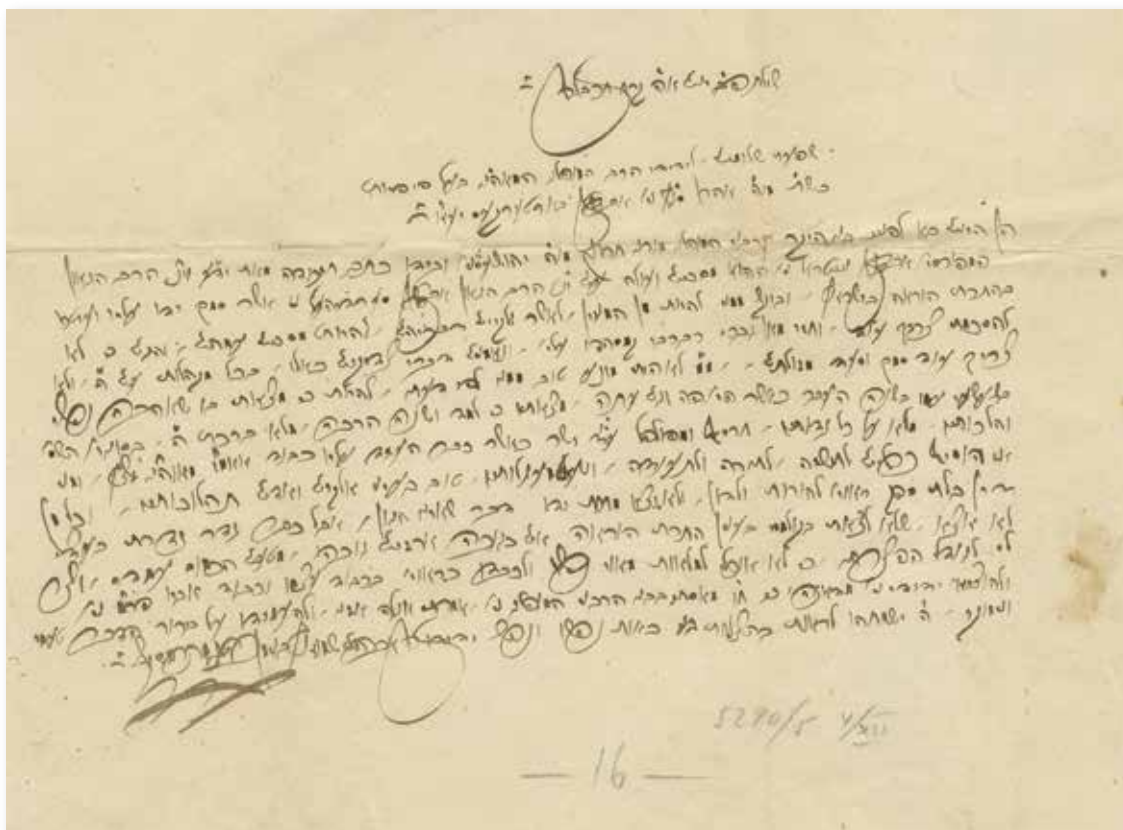
The recipient, R. Yehoshua HaLevi Tauber (1818-1884), son of R. Aharon Tauber Rabbi of Bátorove Kosihy (Bátorkesz), author of Yad Aharon. Disciple of R. Pinchas Leib Frieden Rabbi of Komárno and of R. Zvi Hirsh Charif Heller of Óbuda (Alt-Ofen). He was ordained by the Chatam Sofer and by leading rabbis of his times and was appointed Rabbi of Kiskörös, but harassment by some of the city residents forced him to seek smicha from various rabbis to reinforce his position. Finally, he moved to Nagytétény. See the book of novellae by Mahari Katz (Jerusalem, 1959), with a picture of this letter of semicha. See enclosed material (and see next item).

Leaf, 22 cm. Good condition, minor tears and wear. 13 handwritten lines, signed.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-4000

66

66. מכתב בענין "סמיכה" לרבנות - בכתב-ידו וחתיתתו של ה"כתב סופר" - פרשבורג, תר"ב

כבר התכתב בהלכה עם גדולי תלמידי אביו. בתחילה הסתיר את התמדתו ודרגתו הגבוהה בתורה מפני אביו, אך עם הזמן הכיר אביו בגדלותו התורנית ויעדו להמשיך דרכו בשיעורי הישיבה ובהשבת תשובות בהלכה לרבנים שונים מרחבי העולם. אביו הגדול הדריכו בדרכי הלימוד בנגלה ובנסתר, ואף שלח לו ספרי קבלה שילמד בהם. עם פטירת אביו בתשרי ת"ר (1839), עלה על מקום אביו ברבנות העיר הגדולה פרשבורג, ובראשות הישיבה למרות שהיה אז צעיר לימים כבן-24 שנים, כסתו היתה נתונה בין גדולי הרבנים בדורו שהעריכוהו כאחד מגדולי הדור. עמד בראש מלחמת הרבנים, אשר לחמו מלחמת ה' בהיווצרות תנועת הריפורמה הכפרנית, ועל פי הוראתו התבדלו קהילות הונגריה לקהילות אורתודוקסיות נפרדות. סמכותו ההלכתית היתה גדולה ודבריו התקבלו להלכה ולמעשה אף בעיני זקני רבני דורו. ישיבת פרשבורג שעמד בראשה היתה החשובה שבישיבות הונגריה - בתקופת ה"כתב סופר" למדו בישיבה בין 300 ל-400 בחורים, כשרוב בני הישיבה היו בחורים מטובי הבוגרים של ישיבות הונגריה האחרות. יש לציין כי אחוז ניכר מרבני הונגריה ומרכז-אירופה, היו מבוגרי ישיבת פרשבורג. דף 27 ס"מ. 16 שורות בכת"י. מצב טוב. סימני קיפול מכתב, כתמים קלים, בלאי בקפלים. רישום כתובת מעבר לדף בכתב ידו של ה"כתב סופר".

פתיחה: \$10,000
הערכה: \$12,000-15,000

מכתב נאה ומעניין, בכתב ידו וחתיתתו של הגאון רבי אברהם שמואל בנימין סופר בעל ה"כתב סופר". פרשבורג, תר"ב [1842]. מכתב להגאון רבי אהרן הלוי טויבער אב"ד בארטערקעס, אודות "סמיכה" לבנו הגאון רבי יהושע טויבער, שבא לבקש ממנו סמיכה. ה"כתב סופר" משבח את בנו הנ"ל מאד, "כי מצאתי בו את שאהבה נפשי בשעשעי עמו בשנה העברה... וגם עתה מצאתי כי למד ושנה הרבה, מלא ברכת ד' בסוגיות הש"ס והלכותיו, מלא על כל גדותיו. חריף ומפולפל על דרך ישר כאשר כבר העיד עליו כבוד אאמ"ו מאור הגולה זצ"ל... טוב בעיני אלוקים ואדם...". אך עם כל זאת, הוא מסרב לתת סמיכה כי "כבר גדר גדרתי בעדי לא אצא, שלא לצאת בקולמסי בענין התרת הוראה". הגאון רבי יהושע הלוי טויבער (תקע"ח-תרמ"ד), בנו של הגאון רבי אהרן טויבער אב"ד בארטערקעס בעל "יד אהרן". תלמידים של רבי פנחס ליב פריעדן אב"ד קאמארן ושל רבי צבי הירש חריף הלר באויבן-ישן. נסמך להוראה מה"חתם סופר" וגדולי רבני דורו, ואף התקבל לרבנות בעיר קוריש, וברבנות טעטינג. ראה אודות כך בספר חידושי מהר"י כ"ץ (ירושלים, תשי"ט), שם גם נדפס צילום של המכתב שלפנינו. ראה חומר מצורף (וראה פריט קודם). הגאון רבי אברהם שמואל בנימין סופר (תקע"ה-תרל"ב), בנו בכורו של ה"חתם סופר" וממלא מקומו ברבנות וראשות ישיבת פרשבורג. מגדולי דורו. תלמידיו היו גדולי הרבנים במדינת הונגריה וסביבותיה. חיבוריו בשו"ת, חידושי ש"ס ועל התורה נקראו בשם "כתב סופר". עוד קודם לידתו חזה אביו הגדול בעל "חתם סופר" כי נשמתו של צדיק עתידיה לרדת לעולם, ואכן מילדותו ניכר בגודל קדושתו ודבקותו בלימוד התורה כאחד מגדולי ישראל. בעודו נער בן 17-18

67. מכתב מעניין מהגאון רבי דוד דייטש בעל "אוהל דוד"

מכתב (6 שורות) בכתב ידו וחתימתו של הגאון רבי דוד דייטש. [עיר חדש, נאומאמעסטאן, כסליו תקפ"ב [1821]. מכתב מעניין שנשלח כתשובה אל הגאון רבי יהודה ליב אב"ד מאקאווא (Makó), הונגריה), שפנה אליו בדברי תורה. רבי דוד דייטש מתחמק בעדינות ובענוות-חן מלענות לקושיותיו: "... הגיעני מכתבו ובתוכו דברי תורה, קושי[ות], ואהובי ידידי לא עלי המלאכה לגמור ולתרץ כל הקושי[ות], ואני אינני כבן עזאי בשוקי טבריה, ומה לי להטריחו וגם לרבות הוצאות. לכן אתו הסליחה ולמחול לי. דברי הק' דוד דייטש". בשולי המכתב הוא מוסיף: "יקבל חברי ואינני מבקש תשלומי[ן]". מעבר לדף רישום כתובת בכתב ידו: "לק' מאקאווי - ליד הרב המאה"ג מהרי"ל נר"ו אב"ד ור"מ דק"ה נ"ל".

הגאון רבי דוד דייטש אב"ד עיר-חדש (תקט"ז-תקצ"א; אישים בתשובות חת"ס, עמ' קיג), בעל "אהל דוד". מגדולי דורו הנודעים. תלמיד ה"נודע ביהודה" בפראג והמהר"ם ברבי בפרשבורג. כיהן כאב"ד יעמניץ, פראנקירכן, וסרדעהלי. משנת תק"ע ועד לפטירתו כיהן כאב"ד ב"עיר חדש" (נאומאמעסטאן). מחידושו על הש"ס נדפסו בספריו "אהל דוד". עמד בקשרי שו"ת ענפים עם גדולי דורו, כגון רבו ה"נודע ביהודה", ה"חתם סופר" ובעל ה"ישמח משה". ה"חתם סופר" כתב בהסכמה על ספרו: "אותו צדיק קדוש ישראל גאון עולם... ראיתי בתוכו דברים נפלאים מסולאים בפז... אשרינו אם זכינו לשיחתו ולאורו... זכות הצדיק יעמוד לנו להגן בעדנו מכל רע".

מקבל המכתב: הגאון רבי יהודה ליב (מהרי"ל) סג"ל מקשונז', שכיהן כאב"ד מאקאווא למעלה מחמישים שנה (נפטר תקפ"ד). מזקני רבני דורו. תלמיד רבי ירמיה מסאנטוב. בשנת תק"ל נתמנה לרבנות מאקאווא ביזמתם של בעל ה"נודע ביהודה" ושל רבי וואלף בוסקוביץ בעל "סדר משנה". התכתב בהלכה עם ה"נודע ביהודה" [ראה שו"ת נודע ביהודה, מהדו"ת, י"ד סימן קלח]. עמד בראש הלוחמים נגד הרפורמי אהרן חורניער, בפולמוס אודות כשרות דג השטירל. בספריו על הפולמוס מגנה אהרן חורניער את דרכיו של מהרי"ל סג"ל והנהגותיו בקדושה ובחסידות בפרהסיא שהם "להחניף עמי הארץ בהנהגת חסידותו" [ומתוך "גנותו" של חורניער, אתה בא לידי שבחו של רבי יהודה ליב סג"ל...].

דף 24 ס"מ. מצב טוב. כתמים ובלאי. סימני קיפול.

פתיחה: \$5000

הערכה: \$8000-12,000

66. Letter Regarding Smicha for the Rabbinate - Handwritten and Signed by the Ktav Sofer - Pressburg, 1842

Interesting autograph letter signed by Rabbi Avraham Shmuel Binyamin Sofer, author of the Ktav Sofer. Pressburg, 1842.

Letter to R. Aharon HaLevi Tauber Rabbi of Bátorove Kosihy (Bátorkesz), regarding Smicha (Rabbinic ordination) for his son R. Yehoshua Tauber, who applied to the Ktav Sofer for ordination. The Ktav Sofer highly praises his son and his Torah knowledge, cleverness and character traits. However, he refuses to give him semicha because "I have already restricted myself without exception, to refrain from writing authorizations for smicha".

R. Yehoshua HaLevi Tauber (1818-1884), son of R. Aharon Tauber Rabbi of Bátorove Kosihy (Bátorkesz), author of Yad Aharon. Disciple of R. Pinchas Leib Frieden Rabbi of Komárno and of R. Zvi Hirsh Charif Heller of Óbuda (Alt-Ofen). He was ordained by the Chatam Sofer and by leading rabbis of his times and served in the Kiskőrös and Nagytétény rabbinates. See the book of novellae by Mahari Katz (Jerusalem, 1959), with a picture of this letter. See enclosed material (and see previous item).

R. Avraham Shmuel Binyamin Sofer (1815-1871), eldest son of the Chatam Sofer and his successor in the Pressburg rabbinate and as head of the Pressburg Yeshiva. Eminent Torah scholar, his disciples were leading rabbis in Hungary and its region. His works of responsa, Talmudic and Torah novellae were titled Ktav Sofer.

Before his birth, his illustrious father, author of the Chatam Sofer foresaw that the soul of a tsaddik was to descend to the world and indeed, from his youth his holiness and devotion to Torah were evident. At the young age of 17-18, he exchanged halachic correspondence with his father's leading disciples. At the beginning, he concealed the tremendous diligence and proficiency of his vast Torah knowledge from his father, but with time, his father discerned his Torah stature and designated him as his successor in delivering discourses in the yeshiva and in halachic responsa to various rabbis throughout the world. His illustrious father guided him down the path to greatness in knowledge of revealed and hidden Torah and sent him Kabbalistic books to peruse. After his father's sudden death in 1839, he succeeded his father as rabbi and head of yeshiva at the young age of 24 and was included in the sphere of the foremost Torah leaders of his times. He headed the rabbis who fought against the Reform movement and gave instructions to separate Hungarian communities into separate Orthodox entities. His halachic authority was widely accepted even by leading Torah scholars of his times. The Pressburg Yeshiva which he headed was the leading yeshiva in Hungary in the days of the Ktav Sofer, 300-400 students attended the yeshiva, most alumni of other Hungarian yeshivot. A substantial percentage of the rabbis serving in Hungary and central-Europe had been students at the Pressburg Yeshiva.

Leaf, 27 cm. 16 handwritten lines. Good condition. Folding marks, minor stains, wear to folds. Address written on verso in the handwriting of the Ktav Sofer.

Opening price: \$10,000

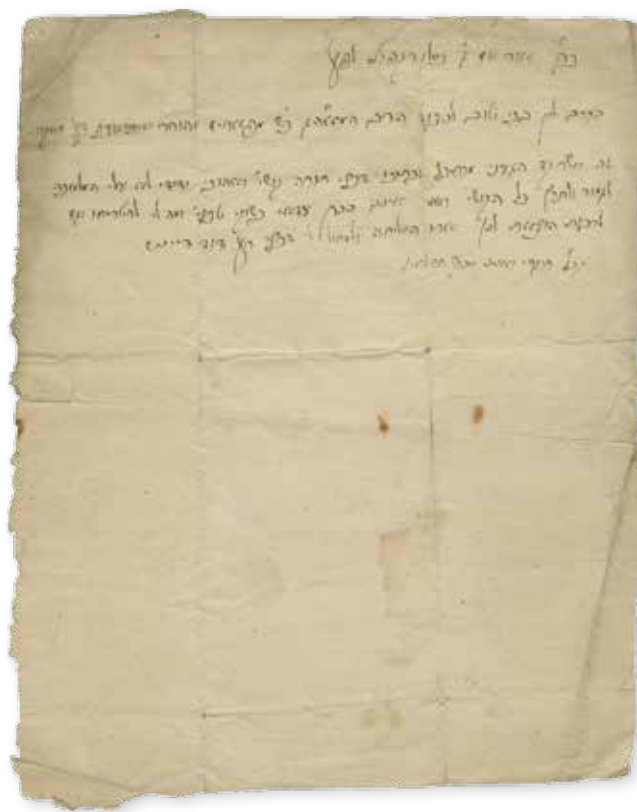
Estimate: \$12,000-15,000

67. Interesting Letter by Rabbi David Deutsch, Author of Ohel David

Autograph letter (6 lines) signed by R. David Deutsch. [Ir Chadash, Nowe Miasto], Kislev 1821. Interesting letter sent in response to R. Yehuda Leib Rabbi of Makó, Hungary, who sent him Torah thoughts. R. David Deutsch elegantly and delicately evades answering his questions: **"...I have received your letter with the Torah thoughts, questions, and my beloved friend, it is not my job to answer all the questions, and I am not like Ben Azai in the Tiberias markets, why should I trouble you and also increase the expenses. Therefore, please forgive me. David Deutsch"**. On the margins he adds: **"Accept my composition and I do not request payment"**. On the verso is an inscription in his handwriting: **"To Makó - to the Maharil Av Beit Din and Rosh Metivta"**.

R. David Deutsch, Rabbi of Nowe Miasto (Ir Chadash) (1757-1831, Ishim B'Teshuvot Chatam Sofer, p. 113), author of Ohel David. Renowned Torah scholar, disciple of the Nodah B'Yehuda in Prague and of the Maharam Barabi in Pressburg. He served as Rabbi of Jamnitz, Frauenkirchen and Dunajská Streda. From 1810 until his death, he served as Rabbi of Nowe Miasto. Some of his Talmudic novellae were printed in his Ohel David books. He exchanged a prolific halachic correspondence with the leading Torah figures of his times, such as the Nodah B'Yehuda, the Chatam Sofer and the author of Yismach Moshe. The Chatam Sofer wrote an approbation on his book: **"That tsaddik, holy Jew, genius... I have seen in it (the book) wonderful things...We are privileged to merit his words and his light...his merit should protect us from all harm"**.

The recipient is R. Yehuda Leib (Maharil) Segal of Książ Wielki, who served as Rabbi of Makó for more than 50 years (died in 1824). One of the eldest rabbis of his times. Disciple of Rabbi Yirmiya of Abaujszanto (santov). In 1770, he was appointed to the Makó rabbinate by the

67

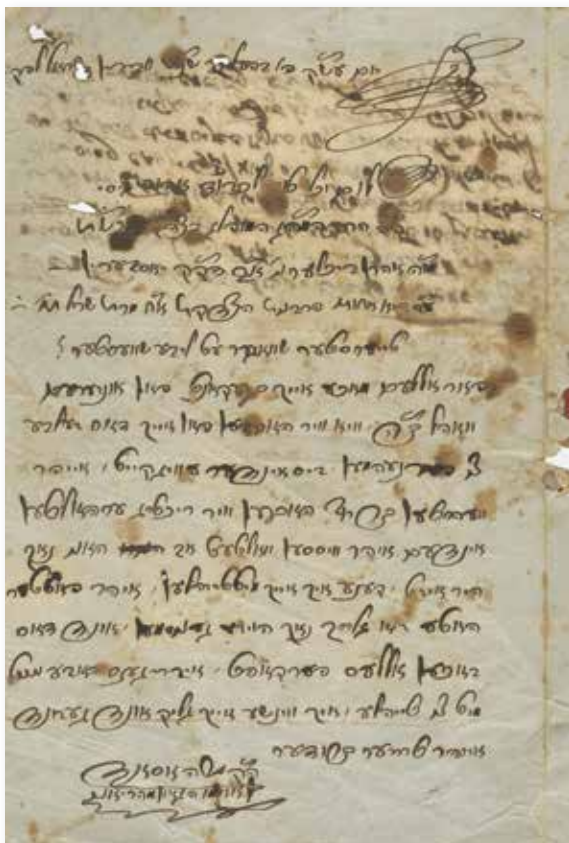
initiative of the author of the Nodah B'Yehuda and of R. Wolf Boskowitz author of Seder Mishneh. He exchanged halachic correspondence with the Nodah B'Yehuda [see Nodah B'Yehuda responsa, Mahadura Tanina, Yoreh Deah Siman 138]. Headed the battle against the Reform Rabbi Aharon Choriner in the polemic of the kashrut of the Sterlet fish. In his books on the polemic, Aharon Choriner denigrates the ways of the Maharil Segal and his holy pious conduct in public which (allegedly) "are to flatter the folk with his pious conduct" [from the "degradation" of Choriner, we can comprehend the praise of Rabbi Yehuda Leib Segal...].

Leaf, 24 cm. Good condition. Stains and wear. Folding marks.

Opening price: \$5000

Estimate: \$8000-12,000

68b

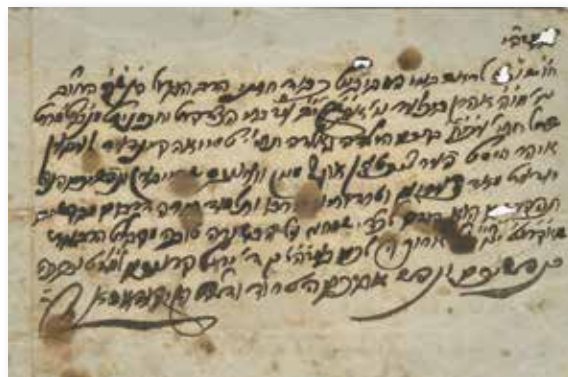
68. Letter by Rabbi Yehuda Assad - To his Son-in-law Rabbi Aharon Bichler, Rabbi of Jászberény

Autograph letter signed by R. Yehuda Assad, to his son-in-law R. Aharon Bichler. [Dunaszerdahely, 1863]. On verso, a letter in Yiddish by his brother-in-law "Moshe Assad son of the Mahari". [1863].

Letter in Hebrew and Yiddish. Congratulations and blessings upon entering the rabbinate, written by R. Yehuda Assad to his son-in-law "R. Aharon Bichler Av Beit Din of Jászberény, and his wife, my daughter, the pious and wise Rebbetzin Sril and all your offspring ...". R. Yehudah Assad (1796-1866), illustrious Torah scholar and head of yeshiva in Hungary, disciple of R. Aharon Suditz and of R. Mordechai [Maharam] Bennet. Served in the Senica (Semnitz) and Dunaszerdahely rabbinates. Recommended to the rabbinate by the Chatam Sofer. Among his works: Mahari responsa - Yehuda Ya'aleh, Mahari novellae on the Talmud, Divrei Mahari on the Torah.

His son, R. Yitzchak Moshe Assad (1843-1930), disciple of his father and of the Ktav Sofer, lived in Makó. Cited in the Mahari responsa Siman 357 is a letter written to R. Yitzchak Moshe by his father at the time he was studying in Pressburg by the Ra'avad Rabbi Neta Wolf: "To my dear son outstanding in Torah and fear of G-d...R. Yitzchak Moshe...".

His son-in-law R. Aharon Bichler-Suditz, disciple of the Ktav Sofer and of his father-in-law the Mahari Assad,

68a

68. Mכתב הגאון רבי יהודה אסאד - לחתנו רבי אהרן ביכלר אב"ד יאסברין

מכתב בכתב ידו וחתמתו של הגאון רבי יהודה אסאד, לחתנו הגאון רבי אהרן ביכלר. [סערדאהלי, תרכ"ג 1863]. מעבר לך, מכתב ביידיש מגיסו הבחור "משה אסאד באמ"ו הגאון מהרי"א נ"י. שנת "חביבין ישראל לפ"ק" [תרכ"ג 1863].

מכתב בעברית וביידיש. ברכות מזל-טוב לקבלת הרבנות, שכתב רבי יהודה אסאד לחתנו "הרב הגדול בנש"ק החו"ב [בן של קדושים החריף ובקי] וכו' מו"ה אהרן ביכלער נ"י אב"ד י"ב [יאסברין], ע"ז [עם זוגתו] בתי הרבנית הצדקת וחכמנית מנב"ת [מנשים באוהל תבורך] מרת שריל תחי' עכ"ח [עם כל יוצאי חלצכם] בתכם הילדה גאלדה תחי'..."

הגאון הקדוש רבי יהודה אסאד (תקנ"ו-תרכ"ו), מגדולי הרבנים וראשי הישיבות בהונגריה. תלמיד רבי אהרן סודיץ ורבי מרדכי [מהר"ם] בנעט. כיהן ברבנות בסערדאהלי. נתמנה לרבנות ביוזמת ה"חתם סופר". מספריו: שו"ת מהרי"א - יהודה יעלה, חידושי מהרי"א על הש"ס, דברי מהרי"א על התורה. בנו רבי יצחק משה אסאד (תר"ג-תר"צ), תלמיד אביו וה"כתב סופר". התגורר במאקווא. בתשובות מהרי"א סימן שנו, מובא מכתב שכתב לו אביו בעת לימודיו בפרשבורג, אצל הראב"ד רבי נטע וואלק, וכה הוא כותב לו: "לאהובי בני היקר הבחור המופלג בתורה ויראה... כ"ה יצחק משה נ"י..."

חתנו הגאון רבי אהרן ביכלר-סודיץ, תלמיד ה"כתב סופר" ותלמיד חותנו מהרי"א אסאד, נתמנה לרבנות יאסבערין (יאס-בערעני). ראה אודותיו: קיסטליכר, החתם סופר ותלמידיו, עמ' תעח [שם] נכתב שרבי אהרן ביכלר נתמנה לרבנות בשנת תרכ"א, אך המכתב שלפנינו הוא משנת תרכ"ג.

דף כפול, 21.5 ס"מ. 8 שורות בכתב ידו וחתמתו של רבי יהודה אסאד. נייר מכתבים דק וכחלחל. מצב טוב-בינוני. כתמים, קרעים קלים ופגיעות דיו. חותמות דואר וחותמת שעווה.

פתיחה: \$2500

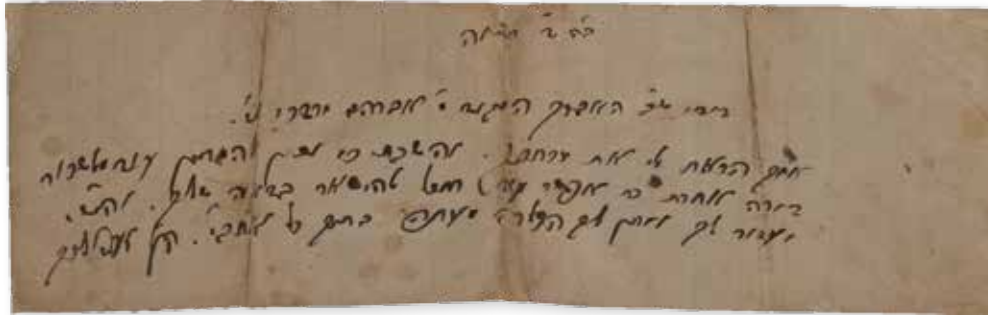
הערכה: \$4000-6000

was appointed to the Jászberény rabbinate. See: Kinstlicher, HaChatam Sofer V'Talmidav, p. 478 [there it is mentioned that R. Aharon Bichler entered the rabbinate in 1861, but this letter is dated 1863].

Leaf, 21.5 cm. 8 lines handwritten and signed by Rabbi Yehuda Assad. Thin bluish stationery. Good-fair condition. Stains, small tears and ink damages. Postal stamp and wax seal.

Opening price: \$2500

Estimate: \$4000-6000

69a

69. מכתב בכתב-יד קדשו וחתימתו של האדמו"ר בעל "שפת אמת" מגור

אך סירב לשבת בראש השולחן, ומאז יושבים אדמו"רי גור באמצע השולחן ולא בראשו.

האדמו"ר הצעיר, בן העשרים ושלוש, הפך במהרה לאישיות מרכזית בחיי היהדות בפולין. למרות שסירב בתחילה לשמש כאדמו"ר, נכנס לתפקידו במלא הרצינות ובכל כובד האחריות, והשקיע את גאונותו וחכמתו העמוקה לגדל ולרום את אלפי חסידיו, לייצג ולעזור להם ברוחניות ובגשמיות. שמו הלך והתפרסם ומכל קצוות פולין והמדינות הסמוכות החלו לנהור אליו אלפים ורבבות. בתוך זמן קצר צמחה חסידות גור לשיא גדולתה, והיתה לחסידות הגדולה והמרכזית בפולין. כמאה אלף איש מכל רחבי רוסיה ופולין היו מגיעים אליו מדי שנה בשנה. בשנת 1899 נחנך קו רכבת מיוחד בין גור לוורשא, כדי לשמש את אלפי החסידים שזרמו לגור. קו זה כונה "הקו של הרבי", והוא עצמו השתתף במימון הקמת המסילה. גדולה היתה השפעתו על חסידיו, שהיו מתייעצים עמו בכל עניין רוחני וגשמי – קטן כגדול.

הנהגתו לא הצטמצמה רק בחוגי חסידיו והוא היה לאחד ממנהיגי היהדות החרדית במזרח אירופה, ובין היתר פעל במישור הציבורי לטובת יהודי רוסיה ופולין. באחת האסיפות של אדמו"רי פולין, אשר עסקה בעניין גזירת "החרדים", הוכתר בתואר "מלך ישראל" וכובד בברכת המזון, על אף שהיה מהצעירים שבחבורה.

בשנת תרס"ד פרצה מלחמת רוסיה-יפן, ואלפי אברכים מחסידיו גויסו בכפייה לצבא הצאר הרוסי. הדבר השפיע עליו בצורה קשה, ומספרים כי מרוב דאגה וצער היה ישן על הרצפה וממרר בבכי על גורל חסידיו. מרוב עוגמת נפש חלה במחלה נדירה, ובחודש שבט תרס"ה נפטר. בהלווייתו השתתפו כ-20,000 איש. את מקומו מילא בנו האדמו"ר רבי אברהם מרדכי אלתר בעל "אמרי אמת" מגור.

מתורתו נדפסו ספריו "שפת אמת" על התורה, על הש"ס וענינים נוספים. הספר "שפת אמת" על התורה נודע בעמקותו ובמקוריותו, והפך לנכס צאן ברזל בין ספרי החסידות על התורה. הוא כנראה הספר החסידי הנפוץ ביותר שהתקבל בכל חוגי היהדות, גם קהילות שאינן נמנות על הציבור החסידי כגון בעולם הישיבות הליטאי וקהילות נוספות. גם חידושיו על הש"ס נודעו בייחודיותם ועמקותם והתקבלו בכל בתי המדרש. שם ספרו "שפת אמת" נבחר מהפסוק "שפת אמת תכון לעד" שבו השתמש במאמרו האחרון, כמה שבועות קודם לפטירתו, ומאז נקרא לדורות על שם ספרו.

6x20 ס"מ. מצב בינוני. כתמים, קרעים משוקמים בסימי הקיפול, פגיעה קלה במספר אותיות. המכתב נתון בקופסת עור מהודרת.

פתיחה: \$18,000

הערכה: \$25,000-30,000

מכתב בכתב-יד קדשו וחתימתו של האדמו"ר רבי יהודה אריה ליב אלתר מגור בעל "שפת אמת".

חמש שורות בכתב-ידו ובחתימתו "הק' ארי' ליב", מיום "ד' תצוה" [ללא תאריך]. נשלח אל "ש"ב [שאר בשרי] האברך הנגיד מ' אברהם מרדכי נ"י". ה"שפת אמת" מייצג לו כי "נכון להמתין עוד מלשכור דירה אחרת כי אפשר עוד תוכל להישאר בדירה שלך" ומברך אותו בברכות: "והש' יעזור לך ויתן לך... בתוך כל אחב"י".

האדמו"ר רבי יהודה אריה ליב אלתר מגור (תר"ז-תרס"ה, אנצ' לחסידות ב', עמ' ח-טז) בעל "שפת אמת", האדמו"ר השלישי בשושלת אדמו"רי חסידות גור. מגדולי אדמו"רי החסידות ומנהיגי היהדות בדורו, אשר תחת הנהגתו הפכה חסידות גור לחסידות הגדולה והמשפיעה ביותר בפולין.

נולד לרבי אברהם מרדכי אלתר – בנו של האדמו"ר רבי יצחק מאיר בעל "חידושי הרי"מ" מייסד חסידות גור. שלושה עשר בניו של החידושי הרי"מ נפטרו בחייו. כולם מתו בילדותם, מלבד בנו רבי אברהם מרדכי שהאריך ימים יותר, אך נפטר כאברך צעיר, זמן לא רב לאחר הולדת בנו היחיד, רבי יהודה ליב (לייבל'ה). הילד היתום, שהתייתם כבר קודם לכן גם מאמו, עבר לבית סבו הגדול בעל חידושי הרי"מ וגדל על ברכיו. כבר בימים אלה הפליא לב כל רואיו בהתמדתו ובעמקותו. סבו רווה ממנו נחת והתפאר בו, והיה נוהג להראותו ולומר "ראו כיצד נכדי לומד תורה לשמה". בכל פעם שהיה נוסע לקוצק, היה החידושי הרי"מ לזקח את נכדו הקטן עמו, "כדי שיראה פעם יהודי אמיתי". הרבי מקוצק אהב את הנער הפקח והגאוני והתפעל ממנו מאד. ביקוריו בקוצק הטביעו עליו חותם עמוק לכל חייו.

בשנת תרכ"ב, בהיותו בן 15, נישא לבת רבי יהודה קמינר מחענטשין בעל "דגל יהודה", ומאחר ושמו היה כשם חותנו, ציווה עליו סבו החידושי הרי"מ להוסיף לשמו את השם "אריה", ומאז חתם בשם "אריה ליב". לאחר נישואיו המשיך להתגורר לצד סבו בעיירה גור, כשהוא יושב על התורה והעבודה בשקידה עצומה. בשנת תרכ"ו, בהיותו בן 19, נפטר החידושי הרי"מ, והוא נתמנה תחתיו לרב העיירה גור – על פי צוואת סבו. על אף גילו הצעיר, ביקשו החסידים למנותו גם לאדמו"ר תחת סבו, אך הוא סירב בתוקף ולא הסכים לקבל את הרבים שהתדפקו על דלתותיו. במקום זאת, הצטרף לחסידיו גור שקבלו את הנהגתו של רבי חנוך הניך הכהן מאלכסנדר (מתלמידי הרבי מקוצק), והיה נוסע אליו בכל שנה. הרבי מאלכסנדר, שהיה אז זקן מופלג, כיבד מאד את האברך הצעיר, היה מצפה לבואו ומושיבו בראש. בשנת תר"ל, ארבע שנים לאחר שקיבל את ההנהגה, נפטר הרבי מאלכסנדר, ושוב חזרו החסידים ובקשו להכתירו כאדמו"ר. לאחר הפצרות חוזרות ונשנות הסכים לקבל על עצמו את התפקיד,

69b

his grandfather's death, the Aleksander Rebbe died and again the Chassidim sought to appoint him as their rebbe. After repeated urging, he agreed to accept the position but he refused to sit at the head of the table and from that time, Gerrer Rebbes sit in the middle of the table and not at the head.

The 23-year-old rebbe soon became a central figure in the lives of Polish Jewry. In spite of his refusal to serve as rebbe, after accepting the position he fulfilled his duties with full responsibility and invested his genius and deep wisdom in elevating his thousands of Chassidim, advising and assisting them in spiritual and material matters. He famous throughout Poland and the surrounding areas and tens of thousands of people thronged to seek his counsel and blessing and to bask in his presence. In a short while, under his leadership, the Ger Chassidic dynasty peaked to become the largest most central Chassidic dynasty in Poland. 100,000 people from all over Russia and Poland came to him every year. In 1899, a special railway was launched between Ger and Warsaw to serve the thousands of Chassidim who swarmed to Ger. This railway was dubbed "the Rebbe's line" and he too participated in funding the laying of the tracks. His influence on his Chassidim was so strong that they would consult him on every spiritual and material matter, large or small.

His leadership was not limited to his own Chassidim, he was one of the leaders of all Charedi Jewry in Eastern Europe and he was active in the public arena for the benefit of Russian and Polish Jews. During one meeting of Polish rebbes in which they discussed matters of Charedim, he was called "King of Israel" and was

honored with Birkat HaMazon even though he was one of the youngest of the participants.

In 1904, the Russo-Japanese War broke out and thousands of his young Chassidim were forcibly recruited to the Russian Tsar's army. This impacted the rebbe greatly and due to his immense worry and pain, he would sleep on the floor crying bitterly for the fate of his Chassidim. He was so intensely pained that he contracted a rare illness and died in the month of Shvat, 1905. 20,000 people attended his funeral. He was succeeded by his son R. Avraham Mordechai Alter, author of Imrei Emet of Ger. His teachings were printed in the Sfat Emet series on the Torah, the Talmud and on other topics. The Sfat Emet on the Torah is renowned for its depth and originality and has become a basic book among Chassidic commentaries on the Torah. It may possibly be the most popular Chassidic book accepted in all Jewish circles, even those who are not affiliated with Chassidism such as the Lithuanian yeshiva circle and in other communities. His Talmudic novellae are famous as well for their unique and profound content and are studied in all Batei Midrash. The name Sfat Emet was chosen from a verse he cited from Mishlei in the last article he wrote a few weeks before his death, and this remained the name of his books for posterity.

20X6 cm. Fair condition. Stains, restored tears to folding creases, slight damage to several letters. The letter is housed in an elaborate leather case.

Opening price: \$18,000

Estimate: \$25,000-30,000

70. תשובה הלכתית בכתב ידו של האדמו"ר מסיגט בעל ה"עצי חיים"

מכתב שאלה הלכתית אל הגאון רבי "חיים צבי ט"ב [טייטלבוים] אב"ד סיגוט והגליל", בענין כשרות סירופ העשוי מפירות יער מתלעים, ובסוף המכתב "קוויטל" עם שמות לתפילה, בכתב ידו של הרב מרדכי צבי סג"ל אדלר מו"צ ושו"ב בעיר. איגלא (Uglya, Uhla), תרס"ו [1906].

בעמוד הרביעי של המכתב – תשובה הלכתית בנידון (כ-7 שורות), בעצם כתב ידו של הגאון האדמו"ר רבי חיים צבי טייטלבוים בעל "עצי חיים", הכותב בענין: "... ותמהני עליו מדוע ראה לגב כל החומרות על אבן אחת. באיסור דרבנן ד'אין מבטלין איסור לכתחילה', לצרף כל המחמירים...". תשובתו הסופית מופיעה בשו"ט עצי חיים סימן ח', אולם לפניו הטייטה, אשר אינה מופיעה בתשובה הסופית. הגאון הקדוש רבי חיים צבי טייטלבוים, בעל ה"עצי חיים" (תר"מ-תרפ"ו), בנו של האדמו"ר בעל "קדושת יו"ט" רבי חנניה יו"ט ליפא טייטלבוים, ומשנת תרס"ד ממלא מקומו כרב ואב"ד סיגט וכאדמו"ר לחסידי סיגט. חתן האדמו"ר רבי שלום אליעזר האלברשטאם מראצפרט בנו של ה"דברי חיים" מצאנז. נסע לצדיקי הדור, וביחוד לדודיו האדמו"רים רבי יחזקאל שרגא משינאווא ורבי ברוך מגורליץ, וכן להאדמו"ר רבי יהושע מבעלז. גדול בתורה ומופלא בקדושה וביראת שמים. אמרו עליו שמעולם לא שכח דבר מתלמודו וכן נודע בפקחותו הרבה. זמן קצר לאחר מינויו בגיל 24 (!) לרב העיר סיגט [בירת מחוז מרמרוש] ואדמו"ר לחסידי סיגט, תפס את מקומו כאחד ממנהיגי יהדות הונגריה, הקובעים את הדרך בהנהגה הארצית של הלשכה האורתודוקסית במדינה. השפעתו היתה רבה כמעט על כל הקהילות החרדיות בהונגריה, הן במגזר החסידי והן במגזר האשכנזי. לדעתו היה משקל רב-משמעות ומכריע בבחירת רבנים ומינוי דינים ושוחרים בקהילות, וביחוד במקומות שישבו בהם חסידי סיגט [שהיתה החסידות הגדולה והמרכזית באזור מרמרוש]. אחיו הגדול ורבו המובהק של האדמו"ר רבי יואל טייטלבוים מסאטמר.

רבי מרדכי צבי הלוי אדלר (אוצר הרבנים 14236. תר"כ בערך – תרצ"ז), תלמיד ה"יטב לב" ותלמיד המהר"ם שיק. דיין, מו"צ ושו"ב ביישוב איגלא, הסמוך לחוסט. מחבר ספר "עיר מבצר" ב' חלקים (סוואליווע, תרס"ט).

4 עמ', 21 ס"מ. נייר איכותי. מצב טוב-בינוני. כתמים וסימני קיפול. מעט קרעים בשוליים.

פתיחה: \$4500

הערכה: \$5000-8000

69. Autograph Letter Signed by the Gerrer Rebbe, Author of Sfat Emet

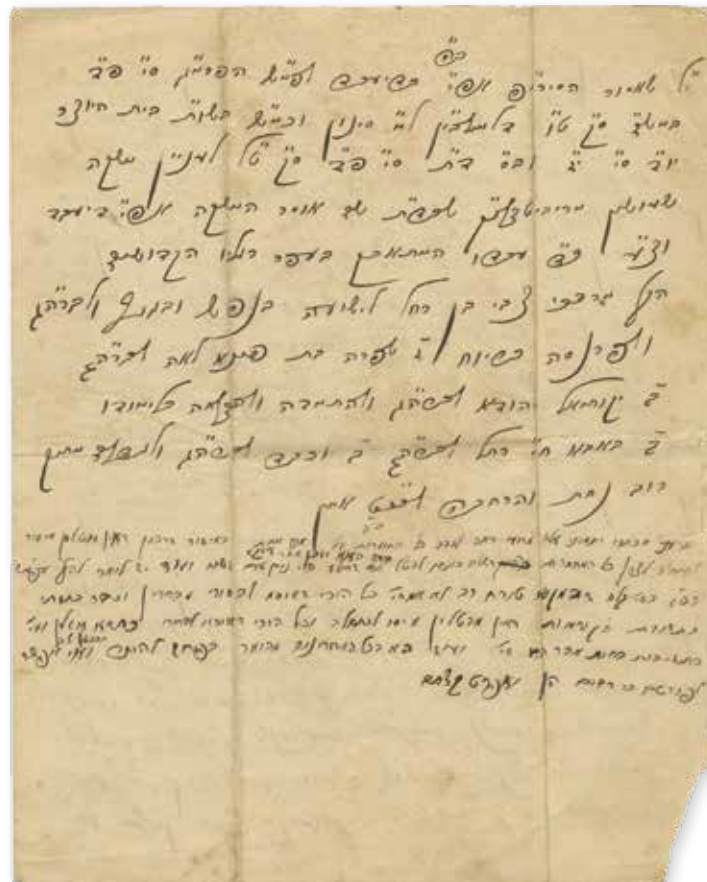
Autograph letter signed by Rebbe Yehuda Aryeh Alter of Ger, author of Sfat Emet.

Five handwritten lines, signed "Aryeh Leib", from Wednesday "Tetzaveh" [undated]. Sent to "My relative the young man the wealthy Mr. Avraham Mordechai". The Sfat Emet advises him that "It is better to wait than to rent another apartment because you may be able to stay longer in your apartment" and he blesses him "G-d should help you and give you... together with all our Jewish brethren".

R. Yehuda Aryeh Leib Alter of Ger (1847-1905, Encyclopedia L'Chassidut, Vol. 2, pp. 8-16), author of Sfat Emet, the third Gerrer Rebbe. Under his prominent leadership, the Ger Chassidic dynasty became the largest most influential Chassidic dynasty in Poland.

Born to R. Avraham Mordechai Alter - son of R. Yitzchak Meir, author of Chiddushei HaRim, founder of the Ger Chassidism. The 13 sons of the Chiddushei HaRim died in his lifetime. All died in their childhood with the exception of R. Avraham Mordechai who lived longer and died as a young man a short while after the birth of his only son, R. Yehuda Leib (Leib'le). The orphan whose mother had died earlier, moved to the home of his illustrious grandfather, author of Chiddushei HaRim who raised him as a son. Even at that tender age, he amazed all who saw him with his diligence and depth. His grandfather took much pride in him and used to show him saying "See how my grandson studies Torah lishma". Whenever he traveled to Kotzk, the Chiddushei HaRim would take his young grandson with him "so he should see a true Jew". The Kotzker Rebbe loved the clever young man who amazed him greatly. His visits to Kotzk left a strong impression on R. Yehuda Leib for his entire life.

In 1862, at the age of 15, he wed the daughter of R. Yehuda Kaminer of Chęciny, author of Degel Yehuda and since his name was the same as his father-in-law's, his grandfather, the Chiddushei HaRim instructed him to add the name Aryeh to his name. Since then he signed "Aryeh Leib". After his marriage, he continued living near his grandfather in the town of Ger studying Torah and serving G-d with outstanding devotion. In 1866, at the age of 19, the Chiddushei HaRim died leaving orders to appoint his grandson as his successor. In spite of his young age, the Chassidim wished to appoint him rebbe but he adamantly refused and turned away the many people who knocked at his door. Instead, he joined the Ger Chassidim who accepted the leadership of R. Chanoch Henich HaCohen of Aleksander (disciple of the Kotzker Rebbe) and he would travel to him every year. The Aleksander Rebbe who was very old, greatly honored the young man and waited for his visits and sat him at the head of the table. In 1870, four years after

70

70. Halachic Responsum in the Handwriting of the Siget Rebbe, Author of Atzei Chaim

Letter with halachic responsum to R. Chaim Zvi Teitelbaum, Rabbi of Siget and its district, regarding the kashrut of a syrup made from wormy berries. At the end of the letter are names to be mentioned in his prayers. In the handwriting of Rabbi Mordechai Zvi Segal Adler Rabbi in the city. Uhla (Uglya), 1906.

On the fourth page of the letter is a halachic responsum on the subject (approximately 7 lines), in the handwriting of R. Chaim Zvi Teitelbaum, author of Atzei Chaim who writes: "...And I wonder why he decided to stack all the stringencies on one stone...". His final responsum appears in the Atzei Chaim responsa Siman 8, but this draft does not appear in that final responsum.

R. Chaim Zvi Teitelbaum, author of Atzei Chaim (1880-1926), son of the author of Kedushat Yom Tov Rabbi Chananaya Yom Tov Lipa Teitelbaum and from 1904 successor as Rabbi and Av Beit Din of Siget and as rebbe of Siget Chassidim. Son-in-law of Rebbe Shalom Eliezer Halberstam of Újfehértó (Ratzfert) son of the Divrei Chaim of Sanz. Traveled to Chassidic tsaddikim of his times, especially to his uncles, R. Yechezkel Shraga of Sieniawa and R. Baruch of Görlitz, as well as to R. Yehoshua of Belz. Prominent Torah scholar and outstanding holy G-d fearing person, he reputedly never forgot anything he learned and was known for

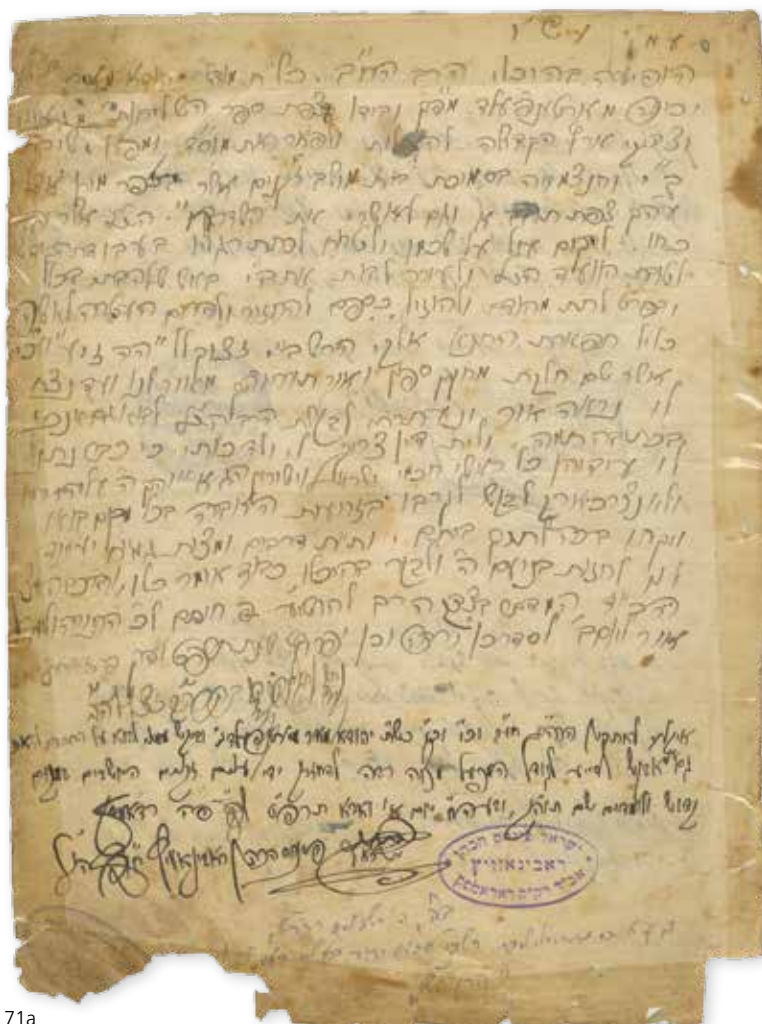
his exceptional cleverness. A short while after he was appointed Rabbi of Siget [capital of the Maramureş region] at the age of 24, and rebbe of Siget Chassidim, he became a foremost Hungarian leader who determined the policies of the national Orthodox office of the country. His had major impact on almost all Hungarian Charedi communities, both those belonging to the Chassidic sector and those belonging to the Ashkenazi sector. His opinion held much weight and was conclusive in choosing rabbis and appointing the dayanim and shochem of the various communities, especially those in which Siget Chassidim dwelled [Siget was the largest Chassidic dynasty in the Maramureş region]. His was the elder brother and teacher of R. Yoel Teitelbaum of Satmar.

R. Mordechai Zvi HaLevi Adler (Otzar HaRabbanim 14236, 1860-c. 1937), disciple of Yitav Lev and disciple of the Maharam Shick. Dayan, posek and shochem and bodek in Uglya near Chust. Author of the two volumes Ir Mivtzar (Svalyava, 1909).

4 pages, 21 cm. High-quality paper. Good-fair condition. Stains and folding creases. Few tears to margins.

Opening price: \$4500

Estimate: \$5000-8000

71a

71. מכתבי תמיכה לשד"ר ישיבת מירון - בחתימות ידם של רבנים ואדמו"רים נודעים

רבינוביץ אב"ד ראדומסק. משנת תרס"ב עלה לכהן על מקום אביו, תפקיד בו כיהן כארבעים שנה, עד רציחתו בשואה, הי"ד.

- מכתב בכת"י וחתימת האדמו"ר רבי "אהרן ה"ש" וחותמתו. האדמו"ר רבי אהרן הלברשטאם (תרכ"ה-תש"ב), כיהן ברבנות בעיירה ביאלה הסמוכה לביליץ. בנו של רבי יוסף זאב, בנו של האדמו"ר רבי דוד הלברשטאם מקשאנב-צאנז.
- מכתב בכת"י וחתימת רבי מאיר שפירא אב"ד פיעטקוב. הגאון רבי מאיר שפירא אב"ד לובלין ופיעטקוב (תרמ"ז-תרצ"ד), מייסד ישיבת "חכמי לובלין", ומחולל רעיון "הדף היומי". מהחברים הראשונים ב"מועצת גדולי התורה".
- מכתב בכת"י וחתימת רבי שבתי הכהן רפופורט אב"ד וואדיסלאב. ביליץ, תרפ"ט [1929]. הגאון רבי שבתי הכהן רפופורט (תרמ"ה-תש"ד), כיהן כאב"ד וואדיסלאב. בשנת תרצ"ה עבר לכהן ברבנות פינטשוב. נספה בשואה, הי"ד.

דף 26.5 ס"מ. כתוב משני צידיו. מצב בינוני. קרעים ובלאי בשוליים, עם חיזוקי נייר-דבק חומצי.

פתיחה: \$5000

הערכה: \$8000-12,000

דף עם חמשה מכתבי תמיכה בשליחותו של השד"ר רבי יהודה מאיר מארטענפלד, הנוסע בשליחות הישיבה שהוקמה בסמוך לציון הרשב"י בכפר מירון הסמוך לצפת. מכתבים מאת האדמו"ר רבי נתן נחום הכהן רבינוביץ מקרימלוב-זאווערצא, האדמו"ר רבי ישראל פינחס הכהן רבינוביץ מראדומסק, האדמו"ר רבי אהרן הלברשטאם, הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין ורבי שבתי הכהן רפופורט אב"ד וואדיסלאב. פולין, תרפ"ט [1928-1929].

- המכתב הראשון בחתימת ידו של רבי "נתן נחום הכהן בהרה"ק זצלה"ה". האדמו"ר מקרימלוב-זאווערצא רבי נתן נחום הכהן רבינוביץ (תרל"ג-תש"ג), בנו של בעל ה"חסד לאברהם" מראדומסק. היה אחד מן הדמויות הבולטות שבקרב צדיקי פולין בתקופה שבין שתי מלחמות העולם. כיהן באדמו"רות יותר מחמישים שנה, מאז פטירת אביו הגדול בשנת תרנ"ב. תחילה כיהן ברבנות ובאדמו"רות בעיר קרימלוב. בשנת תרע"ב העביר את בית מדרשו וחצר הקודש לעיר הסמוכה זאווערצא (זווערצא), עקב בקשת החסידים הנוהרים לחצרו לעבור למקום יותר קרוב לקו הרכבת. בשנות השואה שהה בגטו-וורשא, עד אשר נלקח להשמדה במחנה טרבלינקה. הי"ד.

- מכתב בכת"י וחתימת רבי ישראל פינחס הכהן רבינוביץ מראדומסק, עם חותמתו. האדמו"ר רבי ישראל פינחס רבינוביץ רב ואב"ד רדומסק (תרכ"ה-תש"ב), בן האדמו"ר רבי צבי מאיר

71. Letters of Support for the Emissary of the Meron Yeshiva - Signed by Renowned Rabbis and Rebbes

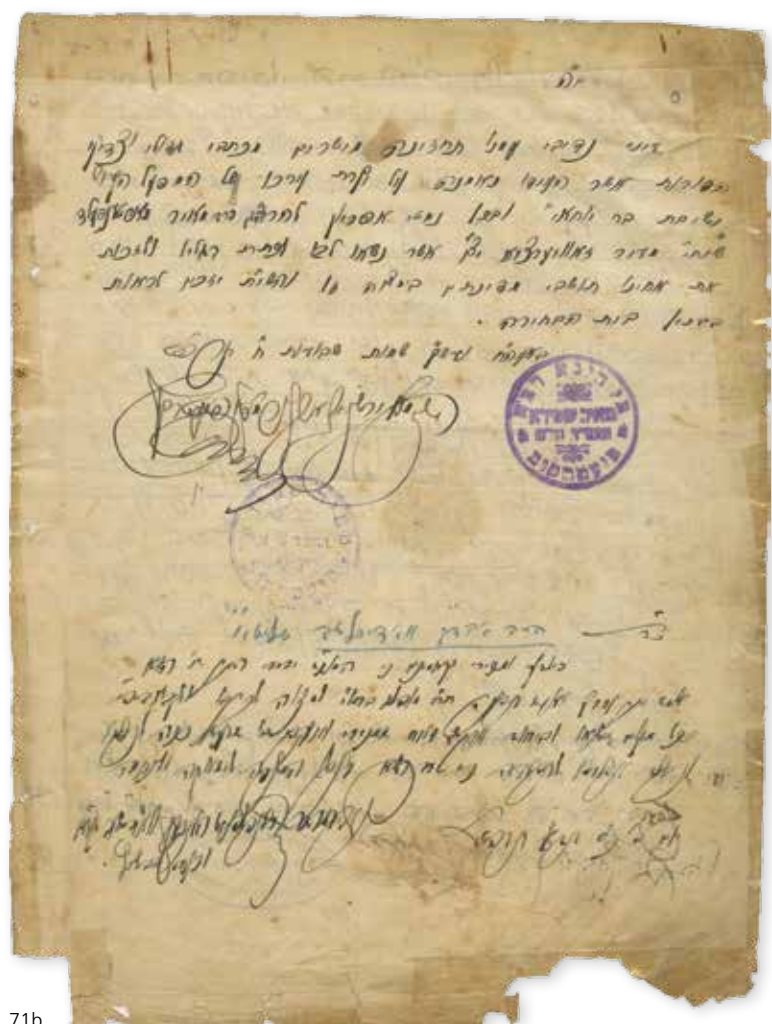
Leaf with five letters of support of the mission of the emissary Rabbi Yehuda Meir Martenfeld, embarking on a journey on behalf of the yeshiva founded adjacent to the grave of Rabbi Shimon bar Yochai in Meron near Safed. Letters by R. Natan Nachum HaCohen Rabinowitz, the Kromolow Zawiercie Rebbe; Rebbe Yisrael Pinchas HaCohen Rabinowitz of Radomsko; Rebbe Aharon Halberstam; R. Meir Shapira, Rabbi of Lublin; and R. Shabtai HaCohen Rappaport, Rabbi of Wodzisław. Poland, 1928-1929.

- The first letter signed by R. "Natan Nachum HaCohen". The Kromolow Zawiercie Rebbe Natan Nachum HaCohen Rabinowitz (1873-1943), son of the author of Chesed L'Avraham of Radomsko. He was an outstanding figure among Polish Rebbes in the interim between the two world wars. He served as Rebbe for more than 50 years from the time his illustrious father died in 1892, first in the Kromolow rabbinate and from 1912 in nearby Zawiercie to which he relocated his Beit Midrash and court acquiescing to the request of his Chassidim to move to a place more accessible by train. During the Holocaust, he was interned in the Warsaw ghetto and killed in Treblinka.

- Autograph letter signed by Rebbe Yisrael Pinchas HaCohen Rabinowitz of Radomsko, with his stamp. Rebbe Yisrael Pinchas HaCohen Rabinowitz Rabbi and Av Beit Din of Radomsko (1865-1942), son of Rebbe Zvi Meir Rabinowitz Rabbi of Radomsko. In 1902, he succeeded his father in the Radomsko rabbinate and served as rabbi for 40 years until he was murdered in the Holocaust.

- Autograph letter signed and stamped by Rebbe Aharon Halberstam. Rebbe Aharon Halberstam (1865-1942) served in the town of Biala near Bielsko. Son of Rebbe Yosef Ze'ev, son of Rebbe David Halberstam of Chrzanów-Sanz.

- Autograph letter signed by R. Meir Shapira, Rabbi

71b

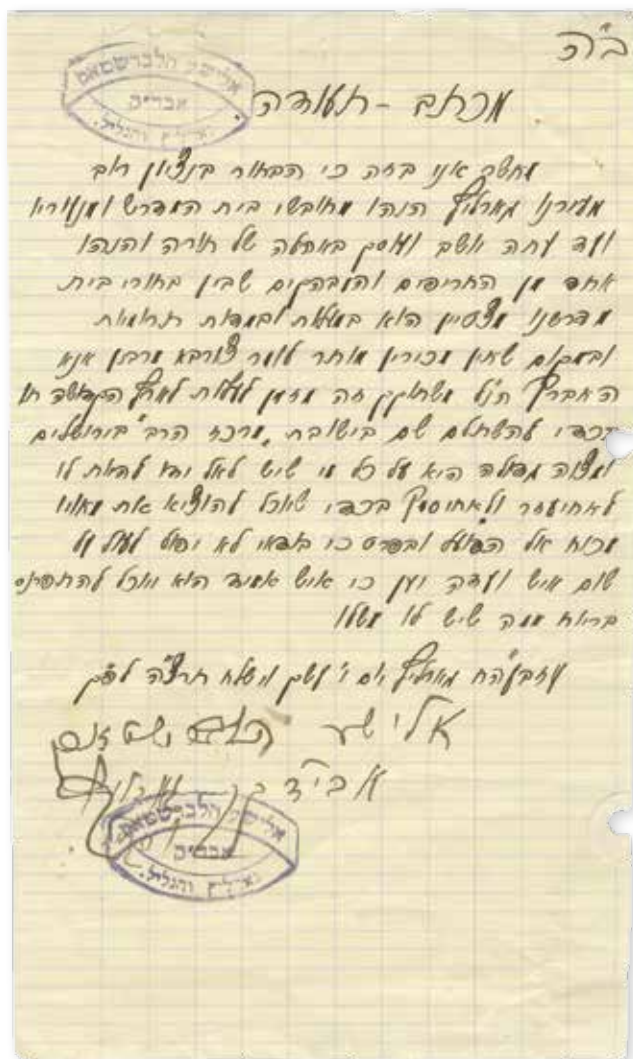
of Piotrków. R. Meir Shapira Rabbi of Lublin and of Piotrków (1877-1934), founder of the Chachmei Lublin Yeshiva who conceived the idea of the Daf Hayomi. One of the first members of Mo'etzet Gedolei HaTorah.

- Autograph letter signed by R. Shabtai HaCohen Rappaport, Rabbi of Wodzisław. Bielsko, 1929. Rabbi Shabtai HaCohen Rappaport (1885-1944) served as Rabbi of Wodzisław and in 1935 relocated to serve in the Pińczów rabbinate. Perished in the Holocaust.

Leaf, 26.5 cm. Written on both sides. Fair condition. Wear and tears to margins, paper reinforced with acidic adhesive tape.

Opening price: \$5000

Estimate: \$8000-12,000

72

72. Letter of Recommendation by Rebbe Elisha Halberstam of Görlitz

Letter with the signature of Rebbe "Elisha Halberstam Av Beit Din of Görlitz". Görlitz, 1934.

Letter of recommendation for a young man from the city of Görlitz, "one of the sharp and unequivocal [Torah scholars] among the young men in our Beit Midrash", who requested to be accepted to a yeshiva and to receive an affidavit for aliya to Eretz Israel.

R. Elisha Halberstam (1860-perished in Siberia in 1941), was an eminent Chassidic rebbe in Galicia. Reputedly, his facial features were similar to those of his grandfather, the author of the Divrei Chaim and he was celebrated especially for his adherence to the truth. Son of R. Baruch of Görlitz (son of the Divrei Chaim of Sanz), and son-in-law of his uncle R. Mordechai Dov of Hornistopol (Gornostaypol) after wedding his daughter Yocheved (called by her grandfather the Divrei Chaim "My wise granddaughter"). He served as Rabbi of Crasna and after his father's death in 1906, he was appointed his

72. מכתב תעודה והמלצה - מהאדמו"ר רבי אלישע הלברשטאם מגורליץ

מכתב בחתימת יד קדשו של האדמו"ר רבי "אלישע הלברשטאם אב"ד ק"ק גארליץ". גורליץ, תרצ"ד [1934]. "מכתב תעודה" והמלצה לקבלת בחור מהעיר גורליץ "אחד מן החריפים והמובהקים שבין בחורי בית-מדרשו" לשיבה ולקבלת רשיון-עליה לא"י.

האדמו"ר רבי אלישע הלברשטאם (תר"כ-נספה בסיביר תש"א), מגדולי האדמו"רים בגליציה. אמרו עליו כי דמות דיוקנו דומה לדמות זקנו בעל ה"דברי חיים", והיה נודע בדבקותו במדת האמת. בנו של האדמו"ר רבי ברוך מגורליץ (בן ה"דברי חיים" מצאנז), וחתן דודו האדמו"ר רבי מרדכי דוב מהורונסטייפול כאשר נישא לבתו יוכבד (שזקנם בעל ה"דברי חיים" כינה אותה "נכדתי החכמנית"). כיהן כאב"ד קראסנא, לאחר פטירת אביו בשנת תרס"ו נתמנה לאב"ד גורליץ. בתחילה סירב לכהן כאדמו"ר, ורק לאחר פטירת אחיו רבי צבי הירש מרודניק בשנת תרע"ח, הסכים לקבל עליו עול אדמו"רות, ואף נענה להפצרות החסידים לקבל פתקאות "קוויטלאך", על אף שדעתו לא היתה נוחה מזה. עם פרוץ מלחמת העולם השנייה גלה לסיביר, שם קיים מצוות במסירות נפש עילאית, עד שהכריעוהו עבודות הפקר והכפור, ונשמתו עלתה השמימה על שולחן ליל הסדר, בהגיעו לפיוט "ויהי בחצי הלילה". חיבורו "אמרי נועם" אבד בערבות סיביר.

דף 22.5 ס"מ. מצב טוב. נקבי תיוק. גזור בשוליו הימניים.

פתיחה: \$6000

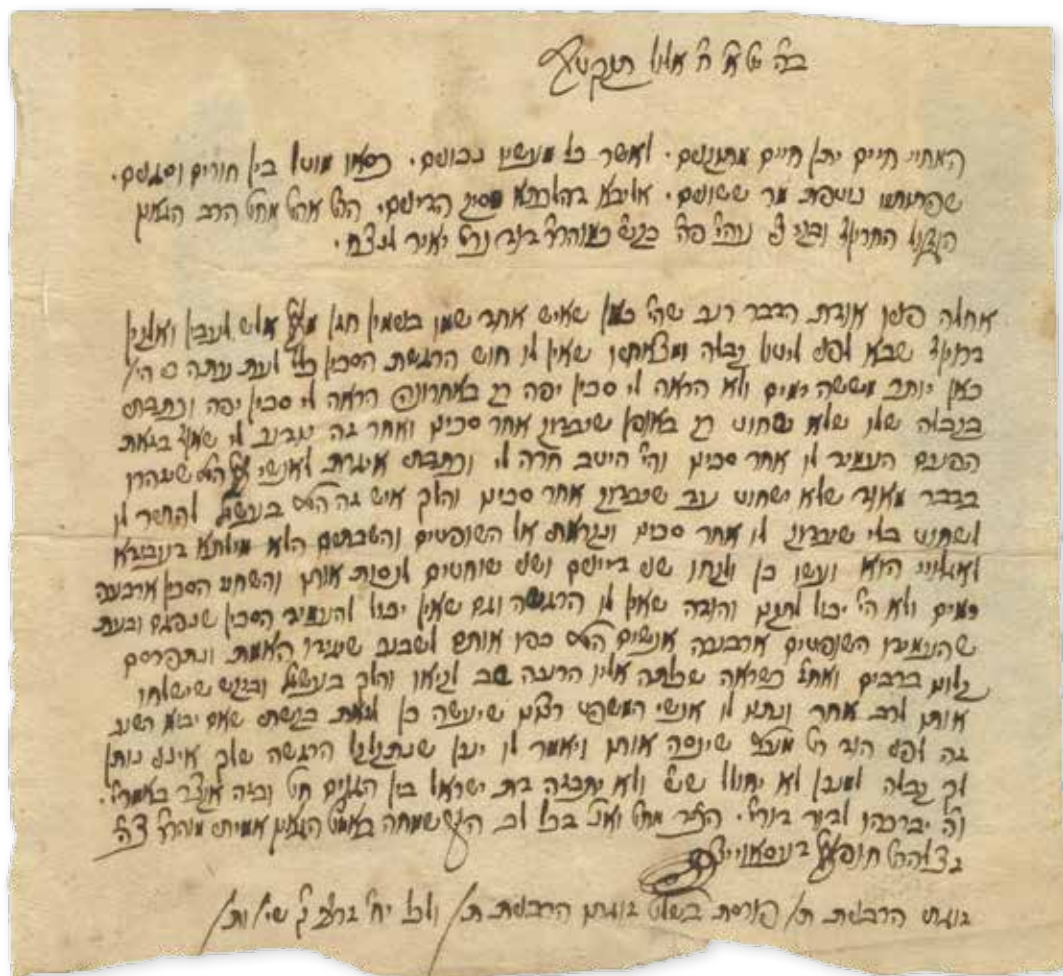
הערכה: \$8000-12,000

successor as Rabbi of Görlitz. In the beginning, he refused to serve as rebbe and only after the death of his brother R. Zvi Hirsh of Rudnik in 1918, did he agree to accept the position of rebbe and acquiesced to the pleading of his Chassidim to accept kvitlach although he was not pleased to do so. After the outbreak of WWII, he was exiled to Siberia and observed the mitzvot with transcendent devotedness until the hard labor and freezing cold overcame him and he perished at the Passover Seder table at the time he reached the piyyut "VaYehi BaChatzi HaLeila". His composition Imrei Noam was lost in the Siberian wastelands.

Leaf, 22.5 cm. Good condition. Filing holes. Right margins cutoff.

Opening price: \$6000

Estimate: \$8000-12,000

73

73. מכתב הגאון רבי שמחה מדעסוי (בעל ההגהות על הש"ס) אל הגאון רבי דוד ברלין בעל "קרבן העדה"

שנדפסו בימיו. הגהותיו על הש"ס שנמצאו בידי צאצאיו נדפסו בש"ס וילנא, ודבריו בהגהות אלו הובאו רבות בספרי האחרונים. מצאצאיו: הגאון רבי מרדכי הלברשטאם אב"ד קומרנא, [סבו של החוקר הידוע שזח"ה - רבי שלמה זלמן חיים הלברשטאם מביליץ]. מצאצאיו של אחיו הגאון רבי נפתלי הירץ הלברשטאם אב"ד דובנא, המשיכה השושלת של משפחת האדמו"רים לבית הלברשטאם. בנו הגאון רבי משה הלברשטאם אב"ד סטאנוב, אבי רבי שמחה הלברשטאם, אבי הגאון רבי אריה ליבוש הלברשטאם אב"ד טארניגרד, אביו של האדמו"ר המפורסם רבי חיים הלברשטאם אב"ד צאנז, בעל "דברי חיים", אשר רבים מצאצאיו נקראו בשם "שמחה", ע"ש פאר המשפחה הגאון רבי שמחה הלברשטאם אב"ד דעסוי. כ-15x17 ס"מ. מצב טוב. שוליים גזורים באופן לא סימטרי. סימני קיפול מכתב. המכתב שלפנינו נדפס בקובץ "מוריה", גליון שנו-שנז, אב תש"ע, עמ' סא.

פתיחה: \$5000

הערכה: \$6000-8000

מכתב בכתב ידו וחתיתתו המלאה של הגאון רבי שמחה הלברשטאם אב"ד דעסוי, החותם "הק' שמחה באמ"ו הגאון אמיתי מוהר"ר צ"ה זצלה"ה חופ"ק דעסאוי יצ"ו". דעסויא, אלול תקק"ט [1769]. המכתב שלפנינו ממוען אל הגאון רבי דוד ברלין אב"ד קהילות אה"ו [בעל "קרבן העדה"]. בו הוא מזהירו מנתינת גיבוי לשוחט "רשע" המנסה להכשיל את הרבים.

הגאון רבי שמחה (אשכנזי-הלברשטאם) מדעסוי, מגדולי הדור הנודעים במחצית השנייה של המאה ה-18. אחד מחמשת בניו המפורסמים של הגאון הנודע בדורו רב-רבנו רבי צבי הירש חריף אב"ד הלברשטט בעל "עטרת צבי", "תפארת צבי" ועוד. רבנותו הראשונה היתה בעיר לענטשנא בשנת תקט"ו, וכבר באותם שנים נמנה על גדולי רבני הדור. בשנת תקכ"א משעבר אביו הגרצ"ה לכהן כרבה של הנובר, עלה בנו רבי שמחה לכהן על מקומו כרבה של סקאל, ובשנת תקכ"ח כשעזב הגאון רבי דוד ברלין את רבנות דעסוי ועבר לכהן כרבה של קהילות אה"ו, נקרא רבי שמחה למלא מקומו ברבנות דעסוי, שעל שמה התפרסם שמו לדורות - רבי שמחה מדעסוי. היה מן השורה הראשונה של גדולי הדור ומרביצי התורה בדורו, וחתיתתו בין גדולי הדור מצויה בהסכמות לספרים רבים

74. מכתב מהרש"ם מבערזאן – תשובה הלכתית וברכת "גמר חתימה טובה"

מכתב בכתב ידו וחתימתו של הגאון רבי שלום מרדכי הכהן שבדרון (מהרש"ם) אב"ד בערזאן (גליציה), שנשלח אל הגאון רבי משה סופר – בנו של הגאון רבי שמעון סופר אב"ד ערלוי. בערזאן, תשרי תרס"ט [1908].

ברכת "גמח"ט" (גמר חתימה טובה לשנה טובה) ותשובה הלכתית בדיני שידוכין. בראש המכתב מקדים המהרש"ם כי "אם אמנם קשה מאד לרשום היום, נתאמצתי למען ידידות מר אביו שליט"א להשיב תיכף". בשולי המכתב, לאחר החתימה, הוא מזכיר את הענבים ששלח לו הרב מערלוי (כנראה לצורך הכנת יין לחג) וכותב: "לא רציתי לעגם נפש מר אביו הג' שליט"א ולהודיעהו כי הענבים ע"י שנתעכבו עד אחר יו"ט כמעט נרקבו כולם וגם נחסר יותר ממחצה – והנשאר לא היה ראוי לאכילה".

המהרש"ם – הגאון רבי שלום מרדכי הכהן שבדרון (תקצ"ה) – תרע"א), מגדולי הפוסקים בדורו, אב"ד פאטיק (זולטי פוטק Potok Złoty), יאזלוביץ (Jazłowiec) ובערזאן, היה סמכות תורנית עליונה בגליציה ומחוצה לה. חיבר עשרות חיבורים, מתוכם נדפסו: תשעה חלקי שו"ת מהרש"ם, משפט שלום על חושן משפט, גילוי דעת על הלכות טריפות, דעת תורה על שו"ע, תכלת מרדכי על התורה, ועוד. היה חסיד המקורב לאדמו"רי בעלז, זידיטשוב, סטרטין וטשורטקוב. בהיותו נער רך בשנים ניסו המשכילים להדיחו מדרכי התורה והיראה, אך האדמו"ר רבי מאיר מפרימישל חזה זאת ברוח קדשו, והזהירו "לבל ילך בדרך איתם". מימי ילדותו ונעוריו עסק בתורה בהתמדה מופלגת, ובדבקות בדרכי התורה והחסידות. לאחר נשואיו נאלץ לפנות למסחר, אך בתקופה זו שישב בחנותו הספיק לחזור ארבע מאות פעמים!! על ארבעת חלקי שו"ע. לאחר תקופה החל לכהן ברבנות, לאחר שהגאון רבי שלמה קלוגר יצא מגדרו והעניק לו "סמיכה" נלהבת, בכתבו: "...אף שאיני נותן הורמנא לשום אדם מחמת טעם הכמס עמדי, אך רומ"א אינו צריך להורמנא שלי, ויורה כדת של תורה כאחד מגדולי ישראל המפורסמים, ויוכלו לסמוך עליו בכל מקום...". גם הגאון בעל "מנחת חינוך" כתב לו מכתב הסכמה מעניין: "האברך המחבר מראה נפלאות תורתו רב כחו ואנו כבר זקננו...". המהרש"ם נחשב פוסק הדור ועמוד ההוראה בגליציה, ואף מרחבי רוסיה-פולין והונגריה פנו אליו בשאלות קשות להכרעה. בהקדמת הספר "תכלת מרדכי" מובאים מעשי-פלא רבים על גילויי-חזון שהראוהו מן השמים, ועל ישועות ורפואות אשר פעל בכח קדשו, אך עיקר פרסומו בא מגדולתו תורה ובהלכה.

דף 21 ס"מ. 21 שורות בכתב-ידו. מצב טוב מאד.

תשובה זו נדפסה בשינויים ובהוספות, בשו"ת מהרש"ם, חלק ד', סימן קנב.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$3000-5000

73. Letter by Rabbi Simcha of Dessau (Author of Glosses on the Talmud) to Rabbi David Berlin, Author of Korban Ha'Eda

Autograph letter with the full signature of R. Simcha Halberstam Rabbi of Dessau, who signed "Simcha son of ...R. Z. H. Dessau". Dessau, Elul, 1769.

This letter is addressed to R. David Berlin, Rabbi of the Altona, Wandsbek and Hamburg communities [author of Korban Ha'Eda] with R. Simcha's admonishment not to support the "evil" shochet who is attempting to cause many to transgress Torah law.

R. Simcha [Ashkenazi-Halberstam] of Dessau, a prominent Torah scholar of the second half of the 18th century, one of the five renowned sons of R. Zvi Hirsh Charif Rabbi of Halberstadt, author of Ateret Zvi, Tiferet Zvi, etc. In 1755, in the capacity of his first rabbinical position in the city of Łęczna he was already considered a prominent Torah leaders of his times. In 1761, after his father relocated to serve in the Hanover rabbinate, his son R. Simcha succeeded him as Rabbi of Sokal and in 1768 after R. David Berlin left the Dessau rabbinate to serve as Rabbi of the three communities, Altona, Wandsbek and Hamburg, Rabbi Simcha was summoned to succeed him in the Dessau rabbinate. Thereafter he was called Rabbi Simcha of Dessau. He was counted among the leading Torah scholars and teachers in his days and his signature appears in approbations of many books printed in his time. His glosses on the Talmud which were found in the possession of his descendants were printed in the Vilna edition of the Talmud and his thoughts written in these glosses are often cited in later books.

Among his descendants are R. Mordechai Halberstam Rabbi of Komarno, [grandfather of the celebrated researcher R. Shlomo Zalman Chaim Halberstam of Bielsko]. The descendants of his brother, R. Naftali Hertz Halberstam - Rabbi of Dubno, continued the dynasty of Halberstam rebbes. His son R. Moshe Halberstam Rabbi of Sataniv, father of R. Simcha Halberstam who was father of R. Aryeh Leibush Halberstam Rabbi of Tarnogród, father of the illustrious Rabbi Chaim Halberstam Rabbi of Sanz, author of Divrei Chaim who has many descendants named Simcha after the Rabbi Simcha Halberstam, Rabbi of Dessau.

Approximately 15X17 cm. Good condition. Unsymmetrical margins (cut). Folding creases.

This letter was printed in the Moriah compilation, Issue 356-357, Av 2010, p. 61.

Opening price: \$5000

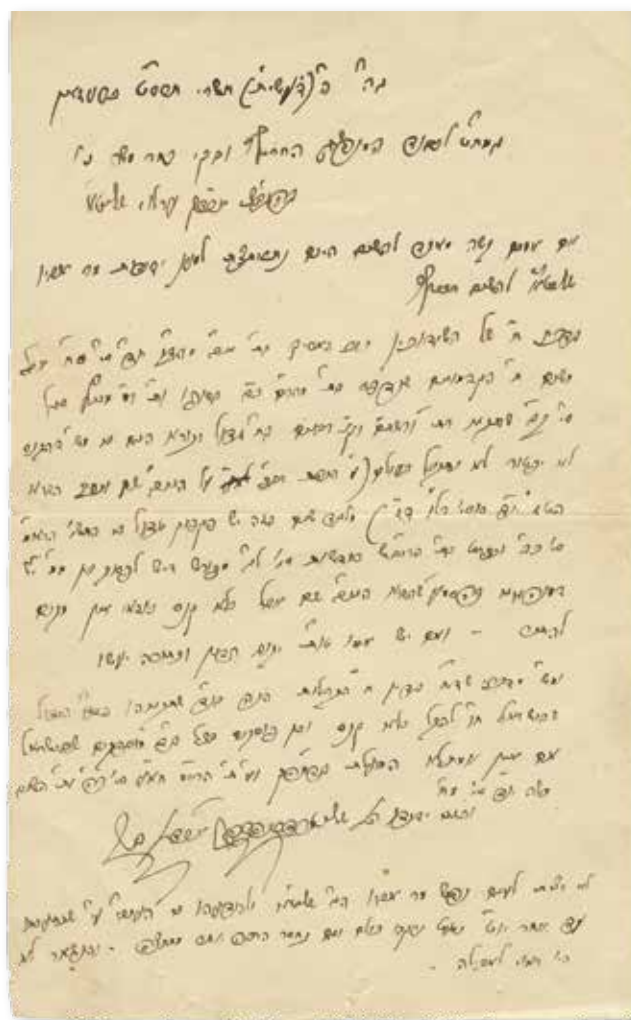
Estimate: \$6000-8000

74. Letter by the Maharsham of Berezhany - Halachic Responsum and Good Wishes for a Gmar Chatima Tova

Autograph letter signed by R. Shalom Mordechai Schwadron [the Maharsham], Rabbi of Berezhany (Galicia), sent to R. Moshe Sofer - son of R. Shimon Sofer Rabbi of Erlau. Berezhany, Tishrei 1908.

Blessings for a gmar chatima tova and halachic responsum on the laws of shidduchim. At the beginning of the letter, the Maharsham writes that "although it is very difficult to write today, I made the effort to respond promptly for the sake of my friend, your father". On the margins, after his signature, he mentions the grapes sent to him by the Erlau Rebbe [apparently, for preparing wine for the holiday] and he writes: "I did not want to cause your father distress and inform him that because the grapes were delayed until after the holiday they almost all rotted and more than half were missing and the rest were not fit for consumption".

The Maharsham - R. Shalom Mordechai HaCohen Schwadron (1835-1911), a leading posek of his times, Rabbi of Potok Złoty, Jazłowiec and Berezhany, was the top Torah authority in Galicia and of other places as well. He authored dozens of compositions including the following printed works: the nine parts of the Maharsham responsa, Mishpat Shalom on Choshen Mishpat, Gilui Da'at on the laws of terefot, Da'at Torah on the Shulchan Aruch, Techelet Mordechai on the Torah, etc. He was a Chassid close to the rebbes of Belz, Zhydachiv, Stratin and Chortkiv. In his youth, the maskilim attempted to lead him astray from a life of Torah and fear of Heaven, but Rebbe Meir of Premishlan foresaw this with his ru'ach hakodesh and cautioned him not to follow their path. From his childhood and formative years, he studied Torah with the utmost diligence dedicated to the ways of the Torah and Chassidism. After his marriage, his obligations forced him into trade, but during the time he sat in his shop, he was able to review the four parts of the Shulchan Aruch 400 times. After a while, he began serving in the rabbinate after he received an enthusiastic semicha from Rabbi Shlomo Kluger who wrote: "...I do not give semicha to any man for my own reasons, however this person does not need my sanction and can decide Torah rulings like one of the famous Torah leaders and you can rely on him in all cases...". The author of the Minchat Chinuch also wrote him a interesting letter of approbation: "The young man the author shows

74

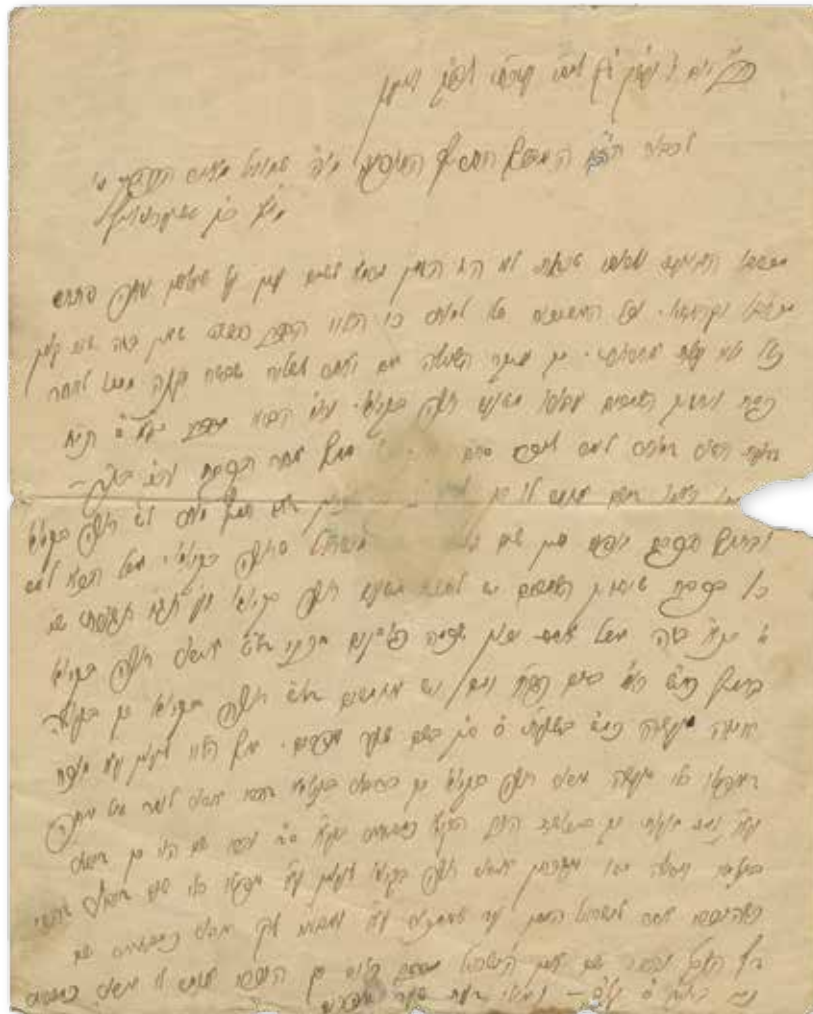
wonders of his Torah learning and his proficiency and we have already grown old...". The Maharsham is considered a leading posek of his times and the pillar of Torah rulings in Galicia, and from throughout Russia-Poland and Hungary difficult questions were referred to him to resolve. In the introduction to the book Techelet Mordechai, many amazing tales are recounted of revelations shown to him from Heaven and of salvation and cures which he performed with the power of his holiness; however his main renown remains his celebrated Torah and halachic proficiency.

Leaf, 21 cm. 21 autograph lines. Very good condition.

This responsum was printed with variations and additions in the Maharsham responsa, Part 4, Siman 152.

Opening price: \$2000

Estimate: \$3000-5000

75a

75. מכתב תשובה הלכתית - מהגאון רבי מאיר אריק

מכתב ארוך (3 עמ') בכתב ידו וחתימתו של הגאון "הק" מאיר אריק אבד"ק באטשאטש. ויונה, עזר"ת [1817].

תשובה הלכתית בדיני מכירת חמץ, ותשובה בענין חשש תולעים באכילת זוייער-קרויט (כרוב כבוש במלח). נשלחה ל"האברך החריף המופלג" רבי שמואל מאיר הכהן מו"ץ בק' טשערנוביץ.

הגאון הנודע רבי מאיר אריק (תרט"ו- תשרי תרפ"ו), מגדולי גאוני גליציה. כיהן כאב"ד יאזלוביץ, בוטשאטש וטורנא. תלמיד הגאון רבי יעקב מהרימלוב ותלמיד המהרש"ם. משנת תרמ"ה כיהן כאב"ד יאזלוביץ על מקום מורו ורבו המהרש"ם שעבר לבערזאן. משנת תרע"ב אב"ד בוטשאטש (בוצ'ץ). במלחמת העולם הראשונה ברח לוינה, ועסק שם בתורה עם רעו הגדול הגאון רבי יוסף ענגל. לאחר המלחמה שב לפולין ונתמנה לאב"ד טורנא (טרנוב). רבים מגאוני פולין היו מתלמידיו המובהקים, כשהמפורסמים שבהם הנם רבי מאיר שפירא מלובלין ורבי אריה צבי פרומר הגאון מקחיגלוב, רבי יהודה הורביץ האדמו"ר מדזיקוב, רבי משולם ראטה בעל "קול מבשר", רבי ראובן מרגליות ורבי יהושע ארנברג אב"ד תל אביב.

הדפיס ספרים רבים אך רוב כתבי ידו נאבדו בעת בריחתו לוינה במלחמת העולם הראשונה, אז נאבדו חמשה כרכים גדולים של שו"ת בהלכה. מספריו: "שיירי טהרה" על משניות סדר טהרות (קולומייא, תר"נ), "מנחת קנאות" על מסכת סוטה (למברג, תרנ"ד),

"מנחת פתים" על שו"ע יורה דעה ואבן העזר (מונקאטש, תרנ"ח- תרס"ח), ספר "טל תורה" (וינה, תרפ"א), שו"ת "אמרי יושר" חלק א' (מונקאטש, תרע"ג), חלק ב' (קראקא-טרנוב, תרפ"ה). ליקוט משרידי כתבי ידו נדפסו בארה"ב שנת תשל"ח ע"י בן-אחיו בספר "מנחת אהרן - מאירת עינים", שם נדפסו התשובות שבמכתב שלפנינו, בעמ' קנד-קנו, ובעמ' קנז-קנת, מתוך העתקות שקיבל מתל אביב, ממקבל המכתבים, הרב הולנדר.

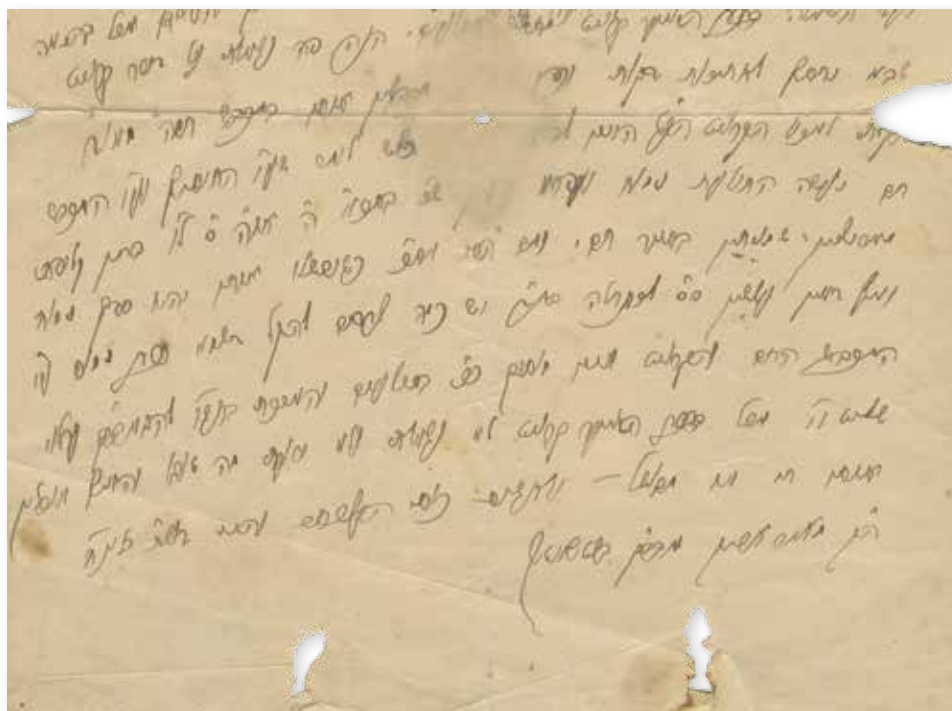
מקבל המכתב: הגאון רבי שמואל מאיר הכהן הולנדר (תרמ"ט- תשכ"ה, אנצ' לחכמי גליציה, ב, עמ' 99-96), בן רבי נתן דוד אב"ד אמסנא וחתן האדמו"ר רבי שלום הגר מסטרזניץ. גאון מופלג וחסידי נאמן. תלמיד רבי שלמה מבובוב, מקורב לאדמו"רי בעל, רח"ן, וויזניץ וצאנז. משנת תרע"ג (1913) ראב"ד ומו"צ בטשרנוביץ, לאחר השואה עלה לארץ ישראל, בה כיהן כרבה של שכונת נוה-צדק וקהל חסידים בתל-אביב. ממקורביהם של הרב מטשיבין רבי אהרן מבעלז והחזון איש. מחידושויו נדפסו הספרים "שם הכהן" שו"ת ודרשות. "מהרש"ם הכהן" על התורה ומאמרים רבים.

[3] עמ', 21 ס"ט. מצב בינוני. פגעי בלאי עם חסרון במרכז הדף ובקפלי הנייר. כתמים.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$3000-5000

75b

75. Letter with Halachic Responsum - By Rabbi Meir Arik

Long autograph letter (3 pages) signed by "Meir Arik Av Beit Din of Buchach". Vienna, 1817.

Responsum on the laws of selling chametz, and responsum on the possibility of infestation of sauerkraut. Sent to the "outstanding clever avrech" R. Shmuel Meir HaCohen Rabbi in Chernivtsi.

The renowned Rabbi Meir Arik (1855-Tishrei 1925), a leading Galicia Torah scholar. Served as Rabbi of Iaslovăt (Jaslowetz), Buchach and Tarnów. Disciple of Rabbi Ya'akov of Grimaylov and disciple of the Maharsham. From 1885, he served as Rabbi of Iaslovăt succeeding his teacher the Maharsham who moved to Berezhany, and from 1912 Rabbi of Buchach. During WWI he fled to Vienna and studied Torah with his illustrious friend R. Yosef Engel. After the war, he returned to Poland and was appointed Rabbi of Tarnów. Many Polish Torah scholars were his close disciples, including the renowned Rabbi Meir Shapira of Lublin and the Kozhiglover Rav R. Aryeh Zvi Frumer, the Dzikov Rebbe Yehuda Horwitz, R. Meshulam Roth author of Kol Mevasser, R. Reuven Margalioth and R. Yehoshua Erenberg Rabbi of Tel Aviv. He printed numerous books but most of his manuscripts were lost when he fled to Vienna during WWI, (at that time five large volumes of his halachic responsa were lost). Some of his works: Sheyarei Tahara on Seder Taharot (Kolomyia, 1890), Minchat Kena'ot on Tractate Sotah (Lemberg, 1894), Minchat Pitim on Shulchan

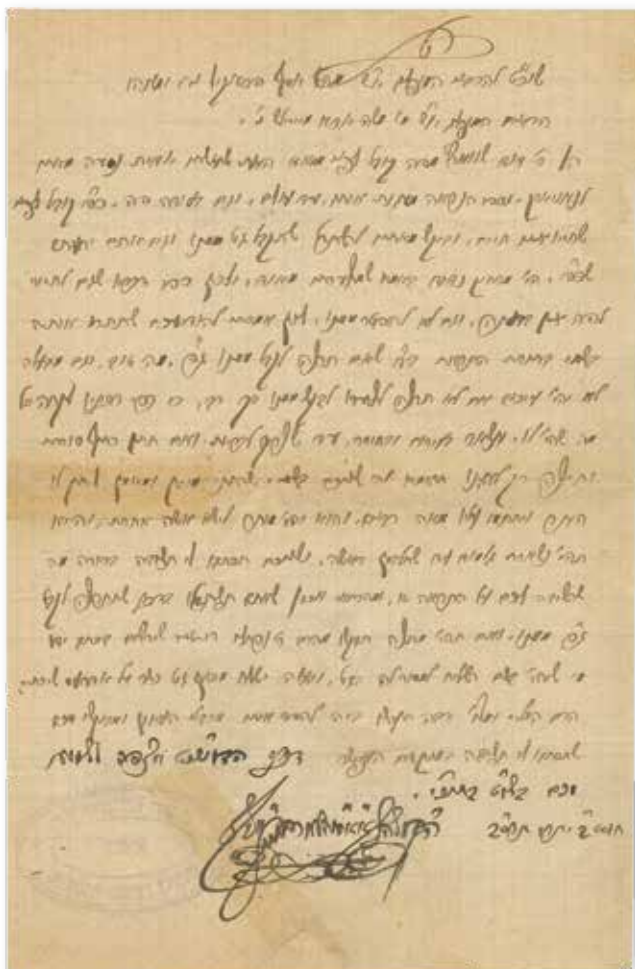
Aruch Yoreh De'ah and Even HaEzer (Mukacheve, 1913), Part 2 (Krakow- Tarnów, 1925). A compilation of the remainder of his manuscripts was printed in the US in 1978 by his nephew in the book Minchat Aharon - Me'irat Einayim. All the responsa in this letter can be found ibid, pp. 154-156, 157-158, from copies the author received from Tel Aviv from the recipient of the letters, Rabbi Hollander.

The recipient: R. Shmuel Meir HaCohen Hollander (1889-1965, Encyclopedia L'Chachmei Galicia, Part 2, pp. 96-99), son of R. Natan David Rabbi of Maszana Dolna and son-in-law of R. Shalom Hager of Shtrozshnitz. A great genius and faithful Chassid, he was a disciple of R. Shlomo of Bobov, and close to the rebbes of Belz, Ruzhin, Vishnitz and Sanz. From 1913, he served as Ra'avad of Chernivtsi and after the Holocaust immigrated to Israel where he served as the Rabbi of the Neve Tzedek neighborhood and the Chassidic community in Tel Aviv. He was close to the Tshebin Rebbe, to Rebbe Aharon of Belz and the Chazon Ish. Some of his novellae were printed in the Shem HaCohen responsa and homilies, Maharsham HaCohen on the Torah and many articles.

[3] pages, 21 cm. Fair condition, wear damages with open tears in the center of the leaf and in the folds. Stains.

Opening price: \$2000

Estimate: \$3000-5000

76

76. Interesting Letter by Rabbi Moshe Greenwald, Author of Arugat HaBosem

Letter signed by Rabbi "Moshe son of R. Amram Greenwald". Chust, 1902.

Interesting letter sent to the US, regarding arranging a get (divorce bill) for a woman who fled to the US abandoning her husband who remained unable to remarry. In this letter, he requests to warn the woman that if she does not agree to accept the get "I am prepared to give him a 'heter me'ah rabbanim' (signatures of 100 rabbis) and he will be permitted to remarry, and she will remain alone until her hair turns white".

R. Moshe Ben-Amram Greenwald (1853-1910, HaChatam Sofer Ve'Talmidav p. 521) was a leading Hungarian Torah scholar and head of yeshiva. Disciple of R. Menachem Katz Prostitz of Deutschkreutz (Zelem) and disciple of the Ktav Sofer in Pressburg. He headed a yeshiva in his native city of Cherna in his youth, later serving in the

rabbinate of several Hungarian communities and from 1893 as Rabbi of Chust. Although he studied in the yeshiva of the Chatam Sofer, he was affiliated with Chassidism and would travel to the Belz and Siget rebbes. He was renowned for his compositions on halacha and aggadah titled Arugat HaBosem. His son was R. Ya'akov Yechizkiya Greenwald Av Bet Din and Rebbe of Papa, and his grandson is R. Yosef Greenwald of Papa, who established the Papa Chassidism in America after the Holocaust.

Leaf, 21.5 cm. Scribal writing with one and a half lines handwritten by R. Moshe Greenwald, with his signature. Good-fair condition. Restored tears. Old adhesive tape stains.

Opening price: \$4000

Estimate: \$5000-8000

76. מכתב מעניין מהגאון רבי משה גרינוואלד בעל "ערוגות הבושם"

מכתב בחתימת הגאון רבי "משה בל"א מו"ה עמרם גרינוואלד". חוסט, תרס"ב [1902].

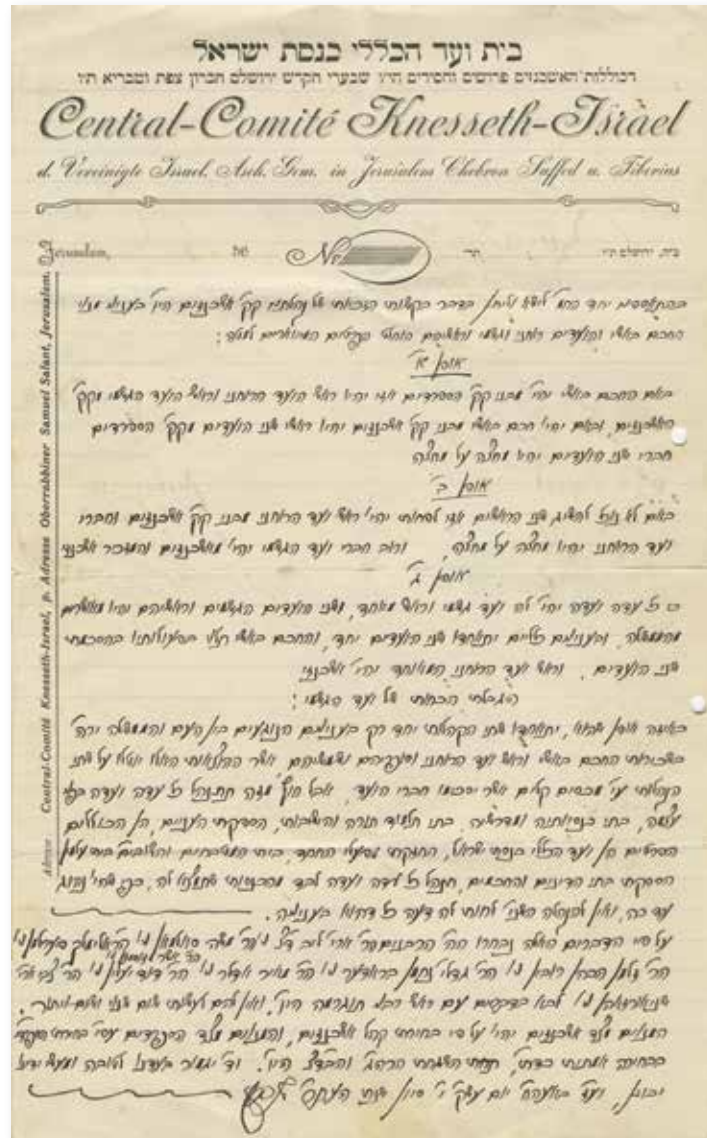
מכתב מעניין שנשלח לארה"ב, אודות סידור גט לאשה שברחה לארה"ב, כשהיא מעגנת את בעלה שנוטר בחוסר-כל ו"חיייו אינם חיים". במכתב זה הוא מבקש להתרות באשה, כי אם לא תסכים לקבל גט "הנני מוכן ומזומן לתת לו 'היתר מאה רבנים', והוא יהיה מותר לישא אשה אחרת, והיא תהיה נשארת גלמודה עד שתלבין ראשה".

הגאון המפורסם רבי משה בן-עמרם גרינוואלד (תרי"ג-תר"ע, החתם סופר ותלמידיו עמ' תקא), מגדולי הרבנים ראשי הישיבות בהונגריה. תלמיד רבי מנחם כ"ץ פרוסטיץ מצעהלים ותלמיד ה"כתב סופר" בפרשבורג. כבר בבחרותו ניהל ישיבה בעיר הולדתו טשארגא, ולאחר מכן כיהן ברבנות בכמה מקהילות הונגריה ומשנת תרנ"ג אב"ד העיר חוסט. בחוסט הקים את חצרו המפוארת וביסס והרחיב את ישיבתו, אשר הפכה לאחת הישיבות הגדולות בהונגריה. לישיבתו נהרו תלמידים מכל רחבי המדינה ומחוצה לה, ורבים מרבני הונגריה היו תלמידיו. על אף שנמנה על יוצאי בית מדרשו של ה"חתם סופר" אחז בדרכי החסידות ונהג לנסוע לאדמו"רי בעלז וסיגט. נתפרסם בחיבוריו בהלכה ואגדה אשר נקראו בשם "ערוגת הבושם". בנו הוא רבי יעקב יחזקיה גרינוולד אב"ד ואדמו"ר בפאפא, ונכדו הוא האדמו"ר רבי יוסף גרינוולד מפאפא, שהקים את חסידות פאפא באמריקה לאחר השואה.

דף 21.5 ס"מ. כתיבת ידי סופר עם שורה וחצי בכתב ידו וחתימתו האוטוגרפית. מצב טוב-בינוני. קרעים משוקמים. כתמים ישינים של נייר-דבק.

פתיחה: \$4000

הערכה: \$5000-8000

77a

77. מכתב "ועד הכללי" - ירושלים, תר"ע - חתימות רבות, כולל חתימת האדמו"ר רבי דוד צבי שלמה בידרמן מלעלוב וחתימת הרב מדוברבונא

קדוש וטהור מנעוריו, מנהיג קהלות החסידים בירושלים. היה מחסידי הגדולים של ה"בית אהרן" מקארלין. הגה"ק בעל "ישמח ישראל" מאלכסנדר כנהו בשם "ספר תורה", רבי חיים שמואל מחנטשין אמר עליו שבמשך שנים רבות היה הוא "צדיק הדור". הגאון רבי שאול חיים הלוי הורוויץ (תק"פ-תרע"ו), חתן ה"נחלת דוד", אב"ד דוברבונא במשך 18 שנה. בשנת תרמ"ג עלה לירושלים, בה נחשב לאחד מגדולי התורה בעיר. מייסד וראש הישיבה הגדולה והת"ת "מאה שערים". האריך ימים ונפטר בשנת תרע"ו. מחיבוריו "כלילת שאול", "מצפה שאול", ועוד.

נייר מסמכים רשמי, 34 ס"מ. שני עמ' כתובים. מצב טוב. בלאי קל ונקבי תיוק.

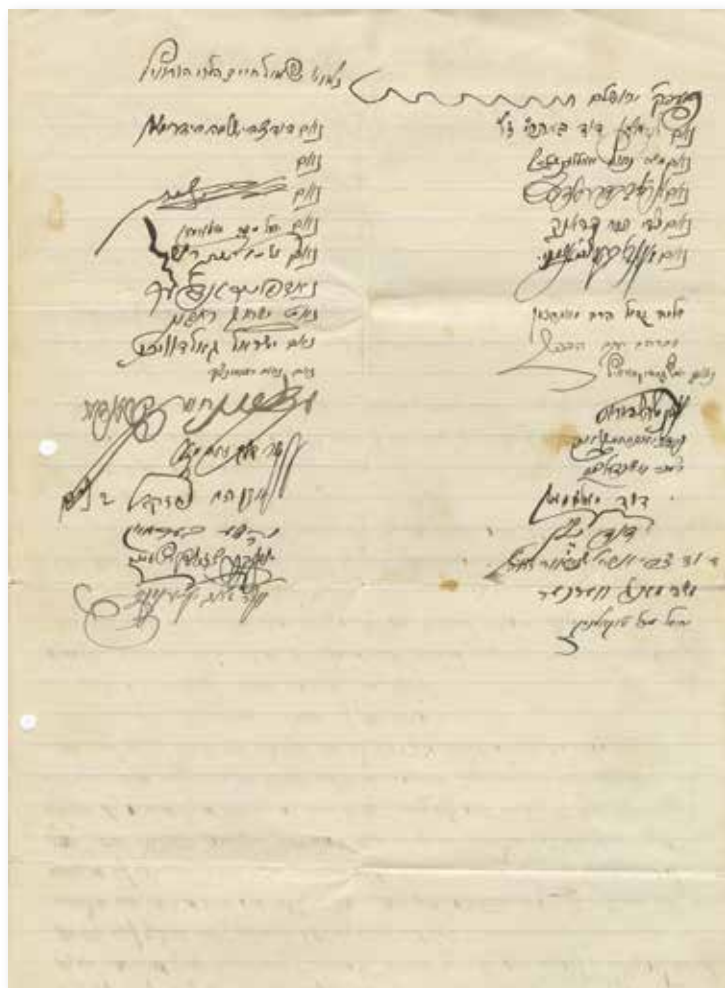
פתיחה: \$1000
הערכה: 2000-4000\$

דף בכתב-יד עם חתימות רבות - מסמך החלטות אסיפת "ועד הכללי" של כוללות האשכנזים בערי הקדוש, בענין המשא ומתן למינוי "חכם באשי" וחלוקת הסמכויות והמינויים בין נציגי האשכנזים והספרדים, במינוי הרבנים וועדי הקהילות הרשמיים ה"ועד הרוחני" וה"ועד הגשמי". ירושלים, סיון עת"ר [1910].

מעבר לדף 31 חתימות-ידם של ראשי הציבור וראשי ה"כוללים" בירושלים. בין החתומים: הגאון רבי "שאול חיים הלוי הורוויץ" (הרב מדוברבונא ורבה של "מאה שערים"); האדמו"ר מלעלוב רבי "דוד צבי שלמה בידרמן"; רבי "ליפמאן דוד במהר" ז"ל" [שנבסק, הרב מקוצק, ראב"ד ב"ד החסידים]; רבי "משה נחום וואלענשטיין", רבי "אריה לייב בהרא"ד" [הרשלה, רבי לייב דיין]; רבי "צבי פסח פראנק"; רבי "שלמה גדול הרב מווארנאן"; רבי "יואל משה סאלאמאן"; ועוד חתימות רבות.

הרב הקדוש רבי דוד צבי שלמה בידרמן (תר"ד-תרע"ח) - האדמו"ר מלעלוב. בן האדמו"ר רבי אלעזר מנחם מנדל (תקפ"ז-תרמ"ג),

77b

77. Letter by the Va'ad HaKlali - Jerusalem, 1910 - Many Signatures, Including the Signature of Rebbe David Zvi Shlomo Biderman of Lelov and the Signature of the Dubrowna Rebbe

Handwritten leaf with many signatures; a document summarizing the conclusions of the meeting of the Va'ad HaKlali of the Ashkenazi kollels in the holy cities, regarding the discussions of appointing a Chacham Bashi and the distribution of authority and appointments of Ashkenazi and Sephardi representatives for the official community committees. Jerusalem, Sivan 1910.

On the verso, are 31 signature of Jerusalem community and kollel heads: R. "Shaul Chaim HaLevi Horwitz" [the Dubrowna Rebbe and Rabbi of Me'ah She'arim]; the Lelov Rebbe "David Zvi Shlomo Biderman"; R. "Lipman David son of the Mahari" [Shawkas, the Kotzker Rebbe, Ra'avad of the Beit Din of the Chassidim]; R. "Moshe Nachum Walenstein", R. "Aryeh Leib son of R. A. D." [Hershler, R. Leib Dayan]; Rabbi "Zvi Pesach Frank"; Rabbi "Shlomo Gadol Rabbi of Vorniany"; R. "Yo'el Moshe Solomon"; many more signatures.

R. David Zvi Shlomo Biderman (1844-1918), son of R. Elazer Menachem Mendel (1827-1883), holy and pure

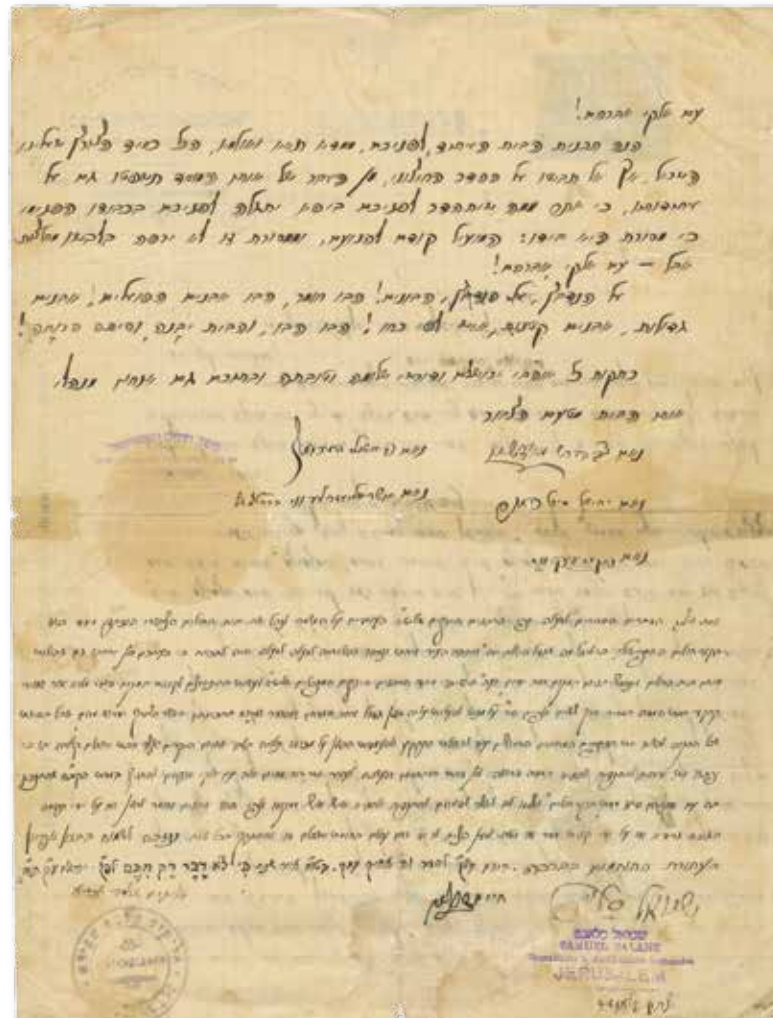
from youth, leader of the Chassidic community of Jerusalem. A prominent Chassid of the Beit Aharon of Karlin. The author of Yismach Yisrael of Aleksander referred to him as a "Sefer Torah". R. Chaim Shmuel of Chęciny said about R. Biderman that for many years he was the greatest tsaddik of his times.

R. Shaul Chaim HaLevi Horowitz (1820-1916), son-in-law of the Nachlat David was Rabbi of Dubrowna for 18 years. In 1883 he immigrated to Jerusalem, where he was considered one of the greatest Torah scholars of the city. He founded and headed the Me'ah She'arim Yeshiva Gedolah and Talmud Torah. Died at an old age in 1916. Among his works are Klilat Shaul, Mitzpe Shaul, and more.

Official stationery, 34 cm. Two written pages. Good condition. Minor wear and filing holes.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-4000

78a

78. מכתבי הרבנים לבניית הבית החולים "ביקור חולים" – ירושלים, תרס"ז – 15 חתימות חשובות

בית החולים "ביקור חולים" נוסד בירושלים שבין החומות בשנת תרי"ט בערך, והיה מהמוסדות העיקריים של עדת ה"פרושים", בני הישוב האשכנזי בעיר. הקמת בית החולים באה בעקבות ה"חרם" על בתי החולים של המסיון, בהם ניסו נוצרים ומומרים להדיח יהודים מדתם ואמונתם. עם התרחבות היישוב ובניית השכונות החדשות מחוץ לחומות נוצר צורך להגדלת בית החולים, ולבניית הבנין ברחוב הנביאים במרכז העיר.

2 דף, 3 עמ' כתובים, 30 ס"מ. הדף הראשון על נייר מסמכים רשמי של בית החולים. מצב ביוני, בלאי, קרעים והדבקות בקפלי הנייר ובשוליים.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$3000-5000

מכתב הנהלת בית החולים "ביקור חולים האספיטאל", בקשר לקניית המגרש ובניית בנין חדש במרכז העיר החדשה, בחתימות חמשת חברי ההנהלה, רבי צבי הירש מונדשין, רבי פייטל ברמן, רבי יחיאל מיכל פינס, רבי אשר אליעזר לעוו ורבי נתן יטעקוס. בשולי הדף מכתב רבני ירושלים, עם שורת תאריך (בגימטריה) בכתב-ידו וחתימתו של רבי "חיים ברלין", וחתימות נוספות של רבי שמואל סלאנט (חותמת), רבי "אליקום שלמה שפירא" (ראב"ד איישישוק והורודנא) ורבי "יצחק בלאזער" (הרב מפטרבורג). ירושלים, אייר תרס"ז [1907].

מכתב נוסף בחתימות ששת חברי בתי הדין האשכנזיים בירושלים: רבי חיים יעקב שפירא [ראב"ד קובנא וראב"ד ב"ד פרושים בירושלים], רבי משה נחום וואלענשטיין, רבי אריה ליב בהרא"ד [הרשלה, רבי לייב דיין], רבי "ליפמאן דוד במהר"י ז"ל" [שו"ב, קס, הרב מקוצק, ראב"ד ב"ד החסידים], רבי יוסף יהודה ב"ר הלוי ורבי אברהם בן רבי דוד הכהן. ירושלים, סיון תרס"ז [1907].

78b

78. Letters by Rabbis upon the Construction of the Bikur Cholim Hospital - Jerusalem, 1907 - 15 Important Signatures

Letter by the management of the Bikur Cholim Hospital, regarding the purchase of the plot and construction of the new building in the center of the new city, signed by five members of the management: R. Zvi Hirsh Mondschein, R. Feitl Berman, R. Yechiel Michel Pines, R. Asher Eliezer Lowy and R. Natan Yetekaves. On the bottom of the page, is a letter by Jerusalem rabbis with the date (in gematriya) handwritten and signed by R. Chaim Berlin, with additional signatures of R. Shmuel Salant (stamp), R. "Elyakum Shlomo Shapira" [Ra'avad of Eišiškés and Grodno] and R. "Yitzchak Blazer" [Reb Itzelle Peterburger]. Jerusalem, Iyar 1907.

Another letter with the signatures of six members of the Jerusalem Ashkenazi Beit Din: R. Chaim Ya'akov Shapira [Ra'avad of Kovno and Ra'avad of the Beit Din of the Perushim in Jerusalem], R. Moshe Nachum Valenstein, R. Aryeh Leib Son of R. A. D. [Hershler, R. Leib Dayan], R. "Lipman David son of the Mahari" [Shawkas, the Kotzker Rebbe, Ra'avad of the Beit Din of the

Chassidim], R. Yosef Yehuda son of R. Y. HaLevi and R. Avraham son of R. David HaCohen. Jerusalem, Sivan 1907.

The Bikur Cholim Hospital was founded in the Old City of Jerusalem in ca. 1859 and was one of the most important institutes of the Perushim - the Ashkenazi settlement in the city. The hospital was established following the ban on the missionary hospitals in which Christians attempted to draw the Jews of Eretz Israel closer to the Christian faith. After the settlement and construction of neighborhoods outside the walls of the Old City, the need arose to enlarge the hospital and a decision was reached to build a new hospital on Nevi'im St. in the center of the new city.

2 leaves, 3 written pages, 30 cm. The first has the official letterhead of the hospital. Fair condition. Wear, tears and adhesive tape at the folding marks and margins.

Opening price: \$1000

Estimate: \$3000-5000

79a

79. מכתב הגאון מרוגוטשוב רבי יוסף רוזין אב"ד דווינסק - שתי חתימות

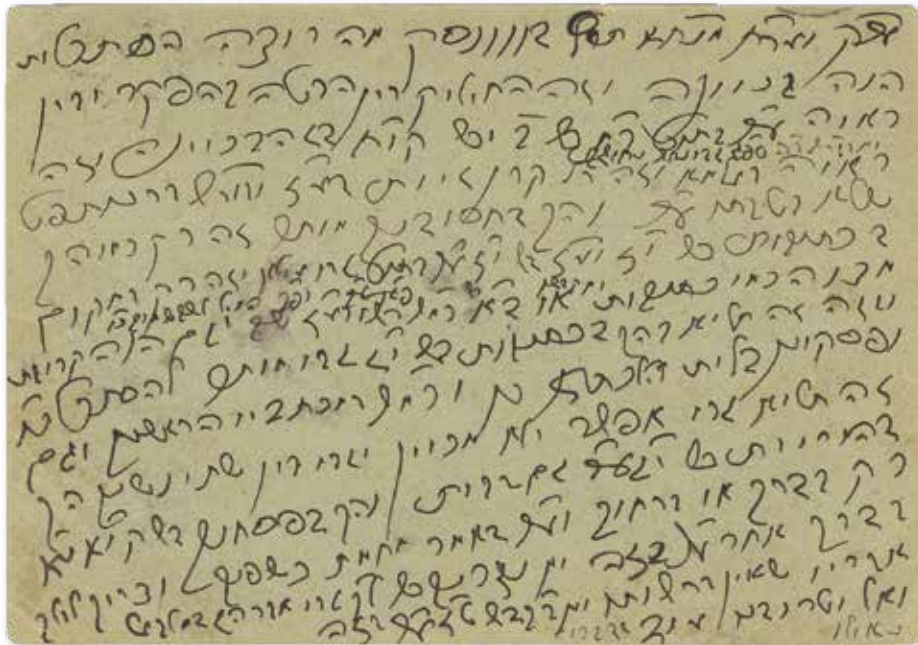
מכתב בכתב ידו וחתימותיו של הגאון מרוגאטשוב, רבי "יוסף ראזין". דווינסק, תמוז תר"ץ [1930]. תשובה בדיני "הסתכלות בנשים" שלא במתכוון, שנשלחה לירושלים אל הגאון הצדיק רבי שלמה סובול מדווינסק. בסיום המכתב הוא מתעניין בשלום "הישיש ר' זלמן לעווין" הנמצא "במעון הזקנים בירושלים", והוא חותם "יוסף ראזין רב דפה". לאחר החתימה כמה שורות נוספות בכתב ידו ובחתימה נוספת "יוסף ראזין".

תשובה זו נדפסה ע"י רבי שלמה סובול בספר "שלמת יוסף - צפנת פענח" (ירושלים, תש"ח; תשט"ז) סימן ח', בהשמטת המשפט החרף: "ואל יטרידיני עוד בדברים כי אני טרוד...". הגאון המפורסם רבי יוסף רוזין (תרי"ח-תרצ"ו) - הידוע בכינויו "הרוגוצ'ובר" (על שם עיר הולדתו רוגוטשוב), נמנה על חסידי חב"ד-קאפוסט, בצעירותו למד אצל הגאון רבי יוסף דב בער סולובייצ'יק בעל "בית הלוי" יחד עם בנו רבי חיים מבריסק. במשך כארבעים שנה, החל משנת תרמ"ט, כיהן כרב עדת חסידי חב"ד בעיר דווינסק שבלטביה, לצד אב"ד העיר הגאון בעל "אור שמח". דמות פלאית ויוצאת דופן בחריפותו וגאונותו המופלגת, בידיעת התורה כולה לכל חלקיה ופרטיה, בחידוש הגדרות וסברות עמוקות ודרכי לימוד מקוריות. אגודות רבות מסופרות על גאונותו ושקידתו העצומה בתורה. גאונותו האגדית זכתה להערכה גם בקרב הציבור הכללי בדורו, וידוע מאמר ביאליק אודותיו: "מן המוח שלו אפשר לחצוב שני איינשטיינים". עסק רבות בביאור תורת הרמב"ם, והשיב תשובות רבות בהלכה. תשובותיו וחידושי פורסמו בסדרת ספריו "צפנת פענח". ספריו הנדפסים הם חלק מועט ממעין תורתו הבלתי-נדלה שהיה מתגבר והולך בלי הפסקה. מחמת עמקות דבריו ובשל כתיבתו המקוצרת והמרומזת, הוקמו בדורות האחרונים מספר פרויקטים במטרה לפענח ולפרש את דבריו, ולהוציא את חיבוריו במהדורות מבוארות.

גלוית דואר, 10x14 ס"מ. כתובה בצפיפות משני צידיה. למעלה מ-30 שורות בכת"י. מצב טוב

פתיחה: \$2000

הערכה: \$4000-6000

79b

79. Letter by the Rogatchover Gaon Yosef Rosen, Rabby of Dvinsk - Two Signatures

Autograph letter signed by the Rogatchover Gaon, Rabbi Yosef Rosen. Dvinsk, Tamuz 1930. Responsum on the laws of unintentionally looking at women, sent to Jerusalem to Rabbi Shlomo Sobol of Dvinsk. At the end of the letter, he takes interest in the well-being of "the senior R' Zalman Levine" who resides in the old-age home in Jerusalem and he signs "**Yosef Rosen Rabbi here**". After the signature are several more lines, handwritten by him and signed again: "**Yosef Rosen**".

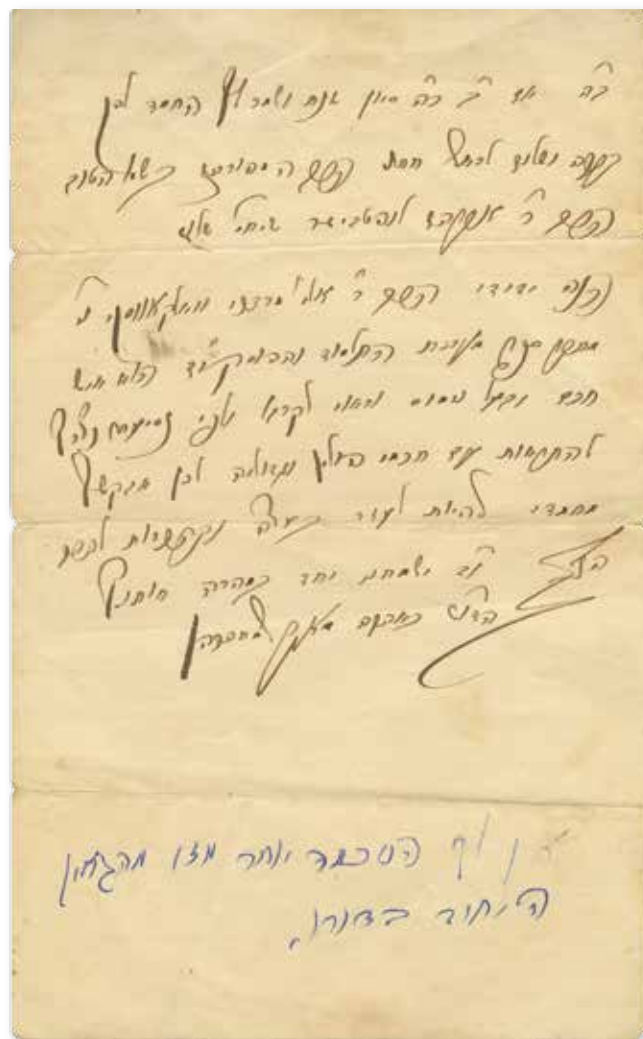
This responsum has been printed by Rabbi Shlomo Sobol in the book *Salmat Yosef - Tzofnat Pa'ane'ach* (Jerusalem, 1948; 1956) Siman 8, with the omission of the sharp statement: "And do not bother me again with matters because I am very busy..."

R. Yosef Rosen (1858-1936) - known as the Rogatchover (after his birthtown Rogachev), was a Chabad-Kapust Chassid. In his youth, he was a disciple of R. Yosef Dov Ber Soloveitchik, author of *Beit HaLevi* together with his son R. Chaim of Brisk. From 1889, he served as rabbi of the Chabad Chassidic community in the city of Dvinsk in Latvia alongside the Rabbi of the city, author of the *Or Same'ach*, a position he held for 40 years. A remarkable prodigy known for his sharpness, he was proficient in all areas and fine points of the Torah, produced definitions profound hypotheses and original ways of Torah study. Many tales are told of his genius and indescribable diligence. His legendary brilliance was also highly regarded by the general public in his days and Bialik was reputed as saying that "two Einsteins could be carved out from the mind of the Rogatchover". The Rogatchover dealt extensively in explaining the teachings of the Rambam and wrote numerous halachic responsa. His responsa and novellae were published in his *Tzofnat Pa'ane'ach* series. His printed books are a small part of the endless fountain of his Torah knowledge with its incessant flow. Due to the depth of his thoughts and his concise manner of writing, several projects have risen in recent generations to decipher his words and to publish his works in annotated editions.

Postcard, 14X10 cm. Closely written on both sides. More than 30 handwritten lines. Good condition.

Opening price: \$2000

Estimate: \$4000-6000

80

80. מכתב רבי מאיר שמחה הכהן ה"אור שמח" - לחתנו הגאון רבי אברהם לופטביר

"משך חכמה" על התורה. כבר בדורו נתקבלו ספריו בבתי המדרש ובישיבות כאחד מספרי היסוד החשובים של הלמדנות התורנית, וההתעמקות בפרשנות המקרא, ונדפסו מאז במהדורות רבות. (ידוע כי בספר "משך חכמה" פרשת בחוקותי, צפה רבי מאיר שמחה ברוח קדשו, את חורבן אירופה הממשמש ובא, עקב התקרבות היהודים להשכלת ברלין והתדממותם לאומות העולם). בתו היחידה נישאה לגאון המופלא רבי אברהם לופטביר (תר"ל בערך-תרע"ח), עילוי-גאוני מגדולי הלמדים בעיר וורשא. חתנו זה היה חביב עליו כנפשו ובמקומות רבים בכתביו מביא ה"אור שמח" מחידושי תורתו הגאוניים. רבי אברהם נפטר בגיל צעיר (פחות מגיל 50) בלא צאצאים [כשלמרה הצער, הוא היה בן יחיד לאביו שהיה מעשירי העיר וורשא, ואשתו הייתה בת יחידה לאביה האור שמח]. לאחר פטירתו נדפסו התכתביותיו העמוקות בדברי תורה, עם כעו הקרוב הגאון רבי מנחם זמבה, בספר "זרע אברהם" (בילגורייא-וורשא, תר"פ).

דף 21 ס"מ. 10 שורות בכת"י. מצב טוב. קרעים קלים בקפלי הנייר.

פתיחה: \$6000

הערכה: \$8000-12,000

מכתב המלצה בכתב ידו וחתיתתו של הגאון רבי מאיר שמחה הכהן בעל "אור שמח". [תרע"ג 1913].

נשלח אל חתנו הגאון רבי אברהם לופטביר, ובו בקשה והמלצה אודות רבי אליהו מרדכי וואלקובסקי "מחבר ספר מערכת התלמוד והפוסקים. הוא איש חכם ובעל נימוס, וראוי לקרבו, ולפי נסיעתו נצרך להתראות עם חכמי פולין וגדוליה. לכן אבקשן מחמדי להיות לעזר בעצה ובהכרות להרב הנ"ל". בסיום המכתב נכתב משפט המסתיר מעט מכאב-ליבו של רבי מאיר שמחה, על כך שבתו היחידה היתה חשוכת בנים: "וד' ישמחנו יחד במהרה - חותנך הדו"ש באהבה, מאיר שמחה הכהן" [האות ה' שבחתומה עולה לכאן ולכאן, כלומר "מאיר שמחה הכהן"]].

הגאון רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק (תר"ג-תרפ"ו), גדול גאוני ליטא הלמדנית. גאון וצדיק מופלג, מגדולי הדור וממנהיגי יהדות מזרח אירופה לפני השואה. כיהן כארבעים שנה כרבה של דווינסק (דנבורג, לטביה), לצדו של הגאון רבי יוסף רזין - הרגוצ'ובר (שכיהן כרב לעדת החסידים בעיר). בזמן רבנותו בדווינסק החל להדפיס את חיבורו המונומנטלי "אור שמח" על הרמב"ם. שלושה חלקים יצאו לאור בחייו, והחלק האחרון נדפס בריגא על ידי רבי מנחם מנדל ז"ק, אב"ד ריגא, שאף ערך והוציא לאור את חיבורו

81. מכתב בשם "הסבא מקלם" – בכתב יד וחייתמת חתנו רבי צבי הירש ברוידא – ראש "בית התלמוד" בקלם, מורם ורבים של גדולי תנועת המוסר

מכתב מעניין בכתב ידו וחייתמתו של הגאון הקדוש רבי "צבי הירש ברוידא", הכותב "בשם מר חמי אדמו"ר נ"י". "כפר גויגער סמוך לקלעם", אב תרנ"ה [1895].

במכתב הנכתב "בפקודת חמי אדמו"ר רש"ז נ"י מקלעם", הוא כותב שעקב אי בריאותו של חמיו הוא אינו מתערב כמעט בענייני העיר קלם, "על כן מעט אשר יתערב בענייני מילי דמתא, כמעט כמה דברים אשר לא ידע מהנעשה בעיר, ובפרט בקיץ כאשר הוא יושב על הדאצע. על כן אין ביכלתו מפאת אי-בריאותו להתערב בזה, ומה גם עתה כי נתפרד העיר לכמה מפלגות בענין זה...".

הגאון רבי צבי הירש (ברודא) ברוידא (תרכ"ה-תרע"ג), בנו של רבי אריה ליב (רבי לייבציג) ברוידא, שהיה אחיו הצעיר ותלמידו של "הסבא" – הגאון רבי שמחה זיסל מקלם. בהגיעו לגיל אחת עשרה, נשלח צבי הירש ללמוד בבית ה'תלמוד תורה' של דודו הגרש"ז בעיר גרובין, ומאז ועד סוף ימיו דבק ברבו הגדול וידו לא משה מתוך ידו, תוך שהוא משמש אותו בהתבטלות מוחלטת. הגרש"ז מצידו גילה באחינו כוחות ניקה מופלאים והשפיע עליו במידה גדושה. "הסבא מקלם" אף נהג להוכיחו ולייסרו באמרי פיו, למעלה ממה שבכוחו של אדם רגיל לקבל תוכחה, מתוך הנחה כי פְּדוּ לגדולות, וכי על פי כוחותיו יכול הוא לעמוד גם בתוכחה קשה ונוקבת מעין זו.

רבי צבי הירש היה נחשב לגדול "מחונְכִי" שיטת המוסר והשליטה העצמית על הרצונות כמסורת קלם. הוא היה אומר כי אדם שאינו מסוגל לשלוט על תנועותיו החיצוניות לא יוכל לקוות להשיג שליטה מוחלטת על לבו או על שכלו. ואכן הוא עצמו היווה דוגמא מוחשית לכך, עד שהיו אומרים עליו כי אפילו ניד עפעפיו היה מתוך כוונה תחילה.

בהגיעו לפרקו נשא את הרבנית נחמה-ליבא, בתו הצעירה של דודו הגרש"ז [שהיתה אשה גדולה בפני עצמה, וגדולי תלמידי "הסבא מקלם" היו באים לשמוע ממנה "ועדים" של הליכות מוסר מבית מדרשם של אביה הגדול ובעלה רבי הירש]. עם פטירתו של חמיו "הסבא מקלם" בשנת תרנ"ח, נתמנה רבי הירש לראש ישיבת קלם [ובהגדרה הקלמאית: ראש "בית התלמוד תורה"], תפקיד בו כיהן למעלה מ-13 שנה, כאשר גדולי בעלי המוסר בדורו, החזיקו את עצמם לתלמידי המובהקים, שהמפורסמים ביניהם היו: רבי ירוחם ממיר, רבי דניאל מובשוביץ, רבי משה רוזנשטיין, רבי אליהו לופיאן ורבי יחזקאל לווינשטיין.

רבי צבי הירש נפטר בהיותו בן ארבעים ושמונה שנה בלבד. "הכבוד ממנו הוא ברח כל ימי חייו רדף אותו והשיגו... כל חנויות העיר ננעלו בשעת ההלוויה לאות אהבה וכבוד לדמותו של הצדיק, וכל יהודי קלם מקטן ועד גדול השתתפו בהלווייתו, כשהם פוסעים אחר ארונו עד בית העלמין המרוחק מן העיר, ונותרים שמה עד אחר סתימת הגולל וההספדים הרבים" (מחנך לדורות, חלק א, עמ' 172).

דף 21.5 ס"מ. 16 שורות בכתב ידו. מצב טוב. קרע קל בשוליים עם הדבקה מאחור.

פתיחה: \$2500
הערכה: \$3000-5000

80. Letter by Rabbi Meir Simcha HaCohen, the Or Same'ach - To his Son-in-law Rabbi Avraham Luftvir

Letter of recommendation handwritten and signed by Rabbi Meir Simcha HaCohen, author of Or Same'ach. [1913].

Sent to his son-in-law Rabbi Avraham Luftvir, with a request and recommendation for Rabbi Eliyahu Mordechai Wolkovsky "author of Ma'arechet HaTalmud V'Hapostkim. He is a wise and well-mannered person and worthy of assistance. For his journey he needs to meet with Polish sages and leaders. Therefore, my dear, I request that you assist him with counsel and introductions". At the end of the letter is a sentence which slightly reveals the wounded heart of Rabbi Meir Simcha due to the childlessness of his only daughter: "G-d should soon give us joy - your father-in-law with love, Meir Simchahacohen" [the letter Heh of his signature is shared by both the name Simcha which ends with a Heh and HaCohen which begins with the letter Heh].

R. Meir Simcha HaCohen of Dvinsk (1843-1926), an exceptional Lithuanian Torah scholar and outstanding tsaddik, was a prominent leader of Eastern European Jewry before the Holocaust. He served 40 years as Rabbi of Dvinsk (Dnenburg, Latvia), alongside R. Yosef Ruzhin, the Rogochover (who served as rabbi of the Chassidic sector of the city). While serving as Rabbi of Dvinsk, he began printing his monumental work Or Sameach on the Rambam. Three volumes were published in his lifetime and the last volume was printed in Riga by R. Menachem Mendel Zack, Rabbi of Riga, who also edited and published R. Meir Simcha's work Meshech Chochma on the Torah. Already in his days, Or Sameach was accepted in the study halls and yeshivot as one of the most important basic books of Torah scholarship and since then it was printed in many editions. (In his commentary on Parshat Bechukotei, Rabbi Meir Simcha foresees with his ru'ach hakodesh the imminent destruction of European Jewry resulting from the Jews following the Berlin haskalah and their assimilation into the non-Jewish population).

The Or Same'ach's only daughter wed the illustrious Torah scholar R. Avraham Luftvir (c. 1870-1918), one of the most outstanding Torah prodigies of Warsaw. Rabbi Meir Simcha cherished his son-in-law with his entire being and often cites his novellae in his writings. R. Avraham died at a young age (less than 50 years old) without children [he too was an only child to one of the wealthiest Warsaw residents, and his wife was the only daughter of the Or Same'ach]. After his death, his profound Torah correspondence with his close associate R. Menachem Zemba was printed in the book Zera Avraham (Biłgoraj -Warsaw, 1920).

21 cm. 10 handwritten lines. Good condition, minor tears to paper folds.

Opening price: \$6000
Estimate: \$8000-12,000

81. Letter in the Name of the Saba of Kelm - Handwritten and Signed by his Son-in-law Rabbi Zvi Hirsh Broide - Head of the Beit HaTalmud in Kelm, Teacher and Rabbi of the Leading Rabbis of the Mussar Movement

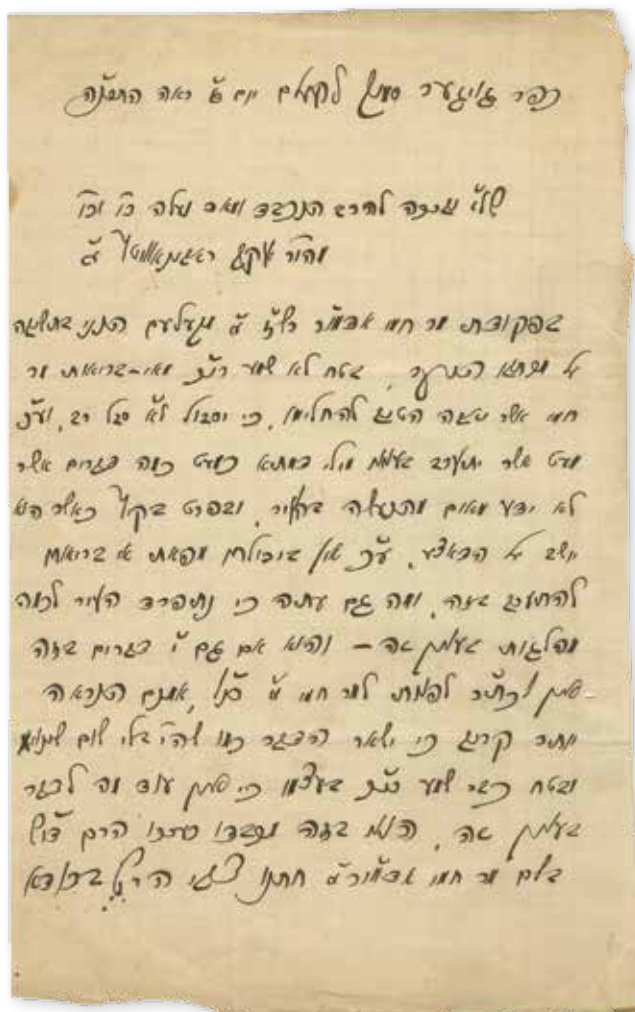
Interesting letter handwritten and signed by Rabbi Zvi Hirsh Broide, who writes in the name of his father-in-law the Rebbe. "Goiger near Kelm [Kelmé]", Av 1895.

In the letter written "according to the instructions of my father-in-law the Rebbe R. S. Z. of Kelm", he writes that his father-in-law is only faintly involved in the matters of the city of Kelm due to his state of health, "Therefore... he knows little of the happenings in the city, especially in the summer at the time he is in the Dacha. Therefore, because of his poor health he cannot get involved in this, even more so now that the city has been split over this issue...".

R. Zvi Hirsh Broide (1865-1913), son of R. Aryeh Leib (Rabbi Leibtzig) Broide, the younger brother and disciple of the "Saba" - R. Simcha Zissel of Kelm. At the age of 11, R. Zvi Hirsh was sent to study in the Talmud Torah of his uncle, R. Simcha Zissel in Grobin and from that time on he clung to his venerable teacher and served him with complete acquiescence. Rabbi Simcha Zissel found his nephew to possess amazing learning abilities and taught him extensively, also rebuking him beyond the usual practice, foreseeing his nephew's illustrious future and attributing to him enough stamina to assimilate such harsh criticism.

Rabbi Zvi Hirsh was considered the leading protégé of the Mussar Movement educated to acquire complete self-control following the Kelm tradition. He would say that a person who is unable to control his outer movements cannot attain control of his heart and mind. He himself was an example of this.

Reaching marriageable age, he wed Rebbetzin Nechama Liba, the youngest daughter of his uncle R. Simcha Zissel [who was a great woman in her own right, the leading disciples of the Saba of Kelm would come to hear her mussar discourses following the school of her illustrious father and her husband Rabbi Hirsh]. After the death of his father-in-law the Saba of Kelm in 1898, Rabbi Hirsh was appointed head of the Kelm Yeshiva, a position he held for more than 13 years. The leading mussar figures in his times considered themselves his close disciples; among them are R. Yerucham of Mir, R. Daniel Movshowitz, R.

81

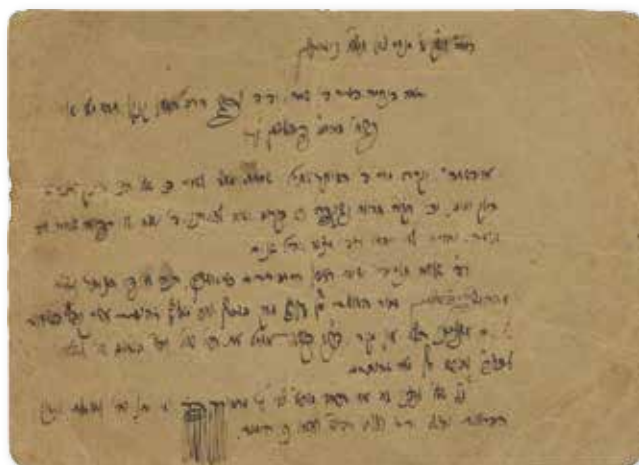
Moshe Rosenstein, R. Eliyahu Lopian and R. Yechezkel Lowenstein.

R. Zvi Hirsh died at the young age of 48. "The honor he fled his entire life pursued him and found him... All the city's shops closed for his funeral as a mark of the love and reverence in which this tsaddik was held and all Kelm Jews from the youngest to the eldest attended his funeral. They walked behind his coffin until the cemetery, located a distance from the city and they remained there until he was buried and until the many eulogies were completed" (Mechanech L'Dorot, Part 1, p. 172).

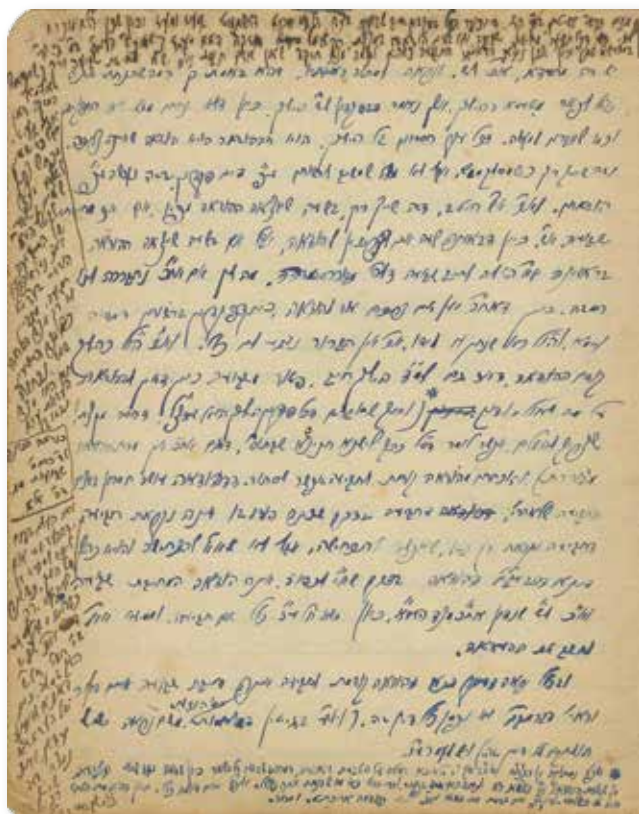
Leaf, 21.5 cm. 16 handwritten lines. Good condition. Small tear to margins, with adhesive tape on verso.

Opening price: \$2500

Estimate: \$3000-5000

82a

82b

82. ארכיון מכתבים וכתבי יד – רבי ברוך יוסף פייבלזון, מראשי ישיבת ראדין

אוסף מכתבים ומחברות מארכיונו של הגאון רבי ברוך יוסף פייבלזון, מראשי ישיבת ראדין. האוסף כולל: • שני מכתבים על גלויות דואר, בכתב ידו וחתימתו של הגאון רבי חיים עוזר גרודז'נסקי (מכתב משנת תרצ"א אודות עזרה לתלמידי ישיבת ראדין, ומכתב משנת תרצ"ג אודות טיפול במחלתו הקשה של רבי ברוך יוסף). • שני כרכי מחברות חידושי תורה, בכתב ידו של רבי ברוך יוסף מתקופות שונות (ראשית שנות התר"ע, עד סוף שנות התר"פ). • מכתב מכתבו רבי יצחק אייזיק שער ראש ישיבת סלבודקה (תוכן מעניין במיוחד, אודות חילוקי-דעות על הנהגת הישיבה בסלבודקה, בשנות תפ"ח 1927-1928). • מכתב מאביו רבי אליהו מאיר פייבלזון, אב"ד קופישוק. • מכתב מגיסו רבי זלמן פראצובסקי (ממלא מקום חותנו ברבנות קופישוק). • מכתב מרבי ברוך יוסף לאביו. • מכתב מרבי שלמה זלמן אויערבך (המלצה ל"כולל ראדין" ביישוב קדימה).

הגאון רבי ברוך יוסף פייבלזון (תרנ"ו-תרצ"ג), בנו של הגאון רבי אליהו מאיר פייבלזון, וחתנו של הגאון רבי נפתלי טרופ - הגר"ט. מגיל צעיר נודע כאחד מפארי עולם הישיבות בליטא, מגדולי ישיבת סלבודקה, ומתלמידיו הקרובים של הגאון רבי יצחק יעקב רבינוביץ אב"ד פוניבז' (רבי איצלה מפוניבז'). בשנת תרפ"ט נתמנה לר"מ בישיבת ראדין על מקום חותנו הגר"ט, והצליח מאד בתפקידו. שיעוריו העמוקים והלמדניים עוררו רוח לימוד סוערת בישיבה, ורבים תלו בו תקוות גדולות להצלחת הישיבה, אך לאחר ארבע שנים חלה ונפטר בגיל 38 בערך. בשנות המלחמה גלתה אשתו עם ילדיו לסיביר, כשחלקם שרדו את המלחמה ועלו לארץ ישראל (אחד מבניו הקים כולל וישיבה בעיר צפת, ואילו אחיו הקים את "כולל ראדין" ביישוב קדימה). כחמישים שנה לאחר פטירתו יצא לאור הספר "ברכת יוסף" (בני ברק, תשמ"ג), ובו נדפסו חלק ניכר מחידושי התורה שבמחברות שלפניו. בהסכמות הספר ניכרת ההערצה הגדולה של גדולי עולם הישיבות הליטאי לגדולותו של האיש, שהיה אחד מהדמויות להם צפו עתיד מזהיר בעולם ראשי הישיבות. הגאון רבי יעקב קמנצקי כותב עליו: "... שהאיר עיני הלומדים המובהקים בישיבת ראדין, והיה מפורסם בעולם הישיבות כגאון אדיר ומחדש נפלא, ואף שהיה צעיר לימים ונחטף בדמי חייו, היה נחשב כאחד מגדולי ראשי הישיבות בזמנו, וזכורני ימי בחרותו בישיבת סלבודקה, שהבהיל לומדי הישיבה הק' בחריפותו, והיה הבחור הכי מצויין בשעתו...". הגר"מ שך כותב עליו: "... כי ידוע היה ומפורסם [בדור] לפני המלחמה... כי ידוע אני אותו מטל צעירותי עוד משנת תרע"א בלמדו בבחרותו בפוניבז' בקיבוץ של מרנא גאון הדור... רבי איצלה מפוניבז', שהיה שמו הולך לפניו, ועכשיו שעיינתי בהכתבים נוכחתי לדעת כי כל דבריו נאמרים בהעמקה וחריפות גם יחד...".

7 מכתבים ו-2 מחברות גדולות (כ-340 עמ' כתובים). גודל ומצב משתנים. כתמים ובלאי-רב.

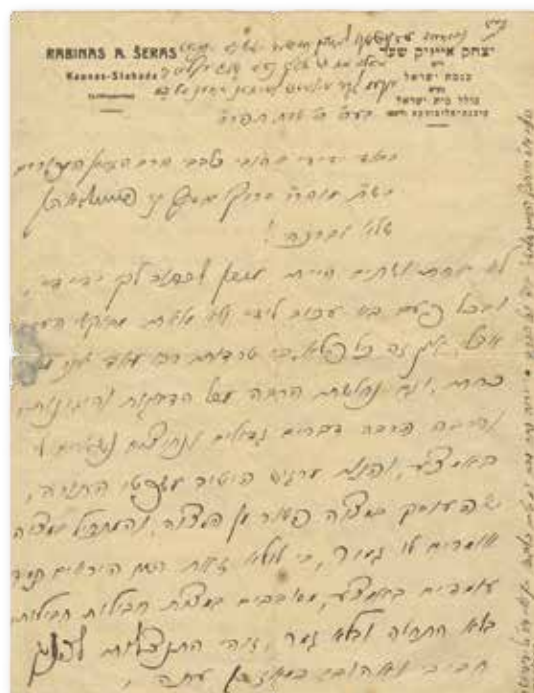
פתיחה: \$2200

הערכה: \$3000-5000

82d

82c

82. Archive of Letters and Manuscripts - Rabbi Baruch Yoseph Feivelson, One of the Heads of the Radin Yeshiva

Collection of letter and notebooks from the archive of R. Baruch Yoseph Feivelson, one of the heads of the Radin (Radun) Yeshiva.

The collection contains: • Two letters on postcards, handwritten and signed by R. Chaim Ozer Grodzensky (a letter from 1931 about assistance to the students of the Radin Yeshiva and another letter from 1933 about treatment for the acute illness of R. Baruch Yoseph). • Two notebooks with Torah novellae in the handwriting of R. Baruch Yosef from various times (beginning of the 1910s until the end of the 1920s). • Letter from his friend R. Yitzchak Isaac Sher Head of the Slobodka Yeshiva (especially interesting content about a disagreement concerning the management of the Slobodka Yeshiva in 1927-1928). • Letter from his father R. Eliyahu Meir Feivelson, Rabbi of Kupiškis. • Letter from his brother-in-law R. Zalman Partovsky (succeeded his father-in-law in the Kupiškis rabbinate). • Letter from R. Baruch Yoseph to his father. • Letter by R. Shlomo Zalman Auerbach (recommendation for Kollel Radin in Kadima).

R. Baruch Yosef Feivelson (1895-1933), son of R. Eliyahu Meir Feivelson and son-in-law of R. Naftali Trop was renowned from a young age as one of the foremost Torah scholars of Lithuanian yeshivas and leading alumnus of the Slobodka Yeshiva and close disciple of R. Yitzchak Ya'akov Rabinowitz Rabbi of Ponovezh (Rabbi Itze'le of Ponovezh). In 1929, he was appointed teacher in the Radin Yeshiva succeeding his father-in-law, and was very successful in this capacity. His deep scholarly discourses invigorated the learning atmosphere of the yeshiva and many anticipated great success for the yeshiva with R. Feivelson part of the staff. Sadly, he died

at the age of 38 after only four years of delivering his Torah discourses. During WWII, his wife and children exiled to Siberia, some survived the war and immigrated to Eretz Israel (one son established a kollel and yeshiva in Safed and his brother established Kollel Radin in Kadima). About 50 years after his death, the book Birkat Yosef was published (Bnei Brak, 1983), which includes a substantial part of the novellae in this notebook. The approbations of the book indicate the high regard Lithuanian yeshiva scholars had for R. Feivelson and the bright future they anticipated for him. R. Ya'akov Kamenetsky writes that "...he lights the eyes of those who study at the Radin Yeshiva and he was famous in the entire yeshiva world as a great Torah scholar and amazing author of novellae, and although he died so young he was considered one of the leading heads of yeshivas in his days. I remember his youthful days in the Slobodka Yeshiva, he startled the yeshiva students with his sharpness and he excelled more than any other student in his time...". R. Shach wrote: "...he was well-known and famous in the generation preceding the war...I knew him from his youth, already from 1911 at the time he studied in Ponovezh in the kibbutz (gathering of yeshiva students) of...Rabbi Itze'le Ponovezher and his name was legendary and now after I studied his writings, I see that all his words were said with depth and sharpness alike...".

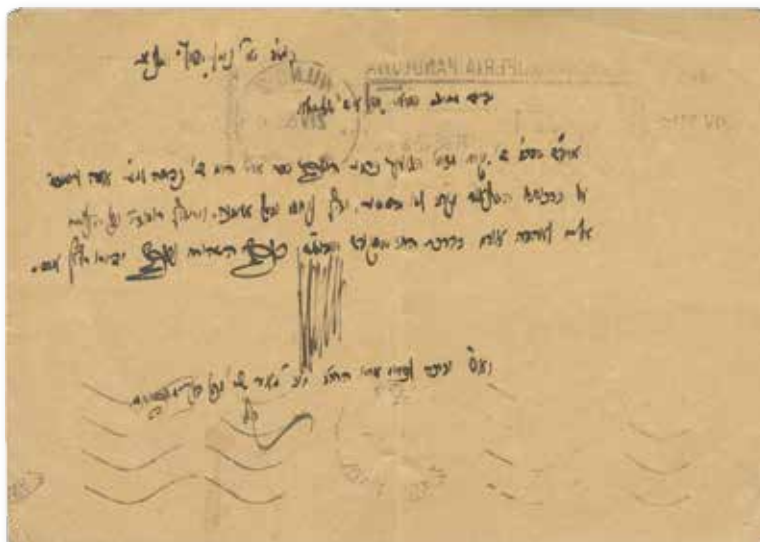
7 letters and 2 large notebooks (approximately 340 written pages). Size and condition vary. Stains and much wear.

Opening price: \$2200

Estimate: \$3000-5000

83. Letter by Rabbi Chaim Ozer to the Chazon Ish

Autograph letter signed by R. Chaim Ozer Grodzinsky, sent to Bnei Brak to R. Avraham Yeshaya Karelitz, author of the Chazon Ish. Vilna, Nissan 1938. The honorary appellations in this letter, written by R. Chaim Ozer - one of the most eminent Torah prodigies and leaders of his generation - to a friend many years his junior, are astounding. Among other things, R. Chaim Ozer sends his good wishes to the Chazon Ish in honor of the upcoming festival of Pesach. He mentions a certain legal matter which concerns his brother [R. Itzele Karelitz?]. At the end of the letter, R. Grodzinsky sends regards and good wishes to the elder brother R. Meir Karelitz and to the entire family of the Chazon Ish.

83

R. Chaim Ozer Grodzinsky (1863-1940), was the leader of the entire Diaspora in his generation. At the age of 11 [!], he began studying in the Volozhin Yeshiva and was a close disciple of Rabbi Chaim of Brisk. At the age of 24, he was appointed rabbi and posek in Vilna. He joined the Chafetz Chaim in bearing the burden of public affairs and for decades, his opinion was supreme in all public issues throughout the entire Diaspora. He was founder and head of Va'ad HaYeshivot and one of the initiators of the worldwide Agudat Yisrael movement as well as one of the heads of Mo'etzet Gedolei HaTorah.

R. Avraham Yeshaya Karelitz, author of the Chazon Ish (1879-1954), leading halachic scholar and philosopher. Phenomenal Torah giant and concealed tsaddik. In 1911, he published his first book, Chazon Ish, anonymously and hence was called by the name of his book. After World War I, he resided in Vilna. R. Chaim Ozer who detected his true stature consulted him regularly regarding public matters and insisted that he join the public leadership of the Jewish people. Upon the immigration of the Chazon Ish to Eretz Israel in 1933, Rabbi Chaim Ozer referred many issues pertaining to the Torah settlement in Eretz Israel for the Chazon Ish to resolve. He reinforced observance of mitzvot connected to dwelling in Eretz Israel and was a driving force behind the revival of Torah and Chassidism in our generation. Authored and published the "Chazon Ish" books which were written with extreme toil and deep study on almost all Talmudic treatises.

Postcard 10.5X15 cm. Good-fair condition. Wear and folding marks.

Opening price: \$2000

Estimate: \$3000-4000

83. מכתב הגאון רבי חיים עוזר אל ה"חזון איש"

מכתב בכתב ידו וחתמתו של הגאון רבי חיים עוזר גרודזינסקי, שנשלח לבני ברק אל הגאון רבי אברהם ישעיהו קרליץ בעל ה"חזון איש". ווילנא, ניסן תרפ"ח [1938].

מפליאים הם תארי הידידות וההערצה בהם משתמש במכתב שלפנינו רבי חיים עוזר - גאון ומנהיג ישראל - אל עמיתו הצעיר ממנו, וכה הוא כותב לו: "ידידי עמיתי הגרא"י 'חזון איש' שליט"א", ובהמשך המכתב: "אודה למעכ"ת [למעלת כבוד תורתו] על ברכותיו היוצאות מקרב לבו הטהור". בין היתר, רבי חיים עוזר מברך את החזון איש לרגל חג הפסח המתקרב "בברכת החג המקודש הבא עלינו לטובה", ומזכיר ענין משפטי מסוים שנוגע לאחיו הרב [רבי איצ'ה קרליץ?]. בסיום המכתב פריסת שלום וברכה לאחיו הגאון רבי מאיר קרליץ וכל בני משפחתם.

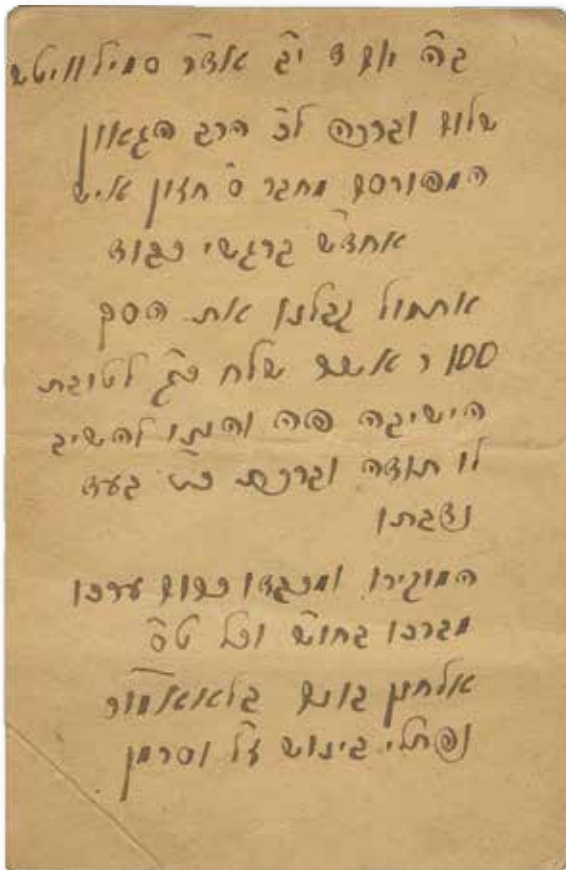
הגאון רבי חיים עוזר גרודזינסקי (תרנ"ג-ת"ש), גדול דורו ורבן של כל בני הגולה. בגיל 11 [!] נכנס ללמוד בישיבת וולוז'ין והיה מתלמידי הגר"ח מבריסק. בגיל 24 נתמנה לרב ומו"צ בוויילנא. נשא בעול הציבור ודעתו הכריעה במשך עשרות שנים בכל השאלות הציבוריות שעלו על הפרק בכל תפוצות ישראל, יחד עם מרן ה"חפץ חיים". מייסד ונשיא "ועד הישיבות". ממייסדי "אגודת ישראל" העולמית, ומראשי "מועצת גדולי התורה".

הגאון אברהם ישעיהו קרליץ בעל "חזון איש" (תרל"ט-תשי"ד), גאון ההלכה והמחשבה בדורו. גדול בתורה וצדיק נסתור. את ספרו הראשון "חזון איש" הוציא בשנת תרע"א בעילום שם, ומאז נקרא שמו על שם ספרו. לאחר מלחמה"ע הראשונה התגורר בוויילנא. הגאון רבי חיים עוזר שהכיר בגדלותו, החל להתייעץ עמו באופן תמידי בכל עניני הציבור, והכריחו להכנס להנהגה הציבורית של כלל ישראל. עם עלייתו לארץ ישראל בשנת תרצ"ג, שלח רבי חיים עוזר לפתחו הכרעות רבות בהנהגת הישוב התורני בארץ ישראל. חיזק את חידוש קיום המצוות התלויות בארץ ועמד מאחורי תחיית עולם התורה והחסידיות בדורו. כתב והוציא את עשרות ספרי "חזון איש" שנכתבו בעמל ובעיון רב, כמעט על כל הסוגיות בש"ס.

גלוית דואר 10.5X15 ס"מ. מצב טוב-בינוני. בלאי וסימני קיפול.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$3000-4000

84

84. מכתב רבי אלחנן ווסרמן אל ה"חזון איש" - בתקופת מלחמת העולם הראשונה

מכתב מעניין בכתב ידו וחתימתו המלאה של הגאון רבי "אלחנן בונם בלאאמו"ר נפתלי בינוש ז"ל וסרמן". "סמילוביטש" (סמילוביץ, Smilavichy, פלך מינסק, כיום בלרוס), [אדר א' תרע"ט 1919].

נשלח אל "הרב הגאון המפורסם מחבר ס' חזון איש" בעיר סטוביץ (סטובצ'י Stowbtsy, פלך מינסק, כיום בלרוס), בענין עזרה כספית לשיבת סמילוביץ, אשר הוקמה באותה תקופה, ע"י רבי אלחנן וסרמן ורבי אליהו דושניצר, בשליחות רבם בעל ה"חפץ חיים", כסניף לשיבת ראדין שגלתה אף היא לאותו אזור. ישיבה זו התקיימה כחמש שנים בניהולו של רבי אלחנן, בקושי רב וללא כל מקור קבוע של הכנסות, לאחר התגברות הצקות ורדיפות ה"יבסקציה" [המחלקה היהודית במפלגה הקומוניסטית, אשר התנכלו להרוס את החינוך התורני ואת חיי הדת], ברחו בני הישיבה וראשיה לפולין, בחודש סיון תרפ"א בהוראת רבם בעל ה"חפץ חיים".

החזון איש שהיה באותה תקופה בעיר סטוביץ, ושלא מעט כספים שהשיג להחזקת הישיבה. קשר מוקדם זה בין רבי אלחנן ל"חזון איש" אינו ידוע מכל מקור אחר. ידועות הן אמנם ההתכתבויות ביניהם בסוף שנות התר"צ, בעניני הנהגת הקהילות בארץ ישראל, מול חוגי הציונות ואנשי "הסתדרות האובדים" [כלשונו החריפה של רבי אלחנן]. אולם לפנינו התכתבות מוקדמת כעשרים שנה קודם לכן, המלמדת גם על תחילת פרסומו של רבינו ה"חזון איש", לאחר צאת ספרו הראשון "חזון איש" בעילום שם, בשנת תרע"א. ספר זה עשה רושם רב, ועקב כך החל שמו של ה"חזון איש" להתפרסם מעט בחוגי הישיבות.

גלויות דואר, 14x9 ס"מ. 13 שורות בכת"י. מצב טוב. קמטים וסימני קיפול.

פתיחה: \$2500

הערכה: \$3000-5000

84. Letter by Rabbi Elchanan Wasserman to the Chazon Ish - World War I Period

Interesting autograph letter with the full signature of R. "Elchanan Bunam son of R. Naftali Beinush Wasserman". Smilavichy (Minsk district, today Belarus), [Adar Aleph 1919].

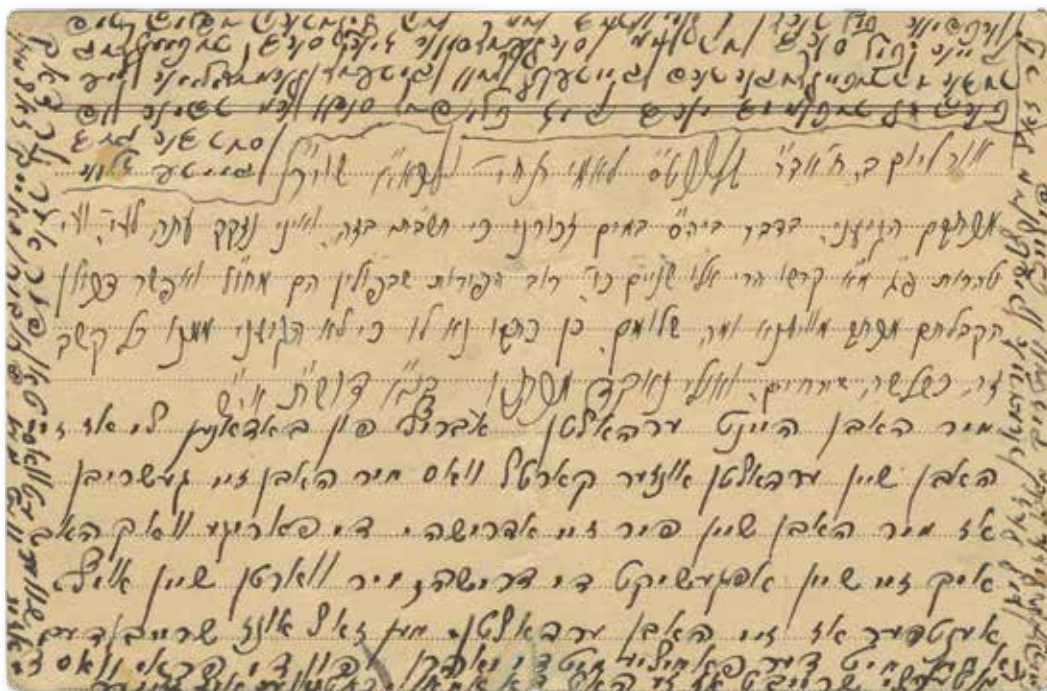
Sent to "The famous rabbi and gaon, author of the Chazon Ish" in the city of Stowbtsy (Minsk district, today Belarus), regarding financial assistance to the Smilavichy Yeshiva which was established at that time by Rabbi Elchanan Wasserman and by Rabbi Eliyahu Dushnitzer by the incentive of the Chafetz Chaim, as a branch of the Radin Yeshiva which was banished to that same area. For five years, this yeshiva remained under the management of Rabbi Elchanan with great difficulty and without any regular income of funds. This was due to the increase of persecution and harassment initiated by the Yevseksiya [the Jewish section of the Communist party which aimed to destroy Torah education and religious adherence]. Obeying the directive of the Chafetz Chaim, the yeshiva student body and teachers fled to Poland in the month of Sivan 1921.

At that time, the Chazon Ish was residing in the city of Stolbtsy and the little money he was able to obtain, he sent to support the yeshiva. This early connection between Rabbi Elchanan and the Chazon Ish is not known from any other source. These two illustrious Torah figures corresponded at the end of the 1930s concerning matters of leadership of the communities in Eretz Israel in their dealings with the Zionist circles and the Histadrut. However this letter attests to correspondence which took place twenty years earlier which reflects upon the beginning of the public fame of the Chazon Ish after his first book Chazon Ish was published anonymously in 1911. This book left a great impression on its readers and was the beginning of the rise of the name of this great luminary in yeshiva circles. Postcard, 14X9 cm. 13 handwritten lines. Good condition. Creases and folding marks.

Opening price: \$2500

Estimate: \$3000-5000

85

85. מכתב החזון איש ואחותו הרבנית קניבסקי – אל אמם הרבנית מקוסובה

בצדקתה ובצניעותה, ולא לחינם זכתה כי כל תשעת בניה וחתינה היו אנשים גדולים בתורה וביראה, רבנים מפורסמים מגדולי דורם, מהם: רבי אברהם ישעיהו קרליץ בעל ה"חזון איש", רבי מאיר קרליץ אב"ד לכוביץ ומראשי מועצת גדולי התורה, רבי אבא סוויאטצקי אב"ד קוסובה וטיקטין, ורבי יעקב ישראל קניבסקי בעל "קהלות יעקב" (הסטייפלר). פעם אחת שאל אותה ה"חפץ חיים", במה זכתה לזרע צדיקים? והשיבה: אולי בזכות שהתנהגתי בצניעות יתירה ומעולם לא ראו קורות ביתי את שערות ראשי.

לפי המסופר, חלתה מיד לאחר נישואיה והרופאים הזהירו כי היא עלולה להסתכן בלידת ילדים. אביה הגאון רבי שאול הציע אז לחתנו בלית ברירה, שיתגרשו זה מזו בכדי שיוכל להעמיד דורות, אולם היא חשבה אחרת, התאזרה גבורת נפש והחליטה במסירות נפש ש"לכך נוצרתי ומשמים ירחמו" (החזון איש בדורותיו, עמ' יז). בשנות מלחמת העולם הראשונה נתאלמנה מבעלה. בני קוסובה רצו למנות את בנה רבי יצחק "רבי איצ'לה" לרב העיר, אך הוא מסר את כס הרבנות לגיסו הגאון רבי אבא סוויאטצקי. בערוב ימיה עלתה לארץ ישראל והתגוררה שנים אחדות בבני ברק בקירבת בנה ה"חזון איש" ובתה הצעירה אשת ה"סטייפלר", כשענייה רואות בגדולת בנה ה"חזון איש", ומתקיים בה "אשרי יולדתו".

גלוית דואר, 9x14 ס"מ. מצב טוב-בינוני. קמטים וסימני קיפול (קרע קל בקיפול).

פתיחה: 4000\$

הערכה: 5000-6000\$

מכתב על גבי גלויה בכתב ידו וחתימתו של החזון איש"ש – הגאון רבינו אברהם ישעיהו קרליץ, בעל ה"חזון איש". ומכתב ארוך בכתב ידה וחתימתה של אחותו הרבנית "מרים" קניבסקי, אשת ה"סטייפלר". בני ברק, אדר א' [תרצ"ה 1935].

במרכז הגלויה 5 שורות בכתב ידו וחתימתו של החזון איש [שחתם כדרכו: "אי"ש"], כשמסביב למכתבו ומעבר לדף מכתב ארוך ביידיש, למעלה מ-20 שורות בכתב ידה וחתימתה של אחותו הרבנית "מרים".

החזון איש מפנה את המכתב "לאמי תחי' ולכא"א" [ולכל אשר אתה]. תוכן המכתב בדברי תורה והלכה [כנראה, בתשובה למכתב אחיו או גיסו שהתגוררו בקוסובה]. בסיום המכתב כותב החזון איש כי לא קיבל מכתב מווילנא, "כי לא הגיעני ממנו כל קשב זה כשלושה ירחים, ואולי נאבד מכתבו". חתימת המכתב "בני"א דוש"ת אי"ש" מתייחסת גם לאמו וגם לאחיו [בנוך אוהבך, דורש שלום תורתך, אברהם ישעיהו].

במכתב הרבנית מרים קניבסקי, שנכתב תקופה קצרה לאחר עלייתה לארץ, היא כותבת על עניני השגת "דרישה" [ויזה לנסיעה לארץ, ועל הקונסול בוורשא המעמיד קשיים רבים בהשגת "דרישות" לרבנים. בסיום מכתבה היא מוסרת דרישת שלום מילדיה – "א גרוס פון די קינדרייל".

אם ה"חזון איש" – הרבנית ראשא-לאה קרליץ (תר"ד בערך-חשון תש"א), בתו של הגאון רבי שאול קצלבוגן אב"ד קוסובה וקוברין. בשנת תרל"ד נישאה לבעלה הגאון רבי שמריהו יוסף קרליץ (תר"ב-תרע"ו), שבשנת תרמ"ב מונה לרבה של קוסובה (הסמוכה להורודנא), על מקום חותנו שעבר לכהן ברבנות קוברין. היתה ידועה

85. Letter by the Chazon Ish and his Sister Rebbetzin Kanievsky - To Their Mother, the Rebbetzin of Kosava

Autograph letter (on a postcard) signed by the Chazon Ish, Rabbi Avraham Yeshaya Karelitz, author of the Chazon Ish, and a long autograph letter signed by his sister Rebbetzin Miriam Kanievsky, the Steipler's wife. Bnei Brak, Adar Aleph [1935].

In the center of the postcard are 5 lines, handwritten and signed by the Chazon Ish [in his usual manner: "Ish"]. These lines are surrounded by a long letter in Yiddish which continues on the verso, more than 20 lines handwritten and signed by his sister Rebbetzin Miriam. The Chazon Ish addresses the letter "To my mother and all of those with her". The letter contains words of Torah and Halacha [apparently, in response to a letter he received from his brother or brother-in-law who lived in Kosava]. At the end of the letter, the Chazon Ish writes that he did not receive a letter from Vilna, "I have not heard anything for the past three months and perhaps the letter was lost". The ending of the letter addresses both his mother and his brother.

In the letter by Rebbetzin Miriam Kanievsky, written a short while after her aliya to Eretz Israel, she writes about obtaining a visa to Eretz Israel and about the consul in Warsaw, who conjures numerous difficulties in obtaining visas for rabbis. At the end of her letter she sends regards from her children.

The mother of the Chazon Ish, Rebbetzin Rasha-Leah Karelitz (ca. 1854-1940), daughter of R. Shaul Katzenellenbogen, Rabbi of Kosava and Kobryn. In 1874, married Rabbi Shemarya Yosef Karelitz (1852-1916), who succeeded his father-in-law as Rabbi of Kosava (near Grodno) in 1882, after the latter relocated to serve in the Kobryn rabbinate. She was celebrated for her piety and modesty and was deserving that all her

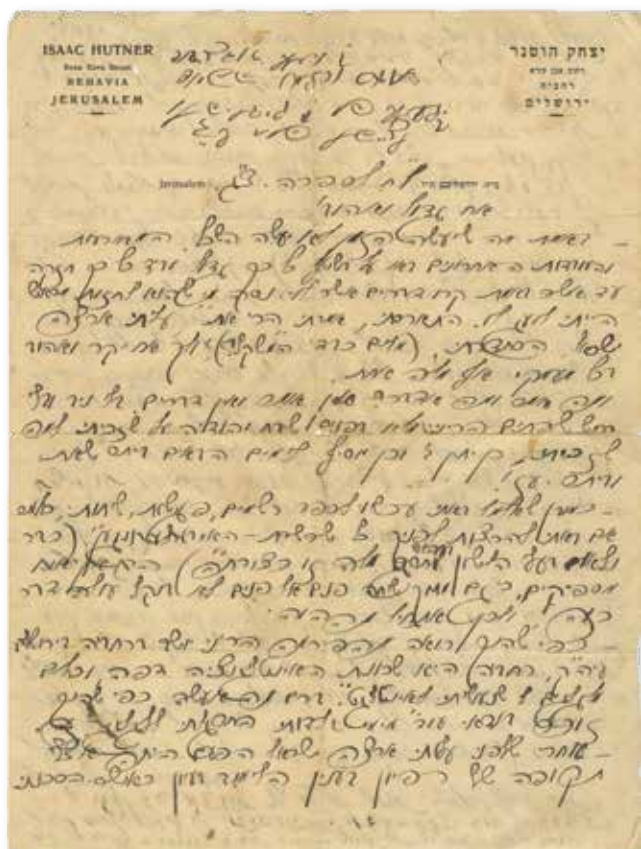
nine sons and sons-in-law were leading Torah scholars and G-d fearing individuals who became renowned rabbis in their days. Among them: R. Avraham Yeshaya Karelitz, author of the Chazon Ish; R. Meir Karelitz, Rabbi of Lyakhavichy (Lechovitz) and one of the heads of Mo'etzet Gedolei HaTorah; R. Abba Svatitzky, Rabbi of Kosava and Tykocin (Tiktin); and Rabbi Ya'akov Yisrael Kanievsky, author of Kehillot Ya'akov (the Steipler). Once, the Chafetz Chaim asked her how she merited such pious children. She answered: Perhaps because I conducted myself with excessive modesty and the beams of my home never saw the hairs of my head. She became ill soon after her marriage and the doctors warned her that giving birth may risk her life. Her father, R. Shaul, suggested that his son-in-law divorce her to enable him to have children but Rebbetzin Rasha-Leah thought otherwise. She heroically decided to bear children saying that for this purpose G-d created her and He will have mercy (HaChazon Ish B'Dorotav, p. 17). During WWI, she was widowed and the Kosava community wanted to appoint her son R. Yitzchak "Itzele" as rabbi, but he conceded the position to his brother-in-law Rabbi Abba Svatitzky. In her senior years, she made aliya to Eretz Israel and for several years lived in Bnei Brak near her son the Chazon Ish and near her daughter, the wife of the Steipler, seeing for herself the great stature of both her son and son-in-law.

Postcard, 9X14 cm. Good-fair condition. Creases and folding marks (small tear to fold).

Opening price: \$4000

Estimate: \$5000-6000

86. מכתב מעניין מרבי יצחק הוטנר - ירושלים, תרצ"ג

86

הוציא בשנת תרצ"ב את הספר "תורת הנזיר", אשר הפתיע את עולם התורה ביצירת למדנות מקורית ועמוקה אשר יצאה מתחת יד צורב צעיר-לימים. כשבועיים לאחר נישואיו עלה ארצה והתגורר כשנה אחת בשכונת רחביה בירושלים. בשנת תרצ"ד עבר לארה"ב, בה עמד שנים רבות בראשות ישיבת "מתיבתא רבנו חיים ברלין" בניו יורק. מראשי "מועצת גדולי התורה" בארה"ב. נודע בשיעוריו העמוקים בהלכה ובמאמריו המחשבתיים ב"הלכות דעות בחובות הלבבות", שלימים יצאו לאור בסדרת הספרים "פחד יצחק". נייר מכתבים רשמי, 28 ס"מ. כתוב משני צידיו ובשולי הגליונות. מצב טוב-בינוני, קמטים ובלאי.

מכתב רב-תוכן ולא ידוע. אינו מופיע בספר "פחד יצחק - אגרות וכתבים", ולמיטב ידיעתנו גם לא נדפס במקומות אחרים.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$2000-3000

מכתב ארוך ומעניין בכתב ידו וחתירתו של הגאון רבי יצחק הוטנר. ירושלים, אייר תרצ"ג [1933].

המכתב נכתב לרבו וקעו מתקופת סלבודקה, הגאון רבי ברוך יוסף פייבלזון [ראש ישיבת ראדין וחתן רבי נפתלי טרופ - הגרנ"ט]. בדבריו מתאר הרב הוטנר בפרוטרוט את עולמו הפנימי, מעשיו ותכניתיו: "אח גדול ואהוב! באמת מה שיעשה הזמן לא יעשה השכל. המאורעות והעובדות האחרונים באו עלי בשטף כל כך גדול וביד כל כך חזקה... התארסתי, אמרתי 'הרי את', עליתי ארצה ישראל, הסתדרתי... כפי שאתה רואה מה'פירמה' [הלוגו של נייר המכתבים - 'יצחק הוטנר רחוב אבן עזרא, רחביה, ירושלים'] הריני יושב ברחביה בירושלים עיה"ק. רחביה היא שכונת האינטליגנציה דפה, וכולם מלגלים לי שנעשיתי 'לאינטלגנט'. ברם מה אעשה, כפי שהנך זוכר בודאי עוד מימי ילדותי התרגלתי ללגלוג זה... ראשית דרכי עכשיו בבואי הנה להשתקע שוב בעיון התורה... ולתכלית זו בחרתי שלשה בחורים בעלי כשרון גדולים 'פון די אינגערע' [=מן הצעירים], ואנחנו לומדים יחד מסכת מקוואות בעיון כמו בשנים קדמוניות, וקול התורה נשמע ב'רחביה' ברמה, וכבר נודע לי כי ר' מנחם אוסישקין [ראש "הסוכנות היהודית"] (שהוא שכני נ"י, שאל מי הוא זה שקבע את אוהל-תורתו ברחביה הצעירה בסגנון של הישוב הישן מעיר העתיקה...") [על קביעות זו ללימוד מסכת מקוואות, מסופר בספר ר' הירש, עמ' 129-127, כי היה זה לימוד בחבורה של ארבעה, רבי יצחק יחד עם הבחורים: שמחה זיסל ברוידא, שמחה פינס והירש פלאי, שנודעו לימים כמריצי תורה ומוסר בישיבת חברון ובישיבות אחרות. סדר לימודם היה בעיון רב ובהתמדה רצופה מן השעה שמונה בבוקר עד שתיים אחה"צ, וכשפעם אחד הלומדים פיהק באמצע הלימוד, סטר לו רבי יצחק על לחיו, באמרו כי 'מקוואות' ופיהוקים אינם הולכים יחד...].

בהמשך המכתב מפרט רבי יצחק את תכניתו לעתיד הקרוב, בלימוד הלכה בעיון, הוא מסביר את נטית לבו לכך ותועלת הלימוד של טור עם פירוש הבית יוסף - "כי לפי דעתי הוא הגשר הראשון בין הסוגיא ובין ההלכה". הוא מסכם את תכניתו במשפטים אופייניים לדרכו של הרב הוטנר בכל מסלולי חייו: "איני יכול לכתוב לך את תוצאות נסיון זה, ואפילו לא להביע את השערתי אם צפויה היא ההצלחה לי בשביל זה, כי בכלל איני מהממהרים להוציא משפט. לכשנתכתב ויגיע הזמן אכתוב לך בפרוטרוט על מהלך העבודה...".

הגאון המופלא רבי יצחק הוטנר (תרס"ו-תשמ"א), למד בצעירותו בישיבות סלבודקה בליטא ובחברון. בעודו בחור

86. Interesting Letter by Rabbi Yitzchak Hutner - Jerusalem, 1933

Long interesting autograph letter signed by R. Yitzchak (Isaac) Hutner. Jerusalem, Iyar 1933.

The letter was written to his teacher and friend from his Slobodka days, R. Baruch Yosef Feivelson [head of the Radin (Radun) Yeshiva and son-in-law of R. Naftali Trop]. R. Hutner describes in detail his inner world, his activities and plans: **"Beloved elder brother! Truly, what time does, a person's mind cannot do. Recent events and facts flooded me with such force... I became engaged, married, made aliya... As you can see from the letterhead ["Isaac Hutner, Even Ezra Street, Rehavia, Jerusalem"] I am now residing in Rehavia Jerusalem. Rehavia is the 'intelligentsia neighborhood' and all ridicule me that I became an 'intelligent'. However, what can I do, as you surely remember from my childhood days, I have become accustomed to this derision... My first step upon coming here is to immerse myself again in Torah study...For this purpose, I have chosen three very talented young men and we study together Tractate Mikva'ot, in depth, just like old times, and the voice of Torah can be vociferously heard in Rehavia. I have already been informed that R. Menachem Ussishkin [head of the Jewish Agency] (who is my neighbor), asked who is the man, in the style of the old Yishuv, that moved to Rehavia..."** [This arrangement for studying Tractate Mikva'ot is mentioned in the book of R. Hirsh, pp. 127-129. The group of four was composed of R. Yitzchak and three young men: R. Simcha Zissel Broide, Simcha Pines and Hirsch Palei, men who eventually became Torah and Musar teachers in the Hebron Yeshiva and other yeshivas. Their study session was thorough in-depth study without pause from 8:00 am to 2:00 pm. Once, one of the young men yawned in the middle of the session and R. Yitzchak slapped him saying that Mikva'ot and yawns do not go hand in hand...].

Further in the letter, R. Yitzchak details his plans for the near future for in-depth halachic study. He explains his leaning towards this type of learning and the benefit of studying Tur with the Beit Yosef commentary. **"In my opinion, this is the first bridge between the treatise and the halacha"**. He summarizes his plans in his characteristic manner: **"I cannot write you the results of this trial, even to express my assessment as to whether this will bring me success, because I am not among those who are quick to judge. When we correspond, and the time will come, I will write you in detail of the progress..."**.

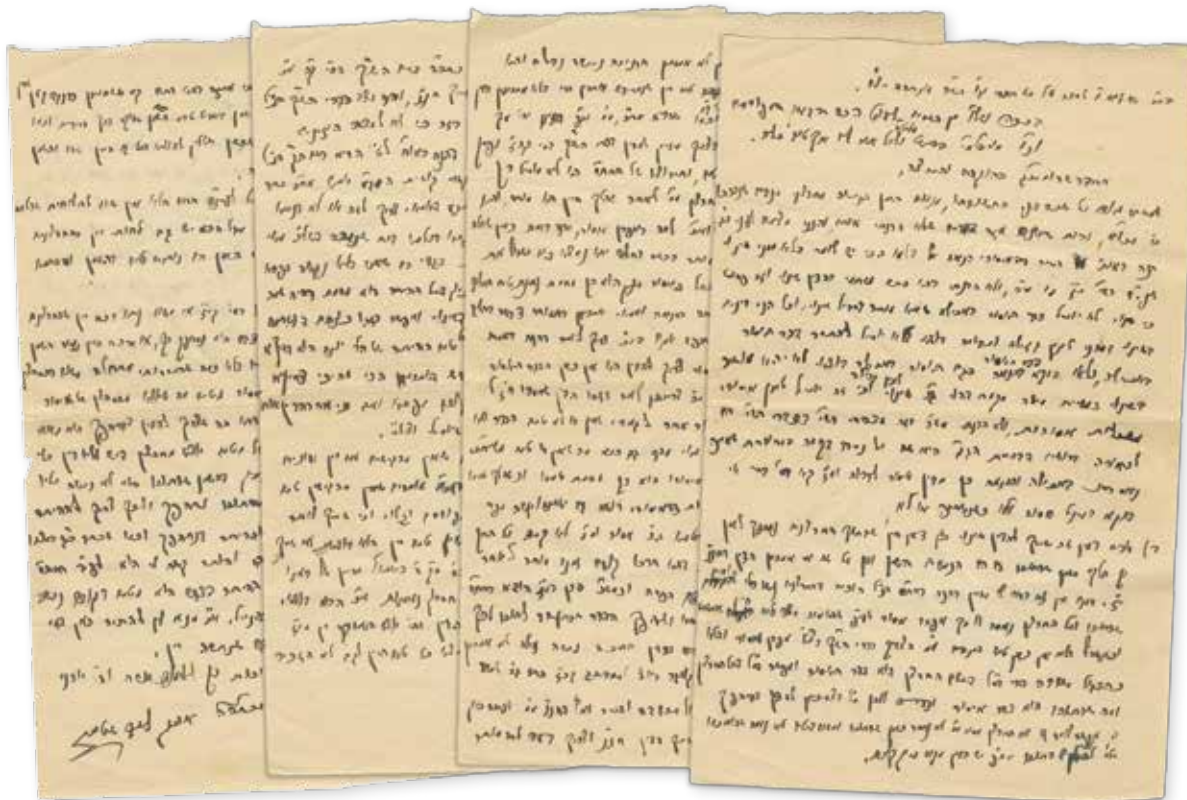
Rabbi Yitzchak Hutner (1906-1980) studied in the Slabodka Yeshiva in Lithuania and in Hebron. In 1932, he published the book *Torat HaNazir* which surprised the Torah world with its original scholarly depth produced by such a young man. Two weeks after his marriage, he made aliya and resided one year in the Rehavia neighborhood of Jerusalem. In 1934, he moved to the US and stood at the helm of *Metivta Chaim Berlin* in NY for many years and at the same time served as one of the heads of *US Mo'etzet Gedolei HaTorah*. He was renowned for his thought-provoking halachic discourses and for his articles on Jewish philosophy on *Hilchot De'ot B'Chovot HaLevavot*, later published in the *Pachad Yitzchak* series.

Official stationery, 28 cm. Written on both sides and in the margins. Good-fair condition, creases and wear.

A long interesting letter that does not appear in the book *Pachad Yitzchak Igrot U'Ktavim*, and to the best of our knowledge has not been printed elsewhere.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-3000

87

87. תשובה הלכתית מהגאון רבי אהרן לייב שטיינמן - מונטריי, תש"ב

השוואה, התבררה אח"כ לנס-הצלחתם של שני גדולי התורה, אשר השפיעו על כל דור הקמת עולם התורה בימינו - הגאון רבי משה סולובייצק זצ"ל בעיר ציריך, שהנהיג את עולם התורה באירופה והגאון רבי אהרן לייב שטיינמן שליט"א בעיר בני ברק. [שם המשפחה המקורי היה "שטיימאן", אך עם בואו של מרן ומשפחתו לארץ-ישראל החליף את שמו בתוספת האות נ' - "הרב שטיינמן"].

4 דף, 21.5 ס"מ. מצב טוב, קמטים וקרעים קלים.

פתיחה: \$3000

הערכה: \$4000-5000

מכתב ארוך (ארבעה וחצי עמ') בכתב ידו וחייתו של הגאון רבי "אהרן לייב שטיינמן". מונטריי (שווייץ), תש"ב [1942].

תשובה הלכתית בעניני הלכות יין-נסך, ובדין כשרותו של חומצה טרטריט ושמן חרצני-ענבים. בסיום המכתב לפני החתימה הוא כותב: "עכ"פ איני בא להכריע ולא להורות, רק ללמוד תורה, וה' יורני בדרך אמת".

מרן הגאון רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן שליט"א. נולד בעיר בריסק שבליטא ולמד בישיבותיה. עקב חשש מגזירת הגיוס לצבא הפולני, נסע לשווייץ בקיץ תרצ"ח (1938), יחד עם רעו הבחור משה סולובייצק, ללמוד וללמד בישיבת מונטריי. נסיעה זו בתקופת ערב

87. Halachic Responsum by Rabbi Aharon Leib Shteinman - Montreux, 1942

Long autograph letter (four and one half pages) signed by Rabbi "Aharon Leib Shteinman". Montreux (Switzerland), 1942.

Halachic responsum on the laws of Yayin Nesech, and regarding the kashrut of tartaric acid and oil made from grape pits. At the end of the letter, before his signature he writes: "In any case, I do not intend to decide and give a halachic ruling, only to study Torah, and G-d should show us the true path".

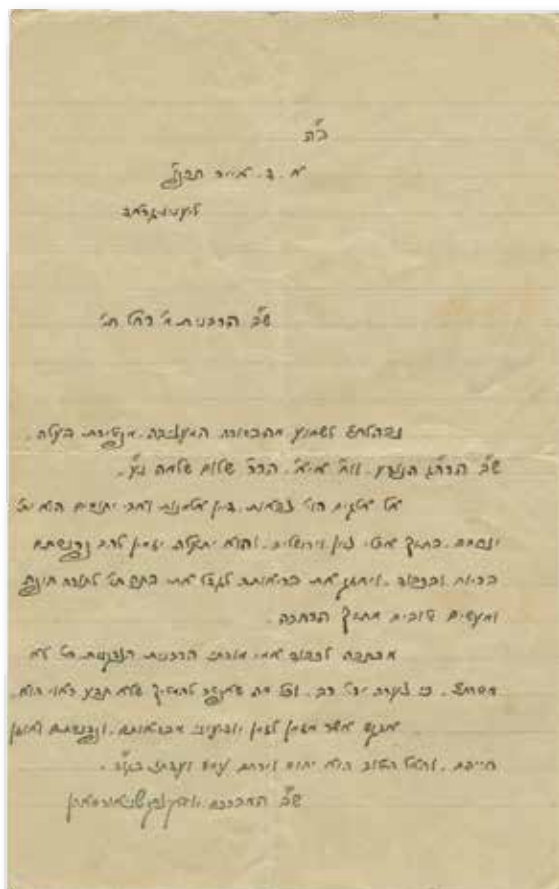
Rabbi Aharon Yehuda Leib Shteinman was born in Brisk, Lithuania and studied in Lithuanian yeshivas. Evading the Polish military draft, he traveled to Switzerland in the summer of 1938 together with his friend Moshe

Soloveitchik to study at the Montreux Yeshiva. This journey soon before the outbreak of World War II proved to be the miracle which saved these two Torah giants who impacted the whole Torah world in our times: R. Moshe Soloveitchik in Zurich led the Torah-faithful Jews in Europe and R. Aharon Leib Shteinman in Bnei Brak. [The family's original name was Shteiman, but upon the arrival of his family in Eretz Israel, he added the letter Nun to his name - Rabbi Shteinman].

4 leaves, 21.5 cm. Good condition, creases and minor tears.

Opening price: \$3000

Estimate: \$4000-5000

88

88. Long Letter of Condolence Handwritten and Signed by the Lubavitcher Rebbe the Rayatz, upon the Death of Rabbi Shalom Shlomo Schneerson, Father of the Poet Zelda - Leningrad, 1926

Long letter of condolence, handwritten and signed by the Lubavitch-Chabad Rebbe Yosef Yitzchak Schneerson (the Rayatz), to Ms. Rachel Schneerson [mother of the poet Zelda], upon the death of her husband Rabbi Shalom Shlomo Schneerson. Leningrad, 1926

The rebbe opens the letter with the words: **"I was taken aback by the sad news of the death of your husband, the renowned Rabbi..."**, and afterward he consoles and blesses her and her daughter. At the end of the letter, the Rayatz writes that he has decided not to show the widow's letter to his mother, Rebbetzin Shterna Sarah, wife of Rebbe Shalom Ber of Lubavitch lest her distress upon hearing of the tragedy cause her health to deteriorate in her old age.

R. Shalom Shlomo Schneerson, son of R. Baruch Shneuer Schneerson, related to the Lubavitch-Chabad Rebbes (father of R. Levi Yitzchak Schneerson, father of the last Chabad Rebbe), son-in-law of R. David Zvi (Radatz) Chen, Rabbi of Chernihiv (Russia) and a prominent Chabad rabbi. First he served as Rabbi in a Jewish agricultural colony in the Kherson district (Russia). Following the

88. מכתב תנחומים ארוך בכתב-ידו וחתימתו של האדמו"ר הריי"ץ מליובאוויטש, על פטירת רבי שלום שניאורסון, אבי המשוררת זלדה - לנינגרד, תרפ"ו

מכתב תנחומים ארוך בכתב-ידו וחתימתו של האדמו"ר רבי יוסף יצחק שניאורסון מליובאוויטש-חב"ד (האדמו"ר הריי"ץ), אל מרת רחל שניאורסון [אמה של המשוררת זלדה], על פטירת בעלה רבי שלום שניאורסון. לנינגרד, תרפ"ו [1926].

בפתח מכתבו כותב האדמו"ר: **"בנהלתי לשמוע מהבשורה המעציבה מפטירת בעלה ש"ב הרה"ג הנודע..."**, ולאחר מכן מנחם ומברך אותה ואת בתה: **"...והוא יתעלה ימין להם פרנסתם בריח ובכבוד, ויחזק את בריאותה לגדל את בתה תי' לתורה ומעשים טובים מתוך הרחבה"**. בסוף המכתב כותב הרבי הריי"ץ כי החליט שלא להעביר את מכתבה של האלמנה לאמו, הרבנית שטערנא שרה - אשת האדמו"ר הרש"ב מליובאוויטש, מחשש שהצער על האסון ישיפע על בריאותה בשל גילה המבוגר.

רבי שלום שניאורסון, בן רבי ברוך שניאור שניאורסון, ממשפחת אדמו"רי ליובאוויטש-חב"ד (אבי רבי לוי יצחק שניאורסון - אבי של הרבי האחרון מחב"ד), חתן הגאון רבי דוד צבי (רד"צ) חן, אב"ד צ'רניגוב (רוסיה) ומחשובי רבני חב"ד. שימש תחילה כרב בשירוקייה, מושבת חקלאים יהודיים בפלך חרסון (רוסיה). בעקבות המהפכה הבולשביקית עזב את המקום, ובסיון תרפ"ה עלה לארץ ישראל יחד עם חותנו הרד"צ חן ועם אשתו ובתו היחידה זלדה. פחות משנה לאחר עלייתם ארצה והתיישבותם בירושלים, נפטר הרד"צ חן, וכעבור ששה שבועות נפטר בחטף גם חותנו - רבי שלום שניאורסון, לאחר שלקה בדלקת ריאות. בתו, המוזכרת במכתב האדמו"ר הריי"ץ שלפניו, היא המשוררת הידועה זלדה, שהייתה בת אחת עשרה בזמן פטירת אביה. זלדה היתומה קיבלה אישור מיוחד לומר קדיש בבית הכנסת הגרוזיני, ובמשך שנת האבל היתה אומרת שם מדי יום קדיש על אביה ועל סבה.

זלדה כתבה בשירה על אותם ימים: **"...בְּהִתְנוּצָץ הַזִּיקָה... נָטַשׁ סְבִי אוֹתָנוּ כִּי קָלְתָה נַפְשׁוֹ / אֶל בְּנוֹ שֶׁבָּגַן עֵדֶן / וּבְעוֹד אֲמִי יוֹשֶׁבֶת עַל שֻׁרְפָּר הָאֲבָלִים / בְּטָרֵם כִּחְצָנוּ אֶת פְּנִינוֹ מִן הַדְּמָעוֹת / חָלָה אֲבִי וְלֹא קָם מִחֲלִיו"** (בתור הילדות פרי חדש', מתוך 'הכרמל האי נראה'). 15 שורות בכתב-ידו וחתימת האדמו"ר הריי"ץ. 21.5 ס"מ. מצב טוב. סימני קיפול. כתמים.

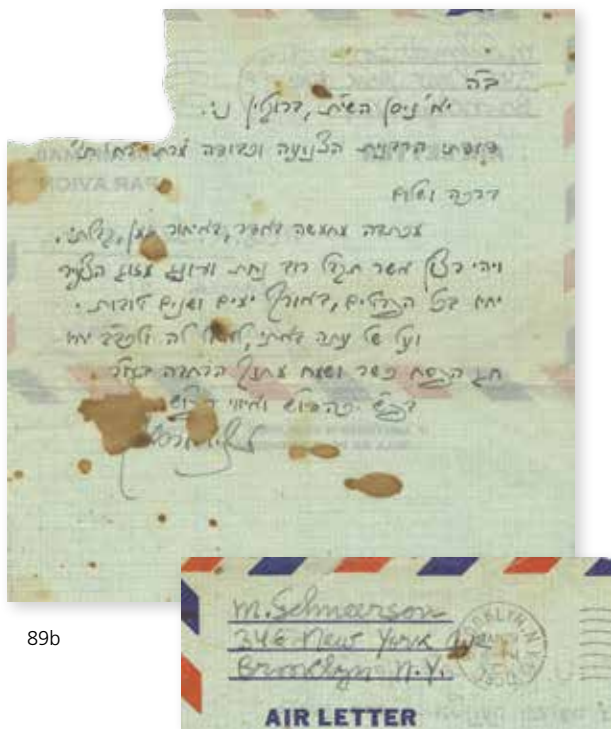
פתיחה: \$2000
הערכה: \$3000-4000

Bolshevik revolution, he left the colony and in Sivan 1925 moved to Eretz Israel together with his son-in-law the Radatz Chen and with his wife and only daughter Zelda. Less than one year after their Aliya to Jerusalem, the Radatz Chen died and six weeks later his son-in-law, Rabbi Shalom Shlomo also suddenly died after contracting pneumonia. His daughter, mentioned in the letter by the Rayatz is the celebrated poet Zelda who was 11 years old at the time of her father's death. Zelda, the orphan, received special permission to recite Kaddish in the Georgian synagogue and during the year of mourning, she said Kaddish daily for her father and grandfather.

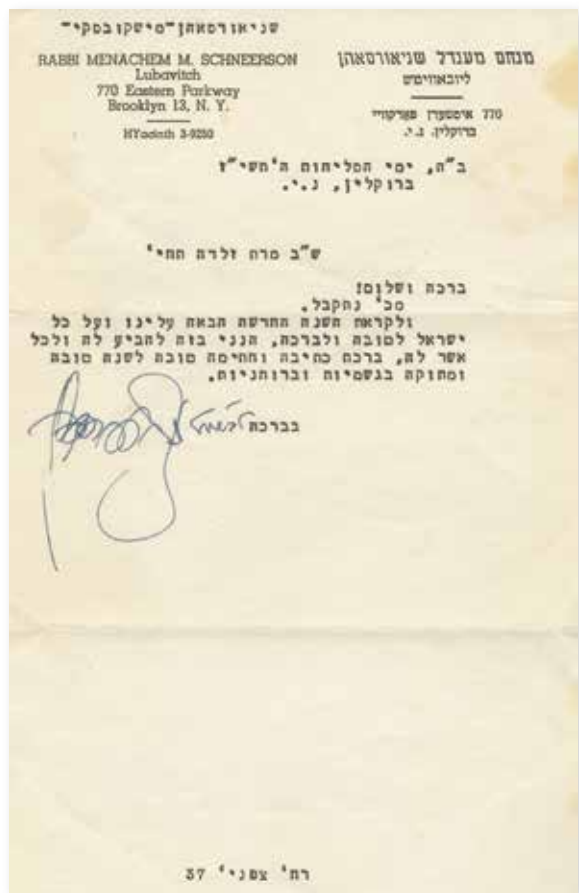
15 autograph lines signed by the Rebbe the Rayatz. 21.5 cm. Good condition. Folding marks. Stains.

Opening price: \$2000
Estimate: \$3000-4000

89b

89a

89. Two Letters by the Lubavitcher Rebbe - To his Cousin, the Poet Zelda, and to her Mother, Ms. Rachel Schneerson, on the Occasion of Zelda's Marriage

Two letters by Rebbe Menachem Mendel Schneerson of Lubavitch-Chabad, to his aunt Ms. Rachel Schneerson and to her daughter Zelda Schneerson-Mishkovsky [the poet Zelda]:

1. Autograph letter [aerogram] by the Lubavitcher Rebbe, written entirely in his handwriting and with his signature [including name of recipient, the address and sender in his own handwriting, on the verso], to Ms. Rachel Schneerson. Brooklyn, [1950].

The Rebbe writes to "My aunt, the modest and honored Rebbetzin Rachel", and sends his good wishes upon the marriage of her daughter Zelda. He concludes with his wishes for a kosher and happy Pesach. The letter was written a few months before R. Schneerson accepted the post of Rebbe (after the death of his father-in-law, the Rayatz on the 10th of Shevat 1950).

2. Letter by the Lubavitcher Rebbe, to "my relative Ms. Zelda", typewritten and signed by the Rebbe. Brooklyn, 1957.

The Rebbe blesses his cousin Zelda, with a "**Ketiva V'chatima tova for a good sweet year in materiality and spirituality**".

Two letters. Good-fair condition. Dark stains on the Rebbe's letter to Zelda's mother, with a tear to the upper left corner (from removal of the postage stamp).

Opening price: \$1500

Estimate: \$2000-4000

89. שני מכתבים מהרבי מליובאוויטש - אל בת דודתו זלדה המשוררת, ואל אמה - מרת רחל שניאורסון - לכבוד חתונתה של זלדה

שני מכתבים מהאדמו"ר רבי מנחם מנדל שניאורסון מליובאוויטש - חב"ד, אל דודתו מרת רחל שניאורסון ואל בתה זלדה שניאורסון - מישקובסקי ("זלדה המשוררת"):

1. מכתב [אגרת-איר] מאת הרבי מליובאוויטש, כתוב כולו בכתב-ידו של הרבי ובחתימתו [כולל הוספת שורות שם הנמען, הכתובת, ושם השולח בכתב-ידו, מעבר לדף], אל מרת רחל שניאורסון. ברוקלין, [תש"ו 1950].

הרבי כותב אל "דודתי הרבנית הצנועה וכבודה מרת רחל", מברך אותה לרגל נישואיה של בתה זלדה: "**אשר תקבל רוב נחת ועונג מזוג הצעיר יחיו... באורך ימים ושנים טובות...**", וחותר בברכת פסח כשר ושמח. המכתב נכתב זמן קצר לפני תחילת כהונתו כאדמו"ר (לאחר פטירת חותנו האדמו"ר הרי"ץ ב' שבט תש"ו).

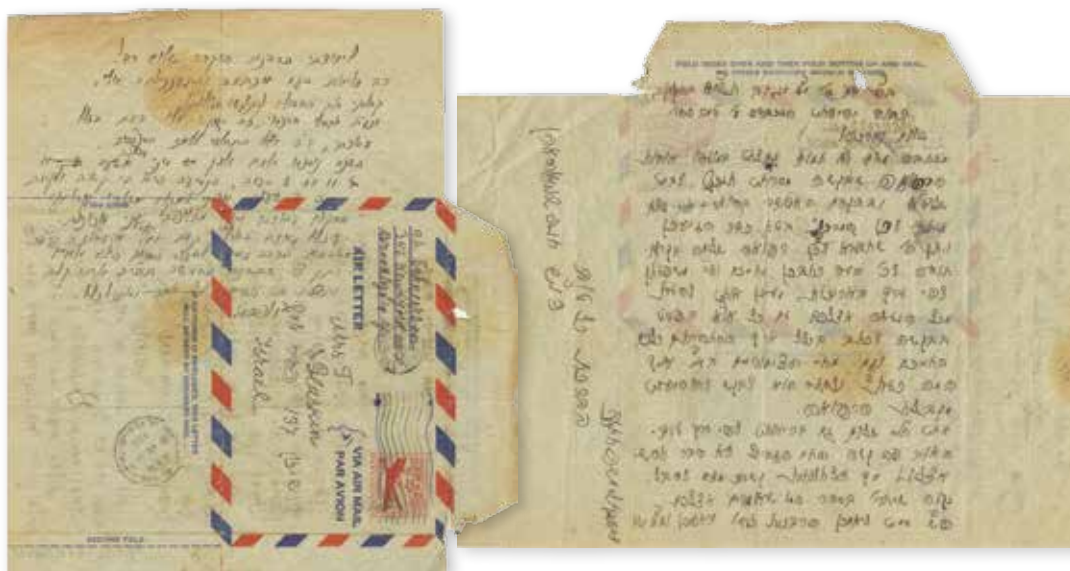
2. מכתב מאת הרבי מליובאוויטש, אל "ש"ב [=שארית בשר] מרת זלדה", כתוב במכונת כתיבה וחתום בחתימת ידו. ברוקלין, תשי"ז [1957].

הרבי מברך את בת דודתו זלדה המשוררת, בברכת "**כתיבה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות**".

שני מכתבים. מצב טוב-בינוני. כתמים כהים על מכתב הרבי לאמה של זלדה, עם קרע בפינה השמאלית עליונה (מהורדת הבול).

פתיחה: \$1500

הערכה: \$2000-4000

90

90. מכתב הרבנית חנה שניאורסון - אמו של הרבי מחב"ד - ברוקלין, תשי"א

את חייה כשנטלה עמה את כתביו בנודיה. רבי לוי יצחק נפטר בקזחסטן, והרבנית הבריחה את הגבול מרוסיה לפולין, ומשם נדדה עד שהגיע לפריז, בה התגורר באותם ימים בנה - הרבי. בשנת תש"ז הפליגה יחד עם הרבי ואשתו הרבנית לארצות הברית. כשלוש שנים לאחר בואם נפטר האדמו"ר הרי"ף והרבי עלה על כסאו. מאז ועד לפטירתה פעלה לצדו של בנה, היתה מעורה היטב בחיי החסידים ובפעילויות השונות של חסידות חב"ד, ושימשה כחברת נשיאות נשי ובנות חב"ד בארצות הברית.

בצדו השני של המכתב, טיוטת מכתב התשובה של הנמענת. מכתב ("אגרת אויר"), 21x30 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כתמים ובלאי. סימני קיפול. מספר קרעים קטנים.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$2000-4000

מכתב בכתב-יד וחתומה הרבנית חנה שניאורסון. ברוקלין, תשי"א [1951].

מכתב לתמר גלוסקין משכונת הדר-יוסף (תל-אביב). הרבנית מזכירה את "בני שליט"א" [היה זה בשנותו הראשונה לאדמו"רות, אחרי פטירת חותנו האדמו"ר הרי"ף], וכותבת כי שלחה את ה"רפואה". היא מבקשת שיתכתבו לה פרטים על החיים בארץ ישראל, ומספרת על התאקלמותה בארצות הברית.

הרבנית הצדקנית מרת חנה שניאורסון (תר"מ-תשכ"ה), אמו של האדמו"ר רבי מנחם מנדל שניאורסון - הרבי האחרון מחב"ד-ליובאוויטש. אשת-חבר לאביו של הרבי - רבי לוי יצחק שניאורסון, שפעלה לצדו במסירות נפש תחת השלטון הקומוניסטי, תחילה במקום רבנותו בעיר יקטרינוסלב (כיום דנייפרופטרובסק), ולאחר מכן גלתה עמו לכפר צ'אלי בקזחסטן, אליו גורש בעקבות פעילותו הדתית. בתקופה זו הפיקה דיו מעשבים כדי לאפשר לבעלה להעלות את חידושי התורה שלו על הכתב, ומאוחר יותר סיכנה

90. Letter by Rebbetzin Chana Schneerson, Mother of the Lubavitcher Rebbe - Brooklyn, 1951

Autograph letter signed by Rebbetzin Chana Schneerson. Brooklyn, 1951.

Letter to Tamar Gluskin from the Hadar Yosef neighborhood of Tel Aviv. The Rebbetzin mentions "my son" [in his first year as rebbe after the death of his father-in-law, the Rayatz], and she writes that she sent the medicine. She requests that the recipient write her details about life in Eretz Israel and tells of her acclimation to the US.

The pious Rebbetzin Chana Schneerson (1880-1965), mother of R. Menachem Mendel Schneerson, the last Chabad-Lubavitch Rebbe. "Eshet Haver" of the Rebbe's father, Rabbi Levi Yitzchak Schneerson, who alongside her husband was active during the Communist rule, first in the city of Yekatrinoslav, of which he was rabbi (today Dnipropetrovsk), and later she exiled with him to Kazakhstan to which he was banished as a penalty for his religious activities. During this time, the rebbetzin produced ink from weeds to enable her husband to write his Torah novellae and later risked her life by

taking his writings with her in her wanderings. Rabbi Levi Yitzchak died in Kazakhstan and the rebbetzin crossed the Russian border to Poland, eventually reaching Paris, the city in which her son, the Rebbe, was living at that time. In 1947, she traveled to the US together with the Rebbe and his wife. Approximately three years later, the Rebbe the Rayatz died and was succeeded by Rebbe Menachem Mendel. From then until her death, she was active alongside her son and was very involved in the lives of the Chassidim and in various Chabad activities. She also served as a member of the board of Neshei and B'not Chabad (women's organizations) in the US. On the verso of the letter, in a draft of the recipient's reply.

Letter (aerogram), 30X21 cm. Good-fair condition. Stains and wear. Folding marks. Several small tears.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-4000

91b

91a

91. אלבום מכתבי ברכות לנישואין, בבית משפחת הרבנים שטרן-קינסטליכער - עשרות מכתבים מרבני ואדמו"רי הונגריה - כולל מכתב האדמו"ר בעל "אהבת ישראל" מויזניץ ומכתב האדמו"ר ה"חקל יצחק" מספינקא

גוטא. • מכתב רבי יחיאל שמחה פישר אב"ד דעווא. • מכתב רבי צבי הירש הכהן אב"ד דערעטשקע. • מכתב רבי מאיר שפיץ אב"ד ביסטרין. • מכתב רבי אשר אנשיל יהודה מילר אב"ד פטערטאשני. • מכתב רבי אשר אנשיל כ"ץ ראב"ד סערדהאלי. • מכתב רבי לוי שלום פירסט אב"ד טשווט. • מכתב רבי אשר רובין אב"ד אלט-דורנא. • מכתב רבי שמעון אהרן סופר [אב"ד עיר חדש, סלובקיה]. • מכתב רבי אריה ליבוש כהנא מרבני קלויזנבורג. • 2 מכתבים מרבי משה חיים לויא (לאו) אב"ד פרעשוב. • מכתב רבי אביגדור גרינוואלד מגיד בסיגט. • מכתב רבי ישראל וועלץ, רב דחברה ש"ס ומגיד בבודפסט. • ועוד מכתבים רבים מרבנים שונים מערים שונות. החתן הגאון רבי בצלאל שטרן (תרמ"א-תשמ"ט 1911-1988), נולד לאביו הגאון רבי אברהם שטרן הי"ד (תרמ"ד-נספה בשואה תש"ד). בעל "מליצי אש", "גפי אש", "כתבי אש", "מסדר חילוקים ושיטות", ועוד ספרים. כבר בבחרותו נודע בגאונותו. למד בישיבות המפורסמות גלנטא, שוראן, טירנוי ופרשבורג, ובכולן התבלט כאחד מיוחד בעומק לימודו (אחיו הגאון, רבי משה שטרן הרב מדברצין, בעל "באר משה", העיד כי בישיבות הונגריה נודעו בשמו כמה קושיות מפורסמות). בשנת תרצ"ב נישא לבתו של הגאון רבי צבי קינסטליכר אב"ד הרמנשטט (תרל"א-תשכ"ה, בעל "באר צבי", מגדולי רבני הונגריה-זיבנירגן, ומחשובי מקורבי אדמו"רי בעלז), אצלו קיבל דרכי ההוראה, ומשנת תש"ב שימש לצידו כ"רב הצעיר" בהרמנשטט. בשנת תשט"ו נתמנה לעמוד ברבנות מלבון (אוסטריה). כיהן גם ברבנות העיר וינה (אוסטריה), ובסוף ימיו הקים את בית מדרשו בירושלים. נודע על שם סדרת ספריו "שו"ת בצל החכמה" ו' חלקים.

153 פריטי נייר המודפקים באלבום ישן 16x25 ס"מ. כולל: 21 מכתבים רגילים, 27 גלויות דואר, 81 מכתבים בכת"י על גבי טפסי מברקי ברכה, 14 מברקי טלגרמה, 2 הזמנות ו-8 כרטיסים מודפסים. מצב כללי טוב.

פתיחה: \$8000

הערכה: \$12,000-15,000

אלבום עם מכתבי ברכה, לשמחת נישואין בבית משפחת הגאון רבי אברהם שטרן דומ"צ נאוואזמקי (נייהייזל, ערשצקאווואר) - ברכות לנישואי בנו הגאון רבי בצלאל שטרן [בעל "בצל החכמה"] עם בתו של הגאון רבי צבי קינסטליכר אב"ד סיביאו (סעבען, הרמנשטט). בחודש אלול תרצ"ב 1932.

מכתבי ברכה, כרטיסי ביקור וכרטיסי ברכה, גלויות דואר ומברקי-טלגרמה, מברקי ברכה "חילופיים" [דפים דמויי-מברק שהודפסו במיוחד לצורך שמחת הנישואין, עם שמות החתן והכלה, ועם הכיתובים "חילוף דילוג-רב [טלגרף] לטובת הישיבה דק"ק נאוועזאמקי" / או: "חילוף דילוג רב לטובת תלמוד תורה דק"ק סיביאו"]. האלבום כולל גם את ההזמנה לשמחת הנישואין, והזמנה לחתונה הקודמת בבית משפחת הרב שטרן, של בנו רבי מרדכי שטרן עם בת הגאון רבי שאול בראך אב"ד קאשוי.

אוסף מרשים ביותר, אלבום נאה ומסודר עם עשרות אוטוגרפים מגדולי רבני הונגריה הגדולה, כולל רבנים מהונגריה החסידית - מכתבים רבים מרבנים ואדמו"רים ידועים, ועשרות מכתבים מאנשי הקהילות, ידידים וקרובי-משפחה: • מכתב בחתימת ידו של האדמו"ר מויזניץ ה"אהבת ישראל" רבי "ישראל בהה"צ מוהר"ב זצלה"ה". • מכתב עם חתימת ידו (3-שורות בכתב ידו), של האדמו"ר רבי יצחק אייזיק [ווייס] מספינקא. סעליש. • מכתב מהסבא הגאון רבי יוסף מאיר טיגערמאן אב"ד נאוועזאמקי [אשר מפאת בריאותו לא יכל להגיע להרמנשטט, לשמחת נישואי נכדו]. • מכתב בכת"י וחתירת הגאון רבי "שאול בראך" אב"ד קאשוי. • מכתב בכת"י וחתירת הגאון רבי שמואל דוד הלוי אונגאר. טירנוי. • מכתב רבי מאיר ליב פרייא אב"ד שוראן. • מכתב רבי בן ציון וועזעל אב"ד טורדא. • מכתב רבי חיים שמואל שור, אב"ד בוקרשט. • מכתב מהדוד רבי מרדכי כהנא אב"ד פאבינהאז. • מכתב מהדוד הרב ד"ר ליכטיג מהמבורג. • מכתב מרבי דוד שפרבר אב"ד בראשא (בראשון). • מכתב מרבי אשר אנשיל ווייס אב"ד נאדיפאלו. • מכתב רבי דוד יהודה זילברשטיין אב"ד וויטצען. • מכתב רבי נתן יוסף רובינשטיין אב"ד יאנוש-האזא. • מכתב רבי יחיאל בוים אב"ד

91c

91d

91. Album of Letters of Good Wishes for a Wedding in the Family of the Stern-Kinstlicher Rabbis - Dozens of Letters from Hungarian Rabbis and Rebbes - Including Letters by the Vizhnitz Rebbe, Author of Ahavat Yisrael, and by the Rebbe of Spinka

Album with letters of good wishes, upon a wedding which took place in the family of Rebbe Avraham Stern, Rabbi in Nové Zámky (Neuhäusel) - blessings upon the marriage of his son R. Bezalel Stern [author of Betzel Chochma] with the daughter of R. Zvi Kinstlicher, Rabbi Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt). Elul 1932.

Letters of good wishes, calling cards and greeting cards, postcards and telegrams, "alternative" telegrams [telegram-like leaves printed especially for the wedding, with the names of the groom and the bride, and with the inscriptions "Alternative telegram on behalf of the Nové Zámky Yeshiva / or: "Alternative telegram on behalf of the Talmud Torah of Sibiu]. The album also contains the wedding invitation and the invitation to the previous wedding in R. Stern's family - the wedding of his son R. Mordechai Stern with the daughter of R. Shaul Broch, Rabbi of Košice.

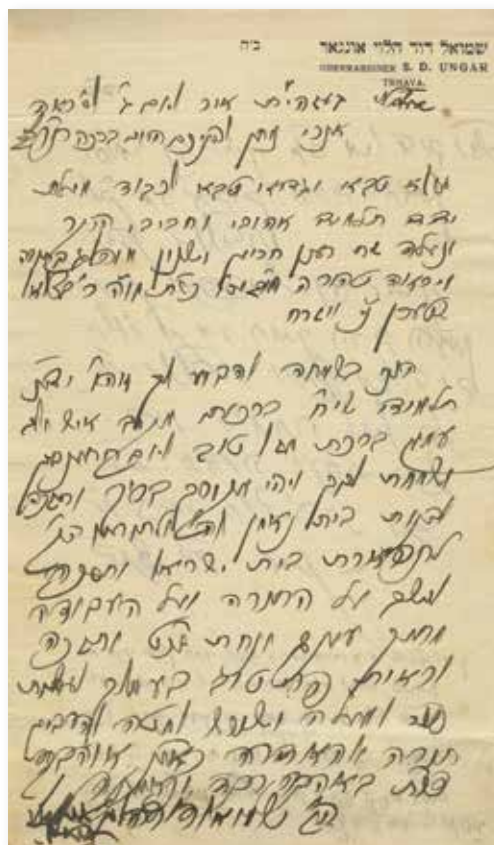
A very impressive collection. An elegant neat album with dozens of autographs of leading Hungarian rabbis, including Chassidic rebbes. Many letters from notable rabbis and rebbes and dozens of letters by community figures, friends and relatives. These include: • a letter signed by the Vizhnitz Rebbe Yisrael Hager, author of Ahavat Yisrael. • Letter from Rebbe Yitzchak Isaac [Weiss] of Spinka. Vynohradiv. • Letter from the grandfather Rebbe Yosef Meir Tigerman Rabbi of Nové Zámky [who due to his state of health could not travel to Hermannstadt to participate in his grandson's wedding]. • Letter by R. Shaul Broch, Rabbi of Košice. • Letter by R. Shmuel David HaLevi Unger. • Letter by R. Meir Leib Frei, Rabbi of Šurany. • Many more letters by various rabbis from various cities [for a more comprehensive list, see Hebrew description].

R. Bezalel Stern (1911-1988) son of R. Avraham Stern (1884-perished in Holocaust 1944. Author of Melitzei Esh, Gapei Esh, Kitvei Esh, Mesader Chilikun V'Shitot, and other books). From his youth he was a renowned Torah scholar. Studied in the famous Galanta, Šurany, Trnava and Pressburg Yeshivot and was celebrated for his outstanding depth of study wherever he studied (his brother, Rabbi Moshe Stern the Debrecen Rabbi, author of Be'er Moshe, attested that R. Bezalel was famous for several renowned questions he asked). In 1932, he wed the daughter of R. Zvi Kinstlicher Rabbi of Hermannstadt (1871-1965, author of Be'er Zvi, a leading rabbi of Transylvania, close to the Belzer Rebbe) who guided his son-in-law on the way to becoming a posek. From 1942, R. Stern assisted his father-in-law in the Hermannstadt rabbinate. In 1955, he was appointed rabbi in Melbourne (Australia). He also served in the Vienna (Austria) rabbinate and in his senior years, he established his Beit Midrash in Jerusalem. He is particularly well known for his six-volume Betzel HaChochma series of responsa.

153 paper items pasted into an old album, 25X16 cm. Including: 21 regular letters, 27 postcards, 81 handwritten letters on telegram forms, 14 telegrams, 2 invitations and 8 printed cards. Overall good condition.

Opening price: \$8000

Estimate: \$12,000-15,000

91e

91f

92b

92. מכתבי ברכות לנישואין, בבית משפחת הרב ווייצעל אב"ד ברנוביץ - עשרות מכתבים מרבי ליטא וראשי ישיבות ברנוביץ ונובהרדוק

צור גדול של מכתבי ברכה ומברקי ברכה, לשמחת נישואין של החתן רבי שמואל ווייצעל בן הגאון רבי דוד ווייצעל רבה של ברנוביץ (פולין), עם הכלה הינדא סג"ל בת רבי שלום יצחק סגל רבה של סופרסאל (Supraśl, פולין) וטרסטינה (טרישיק Trzyske, ליטא). שהתקיימה בטרסטינה בחודש אדר תרצ"ג [1933].

מכתבי ברכה, גלויות דואר ומברקי-טלגרמה, מברקי ברכה "חילופיים" [דפים דמויי-מברק שהודפסו ונשלחו ע"י מוסדות צדקה שונים, כשעליהם כותבים המברכים את ברכתם בכתב ידם, ונשלחו במרוכז ע"י מוסדות הצדקה - בצרור שלפניו מברקי ברכה רבים של "תומכי תורה" קרן עזרה לבחורים בישיבת ברנוביץ; של "עזרת תורה" - אוצר הספרים של ישיבת מיר; קופת הגמ"ח של ישיבת "בית יוסף - נובהרדוק" בביאליסטוק; "קרן הישוב" של אגודת ישראל; ישיבת "אור תורה" בטבריה; ומברקי ברכה של הקרן הקיימת, עם בולים ציוניים].

אוסף מרשים ביותר של עשרות אוטוגרפים מגדולי רבני ליטא, גדולי תורה ראשי ישיבות ואישי המוסר. בין ה"מברקים" משיבת ברנוביץ, מכתבי ברכה בחתימות ידם של ראשי הישיבה: רבי אלחנן ווסרמן ורבי דוד הכהן רופפורט [בעל "מקדש דוד"], רבי שמחה וסרמן, רבי צבי גוטמן. מכתבי ברכה מהסבתא הרבנית בלומא ליובצאנסקי, הדוד רבי אשר בויארסקי ומשפחות רבות מבני הקהילה. בין ה"מברקים" משיבת מיר, מכתב ברכה מהבחורים "נפתלי ביוש וסרמן" [בנו של רבי אלחנן וסרמן] ו"ישראל מנדל קפלן". בין ה"מברקים" משיבת נובהרדוק [בה למד החתן], מכתבי ברכה מהמשגיח רבי ישראל מאוושאוויטש (מבושוביץ); מרבי ניסן פטשינסקי; רבי חיים זייציק.

מכתבים מרובנים וראשי ישיבות בליטא, הרבנים הגאונים: רבי יהודה ליב פיין אב"ד סלונים; רבי יחיאל מיכל רבינוביץ אב"ד שטוצין [בעל "אפיקי ים"]; רבי מאיר אבוביץ אב"ד נובהרדוק [חותנו של רבי שמחה ווסרמן]; רבי יואל קליינערמאן ורבי מאיר סגל ראשי ישיבת נובהרדוק באוטטרוב-מזובייצק; רבי יצחק געלפאנד (העלפאנד), ראש ישיבת נובהרדוק בפולטוסק; רבי אריה זאב לוין ורבי מרדכי גולדין ראשי ישיבת נובהרדוק בבילסק פודולסק; רבי חיים דוב הכהן אב"ד סמיאטיץ; רבי חיים זליג הלוי פאליאק אב"ד קנישין; רבי צבי באקאלטשוק אב"ד דרעטשין; רבי שמואל אביגדור רבינוביץ אב"ד סופרסאל; רבי חיים יעקב מישקיןסקי אב"ד סוויסלאץ; רבי יצחק ליפשיץ דיין ומו"צ בסלונים; רבי אברהם יצחק גרשונוביץ אב"ד זאבניקה; ועוד מכתבים רבים מרובנים, מבני משפחה וידידים.

החתן הגאון רבי שמואל ווייצעל (תרס"ה-תשל"ח), מחשובי תלמידי ישיבת "בית יוסף - נובהרדוק" בביאליסטוק, וידיד-נעורים של ה"סטייפלער". עלה אח"כ לארץ בשנת תרצ"ה וכיהן כרב בשכונות העיר תל אביב (שכונת יעבץ-התבור, ומשנת תשי"ח רב שכונת ברנר). נפטר בשנת תשל"ח. אבי החתן הגאון רבי דוד ווייצעל (תרל"ה - תשרי תשי"ח), חתנו של רבי חיים יהודה ליב לובצ'נסקי (שהיה הרב הראשון לישוב היהודי בברנוביץ). לאחר פטירת חותנו כיהן אחריו בנו רבי ישראל יעקב לובצ'נסקי (מנהל רוחני בישיבת ברנוביץ), אך הוא התפטר ומסר את הרבנות לגיסו רבי דוד ווייצעל שכהן ברבנות העיר כ-35 שנה, משנת תרס"ז עד הגלייתו לסיביר בשנת תש"א. נודע בצניעותו ובצדקתו. רבי ירוחם ממיר העיד עליו: כי אם רוצים לראות שמי שבחור מן הכבוד, הכבוד רודף אחריו, יכולים לראות זאת אצל הרב דברנוביץ, שהוא באמת בורח מן הכבוד, ולכן כבוד התורה רודף אחריו... (הנאמן שנה י', גליון ח' [פ'], עמ' 35). לאחר מלחמת העולם השנייה כיהן רבי דוד כחבר "איחוד הרבנים" במחנות העקורים בבראג, משם הגיע בשנת תש"ז לפריז, ומשם הגיע לתל אביב, בה האריך ימים ונפטר בתשרי שנת תשי"ח

92c

92d

(1957). אבי הכלה הגאון רבי שלום יצחק סגל (תרל"ד-תרצ"ה), מחשובי הרבנים בליטא, מפורסם בתורתו וצדקתו ובבקיאותו הגדולה. כיהן כעשרים שנה בעיר סופרסאל, ומשנת תרפ"א כיהן כאב"ד טרסטינה.

למעלה מ-140 מכתבים ומברקי-ברכה. גודל ומצב משתנים. מצב טוב מאוד עד בינוני. מצב כללי טוב.

פתיחה: \$3000

הערכה: \$5000-8000

92f

92e

92. Letters of Good Wishes for a Wedding in the Family of Rabbi Weizel, Rabbi of Baranovich - Dozens of Letter by Lithuanian Rabbis and Heads of the Baranovich and Novardok Yeshivas

Large collection of letters and telegrams with good wishes upon the marriage of the groom R. Shmuel Weizel, son of R. David Weizel, Rabbi of Baranovich (Baranavichy, Poland), with the bride Hinda Segal daughter of R. Shalom Yitzchak Segal, Rabbi of Supraśl (Poland) and Trīškē (Lithuania). The wedding took place in Trīškē in the month of Adar 1933.

Letters, postcards and telegrams with good wishes, "alternative" telegrams [leaves which look like telegrams printed and sent by various charity institutes, on which people write their good wishes in their own handwriting and later are sent together by these institutes. This collection contains many telegrams of Tomchei Torah - a fund for assisting the young men studying at the Baranovich Yeshiva; of Ezrat Torah, the library of the Mir Yeshiva; the charity fund of the Beit Yosef-Novardok Yeshiva in Bialystok; Keren Hayishuv affiliated with Agudat Yisrael; Or Torah Yeshiva in Tiberias; and telegrams with greetings, issued by the JNF, with Zionist postage stamps].

An impressive collection of dozens of autographs of great Lithuanian scholars, Torah leaders and heads of yeshivas and mussar figures. Among the telegrams from the Baranovich Yeshiva are letters of greetings and good wishes in the handwriting of the heads of the yeshiva: R. Elchanan Wasserman and R. David HaCohen Rappaport [author of Mikdash David], R. Simcha Wasserman, R. Zvi Guttman. Letters of greeting and good wishes from Rebbetzin Bluma Lubchansky, R. Asher Boirsky and many families in the community. Among the "telegrams" from the Mir Yeshiva is a letter of good wishes from "Naftali Beinisch Wasserman" [son of R. Elchanan] and "Yisrael Mendel Kaplan". Among the "telegrams" from the Novardok Yeshiva [in which the groom studied] are letters from the mashgiach R. Yisrael Movshovitz, R. Nissan Patshinsky and R. Chaim Zeitchik. Letters from R. Yehuda Leib Fine, Rabbi of Slonim; R. Yechiel Michel Rabinowitz, Rabbi of Shtotzin [author of

Afikei Yam]; R. Meir Avovitz, Rabbi of Navahrudak; heads of yeshivas and spiritual heads of various Novardok branches; dozens of other letters by rabbis and head of yeshivas in Lithuania and Poland and dozens more from family members and friends. [For more details, see Hebrew description].

R. Shmuel Weizel (1905-1978) was a prominent student of the Beit Yosef-Novardok Yeshiva in Bialystok and a childhood friend of the Steipler. He made aliya to Eretz Israel in 1935 and served as Rabbi of several Tel-Aviv neighborhoods (Ya'avetz-HaTavor, and from 1958, rabbi of the Brenner neighborhood). The father of the groom is R. David Weizel (1875-Tishrei 1958), son-in-law of R. Chaim Yehuda Leib Lubchansky (the first rabbi of the Jewish community in Baranovich). After the death of R. Chaim Yehuda Leib, R. Yisrael Ya'akov Lubchansky (mashgiach of the Baranovich Yeshiva) succeeded his father, but he resigned and passed on the rabbinate to his brother-in-law R. David Weizel who held the position of rabbi of the city for 35 years, from 1906 until he was banished to Siberia in 1941. He was celebrated for his humility and piety. R. Yerucham of Mir attested that the Rabbi of Baranovich is a shining example of someone who flees honor, yet honor pursues him (Hane'eman Year 10, Issue 8, p. 35). After World War II, Rabbi David served as member of the Ichud HaRabbanim (union of rabbis) in the Prague DP Camp, and later traveled to Paris in 1947 and from there made Aliya to Tel Aviv. He lived a long life and died in Tishrei 1957. The father of the bride, R. Shalom Yitzchak Segal (1884-1935) was a leading Lithuanian rabbi, famous for his erudite Torah knowledge and his piety. He served for 20 years in the city of Supraśl and from 1921 as Rabbi of Trīškē. More than 140 letters and telegrams. Size and condition vary. Very good to fair condition. Overall good condition.

Opening price: \$3000

Estimate: \$5000-8000

93

93. כתובת נישואי רבי עמרם בלוי עם הגירות רות בן דוד

שטר כתובה מודפס, עם מילוי בכתב-יד, לנישואי רבי עמרם ב"ר יצחק שלמה בלויא, עם האשה "רות בן דוד (מדלין לוסט פרוי)", בבני ברק, אלול תשכ"ה [1965]. חתימות העדים: "אליעזר דוד בן חיים" ו"אליעזר בן יוחנן". על גבי השטר חותמת ארגון "נטורי קרתא" - של היהדות החרדית. השטר עצמו נדפס בתקופה מוקדמת יותר [ירושלים, שנות התר"צ בערך 1930], בהוצאת "מנדל פריעדמאן ושותפיו - ירושלים", דפוס התחיה.

רבי עמרם בלוי (תרנ"ד-תשל"ד), ראש הארגון החרדי-קיצוני "נטורי קרתא", ואחיו הצעיר של רבי משה בלוי מנהיג "אגודת ישראל" בירושלים. עמד במרכזה של אחת הפרשיות שהסעירו את הציבור החרדי בירושלים, בפולמוס המר סביב נישואיו אלו לגיורת רות בן דוד (1920-2000), המופיעה בשטר הכתובה גם בשמה הקודם: "מדלין לוסט פרוי". רבי עמרם, שהיה אז אלמן קרוב לגיל שבעים, עמד לשאת את רות, גיורת צרפתייה, הצעירה ממנו ביותר מעשרים שנה. בן דוד נולדה להורים קתולים, נישאה בגיל 19 לחייל בצבא צרפת והתגרשה ממנו כעבור 3 שנים. מנישואין אלו נולד בנה קלוד, שלאחר מכן התגייר איתנה ושינה את שמו לאוריאל. היתה בעלת תואר בהיסטוריה ובגיאוגרפיה, שימשה כרקדנית וכמורה, והשתתפה בפעילות המחתרת האנטי-נאצית בצרפת בתקופת

מלחמת העולם השנייה. בגיל 31 התגיירה בפריז ומאוחר יותר עלתה לישראל. בן דוד היתה מעורבת בפרשת הסתרת הילד יוסל"ה שחומכר והברחתו לחו"ל. באותה תקופה התוודעה רות אל ציבור "הישוב הישן" וחפצה להצטרף לקהילה סגורה זו ולהינשא לרבי עמרם בלוי. הדבר גרר התנגדות חריפה בקרב אנשי נטורי-קרתא והעדה-החרדית. תלמידיו ובניו של רבי עמרם ראו בנישואין לרות בן דוד פחיתות כבוד למעמדו. רבני העדה-החרדית התנגדו לנישואין גם מסיבות הלכתיות של נישואי צעירה לזקן, וגם מחשש "לחילול השם". הרחוב החרדי סער, מודעות וכרוזים התפרסמו בחוצות ירושלים, והעיר היתה כמרקחה. בסופו של דבר לאחר יותר מחצי שנה של פולמוס סוער, ולאחר שהוטל על רבי עמרם חרם, נישאו השניים בעיר בני ברק באלול תשכ"ה, בטקס קצר שנערך לאחר חצות לילה. בעקבות זאת נאלץ רבי עמרם בלוי לעזוב את עיר הולדתו ירושלים ולהעתיק את מגוריו לתקופה מסוימת לבני ברק. לאחר שנים הוציאה רות בן דוד-בלוי את ספרה רב-המכר "שומרי העיר" (ירושלים 1979), ובו סיפרה על פרשה כואבת זו.

44 ס"מ. מצב טוב-בינוני. קרעים בקיפולי הדף, וכגמים נוספים.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$3000-5000

94. כתובה על קלף – גיברלטר, תקנ"ד 1794 – מן הכתובות המוקדמות בגיברלטר

כתובה לנישואי החתן אליהו בן יהודה בן מרדכי נ' עטאר, עם הכלה מרים בת שמואל הלוי בת מנחם הלוי בן שושאן. גיברלטר, תקנ"ד [1794].

כתב-יד על קלף. נוסח הכתובה נכתב בכתובה ספרדית בינונית, והוא נתון במסגרת מאוירת במבנה ארכיטקטוני, שבראשו דגמי פרחים וצמחיה. כיתובי פסוקים וברכות בראש הכתובה ובתוך המסגרת: "מצא אשה מצא טוב", "בית והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת", "בסימנא טבא ובמזלא יאיא ובנחשא מעליא ובשעת רצון והצ'לחה", "אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך בניך כשתילי זתים סביב לשלחניך", "יתן ה' את האשה הבאה אל ביתך כרחל וכלאה אשר בנו שתייהם אל[!]" בית ישראל, ויהי ביתך כבית פרץ אשר ילדה תמר ליהודה[!]" מסגרת חיצונית נוספת עם עיטורי פרחים ועלים. הכתובה לפי מנהג "המגורשים" [מגורשי ספרד שהגיעו לגיברלטר], כפי שנכתב בסוף נוסח הכתובה: "המנהג והתנאי והתקנה שנהגו... הקהלות הקדושות המגורשות ממלכות קאשטיליא ינקום נקמתם צורם ויחון ויחמול ויחוס וירחם על פליטת שאריתם...". בשולי נוסח הכתובה חתומים העדים: "שלמה אברהם" ו"יוסף קונקי", ובין חתימותיהם מופיעה חתימת החתן. 45x38 ס"מ בקירוב. מצב טוב, כתמים וסימני קיפול. נתונה במסגרת – לא נבדקה מחוץ למסגרת.

מן הכתובות המוקדמות ביותר בגיברלטר (ידועות רק עוד שלוש כתובות נוספות מסוף המאה ה-18).

פתיחה: \$5000

הערכה: \$6000-8000

94. Ketubah on Vellum - Gibraltar, 1794 - An Early Gibraltar Ketubah

Ketubah recording the marriage of the groom Eliyahu son of Yehuda son of Mordechai Ibn Atar, with the bride Miriam daughter of Shmuel HaLevi daughter of Menachem HaLevi Ben Shushan. Gibraltar, 1794.

Handwritten on vellum. The text of the ketubah is written in semi-cursive Sephardi script and is framed by an illustrated architectural frame topped with floral and vegetal patterns. Verses and blessings embellish the top of the ketubah and the inside of the frame. An additional outer frame with floral ornamentation.

The ketubah is written according to the custom of the "expelled" [Jews expelled from Spain who arrived in Gibraltar] as written at the end of the ketubah: "The custom and stipulations and regulations according to the tradition...of the holy communities expelled from the Kingdom of Castille...".

On the margins are the witnesses' signatures: "Shlomo Avraham" and "Yosef Konaki" with the groom's signature between them.

Aprox. 38X45 cm. Good condition, stains and folding marks. Framed. Unexamined outside of frame.

One of the earliest ketubot from Gibraltar (only three other ketubot from late 18th century are known).

Opening price: \$5000

Estimate: \$6000-8000

93. Ketubah Recording the Marriage of Rabbi Amram Blau with the Proselyte Ruth Ben-David

Printed ketubah, filled by hand, recording the marriage of R. Amram, son of R. Yitzchak Shlomo Blau, with Ruth Ben-David (Madeleine Ferraille), in Bnei Brak, Elul 1965. Signatures of witnesses: "Eliezer David son of Chaim" and "Eliezer son of Yochanan". With stamp of the "Neturei Karta - Charedi Jewry". The form was printed earlier [Jerusalem, c. 1930], published by "Mendel Freidman & Co.- Jerusalem", Hatechiya printing press.

R. Amram Blau (1894-1974) was head of the extreme Charedi organization Niturei Karta and younger brother of R. Moshe Blau head of Agudat Yisrael in Jerusalem. He was the focus of an event that caused an upheaval in Jerusalem Charedi circles - the trenchant polemic surrounding his marriage to the proselyte Ruth Ben-David (1920-2000, whose former name, Madeleine Ferraille also appears in the ketubah). R. Amram, at the time of this polemic, was a widower close to 70 years old and Ruth Ben-David, a French proselyte, was more than 20 years his junior. Ben-David was born to Catholic parents and at the age of 19 wed a French soldier whom she divorced three years later. Her son Claude, born from that union, converted together with her and changed his name to Uriel. She had university degrees in history and geography, worked as a dancer and teacher and participated in the anti-Nazi underground in France during World War II. At the age of 31, she converted to Judaism in Paris and later made Aliya to Israel. Ben-David was involved in the concealment of Yossele Schumacher and smuggled him out of the country. During that time, she became acquainted with the population of the Yishuv HaYashan and wished to join their closed circle and marry Rabbi Amram Blau. The Niturei Karta community and the Eda HaCharedit vehemently opposed this union and Rabbi Blau's disciples and children thought this marriage as a blow to his honor diminishing his status. The rabbis of the Eda HaCharedit also opposed his marriage on the halachic grounds of wedding a young woman to an old man as well as fearing a desecration of G-d's name. The Charedi circles seethed; notices and proclamations were posted in the streets of Jerusalem, and the city raged. Finally, after more than half a year of stormy controversy, the two married in Elul 1965. R. Amram was forced to leave his native city of Jerusalem and moved for a while to Bnei Brak. After many years, Ruth Ben-David Blau published her best-seller Shomrei Ha'Ir (Jerusalem 1979) in which she relates this painful story.

44 cm. Good-fair condition. Tears to folds and other damages.

Opening price: \$1000

Estimate: \$3000-5000

95. כתובה צבעונית מאוירת בפורמט גדול – ירושלים, תרכ"ה – חתימות רבני ירושלים

"מצא אשה מצא טוב" – כתובה לנישואי החתן אליעזר בן רבי יהודה בן פלא [פאפן] עם הכלה "בת מלכים מרת מרים דמתקרי בוליסה" בת רבי מיכאל ב"ר רפאל "דידיע בדהב". ירושלים, אלול תרכ"ה [1865].
נוסח הכתובה בכתובה מזרחית נאה. עם חתימות העדים, שנים מרבני ירושלים: רבי מאיר רפאל פאניז'ל [המרפ"א, "הראשון לציון" בירושלים] ורבי רחמים שלמה הלוי [מרבני ירושלים, אב בית דין ומחכמי ישיבת המקובלים בית אל]. במרכז, חתימת החתן רבי אליעזר פאפן.

אבי החתן – "רבי יהודה בן פלא" – הוא בנו של הגאון רבי אליעזר פאפן בעל "פלא יועץ" ומו"ל ספריו. נכדו – החתן בכתובה שלפניו – נקרא על שמו. אבי הכלה, רבי מיכאל בדהב, הוא אביו של החכם הירושלמי רבי יצחק בדהב. בשולי הכתובה, רישום משפחתי, כנראה בכתב-יד רבי יצחק בדהב, עם פרטים על תאריך פטירת אחותו [הכלה בכתובה שלפניו] ופטירת בעלה [החתן בכתובה שלפניו] בשנים תר"ע ותרכ"ה; ורישומים נוספים של פענוח חתימות הרבנים המסולסלות.

כתובה מאוירת ומעוטרת בדיו צבעוני, בסגנון המכונה "הכתובה הירושלמית". עשויה מסגרות פרחוניות ומסתיימת בחלקה העליון בכיפה עגולה שבמרכזה פרח מסוגן. במסגרת העליונה שלושה אגרטים עם צמחיה ופרחים. בצדי האגרטים איורי עצי תמר וברושים. בשני צדי המסגרת התחתונה נציבים עמודים, ובמרכזה נכתב נוסח הכתובה.

61x47 ס"מ. מצב בינוני. כתמים. קרעים עם חסרון. משוקמת בהדבקת נייר. נתונה במסגרת (78.5x63.5), לא נבדקה מחוץ למסגרת.

תערוכה: חתונה מקומית, כתובות ארצישראליות 1800-1960 (מוזיאון ארץ ישראל, תל-אביב, 2005), פריט מס' 4. מקור: אוסף ווילי לינדוור.

פתיחה: \$4500

הערכה: \$7000-10,000

95. Large Ketubah with Colorful Illustrations - Jerusalem, 1865 - Signatures of Jerusalem Rabbis

Ketubah recording the marriage of the groom Eliezer son of R. Yehuda Ben Pele [Papo] with the bride Miriam (called Bolisa) daughter of R. Michael son of R. Refael known as Badhav. Jerusalem, Elul 1865.

The text of the ketubah is written in elegant Oriental script. With witnesses' signatures, two Jerusalem rabbis: R. Meir Refael Panizel [the Marpeh, Rishon LeZion of Jerusalem] and Rabbi Rachamim Shlomo HaLevi [Jerusalem rabbi, rabbi and sage at the kabbalist Beit El Yeshiva]. In the center is the signature of the groom R. Eliezer Papo.

Groom's father - "Rabbi Yehuda Ben Pele" - son of Rabbi Eliezer Papo, author of Pele Yo'etz and publisher of his books. His grandson, the groom In this ketubah, is his namesake. The father of the bride, R. Michael Bidhav, is the father of the Jerusalem sage R. Yitzchak Bidhav.

A family inscription appears in the margins, apparently in the handwriting of Rabbi Yitzchak Bidhav, with details of the date of the death of his sister [the bride mentioned in this ketubah] and of her husband [the groom] in 1910 and 1911, and more inscriptions deciphering the curly rabbinical signatures.

Illustrated ketubah, embellished with colored ink, in the style of Jerusalem Ketubot. Floral frames peaking at a round dome encompassing a stylized flower. The upper frame incorporates three vases with flora and flowers. The vases are flanked by illustrations of palms and cypress trees. Pillars compose the bottom borders of the frame with the text of the ketubah in the center.

47x61 cm. Fair condition. Stains. Open tears. Restored with pasted paper. 63.5x78.5 cm. frame. Unexamined out of frame.

Exhibited: A Local Wedding, Ketubbot from Eretz Israel 1800-1960 (Eretz Israel Museum, Tel Aviv, 2005), Item no. 4.

Provenance: Willy Lindwer collection.

Opening price: \$4500

Estimate: \$7000-10,000

96

96. אוסף כתובות וחוזי נישואין - פרס

עם עיטורים. אחד מהעיר שימראן (Shimran) משנת 1861-1862; שניים מערים אחרות, מהשנים 1889-1890, 1895-1896, 1889-1890. 17-23. שבעה חוזי נישואין פרסיים-מוסלמיים, מעוטרים, בצורת קונטרס, מהשנים 1871-1872, 1883-1884, 1902-1903, 1905-1906, 1921-1922, 1922-1923, 1925-1926. שניים מהחוזים אינם שלמים. מצורף: קונטרס בכתב יד - העתקה קליגרפית נאה של פרקי תפילה מהקוראן. פרס, 1851-1852. גודל ומצב משתנים. חלק מהמסמכים במצב בינוני-גרוע.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$3000-5000

עשרים ושלושה חוזי נישואין וכתובות מפרס:

1-12. תריסר כתובות מודפסות, בצורת קונטרס, מטעם הלשכה לרישום נישואין שבמשרד המשפטים במחוז המדאן, פרס (איראן), 1942-1958.

כל תריסר הכתובות מתעדות נישואין של זוגות יהודיים במחוז המדאן, בשנות ה-40 וה-50. רובן מהעיר המדאן, אך חלקן מתעדות גם נישואין של תושבי הערים סננדג' (Sanandaj), תוסרכאן (Toyserkan) וטהראן.

13. כתובה בכתב יד, בצורת קונטרס, לנישואי החתן מרדכי בן שמעון עם הכלה זילפה בת זכריה. דמאונד (Damavand), תרנ"ט [1899].

14-16. שלושה חוזי נישואין פרסיים-מוסלמיים בפורמט גדול,

96. Collection of Ketubot and Marriage Contracts - Persia

Twenty three marriage contracts and Ketubot from Persia:

1-12. A dozen printed Ketubot, in pamphlet form, issued by the Bureau for Registration of Marriages, Ministry of Justice, Hamadan Province, Persia (Iran), 1942-1958.

All of the dozen Ketubot, record marriages of Jewish couples in the Province of Hamadan, in the 1940s and 1950s. Most of the Ketubot are from Hamadan, and others record marriages in the cities Sanadaj, Toyserkan, and Teheran.

13. A Handwritten Ketubah, in pamphlet form, recording the marriage of the groom Mordechai ben Shimon with the bride Zilpa bat Zecharia. Damavand, 5659 [1899].

14-16. Three Persian-Muslim marriage contracts in a

large format, with illustrations. One from Shimran from 1861-1862; two are from other towns, from the years 1895-1896, 1889-1890.

17-23. seven illustrated Persian-Muslim marriage contracts, in pamphlet form, from the years 1871-1872, 1883-1884, 1920-1903, 1905-1906, 1921-1922, 1922-1923, 1925-1926. Two contracts are incomplete.

Enclosed: a handwritten pamphlet - a fine calligraphic copying of prayer chapters from the Quran. Persia, 1851-1852.

Size and condition vary. Some of the documents are in fair-poor condition.

Opening price: \$2000

Estimate: \$3000-5000

97

97. Bill of Real Estate Sale Handwritten on Cloth - Teheran, 1928

Bill of sale and transfer of property ownership. Teheran, Adar 5688 [February 1928]. Judeo-Persian and some Hebrew.

Ink on cloth.

Bill of sale and transfer of ownership, including a declaration and appraisal details regarding a large, two-storey building in Teheran. As stated in the bill, the property rights, which were owned by Yosef ben Yair ben Yesha'aya and his spouse, are transferred to the buyer, Avraham ben Shimon ben Avraham.

The bill is written on a large sheet of cloth. Signatures of the above-mentioned appear on the lower part as

97. שטר מכירת נדל"ן כתוב על גבי בד - טהראן,

1928

שטר מכירה והעברת בעלות של נכס. טהראן, אדר תרפ"ח [פברואר 1928]. פרסית-יהודית ומעט עברית.

דיו על בד.

שטר מכר והעברת בעלות, כולל תצהיר ופרטי שמאות אודות מבנה גדול בן שני קומות בעיר טהראן. לפי המפורט בשטר, הזכויות על הנכס, שהיה בבעלותו של יוסף בן יאיר בן ישעיה ושל רעייתו, עוברות לידי הקונה, אברהם בן שמעון בן אברהם.

השטר נכתב על יריעת בד גדולה, ובחלקו התחתון מופיעות חתימות הנ"ל וחתימות עדים. בצדו האחורי נוספו רישומים בפרסית (באותיות ערביות) משנת 1965, שעניינם העברת הבעלות על הנכס הנ"ל לידי רוכשים חדשים (עם חתימות בערבית, בעברית, ובטביעות אצבע). שטרות מסוג זה (ומסוגים אחרים) הכתובים על גבי בד אינם מצויים.

58x40 ס"מ. מצב ביוני-טוב. סימני קיפול. שני כתמי רטיבות רוחביים, עם פגיעות קלות בטקסט.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$2000-3000

well as signatures of witnesses. On the reverse appear additional inscriptions in Persian (in Arabic characters) from 1965, concerning the transfer of ownership of the above-mentioned property to new buyers (with signatures in Arabic, Hebrew and fingerprints).

Bills such as this one (and of other kinds) handwritten on cloth are scarce.

58X40 cm. Fair-good condition. Folding marks. Two dampstains widthwise, with slight damages to text.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-3000

98. אוסף כרוזים מודפסים ודפים מאוירים בכתב-יד – לכבוד קיסר אוסטריה פרנץ יוזף הראשון ומשפחתו – 1889-1916

(46x58 ס"מ), הקוראת להתאסף לתפילה בבית המדרש 'ציון המצוינת' ביום חמישי כ"ג אב וביום שישי כ"ד אב (18 באוגוסט), לכבוד יום הולדתו של "מלכנו החסיד והרחמן פראנץ יאזעף הראשון יר"ה". הדפסה בדיו סגולה, שמו של הקיסר נדפס במרכז באותיות גדולות בדיו זהוב. דפוס "מוריה" – שעהנבוים-ווייס. חותמת "אלעזר נתן שפירא מנהל עדת כוללות עסטרייך גאליציען".

• "מודעה לבני כוללנו כולל עסטרייך אונגארן" – כרוז מודפסת (33x51 ס"מ). קריאה "לכבודה של מלכות", בהשתתפות הקונסול האוסטרי ומשנהו, ביום שישי כ"ט אב (17 באוגוסט), לתפילה לשלום הקיסר והמלך קארל – ב"יום הולדת מלכנו" ולתפילה "לשלום השולטן יר"ה אשר בחסדו אנו יושבים לבטח". דפוס שעהנבוים-ווייס. חותמת הכולל. נדפס על בול מס עותומאני.

• "אבל כבד לכל בני כוללנו עסט. אונגארן" – כרוז מודפסת (29x47 ס"מ), על פטירת יורש העצר פרנץ פרדיננד ורעייתו הנסיכה, בעקבות "אסון נורא ואיום שקרה להם לפתע פתאום ביום אתמול June 29 1914" [רציחתו של הארכידוכס פרנץ פרדיננד, אחיינו של הקיסר פרנץ יוזף, בעיר סרייבו, הביאה לפרוץ מלחמת העולם הראשונה]. קריאה להתאספות בכותל המערבי ל"אבל כבד ומספד מר" ולבקשת רחמים על שלום מלכות הקיסר פרנץ יוזף הראשון. עם חותמת הכולל.

• "לכבוד היום" – כרוז גדולה מודפסת (50x65) הזמנה לחגיגת יום הולדת הקיסר פרנץ יוזף הראשון, מאת "עדת עסטרייך גאליציען". י"ט אב תרע"ו – 18 באוגוסט 1916. "בשעה 9 אירופית 2 טורקית בבקר יתאספו כל בני עדתינו הי"ו ברוב עם". מודפסת בדיו זהוב, ומספר מילים בדיו ירוק. דפוס צוקרמן. חותמות ר' אלעזר נתן כהנא שפירא מנהל הכולל.

• "סדר ההזכרה" – כרוז מודפסת (23x30 ס"מ), תפילה על פטירת הקיסר פרנץ יוזף הראשון (בנובמבר 1916), ולשלום בנו הקיסר קארל הראשון. דפוס שעהנבוים-ווייס.

11 פריטים. מצב משתנה (מצב כללי טוב).

הדפים המודפסים לא נרשמו במפעל הביבליוגרפיה ואצל ש' הלוי.

פתיחה: \$2500

הערכה: \$3000-5000

אוסף כרוזים מודפסים ודפים מאוירים בכתב-יד, לכבוד קיסר אוסטריה פרנץ יוזף הראשון ומשפחתו. רובם מירושלים, במחנה המאה ה-20:

- שני דפים מעוטרים בכתב-יד, בידי שלמה הלוי ראהאלד, סופר בית הדין ביפו: דף לכבוד יום הולדת שמונים לקיסר פרנץ יוזף הראשון, אוגוסט 1910. ודף לכבוד יום הולדתו השמונים ואחד, אוגוסט 1911. כתיבה קליגרפית, בחלקה בדיו מזהב.
- דף מעוטרי בכתב-יד, שכתב ר' ישראל יודל גולדברג, לכבוד בנו של הקיסר פרנץ יוזף – יורש העצר הנסיך רודולף, ובו מזכיר את ביקורו של רודולף בירושלים [בשנת 1881] ואת המתנה שהעניק אז לרודולף: גרגיר חיטה ועליו כיתוב מיקרוגרפיה של הפסוק "ארץ חיטה ושעורה..." [ראה על כך חומר מצורף]. [ירושלים]. עברית באותיות מעוטרות, בחלקן בדיו מזהב, ומכתב בגרמנית.
- "אבל כבד ליושבי ירושלם החוסים בצל ממשלתינו הרוממה עסטרייך-אונגארן" – כרוז מודפסת (20x28 ס"מ). על מות יורש העצר רודולף [שהתאבד בינואר 1889]. הכרוז קורא לתפילה בימים ד'-ה' אדר א' לתפילה בעד שלום המלכות, עם נוסח התפילה.
- "אבל כבד ליושבי ירושלם החוסים בצל ממשלתינו עסטרייך-אונגארן האדירה" – כרוז מודפסת (29x46 ס"מ). הקוראת לתפילה בעקבות רצח המלכה אליזבת אמליה אויגניה – אשתו של פרנץ יוזף הראשון, [נרצחה ע"י אנרכיסט איטלקי בספטמבר 1898]. "פתאום באה השמש ע"י אסון איום ונורא... אבל כבד ומספד לכל ילדי עסט. אונגארן היושבים בעיר הקודש בכל בתי כנסיותיהם ונכח שער השמים כותל המערבי שפכו שיח בעד נשמתה הטהורה כי תעלה למקור מחצבתה..." עם תפילה לעילוי נשמתה ולשלום הקיסר.
- "חג היובל לבני כוללנו עסטרייך גאליציען" – כרוז גדולה מודפסת (47x60 ס"מ), הקוראת לתפילה לשלום מלכות ביום חמישי י"ג אב תר"ע – 18 באוגוסט 1910, לרגל מלאות שמונים שנה ל"מלכנו האדיר החסיד והרחמן" פרנץ יוזף הראשון. בהערת שוליים נכתב כי יש "להרים נס דגל האויסטריה!!" על פתחי החנויות והבתים. דפוס ר"ש צוקרמן. הדפסה בדיו אדומה וירוקה. שמו של הקיסר נדפס במרכז באותיות גדולות בדיו זהוב. חותמת "אלעזר נתן כהנא שפירא" וחותמת הכולל.
- "מודעה לבני כוללנו עסטרייך גאליציען" – כרוז גדולה מודפסת

Majesty King Franz Joseph I". Printed in purple ink, the Emperor's name printed in large golden letters in the center. Printed by Moriah - Sheinbaum-Weiss. Stamp of "Elazar Natan Shapira Manager of the Austrian Galicia Kollel Congregation..."

- "Notice to our Austrian Hungarian Kollel" - Printed proclamation (33X51 cm.). Call "In honor of the Kingdom", with the participation of the Austrian consul and his deputy, on Friday August 17, for prayer on behalf of the Emperor and King Karl - on "our King's birthday" and for a prayer "On behalf of His Majesty the Sultan in whose virtue we dwell in peace". Printed by Sheinbaum-Weiss. The kollel's stamp. Printed on Ottoman tax stamp.
- "Heavy mourning for all members of our Austrian Hungarian Kollel" - Printed proclamation (29X47 cm), on the death of Crown Prince Franz Ferdinand and his wife the Princess, following the "terrible and awful calamity which suddenly befell them yesterday on June 29 1914" [murder of Archduke Franz Ferdinand, nephew of Emperor Franz Joseph in the city of Sarajevo which triggered the outbreak of WWI]. A call to gather

at the Western Wall for "heavy mourning and tribute" and entreaty for mercy on behalf of the kingdom of Emperor Franz Joseph I. With the kollel's stamp.

- "In honor of the day" - Large printed proclamation (50X65), invitation to the celebrations of the birthday of Emperor Franz Joseph I, by the "Austrian Galician Congregation". August 18, 1916. "At 9:00 European time and at 2:00 Turkish time in the morning, all the members of our congregation will amass". Printed in golden ink, a number of words in green ink. Zuckerman printing. Stamps of R. Elazar Natan Kahane Shapira, Manager of the Kollel.
- "Seder HaHazzkara" - Printed proclamation (23X30 cm.), prayer upon the death of Emperor Franz Joseph I (November 1916), and for the well-being of Emperor Karl I. Printed by Sheinbaum-Weiss.

11 items. Condition varies (overall good condition).

The printed leaves are not listed in the Bibliography of the Hebrew Book and by S. HaLevi.

Opening price: \$2500

Estimate: \$3000-5000

98

98. Collection of Printed Posters and Hand-Illustrated Leaves in Honor of the Austrian Emperor Franz Joseph I and his Family - 1889-1916

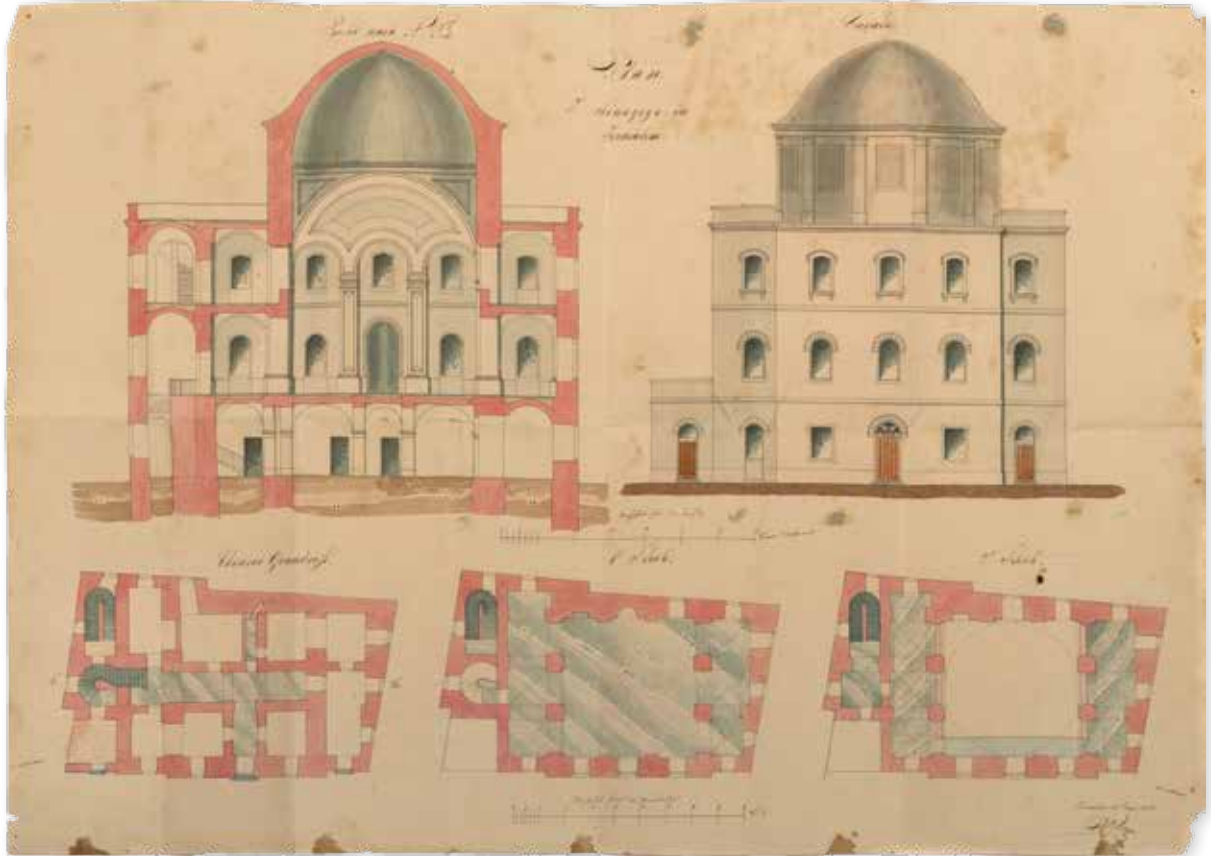
Collection of printed posters and hand-illustrated leaves in honor of Emperor Franz Joseph I and his family. Most are from Jerusalem, late 19th-early 20th century:

- Two leaves hand-decorated by Solomon Rohald, scribe of the Jaffa Beit Din: Leaf in honor of the 80th birthday of Emperor Franz Joseph I, August 1910. Another leaf in honor of his 81st birthday, August 1911. Calligraphic writing, partially in gold ink.
- Hand-decorated leaf, written by R. Yisrael Yudel Goldberg, in honor of the son of Emperor Franz Joseph, Crown Prince Rudolph, with mention of Rudolph's visit to Jerusalem [in 1881] and the gift he gave to Rudolph on that occasion: a grain of wheat with micrographic writing of the verse "Land of wheat and barley...". [See enclosed material]. [Jerusalem]. Hebrew, with decorated letters, some in gold ink, and a German letter.
- "Heavy mourning befell Jerusalem residents who bask in the shadow of our eminent Austria-Hungarian government" - a printed proclamation (20X28 cm.) regarding the death of the Crown Prince Rudolph [who committed suicide in January 1889]. The proclamation calls for prayers on the 4th-5th of Adar Rishon for peace to the kingdom, with the prayer text.
- "Heavy mourning befell Jerusalem residents who bask in the shadow of our mighty Austria-Hungarian government" - Printed proclamation (29X46 cm.) calling

for prayer following the murder of Queen Elisabeth Amalie Eugenie, wife of Franz Joseph I [murdered by an Italian anarchist in September 1898]. "The sun has suddenly set by a terrible awful tragedy... Heavy mourning and tribute by all the children of Austria-Hungary who reside in the Holy City in all their synagogues and in the Gates of Heaven, the Western Wall, to pour entreaties for her pure soul that it should rise to the source of its creation...", with a prayer for the ascent of her soul and for peace to the Emperor.

- "Jubilee for the members of our Austria-Hungarian Kollel" - Large printed proclamation (47X60 cm), calling for prayers for the peace of the kingship on Thursday, August 18, 1910, on the occasion of the 80th birthday of "Our mighty gracious compassionate king" Franz Joseph I. Noted in the margins: "The Austrian flag should be raised upon the entrances of shops and homes". Printed by R. S. Zuckerman. Printed in red and green ink. The Emperor's name is printed in the center in large golden letters. Stamps of "Elazar Natan Kahaner Shapira" and the kollel's stamp.

- "Notice to the members of our Austria Galicia Kollel" - Large printed proclamation (46X58 cm), call to gather for prayer in the Zion HaMetzuyenet Beit Midrash on Thursday August 17, and Friday August 18, in honor of the birthday of "Our virtuous compassionate His

99

99. שרטוט אדריכלי מוקדם של בית הכנסת החסידי "תפארת ישראל" – ירושלים, 1855

מיוחד, הן בקודש פנימה, והן מבחינת ארכיטקטורה חיצונית. היה זה הבנין הגבוה ביותר ברובע היהודי וכיפתו הנשגבה הזדקרה מתוך מראה נוף ירושלים העתיקה, יחד עם כיפת בית הכנסת "בית יעקב" ב"חורבת רבי יהודה החסיד", שהתנוססו לתפארה בשמי העיר העתיקה – כהלכה הידועה בדיני בית הכנסת שצריך להבנות "בגובהה של עיר".

בניית בית הכנסת ארכה קרוב ל-14 שנים. מפורסמת האגדה כי בעת ביקורו של הקיסר פרנץ יוזף בירושלים, בשנת תרכ"ט (1869), בעת מסעו לחנוכת "תעלת סואץ", ביקר הקיסר בירושלים, וכשראה את בנין בית הכנסת העומד באמצעו, כאשר הקירות מתנוססים כבר למלוא גבהם, אך ללא הגג והכיפה. שאל הקיסר את מלווהו רבי ניסן בק [ששימש כמתורגמן באותו ביקור] היכן היא כיפת בית הכנסת? – השיב לו רבי ניסן בשנינות: "בית הכנסת הסיר את כיפתו לכבוד הוד-מלכותו הקיסר ירום-הודו...". הצטחק הקיסר ואמר כי הוא מקוה שהגג ייבנה בקרוב.

לפי המסופר, השיחה בין הקיסר פרנץ יוזף לבין ר' ניסן בק נמשכה, כאשר הקיסר שואל: מי הוא האדריכל של הבנין? וניסן בק משיב לו: "אני הוא האדריכל". שאל אותו הקיסר: "האם והיכן למד האדון בק את המקצוע הזה?" וניסן בק ענה: כן, בחדרי הפרטי". בסופו של דבר השאיר הקיסר בידי הקונסול את נדבתו בסך אלף פלוריינים, למען גמר בנין בית הכנסת.

49.5x69 ס"מ. מצב טוב-בינוני. שלוש פינות חסרות. קרעים קלים בשוליים. כתמים וסימני קיפול.

פתיחה: \$1000

הערכה: \$2000-3000

שרטוט אדריכלי של בית הכנסת "תפארת ישראל" (ניסן ב"ק). ירושלים, 16 במאי 1855.

דיו וצבע מים על נייר עבה. חתום ומתוארך. השרטוט מתאר את חזית המבנה, פרופיל, וחתכים של שלוש קומותיו.

בית הכנסת "תפארת ישראל" (הידוע בכינויו "ניסה'ס שוהל", או "ניסן זק שוהל") היה בית הכנסת הגדול והמרכזי לקהילות החסידיות בירושלים. יסוד בית הכנסת החל ביזמתו של האדמו"ר רבי ישראל מרוזין, שעל שמו נקרא לבסוף בית הכנסת. ב"אגרות הרה"ק מרוזין ובניו", אגרת כ"ז, מובא מכתב רבי ישראל מרוזין מחודש תשרי תר"ה [1844] בו הוא כותב לחסידים בירושלים אישור על קבלת שטר הקנין למגרש בירושלים "לבנות שמה בית הכנסת ושאר דברים הנצרכים לטובת ישוב ירושלים עיה"ק תוב"ב, והיה לי למשיב נפש, כי הצליח השי"ת מגמת לבי, כי זה חפצי ורצוני להיות ביהכ"נ מיוחד להתפלל שמה כל קהל חסידים מגדולם ועד קטנם ביחד...".

בניית בית הכנסת התעכבה, ורק בשנת תרי"ח [1858] התקבל הרשיון לבניית בית הכנסת, בהשתדלותו והשפעתו האישית של הקיסר האוסטרי פרנץ יוזף. היה זה לאחר השתדלות רבה של רבי ניסן בק אצל הקונסול האוסטרי הרחן פיצאמאנו, בבקשה כי יפעל אצל הקיסר שישתדל בענין.

לפינו תכנית מסודרת לבניה, משנת 1855, כשלש שנים קודם קבלת הרשיון, וכפי הנראה זהו העתק התכנית שהוגשה לקונסול או לקיסר פרנץ יוזף.

ביפיו החיצוני היה בית הכנסת "תפארת ישראל" מפואר באופן

99. Early Architectural Drawing of the Tiferet Yisrael Synagogue - Jerusalem, 1855

Architectural drawing of the Tiferet Israel (Nissan Beck) synagogue. Jerusalem, May 16, 1855.

Ink and watercolor on thick paper. Signed and dated.

The drawing portrays the building's facade, profile, and section views of the three floors.

"Tiferet Israel" synagogue (known as "Nise's shul" or "Nissan Beck Shul") was the great, central, synagogue of the Hassidic congregations in Jerusalem. Foundation of the synagogue started with the initiative of Rebbe Israel of Ruzhyn, and the synagogue was named after him. In "Igrot Harahak meRuzhyn uBanav", 27, a letter from Rabbi Israel of Ruzhyn from Tishre 5605 [1844] is mentioned; he writes in this letter to the Hassidim in Jerusalem that he got the ownership bill for a plot in Jerusalem to "build a synagogue...as this is my wish and will to have a special synagogue...".

Construction of the synagogue was delayed, and only in 1858 the permit to build the synagogue was granted, with the personal requests and efforts on the part of the Austrian Emperor Franz Joseph. This followed requests by Nissan Beck who turned to the Austrian Consul Pizzamano, asking him to involve the Emperor in the matter.

This is a building plan, from 1855, three years prior to receiving the building permit, and it is possible that this plan was submitted to the consul or to Emperor Franz Joseph.

The outer beauty of "Tiferet Israel" synagogue was outstanding; both its inner holiness and its outer architecture were magnificent. This was the tallest

building in the Jewish Quarter and its dome stood out in the view of the old city, together with the dome of "Beit Ya'akov" synagogue and "Churvat Rabbi Yehuda HaChassid" - by the famous rule that a synagogue has to be built "in the height of the city".

Construction lasted nearly 14 years. A well-known legend tells that when Emperor Franz Joseph visited Jerusalem in 1869, en route to the inauguration of the Suez Canal, he visited Jerusalem and saw that the construction of the synagogue is not completed - the walls were there but no roof or dome. The emperor asked his companion Rabbi Nissan Beck [who was the interpreter] where is the roof? - Rabbi Nissan Beck answered wittingly: "the synagogue took off its hat in honor of Your Majesty ...". The Emperor smiled and replied that he hopes that the roof will be built soon.

The tale continues that the emperor asked: and who is the architect of the building? Nissan Beck replied: "I am the architect". The emperor asked: "Where did you study this profession?" and Nissan Beck replied: "In my private room". Finally the emperor handed the consul a donation of one thousand Florins for finishing the construction of the synagogue.

49.5X69 cm. Good-fair condition. Three missing corners. Some tears at margins. Stains and folding marks.

Opening price: \$1000

Estimate: \$2000-3000

100a

100. אוסף פריטים מבית אדמו"רי הוסיאטין

אוסף פריטים מבית האדמו"רים רבי ישראל פרידמן מהוסיאטין וחתנו האדמו"ר רבי יעקב פרידמן מהוסיאטין.

האוסף כולל: מערכת סכ"ם לתריסר סועדים אשר היתה בשימוש אדמו"רי הוסיאטין מהתקופה בה התגוררו בווינה והגיעה עמם לארץ ישראל עם עלייתם ערב מלחמת העולם השנייה; אוגדן שולחני מכסף לפנקס נייר, אשר היה בשימוש האדמו"רים מהוסיאטין; חומש עם הקדשה והגהות בכתב-ידו של האדמו"ר רבי יעקב מהוסיאטין ופמוט כסף מעזבון האדמו"רים מהוסיאטין. לאוסף מצורף אישור מהמוכר - בן המשפחה - שקיבל את הפריטים בירושה ומעיד על ההיסטוריה שלהם בבית האדמו"רים.

להלן פירוט מלא של פריטי האוסף:

1. מערכת סכ"ם לתריסר סועדים. אוסטריה, שנות ה-20 (יצרן: Alexander Sturm). המערכת כוללת: תריסר מזלגות קטנים, תריסר מזלגות בינוניים, תריסר מזלגות גדולים, תריסר כפיות קטנות, תריסר כפיות בינוניות, תריסר כפות, תריסר סכינים גדולים, תריסר סכינים בינוניים, תריסר סכינים קטנים, שלוש כפיות לסוכר וארבעה כלי הגשה.

2. פמוט בודד, עשוי כסף. ברלין, [סוף המאה ה-19]. גובה: 36.5 ס"מ.
3. חמישה חומשי תורה (מקראות גדולות) בכרך אחד. הוצאת שוקן, ברלין, תרצ"ז.

לפני דף השער, הקדשה מחורזת בכתב-ידו של האדמו"ר רבי יעקב פרידמן מהוסיאטין, שהקדיש את הספר כמתנת בר-מצוה לנכדו, מרדכי שרגא בוימינגר. בדפי החומשים עשרות הגהות בכתב ידו של האדמו"ר (בעפרון). כרך 19.5 ס"מ. דף השער קרוע ורובו חסר.

4. אוגדן שולחני עשוי כסף, לפנקס-כתיבה (לקוויטלים או רשימות אישיות) ולעט. רוסיה, בין השנים 1908-1917.

מתקן בפורמט מוארך, חלקו הפנימי וחלקו התחתון מרופדים בד קטיפה ירוק. [קוויטל בכתב-יד האדמו"ר רבי יעקב מהוסיאטין, התואם למתקן זה, הופיע בקטלוג "קדם" מס' 10, פריט 492]. אורך: 26 ס"מ, רוחב: 14 ס"מ.

האדמו"ר רבי ישראל פרידמן מהוסיאטין (תרי"ח-תש"ט, אנצ'י לחסידות ב', עמ' תקסא-תקסב), זקן אדמו"ר בית רוז'ין, נכדו האחרון של רבי ישראל מרוז'ין, נולד בשנת תרי"ח לאביו, רבי מרדכי פייביש מהוסיאטין. בשנת תרנ"ד נתמנה לאדמו"ר על מקום אביו בהוסיאטין, ואלפי חסידי אביו קבלו את מרותו. נודע בדמותו האצילית ובהנהגתו מלאת ההוד, כמסורת בית רוז'ין. היה ידוע

במידת האמת שלו, ודודו - האדמו"ר רבי דוד משה מטשורטקוב התבטא עליו: "הוא האמת". במלחמת העולם הראשונה עבר לווינה וקבע בה את חצרו, יחד עם אדמו"ר בית רוז'ין האחרים.

פעל רבות ליישוב ארץ ישראל, ובשנת תרצ"ז עלה בעצמו לארץ והתיישב בתל-אביב. עם עליית הנאצים הפציר פעמים רבות בחסידיו להימלט מאירופה הבוררת ונהג לומר: "מי שיש לו שכל שיברח כעת אפילו בנעלי בית". לחסידים שבאו להיפרד ממנו בתחנות הרכבת אמר: "מי שיכול למכור - שימכור, ומי שלא יכול למכור - שישאיר הכל ויברח מכאן כשרק תרמיל על שכמו". ידוע הסיפור על תפילתו בזמן השואה על קברו של ה"אור החיים" במעמד גדולי המקובלים [כשריחפה סכנת השמדה על יושבי ארץ ישראל, עם התקדמות הצבא הנאצי בפיקודו של רומל לעבר מצרים] ואמירתו המפורסמת באותו מעמד כי הצורר לא ישלוט בארץ ישראל. נפטר בגיל מופלג בהיותו בן 92 בחנוכה תש"ט. באופן מפליא ביקש בצוואתו, שנכתבה בשנת תרצ"ט, לקברו בירושלים, אך "באם לא תהיה היכולת לירושלים" שיקברוהו בצפת או בטבריה. מאחר ובזמן פטירתו היתה הדרך להר הזיתים חסומה, נקבר בעיר טבריה.

חתנו היחיד וממשיך דרכו, האדמו"ר רבי יעקב פרידמן מהוסיאטין (תרל"ט-תשי"ז, אנצ'י לחסידות, ב', עמ' רמד-רמה) בן האדמו"ר רבי יצחק מבוהוש. גאון ובקי בתורה ובחסידות, ואיש מלומד בחכמות העולם. ממייסדי "חברת ישוב ארץ ישראל" בעיר וינה. עלה לארץ ישראל בשנת תרצ"ז, ולאחר פטירת חותנו הגדול נתמנה למלאות את מקומו באדמו"רות הוסיאטין בעיר תל אביב. מתורתו נדפס ספרו "אהלי יעקב".

אדמו"ר בית רוז'ין נודעו בהנהגתם האצילית והמיוחדת ובגינוני המלכות שסגלו לעצמם, כיאה לצאצאי דוד המלך. המיוחד מ"בני היכלא" היה האדמו"ר רבי ישראל מהוסיאטין, שנודע בהנהגתו האצילית והמלכותית, סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. איש קדוש מורם מעם, שחי כל ימיו בדבקות עילאית ושמימית, בעוד הנהגתו עם הבריות בנחת ובנעימות, ובנימוסי מלכות. הכלים שלפניו הם שריד מפואר לדרך המלכות של בית רוז'ין.

מצורף אישור המוכר - בן המשפחה שקיבל את הפריטים בירושה.

פתיחה: \$12,000

הערכה: \$20,000-30,000

100b

100. Collection of Items from the Home of the Husiatyn Rebbes

Collection of Items from the Home of the Husiatyn Rebbes, R. Yisrael Friedman and his Son-in-law R. Ya'akov Friedman.

The collection is composed of a set of cutlery for 12, used by the Husiatyn Rebbes at the time they resided in Vienna. They brought the set with them as they immigrated to Eretz Israel on the eve of WWII; silver notebook holder used by the Husiatyn rebbes; a Chumash with a dedication and glosses in the handwriting of R. Ya'akov of Husiatyn and a silver candlestick from the estate of the Husiatyn Rebbes. Enclosed with the collection is an authorization by the seller, a family member that had inherited the items and attests to their origin in the homes of the Rebbes.

Following is a detailed description of the items in the collection:

1. A set of cutlery for 12. Austria, 1920s. (Manufactured by Alexander Sturm). The set is composed of 12 small forks, 12 medium-sized forks, 12 large forks, 12 teaspoons, 12 medium-sized spoons, 12 tablespoons, 12 large knives, 12 medium-sized knives, 12 small knives, 3 sugar spoons and four serving cutlery.

2. One silver candlestick. Berlin, [late 19th century]. Height: 36.5 cm.

3. Five Books of the Torah (Mikra'ot Gedolot) in one volume. Published by Schocken, Berlin, 1937. Before the title page is a dedication in rhyme in the handwriting of R. Ya'akov Friedman of Husiatyn who dedicated the book as a gift for the bar-mitzvah of his son, Mordechai Shraga Bauminger. On the leaves of the Chumashim are dozens of (penciled) glosses in the handwriting of the Rebbe. Vol. 19.5 cm. Torn title page, most of it is missing.

4. Silver notebook holder (for "kvitlach" or personal notes) and for a pen. Russia, 1908-1917.

An oblong notebook holder, the inside and bottom are covered with a green velvet fabric [a kvittel handwritten by Rebbe Ya'akov of Husiatyn which matches this holder appeared in Kedem Catalog no. 10, Item 492]. Length: 26 cm. Width: 14 cm.

R. Yisrael Friedman of Husiatyn (1858-1949, Encyclopedia L'Chassidut, Vol. 2, pp. 561-562), eldest of the Ruzhyn Rebbes, was the last grandson of R. Yisrael of Ruzhyn. He was born in 1858 to R. Mordechai Feivish of Husiatyn, and from 1894 succeeded him as Rebbe of Husiatyn. He was known for his adherence to the Ruzhyn tradition with his aristocratic manner and royal demeanor. He was also celebrated for his trait of truth. His uncle R.

David Moshe of Chortkov said about him: "He is the truth". During WWI, he moved to Vienna and established his court together with the rest of the Ruzhyn rebbes.

He was very active on behalf of the settlements in Eretz Israel and in 1937 he himself made aliya and resided in Tel Aviv. With the rise of the Nazi party, he often urged his Chassidim to escape Europe and would say: "Whoever can sell should sell, and whoever cannot, should leave everything and flee from here with only his sack on his shoulder". Well known is the story of his prayer at the grave of the Or HaChaim in the presence of leading kabbalists [during the Holocaust, at the time the Nazi army commanded by Rommel was nearing Egypt and the lives of the Jews living in Eretz Israel were in great danger] at which time he announced that the enemy would not govern Eretz Israel. He died at the age of 92 on Chanuka of 1948. Amazingly, in his testament written in 1939, he requested to be buried in Jerusalem, however, "if this is not possible in Jerusalem" he requested to be buried in Safed or Tiberias. Since at the time of his death, the way to the Mount of Olives was blocked, he was buried in Tiberias.

His only son-in-law and successor is R. Ya'akov Friedman of Husiatyn (1879-1957, Encyclopedia L'Chassidut, Vol. 2, pp. 244-245), son of R. Yitzchak of Buhuși and son-in-law of his uncle R. Yisrael of Husiatyn. Prominent scholar and erudite in Torah and Chassidism, he was also learned in secular studies. One of the founders of Chevrat Yishuv Eretz Yisrael in Vienna. Immigrated to Eretz Israel in 1937 and after the death of his illustrious father-in-law, was appointed his successor as Husiatyn Rebbe in Tel Aviv. Some of his Torah teachings are printed in the book Ohalei Ya'akov.

The Ruzhyn Rebbes were renowned for their special aristocratic conduct and their royal demeanor, fitting for descendants of King David. Most outstanding in this tradition was Rebbe Yisrael of Husiatyn who was famous for his royal conduct. A holy person, who lived his entire life with heavenly devotion to G-d, yet his conduct with other people was pleasant and kind, with royal manners. These utensils represent the wealth and royal conduct of the House of Ruzhyn.

Enclosed is the authorization of the seller, a family member who inherited these items.

Opening price: \$12,000

Estimate: \$20,000-30,000

101

101. סט כלי כסף - בקבוק ליין, מגש וגביעים - שהיו שייכים לאדמו"ר רבי ישראל פרידמן מהוסיאטין

על מקום אביו בהוסיאטין, ואלפי חסידי אביו קבלו את מרותו. נודע בדמותו האצילית ובהנהגתו מלאת ההוד, כמסורת בית רח"ן. ראה אודותיו בפריט הקודם.

לפניו סט כלי כסף מרשים, שריד מפואר לדרך המלכות של בית רח"ן.

גובה הבקבוק: 23 ס"מ. גובה הגביעים: 8.5 ס"מ. קוטר המגש: 33.5 ס"מ. מצב טוב מאד.

פתיחה: \$20,000
הערכה: \$30,000-50,000

סט כלי כסף - בקבוק, מגש ושישה גביעים, שהיו שייכים לאדמו"ר רבי ישראל פרידמן מהוסיאטין. רוסיה, סוף המאה ה-19. כסף (חתום) יצוק, מוטבע וחקוק.

מצורף אישור מהרב טירהויז על קניית הכלים מידי משפחת האדמו"ר. עפ"י עדות הבעלים, נאמר לו כי הכלים שימשו את האדמו"ר בחג הפסח. יתכן והכלים שימשו כבר אצל אביו האדמו"ר רבי מרדכי שרגא פרידמן - האדמו"ר הראשון מהוסיאטין.

האדמו"ר רבי ישראל פרידמן מהוסיאטין (תרי"ח-תש"ט, אנצ' לחסידות ב', עמ' תקסא-תקסב), זקן אדמו"רי בית רח"ן, נכדו האחרון של רבי ישראל מרח"ן - שנקרא על שמו, נולד בשנת תרי"ח לאביו, רבי מרדכי פייביש מהוסיאטין. בשנת תרנ"ד נתמנה לאדמו"ר

101. Set of Silver Utensils - Bottle for Wine, Tray and Goblets - Belonged to Rebbe Yisrael Friedman of Husiatyn

Set of silver utensils - bottle, tray and six goblets which belonged to Rebbe Yisrael Friedman of Husiatyn. Russia, late 19th century.

Cast silver (marked), embossed and engraved.

Enclosed is an authorization by Rabbi Tirhaus that he purchased the utensils from the Rebbe's family. The owner declares that these utensils were used by the rebbe on Pesach. Possibly, they were already in use by his father R. Mordechai Shraga Friedman - the first Husiatyn Rebbe.

R. Yisrael Friedman of Husiatyn (1858-1949, Encyclopedia L'Chassidut Vol. 2, pp. 561-562), elder Ruzhyn Rebbe, last grandson of Rabbi Yisrael of Ruzhyn named after

his grandfather, born in 1858 to R. Mordechai Feivish of Husiatyn. In 1894, he was appointed Husiatyn rebbe succeeding his father and thousands of Chassidim accepted his leadership. He was renowned for his noble aristocratic demeanor and for his royal bearing according to the Ruzhin tradition. See previous item.

This is an impressive set of silver utensils, a remnant of the royal conduct of the Ruzhyn Chassidic dynasty.

Height of bottle: 23 cm. Height of goblets: 8.5 cm. Diameter of tray: 33.5 cm. Very good condition.

Opening price: \$20,000
Estimate: \$30,000-50,000

102

102. קמיע עתיק לשמירה על הבית, שנהגו לתת הצדיק רבי ישעיה קרעסטירר ובעל ה"ישמח משה"

בספר "מופת הדור" על הצדיק הנודע רבי ישעיה מקרעסטיר, מסופר שמרבית הקמיעות שנהג לתת היו בתבנית זו. שם מסופר על חנות שהרב מקרעסטיר שלח עבודה קמיעות כאלה, ונצלה באורח פלא מהצתה של גוי, ראה שם שני צילומים מקמיעות אלה. בספר "אלף כתב" (מהגאון רבי יצחק ווייס הי"ד מווערבוי, אות תקט"ו) מביא פענוח קמיע זה. בקמיע נרשמו שלושה פסוקי שמירה. בשורה הראשונה משולבים לסירוגין ראשי התיבות של הפסוק (תהלים קכב, ז) "יְהִי שְׁלוֹם בְּחֵילֶךָ שְׁלוֹם בְּאַרְמְנוֹתֶיךָ" והפסוק (תהלים צא, י) "לֹא תִאָּנֶה אֱלֹהֵיךָ רָעָה וְנִגְעָלָא יִקְרַב בְּאַהֲלֶךָ", ובשורה השנייה ראשי התיבות הפסוק (בראשית יט, א): "וְאֵת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר פָּתַח הַבַּיִת הֵכֵן בְּסֻנְיָרִים מְקֻטָּן וְעַד גְּדוֹל וְיֵלְאוּ לְמִצָּא הַפֶּתַח". קמיע נייר, 10x4 ס"מ בקירוב. מצב טוב. נקבי עש.

מצורפת חוות-דעת מומחה.

פתיחה: \$1500

הערכה: \$5000-10,000

קמיע עתיק לשמירה על הבית, שנהגו לתת הצדיק רבי ישעיה שטיינר מקרעסטיר ("ר' ישעיה'לה קרעסטירר"), האדמו"ר בעל "ישמח משה" ואדמו"רים נוספים. [אירופה, אמצע שנות הת"ר]. כתיבת סת"ם על פיסת נייר: "ישמח באשר בוליב / והאפה הבמוג ולה".

נוסח זה של קמיע נהג לתת האדמו"ר רבי משה טייטלבוים בעל "ישמח משה", לשמירה על הבית מפני גנבים ומזיקים. בקובץ "נחלת צבי" (טז, עמ' קכו-קכז) מובא צילום של קמיע דומה שכתב בעל "ישמח משה" ונתן אותו נכדו האדמו"ר בעל "יטב לב" למשב"ק שלו - רבי מאיר שוורץ ז"ל. שם מסופר כי כאשר הגיע האדמו"ר בעל "דברי יואל" מסטאמר לארץ הלך במיוחד לראות את הקמיע הזה והשתעשע בו. ידוע שקמיעות דומים נתנו לאחר מכן גם על ידי אדמו"רי צאנז, בעלזא, רוז'ין, סיגעט וליסקא. כמו כן, הגאון רבי הלל מקולומיא בספרו "תשובות בית הלל החדש" (סימן לב) ממליץ לכתוב קמיע זה ו"להניחו על כל פתחי בית חדש לזמן מה, ורעה לא יאוונה לא לו ולא לכל אנשי ביתו".

102. Ancient Amulet for Home Protection, Customarily Given by the Tsaddik Rebbe Yeshaya Kerestir, and by Author of Yismach Moshe

Ancient amulet for protecting one's home, customarily given by R. Yeshaya Steiner of Kerestir (R. Yeshaya'le Kerestir), Rebbe Author of Yismach Moshe and other rebbes. [Europe, late 19th century - early 20th century]. Scribal writing on a piece of paper.

R. Moshe Teitelbaum was accustomed to giving an amulet with this same text to protect one's home from theft and harm. In the Nachlat Zvi anthology (16, pp. 126-127) is a photo of a similar amulet written by the Yismach Moshe which the Rebbe's grandson author of Yitav Lev gave to his assistant (mashbak), R. Meir Schwartz. The story is told that at the time the Satmar Rebbe, author of Divrei Yo'el came to Eretz Israel, he went especially to see this amulet and was pleased with it. Similar amulets are known to have been given later by Sanz, Belz, Ruzhyn, Siget and Liska rebbes. Rabbi Hillel of Kolomyia, in his book Beit Hillel HeChadash responsa (Siman 32), also recommends the version of this amulet and to "place it on all the openings of a

new home for some time and no bad will befall him and all the members of his household".

In the book Mofet HaDor written about the celebrated tsaddik Rabbi Yeshaya of Kerestir, the author writes that most of the amulets he gave contained the same text as this amulet. He tells of a shop for which the Kerestir Rebbe prepared such amulets which was wondrously saved from being set on fire by a non-Jew, see ibid two images of these amulets.

In the book Aleph Ktav (by R. Yitzchak Weiss of Verboy, Ot 515), he deciphers this amulet. Acronyms of two verses from Psalms are integrated alternatively into the words of the first line. The second line is an acronym of a verse from Bereshit.

Paper amulet, approx. 4X10 cm. Good condition. Worming.

Enclosed is an expert's report.

Opening price: \$1500

Estimate: \$5000-10,000

103

103. כף וקערית של האדמו"ר רבי חיים זנוויל אברהמוביץ - "הרבי מריבניץ"

ולתברך מפיו, וראו ישועות ומופתים מופלאים. היה מבטל מחלות של האנשים בברכתו, ורבים מצאו את זיווגם ונפקדו בילדים בזכותו. היה אוהב ישראל מופלג והיה מסוגל לבכות בכי תמרורים לשמע צרותיו של אדם אחר. נהג לומר כי הישועות שהוא פועל הן בזכות שמרגיש את צערו של השני, בוכה ומתפלל עליו. נפטר בגיל מופלג קרוב למאה שנים. קברו שבעיר מונסי הוא מוקד עליה לרגל, ואלפים באים להשתטח על ציונו מדי שנה. הזמר החסידי מרדכי בן-דוד (ורדיגר), שהיה קשור אליו בלב ובנפש, הקדיש לו את השיר "אוי רבי" באלבום "אין עוד מלבדו".

קוטר הקערה: 15.5 ס"מ, גובה: 4.5 ס"מ. מצב טוב מאד. אורך הכף: 19 ס"מ. מצב טוב.

מצורף תצלום הכלים ובגבו מכתב אישור חתום מגבאי האדמו"ר ששימש בקודש ומעיד כי כלים אלו שימשו את האדמו"ר.

פתיחה: \$6000

הערכה: \$8000-10,000

כף וקערית שהיו בשימוש של האדמו"ר חיים זנוויל אברהמוביץ - הרבי מריבניץ, [שנות ה-90-80 של המאה ה-20].

קערית מעוטרת בפס עלים ופרחים. כפית מפלדת אל-חלד.

האדמו"ר רבי חיים זנוויל אברהמוביץ - "הרבי מריבניץ" (תרנ"ח-תשנ"ו), נולד בבוטושאן שברומניה ונתייתם מאביו בגיל שנתיים וחצי. גאון עצום וצדיק בעל מופת, שכיהן במסירות נפש כאדמו"ר תחת השלטון הקומוניסטי ברומניה. כיתום צעיר גדל בבית האדמו"ר רבי יהודה אריה ליב פרנקל מבוטושאן ונסמך להוראה ע"י רבי יהודה לייב צירלסון, אך במיוחד הפך לבן-בית ותלמיד קרוב של האדמו"ר רבי אברהם מתתיהו פרידמן משטפנשט. מספרים כי הרבי משטפנשט, שלא היו לו ילדים, כינה אותו "בני היקר" ואמר עליו: "אתה החידוש שלי", והוא מצדו היה אומר על הרבי משטפנשט: "אני בן יחיד שלו". בפטירתו של הרבי משטפנשט אמר לו: "אני משאיר לך שלושה דברים: את רוח הקודש שלי, את הצורה ואת החן שלי". היה גאון ובקי מופלג והעיד על עצמו שכבר בהיותו בגיל 18 ידע את כל הש"ס. כבר בצעירותו נודע בהנהגות החסידות והפרישות שלו, נהג לסגף את עצמו, היה טובל בקרח, צם ימים ארוכים כשהוא עטוף בטלית ותפילין עד הלילה, ועורך "תיקון חצות" בדמעות שליש במשך שעות ארוכות כשהוא לבוש שק. לאחר מלחמת העולם השנייה עזבו רבנים רבים את אזור הכיבוש הרוסי, בשל הקושי לקיים אורח חיים דתי תחת השלטון הקומוניסטי, אך הוא נשאר בעיר ריבניצה (Râbnitza, כיום במולדובה), שם החל לכהן כאדמו"ר במסירות נפש. למרות איסור השלטונות, המשיך לקיים מצוות בגלוי, היה שוחט ועורך בריתות ליהודי האזור, ומוסר שיעורי תורה. בזכותו השתמרו באורח פלא חיים חסידיים מלאים מאחורי מסך הברזל. הפקידים הקומוניסטים הכירו אותו וידעו על מעשיו, אך כיבדו אותו. מספרים כי פעם נעצר על פעילותו, אך שוחרר כשהבטיח לשופט כי אשתו תתרפא אם ישתחרר. לאחר נפילת מסך הברזל, עלה לירושלים ולאחר מכן היגר לארצות הברית, שם צבאו על דלתותיו המונים. היה ידוע כבעל רוח הקודש ואף הוא העיד על עצמו כי ביכולתו לראות "מקצה העולם ועד סופו". נתפרסם מאד כצדיק בעל מופת ופועל ישועות. רבבות באו להתייעץ עמו

103. Spoon and Bowl of Rebbe Chaim Zanvil Abramowitz - The Ribnitz Rabbi

Spoon and bowl used by R. Chaim Zanvil Abramowitz - the Ribnitz Rebbe, [1980s-90s].

A bowl, decorated with a strip of leaves and flowers. Stainless steel spoon.

R. Chaim Zanvil Abramowitz - The Ribnitz Rebbe (1898-1996) born in Botoșani, Romania was orphaned from his father at the age of two and a half. An exceptional Torah genius, tsaddik and wonder-worker, he served as rebbe under the Communist rule in Romania endangering his life. As a young orphan, he was raised in the house of Rabbi Yehuda Aryeh Leib Frankel of Botoșani and was ordained by Rabbi Yehuda Leib Tzirelson but was especially close to Rebbe Avraham Matityahu Freidman of Ștefănești. Reputedly, the Rebbe of Ștefănești who had no children called Rebbe Abramowitz "my dear son" and said that "You are my chiddush" and Rebbe Chaim Zanvil used to say of the Rebbe of Ștefănești, "I am his only son". On the rebbe's deathbed, he told Rebbe Abramowitz: "I am bequeathing you three things, my ruach hakodesh, my tzura (form) and my chen (grace)". He was an outstanding Torah genius and extremely erudite in Torah knowledge. He himself said that at the age of 18, he knew all the Talmud. In his youth, he was already known for his virtuous ascetic conduct. He used to practice self-denial, immerse in icy water, fast for days wrapped in his tallit and donning tefillin and he would say Tikun Chatzot wearing sackcloth and shedding bitter tears for many hours.

After World War II, many rabbis left Russian-occupied areas due to the difficulties in conducting a religious Jewish life under Communist rule, but he remained in the city of Râbnîța (today in Moldova) filling the capacity of Chassidic rebbe completely devoted to his community. In spite of the government's prohibitions, he continued observing all the mitzvot openly, performing the duties of a shochet, performing circumcisions and teaching Torah.

In his merit, full Chassidic life was preserved behind the Iron Curtain. The Communist officials knew of his activities but they respected him and left him alone. Once he was taken into custody for his actions but he was released when he promised the judge that his wife would be cured if he was freed. After the Iron Curtain fell, he moved to Jerusalem but thereafter immigrated to the US where masses flocked to his door.

He was known to possess "ruach hakodesh" and he himself said that he could see "from one end of the world to the other". He became famous as a tsaddik and a wonder-worker. Many thousands came to ask his advice and receive his blessings and they saw incredible divine salvation. His blessings helped cure illnesses and many found their matrimonial matches and gave birth to children by his virtue. He was an exceptional Ohev Yisrael and would bitterly shed tears when he heard the pain of another Jew. He used to say that the salvations he brought were in the merit of the pain he felt for the other person and his tears and prayers on behalf of the distressed.

He died at a very old age, almost 100 year old. He is buried in Monsey, NY and his grave is frequently visited each year by thousands of people. Mordechai ben David (Werdiger), the Chassidic singer who was attached to him with all his heart and soul dedicated the song "Oy, Rebbe" (from his album "Ein Od Milvado") to the rebbe. Diameter of the bowl: 15.5 cm, height: 4.5 cm. Very good condition. Length of spoon: 19 cm. Good condition.

Enclosed is a photo of the utensils and on its verso is an authorization signed by the rebbe's gaba'i who served him (mashbak) and attests that these utensils were used by the rebbe.

Opening price: \$6000

Estimate: \$8000-10,000

104

104. הגלימה (ג'לביה) של המקובל הקדוש רבי ישראל אבוחצירא - ה"בבא סאלי"

ראשי של ארפוד וסביבותיה. בשנת תש"י עלה לירושלים, ובשנת תשי"ז חזר למרוקו. בשנת תשכ"ד שב לארץ ישראל. קבע מושבו בעיירה נתיבות. גדולים וטובים נהרו לביתו לקבל עצה וברכה, ונודע בישראל שמו כ"פועל ישועות". נכדיו הם האדמו"רים המפורסמים לבית אבוחצירא שליט"א.

אורך: 140 ס"מ, רוחב מירבי: 160 ס"מ. מצב טוב. מעט כתמים. מצורף תצלום ובגבו מכתב אישור מבן-משפחה שקיבל את הגלימה בירושה.

פתיחה: \$15,000
הערכה: \$25,000-30,000

גלימה שהיתה בשימוש האדמו"ר רבי ישראל אבוחצירא, ה"בבא סאלי", כפי הנראה מהתקופה שלאחר עלייתו השנייה לארץ, [שנות ה-70 בקירוב].

כפתן (ג'לביה) מרוקאי, עם מפתח הנסגר באמצעות רוכסן. כיס בצדו הימני ופתח בצדו השמאלי. קצות השרוולים והמפתח מעוטרים בסרטי בד.

בחלקו הפנימי של הצווארון נוסף כיתוב בעט: "אבוחצירא". האדמו"ר הקדוש רבי ישראל אבוחצירא - ה"בבא סאלי" (תר"ן-תשמ"ד 1889-1984), בן רבי מסעוד רבה של תאפילת (מרוקו), בנו של האדמו"ר רבי יעקב אבוחצירא. גאון מופלג בנגלה ובנסתר, קדוש וטהור מנעוריו. הוציא לאור מכתבי זקנו רבי יעקב. כיהן כרב

104. Jalabiya of Kabbalist Rabbi Yisrael Abuhatzzeira - The Baba Sali

Kaftan (Jalabiya) worn by Rabbi Yisrael Abuchatzzeira, the Baba Sali, apparently after his second aliya to Eretz Israel, [c. 1970s].

Moroccan Kaftan (jalabiya), with zipper on chest, a pocket on the right side and opening on the left side. The inside of the collar is inscribed in ink: "Abuchatzzeira". R. Yisrael Abuchatzzeira, the "Baba Sali" (1889-1984), son of R. Mas'ud, Rabbi of Tafilalt (Morocco), son of R. Yaakov Abuchatzzeira. An outstanding Torah genius in revealed and hidden Torah, holy and pure from his youth. Published writings of his grandfather, R. Yaakov. Served as Chief Rabbi of Erfoud and its surroundings. In 1950, immigrated to Jerusalem, and in 1957 returned

to Morocco. In 1964, he returned to Israel and settled in Netivot. His counsel and blessings were sought by multitudes, including eminent leaders and scholars, and he was famed as a wonder-worker. His grandsons are the famous Admorim of the house of Abuchatzzeira.

Length: 140 cm. maximum width: 160 cm. Good condition. Few stains.

Enclosed is a photo and on its verso is a letter of authorization from a family member who received the Kaftan as inheritance.

Opening price: \$15,000
Estimate: \$25,000-30,000

105

105. אוסף ענק ומגוון של מטבעות "חנוכה געלט", עלי ערבה, קמיעות ושטרות לשמירה וברכה, מגדולי האדמו"רים זצ"ל ושליט"א בארץ ישראל ובחו"ל

אוסף ענק של פריטים שניתנו כסגולה ל"שמירה" מגדולי האדמו"רים והרבנים זצ"ל ושליט"א בארץ ישראל ובחו"ל, הכולל מטבעות ושטרות "חנוכה געלט" (דמי חנוכה), שטרות כסף שניתנו לברכה ושמירה, עלי ערבה מ"הושענא רבא" וקמיעות.

אוסף נהדר ומגוון מרבני כל העדות והחוגים החסידיים, שנאסף בקפידה ע"י אספן-מקצועי. כולל בין היתר:

- מאות מטבעות ושטרות מלמעלה מ-100 אדמו"רים ורבנים, ביניהם האדמו"רים לבית לעלוב, צאנז, ויזניץ, סטאמר, באבוב, קרעטשניץ, קומרנא, נדבורנה, ביאלה, בעלזא, ספינקא, מודזיץ, זוועהיל, בויאן, תולדות אהרן, אלכסנדר, ראדזין, סלונים, רחמסטריווקא, סטריקוב, סקווירא, שאץ, פאפא, סקולען, חב"ד, בוסטון, ערלוי, ועוד [רשימה מלאה של האדמו"רים תשלח לכל דורש].

אוסף המטבעות כולל גם מטבעות מנשות האדמו"רים, הרבניות מבעלזא, מקלויזנבורג ומפרמישלאן. בין השטרות: שטר של 100 ₪ (ישן) מתנה לבר מצוה מכ"ק האדמו"ר מגור בעל ה"לב שמחה",

אוסף ענק של פריטים שניתנו כסגולה ל"שמירה" מגדולי האדמו"רים והרבנים זצ"ל ושליט"א בארץ ישראל ובחו"ל, הכולל מטבעות ושטרות "חנוכה געלט" (דמי חנוכה), שטרות כסף שניתנו לברכה ושמירה, עלי ערבה מ"הושענא רבא" וקמיעות.

פתיחה: \$1500
הערכה: \$3000-5000

105. Huge and Diverse Collection of Hanukkah Gelt Coins, Willow Leaves, Amulets for Protection and Blessings of Past and Present Leading Rebbes, in Eretz Israel and Abroad

A huge collection of segulah items for protection imparted by past and present rebbes in Eretz Israel and abroad, including "Hanukkah Gelt" coins and banknotes, Shtarot given for blessing and protection, willow leaves for Hoshana Raba and amulets.

A splendid diverse collection of segulah items from rabbis of different origins and Chassidic circles, carefully collected by a professional collector.

Included in the collection:

- Hundreds of coins and banknotes given by more than 100 rebbes and rabbis including rebbes of Lelov, Sanz, Vizhnitz, Satmar, Bobov, Kretshnif, Komarno, Spinka, Nadvorna, Zvhil, Biale, Belz, Modzitz, Boyan, Toldot Aharon, Aleksander, Radzyn, Slonim, Rachmastrivka, Strikov, Skvira, Shotz, Papa, Skolen, Chabad, Boston, Erlau, etc. [A complete list of the rebbes is available upon request].

The collection of coins includes coins given by Rebbes' wives, the Belzer, Klausenburg and Premishlan Rebbetzins. Among the banknotes are a 100 NIS banknote (old), a bar-mitzvah gift from the Ger Rebbe,

author of the Lev Simcha, one Lira banknote (1955) from the Chabad Rebbe received on the eve of the 7th of Tevet 1988.

- Hoshana Raba willow leaves (aravot) of R. Chaim Kanievsky, the Kopitshnitz Rebbe, R. Zundel Kroizer, the Amshinov Rebbe, the Lelov Rebbe, the Zvhil Rebbe, R. Elyashiv, R. Shmuel Auerbach, the Biale and Kaliv rebbes, the Seret Vizhnitz Rebbe, the Rachmastrivka Rebbe, and others.

- Wick from the Hanukkah menorah of the Seret Vizhnitz Rebbe.
- Pieces of shemurah matzah of the Rachmastrivka and Zvhil rebbes.
- Printed amulets of Rabbi Kaduri, etc.

More than 680 coins and 11 banknotes of rebbes and rabbis. Approximately 25 willow leaves. 5 amulets. One wick of a Hanukkah light. 3 pieces of shemurah matzah. Size and condition vary.

Opening price: \$1500

Estimate: \$3000-5000

106a

106b

106. ארון קודש איטלקי - מנטובה, תקצ"ו

ארון קודש לבית כנסת. מנטובה, איטליה, תקצ"ו [1836].
עץ מנוסר, מגולף וצבוע; עלי זהב.

ארון קודש, מעוטר בחזיתו ובשני צדיו בעיטורים עשירים בדגמי פרחים ועלים, ענפים ואשכולות ענבים. מרבית שטח הפנים של הארון מצופה עלי זהב, אך חלק מעיטוריו נצבעו בגווני אחרים - אשכולות הענבים בצבע אדום כהה, עלים ירקרקים, ופרחים בגוני כתום עדינים. הקומפוזיציה הסימטרית של חזיתו, עומק הגילופים, איכותם וצבעיהם, משווים לו מראה מפואר ומרשים.

מורכב משלושה חלקים:

בסיס הארון ניצב על ארבע רגליים. במרכזו מובלטת כתובת הקדשה מגולפת, בתוך מדליון סגלגל, על רקע ירוק: "זה הארון נדבת / שלמה בן נסים רפא / לכבוד האל בשנת תקצ"ו / לפ"ק מאנטובה". בחלקו התחתון מנוסר חריץ מחופה פח (ייתכן כי שימש כבסיס למגירה).

חלקו המרכזי בנוי כתיבה מלבנית גדולה עם מדף בשליש הגובה. שתי דלתות מאסיביות סוגרות את הארון, בימנית מנגנון נעילה

מקורי (ללא המפתח) ובשמאלית - בתחתית חלקה הפנימי של הדלת - בריח (החור אליו נכנס הסוגר - סתום). משני צדי החזית עמודים מסוגננים, עם כותרות ובסיסים מעוטרים בדגמים צמחיים. פנים הארון מחופה בד קטיפה ארגמני (חדש).
במרכז העיטור העליון, המעוצב כגמלון אוורירי, גולפו עשרת הדברות, באותיות מסוגנות (מקושטות בכפתורים ופרחים), על רקע ירוק, תחת הכותרת "וזאת-התורה".

גובה: 270 ס"מ. רוחב: 132 ס"מ. עומק: 65 ס"מ. מצב כללי טוב. הארון עבר שיקום ושחזור מקצועיים, ואף צבעיו שוחזרו. מספר שברים חסרים, סדקים ופגמים בצבע ובעץ. בחלקו הפנימי הותקנו לוחות עץ וברגים חדשים. חיפוי הבד בחלקו הפנימי חדש. כנראה, חסרה מגירה בחלקו התחתון.

פתיחה: \$20,000

הערכה: \$30,000-50,000

106. Italian Torah Ark - Mantua, 1836

Synagogue Torah Ark. Mantua, Italy, 5596 [1836].

Sawn wood, carved and painted; gilded.

Torah Ark, ornamented on the facade and on both sides with rich decorations in floral and vegetal patterns, branches and clusters of grapes. Most of the surface is covered with gold leaves, but some of the decorations are in other colors: the grapes are dark red, the leaves are greenish and the flowers are in a delicate orange color. The symmetric composition of the facade, the depth of carvings, their quality and colors, create a very elaborate and impressive ark.

The ark consists of three sections:

The base of the ark stands on four legs. A carved dedication in the center, within an oval medallion, on a green background reads: "Ze ha'aron nidvat / Shlomo ben Nissim Rafa / Lichvod HaEl bishnat 5596 / Mantua" [This ark was donated by Shlomo son of Nissim Rafa in honor of G-d in 1836 / Mantua]. A tin-covered notch is sawn in the bottom part (might have been used as a base for a drawer).

The central section is shaped as a large rectangular chest with a shelf in the third of its height. Two massive doors

close the ark, on the right door – an original locking mechanism (no key) and on the left door (on the lower inner side of the door) - a bolt (the hole into which the lock enters - is blocked). On both sides of the front are two stylized pillars, surmounted by capitals and with bases decorated with vegetal decorations. The interior of the ark is covered with (new) red velvet.

In the center of the upper ornamentation, designed as a delicate gable, the Ten Commandments are carved, in stylized letters (decorated with flowers and buttons), on green background, surmounted by the inscription "Vezot HaTorah".

Height: 270 cm. Width: 132 cm. Depth: 65 cm. Good overall condition. The ark was professionally restored, and the colors were restored as well. Several breaks with losses, some cracks and defects to paint and wood. Some new wood plaques and screws have been installed in the inside. Velvet cover in the interior is new. Most probably a drawer is lacking from lower part.

Opening price: \$20,000

Estimate: \$30,000-50,000

107. טס קטן לספר תורה – משובץ אבני חן

טס לספר תורה, משובץ אבני חן. אירופה [אנגליה? גרמניה?], המאה ה-19.

כסף יצוק וחקוק (אינו חתום); הזהבה; אבני חן.

במרכז הטס מופיעים עשרת הדברות, ומעליהם עיטור בצורת כתר. בראש הטס מופיע הכיתוב "תורת משה" משובץ אבני טורקיז, ומעליו עיטור בצורת ענפים עם עלים. שטח הפנים מעוטרת כולו בעיטורים בדגמים צמחיים. בשולי "לוחות הברית" ומסביב משובצות אבני-חן בצבעים שונים. שרשרת מקורית, עם עיטור פיליגרין מזהב.

אורך: 15.5 ס"מ, רוחב: 11.5 ס"מ. מצב טוב. מספר חרירים זעירים. תערוכה:

1. Anglo-Jewish Historical Exhibition, Royal Albert Hall, London, 1887.

2. Exhibition of Jewish art and antiquities, Whitechapel Art Gallery, [לונדון, 1906].

ספרות:

1. Catalogue of the Anglo-Jewish Historical Exhibition, Royal Albert Hall, London 1887, Compiled by Joseph Jacobs and Lucien Wolf, Illustrated by Frank Haes, [לונדון, 1888, פריט מס' 2041 (מצולם)].

2. Whitechapel Art Gallery, Exhibition of Jewish art and antiquities, Catalogue, [לונדון, 1906], פריט מס' 138.

מקור: אוסף משפחת ששון.

פתיחה: \$3000

הערכה: \$15,000-20,000

107. Small Torah Shield Set with Gemstones

Torah Shield set with gemstones. Europe [England? Germany?, 19th century].

Cast and engraved silver (not marked); gilding; gemstones.

The Ten Commandments appear in the center of the shield, topped by a crown-shaped ornamentation. The inscription "Torat Moshe" appears on the upper part of the shield, set with turquoise stones, topped with a foliage ornament. The surface is decorated with vegetal patterns. Set with colorful gemstones on the margins of the "Tablets of the Law" and around. Original chain, with a gilt filigree decoration.

Length: 15.5 cm, width: 11.5 cm. Good condition. Several tiny holes.

Exhibited:

1. Anglo-Jewish Historical Exhibition, Royal Albert Hall, London, 1887.

2. Exhibition of Jewish art and antiquities, Whitechapel Art Gallery, [London, 1906].

Literature:

1. Catalogue of the Anglo-Jewish Historical Exhibition, Royal Albert Hall, London 1887, Compiled by Joseph Jacobs and Lucien Wolf, Illustrated by Frank Haes. London, 1888. Item no. 2041 (photographed).

2. Whitechapel Art Gallery, Exhibition of Jewish art and antiquities, Catalogue, [London, 1906], item no. 138.

Provenance: Sassoon family collection.

Opening price: \$3000

Estimate: \$15,000-20,000

108. זוג רימונים לספר תורה – אברהם לופז דה-אוליביירה – לונדון, 1740

זוג רימונים לספר תורה, מעשה ידי הצורך היהודי אברהם לופז דה-אוליביירה. לונדון, 1740.

כסף יצוק, מקודח, חקוק ומוזהב חלקית.

חותמות: הצורך (A-O), העיר, השנה ואיכות הכסף.

רימונים נדירים, השונים בעיצובם מרימונים אחרים הידועים עד כה, שנוצרו בידי אותו צורך, אך בסגנון הולנדי.

בראש כל רימון עיטור דמוי פרי אנוס, מונח בתוך זר עלים. דיסקית בצורת פרח בעל חמישה עלים מפרידה בין העיטור העליון לבין גוף הרימון, העשוי שלושה כדורים פחוסים: על הכדור העליון חקוקים עיטורים בדגמים גיאומטריים; הכדור המרכזי מעוט בציור ובחקיקה, בחמישה מיני פרחים ובעלים; על הכדור התחתון חקוקה רצועה של עלי אקנתוס. לכל אחד מהכדורים הפחוסים מולחמים חמישה קולבים מסוגננים, שבחלקם התחתון טבעת קטנה ממנה תלוי פעמון (בקומה העליונה פעמונים קטנים, בקומה המרכזית בינוניים ובקומה התחתונה הפעמונים הגדולים ביותר). רגל גלילית וחלולה, בתחתיתה חריצים אופקיים, בחלקה העליון עיטורים גיאומטריים חקוקים ומוזהבים, ומעליהם שרשרת כדוריות מוזהבות.

כל רימון מורכב מארבעה חלקים, הנקבעים אלה לאלה בהתאמה באמצעות זיזים וחריצים יעודיים. בחלל הגוף מצוי מוט גלילי עבה, העוטף את המוט המרכזי הממשיך את הרגל, ומייצב את כל החלקים במקומם.

הצורך היהודי אברהם לופז דה-אוליביירה נולד באמשטרדם בשנת 1657 למשפחה שמוצאה בפורטוגל, הגיע ללונדון בשנת 1697, ונפטר בה בשנת 1750. דה-אוליביירה, שלמד את מלאכת הצורפות והחריטה בהולנד (ואף עבד כאמן תחריט), היה הצורך היהודי היחיד באנגליה בתקופה זו. בשנותיו הראשונות בלונדון נאלץ דה-אוליביירה לעבוד בניקוי ובתיקון כלי-כסף בבית הכנסת הספרדי, עד שקיבל אישור רשמי להשתמש בגושפנקה וליצור כלי-כסף בבית-מלאכה משלו. בין עבודותיו הידועות: כ-11 זוגות רימונים לתורה, "יד" לספר תורה ומנורת שבת תלויה. רובן נמצאות באוסף המוזיאון היהודי בלונדון ובאוספי מוזיאונים אחרים.

בבסיס הרגליים חקוק שמו של האספן פיליפ סלומונס ("אסקווייר") Philip Salomons Esq. ובחלקן הפנימי חקוקים ראשי תיבות שמו, והספרות 13 ו-14 (מספרים סידוריים). האספן פיליפ סלומונס (1796-1867), אחיו של סיר דוד סלומונס (דמות מובילה במאבק למתן אמצעיפציה ליהודים באנגליה במאה ה-19; השריף היהודי

הראשון של העיר לונדון, ראש העיר היהודי הראשון שלה, ואחד משני היהודים הראשונים שהיו חברים בבית הנבחרים של העיר) החזיק בבית-כנסת פרטי בביתו שבברייטון ובאוסף חפצי יודאיקה. בהקדמה לקטלוג המוזיאון היהודי בלונדון כותב ססיל רות על גלגוליו של אוסף היודאיקה של סלומונס: לאחר פטירתו, רכש את האוסף ראובן ששון (1834-1905, בנו של דוד ששון הראשון), שהיה שכנו של סלומונס, ומרשותו עבר האוסף לרשותו של האספן הידוע דוד סלימאן ששון. על פי רות, שני האוספים הללו – אוסף סלומונס ואוסף ששון – תרמו תרומה משמעותית להצלחתה של תערוכת היודאיקה שנערכה ב-Royal Albert Hall בלונדון בשנת 1887.

באורח חריג, הרימונים שלפנינו חתומים בחלקים הפנימיים בלבד. כל רימון חתום שלוש פעמים: פעמיים בצירוף של ארבע חותמות ופעם בצירוף של שתי חותמות. חותמות לונדוניות זעירות מופיעות גם על חלק מהפעמונים. תופעה דומה, של גושפנקה המופיעות בחלקים הפנימיים בלבד, חוזרת בזוג רימונים אחר מעשה ידי דה-אוליביירה, השמור באוסף המוזיאון היהודי בלונדון (ראה בקטלוג המוזיאון, מס' 112).

גובה: 27 ס"מ. מצב טוב. ברימון המסומן בספרה 13 העיטור העשוי כדיסקית שטוחה בצורת פרח מנותק. מספר פעמונים וענבלים אינם מקוריים. נקבים זעירים בעיטורים העליונים. ייתכן כי כתרים קטנים התנוססו בחלקם העליון של כל אחד מהרימונים, אך אבדו. ספרות:

1. Catalogue of the permanent and loan collections of the Jewish Museum, London, edited by R. D. Barnett לונדון 1974. עמ' XXV, XVIII, XIII, 27-28, 35, 74.
2. Anglo-Jewish Silver: an Illegal Mark Discovered, by Jonathan Stone. בתוך: The Antique Collector, Volume 56, Number 2. לונדון, פברואר 1985, עמ' 64-68.
3. Jackson's Silver & Gold Marks of England, Scotland & Ireland, Edited by Ian Pickford, לונדון, 1989, עמ' 56 (לוח XIV), 193.

מקור:

1. אוסף פיליפ סלומונס, לונדון.
2. אוסף משפחת ששון.

פתיחה: \$50,000

הערכה: \$150,000-200,000

108a

108b

108c

108. Pair of Torah Finials - Abraham Lopes de Oliveyra - London, 1740

Pair of Torah finials, created by the Jewish silversmith Abraham Lopes de Oliveyra. London, 1740.

Silver, cast, pierced, engraved and partly gilt.

Marks: silversmith's mark (A-O), city, year and silver standard.

Rare finials, uncharacteristic to the Dutch silver style of other works created by de Oliveyra.

The top of each finial is terminated in a pineapple ornament, within a wreath of leaves. A disc shaped as a five-petal flower, attached to the upper body of the finial, which consists of three compressed spherical sections: the upper one with engraved decoration in geometric patterns; the central one is pierced and engraved with five kinds of flowers and foliage; an engraved band of acanthus leaves decorate the lower one. Soldered to each one of the compressed spherical sections are five scrolled straps-hooks with a ring for suspended bell (on the top tier small bells, in the center - middle sized ones and on the lowest tier the largest bells). A cylindrical stem with gadrooned base; on its upper part - a gilt, engraved geometric pattern, with applied beading above.

Each finial consists of four parts, fixed to each other with designated bumps and slots. Within the finial hollow body is an additional cylindrical stem, embracing the central one which is the main stem of the finial, and securing all the parts together.

The Jewish silversmith Abraham Lopes de Oliveyra was born in Amsterdam in 1657 to a Family of Portuguese origin; arrived in London in 1697 where he passed away in 1750. De Oliveyra, who studied the art of silver crafting and engraving in Holland (and also created engravings), was the only Jewish silversmith in England in his period. During his first years in London he was obliged to work in cleaning and fixing silverware in the Spanish synagogue, until he received the official certificate to use a hallmark and he started to create silverware in his own workshop. Among his known works are 11 pairs of Torah Finials, "Yad" - Torah pointer, and a hanging Shabbat Lamp, most of them are found in museum collections, mainly in the London Jewish Museum.

The name of the collector - Philip Salomons Esq. - is engraved at the base of the legs, and inside are engraved the initials of his name and the digits 13 and 14 (serial numbers). The collector Philip Salomons (1796-1867), brother of Sir David Salomons, (a prominent figure in the struggle to achieve emancipation for

Jews in England in the 19th century; first Sheriff and first Jewish Lord Mayor of London, and one of the first two Jewish members in the House of Representatives of the city), maintained a private synagogue at his house in Brighton and a collection of Jewish ceremonial objects. In the introduction to the catalogue of the Jewish Museum in London, Cecil Roth wrote the following information regarding the Salomon's Judaica collection: after his death the collection was acquired by Reuben Sassoon, (1834-1905, son of David Sassoon the First), who was a neighbor of Salomons, and in due course passed, for the most part, into the possession of the great collector David Salomon Sassoon. According to Roth, both collections - the collection of Salomons and the Sassoon collection - were largely responsible for the outstanding success of the Judaica exhibition held in Royal Albert Hall in London in 1887.

Exceptionally, the finials offered here are marked on the inner surfaces only. Each finial is marked three times: twice with four marks and once with two marks. Miniature London marks appear on some bells as well. A similar phenomenon, of marks which appear on the inner surfaces only, is repeated in a different pair of Torah Finials created by de Oliveyra, preserved in the collection of the Jewish Museum in London (see in the Museum's catalogue, no. 112).

Height: 27 cm. Good condition. In the finial marked with the digit 13, the flat disc ornamentation shaped like a flower is detached. Several bells and clappers are not original. Miniature holes on top pineapple ornaments. It is possible that small crown ornaments on top are missing.

Literature:

1. Catalogue of the permanent and loan collections of the Jewish Museum, London, edited by R. D. Barnett. London, 1974. Pp XIII, XVIII, XXV, 27-28, 35, 74.
2. Anglo-Jewish Silver: an Illegal Mark Discovered, by Jonathan Stone. In: The Antique Collector, Volume 56, Number 2. London, February 1985, pp 64-68.
3. Jackson's Silver & Gold Marks of England, Scotland & Ireland, Edited by Ian Pickford, London, 1989, pp. 56 (cycle XIV), 193.

Provenance:

1. Collection of Philip Salomons, London.
2. Sassoon family collection.

Opening price: \$50,000

Estimate: \$150,000-200,000

108d

109a

109. מעטפת לספר תורה ומטפחת - תוניסיה

מעטפת לספר תורה ומטפחת, מעוטרת ברקמה. [תוניסיה, כנראה - ג'רבה, ראשית המאה ה-20].

שני פריטי טקסטיל רקומים, שנתרמו לבית הכנסת, לזכרו של מרדכי ג'ריבי בן ישראל ועזונה, שנפטר בגיל צעיר. כפי הנראה, הרקמה נעשתה בידי אמו.

1. מעטפת לתיק לספר תורה.

קטיפת משי ארגמן, רקמת זהב מעורבת; רקמת פסיס על תשתית חוטים, זהרונים וחוטי כסף לולייניים.

מעטפת מלבנית, רחבה, עשויה בד קטיפה בצבע ארגמן. מחולקת לשלושה פאנלים: בימני ובשמאלי רקמה איכותית ומדוקדקת בדגמים צמחיים, עם ענפים ארוכים ופרחים, ושני זוגות ציפורים. במרכזי רקומה כתובת הקדשה, בתוך מסגרת בצורת קשת-פרסה: "זה מאת ה"ר מ"ג, ישראל ועזונה, למנוחת בנם ה"ר מרדכי ג'ריבי תנצב"ה". מסגרת בדגם חוזר, של ציפורים ועיטורים גיאומטריים וצמחיים.

112x50 ס"מ. מצב טוב. לולאות לתליה בחלקה העליון. מעט בלאי בקטיפה. פרימות קלות בשוליים. נתונה במסגרת (לא נבדקה מחוץ

למסגרת).

2. מטפחת (מפה) לספר תורה.

רקמת פסיס דו-צדדית על סטן משי ורוד ותכלת.

מעוצבת כיריעה מלבנית ארוכה, המזכירה את כיסויי הראש של האשה התוניסאית. עיטורים בדגמים צמחיים וגיאומטריים. במרכזה רקומה כתובת הקדשה: "תנצב"ה, למנוחת העלוב הנפטר בקוצר שנים ה"ר מרדכי בר עזונא וישראל הג'ריבי".

120x38 ס"מ. מצב טוב. כתמים ופגמים קלים.

ספרות: ברכה יניב, "רקמת נדבה - מלאכת רקמה של נשים לבית הכנסת המזרחי והצפון אפריקני", בתוך "אשה במזרח, אשה ממזרח - סיפורה של היהודייה בת המזרח" (עורכים: טובה כהן ושאל רגב), הוצאת אוניברסיטת בר אילן, 2005, עמ' 107-87 (מצולם בעמ' 98). מקור: אוסף ווילי לינדור.

פתיחה: \$4000

הערכה: \$6000-10,000

109. Torah Case Wrapper and Embroidered Cloth - Tunisia

Wrapping cloth for a Torah Scroll case and a cloth, with embroidered decorations. [Tunisia, probably Djerba, early 20th century].

Two embroidered textile items, donated to the synagogue in memory of Mordechai Djeribi son of Israel and Azuna, who died young. Apparently the embroidery was made by his mother.

1. Wrapping cloth for a Torah Scroll case.

Crimson silk velvet, mixed gold embroidery; Jap gold embroidery on a base of threads, sequins and silver spiral threads.

Broad rectangular cover made of crimson velvet. Divided into three panels: the right and left panels display a sumptuous, meticulously made embroidery in vegetal patterns, with long branches and flowers and two pairs of birds. On the central panel is an embroidered Hebrew dedication inside a horseshoe-shaped frame: "Donated by M. Dj., Israel and Azuna, in memory of their son Mordechai Djeribi, may his soul rest in peace". Frame in repetitive pattern of birds and geometric and vegetal decorations.

50X112. Good condition. Suspension loops on upper part. Some wear to velvet. Light unraveling to margins. Framed (unexamined out of frame).

2. Embroidered Cloth (Mappah) for a Torah Scroll.

Double-sided Jap gold embroidery on pink and light-blue silk satin.

Designed as a long rectangular fabric, reminiscent of the head scarves of Tunisian women. Decorations in vegetal and geometric patterns. In the center is an embroidered dedication in Hebrew: "May his soul rest in peace, in memory of the unfortunate, deceased at a young age, Mordechai son of Azuna and Israel Djeribi".

38X120 cm. Good condition. Light stains and damage.

See: Bracha Yaniv, "Rikmat Nedava...", in "Ishah ba-Mizrah, ishah mi-Mizrah, Sipurah shel ha-Yehudiyah bat ha-Mizrah" [Women in the East, Women of the East - the Story of the Eastern Jewess]. Hebrew (eds.: Tova Cohen and Shaul Regev), Bar Ilan University Press, 2005, pp. 87-107 (photographed on p. 98).

Provenance: Willy Lindwer collection.

Opening price: \$4000

Estimate: \$6000-10,000

109b

109c

110

110. מפה מפוארת לבית הכנסת - איטליה, המאה ה-19

מפה רקומה לבית הכנסת. איטליה, תר"מ [1880] או תרנ"ז [1897]. רקמת חוטי כותנה, חוטי זהב, זהרונים וחוטי זהב לולייניים על בד משי אדום.

המפה מעוטרת כולה ברקמה צפופה ומרשימה של דגמים צמחיים: פרחים, שריגים וזמורות, עלים, אשכולות ענבים ופירות. בחלקה התחתון, בתוך מסגרת מלבנית, רקומה כתובת הקדשה: "המפה הזאת שהקדיש ר' אליה כה"ר אליה מר"י, למנוחת בנו יצחק דוד חי, שנת התר"מ" (צורת האות האחרונה אינה ברורה דיה, כדי להכריע האם מדובר באות מ"ם או בצירוף האותיות נ"ז).

58x50 ס"מ. מצב טוב. פרימות קלות. צדה האחורי תפור ליריעות בדי כותנה ומשי צהוב.

מקור: אוסף וילי לינדוור.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$5000-8000

110. Exquisite Mappah for the Synagogue - Italy, 19th Century

Embroidered cloth - synagogue mappah. Italy, [1880] or [1897].

Embroidery with cotton threads, gold threads, sequins and gold spiral threads on red silk fabric.

The entire map is decorated with dense, impressive embroidery in vegetal patterns: flowers, tendrils and twigs, leaves, grape clusters and fruit. On the bottom, inside a rectangular frame is an embroidered dedication in Hebrew: "This Mappah was donated by Elijah... for the soul of his son Yitzchak David Chai, 5640" (The last Hebrew letter of the Hebrew year is not clear enough to distinguish between the letter "mem" [40] and the two letters "nun-zayin" [57]).

58X50 cm. Good condition. Slight unraveling. The back is sewn onto cotton and yellow silk fabric sheets.

Provenance: Willy Lindwer collection.

Opening price: \$2000

Estimate: \$5000-8000

111. טלית - תימן

טלית. דרום תימן, ראשית המאה ה-20.
אריג כותנה; רקמת חוטי כותנה.
מסביב למפתח ולאורך החזה רקומים עיטורים בחוטי כותנה צבעוניים. החלקים התחתונים מעוטרים בפסים רוחביים צבעוניים ובעיטורים בדגמים גיאומטריים.
אורך (מלא): 195 ס"מ, רוחב: 50 ס"מ. מצב בינוני-טוב. כתמים, קרעים ופרימות.
ספרות: The Yemenites, two thousand years of Jewish culture, Ester Muchawsky-Schnapper. מוזיאון ישראל, ירושלים, 2000, עמ' 78-79.

פתיחה: \$1500

הערכה: \$2000-3000

111. Tallit - Yemen

Tallit. South Yemen, early 20th century.
Cotton fabric; cotton thread embroidery.
Around the opening and along the front are embroidered decorations in colorful cotton threads. The lower parts are decorated with colorful horizontal stripes and decorations in geometric patterns.
Length (full): 195 cm, width: 50 cm. Fair-good condition. Stains, tears and unraveling.
See: The Yemenites, Two Thousand Years of Jewish Culture, Ester Muchawsky-Schnapper. The Israel Museum, Jerusalem, 2000, pp. 78-79.
Opening price: \$1500
Estimate: \$2000-3000

111

112

112. Hanukkah Lamp - Holland, 17th Century

Hanukkah lamp. [Holland], 1650.

Cast brass.

Hanukkah lamp of the type used by the Portuguese Jewish community in Holland.

At the top of the backplate are three lily-shaped decorations. A rectangular niche in the middle decoration is intended for the shamash (missing), beneath which is a Hebrew inscription reading "For the commandment is a lamp and the teaching a light, 5410". Large rectangular oil fonts, their edges pinched, are placed above the catch basin for dripping oil.

Length: 22 cm, maximum width: 32 cm. Good overall condition. Shamash and side plates missing. Restored break to right decoration.

Provenance: Willy Lindwer collection.

Opening price: \$10,000

Estimate: \$10,000-15,000

112. מנורת חנוכה - הולנד, המאה ה-17

מנורת חנוכה. [הולנד], שנת ה'ת"י - 1650.
פליז יצוק.

מנורה מטיפוס שהיה בשימוש של הקהילה הפורטוגזית בהולנד. בראש הדופן האחורית שלושה עיטורים דמויי חבצלות. בעיטור האמצעי פתח מלבני למיקום השמש (חסר), ותחתיו כתובת: "כי נר מצוה ותורה אור, ה' ת"י". בזיכים מלבניים גדולים, שקצותיהם צבועים, ניצבים מעל אגן לאיסוף השמן.

אורך: 22 ס"מ, רוחב מירבי: 32 ס"מ. מצב כללי טוב. ללא שמש וללא דפנות צד. שבר משוקם בעיטור הימני.
מקור: אוסף ווילי לינדוור.

פתיחה: \$10,000

הערכה: \$10,000-15,000

113a

113. מנורת חנוכה – ברמינגהם, המאה ה-19 – סר אדוארד ת'ומסון

שתי קרניים. על דמותו של משה חופה עיטור שבראשו כתר חוג עמודים.

בצדו האחורי של הבסיס מופיעות שתי חותמות זעירות, של הצורך סר אדוארד ת'ומסון (Edward Thomason, c. 1772-1849), אשר פעל בברמינגהם, אנגליה, החל משנת 1793 ועד שנת 1835 בקירוב. בשנת 1832 הוענק לו תואר אבירות מטעם המלך ויליאם הרביעי.

לא ידועות עבודות יודאיקה אחרות מעשה ידיו של ת'ומסון.

בחלקו הפנימי של הבסיס מודבקת תווית נייר, עם שמו של הפילנתרופ ואיש העסקים סלימאן דוד ששון (1841-1894), אביו של האספן הנודע דוד סלימאן ששון, שהשאיל את החנוכיה שלפניו לתערוכה שנערכה בגלריה וייטצ'אפל בלונדון בשנת 1906.

גובה: 26 ס"מ, רוחב: 21.5 ס"מ. מצב כללי טוב. מספר חיבורים רופפים, הלחמות ותיקוני-הלחמה ישנים.

תערוכה: Exhibition of Jewish art and antiquities, Whitechapel Art Gallery, [לונדון, 1906].

ספרות: Whitechapel Art Gallery, Exhibition of Jewish art and antiquities, Catalogue, [לונדון, 1906], פריט מס' 167.

מקור: אוסף משפחת ששון.

פתיחה: \$30,000

הערכה: \$60,000-80,000

מנורת חנוכה. [ברמינגהם, המחצית הראשונה של המאה ה-19, 1815-1829 בקירוב].

כסף יצוק, מנוסר וחקוק; הזהבה; מתכת בהירה; פליז; מראה; אבני-חן. חתום (חותמת יצרן בלבד: ET).

דגם יוצא דופן (וכפי הנראה – יחיד מסוגו) המורכב ממספר חלקים שנוצרו בטכניקות שונות, ושולבו יחדיו לכדי יצירה אחת.

הבסיס מעוצב בצורת פסנתר כנף הניצב על שלוש רגליים כדוריות. בחזית הבסיס ממוקמת שורת הבזיכים, המורכבת מכלי קיבול צר ואלגנטי (נשלף), שבשמונת חריטיו שמונה בזיכים עדינים וקטנים בעלי צורה קונית (נשלפים אף הם). על דפנות הפסנתר ועל חלקו העליון חקוקים עיטורים בדגמים צמחיים וכן עיטורים דמויי קשקשים.

אל חלקו העליון של הבסיס מוברג עיטור ובו עלים ופרחים עדינים, בהם משולבות ארבע דמויות בעלות זנבות-דג ארוכים. בחזית משולבת במרכז מראה משולשת שבראשה אבן-חן, ובגב משולב מדליון סגלגל, עליו נחקק הכיתוב "ל-ק תי"ב".

מעל העיטור הנ"ל, על בסיס סגלגל בו משולבת אבן-חן נוספת, ניצבת דמותו של משה רבנו (יצוקה ממתכת בהירה) – בשמאלו אוחז משה בלוחות הברית, ובימינו תלויה שרשרת, שבקצה תלוי השמש (עשוי פליז), המעוצב כנר שמן. על ראשו של משה זורחות

113b

113. Hanukkah Lamp - Birmingham, 19th Century - Sir Edward Thomason

Hanukkah lamp. [Birmingham, first half of 19th century, ca. 1815-1829].

Cast, sawn and engraved silver; gilding; white metal; brass; mirror; gemstones. Marked (Manufacturer's mark only: ET).

A unique (and probably one of a kind) design composed of several parts produced in different techniques.

The base is designed in the shape of a grand piano positioned on three round legs. A row of oil fonts in front consists of a narrow and elegant (removable) container, with eight delicate and small cone-shaped oil fonts inserted into eight small holes in the container (removable as well). On the panels of the piano and on its top are engraved decorations in vegetal patterns and in a scale-like design.

An ornament with delicate leaves and flowers is screwed to the upper part of the base, with four figures with long fish tales. A triangular mirror is integrated into the center, topped with a gemstone, and on the reverse - an oval medallion with an engraved Hebrew inscription: "ל-ק תיב".

Above this ornament, on an oval base with an additional gemstone, stands the figure of Moses, with two horns (cast in white metal) - holding in his left hand the Tablets of the Law; a chain is hanging from his right hand, with the Shamash hanging on its end (made of brass), designed as an oil lamp. Above the figure of Moses is a crown and two pillars.

On the reverse of the base appear two miniature marks of the silversmith Edward Thomason (c. 1772-1849), who worked in Birmingham, England, since 1793 until ca. 1853. In 1832 he was knighted by King William IV. **No other Judaica artifacts created by Thomason are known.**

A paper label is glued to the inner side of the base with the name of philanthropist and businessman Solomon David Sassoon (1841-1894), father of the renowned collector David Solomon Sassoon, who lent this Hanukkah lamp to an exhibition held in Whitechapel Art Gallery, London, 1906.

Height: 26 cm, width: 21.5 cm. Good overall condition. Some loose parts, soldering and old soldering repairs.

Exhibited: Exhibition of Jewish art and antiquities, Whitechapel Art Gallery, [London, 1906].

Literature: Whitechapel Art Gallery, Exhibition of Jewish art and antiquities, Catalogue, [London, 1906], item no. 167.

Provenance: Sassoon family collection.

Opening price: \$30,000

Estimate: \$60,000-80,000

113c

114a

114. גביע פסח מפואר – וילמוש פרקשהאזי פישר – קלז', 1881 / מפעל הפורצלן "הרנד"

הטרנסילבניים, 1881].
האמן וילמוש פישר נולד בטטה (Tata), הונגריה, בשנת 1839, לאביו, Mór Fischer, מייסדו של מפעל הפורצלן הידוע "הֶרֶנְד" (Herend), שזכה להצלחה רבה ברחבי העולם. בגיל צעיר התמנה וילמוש לאחראי על מלאכת העיטור והצביעה במפעל, והנהיג כמה מהמסורות העיטוריות של "הרנד" במחצית השנייה של המאה ה-19. בין היתר, עמד וילמוש בראש הקהילה הניאולוגית של עירו, קלז'. נפטר בבודפשט בשנת 1921. עבודותיו מוצגות במוזיאון היהודי של בודפשט.
גובה: 13 ס"מ. קוטר השפה: 8 ס"מ. שברים במספר מקומות, משוקמים שיקום מקצועי.
ספרות: The Jewish Museum of Budapest, Ilona Benoschofsky and Alexander Schieber (editors), בודפשט, 1987, עמ' 36; עמ' 134-133.

פתיחה: \$10,000
הערכה: \$12,000-15,000

גביע מפואר לחג הפסח, מעשה ידי וילמוש פרקשהאזי פישר (Vilmos Farkasházi-Fischer). קלז' (קולוז'וואר), 1881. פורצלן; אמייל.

גביע פורצלן מעוטר בצבעים עזים. הבסיס והשפה מעוטרים בפרחים זהובים הכלואים בין קווים, על רקע כתום, ובעיטורים צמחיים. גוף הגביע מעוטר בלבנים כתומות ולבנות על רקע כחול, עם עיטורי פרחים, קווים ונקודות. פס כחול מעטר את שפת הגביע בחלקו הפנימי, ועליו עיגולים עם צורות גיאומטריות שונות. על גוף הגביע מופיעים שני קרטושים רוחביים עם איורים צבעוניים המתארים סצנות מערב פסח, וביניהם שני קרטושים אורכיים, באחד מהם מופיעה כתובת הקדשה (גרמנית): "Meinen theuern Vater! / Gewidmet / von / Eduard. / 1881" (לאבי היקר! מוקדש מאת אדוארד, 1881), ובשני כיתוב עברי: "כוס / חג הפסח / לחיים! / א'מ'ת' וצ'ד'ק' / לפ'ק".

בתחתית הבסיס מופיעים חתימת האמן, "Fischer Vilmos," ו"Kolozsvértt (פישר וילמוש, קולוז'וואר) ורישום נוסף מעשה ידיו: Zur Erinnerung am mein Siebenbürger geschäftsreise" (למזכרת, מנסיעת העסקים שלי לזיבנברגר (הסקסוניים

114. Exquisite Passover Cup - Vilmos Farkasházi-Fischer - Cluj, 1881 / "Herend" Porcelain Factory

Exquisite cup for Passover, made by Vilmos Farkasházi-Fischer. Cluj (Kolozsvár), 1881.

Porcelain; enamel.

Porcelain cup decorated in bright colors. The base and rim are decorated with golden flowers set between lines, against an orange background, and with vegetal decorations. The outer surface of the cup is decorated with orange and white bricks against a blue background, with flowers, lines and points. A blue line decorates the inside of the cup rim, and on it are circles with different geometric shapes. On the surface of the cup are two widthwise cartouches with colorful illustrations depicting scenes from Passover Eve, including two lengthwise cartouches, one with the dedication (in German): "Meinem / theuern Vater! / gewidmet / von / Eduard. / 1881" [To my dear father! From Eduard, 1881], and the other with a Hebrew inscription reading: "Cup of Passover, L'Chaim! 1881".

At the bottom of the base are the artist's signature, "Fischer Vilmos, Kolozsvértt" and another inscription added by the artist: "Zur Erinnerung am mein Siebenbürger geschäftsreise 1881" [A souvenir of my business trip to Siebenbürger (Transylvanian Saxons), 1881].

The artist Vilmos Fischer was born in Tata, Hungary, in 1839, to his father Mór Fischer, founder of the famous porcelain factory "Herend", which gained renown throughout the world. At a young age, Vilmos was put in charge of the coloring and decoration work at the factory and created some of Herend's trademark designs in the second half of the 19th century. Among other things, Vilmos headed the Neolog community of his city, Cluj. He died in Budapest in 1921. His works are displayed at the Jewish Museum of Budapest.

Height: 13 cm. Diameter of rim: 8 cm. Breaks in a few places, professionally restored.

See: The Jewish Museum of Budapest, Ilona Benoschofsky and Alexander Schieber (editors), Budapest, 1987, p. 36; pp. 133-134.

Opening price: \$10,000

Estimate: \$12,000-15,000

114b

114c

114d

115a

115. תחריט "פופ-אפ" תלת-ממדי ייחודי - דיורמה של חנוכת בית הכנסת הפורטוגזי באמשטרדם

הקהילה - גברים, נשים וילדים - ולידם הוצאת ספר תורה; בשכבה השלישית מתפללים עם טליתות על ראשיהם; בשכבה הרביעית נראים הבימה, החזן, וקבוצת מתפללים; בשכבה החמישית התאספות מתפללים בלבוש מהודר, שותים יין, ועל ידם ספר תורה נוסף; בשכבה השישית נראה ארון הקודש פתוח.
20.5x18 ס"מ (מקופל). מצב כללי טוב. מספר פיסות קטנות חסרות.
תערוכה: Sanctuary & Synagogue, The Experience of the Portuguese and Ashkenazic Jews in Amsterdam, ספריית ה-JTS, ניו-יורק, אוקטובר 1998 עד ינואר 1999.
מקור: אוסף ד"ר סימון כהן.

פתיחה: \$1500

הערכה: \$2000-4000

תחריט "פופ-אפ" (דיורמה) המתאר את חנוכת בית הכנסת הפורטוגזי באמשטרדם. [Martin Engelbrecht, אוגסבורג, 1730 בקירוב].

תחריט; צבע מים; הדבקות נייר וקרטון.

תחריט "פופ-אפ" ייחודי, צבוע ביד, המתאר את אירוע חנוכת בית הכנסת הספרדי-פורטוגזי באמשטרדם (נחנך בשנת 1675); כפי הנראה, התחריט נעשה בידי I. Wachsmuht.

הדיורמה שלפנינו עשויה שש שכבות: כל שכבה כוללת תחריט (כפי הנראה, התחריטים נדפסו במיוחד לכבוד יצירה זו), המודבק על לוח קרטון. לוחות הקרטון מחוברים ביניהם בהדבקת ניירות מקופלים, המאפשרים את העמדת הדיורמה בצורה אנכית, ואת יצירת האפקט התלת-ממדי.

בשכבה הראשונה נראית חזית בית הכנסת; בשכבה השנייה מופיעים הכותרת "Temple des Juifs / Juden Synagoge" וחלק מאנשי

115b

115. Unique Three Dimensional "Pop-up" Engraving - Diorama of the Portuguese Synagogue in Amsterdam

A "pop-up" engraving (diorama) depicting the inauguration of the Portuguese Synagogue in Amsterdam. [Martin Engelbrecht, Augsburg, ca. 1730]. Engraving; watercolor; paper and cardboard gluings.

A unique "pop-up" engraving, colored by hand, depicting the inauguration event of the Spanish-Portuguese Synagogue in Amsterdam (inaugurated in 1675); most probably the engraving was created by I. Wachsmuht.

This diorama is made of six layers: each layer consists of an engraving (apparently the engravings were printed especially for this diorama), mounted on a cardboard sheet. The cardboard sheets are connected with gluing of folded papers permitting the positioning of the diorama vertically, which creates the three-dimensional effect.

The first layer portrays the synagogue front; in the second layer appear the title "Temple des Juifs / Juden

Synagoge" and some of the congregation members - men, women and children - while a Torah is removed from the ark; seen in the third layer are worshippers with Tallit on their heads; the fourth layer portrays the "Bimah", the cantor and a group of worshippers praying; the fifth layer depicts a group of worshippers dressed elegantly, drinking wine, and by them another Torah Scroll; the sixth layer portrays an open ark.

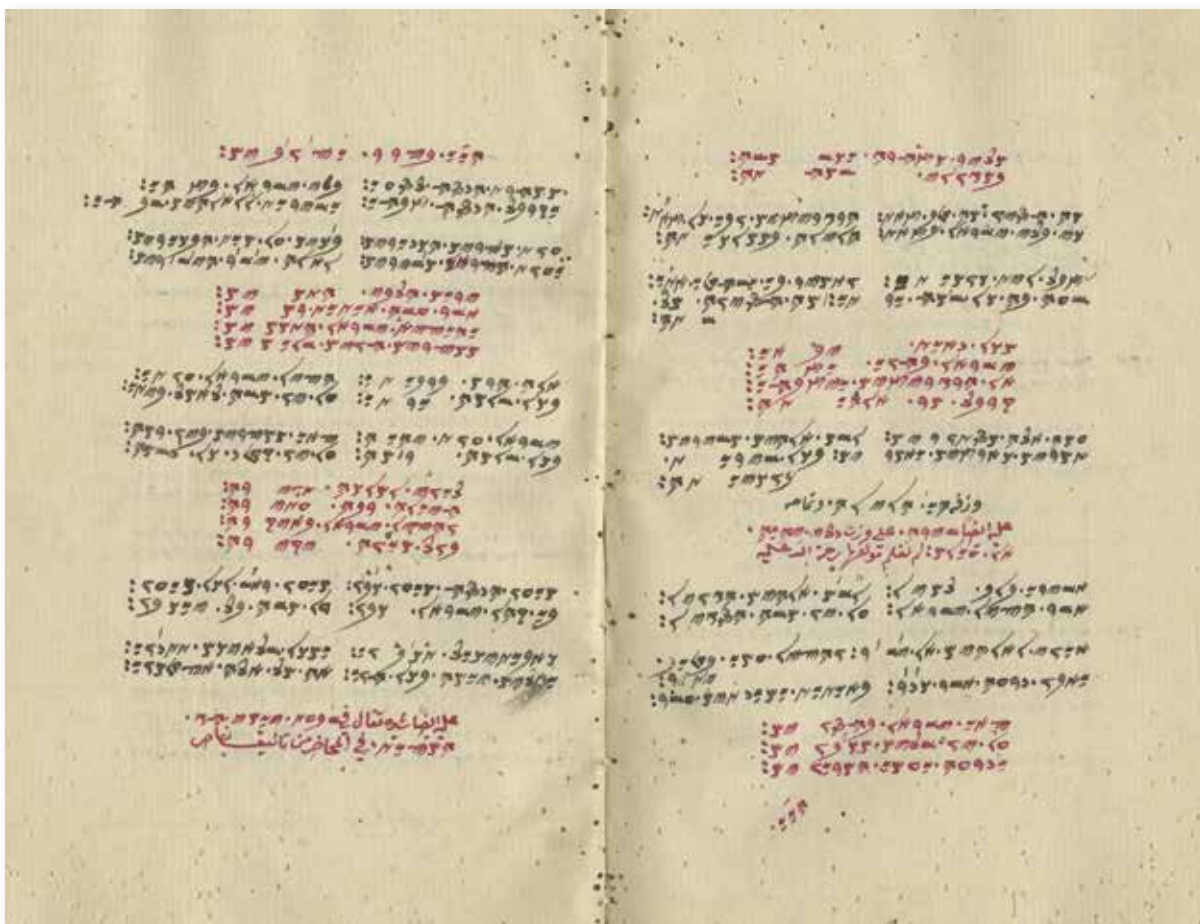
20.5X18 cm (folded). Good overall condition. Lacking several small pieces.

Exhibited: Sanctuary & Synagogue, The Experience of the Portuguese and Ashkenazic Jews in Amsterdam, JTS library, New York, October 1998- January 1999.

Provenance: Collection of Dr. Simon Cohen.

Opening price: \$1500

Estimate: \$2000-4000

116

116. Samaritan Manuscript - Siddur and Piyyutim for Holidays, 18th-19th Century

Samaritan manuscript which includes Siddur and Piyyutim for holidays. [Nablus, 18th and 19th century].

On leaf [88] the manuscript is dated: 1707; copied by: Mashallamah ben Ab-Sakuwah Haddanafi, (late 17th - early 18th century).

It is stated on leaf [220] that the manuscript was completed in 1872 by the High Priest Ya'akov ben Aharon (lived in the years 1840-1916).

The manuscript includes prayers for Passover: Zevach Pesach, Shabbat Moed Pesach, Piyyutim for the seven days of Pesach, and more.

Bound at the end of the manuscript are nine leaves written in Arabic, describing the pilgrimage to offer a sacrifice in Pesach, holiday of Matzot, and a story about storms and rains in 1872.

[225] leaves, 21 cm. Fair-poor condition. Worming. Tears and stains. New leather binding.

Opening price: \$2000

Estimate: \$3000-5000

116. כתב-יד שומרוני - סידור תפילות ופיוטים למועדים,

המאות ה-18-19

כתב-יד שומרוני הכולל סידור תפילות ופיוטים למועדים. [שכם, המאות ה-18-19].

בדף [88] מתוארך כתב היד לשנת 1707; המעתיק: משלמה בן אב זכזה הדנפי (חי בסוף המאה ה-17, עד ראשית המאה ה-18).

בדף [220] מצוין כי כתב היד הושלם בשנת 1872 על ידי הכהן הגדול יעקב בן אהרן (חי בשנים 1840-1916).

כתב היד כולל תפילות למועדי פסח: זבח פסח, שבת מועד הפסח, פיוטים הנאמרים במהלך שבועת ימי הפסח, ועוד.

בסוף כתב היד כרוכים תשעה דפים הכתובים ערבית, ובהם מתוארת עלייה לרגל לבוח זבח פסח בחג המצות, וסיפור על סערות וגשמים שהיו בשנת 1872.

[225] דף, 21 ס"מ. מצב ביוני-גרוע. נקבי תילוע רבים. קרעים וכתמים. כריכת עור חדשה.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$3000-5000

117

117. Ceramic Relief by Boris Schatz - "Judith"

"Judith", cast ceramic relief made by Boris Schatz. Signed (with monogram: B. S., and with an imprint of the foundry on the reverse) and titled. [Berlin, ca. 1905]. The relief is part of a group of reliefs cast by Schatz in 1905 at the famous "H. Gladenbeck & Sohn" foundry, during his stay in Berlin (at the home of Ephraim Moses Lilien).

The figure of Judith, the beautiful heiress of the Hasmonean dynasty, who, with cunning and courage, saved the lives of her Judean countrymen by slaying Holofernes, the Assyrian general of Nebuchadnezzar's army, appears in several of Schatz's early works. In this

117. תבליט קרמיקה מעשה ידי בוריס שץ - "יהודית"

"יהודית", תבליט קרמיקה יצוק, מעשה ידי בוריס שץ. חתום (במונוגרמה: B.S. ובהטבעת שם בית היציקה מאחור) ומתואר. [ברלין, 1905 בקירוב].

התבליט שייך לקבוצת התבליטים אשר יצק שץ בשנת 1905 בבית היציקה הידוע "H. Gladenbeck & Sohn", בתקופה בה התגורר בברלין (אצל אפרים משה ליליאן).

דמותה של יהודית, בת העשירים יפת התואר מבית חשמונאי, שהצילה בתושייתה ובאומץ ליבה את תושבי יהודה בהרגה את הולופרנס, שר הצבא האשורי של נבוכדנצר, מופיעה בכמה מעבודותיו המוקדמות של שץ. בתבליט שלפנינו מתוארת דמותה בצדודית, כשהיציקה האיכותית משווה לתווי פניה ארשת עצמתית, ולבגדיה ולתכשיטים המעטרים את ראשה נופך מפואר ומכובד.

תבליט 64.5x38 ס"מ, מוברג למסגרת עץ 71.5x43.5 ס"מ. מצב טוב. ספרות: בוריס שץ, כוהן אמנות, חזונו ויצירתו של אבי האמנות הישראלית, מאת יגאל צלמונה. מוזיאון ישראל, ירושלים, 2006, עמ' 53 (מצולם).

פתיחה: \$15,000

הערכה: \$15,000-20,000

relief she is seen in profile, the high-quality casting endowing her features with a powerful expression and her clothes and jewelry with a sumptuous, dignified air. Relief: 38X64.5 cm, attached with screws to wooden frame: 43.5X71.5 cm. Good condition.

See: Boris Schatz, The Father of Israeli Art, by Yigal Zalmona. The Israel Museum, Jerusalem, 2006, p. 53 (photographed).

Opening price: \$15,000

Estimate: \$15,000-20,000

118a

118. אוסף קמיעות גדול – פרס

32 קמיעות. פרס וסביבותיה, [המאה ה-19 עד ראשית המאה ה-20].

כסף; כסף נמוך; פליז; נחושת; ברזל.

אוסף מגוון של קמיעות מפרס, המייצג מגוון רחב של צורות, נוסחים וסגנונות שרווחו בקמיעות פרסיים במאה ה-19: 1-10. עשרה קמיעות מלבניים, רובם עם פיינות קטומות או מעוגלות ועם זוג קולבים לתליה.

11-15. חמישה קמיעות מלבניים, שחלקם העליון דמוי כיפה גלית. ארבעה מהם עם זוג קולבים לתליה, החמישי בעל קולב אחד. שלושה מהקמיעות כוללים מנורת "למנצח". בצדו האחורי של אחד הקמיעות נוסף כיתוב חקוק: "טינת (?) בת מאיר סתארה" ולצדו צורת עקרב.

16-24. שמונה קמיעות עגולים וקערית זעירה עם כיתוב לשמירה בשלושה מהקמיעות מופיעות דמויות אדם.

25. נרתיק לקמיע. בעל שמונה צלעות, עם שלושה קולבים. על שתיים מהצלעות: "---- שרח בת כאט----".

26. קמיע בצורת עלה מסוגנן, שבראשו זוג קולבים. בצדו האחורי נחקק הכיתוב "מנוור הנולדת מן מרוארד".

27. קמיע בצורת לוחית עגולה, עם ארבעה קולבים. במרכז פרח ומסביבו טקסט בשלושה מעגלים, כולל הכיתוב "לשם שאינה הנולדת מן כורדא מב"ת".

28. קמיע בצורת לוחית עגולה, עם זוג קולבים. כיתוב חקוק בצדו האחורי: "צ"ב, בשם תלא, הנ"מ מוהר, או"ת".

29. קמיע בצורת לוחית עגולה עם שפה גלית, שבגבה זוג קולבים.

30. קמיע בצורת לוחית עגולה, מקומרת, שבגבה זוג קולבים.

31. קמיע בצורת מעוין קמור, שבגבו זוג קולבים.

32. קמיע בצורה סגלגלה, עם כיתוב לא ברור, רובו באותיות ערביות. גודל ומצב משתנים. מצב כללי טוב. בחלקם נזקי קורוזיה, סדקים, בלאי ושברים בשוליים.

פתיחה: \$10,000

הערכה: \$10,000-12,000

118c

118b

118. Large Collection of Amulets - Persia

32 amulets. Persia and the vicinity, [19th through early 20th century].

Silver; low-grade silver; brass; copper; iron.

A diverse collection of Persian amulets, representing a wide range of shapes, versions and styles, common among Persian amulets of the 19th century:

1-10. Ten rectangular amulets, most of them with chopped or rounded corners with two suspension loops.

11-15. Five rectangular amulets, with upper edge shaped as a wavy dome. Four are with two suspension loops, and the fifth with one suspension loop. Three amulets feature a "LaMenatze'ach" Menorah. On the reverse of one amulet - an engraved inscription: "Tinat (?) bat Meir Satara" with a shape of a scorpion by it.

16-24. Eight round amulets and a miniature bowl with a protective inscription. Human figures appear on three amulets.

25. Eight-sided amulet case, with three suspension loops. On two of the sides: "--- Sarach bat kat---".

26. Amulet shaped as a stylized leaf with two suspension loops. On the reverse - an engraved inscription "Manwar Hanoledet min Marwarid".

27. Amulet shaped as a round plaque, with four suspension loops. A flower in the center is surrounded by text in three circles, and the inscription "Leshem Shainhan Hanoledet min Kurda".

28. Amulet shaped as a round plaque, with two suspension loops. Engraved Hebrew inscription on the reverse.

29. Amulet shaped as a round plaque with a wavy rim, with two suspension loops on the reverse.

30. Amulet shaped as a round plaque, domed, with two suspension loops on the reverse.

31. Amulet shaped as a domed rhombus, with two suspension loops on the reverse.

32. Oval shaped amulet, with illegible inscription, most of it in Arabic characters.

Size and condition vary. Good overall condition. Some corrosion to several amulets, cracks, wear and some fractures at the margins.

Opening price: \$10,000

Estimate: \$10,000-12,000

118d

119

119. אוסף ענק הכולל מאתיים סכיני שחיטה

לשוחט מיכל וילניץ מקהילת לונדון (1890); סכין המתוארכת לשנת 1800, ועוד.

האוסף כולל: • 61 סכיני שחיטה לעופות (36 מהם עם נרתיק ו-25 ללא נרתיק). • 87 סכיני שחיטה לבהמה גסה (63 מהם עם נרתיק ו-24 ללא נרתיק). • 46 סכיני שחיטה לבהמה דקה (10 מהם עם נרתיק ו-36 ללא נרתיק). • 6 סכינים הנתונים יחד בקופסת עץ (שניים לבהמה גסה, שניים לבהמה דקה ושניים לעופות).

מקור הסכינים שלפנינו באוסף דב לובלינסקי, ממשפחת יצרני הסכינים לובלינסקי, שהקימה את בית המלאכה המשפחתי להשחזה ולייצור סכינים עוד בשנים שלפני מלחמת העולם הראשונה. במשך שנים רבות נהגו בני משפחת לובלינסקי להעניק סכיני שחיטה חדשים, תמורת מסירת סכיני השחיטה הישנים, שהחלידו ויצאו מכלל שימוש. כך נוצר האוסף המרשים שלפנינו, המייצג מגוון מוצאים, יצרנים ותקופות ייצור של סכיני שחיטה. גודל ומצב משתנים. חלקם חלודים. מספר סכינים ללא חיפוי על ידי האחיזה, או עם פגמים בידית האחיזה. חלק מהקופסות פגומות.

פתיחה: \$12,000
הערכה: \$15,000-20,000

200 סכיני שחיטה לעופות ולבהמות. יצרנים שונים, [ארה"ב, פולין, גרמניה, הונגריה וישראל, המחצית השנייה של המאה ה-19 עד אמצע ה-20].

אוסף עשיר הכולל סכיני שחיטה שנעשו בידי יצרנים שונים: J. / J. Likker & D. Miller, Kraut & Dohnal (ניו-יורק ושיקגו), (באיה מארה), G. Grunewald, E. Wolf (גרמניה), Schulek (הונגריה), Gerlach (פולין), דב לובלינסקי (תל-אביב), ויצרנים נוספים.

הסכינים שבאוסף נבדלים אלה מאלה בזמן ייצורם, במגוון הנרתיקים והקופסאות בהם הם מאוחסנים (קופסות עץ, נרתיקי עור או פלסטיק), באיכות הפלדה ובחומרים מהם עשויות ידיעות האחיזה (עץ, עצם, מתכת, פלסטיק וחומרים נוספים), ובגודלם.

יצרני סכיני השחיטה הבולטים ביותר פעלו בגרמניה, פולין, הונגריה וכן בארה"ב ובישראל, והסכינים שיצרו היו בשימושן של מרבית הקהילות היהודיות באירופה, ואף מחוצה לה (בני משפחת יצרני הסכינים לובלינסקי מספרים על סכיני שחיטה פולניים שהגיעו לקזבלנקה באמצעות שליחים של הג'וינט, ומשם התגלגלו לארץ ישראל).

חלק מהסכינים מלווים פתקים או תוויות שנוספו בידי בעלי האוסף, המתארים את מקורם. ביניהם, שלשה סכינים שהיו שייכים לשוחט ר' גוניק אברהם השוחט, מבוטושאן, רומניה; סכין שהיה שייך

119. A Large Collection of Two Hundred Shechita Knives

200 "Shechita" (slaughter) knives for poultry and cattle. Various manufacturers, [USA, Poland, Germany, Hungary and Israel, second half of 19th through mid-20th century].

An extensive collection which includes slaughter knives made by various manufacturers: J. / J. & D. Miller, Kraut & Dohnal (New-York and Chicago), Likker (Baia Mare), E. G. Grunewald Wolf (Germany), Schulek (Hungary), Gerlach (Poland), Dov Lublinsky (Tel-Aviv), and other manufacturers.

The knives in this collection were manufactured at different times; they vary in size, material of handles (wood, bone, metal, plastic and more), and quality of steel; and are placed in different cases.

The leading manufacturers of slaughter knives operated in Germany, Poland, Hungary as well as in the USA and Israel, and the knives they made were used by most Jewish congregations in Europe and even out of Europe (members of Lublinsky family, manufacturers of knives, tell that Polish knives reached Casablanca with "Joint" emissaries, and from there found a way to Eretz Israel). Some of the knives are accompanied by notes or labels added by the owners of this collection, and mark the origin of the knives. Among them, three knives which belonged to the Shochet R. Gonik Avraham the Shochet,

of Botoșani, Romania; a knife which belonged to the Shochet Michal Wilnitz from London (1890); a knife dated 1800, and more.

The collection includes: • 61 slaughter knives for poultry (36 with a case and 25 with no case), • 87 slaughter knives for "Behema Gasa" (63 with case and 24 with no case). • 46 slaughter knives for "Behame Daka" (10 with case and 36 with no case). • 6 knives placed together in a wooden box (two for "Behema Gasa", two for Behame Daka", and two for poultry).

The origin of these knives is the collection of Dov Lublinsky - a member of the knife manufacturers' family that founded the family workshop for sharpening and manufacturing knives prior to World War I. Over many years Lublinsky family members used to exchange new slaughter knives for old ones which were rusted and of no use. This is how the extensive and impressive collection was gathered. The collection represents varied origins, manufacturers and production periods of slaughter knives.

Size and condition vary. Some rusted. Some knives with no scales, or with damages to handle. Some boxes are damaged.

Opening price: \$12,000

Estimate: \$15,000-20,000

120a

120b

120. Large Silver Tray - Sassoon Family Crest

Large tray with the Sassoon family crest. [France, late 19th century].

Cast and engraved silver, marked with producer's stamp: G. [George] Falkenberg, and a French export stamp.

Large-size tray. The entire surface is decorated with acanthus leaves, leaves and flowers and geometric patterns. In the middle is the crest of Solomon David Sassoon (1841-1894). At the top is the inscription (Hebrew) "Truth and Faith", and at the bottom:

120. מגש כסף גדול - סמל משפחת ששון

מגש גדול עם סמל משפחת ששון. [צרפת, סוף המאה ה-19]. כסף יצוק וחקוק, חתום בחותמת היצרן: G. [George] Falkenberg, ובחותמת ייצוא צרפתית.

מגש גדול ממדים. שטח הפנים מעוטר כולו בעלי אקנתוס, עלים ופרחים וגמלים גיאומטריים. במרכז מופיע סמל האצולה של סלימאן דוד ששון (1841-1894). בראשו מתנוסס הכיתוב "אמת ואמונה" ובתחתית "Candide et Constanter". תחת שלט האצולה חקוקים ראשי תיבות שמו של הנ"ל, S.D.S.

אורך (כולל הידיית): 84 ס"מ, רוחב: 50 ס"מ. משקל: 4.3 ק"ג. מצב טוב. מעט כיפופים.

מקור: אוסף משפחת ששון.

פתיחה: \$5000

הערכה: \$10,000-15,000

"Candide et Constanter". Beneath the crest are Sassoon's engraved initials, S.D.S.

Length (including handles): 84 cm, width: 50 cm. Weight: 4.3 kg. Good condition. Some bending.

Provenance: Sassoon family collection.

Opening price: \$5000

Estimate: \$10,000-15,000

החוקר והביבליוגרף אברהם יערי, הקדיש את החלק השני של ספרו 'הדפוס העברי בארצות המזרח' (ירושלים ת"ש), לכבוד הנגיד והאספן הנודע ר' דוד סלימאן ששון, אשר היה לפי דבריו הראשון ש"פרץ את גדר ההזנחה" בתחום הידע על דפוסי המזרח הוא "החכם ר' דוד סלימאן ששון מלונדון, אשר מילדותו התחיל לאסוף בדרך שיטתית כל ספר וחוברת ועתון שנדפס בהודו ארץ מולדתו, בגדאד עיר אבותיו, ובשאר ארצות המזרח". יערי מספר כי כאשר בא לערוך רישום ביבליוגרפי של דפוסי המזרח, הגיע למסקנה כי אוסף ששון חיוני והכרחי לעבודה זו, וכך כתב: "נוכחתי לדעת כי מן הנמנע לחשוב על ביבליוגרפיה של יהודי ארצות המזרח בלי להשתמש בגנזי ששון. לשם כך נסעתי ללונדון באביב תרצ"ז, והחכם ר' דוד סלימאן ששון הואיל לפתוח לפני את אוצרותיו, ושם שאבתי מלא חפנים מכל מה שנרשם כאן". לפנינו שלושה אוספים מגנזי דוד ששון, ובהם ייצוג נדיר בהיקפו של דפוסי בגדאד, ודפוסי בומביי וכלכתה שבהודו.

The researcher and bibliographer Avraham Ya'ari dedicated the second part of his book Hebrew Printing in the East (Jerusalem 1940), to the influential wealthy collector R. David Solomon Sassoon, whom Ya'ari credits as the first person who "broke through the fence of neglect" in the area of Hebrew printings in the East. Ya'ari writes that "the Chacham R' David Solomon Sassoon from London... from his youth methodically collected all books, booklets and newspapers printed in his native country of India, in Baghdad the country of his ancestors and in other Oriental countries" and recounts that at the time he started to prepare a bibliographic listing of books printed in the East, he reached the conclusion that the Sassoon collection is essential for his work. He wrote: "I realized that it is impossible to think of a bibliography of the East without using the Sassoon collections. Hence, I travelled to London in the spring of 1937 and the Chacham R. David Solomon Sassoon opened his treasury before me from which I drew plenty of the items listed here". Following are three collections from David Sassoon's treasury, with a rare scope of Baghdad, Bombay and Calcutta printings.

121. אוסף גדול של ספרים ופריטי דפוס מדפוס בגדאד – המאה ה-19 וה-20 – מאוסף ר' דוד ששון

ע"י רחמים בן ראובן בן מרדכי, הספר הראשון שנדפס בדפוס בלט הוא ספר שבחי רבי חיים ויטאל (קדמו לו רק הדפסות בודדות בליטוגרפיה). לאחר מספר שנים של הפסקה נוסד הדפוס העברי מחדש ע"י רבי שלמה בכור חוצין, רב ותלמיד חכם וממנהיגי קהילת בגדאד, ולאחר מכן עבר הדפוס לבנו ר' יהושע בכור חוצין. בשנת תרס"ד נוסד בבגדאד דפוס חדש ע"י רבי עזרא ראובן דנגור, שהיה רב ושו"ב בראגון שבבוסניה ובשנת תרפ"ג התמנה ל"חכם באשי" בבגדאד. בתקופת המנדט הבריטי נוספו עוד בתי דפוס עבריים: דפוס 'אל וטנייה ישראלית' ודפוסו של אלישע שוחט. באוסף שלפנינו ייצוג נכבד לכל בתי הדפוס, החל מהספרים הראשונים שנדפסו בבגדאד – כולל הספר הראשון: שבחי רבי חיים ויטאל, ועד הדפוסים בתקופת המנדט הבריטי. כמו כן, מכיל האוסף לוחות שנה רבים מהוצאות שונות. בחלק מהספרים הקדשות או רישומי בעלות (רובם קשורים למשפחת ששון), חלקם עם שערם שנדפסו בדיו זהוב או דפי הקדשות מודפסים.

115 ספרים וחבורות ו-36 לוחות שנה. גודל ומצב משתנים.

מקור: אוסף משפחת ששון.

פתיחה: \$5000

הערכה: \$8000-12,000

אוסף גדול ומגוון של ספרים, חבורות ופריטי דפוס שונים, שנדפסו בדפוס בגדאד, בין השנים תרכ"ו–תרצ"ז (1866–1937).

אוסף נדיר בהיקפו, המכיל למעלה מ-100 פריטים, בהם ספרים, חבורות, דפים בודדים ולוחות שנה. האוסף מייצג את ההיסטוריה של הדפוס העברי בבגדאד, החל מראשיתו במחצית הראשונה של המאה ה-19, ועד שנות השלושים של המאה ה-20.

מקורו של האוסף בספריית הנגיד והאספן הנודע ר' דוד ששון, והוא שימש כאחד המקורות החשובים לרישום הביבליוגרפי של דפוס בגדאד, שהכין החוקר והביבליוגרף אברהם יערי בספרו 'הדפוס העברי בארצות המזרח' (חלק ב', ירושלים ת"ש, בגדאד). עם זאת, באוסף שלפנינו ישנם פריטים רבים שאינם מופיעים ברשימת יערי. האוסף מכיל 115 ספרים וחבורות ו-36 לוחות שנה מודפסים. בהם 77 ספרים שנרשמו ברשימת יערי ו-19 ספרים שאינם מופיעים ביערי. האוסף כולל גם 14 מספרי בגדאד שנדפסו בליוורנו, חלקם בזיוף השער (ע"י הכיתוב "בגדאד" בשער). רשימה מפורטת תשלח לכל דורש.

אף על פי שבגדאד היתה אחת הקהילות היהודיות העתיקות והחשובות בארצות המזרח, לא זכתה לבית דפוס משלה עד אמצע המאה ה-19. במאה ה-18 נהגו לשלוח את הספרים להדפסה בקושטא או בליוורנו. הדפוס העברי הראשון נוסד בשנת תרכ"ו

121. Large Collection of Books and Baghdad Printings - 19th and 20th Centuries - R. David Sassoon Collection

Large diverse collection of books, booklets and various printed matter printed in Baghdad during 1866-1937.

This unusually large collection contains more than 100 items: books, booklets, single leaves and calendars. The collection represents the history of the Baghdad Hebrew printing press, from its beginning in the first half of the 19th century until the 1930s.

The collection originated in the library of the renowned R. David Sassoon and is one of the key sources for the bibliographic records of Baghdad printings listed by the researcher and bibliographer Avraham Ya'ari in his book Hebrew Printing in the East (Part 2, Jerusalem 1940, Baghdad). The collection contains many items which do not appear in the Ya'ari list.

This collection is composed of 115 books and booklets and 36 printed calendars. 77 of the items are listed in the Ya'ari records and 19 books from this collection do not appear in the Ya'ari listing. The collection also contains 14 Baghdad books which were printed in Livorno, some with fake title pages (with Baghdad inscribed on them). A detailed list is available upon request.

Although Baghdad was one of the most important ancient Jewish communities in the East, it did not have its own printing press until the mid-19th century. In the 18th century, Baghdad residents would send their books to Constantinople or to Livorno for printing. The first Hebrew printing press was established in 1866 by Rachamim ben Reuven ben Mordechai

and the first book printed in letterpress printing was Shivchei Rabbi Chaim Vital (only a few lithographs were printed prior to that). After a respite of several years, Hebrew printing was reintroduced by R. Shlomo Bechor Chutzin, a Baghdad rabbi, Torah scholar and leader who later passed on the press to his son R. Yehoshua Bechor Chutzin. In 1904, a new printing press was established in Baghdad by R. Ezra Reuven Dangur who was rabbi and posek in Yangon (Rangoon) Burma and in 1923, he was appointed Chacham Bashi of Baghdad. During the British mandate, two more Hebrew printing presses were founded: the "al Wataniya Yisraeliya" and the printing press of Elisha Shochet. This collection aptly represents all the printing presses, from the first books printed in Baghdad including the very first book, Shivchei Rabbi Chaim Vital, until the printings during the British mandate. The collection also contains many calendars of various publishers. Some books have dedications or ownership inscriptions (most related to the Sassoon family) and some have title pages printed in gold ink or printed dedication leaves.

115 books and booklets, 36 calendars. Size and condition vary.

Provenance: Sassoon family collection.

Opening price: \$5000

Estimate: \$8000-12,000

750

ספר חזקוני

דערב העדל דעם

חיים ויטל-נ"ל כיה

מִיָּדָה

הנה נשאלת. ומה נשאלת. ומה נשאלת.

ספר ו' עיי' עטל

בסדר. נראה אולם אין

והוא פער לערד הקדוש. אהר נאך לערד אונז ע"א חובת
 לערדנו **יהוהקאר** כסא"א ע"א הכסן דע"א
 ואל כסבת אלונינו **יהושע** ע"א יסודנו כסכן כסבת דע"א
 ואל תעבת אלונינו **עשרא** תעודו ע"א כסכן דע"א
 לאזנו ע"א פערל אסער דע"א רחל לערד ע"א
 מסיח ביום שמיח לחותם פת אהר ע"א ביום
 דין דע"א יי רען וזאת פנדיקס כעסרס
 יין שמינו וזאת בני בדינו וזעד כל יצרא ויטעל
 ע"א וזכר לעבן סתקם לערדו לעבית חן לעסד
 ע"א כסכן כסכן לערדו ערד אהר ע"א

פה בגדאד יע"א

מנחה שלוחה * משנה
למנח הגביר האריך ודקר חסר
רס * מטיטפת רס *
יחזקאל * יהושוע *
אחיה * תשמרה * וכנה רצון
ועד שלם אכיר

חזור י"א את ותפסיריהם

סאל קאטן אל נסא פער רוסאני'ה
וכסין *

ספר

קרנות צד'יק

ר"ח וידע בעלותו (שם)

דִּיקוּם יִבְאוּ כו' אֲשֶׁר כו' וַיִּחַז צִדִּיק
דָּבָר וַתִּיבֹר אוֹר יִרְוַע לְצִדִּיק וַיִּשְׁמַח לְבו'
וְלִכְלֹל כָּל תִּיקוּנֵי הַבְּרִית וְאוֹחֲרוֹת יִשְׂרָאֵל
בְּיָם וּבְרִים אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאֱלֹהִים וְחִי
הֵם יִפְרַח בְּיָמֵי צִדִּיק וְיֵצֵא עִתִּיק מִסִּפְּרֵי
יִשְׂרָאֵל וְהֵם הָרֵב הַחֲסִיד רַח וְלִי וְיִסְדּוּ
קָף וּרְוַע קוֹדֶשׁ וְצִמְרוֹן שִׁמְרִי וְשֹׁאֵר
זֵרִים כֹּאשֶׁר עֵינֵי הַקּוֹדֶשׁ תְּהוֹיֵם מִיִּשְׂרָאֵל
יִשְׁמַח צִדִּיק :

פה בביל יע"א

שנה וברית אבות לבנים תזכר לפי
 גם על ידי רחמים חכם ראובן. חד מרדכי
 וחבירו היו

כפר

דגירה של פסח

הנתספר וזגרה ערוכה בכל וערכה
לכל הקורא בה כי גלוה עמה פחרי
כשרי כי העתנו חסירה ורננר
קורא בה בשרה גם גלוה עמה סדר
הקורה ואכילה עזה וארבע כוסות
כל אחד במקומו כר שלא ימעה במרר
אשר ישמה עין הקורא בו וירון

272

בגדד יע"א

בשנת

התרגיל ליצירה

תאיף דרב הגדול כק'שת כמהרר חד
יוסף חיים מ"ר אליהו מ"ר משה
חיים וז"ל

פה   כגדאר   יע"א

מכת סוד חידוש ומשול משר לט"ק

ברפוס ח' עזרא ראובן דנגור ס"ט

קצת
ויד אל ג'לאם

נחה שלוחה משאת וארוחה
להתלמיד הנעים האכיר

תבה לתורה ולחופה ולמצות
אב"ר

בנדאד סנט 0697

הענין הזה

122. אוסף גדול של ספרים וחבורות, עם לוחות-שנה מאוירים - דפוסי בומביי (הודו) - המאה ה-19 וה-20 - מאוסף ר' דוד ששון

אוסף גדול ומגוון של פריטי דפוס, ספרים וחבורות, ולוחות שנה, שנדפסו בדפוסי בומביי שבהודו, במשך תקופה של כמאה שנה, מראשית הדפוס העברי בבומביי בשנת תר"א (1840), ועד אמצע המאה ה-20. עברית, ערבית-יהודית ומראטהי.

אוסף נדיר בהיקפו, המכיל למעלה מ-120 פריטים, בהם ספרים, חבורות, דפים בודדים ולוחות שנה.

באוסף מיוצגת ההיסטוריה של הדפוס העברי בבומביי, החל מראשיתו בשנת תר"א, והוא כולל קרוב למחצית מן הכותרים שנדפסו בבומביי, ועוד עשרות לוחות-שנה שנדפסו שם. כולל מגוון ספרים שנדפסו לקהילת "בני ישראל" בבומביי וספרי קהילת יוצאי בגדאד בעיר. חלק מן הפריטים נדפסו בדפוס רגיל וחלקם בדפוס-אבן (ליטוגרפיה).

מקורו של האוסף בספריית הנגיד והאספן הנודע ר' דוד ששון, והוא שימש כבסיס העיקרי לרישום הביבליוגרפי של דפוסי בומביי, שהכין החוקר והביבליוגרף אברהם יערי בספרו 'הדפוס העברי בארצות המזרח' (חלק ב', ירושלים ת"ש, בומביי). עם זאת, באוסף שלפנינו ישנם פריטים רבים שאינם מופיעים ברשימת יערי.

האוסף כולל 59 ספרים וקונטרסים, 5 דפים ועלוני, וכששים לוחות-שנה, בפורמטים שונים (רובם לתליה על קיר), בעברית, אנגלית ומראטהי; חלקם מאוירים.

בין הפריטים: • מחזור לימי הסליחות והתרת נדרים. בומביי, [תר"א 1841]. דפוס ליטוגרפי. הספר העברי הראשון שנדפס בבומביי. יערי, מס' 90. • הגדה של פסח עם שרר [תרגום] ערבי. בומביי, [תר"ז 1856 בערך]. ליטוגרפיה. יערי, מס' 7. • ספר חנוך לנער. בומביי, [תר"ז 1856 בערך]. ליטוגרפיה. יערי, מס' 9. • ספר הפזמונים. בומביי, [תר"ז 1856]. ליטוגרפיה על נייר כחול ותכלכל. יערי, מס' 11. • שרר רות. [בומביי, תר"ט 1859]. הספר הראשון שנדפס בדפוס רגיל בבומביי. יערי, מס' 15. • "וביום שמחתכם ובמועדיכם" - דף מודפס בליטוגרפיה. [תר"מ 1880 בערך]. יערי, מס' 23. • Prayer For the Jews in Russia, "תפלה ליום תענית צבור... על צרת אחינו בני ישראל בארץ רוסיה...". בומביי, [תרמ"ב 1882]. יערי, מס' 104. • "תפלה להתפלל יחד כל חוסי בצל ממשלת בריטאניה". בומביי, [תרע"ד 1914]. יערי, מס' 83. • ספר יערת הדבש, אוצר

השרשים וערוך, מאת רבי יחזקאל יעקב רחמים. בומביי, [תר"ן] 1890. בראש הספר נדפס במלואו ספר "שמות הצדיקים" שחיבר רבי נתן מברסלב. יערי, מס' 64. • תפלת החודש - The Daily Prayers, סידור כמנהג ק"ק ספרדים, בתרגום למראטהי. בומביי, [תרצ"ד] 1934 (יערי, מס' 142). עותק מפואר, עם הטבעה מזהבת על הכריכה "רחל אשת דוד עזרא... Calcutta". • ועוד.

הדפוס העברי בבומביי נוסד בעקבות התפתחות שתי הקהילות היהודיות בעיר: התחיה הדתית של קהילת יהודי "בני ישראל", והקהילה השנייה של יהודים יוצאי בגדאד ובראשם ר' דוד ששון. כך ניתן לחלק את הספרים שנדפסו בעיר לכאלה שנדפסו עבור "בני ישראל", וכאלה שנדפסו עבור יוצאי בגדאד. ארבעת הספרים הראשונים שנדפסו בבומביי, בין השנים תר"א-תר"ג, נדפסו ע"י יהודים מקוצ'ין שהתיישבו בעיר, וכולם מיועדים לקהילת "בני ישראל". בשנת תרט"ו החלה "חברת בית דוד" של יהודי בגדאד להדפיס אף היא ספרים. במשך שנים רבות השתמשו בבומביי רק בטכניקת דפוס-אבן (ליטוגרפיה). אמנם בשנת תרי"ט נעשה ניסיון לייסד דפוס בלט ע"י "המחבר אותיות הצעיר בנימין יצחק אשכנזי", שחתך או יצק את האותיות בעצמו והדפיס בהן את הספר "שרר רות בלשון ערבי", אך זו היתה ההדפסה היחידה בדפוס בלט ואחריה נשארה בומביי בלי דפוס עוד עשרים ושנים, עד שנת תרמ"ב. החל משנת תרמ"ב נוסדו בבומביי מספר דפוסים, העיקריים שבהם: דפוס "The Bombay Education Society's Press" שבו נדפסו גם ספרי "בני ישראל" וגם ספרי יהודי בגדאד (נוסד תרמ"ב). דפוס יחזקאל בנימין פינכר, The Anglo-Jewish and Vernacular Press (נוסד תרמ"ד). דפוס יחזקאל שם טוב דוד, Hebrew and English Press (נוסד תרמ"ז). דפוס יהודה דוד אשכנזי ובנו (נוסד תר"ס).

56 כותרים (ב-59 כרכים) ו-5 דפים בודדים, 61 לוחות שנה, ו-3 כרטיסים עם זמני תפילות. גודל ומצב משתנים. בחלקם פגמים או חסרון דפים. בחלקם חתימות ורישומי בעלות.

רשימה מפורטת תשלח לכל דורש.

מקור: אוסף משפחת ששון.

פתיחה: \$10,000

הערכה: \$12,000-15,000

<<< 122

תפלה להחפלה יחד כל חוסי בצל ממשלת ברוסאניא י"ר'ה [אחר קריאת התורה]

אנא האל רחום וחנון שומע תפלה. אנהנו עמך ביה ישראל
באנו היום לשפוך דנה ותפלה לפניי היכל קדשך. בער צבאות עם
מלחמה לפני אויב ה' אלהי הצבאות. מוליד ליסין בחיריו ודוע תפ

הייתם לי סגולה מכל העמ
ספר
תרגומ
וסגולות ודרך ארץ
זה הספר נרפס בעיר
במבוי יעא

הגדה של פסח

ליל ארבעה עשר בניסן אחר ער
בזקק את החמץ לאור הנר
ולא יאכל ולא יעשה שום מלאכה
וקודם שיתחיל בבדיקה יברך וי
ידבר עד שישלים הבדיקה
ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אש
קדשנו במצותיו וצונו ע

וביום שמחתכם ובמיעדיכם ובראשי חגשכם
ותקעתם בחצרות על עליתכם ועל זכחי שלמכם
והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני יי אלהיכם
סברי מרגן כבוד אתה יי אלהינו מלך העולם כירא פ
הגשן
ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל

הלכות שחיטה ובריקה
עקרו עסקי דיני שחיטה ודיני הסבין ודין כס
הדס וסמקי דעו כל שאר מרפנות שבבית
וחיה וענף וסמק רעל וגד ראש אחת טהנה בר
בגדרה כל הדעות המוכרחים במקדו ושל ושל
ובכללים נאים ויבדקו הקורא תמיד וטעם
הביתות ורב האיות כדי טיובל כלל
לכללם בנקל (וזהו צמחשם ויו אס בעל
כפש הוא ויבדקו טעמן) ערך יורה דעה
וספר יאיר נחם בקדור רב ונקי הלכה
עסקה בלשון ויאלה עין הקורא בו
ונקרא שמו

איש יהודי היה בשושן הבירה
זה ספר
מגלת אסתר
לשון ושרח ופירוש
נרפס בעיר
במבוי יעא
בשנת
ליהודים ה'תת"ה אוליה
ושמחה וששון ויקר
המרפס
רחמים ראובן רור
מרכי הדין
מעורבכל יעא

לשון וקדשנו במצותיו וצו
יום הזכרון הזה את יום טוב מקרא קו
זכר ליציאת מצרים ודברך מלכנו אם
מקדש השם ו ישראל ויום ה
ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם

ספר הפזמונים
שירי (לה) ברכו שמו ערת קדש חבלווע
יבנה לכם אל חי עיר הקדש הדומה אפריון עי
לו המלך שלם ותזכו לשיר מזמור לתודה ב
בדחי ישראל ויהודה לעיר הקדש עיר העבו
אין וסעדה א כ יד
ן ביד הצעיר חעיר ר
הוסענו ביה שירות
אשגור כאשר מבורך לפני
הלל והתפארת בללה
באות

ספר
שיר השירים
עם תרגום וינתן בן עזיאל ופירוש
כלשון ישמעאל מספיק לכל נפש
המשתקקת להיות לרוות צמאונה
בספר הנחמד הזה שיהוא קדיש
קדשים למען תנוח בקר יארנו
נפש הקורא בו וינלו לו קצת סודותיו
הנעלמים בתרגום וכלשון ער כי
והיו לרצון אמרי פינו ושיח שפתותינו
ונזכה לחיים כיר המרפס הר יצחק עבד
א נבי צאל יוסף היו בעיר במבוי תחורת
ממשלת המלכה ויבדקו יורה פיר
בשנת תרכב לפק

לכו אויבך ושנאיה וכו
עתיני
יהיה לראש ולא לזנב
אכינו עליו השלום
תחל שנה וברכותיה

סדר התורה שירים
במנה ע"י בנר אד יעא
נרפס בעיר
ל'ס'ס אל'ש'ע אל'חו זכרה ד'ו
חון קל נס'ת אל'חו
בדפוס אינוביסן סוכותי פריס
באר'סלה
ה עיר במבוי יעא בתודש אלול
שנת ה'תר"מ לפק
תחלת על יד

122. Large Collection of Books, Booklets and Illustrated Calendars - Bombay (India) Printings - 19th and 20th Centuries - R. David Sassoon Collection

Large varied collection of printed matter, books and booklets and calendars printed in Bombay, India, encompassing an entire century, from the beginning of Hebrew printings in Bombay in 1840, until the mid-20th century. Hebrew, Judeo-Arabic and Marathi.

A collection of such a large scope is rare. It is composed of more than 120 items: books, booklets, single leaves and calendars.

The collection presents the history of the Hebrew printing in Bombay, from the beginning in 1840, and contains almost half the books printed in Bombay and dozens of calendars printed there. It contains a variety of books printed for the Bene Israel community of Bombay and of its Baghdad community. Some are printed by lithography.

The source of this collection is in the library of the renowned collector R. David Sassoon, which is the primary basis for the bibliography record of Calcutta printings, prepared by the researcher and bibliographer Avraham Ya'ari in his book *Hebrew Printing in the East* (Vol. 2, Jerusalem 1940, Bombay). The collection contains many items which do not appear in the Ya'ari list.

The collection is composed of 59 books and pamphlets, 5 leaves and brochures and about 60 calendars in various formats (most are broadsides for hanging), in Hebrew, English and Marathi. Some are illustrated.

Among the items: • *Machzor for days of Selichot and hatarat nedarim (annulling vows)*. Bombay, [1841]. Lithograph. The first Hebrew book printed in Bombay. Ya'ari, no. 90. • *Passover Haggadah with Arabic Serach [Targum]*. Bombay, [c. 1856]. Lithograph. Ya'ari no. 7. • *Chanoch LaNa'ar*. Bombay, [c. 1856]. Lithograph. Ya'ari, no. 9. • *Sefer HaPizmonim*. Bombay, [1856]. Lithograph on blue and bluish paper. Ya'ari, no. 11. • *Serach Ruth*. [Bombay, 1859]. The first book printed in a regular printing press (using movable type) in Bombay. Ya'ari no. 15. • "And on your days of joy and festivals" - Lithograph leaf. [c. 1880]. Ya'ari, no. 23. • "Prayer for Jews in Russia", "Prayer for a public fast day... for the distress of our brethren in Russia...". Bombay, [1882]. Ya'ari no. 104. • "Prayer for all to pray together, all those who are wards of the British government". Bombay, [1914]. Ya'ari, no. 83. • *Ya'arat HaDvash, Otzar HaShorashim V'Aruch*, by Rabbi Yechezkel Ya'akov

Rachamim. Bombay, 1890. The entire composition *Shemot HaTsaddikim* by Rabbi Natan of Breslov appears at the beginning of the book. Ya'ari, no. 64. • *Tefillat HaChodesh - The Daily Prayers, siddur according to Sephardi tradition, translated into Marathi*. Bombay, 1934 (Ya'ari, no. 142). Elaborate copy, with gilt embossment on the binding: "Rachel, wife of David Ezra...Calcutta". • And more.

The Hebrew printing press in Bombay was established following the development of two Jewish communities in the city: The religious revival of the Jewish Bene Israel community, and the development of the community of Baghdadis led by R. David Sassoon. The books printed in the city can be divided into those printed for Bene Israel and those printed for the Baghdad community. The first four books printed in Bombay during 1841-1853, were printed by Cochin Jews who settled in the city and all were intended for the Bene Israel community. In 1855, the Beit David Society of Baghdad Jews also began to print books. For many years, only the lithograph technique was used in Bombay. However, in 1859, an attempt was made to establish a letterpress printing press by Binyamin Yitzchak Ashkenazi, who used locally-cut or poured movable type to print the book *Serach Ruth* in the Arabic language, but this is the only letterpress printed book and Bombay remained without a printing press for another 22 years until 1882. From 1882, several printing presses were founded in Bombay, primarily The Bombay Education Society's Press in which both the Bene Israel books and the Baghdadi books were printed (established in 1882), The Anglo-Jewish and Vernacular Press (founded in 1884), the Hebrew and English Press founded by Yechezkel Shem Tov David (founded in 1887) and the printing press of Yehuda David Ashkenazi and his son (founded in 1900).

56 books (in 59 volumes) and 5 single leaves, 61 calendars and 3 cards with prayer timetables. Size and condition vary. Some with damages or lacking leaves. Some have signatures and ownership inscriptions.

A detailed list is available upon request.

Provenance: Sassoon family collection.

Opening price: \$10,000

Estimate: \$12,000-15,000

123. אוסף גדול של ספרים, חוברות ודפים מדפוסים כלכתה (הודו) – המאה ה-19 וה-20 – מאוסף ר' דוד ששון

המלכה ויקטוריה, להכתרת המלך ג'ורג' וועוד). • כרטיסים עם זמני תפילות בבית הכנסת. • לוחות-שנה בפורמט גדול, לתליה על קיר. • ועוד.

את הדפוס העברי הראשון בכלכתה הקים יהודי ממוצא תימני בשם ר' אלעזר עראקי הכהן. בשנת תר"א יסד את בית דפוסו, שפעל עד שנת תר"ז. הספרים שהדפיס מצטיינים בהידור, אך ביחס לספרים עבריים שנדפסו באירופה, ועל אחת כמה וכמה ביחס לדפוס קטן במקום נידח. נראה כי הוא יצק בעצמו את האותיות, ואכן צורת האות שלו שונה מאותיות דפוסים אחרים באירופה. כתימני השתדל להדפיס את ספרי חכמי תימן, ביניהם ספרי ההלכה של המהרי"ץ שנדפסו על ידו לראשונה, ושירי משוררי תימן ב"ספר הפזמונים". ר' אלעזר עראקי לא היה בעל מלאכה בלבד, אלא תלמיד חכם ואיש ספר, שערך, הגיה והתקין את החיבורים שהדפיס ובין היתר תרגם את ההגדה של פסח שנדפסה אצלו, ואף הוסיף עשרים ושנים מפיטוי ב"ספר הפזמונים" שהדפיס. סמל הדפוס שמופיע בספריו הוא צורת ידי כהנים עם השם "עראקי" או "עראקי כ"ץ". עראקי חדל מלהדפיס בשנת תר"ז בשל העדר שוק רחב מספיק לספריו. רוב הספרים שהדפיס עראקי נמצאים באוסף שלפנינו. מלאכת הדפוס העברי התחדשה לאחר מכן רק בשנת תרל"א, ע"י המדפיס יחזקאל בן סלימאן חנין, שהדפיס בסך הכל עשרה ספרים (בהם שני ספרים מאת שד"ר צפת רבי חיים יעקב הכהן פיינשטיין). באוסף שלפנינו ששה ספרים מדפוסו.

בשנת תרמ"א הקים רב בית הכנסת "מגן דוד" בכלכתא, רבי אליהו בן משה דווין הכהן, בית דפוס משלו בעיר. מאחר והיה כהן וראה עצמו כממשיך של המדפיס הראשון עראקי, התקין לעצמו סמל דומה לזה של עראקי, עם צורת ידי כהנים. בבית דפוסו הדפיס ששה ספרים. באוסף שלפנינו ארבעה ספרים מתוכם. בשנת תרמ"ח הקים רבי שלמה בן עבאד תווינא מבגדאד, את בית דפוסו בכלכתה. רבי שלמה תווינא היה תלמיד חכם מופלג, וכבר קודם הגיעו להודו, הדפיס ספרים בבגדאד. בבית דפוסו נדפסו ספרים רבים, ביניהם חיבורים רבים של רבי שלמה תווינא עצמו. בית דפוסו היה בית הדפוס הגדול האחרון בהודו, ופעילותו נפסקה בשנת תרס"ב בערך. לאחר מכן נדפסו בכלכתא רק חוברות שונות לעת מצוא. באוסף שלפנינו 27 ספרים מדפוס תווינא. במקביל לדפוסים הממוסדים, נעשו בכלכתה מספר הדפסות עממיות בדפוס-אבן (ליטוגרפיה). כבר בשנת תר"א, השנה שבה נוסד בכלכתא הדפוס העברי הראשון, הדפיס יצחק בן יעקב מבגדאד ספר שיר השירים עם תרגום יונתן ותרגום בערבית-יהודית בליטוגרפיה. כשנוסד דפוס עראקי לא נזקקו עוד לליטוגרפיה והדפסה ליטוגרפית שניה נעשתה רק בשנת תרל"א, ולאחר מכן במהלך השנים נעשו הדפסות נוספות. באוסף שלפנינו 11 פריטים שנדפסו בליטוגרפיה.

73 ספרים, חוברות וקונטרסים, 20 לוחות שנה (כרטיסי קרטון, חוברות, ולוחות קיר), 8 דפים בודדים (חלקם בדפוס ליטוגרפי) (אחד קרוע וחסר ברובו), 7 כרטיסים עם זמני תפילות. סה"כ 108 פריטים. גודל ומצב משתנים. בחלקם פגמים או חסרון דפים. בחלקם חתימות ורישומי בעלות. רשימה מפורטת תשלח לכל דורש.

מקור: אוסף משפחת ששון.

פתיחה: \$6000

הערכה: \$12,000-15,000

אוסף גדול ומגוון של ספרים, חוברות ופריטי דפוס שונים, שנדפסו בדפוסים כלכתה שבהודו במשך תקופה של כמאה שנה, מראשית הדפוס העברי בכלכתה בשנת תר"א (1840), ועד אמצע המאה ה-20.

אוסף נדיר בהיקפו, המכיל למעלה מ-100 פריטים, בהם ספרים, חוברות, דפים בודדים ולוחות שנה. באוסף מיוצגת ההיסטוריה של הדפוס העברי בכלכתה, החל מראשיתו בשנת תר"א, והוא כולל את מרבית הספרים הראשונים שנדפסו בעיר בשנים הראשונות להקמתו - שנות הארבעים של המאה ה-19 (לפנינו 22 מתוך 26 הספרים הראשונים שנדפסו בכלכתה ע"י ר' אלעזר עראקי. מס' 1, 3-7, 9-10, 12-17, 19-26 ברשימת יערי), וכמחצית מן הכותרים שנדפסו בכלל בכלכתה. חלק מן הפריטים נדפסו בדפוס רגיל וחלקם בדפוס-אבן (ליטוגרפיה).

מקורו של האוסף בספריית הנגיד והאספן הנודע ר' דוד ששון, והוא שימש כבסיס העיקרי לרישום הביבליוגרפי של דפוסים כלכתה, שהכין החוקר והביבליוגרף אברהם יערי בספרו 'הדפוס העברי בארצות המזרח' (חלק ב', ירושלים ת"ש, כלכתה). עם זאת, באוסף שלפנינו ישנם פריטים רבים שאינם מופיעים ברשימת יערי. האוסף מכיל למעלה ממאה פריטים: ספרים, חוברות, לוחות שנה, דפים בודדים וכרטיסים מודפסים. רשימה מפורטת תשלח לכל דורש.

פריטים לדוגמה: • ספר שיר השירים, עם תרגום יונתן בן עוזיאל ותרגום לערבית-יהודית. כלכתה, [תר"א 1840]. יערי, מס' 1. הספר הראשון שנדפס בליטוגרפיה בכלכתה. באותה שנה נדפס ספר שערי קדושה [בדפוס רגיל] ע"י המדפיס ר' אלעזר עראקי. לפי יערי, מסתבר כי ספר שיר השירים קדם להקמת דפוס עראקי. מאז לא נדפס בכלכתה ספר נוסף בליטוגרפיה עד שנת תרל"א. • מסכת אבות, עם תרגום בערבית-יהודית. כלכתה, [תר"ד 1844]. יערי, מס' 15. נדפס על נייר כחלחל. • ספר רזיאל המלאך. כלכתה, [תר"ה 1845]. יערי, מס' 17. נדפס על נייר כחלחל. • קונטרס אמרי שבת, "לבר... איסור הליכות מסלת הברזל בעגלות הקיטור בשבת (נקרא בלשון אנגלית ריל וויה Rail Way)...", מאת רבי חיים יעקב הכהן [פיינשטיין] "שד"ר מעה"ק צפת". כלכתה, [תרל"ד 1874]. יערי, מס' 29. • קוואנין בית הכנסת מגן דוד תכב"ץ [תקנות בית הכנסת מגן דוד בערבית-יהודית]. כלכתה, [תרנ"ד 1894]. יערי, מס' 82. • ספר האחלמה, פתרון חלומות. כלכתה, תרמ"ד [1844]. כתב-יד בדפוס ליטוגרפי. יערי, מס' 117. • דף בדפוס ליטוגרפי, עם הפיוט "מלך המפואר ברום הודו ואין צור בלעדו", מאת "בהכ"נ מגן דוד תכב"ץ ביום ראש חודש טבת תרפ"ד". נדפס לכבוד ר' אליהו משה דווין הכהן במלאת חמישים שנה לרבנותו בביהכ"נ מגן דוד בכלכתה. יערי, מס' 119. • דף בדפוס ליטוגרפי, בדיו מוזהב, עם הפיוט "אל רחום שמך, אל חנון שמך...". יערי, מס' 120. [כלכתה, ללא שנה]. • חוברת בדפוס ליטוגרפי, הפטרת תשעה באב, עם תרגום בערבית-יהודית, מאת "שלום יהושע עראקי הכהן ס"ט מלמד תינוקות כלכתה". [שנה לא ידועה]. יערי, מס' 123. • לוח ללימוד א"ב לילדים, עם הפסוקים שמע ישראל, ועוד. דפוס ליטוגרפי. [כלכתה, תר"ן]. יערי, מס' 124. • "תחל שנה וברכותיה", שני דפים מודפסים בדפוס ליטוגרפי, עם ה"סימנים" לליל ראש השנה. [כלכתה, ללא שנה]. יערי, מס' 132-133. • "תפלה נאה ומסוגלת" [לאמרה קודם ואחר הדלקת נרות שבת קודש וימים טובים]. [כלכתה, ללא שנה]. קונטרס בדפוס ליטוגרפי. יערי, מס' 134. • חוברות תפילה לאירועים שונים (לכבוד

Prayer booklets for various occasions (in honor of Queen Victoria, upon the coronation of King George, etc.). • Cards with the timetables for prayers in the synagogue. • Large-format wall calendars. • And more.

A Jew of Yemenite origin named R. Elazar Iraki HaCohen was the first to establish a Hebrew printing press in Calcutta. His printing press was founded in 1840 and continued until 1856. The books he printed are exceptionally elegant, even in comparison to Hebrew books printed in Europe, and even more so considering that they were printed in a small printing press in a remote setting. It seems that he himself cast the letters, and indeed the shape of his letters differs from European printings. As a Yemenite, he attempted to print books by Yemenite sages, including halachic books of the Maharitz which were first printed in R. Iraki's printing press, and the poems of Yemenite poets printed in Sefer HaPizmonim. R. Elazar Iraki was not only a craftsman; he was also a Torah scholar who edited, proofread and corrected the works which he printed. Among other works, he translated the Passover Haggadah which he printed and added 22 of his piyyutim to Sefer HaPizmonim. For his printing device which appears on his books, he designed priestly hands with the name Iraki or "Iraki Katz" (Cohen Tzedek). Iraki ceased printing in 1856, lacking sufficient demand for his books. Most of the books printed by Iraki are present in this collection.

The craft of Hebrew printing was renewed only in 1871 by the printer Yechezkel ben Saliman Chanin, who printed a total of 10 books (including two books by the Safed emissary Rabbi Chaim Ya'akov HaCohen Feinstein). This collection contains six of the books printed by Chanin.

In 1881, the rabbi of the Magen David synagogue in

Calcutta, R. Eliyahu son of Moshe Dweck HaKohen, established his own printing press. Since he was a Cohen and considered himself the progeny of the first printer Iraki, he designed a printer's device similar to the shape of the priestly hands designed by Iraki. He printed a total of six books. This collection contains four of his books.

In 1888, Rabbi Shlomo (Solomon) Tawina of Baghdad established his printing press in Calcutta. R. Shlomo Tawina was an outstanding Torah scholar and before he reached India, he printed books in Baghdad. He printed many books, among them many of his own works. His printing press was the last large press in India and its operations ceased in ca. 1902. Later, only various booklets were printed in Calcutta. This collection contains 27 books printed by Tawina.

Parallel to these established printings, several folk lithographs were printed in Calcutta. As early as 1840, the year of the establishment of the first Hebrew printing press, Isaac ben Jacob of Baghdad printed a lithograph of Shir HaShirim with Targum Yonatan and a Judeo-Arabic translation. After the Iraki printing press was founded, lithographs were unnecessary and were renewed only in 1871. Later, more lithographs were printed throughout the years. This collection contains 11 lithographs.

73 books, booklets and pamphlets, 20 calendars (cardboard cards, booklets and broadside calendars), 8 single leaves (some lithographs, one torn and mostly lacking), 7 cards with timetable for prayers. Total of 108 items. Size and condition varies. Some have damages or lacking leaves. A detailed list is available upon request.

Provenance: Sassoon family collection.

Opening price: \$6000

Estimate: \$12,000-15,000

123. Large Collection of Books, Booklets and Leaves Printed in Calcutta (India) - 19th and 20th Centuries - R. David Sassoon Collection

Large varied collection of books, booklets and various printed matter, printed in Calcutta, India, encompassing an entire century, from the first Hebrew printings in Calcutta in 1840, until the mid-20th century.

A rare wide-ranging collection composed of more than 100 items, including books, notebooks, single leaves and calendars. The collection presents the history of the Hebrew printing in Calcutta beginning in 1840. It contains most of the first books printed in the city during the 1840s (this collection contains 22 of the first 26 books printed in Calcutta by R. Elazar Iraki. No. 1, 3-7, 9-10, 12-17, 19-26 in the Ya'ari list) and about half of the books ever printed in Calcutta. Some are printed by lithography.

The source of this collection is in the library of the renowned collector Rabbi David Sassoon, which is the primary basis for the bibliography record of Calcutta printings, prepared by the researcher and bibliographer Avraham Ya'ari in his book Hebrew Printing in the East (Vol. 2, Jerusalem 1940, Calcutta). This collection also contains many items which do not appear in the Ya'ari list.

The collection contains over 100 items: books, booklets and pamphlets calendars, single leaves and printed cards. **A detailed list is available upon request.**

Items for example: • Shir HaShirim, with Targum Yonatan ben Uziel and Judeo-Arabic translation. Calcutta, [1840]. Ya'ari, no. 1. The first book in lithograph printing in Calcutta. That same year, Sha'arei Kedusha was printed [regular printing] by R. Elazar Iraki. According to Ya'ari, Shir HaShirim was printed before the Iraki printing press was established. Since that time, no other lithograph

book was printed in Calcutta until 1871. • Tractate Avot, with Judeo-Arabic translation. Calcutta, [1844]. Ya'ari, no. 15. Printed on bluish paper. • Raziel HaMalach. Calcutta, [1845]. Ya'ari, no. 17. Printed on bluish paper. • Imrei Shabbat, "to clarify the prohibition of riding the steam engines of the railway on Shabbat...", by R. Chaim Ya'akov HaCohen [Feinstein] "emissary of the city of Safed". Calcutta, [1874]. Ya'ari, no. 29. • Covenin Beit HaKnesset Magen David Tachbatz [regulation of the Magen David synagogue in Judeo-Arabic]. Calcutta, [1894]. Ya'ari, no. 82. • Sefer HaAchlama, interpretation of dreams. Calcutta, 1844. Lithographic printing of a manuscript. Ya'ari, no. 117. • Lithograph leaf, with the piyyut Melech HaMefo'ar B'Rom Hodo..., by "Beit HaKnesset Magen David Tachbatz on Rosh Chodesh Tevet 1924". Printed in honor of R. Eliyahu Moshe Dweck HaKohen on his fiftieth anniversary serving as rabbi of the Magen David synagogue in Calcutta. Ya'ari, no. 119. • Lithograph leaf, printed in golden ink, with the piyyut "E-l Rachum Shemecha...". Ya'ari, no. 120. [Calcutta, without note of year]. • Lithograph booklet, Haftarah of Tisha B'Av, with Judeo-Arabic translation, by "Shalom Yehoshua Iraki HaCohen teacher in Calcutta". [Year unknown]. Ya'ari, no. 123. • Chart for teaching the Hebrew Alphabet to children, with the verses of Shema Yisrael, etc. Lithograph. [Calcutta, 1890]. Ya'ari, no. 124. • "Tachel Shana U'Virchoteha" (The year and its blessing shall begin), two lithographs, with the simanim of Rosh Hashana eve. [Calcutta, without year]. Ya'ari, no. 132-133. • "Nice effective prayer to recite before and after kindling Shabbat and festival candles". [Calcutta, without year]. Lithograph. Ya'ari, no. 134. •

124. אוסף אגרות, מכתבים וכתבי שד"רים – מגנזי משפחת ששון – חתימות רבני ארץ ישראל, שנות הת"ר

אוסף גדול של 39 אגרות, מכתבים וכתבי שד"רים, מגנזי משפחת ששון. עם חתימות רבני ארץ ישראל בשנות הת"ר (מפנה המאות ה-19 וה-20).

האוסף כולל מכתבי ברכה ותודה, בקשות עזרה, מכתבי שד"רים הנוסעים לבומביי, ועוד. חלק מהדפים מעוצבים ומקושטים בכותרות נאות ובדיו צבעוני. חתימות רבניות מסולסלות של רבני ירושלים, חברון, צפת וטבריה.

בין הפריטים:

- מכתב אל ר' סלימאן דוד ששון, מאת ראשי קהילת חברון: רבי אליהו סלימאן מאני (חותמת), רבי בנימין ריבלין ורבי לוי יצחק סלונים. [ללא תאריך].
- מכתב אל ר' סלימאן דוד ששון, מאת ראשי הישוב החב"ד בחברון: רבי שניאור זלמן סלונים, רבי שמעון מנשה חייקין, רבי שלמה ליב אשכנזי [אליעזר] ורבי שמעון הויזמן. [ללא תאריך].
- שני מכתבים מרבני טבריה בעניין השד"ר רבי דוד אסודרי. אל הגביר ר' יוסף אליהו דוד עזרא ולגברת חנה כאתון עבדאללה דוד ששון מכלכותא. תר"ן. בין החתומים: רבי יוסף דוד אבואלעפייא, רבי יאודה רבוב, רבי יצחק אברהם בקריה, רבי ברוך טולידאנו, רבי מכלוף הכהן, רבי שלמה בן קיקי, רבי מנשה חמווי ורבי שלמה רחמים אבואלעפייא.

- עשרה מכתבי תנחומים מאת רבני ארץ ישראל, שנשלחו בחודש ניסן תרנ"ד למרת פרחא ששון, על פטירת בעלה, ר' סלימאן דוד ששון: מכתב רבני הספרדים בירושלים, בחתימות רבי יעקב שאול אלישר (הראשון לציון), רבי יוסף נסים בורלא, רבי שלמה משה סחין, רבי גבריאל שבתי ורבי יוסף רפאל עוזיאל; מכתב חכמי ישיבת המקובלים "בית אל" בירושלים, בחתימת רבי ששון בכ"ר משה פרסאדו וחכמים נוספים; מכתב רבני ישיבת "מזל צומח" בירושלים, בחתימות רבי יעקב שאול אלישר (הראשון לציון), רבי יוסף מיוחס, רבי יעקב מרדכי הלוי, רבי שלמה יאודה פאניז'ל, רבי מורנו יחיאל בר אדון, רבי שמואל מיוחס, רבי שלמה משה סחין ורבי יוסף רפאל עוזיאל; מכתב רבני "תלמוד תורה וישיבת תפארת ירושלים הכללית", בחתימות רבי אליהו אלעזר מזרחי, רבי חיים דוד סורנאגה ורבי שלמה משה סחין; מכתב רבי רחמים יוסף פראנקו ראב"ד חברון; מכתב רבני הספרדים בצפת, בחתימות רבי יוסף יאודה חכים, רבי משה ממאן, רבי יעקב חי עבו, רבי אברהם חי שאקי ורבי משה יעקב; מכתב רבני טבריה, בחתימות רבי יוסף דוד אבואלעפייא (החכם באשי), רבי יצחק

- איגרת שליחות של שד"ר ירושלים רבי שמואל מיוחס, אל מרת פרחא ששון, מאת רבני הספרדים בירושלים. תר"ס. חותמות: רבי יעקב שאול אלישר, רבי גבריאל שבתי, רבי יוסף נסים בורלא – ראב"ד הספרדים.
- מכתב לגביר ר' יוסף אליהו דוד עזרא, מאת הראשון לציון רבי יעקב שאול אלישר, המודה לו על "בזמן הקור והשלג הנורא". ירושלים, תרנ"א [1891].
- מכתב לר' יוסף אליהו דוד עזרא. מאת רבני "תלמוד תורה לעדת ספרדים" בירושלים. בחתימות רבי שלמה משה סחין, רבי יצחק הכהן, רבי אלעזר אליהו מזרחי ורבי חיים דוד סורנאגה. ירושלים, תרנ"ג 1893.
- ועוד מכתבים רבים.

רשימה מפורטת של המכתבים תשלח לכל דורש.

רוב המכתבים באוסף שלפנינו נדפסו בספר "פרקים בתולדות יהדות בבל", מאת אברהם בן יעקב, ירושלים תשמ"ט, מיעוטם בספר "נחלת אבות – אסופת גזנים משפחת ששון", ירושלים תשס"ז, ושלושה מהם לא נדפסו עדיין.

39 מכתבים. גודל ומצב משתנים (רובם במצב טוב).

מקור: אוסף משפחת ששון.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$6000-8000

124. Collection of Missives, Letters and Emissary's Letters - Sassoon Family Archives - Signatures of Eretz Israeli Rabbis, 19th and 20th Centuries

Large collection of 39 missives, letters and emissary's letters, from the Sassoon family archives. With signatures of Eretz Israeli rabbis from the 19th and 20th centuries.

The collection is composed of letters of good wishes and thanks, requests for assistance, letters for emissaries travelling to Bombay, etc. Some leaves are designed and adorned with charming titles and colorful ink. Curly signatures of rabbis from Jerusalem, Hebron, Safed and Tiberias.

Among the items:

- Letter to R. Solomon David Sassoon from the heads of the Hebron community.
- Letter to R. Solomon David Sassoon from the heads of the Chabad settlement in Hebron.
- Two letters from Tiberias rabbis regarding the emissary Rabbi David Asudri.
- Ten letters of consolation from Eretz Israeli rabbis sent in Nissan 1894 to Ms. Farha (Flora) Sassoon upon the death of her husband, R. Solomon David Sassoon.
- Three missives from Tiberias rabbis regarding the mission of R. Eliezer Mantzur Sighon in 1897.
- Letter from Baghdad rabbis, to Ms.

Farha (Flora) Sassoon. 1899. • Letter for the Jerusalem emissary R. Shmuel Meyuchas, to Ms. Farha Sassoon, by Sephardi Jerusalem rabbis. 1900. • Letter to R. Joseph Elias David Ezra, by the Rishon L'Zion R. Ya'akov Shaul Elyashar. • Letter to R. Joseph Elias David Ezra. From the rabbis of the Talmud Torah of the Sephardi community in Jerusalem. • Many more letters.

For further details please see Hebrew description.

A detailed list is available upon request.

Most of the letters in this collection were printed in the book Perakim B'Toldot Yahadut Bavel, by Avraham ben Ya'akov, Jerusalem 1989. A minority were printed in Nachlat Avot - collection of archives of the Sassoon family, Jerusalem 2007, and three have not yet been printed.

39 letters. Size and condition vary (most in good condition).

Provenance: Sassoon family collection.

Opening price: \$2000

Estimate: \$6000-8000

[illegible]

The collage consists of several historical documents, primarily letters and official records, written in Hebrew. The documents are arranged in a collage-like fashion, overlapping each other.

- Top Document (1657):** A letter from the Council of the Four Communities in Jerusalem (הוועד הרבני) to the Council of the Four Communities in Safed (הוועד הרבני בסעף). The letter is dated 1657 and discusses the appointment of a rabbi for the community in Safed. It features a large, ornate seal of the Council of the Four Communities in Jerusalem.
- Middle Document (1712):** A letter from the Council of the Four Communities in Jerusalem (הוועד הרבני) to the Council of the Four Communities in Safed (הוועד הרבני בסעף). The letter is dated 1712 and discusses the appointment of a rabbi for the community in Safed. It features a large, ornate seal of the Council of the Four Communities in Jerusalem.
- Bottom Document (1712):** A letter from the Council of the Four Communities in Jerusalem (הוועד הרבני) to the Council of the Four Communities in Safed (הוועד הרבני בסעף). The letter is dated 1712 and discusses the appointment of a rabbi for the community in Safed. It features a large, ornate seal of the Council of the Four Communities in Jerusalem.

The documents are written in Hebrew and feature various seals and stamps, including the official seal of the Council of the Four Communities in Jerusalem. The text is written in a clear, legible hand, and the documents are well-preserved.

125a

125. אוסף ענק של חוברות דפי תפילה ל"שלוש המלכות" ולאירועים שונים של הקהילה היהודית בלונדון - המאה ה-19 והמאה ה-20 - מאוסף ששון

ונתנה ירושלים עיר הקודש ביד אנשי צבאותינו", "עת כי גבר חיל בריטאניא על אויביהם בארץ הודו", "עת נכרתה ברית שלום", "סדר תפלה ותחנונים לתשועת אנשי צבאותינו", "עת אשר נכרתה ברית שלום בין העמים ושקטה הארץ מן המלחמה הגדולה", "תפלה לתודה עת כי באו העמים בברית שלום", ועוד.

4. תפילות לכבוד פתיחת בתי כנסת ואירועים שנערכו בהם, כגון: "שיר... [ל]יום מלאת מאתיים שנים ליסוד בית הלמוד לנערי עניי ישראל המכונה בשם שערי תקוה", "זמירות ושירות... ביום חנכת בית הכנסת כותל מערבי", "תהלות לשיר במקהלות בהוסד בית הכנסת 'האמפסטעד' בצפונית מערבית של לונדון הבירה", "סדר תפלה ליום אשר בו יושיבו את מורינו רבי יוסף צבי הערץ על כסא רבנות מלכות בריטאניא", ועוד.

כ-260 חוברות, קונטרסים ודפים בודדים. גודל ומצב משתנים. אוסף נדיר בכמותו והיקפו, המתפרס על פני תקופה של למעלה ממאה ושלושים שנה ומהווה תיעוד מרשים של ההיסטוריה והווי הקהילה היהודית בלונדון במהלך תקופה זו. חלק מן החוברות אינן בספריה הלאומית ולא נרשמו במפעל הביבליוגרפיה.

• לאוסף מצורפות מספר חוברות בודדות ממקומות נוספים 5] חוברות מירושלים, בומביי, אמסטרדם ודרום אפריקה, וארבע חוברות מאוסטרליה].

פתיחה: \$5000
הערכה: \$15,000-20,000

אוסף ענק של למעלה מ-250 חוברות, קונטרסים, דפי תפילה ושירותים מודפסים, לאירועים שונים בקהילה היהודית בלונדון. תפילות לכבוד אירועים במשפחת המלוכה האנגלית, אירועים בבתי כנסת ומוסדות יהודיים באנגליה, ועוד. לונדון, תר"ו-תשל"ט 1846-1979. עברית ואנגלית.

האוסף מחולק לארבעה חלקים:

1. תפילות שחוברו לאישים ואירועים שונים, כגון: "תודה וקול זמרה אחר עצירת חולי קאלערא", "תפלה לתודה... בכל בתי כנסיות האשכנזים... אחר עצירת דבר בבהמה ואחר הצלה מחולי-רע", "סדר למספד על הרב הגאון מו"ה נפתלי בן מו"ה נתן אדלר הכהן", "סדר למספד על פרנס הדור... השר נתן מאיר... ראטשילד", "תודה וקול זמרה... על אשר נתנה אגודת העמים את ממשלת ארץ הצבי לבריטניה בעד עם ישראל", "תפילה... לזכרון חמש מאות שנה ליום הולדת השר הגאון דון יצחק אברבנאל", ועוד.

2. תפילות לכבוד משפחת המלוכה ואירועים הקשורים בה, כגון: "תפלה ותחנונים... ביום קבורת השר האהוב עטרת הנסיכים פרינץ אלבערט", "תפילה 'עת כי פקד ה' הגבירה הנסיכה והמליטה זכר', 'ביום מלאת חמשים שנה לשבת המלכה ויקטוריא יר"ה על כסא מלכותה", "ביום השם נזר מלכות על ראש אדונו המלך גיאורג והמלכה מרים", "על שוב המלך והמלכה יר"ה לשלום ממסעיהם בארץ הודו", "בעד אדונו המלך יר"ה אשר חלה ויחזק", "להולדת בן לגברתנו המלכה יר"ה", ועוד.

3. תפילות לאירועים מדיניים ופוליטיים ו"לאנשי הצבא", כגון: "להצלחת חיל המלכה בארץ כוש", "עת כי גבר חיל בריטאניא

125. Huge Collection of Prayer Booklets and Leaves - Prayers for the Royal Family and for Various Occasions Related to the London Jewish Community - 19th and 20th Centuries - Sassoon Collection

Huge collection composed of more than 250 printed booklets, pamphlets, prayer leaves and songbooks for various occasions related to the London Jewish community. Prayers for of events which took place in the English royal family, events in the synagogues and Jewish institutes in England, and more. London, 1846-1979. Hebrew and English.

The collection is divided into four parts:

1. Prayers written for various people or occasions: "Form of Prayer and Thanksgiving for the Cessation of the Cholera", "A Prayer & Thanksgiving for Relief from the Plague Amongst Cattle, and for Protection against the Cholera", "Order of Service in Memory Of the Late... Dr. Hermann Adler", "Order of Service in Memory of... Rt. Hon. Lord Rothschild", "Praise and Thanksgiving to Almighty God for the Approval by the League of Nations to the British Mandate for Palestine as a national home for the Jewish people.", "Service Of Praise And Thanksgiving ...To Commemorate the 500th Anniversary, of the Birth of Don Isaac Abarbanel", and more.
2. Prayers for the royal family: Prayer for "The Princess Of Wales' Safe Delivery Of A Prince", "Prayer and Thanksgiving ... at the Jubilee of Her Gracious Majesty, Queen Victoria", "A Special Service on ... the Coronation of Their Majesties King George & Queen Mary", "Order of Service ... for the Safe Return From India of ... King George and Queen Mary", prayer "for the Recovery of His Majesty the King", and more.
3. Prayers for political occasions and for the armed forces: "A Prayer for Her Majesty's Forces In The Soudan", "Praise and Thanksgiving for the Taking of Jerusalem", "Thanksgiving for... Victories Obtained by the British Troops in India", "A Form of Thanksgiving & Prayer for the Signing of the Treaty of Peace", "Prayer and entreaties for the salvation of our armed forces", "Praise and Thanksgiving... for the Restoration of Peace", and more.
4. Prayers for openings of the synagogues and synagogue events: "Order of Service at the Consecration of the

125b

New West End Synagogue", "Order of Service at The Laying the Foundation Stone of the Hampstead Synagogue", "Order of Service ... at the Installation of the Very Rev. Dr. Joseph Herman Hertz", and more.

Approximately 260 booklets, pamphlets and single leaves. Size and condition vary.

A collection of such a large scope is scarce. It contains an impressive documentation of the history and life of the London Jewish community for over 130 years. Some booklets are not in the National Library of Israel and are not recorded in the Bibliography of the Hebrew Book.

- A number of single booklets from other places are enclosed with the collection: 5 booklets from Jerusalem, Bombay, Amsterdam and South Africa and four booklets from Australia.

Provenance: Sassoon family collection.

Opening price: \$5000

Estimate: \$15,000-20,000

126a

126. תצלומים משפחתיים גדולים – משפחת ששון

שבעה תצלומים גדולים של בני ובנות משפחת ששון, שזכתה לכינוי "הרוטשילדים של המזרח". משפחת ששון, שמוצאה בבגדאד, חלשה על המסחר בין האימפריה הבריטית להודו ולמזרח הרחוק. המשפחה התיישבה בהודו, ואחר-כך באנגליה ובארץ ישראל. שמה יצא למרחוק, בין היתר בזכות הונה המופלג, ששימש לפעילות פילנתרופית ענפה, ובזכות כמה מבניה, דוגמת האספן הידוע דוד סלימאן ששון, ואמו, הרבנית המלומדת פרחא (פלורה) ששון.

בין התצלומים שלפנינו נמצאים דיוקנאותיהם של כמה מן הידועים שבבני משפחת ששון. חלקם בפורמט גדול ובאיכות מעולה, וחלקם אף נתונים במסגרות מפוארות.

1. תצלום של עזיזה בת סיר עבדאללה-מאיר (אלברט) בן דוד ששון, אשת יחזקאל בן יהושע גבאי, אמה של פרחא (פלורה) ששון. נולדה בשנת 1839 ונפטרה בשנת 1897. 28x23 ס"מ בקירוב. נתון במסגרת זהובה מפוארת ובמסגרת נוספת.

2. תצלום של סלימאן דוד ששון (1841-1894) יחד עם אשתו פרחא (פלורה) ובתם, ליידה רחל (עזרא). חתום: P. Vuccino – סטודיו לצילום בעיר בומביי. 28x23 ס"מ בקירוב. נתון במסגרת זהובה מפוארת ובמסגרת נוספת.

3. תצלום גדול של פרחא (פלורה) ששון לבית גבאי, אשת סלימאן דוד ששון. נולדה בבומביי בשנת 1856 ונפטרה בלונדון בשנת 1936. חתום במונוגרמה ומתוארך, מאי 1900. 54.5x61 ס"מ. ללא מסגרת.

פגמים וקרעים בשוליים.

4. תצלום של רחל עזרא (בילדותה) – ליידה רחל בת סלימאן דוד ששון, אשת סיר דוד עזרא (נולדה בבומביי בשנת 1877, נפטרה באנגליה בשנת 1952). חתום: P. Vuccino & Co. – סטודיו לצילום בעיר בומביי. 28x23 ס"מ בקירוב. נתון במסגרת זהובה מפוארת ובמסגרת נוספת.

5. תצלום של ליידה רחל עזרא (ראה לעיל, מס' 4). חתימת צלם מכלכתה. 23x15 ס"מ בקירוב. נתון במסגרת.

6. הברונט פיליפ ששון (1888-1939) בילדותו, יחד עם אמו, אלין קרולין דה רוטשילד (1865-1909) אשת הברונט אדוארד ששון [בנו של עבדאללה (אלברט) דוד ששון]. 47x35 ס"מ בקירוב. נתון במסגרת.

7. תצלום של מזל טוב בת פרחא (פלורה) ששון אשת סלימאן דוד ששון, אחותו של דוד סלימאן ששון (נולדה בבומביי בשנת 1884, נפטרה בלונדון, צעירה בימים, בשנת 1921). מודבק לקרטון של סטודיו לצילום Lala Deen Dayal & Sons, בומביי. 28.5x23.5 ס"מ. נתון במסגרת.

מקור: אוסף משפחת ששון.

פתיחה: \$2500

הערכה: \$6000-8000

126c

126b

126. Large Family Photographs - Sassoon Family

Seven large photographs of members of the Sassoon family, known as "Rothschilds of the East". The Sassoon family, of Baghdadi descent, held a dominant position in trade between the British Empire and India and the Far East. The family settled in India, and later in England and in Eretz Israel, and gained international renown, in part due to the great wealth they accumulated, used for vast philanthropic activity; and thanks to family member such as the collector David Solomon Sassoon and his mother the scholar Farha (Flora) Sassoon.

Among the photographs are portraits of some of the most famous Sassoon family members. Some of the photographs are in large format and of exceptional quality, and part are framed in exquisite frames.

1. Photographs of Aziza Sassoon (1839-1897) - daughter of Sir Abdullah-Meir (Albert), son of David Sassoon; wife of Yehezkel (Ezekiel), son Yehushua Gubbay; mother of Farha (Flora) Sassoon. Approximately 28X23 cm. Framed in an elaborate gilded frame and an additional frame.

2. Photograph of Solomon David Sassoon (1841-1894) with his wife Farha (Flora) and their daughter, Lady Rachel (Ezra). Stamped: P. Vuccino - photo-studio in Bombay. Approx. 28X23 cm. Framed in an elaborate gilded frame and an additional frame.

3. Large photograph of Farha (Flora) Sassoon née Gubbay, wife of Solomon David Sassoon. Born in Bombay in 1856 and passed away in London in 1936.

Signed in monogram and dated, May 1900. 54.5X61 cm. No frame. Defects and tears at margins.

4. Photograph of Lady Rachel Ezra (from childhood), daughter of Solomon David Sassoon, wife of Sir David Ezra (born in Bombay in 1877 and passed away in England in 1952). Signed: P. Vuccino & Co. - photo-studio in Bombay. Approx. 28X23 cm. Elaborate gilded frame and an additional frame.

5. Photograph of Lady Rachel Ezra (see above, no. 4). Stamp of a photographer from Calcutta. Approx. 23X15 cm. Framed.

6. Photograph of Baronet Philip Sassoon (1888-1939) as a child with his mother, Aline Caroline de Rothschild (1865-1909) wife of Baronet Edward Sassoon [son of Abdullah (Albert) David Sassoon]. Approx. 47X35 cm. Framed.

7. Photograph of Mazal Tov - daughter of Farha (Flora) Sassoon, wife of Solomon David Sassoon, sister of David Solomon Sassoon (Born in Bombay in 1884, died in London, at a young age, in 1921). Mounted on cardboard of "Photo Studio Lala Deen Dayal & Sons" in Bombay. 28.5X23.5 cm. Framed.

Provenance: Sassoon family collection.

Opening price: \$2500

Estimate: \$6000-8000

127b

127a

127c

127d

127e

127. אוסף אגרות "שנה טובה" – משפחת ששון

אוסף הכולל כ-320 אגרות "שנה טובה". מו"לים, מקומות וזמני הדפסה שונים, [סוף המאה ה-19 עד שנות ה-50 של המאה ה-20]. אוסף עשיר של גלויות ואגרות "שנה טובה" בפורמטים שונים. גלויות רבות נשלחו אל בני ובנות משפחת ששון, וכוללות ברכות ואיחולים בכתב-יד.

ביניהן: מספר גלויות נדירות שנדפסו בירושלים בסוף המאה ה-19 ובראשית המאה ה-20, גלויות משולבות עם "פרסים" (Scraps) וגלויות נפתחות (Pop-Up), שלוש אגרות שנדפסו על דפי שקף, ועוד. חלק מהגלויות מופיעות במספר עותקים.

גודל ומצב משתנים.

מקור: אוסף משפחת ששון.

פתיחה: \$3000

הערכה: \$7000-10,000

127. Collection of "Shanah Tovah" Greeting Cards - Sassoon Family

Collection comprising approximately 320 "Shanah Tovah" greeting cards. Various publishers, locations and printing dates, [late 19th century through 1950s].

A comprehensive collection of "Shanah Tovah" cards and postcards in different formats. Many postcards were sent to the Sassoon family members, and bear greetings written by hand.

Among the cards: several rare postcards printed in Jerusalem in the late 19th century and early 20th century, postcards combined with scraps and pop-up cards, three greeting cards printed on a transparency, and more. Some of the postcards appear in several copies.

Size and condition vary.

Provenance: Sassoon family collection.

Opening price: \$3000

Estimate: \$7000-10,000

128a

128. אוסף תצלומים ומסמכים - הקהילה היהודית בסין - טיינג'ין וחרבין, שנות ה-20-30

אוסף גדול של תצלומים ומסמכים המתעדים את חיי הקהילה היהודית בסין; רובם מטיינג'ין ומחרבין, משנות ה-20-30. רוסית; מעט גרמנית, אנגלית, סינית ועברית. אוסף מעניין, הכולל תצלומים קבוצתיים, חלקם בפורמט גדול, של חברי ארגונים ומוסדות יהודיים שונים (מועדון התרבות "קונסט", בית הכנסת בטיינג'ין, תנועת "מכבי" ועוד) וכן מסמכים אישיים של יהודים תושבי סין.

בין היתר כולל האוסף:

1. תצלומים ומסמכים מטיינג'ין:

• 23 תצלומים, ובהם: שני תצלומים קבוצתיים מחגיגות פורים בעיר, 1920-1922; תצלום קבוצתי של נערים, תלמידי בית ספר בטיינג'ין, לאחר תחרות ספורט; תצלומים קבוצתיים של מורי ותלמידי בית הספר העברי בטיינג'ין, 1931-1939 (אחד התצלומים צולם על במת המועדון היהודי "קונסט", במהלך

הצגה לכבוד חג הפורים); תצלומים של חברי המועדון "קונסט" (תצלום קבוצתי משנת 1935, תצלום דיוקן של אחד מחברי הדירקטוריון של המועדון, תצלום קבוצתי של דירקטוריון המועדון משנת 1937 - עבודת פוטומונטאז' המשלבת תצלומי דיוקן ואיורים); תצלום קבוצתי מיום חנוכת בית הכנסת בטיינג'ין, 1938 (שני עותקים); תצלום קבוצתי מפתחת בית החולים היהודי בעיר; תצלום של "הועד לבנין בית הכנסת של הקהילה העברית דטינצ'ין" (Financial & Building Committees of T. H. A. Synagogue) [1940] (שני עותקים); ועוד.

• דף מודפס עם שרטוט מבנה בית הכנסת בטיינג'ין - חתום: J. J. "Levitin... Architect".

• חותם של הקהילה היהודית בטיינג'ין - מגן-דוד וסביבו הכיתוב "The Tientsin Hebrew Association".

• שתי כתובות מודפסות (הוצאת "ח. יקובסון מ. גולדברג ורשה") עם מילוי פרטים בכתב-יד, לחתונות אשר נערכו בטיינג'ין בשנים 1929-1930.

2. תצלומים ומסמכים מחרבין:

• תעודות ומסמכים אישיים של Wolf Dubinsky מחרבין. מסמכים מודפסים (עם תוספות וחתומות בכתב-יד) מטעם "הצלב האדום" הגרמני בסיביר, כתובים בגרמנית. 1920-1921; ומסמכים נוספים.

• לקט תצלומים ומסמכים אישיים של ליאופולד ברושטין (Leopold Bruschtein), מפקד חיל הפרשים בצבא הרוסי, סייס, מנהל ומדריך מועדון חובבי הרכיבה בעיר חרבין, אשר נחשב למומחה הבכיר ביותר בענף הרכיבה והטיפול בסוסים בחרבין ובמזרח הרחוק בכלל. בין הפריטים: תצלומים ממהלך רכיבה על סוס, ומסמכי אישור מן השנים 1945-1950 אשר שימשו אותו, כפי

הנראה, בנסיגותיו למצוא עבודה לאחר עלייתו לישראל; מספר מסמכים בסיניים.

• תצלום-דיוקן גדול של הרב אהרן משה קיסילוב (1866-1949), מחסידי ליובאוויטש ותלמידים של "הגדול ממינסק" רבי חיים סולובייצ'יק; הרב הראשי של חרבין וכל קהילות המזרח הרחוק.

• תצלום קבוצתי גדול בו נראה, בין היתר, הרב קיסילוב.

• ארבע תעודות אשר הוענקו למשתתף בתחרויות ספורט שונות בעיר חרבין, 1924-1927. שלוש מהן מטעם תנועת "מכבי". תעודות מודפסות נאות, בפורמט גדול, עם מילוי פרטים בכתב-יד (רוסית).

• כחמישים תגי בד רקומים של "מכבי".

3. מסמכים ותצלומים נוספים מסין:

• תצלומים משנגחאי (תצלומים קבוצתיים של ועד בית החולים היהודי בעיר, רופאים ואחיות בבית החולים, ארגון "בני ברית", ועוד). • אישור שהיה מטעם עיריית טיינג'ין. • שני תצלומים קבוצתיים גדולים - תלמידים וחברי ועד "תלמוד תורה" על-שם

ל. ש. סקידלסקי. • שני פספורטים רוסיים, עם ויזות לסין. • פנקס לרישום נישואין של זוגות יהודיים בעיר טיינג'ין, עם רישומים בכתב-יד (ברוסית) מהשנים 1922-1938, ופנקס לרישום אנשים אשר התגיירו, עם רישומים מהשנים 1935-1951. • ועוד.

סה"כ כ-200 פריטים, מהם כ-85 תצלומים. גודל ומצב משתנים. מצב ביוני עד טוב. בחלק מהפריטים קרעים (לעתים קרעים גסים), פגעי רטיבות ופגמים אחרים.

פתיחה: \$3000

הערכה: \$4000-6000

128. Collection of Photographs and Documents - Jewish Congregation in China - Tianjin and Harbin, 1920s-1930s

Extensive collection of photographs and documents which record the life of the Jewish congregation in China; most of them are from Tianjin and Harbin, from the 1920s-30s. Russian; some German, English, Chinese and Hebrew.

Interesting collection which includes group photographs, some in large format, of members of various Jewish organizations and institutes (Culture club "Kunst", synagogue in Tianjin, "Maccabi" movement and more) as well as personal documents of Jews, residents of China.

1. Photographs and documents from Tianjin:

- 23 photographs, among them: two group photographs - Purim festivities in the city, 1920-1922; Group photograph of young boys, pupils in a Tianjin school, after a sports competition; Group photographs of teachers and pupils in the Jewish school in Tianjin, 1931-1939 (one photograph was taken on the stage of the Jewish club "Kunst", during a play for Purim); photographs of "Kunst" club members (group photograph from 1935, portrait photograph of one of the board's members, group photograph of the club board members from 1937 - a photo montage incorporating portraits and illustrations); a group photograph from the day of the Tianjin Synagogue inauguration, 1938 (two copies); a group photograph depicting the opening of a Jewish hospital in the city; photographs of "Financial & Building Committees of T.H.A. Synagogue" [1940], (two copies), and more.
- Printed leaf with drawing of the synagogue in Tianjin - signed: J.J. Levitin Architect".
- Seal of the Tianjin Jewish congregation - Star of David surrounded by the inscription "The Tientsin Hebrew Association".
- Two printed Ketubot (published by "H. Jacobson M. Goldberg Warsaw") with details filled out by hand, for wedding ceremonies held in Tianjin in 1929-1930.

2. Photographs and Documents from Harbin:

- Certificates and personal documents of Wolf Dubinsky from Harbin. Printed documents (with additions and signatures by hand) on behalf of the German "Red Cross" in Siberia, written in German. 1920-1921; and other documents.
- Collection of photographs and personal documents of Leopold Brunschtein, commander of the cavalry in the Russian Army, a groom, director and guide in the Harbin riding club, considered the most senior expert in the field of riding and taking care of horses in Harbin and in the Far East in general. Among the items: photographs on horseback, certificate of authorization from the years 1945-1950 which served him, most possibly, in his attempts to find work after his immigration to Israel; several documents in Chinese.
- Large portrait-photograph of Rabbi Aharon Moshe Kisilov (1866-1949), a Lyubavitch Hassid and disciple of the "Gadol of Minsk" and Rabbi Chaim Soloveitchik; chief rabbi of Harbin and Jewish congregations in the Far East.
- Large group photograph portraying, among others, Rabbi Kisilov.
- Four certificates granted to a competitor in various sports competitions in Harbin, 1924-1927. Three of them are from "Maccabi" movement. Fine printed certificates, in large format, with details filled out in handwriting (Russian).
- Fifty embroidered cloth-badges of "Maccabi".

3. Additional Documents and Photographs from China:

- Photographs from Shanghai (group photographs of the Jewish Hospital in the city. Doctors and nurses in the hospital, "Bnei Brit" organization, and more).
- Certificate of Residence on behalf of Tianjin municipality.
- Two large group photographs - students and committee members of Skidelsky "Talmud Torah".
- Notebook for registering marriage of Jewish couples in Tianjin, with handwritten inscriptions (Russian) from the years 1922-1938, and a notebook for registration of people who converted, with records from the years 1935-1951.
- and more.

Lot of approx. 200 items, including about 85 photographs. Size and condition vary. Condition fair to good. Tears to some of the items (some tears are rough), dampstains and other damages.

Opening price: \$3000

Estimate: \$4000-6000

128b

129

129. מכתב אל נפוליאון בונפרטה, עם חתימתו של נפוליאון - יפו או מצרים, סוף המאה ה-18

מכתב ממוען אל נפוליאון בונפרטה (נפוליאון הראשון), עם חתימת ידו. [יפו או מצרים, סוף המאה ה-18 (כנראה, אוגוסט 1799)]. ערבית וצרפתית.

ממוען אל "Au Général en Chef Bonaparte", מאת Jacob Petro. חתום בידי נפוליאון: "Bonaparte".

מימין מופיע נוסח המכתב בערבית, ומשמאל - בצרפתית. במכתב שוטח ג'אקוב פטרו את סיפורו האיש: הוא יליד ירושלים, אשר נשדד ביפו ונותר חסר כל. לטענתו, זכה ליחס פוגעני מהרשויות הצרפתיות ביפו, שסרבו לשלם לו בעד כמות גדולה של אורז שנשדדה ממנו, ומפציר בנפוליאון בתחוננים, שיסייע לו, על מנת שיוכל לשלם לספקיו.

כפי הנראה, המכתב נשלח אל נפוליאון בתקופת שהותו בארץ ישראל או במצרים.

[1] דף, 33 ס"מ. מצב טוב. סימני קיפול. מספר קרעים בשוליים. כתמים.

פתיחה: \$4000
הערכה: \$5000-8000

129. Letter to Napoleon Bonaparte, with his Signature - Jaffa or Egypt, Late 18th Century

A letter addressed to Napoleon Bonaparte (Napoleon I) with his signature. [Jaffa or Egypt, late 18th century (probably, August 1799)]. Arabic and French.

Addressed to: "Au Général en Chef Bonaparte", from Jacob Petro. Signed by Napoleon: "Bonaparte".

On the right side of the leaf appears the text in Arabic, and on the left side - in French.

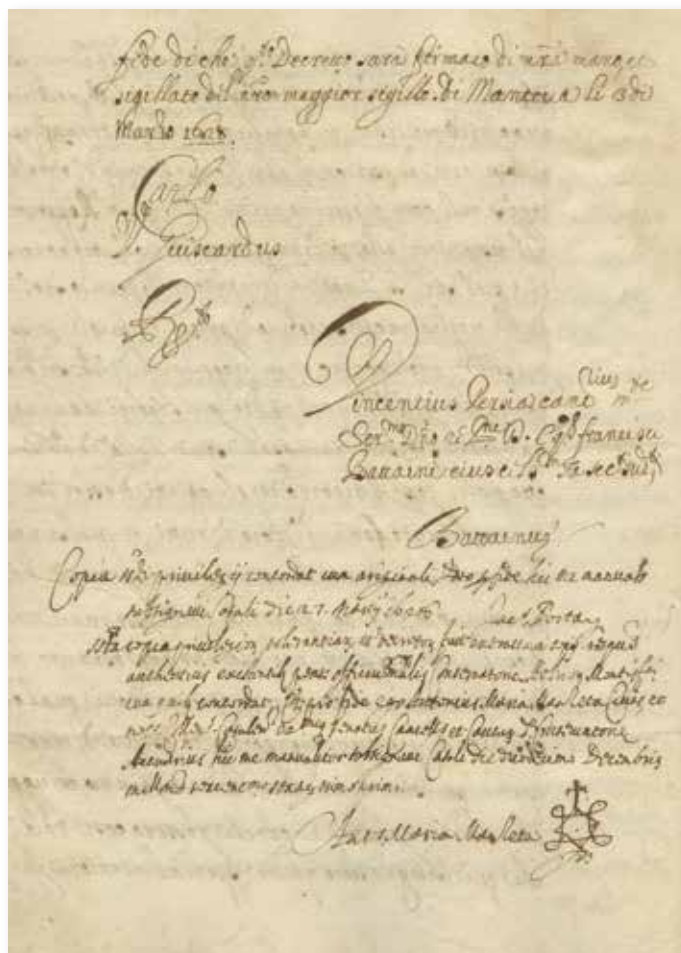
In the letter, Jacob Petro presents his personal story: he was born in Jerusalem, was robbed in Jaffa and was totally impoverished. He claims that he was abused by the French authorities in Jaffa who refused to pay him

for a large quantity of rice which was robbed, and he pleads with Napoleon to assist him, so that he could pay his suppliers.

It is possible that the letter was sent to Napoleon during his campaign in Eretz Israel or in Egypt.

[1] leaf, 33 cm. Good condition. Folding marks. Some tears at margins. Stains.

Opening price: \$4000
Estimate: \$5000-8000

130a

130. אחד עשר "כתבי קיום" של יהודי מנטובה – כתבי יד – איטליה, המאה ה-17

ושימשו מודל לביסוס מעמדם של מיעוטים. יהודי מנטובה הורשו בתחילה לעסוק בבנקאות והלוואות בלבד, וקיומם עוגן בחחה כלכלי עם השלטונות. עם צמיחתה של הקהילה, הצטרפו אליה גם בעלי מקצועות יהודיים שונים, והחחה שבין היהודים והדוכסות שונה בהדרגה עד שלבסוף הפך לכתב קיום מלא. חרף התמורות הרבות שפקדו את העיר, הרעת היחס הכללי כלפי היהודים והצרכים הפוליטיים המשתנים, כיבדו השליטים את כתבי הקיום וחידשו אותם עם כניסתו לתפקיד של כל מושל.

[185] עמ' בסה"כ. דפים בגודל משתנה, מרביתם בגודל 31 ס"מ בקירוב. מצב בינוני. כתמים, קמטים וקרעים בשולי הדפים. נקבים בחלק קטן מהדפים, עם נזקים קלים או ללא נזק לטקסט. בסופם של חלק מהקונטרסים מודבקות תוויות נייר (חלקן חסרות או קרועות).

למידע נוסף, ראה: תולדות היהודים בדוכסות מנטובה, שלמה סימונסון. הוצאת אוניברסיטת תל-אביב ומכון בן-צבי, ירושלים, תשכ"ג, כך ראשון, עמ' 110-72.

פתיחה: \$4000

הערכה: \$5000-8000

אחד עשר "כתבי קיום" (כתבי זכויות) שהוענקו ליהודי מנטובה לאורך המאה ה-17 וראשית המאה ה-18. מנטובה, 1603-1713. איטלקית ומעט עברית.

אחד עשר קונטרסים כתובים בכתב יד; כתבי קיום שהוענקו ליהודי מנטובה מידי שליטיה ודוכסיה. הקונטרסים חתומים וחלקם אף מלווים בהערות וביאורים בכתב יד, בעברית, שתרשמו סמוך לזמן פרסומם, כנראה בידי אחד מיהודי מנטובה.

הקונטרסים שלפנינו כוללים כתבי זכויות שהוענקו במשך למעלה ממאה שנים ליהודי קהילת מנטובה, מן העתיקות והמשגשגות שבקהילות היהודיות באירופה. בין היתר, נידונים בהם מקצועות היהודים, מגוריהם, הסדרת מחלוקות בין יהודים ללא יהודים, סמכויות משפט, בתי כנסת, נשיאת כלי נשק, ונושאים נוספים, השופכים אור על חיי היהודים ויחסם עם המושלים.

כפי הנראה, הוענקו כתבי הקיום מידי כל שליטי מנטובה שבתקופה הנידונה: שבעה דוכסים לבית גונזגה (Gonzaga), הדוכסית מאריה גונזגה (Maria Gonzaga, 1609-1660) ושליטה הראשון של מנטובה מטעם האימפריה ההאבסבורגית – ויטוריו אמדאו השני (Victor Amadeus II, 1666-1732).

"כתבי-קיום" [Privilegia] נפוצו בשלהי ימי הביניים בערי אירופה,

130. Eleven Privileges for Jews of Mantua - Manuscripts - Italy, 17th Century

Eleven privileges (documents regulating the legal status of Jews) granted to Jews of Mantua through the 17th century and early 18th century. Mantua, 1603-1713. Italian and some Hebrew.

Eleven handwritten pamphlets; privileges granted to Jews by the rulers and dukes of Mantua. The pamphlets are signed and some are even accompanied by handwritten comments and commentaries in Hebrew, written not long before their publication, most probably by one of Mantua's Jews.

The pamphlets include privileges granted to the Jews of Mantua in the course of more than one hundred years. Among other subjects, mentioned are professions of Jews, housing, settling disputes between Jews and non-Jews, juristic authorities, synagogues, carrying weapons and other subjects which shed light on the life of Jews in Mantua and their relationships with the rulers.

It is possible that these privileges were granted by all of Mantua's rulers during the mentioned period: seven dukes from the House of Gonzaga, Duchess Maria Gonzaga (1609 -1660) and the first ruler of Mantua of the Hapsburg Empire - Victor Amadeus II (1666-1732).

Privileges were common in the late Middle Ages in Europe, and served as a model for regulating the status of minorities. The Jews of Mantua were permitted at first to be involved in banking and money lending only, and their existence was anchored in an economic contract with the authorities. When the congregation grew, other Jewish professionals joined, and the contract between the Jews and the Duchy of Mantua was changed gradually. In spite of the many changes that occurred in the town, the worsening of the general attitude towards Jews and the changing political needs, the rulers respected the privileges and renewed them.

Total of [185] pp. Leaves in various sizes, most of them approximately 31 cm. Fair condition. Stains, creases and tears to margins of leaves. Perforations to a small number of leaves, with minimal damages or no damages to text. Paper labels are glued at the end of some of the pamphlets (some labels are incomplete or torn).

For additional information see: "History of Jews in the Duchy of Mantua" (Hebrew), Shlomo Simonsohn. Published by Tel-Aviv University and Ben Zvi Institute, Jerusalem, 1963, first volume, pp. 72-110.

Opening price: \$4000

Estimate: \$5000-8000

130b

130c

131a

131. ארבעה אלבומי תצלומים מונומנטאליים ממסע בארץ ישראל ובסביבותיה בשנת 1894

וכריכתו ירוקה. בעמוד הראשון באלבום נכתב "The start" והוא כולל תצלומים של גיברלטר, פורט סעיד, תעלת סואץ, עמק הנילוס וקהיר, בתי מלון במצרים, פירמידות, הספינקס, מסגדים, רכיבה על גמלים אל מדבר סהרה, מוזיאון גיזה ומוצגים מתוכו (ספינקסים, מומיות ועוד), תבאי, מדינת האבן, ועוד. **מודבקים בדפיו 77 תצלומים גדולים, 73 תצלומים קטנים ומצורפים אליו עוד ארבעה תצלומים.**

האלבום השני כותרתו Southern Palestine [פלשתינה הדרומית] וכריכתו אדומה. הוא כולל תצלומים של השוק ביפו, מבט מבית Simon the Tanner על יפו, מראה העיר ירושלים מהר הצופים, הר הבית (כפת הזהב בשיפוצים), אבן השתיה, "בריכות הצאן" ("בריכות בית חסדא"), מצודת אנטוניה, שער שכם, גבעת הגולגולתא, כנסיית הקבר, שער יפו, הדרך לבית לחם, מגדל דוד, הכנסייה הארמנית, הכניסה לחדר "הסעודה האחרונה", קשת רובינזון, הכותל המערבי, גיא בן הינום, בריכת השילוח, הר הזיתים, עמק יהושפט, הרי מואב וים המלח (מבט מהר הזיתים), קבר רחל, בית לחם, כנסיית המולד, בית לחם, בריכות שלמה, חברון, אשל אברהם, אתר "השומרוני הטוב", עמק הירדן ויריחו, מנזר מאר אליאס, ים המלח, נהר הירדן, שילה, הר עיבל, שכם, סבסטיה, עמק דותן, הר הכרמל, דרוזים בארוחת ערב, מבצר עתלית, ועוד. **מודבקים בדפיו 54 תצלומים גדולים, 46 תצלומים קטנים ומצורפים אליו עוד שמונה-עשר תצלומים.**

האלבום השלישי כותרתו Northern Palestine [פלשתינה הצפונית] וכריכתו אף היא אדומה. הוא מהווה המשכו של האלבום השני וכולל תצלומים של הכרמל, חיפה, עתלית, נצרת, הגליל, כנסיית בן האלמנה בניין (Nein), טבריה, מגדל, כפר נחום, חאן ג'וב יוסף, מקורות הירדן ועינות דן, מבצר נמרוד, מקדש האל פן בבניאס, כפר חאצביא (דרום לבנון), הר חרמון; אתרים בדמשק;

ארבעה אלבומי תצלומים מונומנטאליים ממסע שנערך במצרים, ארץ ישראל, סוריה, לבנון, יוון, טורקיה, שווייץ וגרמניה, בשנת 1894. בדפי האלבומים שלפנינו הודבקו 479 תצלומים, המתעדים את המסע בסדר כרונולוגי. במרבית הדפים הוסיפו בעלי האלבום כותרות גדולות ומקושטות, ציטוטים מן המקרא ומן הברית החדשה (ההולמים את האתרים המצולמים), ציטוטים של שירים וכן איורים נאים, גדולים וצבעוניים (בצבעי מים), המפארים את הדפים ועל פי רוב גם מהווים המשך ישיר לנושאים המצולמים: דמויות אוריינטליות, פרחים, ציפורים, נופים ועוד.

כמחצית מהתצלומים באלבומים (235) הנם תצלומים קטנים ו"פרטיים" שצולמו על ידי בעלי האלבומים וכמחציתם (244) הנם תצלומים גדולים, על פי רוב של צלמים ידועים ומוכרים, דוגמת הצלם הטורקי פסקל סֶבָה (J.P. Sébah, 1838-1890), הצלם הצרפתי פליקס בונפיס (Félix Bonfils, 1831-1885), הצלמים היווניים האחים אדלפי וקונסטנטין זנגקי (Zangaki), היו פעילים בשנות ה-70-90 של המאה ה-19 והצלם הצרפתי רוֹבֶּלִין (פעל משנת 1860, בעל סטודיו באיזמיר; בהמשך חתום "Rubellin et fils" - "רובלין ובנו"); מרבית התצלומים הללו חתומים ומתוארים בלוח.

האלבומים בהם מסודרים התצלומים הנם בעלי מימדים גדולים במיוחד (גובהו של כל אלבום 31 ס"מ ורוחבו של כל אלבום 45 ס"מ, עובי כל אלבום בין 6 ל-10 ס"מ) והם מדמים בצורתם כריכות ספרים: בעלי שדרות עור רחבות, פינות עור והטבעות מוזהבות. בכל אלבום דפי קרטון עבים, שחיתוכם בשוליים צבוע זהב. כנראה, ארבעת האלבומים נוצרו במיוחד לכבוד בעליהם, בידי כורך מליברפול. על כל כרך הוטבעו באותיות מוזהבות כותרתו (הארצות או האזורים בהם נערך הטיול; ראה להלן), השנה "1894" וראשי התיבות "RMI". **האלבום הראשון** כותרתו Egypt and the Nile [מצרים והנילוס]

131b

רני מקאינס נולד בהמפסטד, אנגליה, בשנת 1870. אביו, Miles, היה בעל-קרקעות, מנהל מסילות רכבת ופוליטיקאי במפלגה הליברלית. בשנת 1896 הוסמך מקאינס לכהונה כבישוף מטעם הכנסייה האנגליקנית ולאחר תקופה של כארבע שנים ככומר בכנסיית St. Matthew's בבייזוטר, לונדון, עברו עליו מרבית שנותיו כבישוף במזרח התיכון: בקהיר, במצרים ובצפון סודן. במשך 18 שנים - החל משנת 1914 ועד מותו בשנת 1931 - כיהן מקאינס כבישוף של העיר ירושלים, בכמה כנסיות שונות, ביניהן גם בקתדרלת סנט ג'ורג' (הנזכרת לעיל בכרטיס הביקור של גברת מקאינס). ב-26 במרס 1921 תיעדו צלמי ה"אמריקן קולוני" את מקאינס יחד עם ווינסטון צ'רצ'יל, בטקס אזכרה בבית הקברות הצבאי אשר על הר הצופים. על אודות רעייתו, ז'נט, לא ידועים לנו כל פרטים, מלבד זאת שנולדה בנרבי בשם Janet Waldergrave Carr ושהשניים נישאו בשנת 1896. אחד מבניהם, קמפבל (Campbell) מקאינס, הלך בדרכו של אביו ושימש עשרות שנים במזרח התיכון, כסגן-בישוף של פלשתינה, סוריה ועבר הירדן המזרחי ואחר-כך כארכיבישוף של ירושלים.

סה"כ 479 תצלומים. גודל התצלומים המוגדרים כ"גדולים" 21x28 ס"מ בממוצע (משתנה); גודל התצלומים המוגדרים כ"קטנים" 7.5x10 ס"מ. ארבעה אלבומים 45x31 ס"מ. מצב כללי טוב. מפאת משקלם הרב, בדרך כלל ניתקו דפי האלבום מן הכריכה והם נפרדים. בדפים ספורים קיימים קרעים קלים או שברים בפינות ובשוליים, בדרך כלל ללא פגיעה בתצלומים.

פתיחה: \$20,000
הערכה: \$20,000-30,000

המסגד הגדול, נהר הברדה (אבנה), שערים וחומות עתיקים בעיר; עולי רגל בדרכם למכה ("חאג"), קונסול בריטי (Sir Harry Eyres?), בעלבפ (מקדש יופיטר, מקדש בכחוס, מקדש ונוס), נסיעה בכרכרה לבירות, עתיקות, העיר צידון, צרפתה ("אשר לצידון"), צור, קבר חירם, העיר צפת, ד"ר אנדרסון (ממקימי בית החולים המיסיונרי, בית בוסל), מבצר הבופור, תצלום קבוצתי של מיסיונרים אמריקנים (תצלום קבוצתי; מצורף דף עם רשימת המצולמים), העיר בירות, ועוד. **מודבקים בדפיו 44 תצלומים גדולים, 61 תצלומים קטנים ומצורפים אליו עוד חמישה תצלומים.**

האלבום הרביעי כותרתו Ephesus, Greece, Constantinople and Switzerland (אֶפֶסוס, יוון, קונסטנטינופול ושווייץ) וכריכתו כחולה. הוא כולל תצלומים של אפסוס, אקרופוליס, מקדש יופיטר, מקדש הפרתנון, מקדש אתנה ניקה ומקדשים נוספים, תיאטרון עתיק, תבליטי אבן, פסלי שיש, אלאוסיס, אקר-קורינתוס, תיאטרון אפידורוס, הריסות רעידת האדמה ליד אתונה; אתרים באיסטנבול: גשר גלטיאה, כנסיית איה סופיה, מסגד סולטן אחמד, אובליסק תחומת מס השלישי; מיצרי הבוספורוס, כניסה לים השחור, בולגריה, נהר הדנובה בבלגרד, נהר הריין בבזל, שלנגנבד (גרמניה), וייסבאדן, הומבורג, אפנצל (שווייץ), תצלום דיוקן של ד"ר רפאל פמפלי (Pumpelly, 1837-1923, גיאולוג וחוקר אמריקני), לוצרן, אינטראלקן, גרינדלוולד, ברנו, ועוד. **מודבקים בדפיו 69 תצלומים גדולים ו-46 תצלומים קטנים. בסופו תשעה דפים ריקים.**

אף על פי ששמות בעלי האלבומים אינם נזכרים במפורש, נראה כי האלבומים היו שייכים לנני ז'נט מקאינס (Rennie & Janet Macinnes) [זאת על-פי ראשי התיבות RMI המוטבעים על הכריכות, ראשי התיבות RMI ו-JMI הנזכרים ליד תצלום של הזוג בסוף האלבום הראשון ועל-פי כרטיס הביקור המצורף, עליו נדפס הכיתוב "Mrs. R. Mac Innes, M.B. / St. George's Close, Jerusalem"].

131c

Hasbaya (South Lebanon), Mount Hermon, sites in Damascus: The Great Mosque, the Barada River, ancient gates and walls of the city, pilgrims to Mecca, the British Consul (Sir Harry Eyres?), Baalbek (Temple of Jupiter, Temple of Bacchus, Temple of Venus), travel by carriage to Beirut, ruins, Sidon, Tyre, Hiram's tomb, Safed, Dr. Anderson (founder of the Missionary Hospital, Beit Bussel), Beaufort Castle, group photograph of American missionaries (a leaf with a list of the people in the photograph is enclosed), Beirut, and more. **44 large photographs and 61 small photographs are mounted on the album leaves. Five photographs are enclosed.**

The fourth album is titled Ephesus, Greece, Constantinople and Switzerland and its binding is blue. It is composed of photographs of Ephesus, Acropolis, Temple of Jupiter, the Parthenon, Temple of Athena Nike and other temples, an ancient theater, stone reliefs, marble statues, Eleusis, Akrokorinthos, Epidaurus Theater, ruins of an earthquake near Athens, sites in Istanbul: Galata Bridge, Hagia Sophia, Sultan Ahmed Mosque, Obelisk of Thutmosis III; The Bosphorus Straits, the entrance to the Black Sea, Bulgaria, the Danube River in Belgrade, the Rhine River in Basel, Schlangenbad, Germany, Wiesbaden, Homburg, Appenzell, Switzerland, a photograph of Dr. Raphael Pumpelly (1837-1923, American geologist and researcher), Lucerne, Interlaken, Grindelwald, Bern, and more. **69 large photographs and 46 small photographs are mounted on the album leaves. At the end are nine blank leaves.**

Although the names of the albums' owners are not explicitly mentioned, apparently the albums belonged to Rennie & Janet MacInnes [as evident from the initials RMI and JMI that are embossed on the album bindings,

and that appear next to the photograph of the couple at the end of the first album, and from the enclosed calling card with the following printed inscription: "Mrs. R. Mac Innes, M.B. / St. George's Close, Jerusalem"]. Rennie MacInnes was born in Hampstead, England in 1870. His father, Miles, was a landowner, manager of railroads and a liberal party politician. In 1896, MacInnes was ordained as Bishop, and after four years of serving as a minister in the St. Matthew's Church in Bayswater, London, he spent most of his years as Bishop in the Middle East, Cairo Egypt and North Sudan. During 18 years, beginning in 1914 until his death in 1931, MacInnes served as bishop of Jerusalem, in several churches, including the St. George Cathedral (mentioned in Mrs. MacInnes's calling card). On March 26, 1921, the American Colony photographers documented MacInnes together with Winston Churchill at a memorial ceremony held in the military cemetery on Mount Scopus. No details are known of his wife, Janet, except that she was born Janet Waldergrave Carr and that they were married in 1896. One of their sons, Campbell MacInnes, followed his father's footsteps and served for decades as Deputy Bishop of Palestine, Syria and in Transjordan and afterward, as Archbishop of Jerusalem.

Total of 479 photographs. The photographs called "large" are an average 21X28 cm. (varying); the photographs called "small" are 10X7.5 cm. Four albums: 31X45 cm. Good overall condition. Because of their heavy weight, most of the album leaves are detached from the binding and are loose. Several leaves have minor tears or breaks to corners and margins, generally with no damage to photographs.

Opening price: \$20,000

Estimate: \$20,000-30,000

131d

131. Four Monumental Photograph Albums - Travels in Eretz Israel and its Surroundings in 1894

Four monumental photograph albums - travels through Egypt, Eretz Israel, Syria, Lebanon, Greece, Turkey, Switzerland and Germany in 1894.

Pasted on the albums leaves are 479 photographs, documenting the journey in chronological order. The owner of the album added large decorated titles to most of the leaves, as well as quotes from the Scriptures and the New Testament (relevant to the photographed sites), quotes of poems and handsome large colorful (watercolor) illustrations. Usually, the illustrations are a direct continuation of the subjects in the photographs: Oriental characters, flowers, birds, landscapes, etc.

Approximately half the photographs in the album (235) are small "private" photographs, photographed by the owners of the albums and the others (244) are large photographs, mostly taken by well-known photographers such as the Turkish photographer J. P. Sébah (1838-1890), the French photographer Félix Bonfils (1831-1885), the Greek photographers Adelphi and Constantine Zangaki, (who were active in the 1870s-1890s) and the French photographer Rubellin (active since 1860, owner of a studio in Istanbul; later signed "Rubellin et fils" Rubellin and his son); most of these photographs are signed and captioned in the negative.

The albums in which the photographs are arranged are particularly large (height: 31 cm. width: 45 cm. thickness: 6-10 cm.) and are bound to look like books: wide leather bindings, leather corners and gilt impressions. Thick cardboard leaves, gilt-edges. Apparently, the four albums were created especially for their owner by a binder from Liverpool. The title (the country or area of travel; see below), the year 1894 and the initials RMI are embossed in gilt letters on the front cover of each album.

The first album is titled Egypt and the Nile and its binding is green. Written on the first page of the album is "The Start", and it is composed of photographs of

Gibraltar, Port Said, the Suez Canal, the Nile valley and Cairo, hotels in Egypt, pyramids, the Sphinx, mosques, camel-riding in the Sahara Desert, the Giza Museum and some of its exhibits (Sphinxes, mummies etc.), Thebes, Medinet Habu (the Mortuary Temple of Ramesses III), and more. **77 large photographs and 73 small photographs are mounted on the album leaves. Four photographs are enclosed.**

The second album is titled Southern Palestine and its binding is red. It includes photographs of the market in Jaffa, a view from the house of Simon the Tanner of Jaffa, a view of Jerusalem from Mount Scopus, the Temple Mount (the Dome of the Rock is in the process of renovations), the Even HaShetiya (Foundation Stone), the Pool of Bethesda, Antonia Fortress, the Damascus Gate, Golgotha Hill, Church of the Holy Sepulchre, Jaffa Gate, the road to Bethlehem, the Tower of David, the Armenian Church, the entrance to the room of the Last Supper, Robinson's Arch, the Western Wall, the Valley of Hinnom (Gehenna), the Shiloach Pool, the Mount of Olives, the Valley of Yehoshafat (Kidron Valley), the Moabite mountains and the Dead Sea (view from the Mount of Olives), Rachel's Tomb, Bethlehem, The Church of the Nativity, Solomon's Pools, Hebron, the Oak of Abraham (Oak of Mamre), "the Good Samaritan" site, Jordan Valley and Jericho, Mar Elias Monastery, the Jordan River, Shilo, Mount Ebal, Nablus, Sebastia, Dotan Valley, Mount Carmel, Druze at supper, Atlit fort, and more. **54 large photographs and 46 small photographs are mounted on the album leaves. 18 photographs are enclosed.**

The third album is titled Northern Palestine and its binding is red. It is a continuation of the previous album and is composed of photographs of the Carmel, Haifa, Atlit, Nazareth, the Gilboa, Church of the Son of the Widow at Nein, Tiberias, Migdal, Capernaum, Khan Jubb Youssef, the sources of the Jordan River and the Dan Springs, Nimrod Fortress, Temple of Pan at Banias,

132a

132. אלבומי פרחים מיובשים – אוסף גדול במיוחד של מזכרות מארץ הקודש

• 14 אלבומים עם ליטוגרפיות צבעוניות שנדפסו בדפוס "מונזון", ירושלים. • שלושה אלבומים שנדפסו בירושלים תחת השלטון הירדני, חתומים H. K. Jorden (הממלכה ההאשמית, ירדן). • שלושה אלבומים בהוצאת המושבה האמריקאית בירושלים.

• שישה אלבומים שנדפסו לרגל כניסת אלנבי לירושלים – Remembrance of the British Army Conqueror of the Holy Land 9th December 1917, שניים מהם מלווים תמונות מיום כניסת הצבא הבריטי לירושלים.

• אלבומים רבים בהוצאות שונות: ליב כהנא; H. N. Shechter; Ferdinand Vester; Daud A. Hallac Bros.; Ephtimios freres; Gabriel et Abraham Dabdoub; Elias A. Coubrousli; M. Weisman; T. Habesch, The commercial Press; N. De Simini; F. F. Marroum; Ibrahim Atallah / King David Store T. J. Atallah Bros.; Australian Soldiers Club ועוד.

גודל ומצב משתנים. מצב כללי בינוני-טוב. כתמים, קמטים וקרעים קלים. בחלק מהאלבומים פגמים בסידורי הפרחים. מספר כריכות מנותקות או מנותקות חלקית. מקצת הדפים המפרידים חסרים. ספרות:

1. אליהו הכהן, "אהבת פרחי הארץ בנוסח המאה שעברה". טבע וארץ, כרך כ', גיליון 2, 1978.

2. עמי זהבי, "העושר היחידי של הארץ הקדושה הענייה". עת-מול, גיליון 227, 2013.

פתיחה: \$5000

הערכה: \$6000-8000

אוסף נרחב ומרשים של כ-100 אלבומי פרחים מיובשים. מו"לים שונים, ירושלים, בית לחם, ירדן, לונדון, וושינגטון, ניו יורק, ומקומות נוספים, 1896-1950 בקירוב (רובם משני העשורים הראשונים של המאה ה-20). עברית, צרפתית, אנגלית, גרמנית, רוסית, ערבית ויוונית.

אלבומי הפרחים המיובשים הופיעו בארץ ישראל לקראת סוף המאה ה-19 ונחלו הצלחה מהירה ויוצאת דופן. התיירות המתרחבת למזרח הקרוב הגבירה מאוד את הביקוש למזכרות וחפצי נוי, ועד ראשית המאה העשרים נעשו האלבומים לפריטים מבוקשים, שנחשבו יוקרתיים ואותנטיים. על פי רוב הציגו האלבומים מגוון מלאכות יד ואומנויות מסורתיות של ארץ ישראל, בהן גילוף ושיבוץ עץ זית, ייבוש וסידור דקורטיבי של פרחים, ומאוחר יותר גם אמנויות הדפסה שונות. האוסף שלפנינו מציג מבחר רחב, מגוון וייחודי של אומנות נשכחת זו.

מרבית האלבומים באוסף שלפנינו מחופים בכריכות עץ זית מגולפות ומשובצות, וברבים מהם משולבים גלויות צבעוניות, הדפסות ליטוגרפיות, עיטורים ופסוקי שיר בכתב מסוגנן. מקצת האלבומים בעלי זיקה נוצרית ומציגים עיטורים ברוח הברית החדשה.

בין הפריטים:

• "פרחי ארץ הקדושה", אלבומו המוקדם של המשכיל, הגיאוגרף וחוקר ארץ ישראל אברהם משה לונץ. • "אספת פרחים מהמקומות הקדושים בארץ הקודש", אלבום בתוספת מפה ליטוגרפית צבעונית של ארץ ישראל. • Souvenir to Our Benefactors, אלבום מזכרת, מוגש לידי אנשי הקומיסריון הפרנציסקני של ארץ הקודש, בהוצאת 'כנסיית הר הקבר הקדוש בושינגטון' – Mount st. Sepulchre.

132b

132c

132. Albums of Pressed Flowers - Extensive Collection of Souvenirs from the Holy Land

An extensive and impressive collection of approximately 100 albums of pressed flowers. Various publishers, Jerusalem, Bethlehem, Jordan, London, Washington, New York, and other locations, ca. 1896-1950 (most albums are from the first two decades of the 20th century). Hebrew, French, English, German, Russian, Arabic and Greek.

Albums of pressed flowers appeared in Eretz Israel towards the end of the 19th century and gained fast and outstanding success. The growing tourism to the Near East led to high demand for souvenirs and decorative objects and until the beginning of the twentieth century the albums became popular items and were considered prestigious and authentic. Most albums feature handcrafts and traditional Eretz Israeli crafts, including carving and inlay of olive wood, decorative arrangements of pressed flowers and later on various printing techniques. The collection offered here portrays a varied and unique collection of this long-forgotten craft.

Most of the albums in this collection are bound in carved and inlaid olive wood bindings; in many albums colorful postcards are incorporated, as well as lithographic printings, decorations and verses of poems in stylized script.

Among the items:

- "Pirchei Eretz HaKedosh" [Flowers from the Holy Land], early album by the scholar, geographer and explorer, Abraham Moses Luncz.
- "Asufat Perachim mehaMekomot HaKedoshim Beretz HaKodesh" [Flowers from holy places in the Holy Land], album with a colorful lithographic map of Eretz Israel.
- "Souvenir to our Benefactors", souvenir album awarded to the Franciscan Commissariat of the Holy Land, published by "Mount St. Sepulchre" in Washington.
- 14 albums with colorful lithographs printed by "Monsohn" Jerusalem.
- Three albums printed in Jerusalem under Jordanian rule, stamped H.K Jordan (Hashemite Kingdom, Jordan).
- Three albums published by American Colony in Jerusalem.
- Six albums printed in honor of Allenby arriving in Jerusalem – in Remembrance of the British Army Conqueror of the Holy Land 9th December 1917; two albums are accompanied by photographs of the day the British Army entered Jerusalem.

Numerous albums published by different publishing houses: Leib Kahana; H. N. Shechter; Ferdinand Vester; Daud A. Hallac Bros.; Ephtimios frères; Gabriel et Abraham Dabdoub; Elias A. Coubrousl; M. Weisman; T. Habesch, The commercial Press; N. De Simini; F. F. Marroum; Ibrahim Atallah / King David Store T. J. Atallah; Atallah Bros.; Australian Soldiers Club; and more.

Size and condition vary. Overall fair-good condition. Stains, creases and some tears. Damages to flower arrangements in some of the albums. Some detached or partly detached bindings. Lacking some tissue-guards.

Literature:

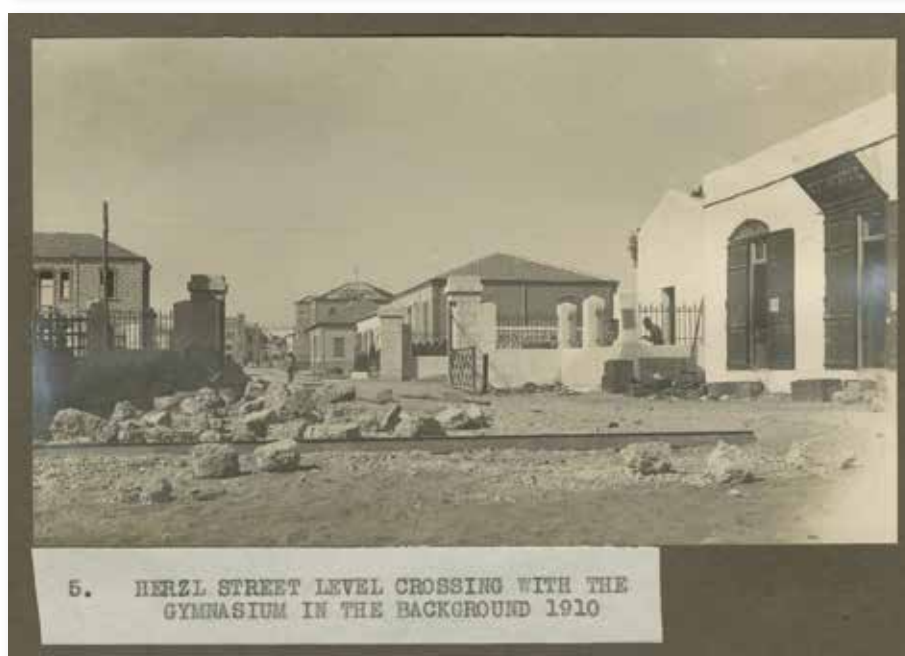
1. Eliyahu Hacohen: "Ahavat Pirchei HaAretz BaMe'a Sheavrah" [Love of Holy Land Flowers in the Past Century]. Teva Va-Aretz, volume 20, issue 2, 1978.
2. Ami Zehavi, "HaOsher HaYechidi shel HaAretz HaKedosh HaAniya" [The only wealth of the holy poor land]. Et-Mol, Issue 227, 2013.

Opening price: \$5000

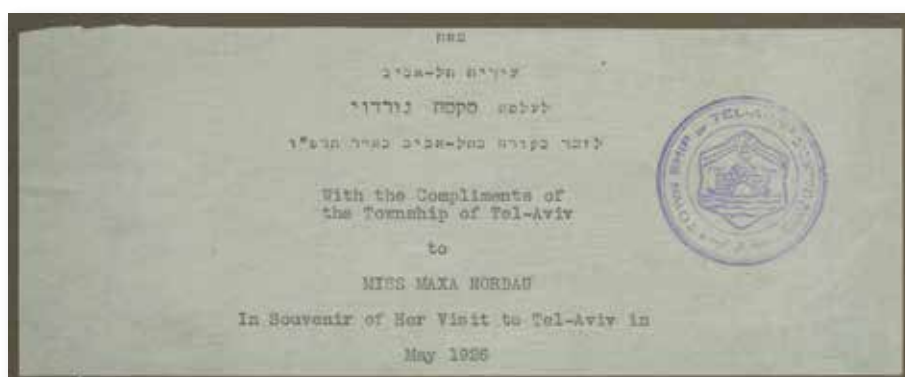
Estimate: \$6000-8000

133a

133b

133c

133. אלבום תצלומים של הצלם אברהם סוסקין - שי למקסה נורדאו

להתגורר ברחוב הרצל 24, בניין שקומתו השניה שימשה הן כסטודיו לצילום והן כבית למשפחתו ולו; בסטודיו זה, שנקרא "פוטוגרפיה א' סוסקין", פעל סוסקין במשך 19 שנים, עד שנת 1933 (בשנה זו נסגר הסטודיו).

סוסקין, שנודע בכינוי "הצלם של תל-אביב", נמנה עם חשבי הצלמים שפעלו בארץ ישראל בתקופת הישוב ומתייחד בשפע תצלומיו המתעדים את שני העשורים הראשונים של העיר העברית הראשונה; כמה מן התצלומים החשובים ביותר שצולמו על-ידי סוסקין בשנים אלה והפכו זה-מכבר לדימויים החזותיים המזוהים ביותר עם שנותיה הראשונות של תל-אביב, נמצאים באלבום שלפנינו.

אל אלבום התצלומים הנ"ל מצורף הספר "אלבום מראות תל-אביב של הצלם אברהם סוסקין" (ברלין, 1926); בעמוד הראשון של הספר הקדשה בכתב יד, עם חתימתו של דוד בלוק-בלומפלד, ראש עיריית תל-אביב דאז, לכבוד אנה, אלמנתו של מקס נורדאו: *Madam Anna Max Nordau, with the Compliments of "the Township of Tel-Aviv, D. Bloch"*.

תצלומים 9x16.5 ס"מ עד 11.5x16.5 ס"מ. אלבום 22x27.5 ס"מ, בכריכת קרטון כרוכה בשרוך. התצלומים במצב טוב. פגמים קלים בכריכת האלבום. הספר "אלבום מראות תל-אביב": כריכה במצב בינוני, עם קרעים. כתמים וקרעים קלים בשולי הדפים הראשונים.

פתיחה: \$8000

הערכה: \$10,000-12,000

27 תצלומים מקוריים של אברהם סוסקין, מודבקים באלבום שניתן כשי לכבוד מקסה נורדאו, בתו של מקס נורדאו. תל-אביב, 1926. עשרים ושבעה תצלומים מקוריים של הצלם אברהם סוסקין, המתעדים את שנותיה הראשונות של תל-אביב וכן את השכונות שנקראו על שם מקס נורדאו - נורדיה ותל נורדאו, את טקס הלוויה של מקס נורדאו ואת קברו הטרי.

בפתח האלבום מודבק דף עם הקדשה מודפסת "מאת עיריית תל-אביב, לעלמה מקסה נורדוי, לזכר בקורה בתל-אביב באייר תרפ"ו". בתצלומים מתועדים: אירוע הגרלת המגרשים בין המתיישבים הראשונים ("הגרלת הצדפים", 11 באפריל 1909) - תצלום נדיר; יישור חולות; רחוב הרצל בשנת 1910 ובשנים 1924-1925; שדרות רוטשילד (בשנים 1910, 1925); גימנסיה הרצליה; שכונת נורדיה; שכונת תל-נורדאו; טקס הלוויה של מקס נורדאו מול בניין העיריה הישן; מנחם אוסישקין נושא דברים לזכר נורדאו ב"בית העם"; קברו הטרי של נורדאו; ועוד. התצלומים מלווים פתקאות-הסבר (אנגלית). אינם חתומים.

מקסה נורדאו (1897-1991) - ציירת, מאירת וסופרת צרפתית, בתו היחידה של מקס נורדאו (1849-1923) - ממייסדי התנועה הציונית, הוגה דעות, רופא וסופר יליד הונגריה. נורדאו נפטר בשנת 1923, בעת ביקור בפריז. בשנת 1926 הובאו עצמותיו לקבורה בארץ ישראל, בבית הקברות טרומפלדור בתל אביב.

אברהם סוסקין (1881-1963) נולד ברוסיה ועלה לארץ בשנת 1905. התיישב במושבה הגרמנית ביפו ופתח סטודיו לצילום בשם "פוטוגרפיה פרוגרס" יחד עם ג' ברוק. בשנת 1914 עבר סוסקין

133. Photograph Album - Photographer Avraham Soskin - Souvenir for Maxa Nordau

27 original photographs by Avraham Soskin, mounted in an album, presented as a souvenir to Maxa Nordau, daughter of Max Nordau. Tel-Aviv, 1926.

Twenty seven original photographs taken by photographer Avraham Soskin, documenting the first years of Tel-Aviv and the neighborhoods named after Max Nordau - Nordia and Tel Nordau, the reinterment of the remains of Max Nordau and his grave.

A leaf is pasted at the opening of the album with a printed dedication: **"With the Compliments of the Township of Tel-Aviv, to Miss Maxa Nordau, In Souvenir of Her Visit to Tel-Aviv in May 1926"**.

The photographs portray: the first meeting of Tel-Aviv proprietors on the site of Tel-Aviv ("The Seashell Lottery", April 11, 1909) - rare photograph; Leveling sand dunes; Herzl street in 1910 and in the years 1924-1925; Rothschild Boulevard (in the years 1910,1925); Herzlia Gymnasium; Nordia quarter; Tel Nordau neighborhood; the reinterment of the remains of Max Nordau opposite the old city hall building; Menachem Ussishkin delivering a speech in memory of Nordau in "Beit Ha'am"; Nordau's grave; and more. Photographs are accompanied by title-notes (English). Not signed.

Maxa Nordau (1897-1991) - French painter, illustrator and author, the only daughter of Max Nordau (1849-1923) - one of the founders of the Zionist Movement, philosopher, physician and author, born in Hungary. Nordau died in 1923, while visiting Paris. In 1926 his remains were buried in Eretz Israel, in the cemetery on Trumpeldor Street in Tel-Aviv.

Avraham Soskin (1881-1963) was born in Russia and

moved to Eretz Israel in 1905. Soskin settled in the German Colony in Jaffa and opened a photography studio by the name of "Photographia Progress" together with G. Bruck. Soskin moved to Herzl Street 24 in the year 1914, to a house where he lived on the second floor with his family and which also served him as a studio; in this studio, named "Photographia A. Soskin" he worked for 19 years, until the year 1933 (when the studio was closed). Soskin, known as the "Tel-Aviv Photographer", was one of the most prominent photographers working in Eretz Israel during the Yishuv period and is well-known for his photographs which document the first two decades of the first Jewish City; some of Soskin's photos from those years turned to be iconic and most identified with the early days of Tel-Aviv, and are included in this album.

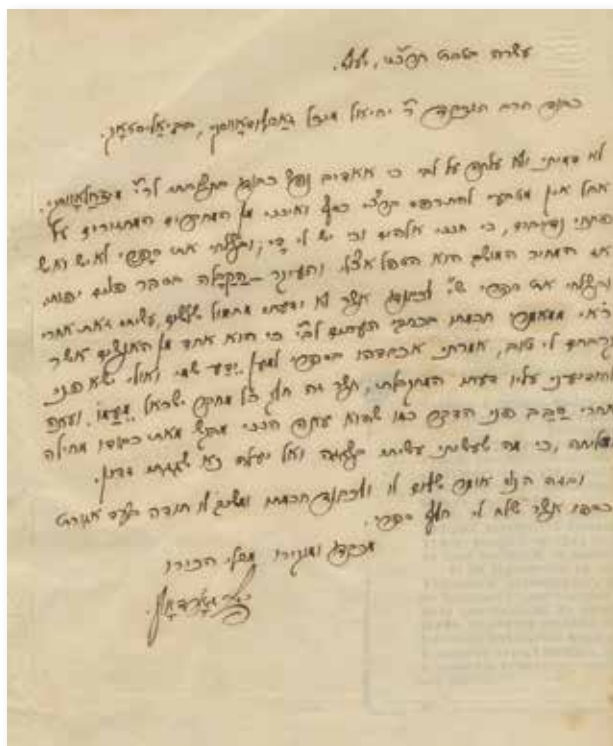
Enclosed is the book "Album of Tel-Aviv Views by Photographer Avraham Soskin" (Berlin, 1926): on the first page of the book appears a handwritten dedication signed by David Bloch-Blumenfeld, mayor of Tel-Aviv at the time, in honor of Anna, widow of Max Nordau: **"Madam Anna Max Nordau, with the Compliments of the Township of Tel-Aviv, D. Bloch"**.

Photographs: 9X16.5 cm - 11.5X16.5 cm. Album: 22X27.5 cm, cardboard cover, bound with string. Photographs in good condition. Some damages to album binding. "Album of Tel-Aviv Views": binding in fair condition, tears. Some stains and tears to margins of first leaves.

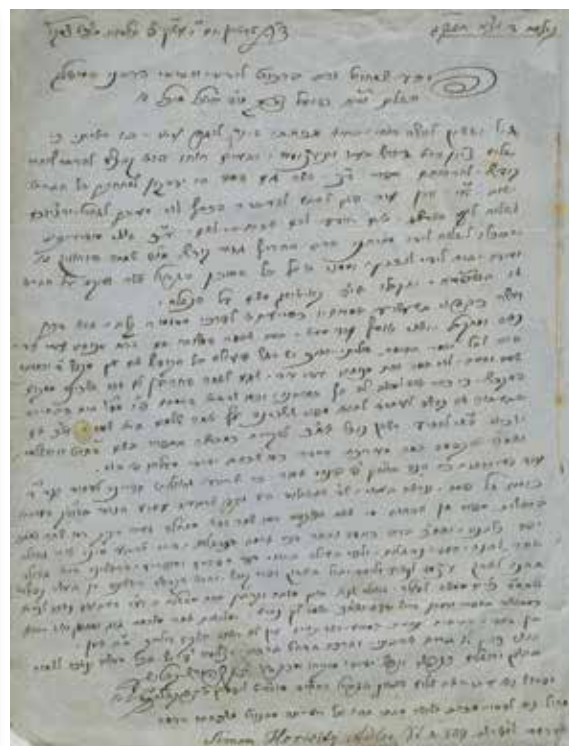
Opening price: \$8000

Estimate: \$10,000-12,000

134b

134a

134. ארכיון יחיאל מיכל זלודובסקי - מכתבים וכתבי יד - ראשית העתונות העברית

כוללים הודעה אישית על קבלת אישור-הדפסה מידי השלטונות הצאריים, מכתבים על אודות כוונתו של פין להרחיב את בית הדפוס ואת תפוצת העיתון, ועוד; 8 מכתבים מאת עורכי "המליץ" יצחק גולדנבלום ואלכסנדר צדבובים (ארבעה מכתבים מכל אחד), בהם נדונים המצוקה הכלכלית וקשיי ההפצה בהם נתון העתון, לצד נושאים נוספים; 7 מכתבים מיוסף כהן צדק, מייסד ועורך "המבשר" ו-"הנשר" ו-12 מכתבים ממקורבו שאול הכהן קאצנענעלזאהן (קצנלסון); 4 מכתבים מאת עורך "הצפירה" חיים זעליג סלאנימסקי (חיים זליג סלונימסקי) ו-12 מכתבים ממקורבו, צבי דב הבלבי; ועוד.

• 6 מכתבים מאת יעקב רייפמאן (רייפמאן), בהם חיבור קצר בכתב יד בשם "כ"א דברים המתייחסים לפורים", ובו 21 סעיפים קצרים אודות החג והמגילה, התייעצות בנוגע לכוונתו של רייפמאן להתקין לדפוס שני חיבורים חדשים פרי עטו, "חקרי אבות", ו"משיב טעם", ועוד.

• **מכתב בעל אופי הגותי-תורני**, בכתב ידו של הרב צבי הירש קאלישר, משנת תרכ"ג [1862], המציג פרשנות פרו-צינוית ל-"ארבע הגאולות" על פי דברי הזהר.

• **מכתב מיהודה שרשבסקי אל הרב יום טוב ליפמאן הלפרין אב"ד ביאליסטוק** (בעל ה"עונג יום טוב"), משנת 1859.

• **מכתב בכתב ידו של המשורר יהודה ליב גורדון**, משנת 1868.

• התכתבויות עם אישים שונים, בהם: מכתבים מצבי הכהן שרשבסקי (אבי הפיליטון העברי), יצחק מיכאלאווסקי, אהרן משה שאצקית (משה אהרן בן יהושע השל שצקסק), אהרן משה פאדווא,

כ-460 פריטי נייר מארכיונו הפרטי של המשכיל התורני יחיאל מיכל בן חיים זלודובסקי מביאליסטוק, התכתבויות עם משכילים ורבנים, מערכות עתונים, מו"לים ומחברי ספרים מרחבי אירופה, וכן כתבי יד מפורטים לחיבורים פרשניים על התורה. ביאליסטוק, ורשה, לבוב, וילנה, למברג, לאנצוט, טבריה ומקומות נוספים, [1860-1869 בקירוב]. עברית, מעט גרמנית, רוסית ויידיש.

ארכיון עשיר ורחב יריעה המתעד על גבי מכתבים, טיטות ופרטי דפוס את ביכורי העתונות העברית במזרח אירופה, במסגרת התכתבות ענפה בין יחיאל מיכל זלודובסקי לבין אנשי הרוח של תקופתו.

יחיאל מיכל בן חיים זלודובסקי (1803-1869), רופא ואופטיקאי על פי מקצועו, חי ופעל בביאליסטוק במחצית הראשונה של המאה ה-19 ונהנה ממעמד כלכלי אמיד כל ימיו. בהיותו תומך נלהב של תנועת ההשכלה ואחד ממבשריה, עמד בקשרים עם מיטב אנשי הרוח היהודיים של תקופתו, סייע בהפצת כתביהם ונודע בתרומתו הייחודית לעליות העתונות העברית. בין היתר, ניהל התכתבויות עם מייסדי העיתונים שמואל יוסף פין ("הכרמל"), יצחק (ארגולד) גולדנבלום ואלכסנדר הלוי צדבובים ("המליץ"), חיים זליג סלונימסקי ("הצפירה"), יוסף כהן צדק ("המבשר"), ורבים אחרים. בארכיון כוללים:

מאות מכתבים וטיטות, צוררים על פי סדר ההתכתבות וכרוכים בחמישה צורות:

• מכתבים מעורכי ומייסדי עיתונים: 46 מכתבים מאת עורך כתב העת "הכרמל" שמואל יוסף פין (1818-1891). המכתבים

134c

134d

יוסף יצחק קאבאק (עורך הקובץ "גזי נסתרות"), צבי הירש באדעק (בודק), יצחק גאלדמן, יצחק ווייסמאן, ירחמיאל קלאצקי, דוד גארדאן (גורדון), יהודה שרשבסקי; מכתבים מאת ישראל מאיר וואהלמאן (וולמן) בנוגע למאמר שנתעתד להתפרסם ב"הכוכבים" - כתב העת בעריכתו, מכתב מדוד שיפמאן היושב בטבריה; ועוד. רבים מהמכתבים כתובים על ניירות מכתבים רשמיים של מערכות העתונים הנ"ל.

55 פריטי דפוס - גליונות נדירים, קולות קוראים, קונטרסי-פרסום ומאמרים:

- "ראש הכרמל": עלון מיוחד לקראת פרסום ראשון של עיתון "הכרמל", מיום "טו"ב באדר" תר"כ [1860], ובו הודעה רשמית על אישור ההדפסה ותבנית העתון המתוכנן.
- דפים שונים שנדפסו בתקופת ייסוד עתון "המליץ", ובהם הודעות על מתן אישור ההדפסה מידי השלטונות הצאריים וקולות קוראים לגיוס כותבים, מהחודשים ינואר ואוגוסט 1860, בעברית, גרמנית ויידיש.
- קבלה על מנוי שנתי ל-"המליץ" לשנים 1865-1866, חתומה בידי המו"ל.

- "הצפירה, מכתב עתי משמיע חדשות", קדם-גליון בלתי ממוספר (מצוין 'No 0') של עיתון "הצפירה", ובו קווים לאפיון של העיתון, מחירי הגליונות המתוכננים ועניינים נוספים (נדפס באודסה 1861).

- "קול מבשר", עלון פרסומי המודיע על הוצאת "המבשר" ו-"הנשר". למברג, 1862.

- "אוצר חכמה, מכתב עתי, המאסף: חקר לשונות קדומים, באורי כתבי הקדש, בקרת שני התלמודים ומדרש חז"ל, קורות העיתנים, מליצה ושיר, על ידי יוסף כהן צדק", קונטרס פרסומי למאסף בהוצאת יוסף כהן צדק, למברג, [1861].

- גליונות ו"הוספות" לגליונות, של העתונים "הכרמל" ו"המגיד", בהם מופיעים מחקריו ומאמריו של יחיאל מיכל זבלודובסקי (על מקצתם הערות ותיקונים בכתב יד).

- מרבית פריטי הדפוס הנ"ל אינם נמצאים בספרייה הלאומית. מאמרים מותקנים לדפוס וכתבי יד מאת יחיאל מיכל זבלודובסקי:

- כתבי יד פרשניים אודות התלמוד, פרשות השבוע ומגילות איכה ואסתר, ממוספרים ומחולקים לקונטרסים, לפי ספרי התורה. 459 עמ'.

- כתבי יד של מאמרי זבלודובסקי שהתפרסמו בעתון "הכרמל" (מהם יצר, בהמשך, את חיבורו "מי מיכל", שראה אור בוילנה בשנת תרל"ג). 96 עמ'.

- סה"כ כ-460 פריטים. גודל ומצב משתנים. מצב כללי ביוני-טוב. כתמים, קמטים וקרעים [ברובם קלים]. הטבעות חותם רשמיות של מערכות העיתון והכותבים על רבים מהמכתבים.

פתיחה: \$10,000
הערכה: \$20,000-30,000

134. Archive of Yehiel Michal Zabłudowski - Letters and Manuscripts - Early Hebrew Journalism

Approximately 460 paper items from the private archive of the biblical scholar Yehiel Michal Zabłudowski of Bialystok. Correspondences with intellectuals and rabbis, press editorials, publishers and authors from all over Europe, as well as detailed manuscripts of biblical exegesis compositions. Bialystok, Warsaw, Lvov, Vilnius, Lemberg, Lancut, Tiberias and other locations, [ca. 1860-1869]. Hebrew, some German, Russian and Yiddish.

A rich and comprehensive archive documenting through letters, drafts and printed items the early days of Hebrew journalism in Eastern Europe, as reflected in diverse correspondences between Yehiel Michal Zabłudowski and intellectuals of his period.

Yehiel Michal ben Haim Zabłudowski (1803-1869), physician and optician by profession, lived and worked in Bialystok in the first half of the 19th century and enjoyed financial wealth all his life. Being an enthusiastic supporter of the Haskalah Movement and one of its heralds, maintained contacts with leading intellectuals of his period, assisted in distributing their writings and was well known for his contribution to the rise of Hebrew journalism. Among other things, Zabłudowski corresponded with the founders of newspapers Shmuel Joseph Fuenn ("HaCarmel"), Yitzchak (Arnold) Goldenblum and Alexander Halevi Zederboim ("HaMelitz"), Haim Selig Slonimski ("HaZfira"), Joseph Kohn Zedek ("HaMevasser"), and many others. The archive contains:

Hundreds of letters and drafts, bound according to the order of correspondence, in five bundles:

- Letters from editors and founders of newspapers: 46 letters from the editor of the periodical "HaCarmel" Shmuel Joseph Fuenn (1818-1891). The letters contain a personal announcement that Fuenn received a license from the Czarist régime to print the paper; letters concerning his intention to widen the activity of the printing press and the distribution of the paper, alongside other topics; 7 letters from Joseph Kohn Zedek, founder and editor of "HaMevasser" and "HaNesher" and 12 letters from his relative Shaul Hachohen Katzenellensohn; 4 letters from the editor of "HaZfira" Haim Selig Sonimski and 12 letters from his associate Zvi Dov Habavli; and more.
- 6 letters from Ya'akov Reifmann, with a short handwritten composition titled "21 Things related to Purim" with 21 short paragraphs about the holiday and the Megilah; consultation related to Reifmann's intention to publish two new compositions authored by him, "Chikrey Avot" and "Meshiv Ta'am" and more.
- **Letter of a philosophical-biblical nature, handwritten by Rabbi Zvi Hirsch Kalisher**, from 1862, introducing pro-Zionist commentary to "Arba HaGe'ulot" according to the Zohar.
- **Letter from Yehudah Shershewsky to Rabbi Halpern, Rebbe of Bialystok** (author of "Oneg Yom Tov"), from 1859.
- **Letter handwritten by the poet Yehudah Leib Gordon** from 1868.
- Correspondences with various people, among them:

letters from Zvi Hachohen Shershewsky ("father" of the Hebrew feuilleton), Yitzchak Michaelowsky, Aharon Moshe Schatzkit (Moshe Aharon ben Yehoshua Schatzkes?), Aharon Moshe Padwa, Joseph Yitzchak Kabak (editor of "Ginzei Nistarot"), Zvi Hirsch Bodek, Yitzchak Goldman, Yitzchak Weisman, Yerahmiel Klatsko, David Gordon, Yehudah Shershewsky; letters from Israel Meir Wohlman concerning a composition about to be published in "HaKochavim" - a periodical which he edited, a letter from David Schiffmann in Tiberias; and more. Numerous letters are written on official stationery of the above newspapers.

55 Printed Items - Rare Issues, public appeals, promotional leaflets and essays:

- "Rosh HaCarmel": special leaflet towards the first publication of "HaCarmel" paper, of 15 Adar, 5620 [1860], with an official announcement about the license to print the paper and the format of the planned issue.
- Various leaves printed during the foundation period of "HaMelitz" with announcements about the printing license granted by Czarist authorities and public appeals to recruit writers, of January and August 1860, in Hebrew, German and Yiddish.
- Receipt for an annual subscription to "HaMelitz" for the years 1865-1866, signed by the publisher.
- "HaZfira, news periodical", pre-publication issue, unnumbered (marked as No 0) of "HaZfira" paper with outline of the paper's nature, prices of issues and other matters (printed in Odessa in 1861).
- "Kol Mevasser", promotional leaflet announcing the publication of "HaMevasser" and "HaNesher". Lemberg, 1862.
- "Otzar Chochma, periodical, anthology: study of ancient languages, biblical commentaries... poetry... by Joseph Kohn Zedek" (Hebrew), promotional leaflet for anthology published by Joseph Kohn Zedek. Lemberg, [1861].
- Issues and "supplements" of "HaCarmel" and "HaMagid", with studies and essays by Yehiel Michal Zabłudowski (on some of them appear comments and corrections, handwritten).

Most of the above items are not listed in the National Library of Israel collections.

Essays ready for printing and manuscripts by Yehiel Michal Zabłudowski:

- manuscripts of Talmudic exegesis, weekly Torah portions and scrolls of Eicha and Esther, numbered and divided into signatures, according to biblical books. 459 pp.
- Manuscripts of Zabłudowski's essays which were published in "HaCarmel" (on which he later based his composition "May Michal", published in Vilnius in 1873). 96 pp.

Lot of approximately 460 items. Size and condition vary. Overall fair-good condition. Stains, creases and tears [mostly slight]. Some are on official stationery.

Opening price: \$10,000

Estimate: \$20,000-30,000

135. אוסף מכתבים מאפרים דיינארד אל אלקן נתן אדלר

23 מכתבים בכתב-ידו של אפרים דיינארד, ממוענים אל האספן אלקן נתן אדלר. ניו-ג'רזי (ארה"ב), פרארה, אנקונה, מנטובה, סלונקי, קונסטנטינופול, בייروت, ירושלים ורמלה. רובם מ-1902-1910 בקירוב. עברית (שני מכתבים באנגלית).

מכתביו של דיינארד לאדלר עוסקים ברובם בענייני ספרים, וכוללים רשימות ספרים למכירה, תיאורי ספרים נדירים אשר מצא במסעותיו, הנחיות והערות בענייני משלוח הספרים לאדלר והתשלום עבורם, ועוד. במכתביו מתייחס דיינארד, בשפתו הייחודית, המלאה בביקורת חריפה ובהומור, גם לחיים בארה"ב ובאנגליה, לפוליטיקה ולדת, למסעותיו וביקוריו בקהילות יהודיות שונות, ועוד.

המכתבים שופכים אור על עיסוקו של דיינארד באספנות ובמסחר בספרים. מתוכן המכתבים מתברר היקף ספרייתו של דיינארד (במכתבים רבים מתייחס למשלוח תיבות מלאות ספרים; במכתב אחד אף מדובר על משלוח של 22 תיבות) וכן עושרה של הספרייה, אהבתו של דיינארד לספרים וביקאותו הביבליוגרפית. לא פעם מזכיר ספרים וכתבי-יד עבריים יקרי ערך ויקרי המציאות, או כותב לידידו כי מצא ספר בלתי נודע.

בחלק מהמכתבים מזכיר אישים אשר רכשו ממנו ספרים, ובהם מאיר זולצברגר (Mayer Sulzberger, 1843-1923), שופט, עסקן ציבור ומנהיג יהודי-אמריקאי אשר נמנה עם מייסדי מספר ארגונים יהודיים בארה"ב ואשר החזיק בספרייתו הפרטית ספרים עבריים רבים, נדירים ויקרי ערך.

חלק מהמכתבים נכתבו בזמן מסעותיו של דיינארד במקומות שונים ברחבי העולם – באיטליה, טורקיה, ארץ ישראל, ועוד – והוא מתאר בהם את רשמיו ממפגשים שונים ואת חיפושיו אחר כתבי-יד. כך למשל, באחד מן המכתבים מתאר ביקור בשכם: "...הלכנו ישר אל הכהן הגדול ר' יעקב בן אהרן, ואחרי אשר הראה לי את כל אוצרו הטוב... החלתי לבקשו כי יתן לי או למצער יראה לי את הס' יהושע. ענני בשבועה כי מעולם לא ראה בעיניו ספר כזה כי הס' הזה איננו קדוש להם והמה מביטים עליו רק כעל ספר היסטורי [היסטורי]...". במכתב אחר מסכם את אחד ממסעותיו: "ולא השלמתי את מסע, וביחוד כי לא הלכתי לכינא [סין] לחקור ולדרוש ע"ד היהודים היושבים שם משנים קדמוניות... אבל גם זאת ידעתי כי מסע כזה יגזול ממני עת רבה והוצאה גדולה. ואגודה אשר תתמוך בימין נוסע עברי אין לנו עוד, וע"כ חשבתי כי הספרים אשר אספתי המה יביאו לי עזרה במכרי אותם. אבל לפי הנראה טעיתי בחשבונאי... ומה ידוה לבי בזכרי כי עד היום עוד לא התעורר אף אחד מכל המון בית ישראל לבקש את אחיו האובדים בארץ רחוקה ההיא...".

במכתב משנת 1902 מזכיר דיינארד את הקונגרס הציוני החמישי, בו השתתף אדלר, וכותב על "הרעש אשר רעשו צירי ישראל החרדים לטוב עמם", על תנועת "חיבת ציון" ועל ההתנגדות אליה: "מאשכנז יצאה החנופה ותעש את כל היהודים במערב אירופה – וביחוד את העשירים לעבדי עבדים נבזים ושפלים. וזאת היא הסיבה האחת אשר הרחיקה אותם מחבת ציון...".

במכתב אחר כותב כך על ארה"ב: "...הנה כי כן לא יחסר לנו תחת

שמי קאלומבוס [קולומבוס] מאומה נגד אירופה הגאיונה הבלה. לא כסף ולא חפצים וספרים עתיקים. רק הדבר הקטן האחד 'אנשים-ויהודים' אף כי יש בנו ת"ל [תודה לאל] גם שני אלה. אבל האנשים אינם יהודים, והיהודים אינם אנשים. 'ויהודי בביתו ואיש בצאתו' כדת משה (מענדעלאהן), ר"ל להיות צבוע ונוכל, ת"ל עוד לא נולדו על אדמת יענקי דודעל...".

אפרים דיינארד (1846-1930) – ביבליוגרף וסופר עברי, אספן ספרים וסוחר ספרים; מגדולי הביבליוגרפים העבריים של העת החדשה; היסטוריון ופולמוסן, אשר נחשב לדמות צבעונית ומרתקת. דיינארד נולד בעיר שוסמאקן (כיום, Valdemärpil, לטביה). מגיל צעיר הרבה במסעות ברחבי העולם, בהם חקר קהילות יהודיות שונות, ואסף ספרים וכתבי-יד עבריים. בשנות השמונים של המאה ה-19 החזיק בית מסחר לספרים באודסה. בשנת 1888 היגר לארה"ב, שם עסק במסחר בספרים, ובין היתר ניסה להקים מושבה יהודית חקלאית במדינת נבדה. לאחר שנסיונו זה נכשל, היגר לארץ ישראל בשנת 1913 והתיישב ברמלה. גם שם פעל להקמת מושבה יהודית חקלאית, אך בשנת 1916 גורש בידי הטורקים, ונאלץ לחזור לארה"ב. אוספיו העשירים של דיינארד שימשו להקמת מחלקות לספרים עבריים בספריות הגדולות בארה"ב, והקטלוגים של ספריו היוו בסיס חשוב לחקר הספרות והתרבות העברית. דיינארד חיבר עשרות ספרים, ובהם ספרי מחקר וספרי פולמוס חריפים (נגד הנצרות, נגד החסידות, ועוד). דיינארד נחשב לסופר פרובוקטיבי, ורבים מספריו עוררו ביקורת חריפה. עם זאת, רבים מספרי הפולמוס אשר כתב נשכחו עם השנים.

נמען המכתבים – אלקן נתן אדלר (Elkan Nathan Adler, 1861-1946) היה עורך-דין, סופר ואספן ספרים וכתבי-יד עבריים יהודי-בריטי; בנו של נתן מרקוס אדלר, הרב הראשי של האימפריה הבריטית. אדלר בילה מספר שנים במסעות למזרח, תוך ביקור בקהילות יהודיות שונות. בין היתר ביקר במצרים (הוא היה בין הראשונים שחקרו את המסמכים שאוחסנו בגניזת קהיר), סוריה, פרס, הודו ותימן. במהלך נסיעותיו חיפש ספרים וכתבי-יד עבריים, ובנה במהלך השנים אוסף אשר היה לאחד מאוספי הספרים הפרטיים הגדולים בעולם.

23 מכתבים (מתוכם חמישה מכתבים על-גבי גלויות דואר) ושני קטעי מכתבים. רבים מהם נכתבו על נייר המכתבים הרשמי של דיינארד בניו-ג'רזי. מכתב אחד נכתב על נייר המכתבים של דיינארד ברמלה ["גן אפרים, רמלה (ארץ ישראל) / Deinard / Garden, Ramleh (Palestina)"]. המכתבים כולם, למעט אחד, כתובים בכתב-יד מרובע, ברור לקריאה.

מצורפים: שתי מעטפות הממוענות לאלקן נתן אדלר ושני דפים (נייר כחול) עם רשימות ספרים.

גודל ומצב משתנים. מצב כללי טוב. סימני קיפול, קרעים בחלק מהמכתבים (מכתב אחד קרוע לשניים בקו הקפל). כתמים (בחלקם כתמי רטיבות, עם מריחות דיו).

פתיחה: \$4000
הערכה: \$8000-12,000

ח' חכמה א' תתל"ג ל'ג' ו'תנ

בבזר ילדי הנשים החכם היקר חודע לבצה וכו'
כהרר ד' עלקאן אדלער ה"ו

י"ד בכבד ויקר.

בתקנת כי יבשם לך קריא חכתב קוטב עבדית. תחת עגליש דלה ומה
חמנקי זקן שלא שמש כל צרכו. הנני מחזיר לעצמך לך כרגע על חכתבך
הנשים מראשית אקטאביר. אוגוסט בן ילדתי. לכתב לפני ירחים אבל לא ידעתי
מה ליענות עד הנה. שנים קבלתי מענה בריד חתשפט ה' זולצבערגער על
ענין בכבד אחד אשר עליו מלויה תקנת אם לנסוע או לחדל. והנה עתה
אזיל להשתייך דבר ברור כי ביעד חדש ימים וחצי בוער אקיה לחיות
בלונדאן. ואם יחל חסע, ובלונדאן יפיל הגורל אנה לפנות.
ה' זולצבערגער קנה חצי ספרים עתיקים רבים. ובחשני אקיה לקבץ
למענו עוד רבים אשר יחסרו לו. גם עלי לקבץ חפצים עתיקים בעד

135a

חכמה. חכמה חג השבועות
חכמה

י"ד בכבד, בעבדי דרך טורין קנתי שם אוצר ספרים אשר שלחתי
לאמסטרדם, כי יראתי לשלחם אל הגביר לעוסיאן פן לא יאבה לקבל
חבולות גדולות מחשקל סטט לטרא. והנה עתה קנתי גם פה ספרים
הרבה. ויהם יקרים מאד וגם הנני נאלץ לשלוח לאמסטרדם. כל ענין אשר לא
אדע ברור כי לא אהיה לחשוא על הגביר הנל אם אשלח אליו חבולת
גדולות, ובטובך תתן לי עצמך אך לעשות. ועם זה תאיל בטובך להדיע
אם נתקבלה החבולת הקטנה אשר שלחתי לבית הגביר סורס עגבי אר
בלונדאן.

לעת עתה הנני שולח לבבויך ע"י בית הרצים את הס' האלה:

1. הגדה עם צלי אש וציורים
  1. סליחה. אשכנז. דפוס וויניצא.
  10. הגדה. ציורים ופטרין איטליאני
  5. זכרון נשמות הרוחם. קלף. (יקר לקרוא)
  1. מחזור קריימונה שך
  10. סדור תפלה. קטן מאד 642
  2. תורה סבינטטה (הוא היותר חזקה)
יקר הוציא את
  1. תורה ביוצאיה (הוצאה לא נודעה)
  10. חשפט חבית בקרימליס. 2 עקל שונים
בלתי נודעים להבזליאגראפי
  1. סדר התעריכה. תתל"ג. יקר מאד
  20. פנקסי קהלת חכמה ביושך יתיר
- חשפט ונאות שנה.

135b

135. Collection of Letters from Ephraim Deinard to Elkan Nathan Adler

23 autograph letters by Ephraim Deinard, addressed to the collector Elkan Nathan Adler. New-Jersey (USA), Ferrara, Ancona, Mantua, Thessaloniki, Constantinople, Beirut, Jerusalem and Ramleh. Most letters from ca. 1902-1910. Hebrew (two letters in English).

Deinard's letters to Adler are mainly about books and include lists of books for sale, descriptions of rare books which he discovered throughout his travels, instructions and comments concerning shipment of books and payment for them, and more. Deinard refers in his letters, in his unique language, full of criticism and humor, to life in the USA and England, to politics and religion, to his travels and visits to various Jewish congregations, and more.

The letters shed light on Deinard's occupation as collector and book dealer. The letters reveal the scope of Deinard's library (in many letters he refers to shipment of cases full of books, and in one letter he even mentions shipment of 22 cases), as well as the richness of the library, Deinard's love of books and his bibliographic expertise. Deinard mentions more than once rare and precious books and Hebrew manuscripts, or writes to his friend that he found an unknown book. In some of the letters Deinard mentions dignitaries who purchased books from him, among them Mayer Sulzberger (1843-1923), judge, public activist and Jewish-American leader, one of the founders of several Jewish organizations in the USA, who held in his library numerous Hebrew books, rare and precious.

Some letters were written during Deinard's travels in various places around the world - Italy, Turkey, Eretz Israel, and more - and he describes his impressions of various encounters and his searches for manuscripts. For example, in one letter he describes a visit to Nablus, and in another he sums up one of his journeys: "I did not complete my travels, particularly, I did not travel to China to research and search for the Jews who are dwelling there from ancient times... until this day, not one of the multitudes of Jews has risen to the task of searching for his lost brothers in this faraway land".

In a letter from 1902 Deinard mentions the fifth Zionist Congress, in which Adler participated, and writes about "the noise which was aroused by delegates who are concerned with their people's wellbeing...", "Hibat Zion" movement and the opposition against it: "Jews in Western Europe - and mainly the rich ones - became like slaves and this moved them away from Hibat Zion..." In another letter Deinard writes about the United States: "we lack nothing - no money, no objects and no ancient books but... people are not Jewish and the Jews are not people..."

Ephraim Deinard (1846-1930) - Hebrew bibliographer and author, book collector and book dealer; one of

the greatest Hebrew bibliographers in modern times; historian and polemicist, considered as a fascinating and colorful figure. Deinard was born in Sasmaka (present day Valdemārpil, Latvia). When still young he travelled around the world, studied various Jewish congregations, and collected Hebrew books and manuscripts. In the 1880s he maintained a book shop in Odessa. In 1888 immigrated to the United States, where he continued to sell books and attempted to establish a Jewish agricultural colony in Nevada. When his attempt failed he immigrated to Eretz Israel in 1913 and settled in Ramleh. There too he tried to establish a Jewish agricultural settlement, but in 1916 he was deported by the Turks and was obliged to return to the United States.

Deinard's collections served to found departments of Hebrew books in leading libraries in the USA, and catalogues of his books were an important source for research of Hebrew literature and culture. Deinard composed tens of books, among them study books and controversial polemic books (against Christianity, against Hasidism, and more). Deinard was considered a provocative author and many of his book aroused harsh criticism. However, many of his polemic books were forgotten over time.

Addressee of the letters - Elkan Nathan Adler (1861-1946), was a Jewish-British attorney, author and collector of Hebrew books and manuscripts; son of Nathan Marcus Adler, chief rabbi of the British Empire. Adler spent several years in journeys to the East and visited various Jewish congregations. Among other places, he visited Egypt (one of the first to study the documents in the Cairo Genizah), Syria, Persia, India and Yemen. During his journey he looked for Hebrew books and manuscripts and over the years established a collection which was considered one of the most comprehensive private book collections in the world.

23 letters, (out of which five are written on postcards), and two sections of letters. Many of the letters were written on Deinard's official stationery in New-Jersey. One letter was written on his stationery in Ramleh - "Deinard Garden, Ramleh (Palestine)". All of the letters, except for one, are written by hand in legible square script.

Enclosed: two envelopes addressed to Elkan Nathan Adler and two leaves (on blue paper) with lists of books. Size and condition vary. Good overall condition. Folding marks, tears to some letters (one letter torn into two at folding mark). Stains (some dampstains, with ink smears).

Opening price: \$4000

Estimate: \$8000-12,000

136. Collection of Letters from Zionist Leaders and Activists

Sixteen autograph letters from Zionist philosophers, leaders and activists, including a letter from one of the forerunner of Zionism, Moses Hess, and letters from some of the first members the Zionist Movement (among them Alfred Nossig, Alfred Klee, Berthold Feiwel, Otto Warburg, and many others). Some letters are addressed to Dr. Theodor Zlocisti, Jewish-German physician, author, translator and one of the first Zionists.

1. Autograph letter from Moses (Moshe) Hess, addressed to his brother. Paris, 1847. German.

2. Autograph letter from Aryeh Leib Yaffe. Heidelberg, 1899. German.

3. Autograph letter from Dr. Max Isidor (Yitzchak) Bodenheimer, addressed to Dr. Theodor Zlocisti. Cologne, 1900. German.

4. A letter signed by Yona (Johann) Kremenezky. Vienna, 1904. German.

5. A three-page autograph letter from Otto Warburg, about "Bezalel" art academy and Eretz Israel. Berlin, August 30, 1905. German.

Warburg expresses in this letter his opposition to presenting to the emperor the idea of "Bezalel" and asking the emperor to be the "patron" of "Bezalel" [decision about the foundation of "Bezalel" was taken in the seventh Zionist congress in 1905. "Bezalel" was opened in Jerusalem in February 1906]. Further in the letter Warburg refers to the shortage of doctors and nurses in Eretz Israel.

6. Autograph letter from Friedrich Samuel Beer, a Jewish-Austrian sculptor, friend of Theodor Herzl and of the first Zionist congress participants. Florence, 1905. German.

In the letter, addressed probably to Dr. Theodor Zlocisti,

Beer refers to an article which Zlocisti wrote about him and his works in "Ost und West".

7. Autograph letter from Alfred Nossig, about convening a protest-meeting regarding the pogroms against Russian Jews. Berlin, 1905.

8. Autograph letter from Alfred Klee, addressed to Dr. Theodor Zlocisti. Berlin, 1906. German.

9. Autograph letter from Max Emanuel Mandelstamm, concerning planting an olive orchard in Eretz Israel. Vienna, 1907.

10. Autograph letter from Baruch Berthold Feiwel, addressed to Dr. Theodor Zlocisti. Berlin, 1909. German.

11. Autograph letter from Nahum Sokolow, in which he expresses his wish to come to Eretz Israel. Constantinople, 5670 [1909].

12. Autograph letter from Ahad Ha'am (Asher Ginzberg) addressed to the author Mordechai Ben-Ami. London, 5669 [1909]. Hebrew.

13. Autograph letter from Leo Motzkin. Berlin, 1911. German.

14. Autograph letter from David Wolfson, addressed to Dr. Zlocisti. Cologne, 1913. German.

15. Autograph letter from Nathan Birnbaum concerning a Hebrew translation of his book Gottes Volk ("People of God"). Berlin, 1921. German.

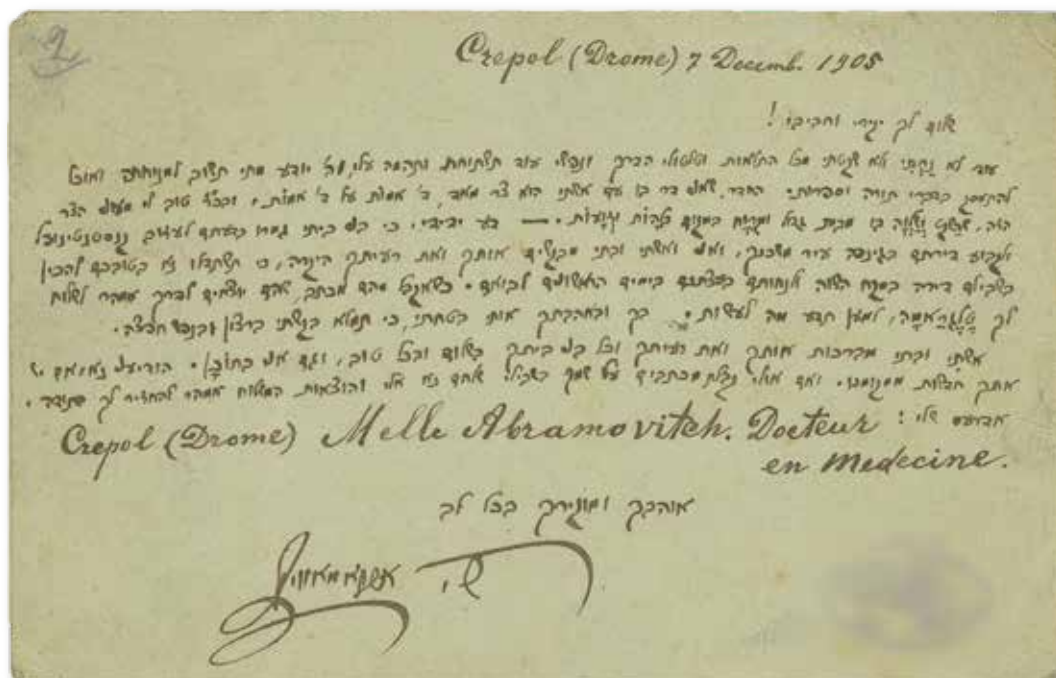
16. Autograph letter from Arthur Menachem Hantke. Hahnenklee (Germany). 1925. German.

Some letters are written on official stationery.

Total of 16 documents. Size and condition vary. Ink stamps.

Opening price: \$4000

Estimate: \$6000-8000

137a

137. אוסף מכתבים מאת סופרים, משוררים ואנשי-רוח

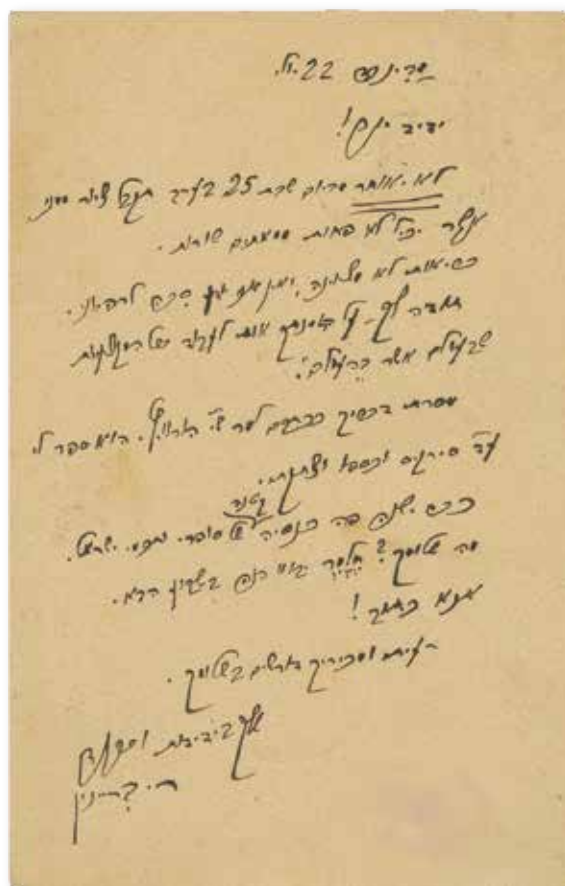
9. "ירושלים עיר הקודש", שיר בכתב ידו של עמנואל הרוסי, [1928]. שיר זה הוא שירה של הפלוגה הירושלמית של גדוד העבודה, שחבריה עבדו בחציבה, בסיתות ובבנייה בירושלים.
10. גלויה בכתב ידו של יעקב קלצקין, ממוענת אל הסופר מרדכי בן-עמי (רבינוביץ), 1907.
11. מכתב בכתב ידו של ש. בן-ציון (שמחה בן-ציון אלתר גוטמן), ממוען אל פרופ' בוריס שץ.
12. מכתב בכתב ידו של מרדכי בן הלל הכהן, בנושא "בצלאל" ובוריס שץ, תר"ץ [1930].
13. שיר בכתב ידו של דוד שמעוני (שמעוני), תרפ"ח [1927].
14. מכתב בכתב ידו של אלכסנדר זיסקינד רבינוביץ (אז"ר), ממוען אל הסופר מרדכי בן-עמי, תרפ"ב [1922].
15. ארבעה עמודים בכתב ידו של יוסף קלוזנר, הספד לזכר שמואל גרשמן, תשי"א [1951].
- סה"כ 15 מסמכים. גודל ומצב משתנים. המכתב של פרישמן במצב בינוני. חותמות דיו.
- פתיחה: \$3000
- הערכה: \$6000-8000

- חמישה-עשר מכתבים בכתב יד, מאת סופרים עבריים, משוררים ואנשי-רוח, ביניהם מכתבים מכמה ממבשרי הספרות העברית המודרנית:
1. מכתב בכתב ידו של יהודה ליב גורדון. תרמ"ו [1886]. מכתב בנושא התיישבות בארץ ישראל. בסוף המכתב מציין יל"ג: "בהמליץ... היוצא מחר תמצא מאמר ראשי על דבר הבהלה אשר היתה בפתח תקוה. היום נתקבל הרשיון להוציא את המליץ מדי יום ביומו".
2. מכתב בכתב ידו של משה לייב לילינבלום. אודסה, מרץ תרמ"ג [1883]. בסוף המכתב כותב מל"ל: "היום, כפי שה[נ]גד לי, נוסעים מפה שלוש מאות רוססים לארץ הקדש לכונן שם קולוניה!".
3. מכתב בכתב ידו של מיכה יוסף ברדיצ'בסקי, 1904.
4. גלויה בכתב ידו של ראובן בריינין, ממוענת אל אהרן חרמוני, 1908.
- 5-6. שתי גלויות בכתב ידו של ש. (שלום יעקב) אברמוביץ, הוא "מנדלי מוכר ספרים", ממוענות אל הסופר מרדכי בן-עמי (רבינוביץ). גלויה אחת כתובה עברית ונשלחה בשנת 1905, השנייה כתובה רוסית ונשלחה בשנת 1915.
7. מכתב ארוך (שני עמודים) בכתב ידו של דוד פרישמן, 1886.
8. מכתב בכתב ידו של הלל צייטלין, 1922.

137. Collection of Letters from Authors, Poets and Intellectuals

Fifteen autograph letters from Hebrew authors, poets and intellectuals, among them letters from heralds of Modern Hebrew literature:

1. An autograph letter from Yehudah Leib Gordon. 5646 [1886]. A letter about settlement in Eretz Israel. At the end of the letter Gordon states: "In HaMelitz... to be published tomorrow, you will find my essay about the panic in Petach Tikva. License has been granted today to publish HaMelitz daily".
2. Autograph letter from Moshe Leib Lilienblum. Odessa, March 5643 [1883]. Lilienblum writes at the end of the letter: "today, as I was told, three hundred Russians travel from here to the Holy Land to establish a colony!".
3. Autograph letter from Micha Josef Berdyczewski, 1904.
4. Handwritten postcard from Reuben Brainin, addressed to Aharon Hermoni, 1908.
- 5-6. Two handwritten postcards, from S. (Shalom Ya'akov) Abramovich, "Mendele Mocher Sforim", addressed to the author Mordechai Ben-Ami (Rabinovich). One postcard is written in Hebrew and sent in 1905, the other is written in Russian and sent in 1915.
7. A long autograph letter (two pages) from David Frischmann, 1886.
8. Autograph letter from Hillel Zeitlin, 1922.
9. "Yerushalayim Ir ha-Kodesh" [Jerusalem the Holy City], a poem handwritten by Emanuel Harussi, [1982]. "Jerusalem the Holy City" was the song of the Jerusalemite Company of Gedud Ha'avodah whose members worked in quarrying, chiseling and building in Jerusalem.
10. Handwritten postcard from Jakob Klatzkin, addressed to the author Mordechai Ben-Ami (Rabinovitz), 1907.
11. Autograph letter from S. Ben-Zion (Simcha Ben- Zion Alter Gutman), addressed to Prof. Boris Schatz.
12. Autograph letter from Mordechai ben Hillel Hacohen, regarding "Bezalel" and Boris Schatz, 5690 [1930].
13. A poem handwritten by David Shimonovitch (Shimoni), 5688 [1927].

137b

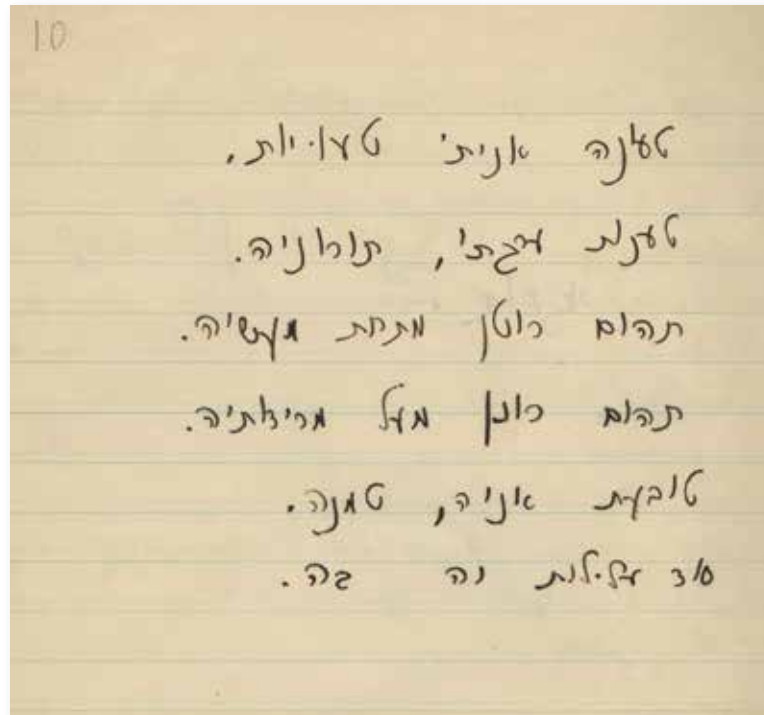
14. Autograph letter from Alexander Ziskind Rabinovich (AZAR), addressed to the author Mordechai Ben-Ami, 5682 [1922].

15. Four pages, handwritten by Joseph Klausner, eulogy in memory of Shmuel Gershman, 5711 [1951].

Total of 15 documents. Size and condition vary. Letter by Frischmann in fair condition. Ink stamps.

Opening price: \$3000

Estimate: \$6000-8000

138

138. המשוררת זלדה - מחברת בכתב ידה - שירים וסיפורים שטרם ראו אור

בשנת 1914 בעיר יקטרינוסלב שבאוקראינה למשפחת שניאורסון - משפחת אדמו"רי חב"ד. בהגיעה לגיל 11 עלתה לירושלים, יחד עם הוריה ועם סבה (אבי אמה) רבי דוד צבי חן (מגדולי רבני חב"ד). זמן קצר לאחר הגיעם ארצה נפטרה סבה ואביה, והיא ואמה נותרו בארץ ללא משענת. תקופת היתמות הארוכה השפיעה רבות על שירתה (ראה בקטלוג זה, פריטים 88-89, מכתב תנחומים על פטירת אביה של זלדה, ששלח האדמו"ר הרי"ץ מליובאוויטש לאמה של זלדה, ושני מכתבים מהרבי מליובאוויטש אל זלדה ואמה).

בשנת 1950 נישאה לחיים אריה מישקובסקי (בנו של רבי חזקיהו יוסף מישקובסקי אב"ד קרינקי). במשך שנים התפרנסה מהוראה ונחבאה על הכלים. על אף שכתבה שירים וסיפורים עוד משנות נעוריה, קובץ שירה הראשון התפרסם רק בשנת 1967, בהיותה בת 53. הקובץ גרף תשואות מיד עם צאתו לאור, והקנה למשוררת מעמד יוצא דופן בשירה העברית. בנוסף לששה קובצי השירה שיצאו בימי חייה, פרסמה זלדה בבמות ספרותיות שונות. נפטרה בירושלים בשנת 1984. ברבות השנים הפכה לדמות מופת בתרבות הישראלית, והעניין בה ובשירה רק גובר והולך עם השנים. ספרים ומחקרים רבים נכתבו על יצירתה של זלדה. לאחרונה יצא ספר נוסף משירה וצוירה בשם "ציפור אחוזת קסם" (ירושלים 2014), וסרט דוקומנטרי "זלדה, אשה פשוטה" (סדרת "העברים", בבימוי יאיר קדר, 2015).

[33] עמודים כתובים + פתקה גזורה מהמחברת (חלק מהמחברת נותר ריק). 20.5 ס"מ. גוף המחברת במצב טוב. עמוד ראשון (ללא טקסט) כהה וחתוך בתחתיתו. מספר דפים נתלשו. עטיפה במצב בינוני. עטיפה קדמית מנותקת. קרעים בשדרה ופגמים קלים בשוליים.

פתיחה: \$10,000

הערכה: \$15,000-20,000

מחברת בכתב ידה של המשוררת זלדה. ארץ ישראל, [שנות ה-40 בקירוב].

עשרה שירים ושתי אגדות שלא נתפרסמו, אשר כפי הנראה חוברו במהלך שנות ה-40, בראשית דרכה הספרותית. המחברת שלפנינו כוללת מבחר ייחודי ובלתי נודע משנות "יצירת הנעורים" של זלדה, אשר לא זכה לראות אור. מרבית השירים כתובים בסגנון שירתה המוקדמת, הנוהגת שורות שונות באורכן, כתיבה בלתי מנוקדת וצורה הקרובה לפרוזה פיוטית. לעומת אלה, שירים אחדים במחברת כתובים במבנה מוקפד יותר, המזכיר את שירתה הבשלה והמאוחרת.

שירי המחברת שלובים בעולמה הסימבולי-מיסטי של המשוררת, והם רצופים ביטויים וצורות ספרותיות האופייניים לשירתה. השיר השביעי במחברת, לדוגמה, נפתח בשורות: "טירת היותי, הבקיע ילל דורי / דמי זמני, יפרצו דברי יה בי...".

בין היתר, כוללת המחברת שיר מספד המוקדש לאישה בשם "א", שמתה בלידתה בן, המתאר את שברונה של המשוררת בעקבות האבדן: "נקעו אברות מחשבת. מרגלות / הרי-הוד, הרי אין מחר... מושל נכרי משה מתהומך / מלל ילד...". רבים משירי המחברת אפופים אווירת אבדן ומספד, ואפשר שנכתבו בהשפעת האירוע הקשה. השיר התשיעי, שכותרתו "שירי דורי בערב (כשנרדמים תינוקות ישראל)", מציג בכסות שיר ילדים תמונה סבוכה וטעונה, שאווירת סכנה ואבל מלווה אותה:

"טף לן נם / טף לי נם / בהר בוער / בלוע אור (גץ יד) / במעמקי געש און לנים עוללי..."

בסוף המחברת, בשער נפרד, מופיעות שתי אגדות: "על הנחש הלבן ובת הפז" ו"על עבד אבדון בהיכל האור". הראשונה מתארת עולם אידילי שבא על חורבנו, והשנייה עולם-תופת שבא על תיקונו (ניתן להבחין בזיקות שונות בין שתי האגדות, דמויות ומוטיבים משותפים). המשוררת זלדה (שיינא זלדה שניאורסון-מישקובסקי) נולדה

139. יהודה עמיחי – מחברת בכתב יד – שירים, רישומים וכתבים שונים – אירופה, 1970

מחברת בכתב ידו של יהודה עמיחי. לונדון, קיימברידג', אמשטרדם ומקומות נוספים, קיץ 1970.

מחברת המתעדת את נסיעתו של יהודה עמיחי לאירופה בקיץ 1970, וכוללת טיוטות לשירים, רשמי-מסע, רעיונות למחזות, סידור מקורי של בימת תיאטרון, חלומות, רשימות שימושיות, ועוד.

אופייה של המחברת מגוון, ונראה כי עמיחי נשא אותה עמו לאתרים שונים ועשה בה מספר שימושים במקביל: יומן מתוארך, פנקס כתובות ומחברת טיוטות. מרבית עמודי המחברת מכילים קטעים ספרותיים בדרגות שונות של עריכה ופיתוח (חלקם שורות בודדות וחלקם טיוטות שלמות וערוכות), והם מתעדים את הלך-רוחו של המשורר בעת הנסיעה, כמו גם נושאים החוזרים בשירתו: "לא לאבד בבת אחת. כמו עט, משקפיים, אדם מת פתאום. אינך רואה אדם פתאום אף פעם יותר. אלא לאט בטשטוש גובר והולך באופק, כאילו היית מאבד משקפיים קודם הזכוכית, אחר כך המסגרת..." (מתוך טיוטה מיום 25.7).

לא אחת, נזכרים במחברת האתרים והמקומות בהם ביקר עמיחי: בית אנה פרנק, רובע החלונות האדומים או בית קברות צבאי (כפי הנראה גרמני), מתוארים בסגנונו השירי: "מצבת זכרון / מקושטת כעוגה / באמצע האבן / עוד חייל פרוסי, עוד תותח עוד נשר..."

רבות מהטיוטות מלוות הערות, תוספות ומחיקות (על פי רוב בקו דק המאפשר את קריאת השורה המחקקה), וחושפות משהו מתהליך עבודתו ודפוסי יצירתו של עמיחי: "פתאום / עם התעורר / הקומקום הכחול... לב מלא כאב" (המילה "כאב" נמחקת והוחלפה במילים "אהבה ושמחה").

בין תיאורי החלומות, הנושאים את חותם המסע, מצוי גם תיאור מפורט של חלום אודות חבר מת, ששמו בנימין: "הייתי בבית כנסת משונה ליד שביל מעל לתהום. שאלתי על בנימין. יצא. היה שזוף ולבן שער... במעלה ההר תערוכה חסידית עם בובות קטנטנות..."

מילים בודדות (בעיקר שמות ומקומות) כתובות באנגלית וגרמנית. יהודה עמיחי (1924–2000), מחשובי המשוררים המודרניים בשפה העברית, נולד למשפחה אורתודוקסית בוירצבורג, גרמניה, ועלה ארצה בהיותו בן 11. בעת מלחמת העולם השנייה התנדב לשורות הצבא הבריטי, ועם פרוץ מלחמת השחרור גויס ל"חטיבת הנגב". לאחר המלחמה פנה ללימודי ספרות ומקרא באוניברסיטה העברית. ספר שיריו הראשון, "עכשיו ובימים האחרים", ראה אור בשנת 1955, ומאז לא חדל עמיחי לפרסם עד מותו, בשנת 2000. יבולו הספרותי מונה 13 ספרי שירה, שני רומנים, ספר סיפורים, ומחזות ותסכיתים רבים, ואף ספרי ילדים. חתן פרס ישראל לשירה (1982).

[34] עמודים כתובים. מצב טוב. 20.5 ס"מ. מעט קמטים ומעט קיפולים. קמטים ופגמים בעטיפה (בעיקר בשדרה).

מקור: Bonhams: The Roy Davids Collection. Poetry: Poetical Manuscripts and Portraits of Poets. Part III, Lot 8 (April 10th 2013).

פתיחה: \$2000

הערכה: \$3000-5000

138. The Poet Zelda - Handwritten Notebook - Hitherto Unprinted Poems and Tales

A notebook, handwritten by the poet Zelda (Zelda Schneerson Mishkovsky). Eretz Israel, [ca. 1940s].

10 poems and two tales which have not been printed, apparently composed during the 1940s, in the beginning of her literary career.

This notebook contains a unique and unknown selection of Zelda's early work which has not yet been printed. Most of the poems are written in the style of her early poems, resembling prose poetry and using lines of various lengths and unvowelized text. Other poems in the notebook are written in a more careful style, more reminiscent of her later poetry.

The poems in this notebook reflect Zelda's mystic-symbolic world and are full of literary expressions in her characteristic style.

At the end of the notebook, with a separate title page, are two tales. The first tale describes an ideal word which was destroyed and the second an inferno which was rehabilitated.

Zelda (Shayna Zelda Schneerson Mishkovsky) was born in 1914 in Yekaterinoslav (Dnipropetrovsk), Ukraine, to the Schneerson family - the family of Chabad rebbes. At 11 years of age, she moved to Jerusalem together with her parents and her maternal grandfather, R. David Zvi Chen (a leading Chabad rabbi). A short while after their aliya, her father and grandfather died and she and her mother remained without support. Her long years as an orphan greatly impacted her poetry (see items 88-89). In 1950, she wed Aryeh Mishkovsky (son of R. Chizkiyahu Yosef Mishkovsky Rabbi of Kryunki). For many years, she earned her livelihood from teaching and avoided the limelight. Although she wrote poetry and stories since a young age, her first collection of poetry, was published in 1967 when she was 53 years old. This book was accepted with open arms as soon as it was published and elevated its creator to an exceptional status in the world of Hebrew poetry. In addition to six poetry books which were published in her lifetime, Zelda also published her poetry in other literary outlets. She died in Jerusalem in 1984. With the passing of years, she became a symbolic figure of Israeli culture and the interest sparked by her and poems is constantly growing. Many books and research were written on Zelda's works. Recent examples are a book of her poems and drawings titled Tzipor Achuzat Kesem (An Enchanted Bird), published in Jerusalem (2014) and a documentary film named "Zelda, a simple woman" (the Ha'Ivrim series, staged by Ya'ir Kedar, 2015).

[33] handwritten pages + a note cut from the notebook (part of the notebook is blank). 20.5 cm. The notebook is in good condition. The first page (without any text) is dark and cut at the bottom. Several leaves have been torn out. Cover in fair condition. Front cover detached. Tears to spine and minor damages to margins.

Opening price: \$10,000

Estimate: \$15,000-20,000

139. Yehuda Amichai - Handwritten Notebook - Poems, Notes and Various Writings - Europe, 1970

A notebook handwritten by Yehuda Amichai. London, Cambridge, Amsterdam and other locations, summer, 1970.

A notebook documenting Yehuda Amichai's journey to Europe in the summer of 1970. The notebook contains drafts of poems, journey-impressions, ideas for plays, original arrangement of a theater stage, dreams, practical notes, and more.

The nature of the notebook is diverse, and it seems that Amichai carried it with him to various sites and used it concurrently as a dated diary, address book and sketch book. Most of the leaves feature literary passages in various stages of editing and development (some are only several lines while others are complete and edited drafts), and they all reflect the poet's mood when he travelled, as well as some subjects which are repeated in his poetry: "Not to lose at once. Like a pen, glasses, a man dies suddenly. Suddenly you don't see the person anymore..." (Hebrew), from a draft dated 25.7.

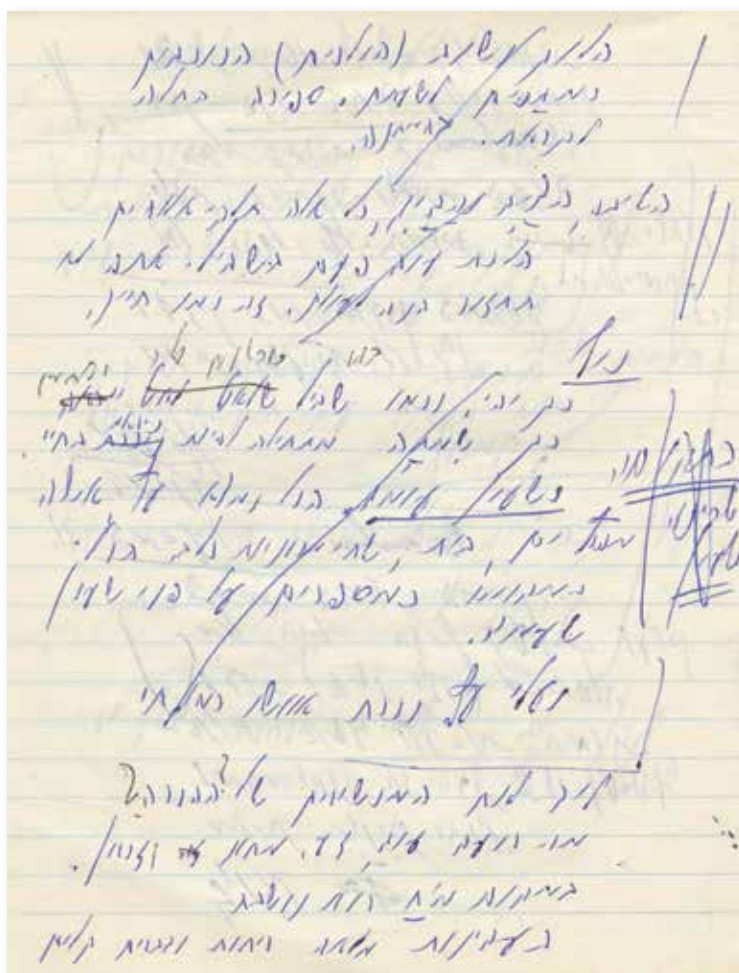
More than once, Amichai mentions in this notebook sites and places which he visited: House of Anna Frank, Red Lights District and the Military Cemetery (most probably a German one), all depicted in his poetic style.

Many of the drafts are accompanied by comments, additions and deletions (most of them crossed off with a thin line enabling to read the deleted line) and reveal something about the process of his work.

Among the descriptions of dreams, which bear the imprint of the journey, is a detailed description of a dream about a dead friend named Binyamin: **"I was in a strange synagogue near a path... I asked about Binyamin. Went out. Was suntanned and with white hair... on the mountain a Hassidic exhibition with tiny dolls..."** (Hebrew).

A few words (mainly names and places) are written in English and German.

Yehuda Amichai (1924-2000), one of the leading modern poets in the Hebrew language, was born to an orthodox family in Würzburg, Germany, and immigrated with his family to Eretz Israel at the age of 11. During World War II he volunteered to the British Army, and when the War of Independence broke out he was drafted to the

139

"Negev Brigade". After the war he studied literature and biblical studies at the Hebrew University. His first poetry book "Achshav UbeYamin Ha'acherim" (Now and in Other Days) was published in 1955, and ever since Amichai never stopped publishing until his death in the year 2000. His literary oeuvre encompasses 13 poetry books, two novels, a book of short stories, and numerous plays and radio-plays, and even children's books. Amichai won the Israel Prize for Literature (1982). [34] handwritten pages. Good condition. 20.5 cm. Some creases and folds. Creases and damages to cover (mainly to spine).

Provenance: Bonhams: The Roy Davids Collection. Poetry: Poetical Manuscripts and Portraits of Poets. Part III, Lot 8 (April 10th 2013).

Opening price: \$2000

Estimate: \$3000-5000

140

מהגליונות מוקדש לפרשה אחרת בתולדות התנועה הקומוניסטית: חיי רוזה לוקסמבורג, נפילת "הקומונה הפריזאית" ועליית ברית המועצות.

- כ-40 כרזים וכרזות מטעם "מפלגת פועלי ציון", אמצע-סוף שנות ה-20. נוקטים קו אידאולוגי קיצוני מזה שהנהיגה המפלגה ומשתמשים בלשון שאולה מן התעמולה הקומוניסטית. על חלקם נדפס הכיתוב "פועלי כל הלאומים התאחדו".
- ארבע חוברות וכרז בושפה הערבית, שנדפסו מטעם ההתארגנויות הקומוניסטיות היהודיות בארץ ישראל באמצע-סוף שנות ה-20.
- גליונות 1-3 ו-5-8 של עלון המפלגה הקומוניסטית "אגרת לחבר", נדפסו בין החודשים פברואר-אוקטובר 1948.
- תשע כרזות גדולות (65x50 ס"מ בממוצע) מטעם המפלגה הקומוניסטית. שנות ה-40. ארבע מהן כרזות בחירות וחמש כרזות בנושאים שונים.
- גודל ומצב משתנים. מצב כללי בינוני-טוב. כתמים וקמטים. סימני קיפול על חלק מן הפריטים. חלק מן הכרזות על נייר חום ששוליו מתפוררים.

פתיחה: \$3000

הערכה: \$8000-12,000

140. התנועה הקומוניסטית בארץ ישראל - אוסף פרסומים ומסמכים מוקדמים, 1917-1948

כ-270 עלונים, כרזות, כרזים, הדפסות ופריטים שונים מטעם התנועה הקומוניסטית בארץ ישראל. חיפה, ירושלים ותל-אביב, 1917-1948. עברית, יידיש ומעט ערבית.

אוסף מגוון ועשיר, המקיף את שנות פעילותה של התנועה הקומוניסטית בארץ ישראל, למן היווסדה בשלהי מלחמת העולם הראשונה ועד לימי מלחמת השחרור.

התנועה הקומוניסטית בארץ ישראל התארגנה לראשונה באופן מפלגתי בשנת 1919, בעקבות פרישת האגף הימני ממפלגת "פועלי ציון". פרישת האגף ממפלגת האם, כמו גם הצלחת המהפכה הקומוניסטית ברוסיה, המריצו את בעלי האידאולוגיה השמאלית-רדיקלית לכוון התארגנות משלהם, ואלו הקימו את "מפלגת פועלים סוציאליסטית עברית", שהייתה המפלגה הקומוניסטית הראשונה בארץ ישראל.

לאורך השנים התאפיינה התנועה בפעילות מפלגתית ערה ותוססת: תנועות נוער רבות הוקמו, ביטאונים ועלונים רבים הודפסו וחילוקי דעות שנתגלו בין החברים הובילו לפיצול מפלגות מספר פעמים. הזרם הציוני-קומוניסטי הגיע לשיא כוחו בבחירות לכנסת השנייה (בהן זכתה המפלגה הקומוניסטית בשבעה מנדטים), אולם בעשורים שלאחר מכן, בעקבות חילוקי דעות מפלגתיים ומתחים שונים, דעכה הפופולאריות של המפלגה. האוסף שלפנינו מציג מבחר ייחודי ומגוון מגלגוליה השונים של התנועה בתקופת היישוב.

בין הפריטים:

- "תלגרמים", ידיעות מקובצות מאמצעי התקשורת העולמיים באמצעות הטלגרף. תשעה גליונות נייר משוכפלים בסטנסיל, שהופצו במהלך מלחמת העולם הראשונה, בשנים 1917-1918. מאופי הדיווחים משתקפת עמדה פרו-רוסית, ואפשר שכוונסו ונוסחו בידי תומכיה הראשונים של רוסיה הקומוניסטית בארץ ישראל. כמה גליונות מופיעים במספר עותקים.
- עשרה גליונות מעיתונה הרשמי של "המפלגה הקומוניסטית של פלשתינה" (בכותרת המשנה: "צענטראל-ראט פון דער ארבעטער-פראקציע" - "התארגנות פועלי ארץ ישראל"), אשר נדפסו בין אפריל לדצמבר 1925. נדפסו תחת שמות משתנים בשל "חוק פקודת העיתונות", שהפעיל הגבלים כספיים ופיקוח צנזורה על העיתונים שנדפסו באופן רשמי. בשולי השער העליונים הכיתוב: "פראלטאריער פון אלע לענדער, פארייניקט אייך!" (פועלי כל העולם - התאחדו!).
- גליונות 1-3 של "הלפיד", בטאונה הראשון של "ברית הנוער הקומוניסטית הפלשתינאית". נדפסו בחודשים מאי-יולי 1928 (גליונות 2 ו-3 כרוכים לחוברת אחת). שערים צבעוניים מאוירים.
- "הלוחם הצעיר", חוברת בהוצאת "הנוער העובד בא"ע"ש ב. בורוכוב", 7 ביוני 1925. כוללת רשימות קצרות, אמרות-כנף משל מרקס, ועוד.
- "הקומוניסט הצעיר", שלושה גליונות מטעם "ברית הנוער הקומוניסטי הפלשתינאי", שניים מתוארכים לשנים 1926 ו-1927 והשלישי ללא תאריך (כפי הנראה מסוף שנות ה-20). כל אחד

140. Communist Movement in Eretz Israel - Collection of Early Publications and Documents - 1917-1948

About 270 leaflets, posters, broadsides and various items issued by the communist movement in Eretz Israel. Haifa, Jerusalem and Tel-Aviv, 1917-1948. Hebrew, Yiddish and some Arabic.

A diverse and rich collection, encompassing years of operation of the Communist movement in Eretz Israel since its foundation towards the end of World War I until the Israeli Independence War.

The communist movement in Eretz Israel was organized as a party for the first time in 1919, following the retirement of the right wing from the "Po'alei Zion" party. The separation from "Po'alei Zion" and the success of the communist revolution in Russia, encouraged the followers of left wing-radical ideology to form an organization and they founded the "Hebrew Socialist Workers Party" which was the first communist party in Eretz Israel.

Over the years the movement was involved in various political activities: many youth movements were established, bulletins and leaflets were printed and arguments between members led to splits between parties several times. The Zionist-Communist movement reached its peak in the elections to the second Knesset (the communist party got seven mandates), but in the decades to come, due to various political disputes and tensions, the popularity of the party faded. This collection presents a unique and diverse selection from the various phases during the Yishuv period.

Among the items:

- "Telegrams", collected news from world media through the telegraph. Nine stenciled paper sheets distributed during World War I, 1917-1918. The nature of the reports reflects a pro-Russian attitude, and it is possible that the news were reported by the first supporters of Communist Russia in Eretz Israel. Several issues appear in a number of copies.
- Ten issues of "The Communist Party of Palestine" official newspaper (sub-title: "tzentral-rat fun der arbiter-fraktsye" (organization of Eretz Israel workers), printed between April and December 1925. Printed under

different names, due to the "Journalism Law", which enforced financial limitations and censorship on papers which were officially printed. On the upper margins appears an inscription: "proletaryer fun ale lender, faraynikt aykh!" (Workers of the world - unite!).

- Issues 1-3 of "HaLapid", first bulletin of "Palestine Communist Youth League", printed in May-July 1928, (issues 2 and 3 bound into one brochure). Colorful illustrated title pages.

- "HaLochem HaTza'ir", booklet published by "HaNo'ar HaOved BeEretz Israel named after B. Borochov", June 7, 1925. Short writings, sayings by Marx, and more.

- "The Young Communist", three issues on behalf of the "Palestine Communist Youth League", dated 1926 and 1927 and the third with no date (most probably from late 1920s). Each issue is devoted to a different affair in the history of the communist party: life of Rosa Luxemburg, fall of the Parisian Commune and the rise of the Soviet Union.

- About 40 broadsides and posters issued by "Mifleget Po'alei Zion", mid-late 1920s. Adoption of an extreme ideological view, which is different from the one introduced by the party and using a language of the communist propaganda. Printed on some: "Workers of all nations - unite!".

- Four booklets and a broadside in Arabic, printed on behalf of Jewish communist organizations in Eretz Israel in mid-late 1920s.

- Issues 1-3 and 5-8 of the communist party bulletin "Igeret LaChaver", printed between February-October 1948.

- Nine large posters (average size 65X50 cm) on behalf of the communist party. 1940s. Four are electoral posters and five are posters about various subjects.

Size and condition vary. Fair-good overall condition. Stains and creases. Folding marks to some items. Some posters are printed on brown paper with crumbling margins.

Opening price: \$3000

Estimate: \$8000-12,000

141a

(חתום "איש לח"י לשעבר"), הדן בזיקות ובפערים האידאולוגיים שבין תנועת הלח"י לבין "הכנענים"; מכתב תגובה זועם, לא חתום, הכתוב לשון גסה ומשתלחת, בעקבות מאמר שפרסם בעיתון זאב חנוך; העתק בקשה שנשלחה בשנת 1949 לרקטור האוניברסיטה העברית, לאפשר ליונתן רטוש לשאת הרצאת-אורח באוניברסיטה; ועוד.

• שתי כרזות פרסום לגליונות "אלף" (ינואר וספטמבר 1951), וכרוז פרסום קטן.

• כ-140 גזרי עיתונים, בהם נדפסו כתבות אודות תנועת "הכנענים" וחבריה, מהשנים 1951-1952.

ופריטים נוספים. גודל ומצב משתנים. מצב כללי ביוני-טוב. סימני קיפול, כתמים, קמטים וקרעים קלים בחלק מהפריטים. נקבי תיוק במספר פריטים. בפריטים אחדים קרעים חסרים, ללא נזק לכיתוב.

פתיחה: \$3000

הערכה: \$5000-8000

141. תנועת "הכנענים" וכתב העת "אלף" – אוסף פריטים

כ-350 פריטי נייר של תנועת "הכנענים" (העברים הצעירים) וכתב-העת "אלף". מכתבים, טיוטות למאמרים, דברי ספרות, גליונות רשמיים, כרזים וכרזות. ארץ ישראל, סוף שנות ה-30 עד ראשית שנות ה-50. עברית ומעט אנגלית.

תנועת "העברים הצעירים" או "הכנענים" (לפנים "הוועד לגיבוש הנוער העברי"), היתה תנועה אידאולוגית-תרבותית אשר השפיעה רבות על המחשבה הפוליטית, האמנות, הספרות וחיי הרוח בארץ ישראל ובמדינת ישראל הצעירה. אנשיה ניסו למתוח קו ישיר בין העמים שחיו בארץ ישראל באלף השני לפני הספירה, ובין העם העברי בארץ ישראל במאה העשרים, ובתוך כך לכוון תרבות חדשה-ישנה ולהתנתק מהמסורת היהודית. השם "כנענים" ניתן לקבוצה, מתוך אירוניה מסוימת, על ידי המשורר אברהם שלונסקי. כתב-העת "אלף" מטעם תנועת "העברים הצעירים" ראה אור ונערך בידי אהרן אמיר ויונתן רטוש בשיתוף עם חברי התנועה ומקורביה: עדיה חורון (ע. ג. חורון), עמוס קינן, בנימין תמוז ואחרים.

בין הפריטים:

• "כתב אל הנוער העברי", המניפסט של תנועת "הכנענים" משנת תש"ד (1943), אשר חובר בידי יונתן רטוש, וניסח את ראשית משנתה הרעיונית-אידאולוגית של התנועה.

• 25 פריטי דפוס שונים מטעם תנועת "הכנענים" ומערכת "אלף", בהם טיוטות ונוסחים מוקדמים למצע התנועה, תקנון המרכז בהפצה פנימית, עלון פרסום שצורף לגליון מתנה של "אלף" (כולל ספח תליש להזמנת מנוי), ופריטים נוספים.

• 22 טפסי "הצהרה" – נוסח רשמי עליו נתבקשו לחתום המצטרפים לתנועה, ובו הצהרה על אימוץ האידאולוגיה הכנענית. 14 טפסים ממולאים בכתב-יד ו-8 טפסים ריקים.

• "התחיה העברית", טיוטת מאמר או חיבור בכתב-יד, המכילה את ניצניה הרעיוניים של התנועה, הגדרות היסוד והמפנה הרעיוני שביקשה לחולל (שנות ה-40).

• 24 גליונות "אלף", כתב העת המרכזי של "הכנענים", בעריכת יונתן רטוש ואהרן אמיר. כולל גליונות א'-י"ט (נדפסו בין 1951-1953), ארבעה גליונות בלתי ממוספרים מן השנים 1971-1972, וגליון נוסף, מוקדם מן האחרים, שכפי הנראה נדפס בשנת 1949 (כולל את פרסומו הראשון של עמוס קינן, הסיפור "הנוטר הממושקף עם הקרבינה").

• "רשיון להוצאת עיתון", הרשיון המקורי שניתן להפצת "אלף" מידי מדינת ישראל, מיום 27.3.1950.

• 37 פריטי נייר שונים, בכתב יד, הנוגעים למערכת העיתון ולתנועת "העברים הצעירים". סיכומי פגישות, פרסיהם האישיים של חברי התנועה, חילוקי דעות אידאולוגיים, ניסוחים מוקדמים למצע התנועה ותיעוד נוסף על גבי פתקאות ומסמכים שונים.

• 80 מכתבים וטיטות, מתוך התכתבויות בין מערכת העיתון "אלף" (בעיקר אהרן אמיר) לבין אנשי רוח שונים. ביניהם: מכתב לאהרן אמיר מאת גרשום שוקן, על נייר מכתבים רשמי של עיתון "הארץ" (1950), הדן באפשרות של שיתופי פעולה ספרותיים בין השניים; העתקי פניית מערכת "אלף" אל העיתונים "ידיעות אחרונות" ו-"מעריב", בתגובה לפרסומים כוזבים ואי דיוקים על תנועת "הכנענים"; מכתב משנת 1950, מאת איש מחתרת הלח"י

141. The Canaanites Movement and the Periodical "Alef" - Collection of Items

About 350 paper items related to the Canaanites movement and issues the periodical "Alef". Letters, drafts of essays, literary items, official issues, posters and broadsides. Eretz Israel, late 1930s till the early 1950s. Hebrew and some English.

The Canaanites (formerly "Council for the Coalition of Hebrew Youth"), was a cultural and ideological movement that influenced political thought, art, literature and intellectual life in Eretz Israel and in the young State of Israel. Its members attempted to draw a direct link between the people who lived in Eretz Israel in the second millennium BCE, and the Jewish people in Eretz Israel in the twentieth century, and through this create an old-new culture and to disaffiliate themselves from Jewish tradition. The title Canaanites was given to the group, ironically, by the poet Avraham Shlonsky.

The periodical "Alef" issued by "Halvrin HaTze'irim" (Canaanites) was published and edited by Aharon Amir and Yonatan Ratosh in cooperation with the movement members and close associates: Adaya Horon (A.G. Horon), Amos Keinan. Binyamin Tamuz and others.

Among the items:

- "K'tav el HaNo'ar Halvri", manifest of the Canaanites movement from 1943 composed by Yonatan Ratosh who authored the early theoretical-ideological doctrine of the movement.
- 25 printed items issued by the Canaanites and the editorial of "Alef", including drafts and early versions of the movement platform, center's regulations for inner distribution, promotion leaflet enclosed with a souvenir-issue of "Alef" (with a stub to order a subscription), and some other items.
- 22 "declaration" forms - an official form on which those who intended to join the movement had to sign, declaring that they adopt the "Canaanite" ideology. 14 forms filled out by hand and 8 blank forms.
- "HaTehiya Halvrit", draft of an essay or composition written by hand, with the early ideological ideas of the movement, basic definitions and the ideological change that it meant to initiate (1940s).
- 24 issues of "Alef", the central periodical of the Canaanites, edited by Yonatan Ratosh and Aharon Amir. Includes issues 1-19 (printed between 1951-1953), four unnumbered copies from the years 1971-1972, and an additional issue, earlier than the others, which was apparently printed in 1949 (including the first publication by Amos Keinan, the story "HaNoter Hamemushkaf im HaKarabina").
- "Permit to publish a paper", original permit issued by the State of Israel to distribute "Alef", dated 27.3.1950.
- 37 various handwritten paper items concerning the editorial of the paper and the Movement. Summaries of meetings, personal details of the movement's members, ideological arguments, early versions of the movement's platform and additional documentation on notes and various documents.

141b

- 80 letters and drafts, out of correspondences between the editorial staff of "Alef" (mainly Aharon Amir) and various intellectuals. Among them: a letter to Aharon Amir from Gershom Schocken, on official stationery of "HaAretz" newspaper (1950), discussing the possibility of literary collaboration between the two; copies of letters from "Alef" editorial to the newspapers "Yediot Ahronot" and "Ma'ariv" in response to false publications and inaccuracies about the movement; a letter from 1950, from a Lehi member (signed "ex-Lehi member"), concerning the affinities and ideological gaps between Lehi movement and the Canaanites; a furious letter of response, not signed, written in a rude and disparaging language following an article published by Ze'ev Hanun in the paper; copy of a request submitted in 1949 to the Rector of the Hebrew University, asking to let Yonatan Ratosh deliver a guest-lecture in the university; and more.

- Two promotional posters for issues of "Alef" (January and September 1951), and one small poster.

- About 140 press cuttings from various newspapers in which articles about the Canaanites movement and its members have been published, from the years 1951-1952.

- Additional items.

Size and condition vary. Fair-good overall condition. Folding marks, stains, creases and some tears to part of the items. Filing holes to several items. Open tears to several items, not affecting text.

Opening price: \$3000

Estimate: \$5000-8000

142

142. תיאודור הרצל - מדינת היהודים - מהדורה הראשונה, עם העטיפה המקורית

86 עמ', 24 ס"מ. מצב טוב. גליונות לא חתוכים. קרעים קלים וקמטים בשולי הדפים. מעט כתמים (רובם על העטיפה ובעמוד השער). שולי דף השער ומספר דפים אחרים מעט כהים. קמטים בעטיפה. העטיפה הקדמית מנותקת חלקית.

פתוחה: \$3000
הערכה: \$8000-12,000

Der Judenstaat, Versuch Einer Modernen Lösung Der Judenfrage [מדינת היהודים, ניסיון של פתרון מודרני לשאלת היהודים], מאת תיאודור הרצל. הוצאת M. Breitenstein, וינה-לייפציג, 1896. גרמנית. מהדורה ראשונה. נדפסה ב-300 עותקים. "מדינת היהודים: ניסיון של פתרון מודרני לשאלת היהודים". ספרו המפורסם של הרצל, בו הוא מציג את בעיית היהודים ואת הצורך בפתרון מדיני-לאומי. עותק זה כולל את עטיפת הנייר המקורית.

142. Theodor Herzl - The Jewish State - First Edition, with Original Wrappers

Der Judenstaat, Versuch Einer Modernen Lösung Der Judenfrage [The Jewish State, an attempt to find a modern solution to the Jewish Question] by Theodor Herzl. Vienna-Leipzig: M. Breitenstein, 1896. German. First edition. Printed in 300 copies.

"The Jewish State: an attempt to find a modern solution to the Jewish Question". The famous book by Herzl, in which he presents the Jewish question and the need to find a political-national solution. This copy includes the original paper wrappers.

86 pp, 24 cm. Good condition. Unopened pages. Some tears and creases at margins of leaves. Some stains (most stains on wrappers and on title page). Margins of title page and a number of other leaves are slightly dark. Creases to wrappers. Front wrapper partly detached.

Opening price: \$3000
Estimate: \$8000-12,000

143b

143a

143. פרנץ קפקא - אוסף מהדורות ראשונות, 1913-1924

שבעה ספרים מאת פרנץ קפקא, במהדורותיהם הראשונות, נתונים בכריכות המקוריות. הוצאות "Kurt Wolff" ו-"Die Schmiede". ברלין, מינכן ולייפציג, 1913-1924. גרמנית.

פרנץ קפקא (1883-1924), נחשב בעיני רבים לגדול הסופרים בשפה הגרמנית במאה ה-20. בספריו, סיפוריו ורשימותיו, היטיב לתאר את מצוקת החיים בחברה המודרנית, את האווירה הקודרת באירופה שבין מלחמות העולם, ואת מורכבות רקעו היהודי.

קפקא מעט מאוד לפרסם בחייו, ולמעט חוג מצומצם של מכרים ואנשי ספר, נותר אלמוני כמעט לחלוטין. בשנת 1912 הציג ידידו מקס ברוד את כתביו בפני המו"ל קורט וולף (שבהוצאתו נדפסו כתביהם הראשונים של פרנץ וורפל, אכסל מונטה, ואחרים), והלה התרשם והחליט להוציאם לאור.

יחסו המורכב של קפקא ליצירתו משתקף היטב בחוברות צנועות אלה, שמחברן ראה לנכון לפרסם בהן מעט מאוד מסיפוריו, אך ביקש להדפיסם באותיות גדולות ככל האפשר, על מנת שיידמו לספר שלם (ספר שכמותו שאף להוציא כל חייו). באחרית ימיו הכריעה הסלידה שחש קפקא כלפי יצירתו, והוא ביקש שהחוברות שנדפסו ייאספו ויושמדו.

1-2. Der Heizer [המסיק]. הוצאת Kurt Wolff, לייפציג, 1913. מהדורה ראשונה. שני עותקים.

46, [1] עמ', 21.5 ס"מ. מצב טוב. מעט כתמים. פגמים קלים בעטיפות.

3. Das Urteil [גזר הדין]. הוצאת Kurt Wolff, לייפציג, 1916. מהדורה ראשונה.

28, [2] עמ', 21.5 ס"מ. גוף הספר במצב טוב, עם כתמים. העטיפה במצב בינוני-גרוע: עטיפה קדמית מנותקת. קרעים חסרים.

4. Ein Landarzt [רופא כפרי]. הוצאת Kurt Wolff, מינכן ולייפציג, 1919. מהדורה ראשונה.

[4], 189, [2] עמ', 23 ס"מ בקירוב. מצב טוב-בינוני. כתמים. פגמים בכריכה. תו-ספר.

5. In der Strafkolonie [במושבת העונשין]. הוצאת Kurt Wolff, לייפציג, 1919. מהדורה ראשונה. מהדורה נאה, שנדפסה ב-1000 עותקים, על נייר איכותי. כריכה מחופה נייר שיש, עם שדרת עור וסימניה.

68, [2] עמ', 22.5 ס"מ. מצב טוב. מעט כתמים. פגמים בשדרה ובפינות הכריכה. תו ספר.

6-7. Ein Hungerkünstler [אמן צום]. הוצאת Die Schmiede, ברלין, 1924. מהדורה ראשונה. נתפרסם לראשונה במגזין הספרות "Neue Rundschau", בשנת 1922. ספרו הראשון של קפקא שפורסם לאחר מותו. שני עותקים: אחד בכריכת קרטון ואחד בכריכה מחופה בד.

85, [2] עמ', 22.5 ס"מ. מצב טוב. שדרה חסרה בכריכת הקרטון. תו-ספר בכרך המחופה בד.

פתיחה: \$3000
הערכה: \$8000-10,000

144. אוסף ספרי משפחה – יהדות גרמניה, 1879–1966

כ-70 ספרי משפחה וחומרים שונים בנושא הגנאלוגיה של יהדות גרמניה. פרוקופורט, ברלין, בון, מנהיים, הנובר, קלן, קופנהגן, ריו דה ז'נרו, ירושלים וערים נוספות, 1879–1966 (מרביתם נדפסו עד שנות ה-30). גרמנית ומעט עברית.

עשרות ספרי משפחה, אילנות יוחסין ומסמכים שנאספו לקראת יצירת חיבורים גנאלוגיים שונים, הפורשים תמונה מפורטת של משפחות יהודיות, הרכבן וקשריהן המסועפים בגרמניה עד מלחמת העולם השנייה. האוסף כולל ספרים אודות משפחות נודעות ומפוארות לצד ספרים שנדפסו במהדורות מצומצמות או נכרכו באופן עצמאי לשימוש משפחתי.

בין הפריטים:

- ארכיון חומרים שנאסף לקראת התקנת חיבור אודות משפחת Warburg (וורבורג), מן הגדולות והמשגשגות שבמשפחות יהדות גרמניה: 28 אילנות יוחסין של ענפי המשפחה השונים, חוברת עם מפתח שמות והקדמה, חוברות מודפסות במכונת כתיבה, מכתבים ופתקאות בכתב יד.

- ספר משפחת Eger, Margolis-Kalvaryski, Simon, מלווה תרשים יוחסין מאת ד"ר מיכאל (פריץ) סימון (Friz Simon), מזכירו הפרטי של דוד בן-גוריון ומצאצאי מהר"ם פאדואה, רבי עקיבא איגר, המהרש"ל והמהר"ל מפראג.

- 13 אילנות יוחסין, מודפסים על 14 לוחות נפרדים, המתעדים את תולדות משפחת Deutsch למן 1590 ועד שנת הדפסתם, 1936. נדפסו בידי בן המשפחה אלברט (Albert Deutsch), אשר הספיק להתקין מהם את חיבורו הגנאלוגי לפני שנספה באושוויץ.

- Emmanuel I Pretender to the Throne of David, חוברת נדירה המתחקה, כביכול, אחר שושלת הצאצאים למן דוד המלך ועד "יורשו האחרון", עמנואל לבית סולניק (Emanuel Solnik). כפי הנראה, נדפסה באמצע שנות ה-40.

- ספרים אודות המשפחות: Zweig; Jolowicz; Valentin-Loewen; Katzenellenbogen; Wolf; Bruck; Birnbaum; Fleckeles; Goldsmidt-Cassel; Löwenstein-Porta; Ettlinger-Friemann-Horovitz; Heimann; Eltzbacher ואחרות.

על ספרים רבים מופיעים תיקונים, תוספות, שמות ותאריכים בכתב יד. חלק מן הפריטים אינם ב-OCLC.

רשימה מלאה תישלח לכל דורש.

גודל ומצב משתנים. מצב כללי טוב-בינוני. קמטים, כתמים וקרעים (ברובם קלים). פגמים בכריכות חלק מן הספרים.

פתיחה: \$3000

הערכה: \$6000-10,000

143. Franz Kafka - Collection of First Editions, 1913-1924

Seven books by Franz Kafka, first editions, in original covers. Published by "Kurt Wolf" and "Die Schmiede". Berlin, Munich and Leipzig, 1913-1924. German.

Franz Kafka (1882-1924) is widely regarded as one of the major figures of German language 20th century literature. In his books, stories and essays he depicted realistically the distresses of modern society, the atmosphere in Europe between the World Wars, and the complexity of his Jewish origin.

Kafka did not publish much during his lifetime, and except for a limited circle of acquaintances and authors, he remained almost anonymous. In 1912 his friend Max Brod presented his writings to the publisher Kurt Wolff (who published the first books by Franz Werfel, Axel Munthe, and others). Wolff was very impressed and decided to publish the books.

The complicated attitude of Kafka towards his work is well reflected in these modest booklets; the author considered it adequate to publish only very few of his stories, but asked to print them in as large letters as possible, so that they will resemble a complete book (a book which he was hoping to publish all his life). In his last days Kafka felt such an aversion towards his works that he asked to collect the booklets and destroy them.

1-2. Der Heizer [the stoker]. Leipzig: Kurt Wolff, 1913. First edition. Two copies.

46, [1] pp, 21.5 cm. Good condition. Some stains. Minor damages to wrappers.

3. Das Urteil [The Judgement]. Leipzig: Kurt Wolff, 1916. First edition.

28, [2] pp, 21.5 cm. Body of book in good condition, stains. Wrappers in fair-poor condition: front wrapper detached. Open tears.

4. Ein Landarzt [A Country Doctor]. Munich and Leipzig: Kurt Wolff, 1919. First Edition.

[4], 189, [2] pp. Approx. 23 cm. Good-fair condition. Stains. Defects to cover. Ex Libris.

5. In der Strafkolonie [In the Penal Colony]. Leipzig: Kurt Wolff, 1919. First edition. Fine edition, printed in 1000 copies, on paper of good quality. Binding covered with marbled paper, with leather spine and a bound bookmark.

68, [2] pp, 22.5 cm. Good condition. Some stains. Damages to spine and corners of cover. Ex Libris.

6-7. Ein Hungerkünstler [A Hunger Artist]. Berlin: Die Schmiede, 1924. First edition. First published in the literary magazine "Neue Rundschau" in 1922. Kafka's first book published posthumously. Two copies: one in a cardboard binding and one in a cloth-covered binding.

85, [2] pp, 22.5 cm. Good condition. Lacking spine of cardboard binding. Ex Libris in the volume with cloth covered binding.

Opening price: \$3000

Estimate: \$8000-10,000

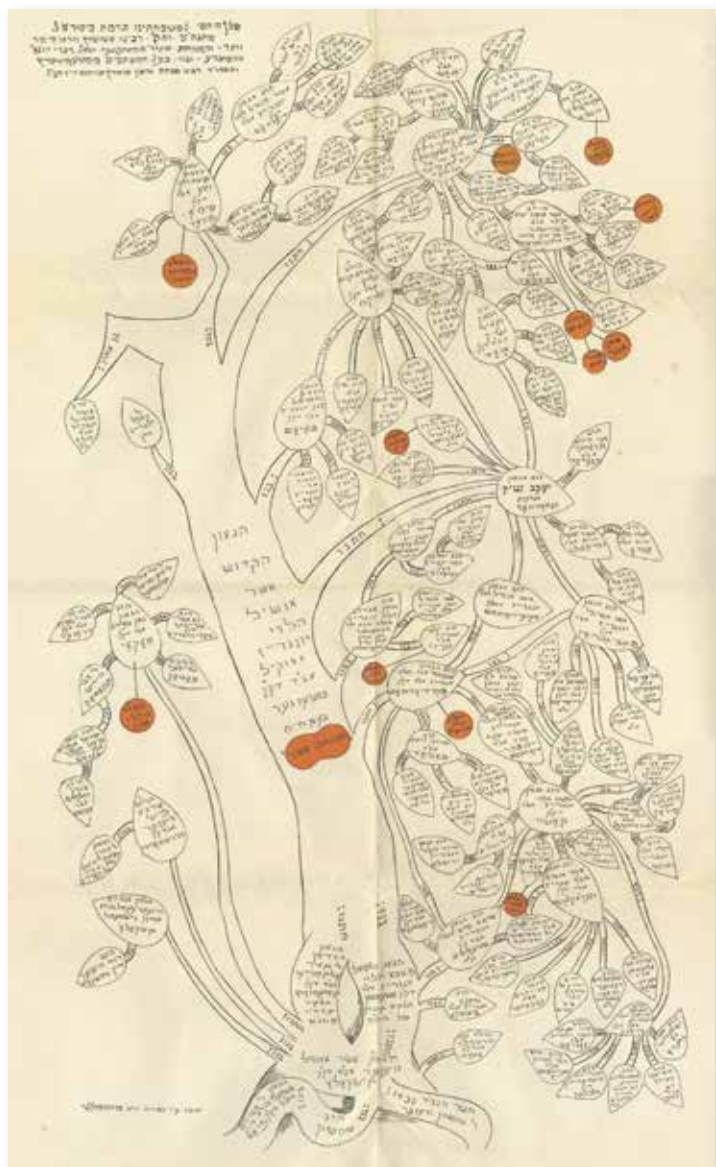
144. Collection of Family Books - German Jewry, 1879-1966

Approximately 70 family books and other material related to genealogy of German Jewry. Frankfurt, Berlin, Bonn, Manheim, Hannover, Cologne, Copenhagen, Rio de Janeiro, Jerusalem and other cities, 1879-1966 (most of the books were printed until the 1930s). German and some Hebrew.

Tens of family books, genealogies and documents gathered towards creating various genealogic compositions, which reveal details about Jewish families and their widespread relationships in Germany until World War II. The collection comprises books about outstanding and famous families alongside books that were printed in limited editions or bound privately for family use only.

Among the items:

- archive of materials gathered towards composing a book about the Warburg family, one of the largest and most prosperous families among German Jews: 28 genealogies of the various family branches, booklet with an index of names and an introduction, typewritten booklets, letters and handwritten notes.
- Family book of Eger, Margolis-Kalvaryski, Simon family, accompanied by a genealogy drawing by Dr. Michael (Fritz) Simon, private secretary of David Ben-Gurion and descendant of Mahram Padua, Rabbi Akiva Eger, the Maharshah and Maharal of Prague.
- 13 genealogies, printed on 14 separate sheets, recording the history of the Teutsch family from 1590 until the day of printing, 1936. Printed by a family member Albert (Albert Teutsch) who composed a genealogic record which was completed just before he was murdered in Auschwitz.
- Emmanuel I Pretender to the Throne of David, a rare booklet, apparently, tracing the descendants of King David to his "last inheritor", Emanuel Solnik. The booklet was probably printed in the mid-1940s.
- Books about the families: Zweig; Jolowicz; Valentin-Loewen; Katzenellenbogen; Wolf; Bruck; Birnbaum; Fleckes; Goldsmidt-Cassel; Löwenstein-Port; Ettlinger-Friemann-Horovitz; Heimann; Eltzbacher; and others. On many books appear corrections, additions, names

144

and dates written by hand. Some of the items are not listed in OCLC.

A complete list will be sent upon request.

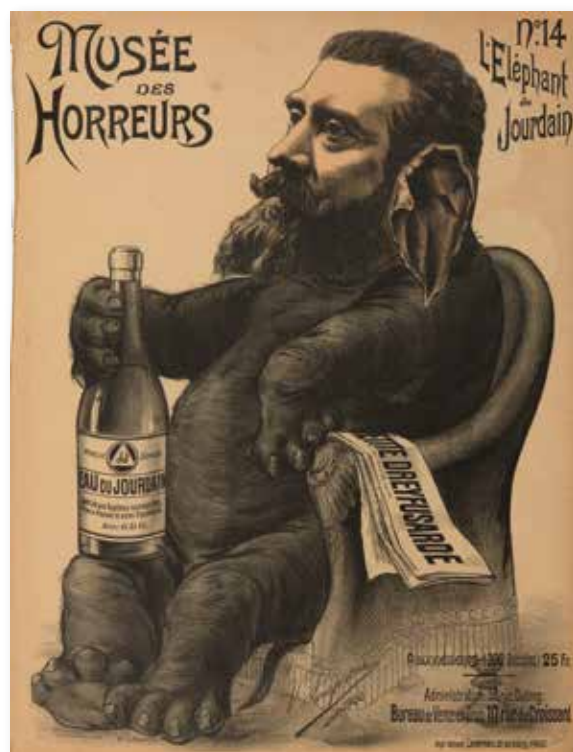
Size and condition vary. Good-fair overall condition. Creases, stains and tears (mostly small). Damages to bindings of some of the books.

Opening price: \$3000

Estimate: \$6000-10,000

145b

145a

145. "Musée des Horreurs" – "תערוכת המפלצות" – סדרת כרזות אנטישמיות בעקבות פרשת דרייפוס, 1899–1900

לאדם אחר, שעל פי רוב צויר בתוספת אברי חיה או גוף מפלצתי. בין האישים המצוירים: אמיל זולה, ז'ורז' פיקאר, צדוק כהן, בני משפחת רוטשילד, אלפרד דרייפוס (בכמה כרזות), ואחרים.

65x50 ס"מ בממוצע. מצב משתנה. מצב כללי טוב-בינוני. בכרזות רבות כתמים, קמטים, קרעים קלים או קרעים חסרים, בעיקר בשוליים. בכרזה מספר 1 קרעים גסים בשוליים. יחסית לסוג הנייר עליו נדפסו, נשמרו הכרזות במצב טוב.

ספרות: "פרשת דרייפוס והשתקפותה בספרות, באמנות ובתקשורת", בעריכת נורמן קליבלאט. הוצאת משרד הבטחון, תל אביב, 1991. עמ' 242–234.

פתיחה: \$15,000

הערכה: \$20,000-25,000

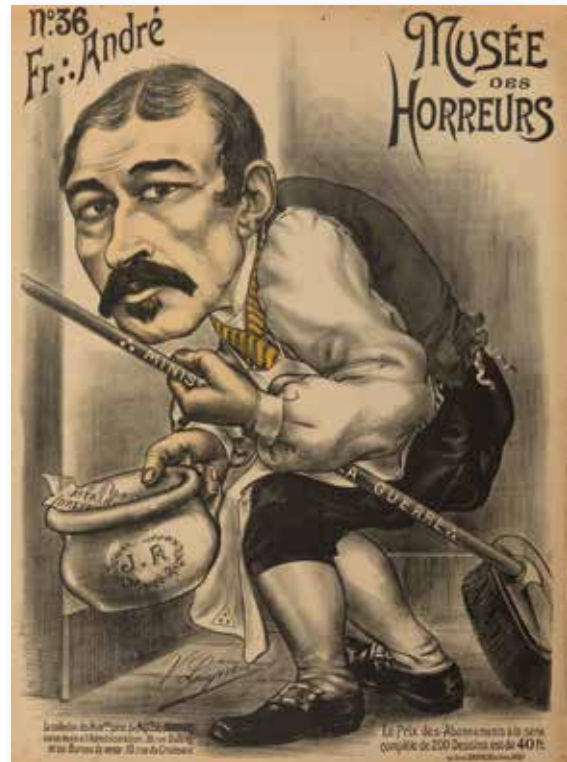
50 כרזות מן הסדרה Musée des Horreurs [תערוכת המפלצות] / "מוזיאון הזוועות" – כרזות פוליטיות בגנות מדינאים, עתונאים, תומכי-דרייפוס ויהודים חשופים, מאוירות בידי אמן אשר פעל תחת השם הבדוי V. Lenepveu. נזכר לעיתים כ-Victor (Lenepveu). דפוס ליטוגרפי צבוע ביד. פריז, [1899–1900]. כרזות מס' 1–50 (כרזה מס' 51 חסרה).

הכרזות הופיעו לראשונה עם פתיחת היריד העולמי בפריז, בעיצומה של פרשת דרייפוס, מעט לאחר הרשעתו השנייה במשפט החוזר. בתחילה נדפסו אחת לשבוע, אולם מקץ חודשים אחדים הורה משרד הפנים הצרפתי לחדול מהפצתן ופרסומן הופסק.

בסדרה המקורית נמנו 51 כרזות, שהציגו אישים שונים מסיעת תומכי-דרייפוס באור נלעג, חייתי או גרוטסקי. כל כרזה הוקדשה

145d

145c

145. Musée des Horreurs - "Museum of Horrors" - Series of Anti-Semitic Posters Following the Dreyfus Affair, 1899-1900

50 Posters from the series "Musée des Horreurs" [Museum of Horrors] - Political posters against politicians, journalists, pro-Dreyfusars and prominent Jews, illustrated by an artist who signed his work with the pseudonym V. Lenepveu, referred to occasionally as Victor Lenepveu. Hand-Colored Lithographs. Paris, [1899-1900]. Posters no. 1-50 (no. 51 is missing).

The posters appeared for the first time when the International Exhibition opened in Paris, right during the Dreyfus affair, several months after the second conviction of Dreyfus in court. The posters were printed once a week before their publication was halted by the French Ministry of Interior.

The original series consisted of 51 posters depicting pro-Dreyfus personalities in a grotesque, monstrous manner. Each poster depicted a different person illustrated with

organs of a beast or a monstrous body. Among the subjects of the posters: Emil Zola, George Piccard, Zadok Cohen, the Rothschilds, Alfred Dreyfus (several posters), and others.

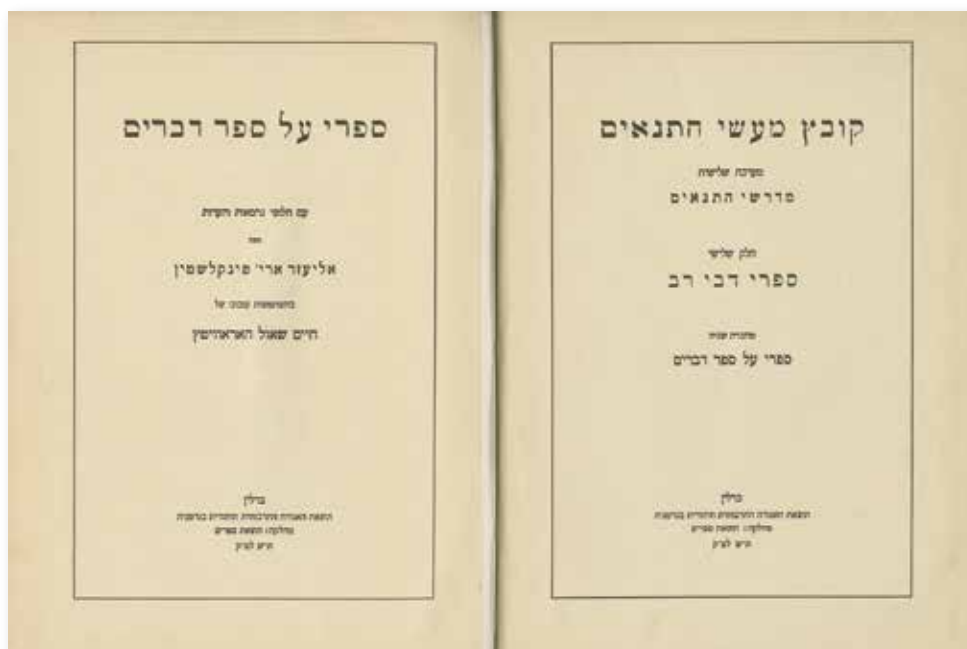
Average size 65X50 cm. Condition varies. Good-fair overall condition. Stains, creases, some tears, or open tears, mainly at margins of numerous posters. Rough tears at margins of poster no. 1. Considering the quality of paper used for printing the posters they were preserved in good condition.

Literature: The Dreyfus Affair, Art, Truth and Justice, edited by Norman L. Kleeblatt, Tel-Aviv: Ministry of Defence, 1991. Pp. 234-242.

Opening price: \$15,000

Estimate: \$20,000-25,000

146

146. "ספרי על ספר דברים" – מאחרוני הספרים שנדפסו בגרמניה הנאצית – ברלין, 1939

על אף שתהליך השמדת הספרים היהודיים כבר עמד בעיצומו, הוסיפו המוציאים לאור, תוך הפגנת מסירות ונטילת סיכון עצמי לא פשוט, להדפיס את קונטרסי החיבור שלפנינו, ובחודש אוקטובר 1939, שבועות לאחר פרוץ המלחמה, עלה בידיהם להשלימו. כפי הנראה, נשלח העותק שלפנינו לשווייץ, שם נכרך ושרד את ימי המלחמה.

ככל הידוע לנו, לא נדפסו חיבורים יהודיים מקוריים מאוחרים יותר תחת השלטון הנאצי.

עותק שלם אחד בלבד ב-OCLC.

[4] דף, 431 עמ', [3] דף, 25.5 ס"מ. מצב טוב מאד. כריכה דמוית עור עם כיתוב מזהב בגרמנית. כתם קל בעובי הספר (ללא הכתמת העמודים). קמטים וקיפולים בדפים ספורים. רישום בעפרון בדפים אחדים. רישום בעלים בדף הראשון.

פתיחה: \$1500

הערכה: \$2000-4000

ספרי על ספר דברים, עם חילופי גרסאות והערות מאת אליעזר ארי' פינקלשטיין, בהשתמש בעזבונו של חיים שאול האראוויטץ. הוצאת חברת תומכי מדעי היהדות בברלין, "האגודה התרבותית היהודית בגרמניה", ברלין, ת"ש, [סוף 1939]. שער נוסף בלטינית.

הספר שלפנינו נמנה עם אחרוני הספרים שהדפיסה "האגודה התרבותית היהודית" תחת השלטון הנאצי, והוצאתו לאור נשלמה כחודש לאחר פרוץ המלחמה. הבסיס לחיבור, כתב-יד מעזבונו של המלומד וחוקר חז"ל חיים שאול הורוביץ (1858-1921), נמצא בידי אליעזר אריה (לואי) פינקלשטיין (Louis Finkelstein), שהוסיף לו חילופי גרסאות והערות והחליט לנסות להוציאו לדפוס בסדרת הספרים "קובץ מעשי התנאים".

בשל הקשיים הכרוכים בהוצאת ספרי-יהדות בגרמניה הנאצית, נאלץ פינקלשטיין להדפיס את הספר בחלקים, בצורת קונטרסים וחוברות, ולהעביר את מקום ההדפסה בין ערים שונות בגרמניה. בין שנת 1935 ל-1937 נדפסו החוברות בברסלאו, ובשנת 1939, ערב המלחמה, הוסב מקום ההדפסה לברלין, בחסות ארגון הגג "Der Jüdischer Kulturbund", שהיה היחיד שהורשה, באותה עת, להדפיס ספרים יהודיים.

147. אוסף פריטי נייר – מחנה מעצר בריטי באי מאן, שנות 40-ה

אוסף פריטים מארכיונו של הרב פרופ' ד"ר מנפרד (מנחם בן מיכאל) פאפו – תעודות, מכתבים ופריטים נוספים מתקופת שהותו במחנה המעצר הבריטי Mooragh שבאי מאן (Isle of Man); מסמכים הקשורים לעבודתו בקהילות היהודיות במנצ'סטר וברודזיה (Rhodesia), מושבה בריטית, כיום בתחומי זימבבואה, ועוד. מרבית הפריטים משנות ה-40. עברית, אנגלית וגרמנית.

הרב פרופ' ד"ר מנפרד (מנחם) פאפו (1898-1966), שימש כרב בזלצבורג, ובהמשך היה למורה ולרב הקהילה הספרדית בווינה. לאחר ליל הבדולח נעצר ונשלח לדכאו, אך הצליח להשתחרר והיגר לאנגליה, שם התמנה לרב במנצ'סטר ועסק בפעילות למען פליטים יהודים. לאחר הקמת מחנות המעצר הבריטיים באי מאן בשנת 1940, שהה במחנה המעצר Mooragh. מן המסמכים באוסף שלפנינו עולה כי פעל שם כמחנך, וביסס קהילה יהודית במקום (בין היתר, הקים בית כנסת לעצורים היהודים במחנה). משנת 1944 שימש כרב קהילת הספרדים ברודזיה.

האוסף כולל:

פריטים ממחנה המעצר Mooragh בעיר רמזי שבאי מאן:

1. פתק בכתב-יד – אישור לרב פאפו להדליק אור בחדרו שבמחנה עד השעה 23:00. [דצמבר 1940]. אנגלית. 17.5x8 ס"מ. חתום בכתב-יד ובחותמת רשמית של המחנה.
2. מכתב תודה על פעילותו של הרב פאפו בהקמת וניהול בית הכנסת של מחנה המעצר. כתוב בכתב-יד, בעברית ובגרמנית, וחתום בידי כמה מעצירי המחנה. ניסן תש"א (30.3.1941): "בזה הננו מביעים תודה רבה מעמקא דלוא להרב של קהילתנו הקדושה, אבירי החכמים, החוקר המפורסם, הידען המופלג... פרופ' ד"ר מנחם מיכאל פאפו ס"ט נ"י אשר יסד ותקן את ביה"כ הנ"ל ודרש בפנינו בנועם שיח ובמתק שפתים וראה את תפקידו ככהונה בקדוש. שאיפתו היתה לחבור ולחבר ומטרתו לחזק את רוח היהדות... זכה במפעלו רב-הברכה למשך ולעודד את לב הנדכאים בשביה והנלווים עליו בהערצה רבה...". על המכתב חתומים: יעקב מאיר לייסנר (Jakob Leisner), אשר גם כתב את הנוסח העברי של המכתב; מאיר יהודה אירם (Irom), ואחרים. דף 36x17.5 ס"מ, מקופל לשניים.
3. תעודה, כתובה ומעוטרת ביד – שי לרב פאפו מאת הקהילה היהודית במחנה המעצר. 1 באפריל, 1941. אנגלית.
- בראש התעודה מגן-דוד בצבע כחול, תחתיו הקדשה לרב פאפו, בכתובה קליגרפית נאה: "Prof. Manfred Papo PH.D. Rabbi of our congregation, respectfully dedicated by its members". תחת ההקדשה מופיעות כ-30 חתימות בכתב-יד. גליון נייר (42x24.5 ס"מ), מקופל לשניים.
4. מודעה בכתב-יד – הזמנה לטקס חגיגי בבית הכנסת, לרגל עזיבתו של הרב פאפו (בתוכנית: שירים, נאום פרידה מאת הרב פאפו, ועוד). [1941 בקירוב]. גרמנית. דף 30x37.5 ס"מ.
5. מודעה, כתובה ומאירת ביד – הזמנה להרצאה מאת הרב פאפו בנושא היהדות הספרדית (ולפניה: סקירת עתונות מאת יעקב לייסנר), אשר תתקיימה בבית הכנסת שבמחנה המעצר. [1941 בקירוב]. גרמנית. 32x22.5 ס"מ.
6. מכתב מאת המפקח על העצירים (Internee supervisor) במחנה. אפריל, 1941. אנגלית.

146. "Sifre al Sefer Devarim" - One of the Last Books Printed in Nazi Germany - Berlin, 1939

Siphre ad Deuteronomium / "Sifre al Sefer Devarim", edited by Louis Finkelstein. Berlin: Der Jüdischer Kulturbund in Deutschland [cultural federation of German Jews], late 1939. Hebrew, with a Latin title page.

This book is one of the last books printed by the Cultural Federation of German Jews under Nazi regime, and its publication was finished about a month after the outbreak of the war. The basis for this book is a manuscript from the estate of the scholar Haim Shaul Horowitz (1858-1921), which was studied by Eliezer Aryeh (Louis) Finkelstein, who added textual criticism and comments and decided to publish it as one of the series of books "Kovetz Ma'asey HaTana'im".

In view of the difficulties involved in publishing Jewish books in Nazi Germany, Finkelstein was obliged to publish the book in parts, as pamphlets, and move the printing location between various towns in Germany. Between the years 1935 and 1937 the booklets were printed in Breslau, and in 1939, just before the war, printing was moved to Berlin, sponsored by the Cultural Federation of German Jews, the only institute that still had the permission, at the time, to print Jewish books. Although the process of destroying Jewish books was already at its peak, the publishers continued, while demonstrating devotion and undertaking a serious risk, to print this book, and in October 1939, about a month after the outbreak of war, they succeeded in accomplishing the printing. It seems that this copy was sent to Switzerland, where it was bound and survived the war.

To the best of our knowledge, no original Jewish books were printed later, under the Nazi regime. One complete copy only in OCLC.

[4] leaves, 431 pp, [3] leaves, 25.5 cm. Very good condition. faux leather cover, with gilt German title on spine. Small stain to page edges (not staining the pages). Creases and folds to a few leaves. Inscription in pencil to several leaves. Ownership inscription on first leaf.

Opening price: \$1500

Estimate: \$2000-4000

147a

מכתב אישור, "לכל המתעניין" בו מעיד המפקח כי הרב פאפו שימש במשך חודשים רבים כיועץ למשרד החינוך (Jewish Refugees Committee, Manchester branch). נשלח אל הרב פאפו במנצ'סטר, דצמבר 1943. מודפס על נייר מכתבים רשמי וחתום בכתב-יד.

מכתב תודה על סיועו של הרב פאפו לועד הפליטים היהודים, לרגל עזיבתו את מנצ'סטר. [1] דף, 26 ס"מ.

13. תעודה רשמית מאת מושל סולסברי, רודזיה הדרומית Salisbury, Southern Rhodesia, מושבה בריטית, כיום בתחומי זימבבואה) המעניקה לרב פאפו את הזכות לערוך טקסי נישואין ברודזיה. סולסברי, 1944. אנגלית. מודפסת וחתומה בכתב-יד. [1] דף, 34 ס"מ.

14. כרטיס ברכה, כתוב ומאויר ביד, לרגל בר המצוה של מיכאל, בנו של מנפרד. [1] דף, מקופל לשניים, 24.5 ס"מ.

עם פרוץ מלחמת העולם השני חיו בבריטניה כ- 75,000 גרמנים ואוסטרים, רובם הגיעו במהלך שנות ה-30 בנסיון להימלט מרדיפת השלטון הנאצי. הממשלה הבריטית, אשר חששה מהסתננות מרגלים ומשתפי פעולה עם השלטון הנאצי, נקטה במדיניות של מעצר וכליאה. תחילה נעצרו כל הגברים הגרמנים והאוסטרים בגילאים 16 עד 60, בהמשך נעצרו גם הנשים, וביוני 1940 נשלחו העצירים לאי מאן שבים האירי (חלק משטחי החסות של הכתר הבריטי), שם הוקמו מספר מחנות מעצר. מאלפי העצירים באי מאן, הרוב היו יהודים, ורבים היו מתנגדים גלויים לשלטון הנאצי. במחנות המעצר התנהלו חיים תרבותיים תוססים (רבים מהעצירים היו פרופסורים, רופאים, מדענים ואמנים). המסמכים שלפנינו הנם עדות לכך כי במחנות התקיימו גם חיי דת וקהילה יהודית.

סה"כ 14 פריטים. מצב כללי טוב.

מקור: אוסף ד"ר סימון כהן.

פתיחה: \$5000

הערכה: \$8000-12,000

7. דיוקן מנפרד פאפו, רישום עפרון על נייר מאת לודוויג מיינר. תחת הרישום מופיעה הקדשה בכתב-ידו של מיינר (גרמנית). רמז, אפריל 1941. [1] דף, 28 ס"מ.

לודוויג מיינר (1884-1966), צייר ואמן-הדפס, מן הדמויות הבולטות בזרם האקספרסיוניזם הגרמני. מיינר למד אמנות באקדמיה בברסלאו, ומאוחר יותר בפריז, ומשנת 1907 השתקע בברלין ועסק בציור. תחת השלטון הנאצי נוסף שמו לרשימת "האמנים המנוונים". בשנים 1935-1939 לימד בבית ספר יהודי בקלן, ואחר כך נמלט עם משפחתו ללונדון. מלונדון נשלח למחנות המעצר באי מאן ושהה במחנות Mooragh ו-Hutchinson עד סוף שנת 1941.

8-9. שני רישומי עפרון על נייר - האחד, דיוקן הרב פאפו. השני, תיאור פנים בית-כנסת.

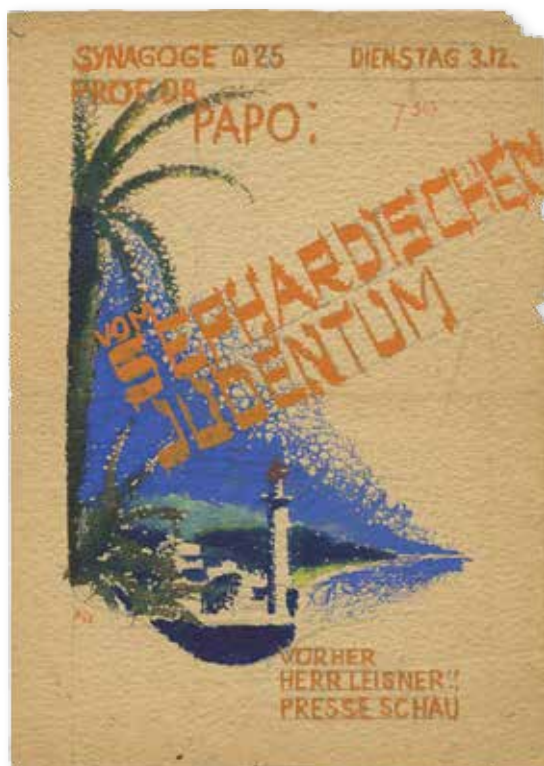
10. תצלום (מתקופת המלחמה). ייתכן שצולם באחד ממחנות המעצר שבאי מאן. 14x9 ס"מ.

פריטים נוספים מארכיון הרב פאפו:

11. מכתב מודפס מאת מזכיר ה-Withington Congregation of Spanish and Portuguese Jews (קהילת היהודים הספרדים והפורטוגזים בווינגטון (מנצ'סטר)). הודעה על דבר מינוי של הרב פאפו לתפקיד רב הקהילה (Honorary Minister to the congregation), והזמנה לטקס המינוי. יולי 1942. אנגלית.

בהזמנה מצוין כי הכנסתו של הרב פאפו לתפקיד תתבצע בידי הרב שם טוב גגין (Gaguin), ראש בית הדין לקהילות הספרדים בלונדון. [1] דף, 20 ס"מ.

12. מכתב רשמי מאת יושב ראש ועד הפליטים היהודים במנצ'סטר

147c

147b

in the camps Mooragh and Hutchinson until the end of 1941.

8-9. Two pencil-drawings on paper - one, portrait of Rabbi Papo. The other - interior of the synagogue.

10. Photograph (of the war days). It is possible that it was taken in the Internment Camps in the Isle of Man. 14X9 cm.

Additional items from the Archive of Rabbi Papo:

11. A printed letter from the secretary of the Withington Congregation of Spanish and Portuguese Jews (Manchester). The letter announces the appointment of Rabbi Papo as Honorary Minister to the congregation and invites to attend the appointment ceremony. July 1942. English. [1] leaf, 20 cm.

12. Official letter from the chairman of the Jewish Refugees Committee, Manchester branch. Sent to Rabbi Papo in Manchester, December 1943. Printed on official stationery and signed by hand.

Letter of gratitude to Rabbi Papo for assistance to the Jewish Refugees Committee, upon his departure from Manchester. [1] leaf, 26 cm.

13. Official certificate issued by the Governor of Salisbury, Southern Rhodesia (A British colony, present day Zimbabwe), granting Rabbi Papo the right to conduct wedding ceremonies in Rhodesia. Salisbury, 1944. English. Printed and signed by hand. [1] leaf, 34 cm.

14. Greeting card, written and illustrated by hand, on the occasion of the Bar Mitzvah of Michael, Manfred's son. [1] leaf, folded into two, 24.5 cm.

When World War II broke out, 75,000 Germans and Austrians lived in Britain, most of them arrived during the 1930s attempting to flee the Nazi regime. The British government, being concerned that spies and collaborators with the Nazi regime will infiltrate Britain, implemented a policy of detention and imprisonment. First - all German and Austrian men of 16 to 60 years of age were arrested, and later, women were also arrested. In July 1940 the detainees were deported to the Isle of Man in the Irish Sea (part of the British Crown protectorates), where several internment camps have been established. Of the thousands of internees in the Isle of Man, the majority was Jewish, and many manifested open opposition to the Nazi Regime. The Jews led a vibrant cultural life in the camps (many of the internees were professors, physicians, scientists and artists). The documents offered here indicate that the Jews also led an active religious and congregational life. Lot of 14 items. Overall good condition.

Provenance: Collection of Dr. Simon Cohen.

Opening price: \$5000

Estimate: \$8000-12,000

147. Collection of Paper Items - British Internment Camp on the Isle of Man, 1940s

Collection of items from the archive of Rabbi Prof. Dr. Manfred (Menachem ben Michael) Papo - certificates, letters and other items from the period of his stay in the British Internment Camp Mooragh on the Isle of Man; documents related to his work in Jewish congregations in Manchester and in Rhodesia (a British colony, present day Zimbabwe), and more. Most items are from the 1940s. Hebrew, English and German.

Rabbi Prof. Dr. Manfred (Menachem) Papo (1898-1966), served as rabbi in Salzburg and later served as teacher and rabbi of the Sephardic congregation in Vienna. After the Kristallnacht he was arrested and deported to Dachau but was released and immigrated to England, where he was appointed as a rabbi in Manchester and was involved in relief activities for Jewish refugees. After the establishment of British Internment Camps in the Isle of Man in 1940, he stayed in Mooragh internment camp. The documents in the collection indicate that he was active in the camp as teacher and founded a Jewish congregation (among other activities he founded a synagogue for Jewish internees). As of 1944 he served as Rabbi of the Sephardic congregation in Rhodesia.

The collection includes:

Items from Mooragh Internment Camp, Ramsey, Isle of Man:

1. Note written by hand - certificate allowing Rabbi Papo to keep the light switched on in his room in the camp, until 23:00. [December, 1940]. English. 17.5X8 cm. Signed by hand and stamped with camp's official ink-stamp.
2. Letter of gratitude for Rabbi Papo's activity related to the founding of and managing the synagogue in the internment camp. Handwritten, in Hebrew and German, and signed by several of the camp's inmates. Nissan, 1941 (30.3.1941): "We hereby express our gratitude from the bottom of our heart to the rabbi of our holy congregation... Prof. Dr. Menachem Michael Papo... who founded the synagogue and preached...His aim was to strengthen the spirit of Judaism..."(Hebrew). The letter is signed by: Jakob Leisner, who wrote the Hebrew version of the letter; Meir Yehudah Irom, and others. Leaf 36X17.5 cm, folded into two.
3. Certificate, written and decorated by hand - present to Rabbi Papo from the Jewish congregation in the internment camp. April 1, 1941. English.
A blue Star of David appears on the top of the leaf, below it, in nice calligraphic script: "Prof. Manfred Papo PH.D. Rabbi of our congregation, respectfully dedicated by its members". Some 30 signatures by hand appear below the dedication. Sheet of paper (42X24.5 cm), folded into two.
4. Handwritten notice - invitation to a festive ceremony in the synagogue on the occasion of Rabbi Papo's departure (program: songs, farewell speech by Rabbi

147d

- Papo, and more). [ca. 1941]. German. Leaf 30X37.5 cm.
5. Notice, written and illustrated by hand - invitation to a lecture by Rabbi Papo concerning Sephardic Judaism (preceded by: press review by Jakob Leisner), to be held in the Internment Camp synagogue. [ca. 1941]. German. 32X22.5 cm.
  6. Letter from the Internee supervisor in the camp. April, 1941. English.
Letter "to Whom it May Concern" confirming that Rabbi Papo served for many months as consultant to the camp's education office and was responsible for arranging the camp's library which contained about 3,000 books. [1] leaf, 25.5 cm. Signed by hand and stamped with camp's official ink-stamp.
  7. Portrait of Manfred Papo, **pencil drawing on paper by Ludwig Meidner**. A dedication handwritten by Meidner appears below the portrait (German). Ramsey, April 1941. [1] leaf, 28 cm.
Ludwig Meidner (1884-1966), painter and printmaker, one of the leading figures in the German expressionist movement. Meidner studied art in the Breslau academy and later in Paris; in 1907 he settled in Berlin. Under the Nazi regime his name was listed as one of the "degenerate artists". In 1935-1939 he taught in a Jewish school in Cologne and later on fled with his family to London. From London Meidner was deported to the Internment Camps in the Isle of Man and was detained

148a

Rumkowski; pins and a bracelet crafted in the ghetto by the artist Chaim Klieger; and some other items. Enclosed is a letter from Rabbi Binyamin Szerynski from Jerusalem, who certifies that the pendant belonged to Ya'akov Zvi (Hersch) Yoskovich from Tel-Aviv (1905-1985), a Lodz Ghetto survivor (it is most probable that Yoskovich brought the pendant to Eretz Israel. For more information about him see enclosed material).

Enclosed is an article published in "Yediot Achronot" in 1981, under the headline "Pendant created in Ghetto Lodz - brought to Israel".

Length: 13 cm. Max. width: 7 cm. Good condition. The pendant was cleaned and repaired and the original zircons were replaced by new ones (see photo presenting its original condition, before it was repaired).

Opening price: \$40,000

Estimate: \$50,000-60,000

148. תליון כסף מפואר שניתן למרדכי חיים רומקובסקי - מלאכת צורך יהודי בגטו לודז', 1941

תליון כסף מפואר, שנעשה לכבוד ראש היודנראט של גטו לודז', מרדכי חיים רומקובסקי, וניתן לו כשי. לודז', תש"א [1941]. כסף (חתום) יצוק, חקוק ומנוסר; הזהבה; זירקונים.

התליון מורכב משלושה חלקים עיקריים: **בחלקו העליון** שני אריות הרלדיים, ניצבים על שתי רצועות כסף עליהן הולחמו אותיות מנוסרות היוצרות את הכיתוב "ליטצמאן / שטאדט" [ליצמנשטאט], וביניהם עיטור בצורת מאזניים (אולי על מנת לרמז על אופי תפקידו הציבורי של רומקובסקי, שנאלץ להשתמש ב"מאזני הצדק" לקבלת החלטות גורליות). משופץ חמישה זירקונים. **חלקו המרכזי** של התליון, העשוי כמעין תיבה, מתחבר אל חלקו העליון באמצעות צמד מתלים (קולבים) והוא בעל צורה סגלגלה ומוקף בשמונה עיטורים דמויי עלים, המשובצים זירקונים. בפנים התיבה, מאחורי חלון זכוכית, מופיע עיטור בצורת ספר תורה שעליו מגן דוד עם הכיתוב "שד-י", אחוז בידי זוג אריות, ובראשו כתר (בחלקו הפנימי של מכסה התיבה ובדופן האחורית שלה חקוקים עיטורים אקראיים, ונראה כי הורכבו מלוחיות כסף שנעשה בהן שימוש משני). על חזית מכסה התיבה מופיעים לוחות הברית, זוג שופרות, זוג מגני דוד, זוג אריות, כתר, והכיתוב "נשיא מ. ח. רומקאוסקי. תש"א. געטא [גטו], עם ישראל חי". **חלקו התחתון** מתחבר לחלק המרכזי באמצעות מתלה (קולב), והוא מעוצב כמגן דוד שבמרכזו מנורה בעלת חמישה קנים, על רקע ירוק, ומשובץ זירקונים.

מרדכי חיים רומקובסקי (1877-1944), ראש היודנראט בגטו לודז' במשך כל שנות קיומו, נחשב לאחת הדמויות השנויות במחלוקת בתולדות השואה והגטאות. בתור מי שקיבל מהשלטונות הנאציים סמכויות נרחבות בכל התחומים הקשורים בניהול חיי היום-יום של הגטו, ולרשותו הועמדה גם המשטרה היהודית, דאג רומקובסקי לשמירה מוחלטת על הסדר, ועל התנהלות תקינה בכל תחומי החיים. יחד עם ניהול ענייני הציבור בגטו, הוטלה על רומקובסקי המשימה להכין את רשימות הגירוש מהגטו. רומקובסקי האמין שבאמצעות שיתוף-פעולה, ניתן יהיה להציל חלק מהאוכלוסיה היהודית של הגטו. באוגוסט 1944 נשלח רומקובסקי לאושוויץ עם אחרוני תושבי הגטו, שם נרצח, ככל הנראה, באותו יום.

באוסף החפצים של מוזיאון "יד ושם" שמורים מספר חפצי כסף יחידאיים שנעשו בידי צורפים יהודים בגטו לודז' בתקופת השואה, ביניהם חנוכיית כסף מתקפלת לצורת ספר-תפילה קטן, שניתנה לרומקובסקי על ידי זיסו אייבשיץ, מנהל מפעל הנייר בגטו (החנוכיה נמצאה בהריסות ביתו של רומקובסקי בגטו); נרתיק כסף מעוטר למגילת אסתר, אף הוא ניתן כשי לרומקובסקי; סיכות וצמיד שנעשו בגטו בידי האמן חיים קליגר; ופריטים נוספים.

מצורף מכתב אישור מאת הרב בנימין שצ'רנסקי מירושלים, המעיד כי התליון היה בחזקתו של יעקב צבי (הערש) יוסקוביץ מתל-אביב (1905-1985), מניצולי גטו לודז' (כפי הנראה, היה זה יוסקוביץ שהביא את התליון לארץ ישראל. למידע נוסף אודותיו, ראה חומר מצורף).

מצורפת כתבה שהתפרסמה בעתון "ידיעות אחרונות" בשנת 1981, שכותרתה "התליון שנעשה בגטו לודז' - הובא לארץ".

אורך: 13 ס"מ. רוחב מירבי: 7 ס"מ. מצב טוב. התליון עבר ניקוי ותיקונים, והזירקונים המקוריים והחסרים הוחלפו בחדשים (ראה תמונה המציגה את מצבו המקורי, לפני תיקונו).

פתיחה: \$40,000

הערכה: \$50,000-60,000

148c

לפני ניקוי ותיקון
Before cleaning and repair

148b

148. Elaborate Silver Pendant Presented to Mordechai Chaim Rumkowski - Crafted by a Jewish Silversmith in Lodz Ghetto, 1941

Elaborate silver pendant, crafted for the head of the Judenrat in Lodz Ghetto, Mordechai Chaim Rumkowski and given to him as a present. Lodz, 5701 [1941].

Silver (marked) cast, engraved and sawn; gilding; zircons.

The pendant consists of three main parts: on the **upper part** are two heraldic lions standing on two silver bands to which sawn letters have been soldered creating the Hebrew inscription "Litsmann / stadt" [Litzmannstadt], in between the letters is an ornament shaped as scales (possibly to imply the public role of Rumkowski, who was obliged to use the "Scales of Justice" to take crucial decisions). Set with five zircons. The **central part** of the pendant, shaped as a case, is attached to the upper part with two suspension loops and is of an oval form surrounded by eight leaf-like ornaments, set with zircons. Within the case, behind a glass window, appears an ornament in the shape of a Torah Scroll with a Star of David inscribed "Shadai", flanked by two lions and topped with a crown (some decorations are sporadically engraved on the inner side of the case cover and on the back plate of the case, and it seems that these decorations were composed of reused silver plates). On the front of the case cover appear the Tablets of the Law, a pair of Shofars, two Stars of David, a pair of lions, crown, and the Hebrew inscription: "Nassi M. Ch. Rumkowski. 5701. Ghetto, Am Israel Hai". The **lower part** is attached to the central one with a suspension

loop and is designed as a Star of David with a five-branched Menorah in its center, on green background, set with zircons.

Mordechai Chaim Rumkowski (1877-1944) head of the Judenrat in Lodz Ghetto during all of its existence is considered one of the most controversial figures in the history of the holocaust and the ghettos. As Rumkowski got almost unlimited authority from the Nazis regarding all management and organization of daily life in the ghetto, and had at his disposal the Jewish Police, Rumkowski kept total order and saw to it that life in the ghetto is conducted in absolute order. Apart from managing public matters in the ghetto, Rumkowski was ordered to prepare lists of deportations from the ghetto. Rumkowski believed that through cooperation it will be possible to save some of the Jewish population in the ghetto. In August 1944 Rumkowski was deported to Auschwitz with the last inmates of the ghetto, there he was murdered, probably on the same day. In the collection of "Yad Vashem" museum are some unique silver objects created by Jewish silversmiths in Lodz Ghetto during the holocaust, among them a Hanukkah lamp which folds up into the form of a small prayer book, presented to Rumkowski by Ziso Eybeshitz, manager of the paper factory in the ghetto (the Hanukkah Lamp was found in the rubbles of Rumkowski's house in the ghetto); a decorated silver case for a Scroll of Esther, also presented to

149. אלבום איורים, קולאז' ותצלומים – משפחה יהודית מברטיסלבה בתקופת השואה

אלבום מאויר, מעשה ידי אווה קובאץ' (Kováč, לבית Schillová, ילידת ברטיסלבה, אפריל 1924), המתאר את חייה ואת חיי משפחתה וידידיה בברטיסלבה של שנות ה-30, בתקופת השואה, ואת עלייתה לארץ בשנת 1949.

באלבום מופיעים איורים רבים מעשה ידיה של אווה, ומדובקים בדפיו תצלומים וגזירי-נייר, מלווים בהערות בכתב-יד, בצ'כית, סלובקית, גרמנית, אנגלית ועברית. מאות האיורים והתצלומים המשולבים בדפי האלבום מתעדים את מקומות המגורים של המשפחה, טיוליה, אירועים שונים, וכן את תקופת השואה, "שארית הפליטה", פעילות ציונית והעליה לארץ ישראל.

83 העמודים הראשונים של האלבום מוקדשים לשנות ה-30 המוקדמות עד שנות ה-40 המוקדמות ומשולבים בהם תצלומים ותיאורים של חיי המשפחה, החברים, חגים, טיולים, בית-ספר, עבודה ושעות הפנאי.

בעמוד 84 משתנות נסיבות חיי המשפחה, ולצד איור צלב-קרס, כתבה אווה "12 ביולי 1944 – קיבלתי את תעודת הזהות שלי", וב-1 בספטמבר 1944: "הגרמנים כבשו את ברטיסלבה". באותו עמוד מדובקת תעודת-זהות גרמנית-צ'כית, שעליה חותמת דיו עם הכיתוב "Žid". בעמוד 85 מופיעות נקודות הציון הבאות: "7 במרץ – סָקָד", ו-"9 במרץ – טרזין", המעידות כי אווה ומשפחתה גורשו מברטיסלבה, בתחילה למחנה עבודה בסרד (Sered, דרום סלובקיה) ומשם למחנה הריכוז טרזיינשטט.

בראש עמוד 86 מופיעה הכותרת "טרזין!" ומצגים בו בני המשפחה האסורים בטרזיינשטט: לצד טלאי בד צהוב, תוית נייר של שירותי הבריאות בטרזיינשטט וצילום של שטר-כסף מטרזיינשטט, מופיע איור של אדם לבוש במדי אסיר, דוחף מריצה, משולב בתצלום ראשו של אביה של אווה. בתחתית העמוד מופיעים שני כיתובים נוספים: "21 באפריל 1945 – הצלב האדום מגיע לטרזין" ו-"10 במאי 1945 – ניצחון הצבא הזור!" (מחנה טרזיינשטט שוחרר יומיים קודם לכן בידי חיילים רוסים).

בעמוד הבא מתואר מסעה של המשפחה בחזרה מטרזיינשטט, עם תצלומים של ידידי המשפחה או קרובים בדרכם הביתה, ושמות מחנות הריכוז בהם שהו (ביניהם אושוויץ ומאוטהאוזן). עמוד 89 הנו "עמוד זכרון" המוקדש לידידים שלא שרדו את המלחמה – "היכן קבריהם? היכן אפרם?" – והוא מלווה בתמונותיהם ובשמות

מחנות ההשמדה בהם נרצחו.

עמודים 126-90 מוקדשים לשנים 1945-1947 וכוללים אף הם תיאורים של חיי המשפחה, חברים, ועוד. בעמוד 127 נזכרת לראשונה פלשתינה: "הדרך לחיים חדשים – הדרך לפלשתינה!". בעמודים הבאים מופיעים אזכורים לציונות ולעליה. בהמשך האלבום מתועדים ביקור משפחתי בפלשתינה (נובמבר 1947), אירוסיה וחתונתה של אווה (נישאה ללדיסלב קובאץ' בברטיסלבה ב-9 במאי 1948) – יחד עם ההזמנה לחתונה (מדובקת בצדו האחורי של עמוד 139); תכניה של אירועי הספורט שנערכו בברטיסלבה במסגרת ה"גורדוניאדה" של תנועת "גורדוניה – מכבי הצעיר" (יולי 1948) בסימן הקמת מדינת ישראל; ועוד.

בעמוד 147, לצד איור של מזוודות, מופיע הכיתוב "תחילתו של פרק חדש – חיינו בישראל". העמודים הבאים מציגים את מסעה של המשפחה לישראל באנייה, ובעמודי האלבום האחרונים מוצגים חיייה החדשים של המשפחה (שהתיישבה בשכונת התקווה בתל-אביב), הגעת הוריה של אווה לישראל ולידת בנם הבכור של אווה ולדיסלב, גבריאל (יולי 1949).

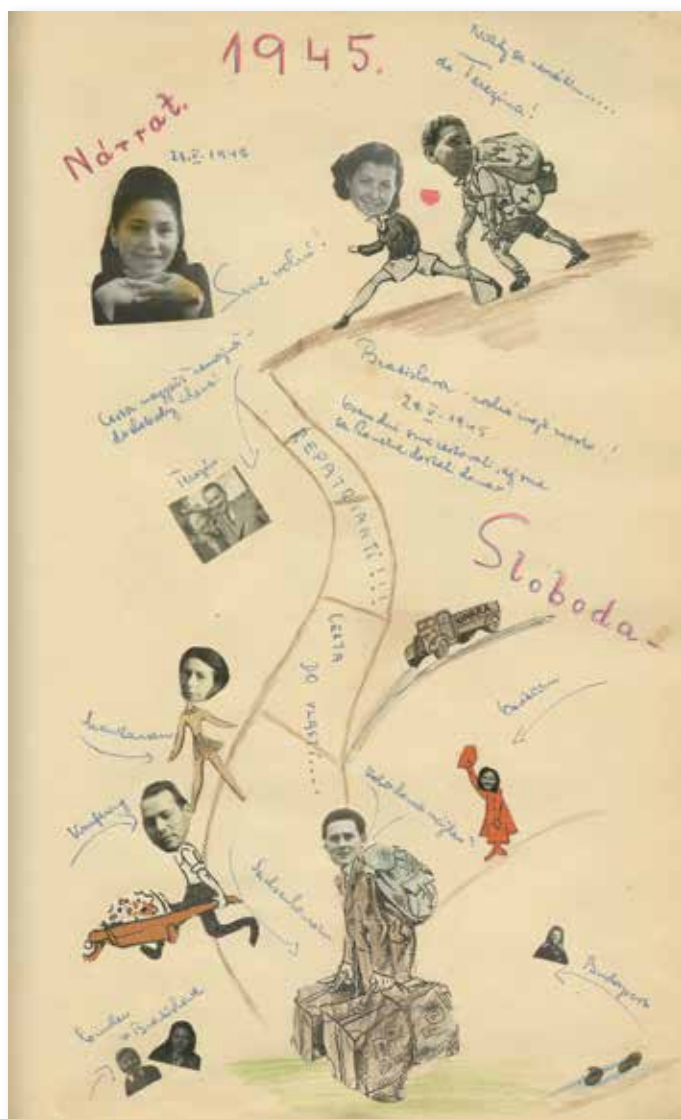
האלבום שלפנינו, שבהכנתו הושקעו יצירתיות ומחשבה רבות, מהווה תיעוד ויזואלי יוצא דופן ומאפשר הצצה "עלילתית" ובלתי-אמצעית לחייה של משפחה יהודית אירופאית ולתהפוכות שעברה בשנות המלחמה, בשנים שקדמו לה ובשנים שלאחריה.

מצורפים מספר מסמכים של בני משפחת קובאץ', מן השנים שלאחר המלחמה: • תעודת זהות צ'כוסלובקית על שם Šžimon Schill, אביה של אווה (1946). • כרטיס חבר "הפדרציה הציונית בצ'כוסלובקיה" על שם אווה (1947). • כרטיס חבר של "הפדרציה הצ'כית של אסירים פוליטיים אנטי-פשיסטיים" (SPROV) על שם אביה של אווה (1948). • "כרטיס בריאות" של הג'וינט באוסטריה, על שם לדיסלב קובאץ' (1949). • תעודת עליה מטעם "הסוכנות היהודית" באוסטריה, על שם לדיסלב קובאץ' (1949). • כרטיס חבר "הסתדרות המזרחי" בארץ ישראל על שם לדיסלב קובאץ' (1950). 194 דף (מהם 155 דף כתובים), 33.5 ס"מ. מצב כללי טוב מאד. כתמים. כריכה מקורית, עם פגמים קלים. קרע בשדרה.

פתיחה: \$1800

הערכה: \$3000-5000

149. Album with Photographs, Collages and Hand-drawn Illustrations - A Jewish Family from Bratislava during the Holocaust

Illustrated artistic photo album created by Eva Kováč (née Schillová, April 1924, Bratislava), a Jewish Czechoslovak woman, detailing her life and the lives of her family and friends from her childhood in Bratislava in the 1930s, through the Holocaust and her immigration to Israel in 1949.

The album was carefully illustrated by Eva, with photographs, collages and hand-drawn colorful illustrations, annotated with handwritten notes and captions in Czech, Slovak and scattered German, English and Hebrew. Shown in the many hundreds of images, photographs and illustrations are family members, locations where the family lived and to which they traveled, scenes from their personal lives, and Holocaust, She'erit HaPleita, Zionist and Aliyah-related themes.

The first 83 pages of the album cover the period from the early 1930s to the early 1940s, with photos and descriptions of family, friends, holidays, travels, school, work and leisure.

This seemingly cheerful mood makes an ominous change for the worse in the following pages. On page 84, Eva draws a swastika and announces, "July 12, 1944: I received my ID card" and "September 1, 1944: The Germans occupy Bratislava." Attached to the page is a German-Czech ID card, its cover stamped with an ink-stamp stating "Žid" [Jew]. On page 85, the handwritten captions next to two of the photos state "March 7: Sered" and "March 9: Terezin", indicating that Eva and her family were deported from Bratislava, first to Sered labor camp and from there to Theresienstadt concentration camp.

Page 86 illustrates the family's incarceration at Theresienstadt. The page is headlined "Terezin!" and it has a Jewish Yellow Star attached. Also attached are a Theresienstadt Ghetto Health Service label, a photo of a Theresienstadt 100 Mark bill, and a caricature of a man wearing a concentration camp uniform - with Eva's father's head pasted on - pushing a wheelbarrow. At the bottom of the page are two handwritten texts, stating "April 21, 1945: The Red Cross comes to Terezin" and "May 10, 1945: Victory of the foreign army!" [Theresienstadt was liberated by Soviet troops two days earlier.]

The following page describes the journey back home from Theresienstadt ("Repatriates' journey to his homeland"), with photos of friends of the family and the different concentration camps (eg Auschwitz and Mauthausen). Page 89 is a memorial page dedicated to friends who did not survive the Holocaust: "Where are their graves? Where are their ashes?" with photos of these friends and the names of the death camps in which they were murdered.

Pages 90-126 cover the years 1945-1947, illustrated with depictions of family, friends, leisure, work, etc. Mention of Palestine appears for the first time on page 127: "The path to a new life - the path to Palestine!" References

to aliyah and Zionism appear at an increasing rate over the next few pages. Page 135 describes a family visit to Palestine in November 1947. However, this was only a holiday, as pages 139-140 describe Eva's engagement and wedding to Ladislav Kováč (1921-1988), on May 9, 1948 in Bratislava. The wedding invitation - with the wedding date in Hebrew - is attached to the back of page 139. Page 144 and its facing page are dedicated to the Gordoniada, the Young Maccabi Jewish sports event that took place in Bratislava on July 4-5, 1948, "in celebration of the founding of the state of Israel."

On page 147, we see an illustration of suitcases and the text "Beginning a new chapter - our life in Israel." The following few pages show the family's journey to Israel via ship. Eva traveled first, arriving in Israel on January 1, 1949 (page 148), and she was followed soon after by Ladislav (page 149). The couple reunited in Tel Aviv on February 13, 1949. The last few pages of the album (pp 150-155) describe the couple settling down in Israel, their new home in Shchunat HaTikva in Tel Aviv, the arrival of Eva's parents to Israel, and the birth of their son Gabriel in July 1949.

The combination of imaginative illustrations and handwritten annotations in the album transform it from a mundane photographic record into a unique visual diary, a fascinating graphic document offering an important insight into the lives of one European Jewish family during the tumultuous years of the middle of the 20th century.

Included with the album are a few associated documents and items belonging to the family, a number of which are related to She'erit HaPleita: • Czechoslovakia ID card, in the name of Šimon Schill [Eva's father]. Bratislava, October 14, 1946. With photo. • Central Zionist Federation of Czechoslovakia membership card, in the name of Eva Schillová. Bratislava, August 1, 1947.

• Czech Federation of Anti-Fascist Political Prisoners [SPROV] membership card, in the name of Šimon Schill. Bratislava, April 24, 1948. With photo. • American Joint Distribution Committee (Austrian Operations) Health Card, in the name of Ladislav Kovacs. January 7, 1949. With photo. • Jewish Agency for Palestine Immigration Certificate [Te'udat Aliyah], in the name of Ladislav Kováč. Vienna, February 1949. With photo. • Histadrut HaMizrachi in Eretz Israel membership card, in the name of Ladislav Kováč (stating his Hebrew name, Menachem Kovac). Tel Aviv, September 19, 1950. With photo.

194 leaves, of which the first 155 are illustrated and the remainder blank. 33.5 cm. Original half-cloth marbled boards. Overall Very Good condition, with age-related spotting and stains. Scuffs to the covers. Split along the middle half of the back external joint.

Opening price: \$1800

Estimate: \$3000-5000

150. Heinz Jost - Photo-Album - Warsaw Ghetto and East Europe, 1941-1942

Album with 28 photographs taken by S.S. soldier Heinz Jost, 18 of which are from his well-known collection of photographs from the Warsaw Ghetto, and 10 additional photographs, most probably from the period he served as commander of Einsatzgruppe-A. Warsaw and other locations in Poland and around it, 1941 [until 1942].

Album with 28 photographs attributed to the war criminal and Nuremberg Trials convict Heinz Jost (1904-1962), who documented through his camera Jewish life in the Warsaw Ghetto in September 1941. The collection of Heinz Jost which consists of approximately 140 photographs, was revealed in 1979 by his acquaintance, the journalist Günther Schwarberg (1926-2008), who submitted them to "Yad Vashem" (without the negatives, the whereabouts of which are unknown).

Jost testified about the photographs: "I wandered through the streets behind the walls and photographed what I saw. Until then I knew nothing about what was happening behind the Ghetto walls... the starving people did not ask me for food since I was dressed as a German soldier. They were lying near houses, among the dead, and no one paid any attention to them any more...", (in: "A Day in the Warsaw Ghetto: A Birthday Trip in Hell, 19.9.1941" (Hebrew), catalogue of an exhibition in "Yad Vashem" museum, Jerusalem, 1988). The album offered here features photographs which were developed from the original negatives, as well as photographs which did not appear in the collection which was submitted to "Yad Vashem":

- 18 photographs of Warsaw Ghetto, among them: photograph of a woman selling armbands with a Star of David, photograph of a Jewish violinist in the Ghetto, two Jewish women in a cart, and some other photographs depicting the life and hardships of Jews in the Ghetto.

- 10 photographs which are not found in Jost's collection depicting soldiers and refugees, some on the background of rural landscape. In one photograph a sign is seen pointing the way to Vitebsk, Gusino and other locations where Jewish communities were extinguished by Einsatzgruppe soldiers early in 1942 (when Jost was commander of Unit A).

On the title page appears an inscription in Russian, stating that the photographs were found in the belongings of a dead German soldier in Gdynia in northern Poland, in 1945.

Total of 28 photographs. Photographs: approximately 9X6.5 cm. Album 10.5X8 cm., overall good condition. Some stains and tears to album leaves. Front cover loose. Short inscription in German from 1939 appears on the first leaf.

Provenance: Collection of Dr. Simon Cohen.

Opening price: \$5000

Estimate: \$10,000-15,000

150

150. היינץ יוסט - אלבום תצלומים - גטו ורשה ומזרח אירופה, 1941-1942

אלבום ובו 28 תצלומים שצולמו בידי איש ה-S.S. היינץ יוסט (Heinz Jost), 18 מהם מתוך אוסף תצלומיו הנודע מגטו ורשה, ו-10 תצלומים נוספים, כפי הנראה מהמשך שירותו כמפקד איינזאצגרופה-A. ורשה ומקומות נוספים בפולין וסביבותיה, 1941 [עד 1942].

אלבום ובו 28 תצלומים המיוחסים לפושע המלחמה ומורשע משפטי נירנברג היינץ יוסט (1904-1964), אשר תיעד במצלמתו את חיי היהודים בגטו ורשה, בחודש ספטמבר 1941. אוספו של היינץ יוסט, המונה כ-140 תצלומים, נתגלה בשנת 1979 בידי מכר, העיתונאי Günther Schwarberg (גוטר שוורברג, 1926-2008), שמסרם לידי "יד ושם" (ללא התשלילים, שגורלם אינו ידוע).

בנוגע לתצלומים העיד יוסט: "שוטטתי ברחובות שמאחורי החומות וצילמתי מה שראיתי. עד אז לא ידעתי דבר על המתרחש שם, בין חומות הגטו... הגוועים ברעב לא בקשו ממני אוכל, מכיוון שהייתי לבוש במדי חייל גרמני. הם שכבו ליד הבתים יחד עם המתים, שאיש לא שם לב עליהם עוד...", (מתוך: "יום בגטו ורשה, טיול יום הולדת בגיהנום, 19.9.41", קטלוג תערוכה במזיאון "יד ושם", ירושלים, 1988).

האלבום שלפנינו כולל תצלומים שפותחו מן התשלילים המקוריים, וכן תצלומים שלא נכללו באוסף שנמסר ל-"יד ושם":

- 18 תצלומים מגטו ורשה, ביניהם: תצלום מוכרת סרטי-זרוע עם מגני דוד, תצלום כנר יהודי בגטו, זוג נשים יהודיות בעגלה, ותצלומים נוספים, המתעדים את חייהם וסבלם של היהודים בגטו.
- 10 תצלומים שאינם מצויים באוספו של יוסט, ובהם מראה חיילים ופליטים, כמה מהם על רקע נוף כפרי. באחד התצלומים שלט המורה את הדרכים לויטבסק, גוסינו (Gusino), ומקומות נוספים, שאוכלוסיותיהם היהודיות חוסלו בידי חיילי האיינזאצגרופה בראשית שנת 1942 (בה שימש יוסט כמפקד יחידה A).

בעמוד השער מופיע כיתוב ברוסית, לפיו התצלומים נמצאו בין חפציו של חייל גרמני הרוג בעיר גדיניה (Gdynia) שבצפון פולין, בשנת 1945.

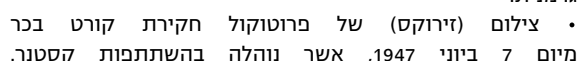
סה"כ 28 תצלומים. תצלומים בגודל 9x6.5 ס"מ בקירוב. אלבום בגודל 10.5x8 ס"מ. מצב כללי טוב. כתמים וקרעים קלים על חלק מדפי האלבום. כריכה קדמית רופפת. בדף הראשון מופיע גם רישום קצר בגרמנית, משנת 1939.

מקור: אוסף ד"ר סימון כהן.

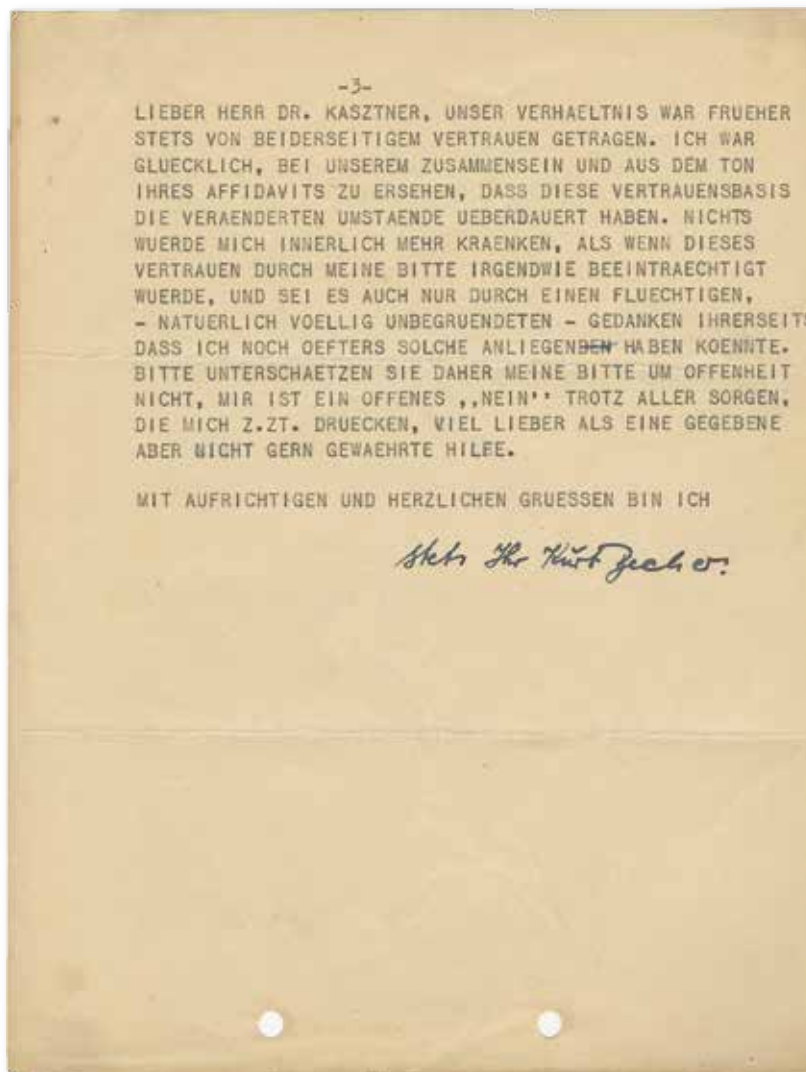
פתיחה: \$5000

הערכה: \$10,000-15,000

- שישה מסמכים מחודש אוגוסט 1944 - טיוטה שחיברו קסטנר וסאלי מאיר (1875-1953), נשיא איחוד הקהילות היהודיות בשווייץ בעת המלחמה), ובה נוסח מוקדם לעיקרי המשא ומתן עם הגרמנים, מן ה-30 לאוגוסט 1944 (העתק מקורי של הדפסה במכונת כתיבה), וחמש פתקאות ודפים מודפסים שבהם מצוינים מקורות מימון, הסכומים שגויסו ונתונים נוספים לקראת המשא ומתן.
- חמישה דו"חות (העתקים מקוריים של הדפסות במכונת כתיבה), אשר חוברו בידי קסטנר בחודשים יולי-אוגוסט 1944 בעקבות פגישותיו עם אדולף אייכמן, קורט בכר, הרמן קרומיי (Hermann Krumei), אדמונד ווסנמאייר (Edmund Veesenmayer) ודיטר יסליצי (המכונה בדו"ח Willy). הונגריה.
- אחד עשר מכתבים (העתקים מקוריים של הדפסה במכונת כתיבה) מתור התכתבותיו של קסטנר עם עמיתיו "לועד העזרה

151b

- 18 מכתבים מתוך התכתבות אישית בין קסטנר ובני משפחתו (אחיו Erno, חמו Joska Fischer), מעת שהותו בז'נבה בין 1945 ל-1947.
- דו"ח שחיבר פרופ' יהודה באואר על תפקיד הג'וינט באירופה ובפרשיית יהודי הונגריה בפרט.
- מצורף ספרו המחקרי של דב דינור: "קסטנר, גילויים חדשים על האיש ופועלו". הוצאת גסטליט, חיפה, 1987.
- גודל ומצב משתנים. מצב כללי ביוני-טוב. סימני קיפול, כתמים, קמטים וקרעים (ברובם קלים, בשולי המסמכים). כיתוב בעפרון ובעט על גבי חלק מהפריטים.
- פתיחה: \$30,000
- הערכה: \$40,000-60,000

- שלושה פרוטוקולים של חקירות הבכירים הנאציים אבנהארד פון טאהדן (Ebenhard von Thadden), אדמונד ויסנמאייר (Edmund Veessenmayer), ואריך פון דם באך-צלבסקי (Erich von dem Bach Zelewski), אשר נערכו בשיתוף קסטנר במסגרת משפטי נירנברג, בחודשים אפריל-מרץ 1948. שניים מהפרוטוקולים הנם העתקים מקוריים של הדפסה במכונת כתיבה, ואחד, כפי הנראה, הנו עותק מקורי שנדפס במכונת כתיבה. 18, 18, 27 עמ'.
- העתק מצולם של מברק ששלח ויסנמאייר (ראה לעיל) ביום 21 באפריל 1944, ובו דו"ח מפורט על רצח יהודים בימים 20 ו-21 באפריל 1944. ממוען לידי איש משרד החוץ Karl Ritter (קארל ריטר). [2] דפים.
- דו"ח שהכין קסטנר על ולטר שולנברג ותפקידו ביישום הפתרון הסופי. מוגש לידי חוקר בשם Hardy ומתוארך ל-3 במאי 1948.
- פריטים נוספים.
- פריטים שונים:

151. Israel Kastner - Archive of Letters, Protocols and Certificates, Mid-1940s through Mid-1950s

An archive of about 170 original letters, protocols, drafts, certificates and documents related to the Kastner Affair. Budapest, Geneva, Stockholm, London, Paris, Haifa, Tel-Aviv and more cities, mid-1940s through mid-1950s. German, Hungarian, English, some Hebrew and some Yiddish.

An archive of documents from two major periods in Israel Kastner's life: "Blood for Goods" - Kastner's days as head of the "Va'ad HaEzra veHaHatzalah" (Relief and Rescue Committee), when he tried to formulate a deal with the Germans for rescuing Hungarian Jews; "Nuremberg Trials" - Kastner's days towards the end of the war, when he testified, interrogated and supplied reports about the German officers and their operations during the war; as well as additional documents of various kinds.

The archive was collected by the holocaust researcher Dov Dinur, in attempt to provide useful information to the investigators during the Nuremberg trials. Dinur gathered tens of documents from the private archive of the family, rare certificates from all over Europe (the access to these documents was banned by Communist Russia several years after the collection), research materials that were sent to him per his request by academics, and more.

Items related to "Blood for Goods" deal:

- "Der Bericht des Jüdischen Rettungskomitees aus Budapest 1942-1945", 55 leaves out of an early draft of the special report composed by Kastner about the operation of Relief and Rescue Committee, in 1946. This testimony is the only one that Kastner submitted as chairman of the committee, and the draft in this archive contains major differences from the one which was eventually published. Typewritten, with deletions, comments and many corrections by hand; several handwritten leaves.
- Six documents from August 1944 - a draft composed by Kastner and Sally Mayer (1875-1953, president of the Jewish Congregations in Switzerland during the war), with an early version of the essence of negotiations with the Germans, from August 30, 1944 (original carbon copy of a typewritten document), and five notes and printed leaves stating the sources of finance, the sums raised and additional data towards the negotiations.
- Five reports (original carbon copies of typewritten documents), composed by Kastner in the months of July-August 1944 following his meetings with Adolf Eichmann, Kurt Becher, Hermann Krumei, Edmond Veessenmayer and Dieter (named in the report "Willy"). Hungarian.
- Eleven letters (Original carbon copies of typewritten

letters) of Kastner's correspondence with his colleagues in the Relief and Rescue Committee, among them Sally Mayer, Nathan Schwalb and others. Additional items.

Items on the Subject of the "Nuremberg Trials":

- Three letters from senior S.S. officer Kurt Becher (1909-1995) - chief representative of Nazi Germany in the negotiations with the Relief and Rescue Committee, from the time the trial against him was held. The letters are typewritten, all hand signed by Becher and dated August 1947. Two were addressed to a woman whose name is not mentioned, and the third to Kastner himself. Becher expresses in the letter his gratitude for the testimony delivered by Kastner in his trial (testimony which finally led to Becher's acquittal) and asks, in light of the mutual trust between them, that Kastner help him with a financial loan. [4], [1], [5] leaves. German.
- Photocopy (Xerox) of a protocol of Kurt Becher's interrogation of June 7, 1947, held with Kastner's participation.
- Three protocols of interrogations of senior Nazis Ebenhard von Thadden, Edmond Veessenmayer, and Erich von dem Bach Zelewski, conducted with Kastner's participation in the Nuremberg trials, in the months April-March 1948. Two protocols are original carbon copies of typewritten documents and one, probably, is an original typewritten copy. 18, 18, 27 pp.
- Copy of a telegram sent by Veessenmayer (see above) on April 21, 1944, with a detailed report about murder of Jews on April 20 and 21, 1944. Addressed to Karl Ritter of the Foreign Ministry, [2] leaves.
- Report composed by Kastner about Walter Scholenberg and his role in applying the Final Solution. Presented to a researcher named Hardy and dated May 3, 1948.
- Additional items.

Various Items:

- 18 letters out of personal correspondence between Kastner and his family (his brother Erno, his father in law Joska Fischer) while he was in Geneva between 1945 and 1947.
- Report composed by Prof. Yehudah Bauer about the role of the Joint in Europe and the affair of the Hungarian Jews in particular.

Enclosed is Dov Dinur's book: "Kastner, Giluyim Chadashim al Halsh U-Po'alo" [Kastner: New discoveries of the man and his work]. Haifa, 1987.

Size and condition vary. Fair-good overall condition. Folding marks, stains. Creases and tears (mainly small, at margins of documents). Inscriptions in pencil and in pen on some items.

Opening price: \$30,000

Estimate: \$40,000-60,000

152a

152. "הדרך לנצחון" - לוח משחק - מלחמה נגד גרמניה הנאצית - ארץ ישראל, 1942

למשבצות הללו מודפסות בחלקו המרכזי-התחתון של הלוח). המשחק נועד לשישה משתתפים, או פחות, כשכל משתתף מייצג צבא במלחמה: בריטי, אמריקאי, רוסי, סיני, אוסטרלי או ארץ-ישראלי.

המשחק הוצא לאור בשלוש גרסאות - עברית, ערבית ואנגלית.

פריט לא מצוי.

לוח 46.5x34 ס"מ, מקופל לשניים. בגב הלוח, בצד אחד, מופיע שם המשחק, ובצד השני - הוראות המשחק. מצב טוב-ביוני. שתי הפינות העליונות חסרות ומשוקמות שיקום מקצועי. קרעים (משיני צדי הלוח), חלקם עם פגיעות בטקסט. כתמים. קשקושים בעפרון ועפרונות צבעוניים.

ראה: "הדרך לנצחון: משחק מלחמת העולם השנייה", מאת גדי כפיר, בתוך: "משחקים בבלוג - הבלוג של גדי כפיר" באתר "הארץ".

פתיחה: \$1500

הערכה: \$2000-4000

"הדרך לנצחון", לוח משחק צבעוני - משחק מלחמה בין בעלות הברית לגרמניה הנאצית. ללא ציון מו"ל או מעצב. [ארץ ישראל, 1942]. עברית.

לאורך הלוח משרטטות מאה תחנות בצפון אפריקה ובאירופה. לצד התחנות השונות מופיעים איורים צבעוניים המתארים סצנות מלחמה - חיילים בריטים, טנקים, מטוסי קרב וספינות, מתקפת חיילים אוסטרליים, מרגל יפני מצויד במצלמה, מטוסי ספיטפייר ומסרשמיט, ספינה בריטית עולה על מוקש, ספינה גרמנית טובעת, ועוד. ההתקדמות במשחק מובילה לתבוסת הגרמנים. לקראת סוף המסלול מוסליוני נורה, במשבצת מס' 94 מתוארת חטיפתו של היטלר, ובמשבצת האחרונה - כניעת הצבא הגרמני, המתבטאת באיור מפקד יחידת הטנקים כורע ברך.

מטרת המשחק היא להגיע ראשון לסוף המסלול. ההתקדמות נקבעת בהטלת קוביה, ובהסתמך על הוראות המשחק של התחנות השונות (משבצות אדומות לאורך המסלול מעכבות את ההתקדמות, ומשבצות ירוקות מקדמות אותה. ההוראות הנוגעות

152b

152. "The Road to Victory" - Board Game - War against Nazi Germany - Eretz Israel, 1942

"The Road to Victory," a color board game depicting the war between the Allied Forces and Nazi Germany. No printer or designer indicated. [Eretz Israel, 1942]. Hebrew.

The game board shows a 100-square path leading to Victory, consisting of one hundred stations located in North Africa and Europe. Along the path are color illustrations depicting various war scenes - British soldiers, tanks, warplanes and ships, an attack by Australian soldiers, a Japanese spy equipped with a camera, Spitfire and Messerschmitt planes, a British ship hitting a mine, a German ship sinking, and more. Progressing through the game leads to the defeat of the German Army. Near the end of the course Mussolini is shot, station 94 depicts Hitler's abduction, and the last station shows the surrender of the German army, illustrated by a kneeling German armored unit commander.

The goal of the game is to be the first player to reach the end of the course. Players advance by throwing dice and fulfilling the instructions at the different stations. (Red squares along the course impede progress, and

green squares advance it. Instructions regarding the stations are printed on the bottom-center part of the board.) The game is intended for up to six players, with each player representing one of the Allied Forces: British, American, Russian, Chinese, Australian or Eretz Israeli.

The game was published in three versions - Hebrew, Arabic and English.

This is a scarce item.

Board 34X46.5 cm, folded in two. The back of the board shows the name of the game and the playing instructions. Good-fair condition. The top two corners are missing and professionally restored. Tears (to both sides of the board), some with damage to text. Stains. Scribbles in pencil and colored pencils.

See: "The Road to Victory: A WW2 Game" by Gadi Kfir, in: "Blog Games - the Gadi Kfir Blog" on the "HaAretz" website (Hebrew).

Opening price: \$1500

Estimate: \$2000-4000

153

153. הגדה לא מסורתית מתקופת השואה – אירופה, 1943

הגדה, חברת סיער. ללא ציון מקום הדפסה [הולנד?], ניסן תש"ג [אפריל 1943]. גרמנית ומעט עברית.

הגדה לא מסורתית. שכפול של הדפסה במכונת כתיבה, עם איורים. כפי הנראה, הגדה זו נדפסה במחתרת, באירופה, בזמן מלחמת העולם השנייה. הטקסט והאיורים מבטאים היטב את מצוקת החיים באירופה וביתר שאת את השאיפה לעלות לארץ ישראל: בעמוד שלפני השער מופיעה אך המילה "גאולה!"; בעמוד 4 מופיע באותיות ענק הכיתוב "לשנה הבאה בירושלים"; בעמוד [21] מופיעות מילות השירים "שירת הנוער" ו"אל החולה"; בדף [25] מפת ארץ ישראל; ובדף [26] מילות השיר "תחזקנה", והכיתוב "עליה!" מופיע בתוך שמש זורחת. ומנגד: בעמוד השער מופיע איור של זרועות כבולות באזיקים ושל יד המניפה את דגל ישראל; בעמודים [13-14] מופיע טקסט ארוך וציורי המתאר פוגרום ביהודים בפולין ומציאות של חיים בגטו, במחבוא, הרג במלחמה, שוד, גירוש והיעלמות של קרובים; ובעמוד [22], תחת הכותרת "הגדת לבנך ביום ההוא", טקסט אידאולוגי, על כך ש"שרדנו את הגלות רק בזכות האמונה החזקה – שנשוב ונהיה חופשיים... ובזוועות ואירועי התקופה [הנוכחית], עלינו לכפר על הטעויות שעשינו. בעוד חלוצינו נלחמו והצליחו להתגבר על כל המכשולים בדם ובדמעות, אנו בזבזנו את

חיינו ברשלנות. היום עלינו להישבע לתקן את שניתן לתקן...". בעמוד הראשון של ההגדה נדפסה הקדשה: "Chawer Schuschu" [הגדה זו מוקדשת לזכרו של החבר שושו סימון]. "שושו" היה כינויו של יואכים סימון (1919-1943), יהודי גרמני יליד ברלין, שיחד עם אשתו ובסיוע המחתרת ההולנדית הבריח יהודים אל מחוץ להולנד כדי להצילם מהשמדה בתקופת השואה. שושו נתפס במהלך פעילותו בדרום הולנד בינואר 1943, והתאבד במעצרו. לא הצלחנו לגלות מה טיבה של "חברת סיער" ומטעם מי נדפסה ההגדה שלפנינו, אך מתוכן הדברים ניתן לשער כי נדפסה בידי קבוצת מחתרת כלשהי שפעלה באירופה בזמן המלחמה, ואפשר כי היתה קשורה למחתרת החלוצית בהולנד. [26] דף (מספור לא רציף), 29.5 ס"מ. מצב בינוני. נקבי תילוע בשוליים התחתונים של כל הדפים. כתמים. מעט קרעים ובלאי. כריכת קרטון ובד חדשה.

אינה ידועה ביבליוגרפיה.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$6000-10,000

154a

154. אוסף תצלומים גדול – מחנות המעצר בעתלית ובלטרון

כ-200 תצלומים ממחנה המעצר בעתלית. עתלית, [1947 בקירוב]. אוסף תצלומים גדול, המתעד את חיי היום-יום במחנה המעצר עתלית, בתקופה בה נאסרו בו אנשי "הגנה", אצ"ל ולח"י. מחנה המעצר בעתלית, שפעל משנת 1940 ועד לאחר הקמת המדינה, שימש במרבית שנותיו למעצר מעפילים. לאחר "השבת השחורה" (29 ביוני 1946) נכלאו בו גם אנשי ארגוני ה"הגנה", אצ"ל ולח"י. כמו כן, שהו בו אסירים יהודים שהועברו מבית הסוהר המרכזי בירושלים ועצורים שהוחזרו ממחנות המעצר בקניה. בשנת 1987 הוכרז כאתר לאומי למורשת ההעפלה והעלייה של מדינת ישראל. מקצת התצלומים שלפנינו מתוארים בצדם האחורי, "במחנה עטלית", ונושאים תיאורים קצרים עם שמות המצולמים, או נסיבות הצילום: "בשעת לימוד הגמרא בבית הכנסת במחנה העצורים עטלית", "הכניסה למחנה עטלית, מצולם ע"י מינה העצורה במחנה עטלית לבנות", "בעל ואשתו במעצר. האשה – מלכת היופי במחנה עטלית", "המפקח החיצוני שלנו משקיף אל הכרמל ה'מחייך' מרחוק", ועוד. אחד התצלומים (בפורמט גדול יותר מן האחרים), מתואר ומתוארך – "ליל הסדר תש"ז" [אפריל 1947]. **תצלום נוסף מתואר בצדו האחורי "לטרון – התברא 'כבשו' את המשורין", וכפי הנראה, צולם במחנה המעצר הבריטי בלטרון** [אך במחנה לטרון שהו עצורים של ארגוני ה"הגנה", אצ"ל ולח"י; בפברואר 1948 פונו מלטרון העצירים היהודים שנותרו בו והועברו למחנה עתלית]. התצלומים מתעדים את חיי היום-יום במחנה עתלית (וכנראה, חלקם מתעדים גם את חיי היום-יום במחנה לטרון): פעילויות בשעות הפנאי, פנים הצריפים, התעמלות ומשחקי ספורט שונים, קריאה, מסדרים סביב הדגל, הורדת הדגל עם חשיכה, חדר האוכל, כביסה, השער למחנה הנשים, ועוד.

מרבית התצלומים בגודל 8.5x6 ס"מ בממוצע. שניים בגודל 9x14 ס"מ ואחד בגודל 4x3 ס"מ. מצב כללי טוב. מעט כתמים ופגמים קלים בשוליים.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$3000-5000

153. Non-Traditional Haggadah - Holocaust Period - Europe, 1943

Haggadah, "Sier Company". Place of printing not mentioned [Holland?], Nissan 5703 [April 1943]. German and some Hebrew.

Non traditional Haggadah. Stenciled typewritten text, with illustrations.

This Haggadah was, most probably, printed clandestinely, in Europe, during World War II. The text and illustrations express the distressful life in Europe and more so the aspiration to reach Eretz Israel: on the page preceding the title page appears the word "Geula!" (Hebrew: freedom); on page 4 appears in very large letters "LeShana Haba'a BeYerushalayim" (next year in Jerusalem); on page [21] are verses from the song "Techezakna", and the inscription "Aliya!" within a shining sun. In contrast: on the title page - illustration of handcuffed arms and a hand flying the flag of Israel; on pages [13-14] - a long picturesque text depicting a pogrom against Jews in Poland and life in the Ghetto, in hiding, killing, robbery, deportation and disappearance of relatives; and on page [22], under the title "vehigadeta lebincha bayom hahu" (and you shall tell your son on that day) appears an ideological text, about how "we survived life in exile only because of our strong faith that we shall be free again...and while this period is atrocious we have to repent all our mistakes. While our pioneers fought and overcame all obstacles with blood and tears, we wasted our lives negligibly. Today we swear to repair whatever there is left to repair...".

A dedication is printed on the first page: "Chawer Schuschu Simon, Deinem Andenken ist, diese Hagadah gewidmet" [this Haggadah is dedicated to the memory of Schuschu Simon]. "Schuschu" (Shushu) was the nickname of Joachim Simon (1919-1943), a German Jew born in Berlin, who together with his wife and with the aid of the Dutch underground, smuggled Jews out of Holland during the holocaust. Schuschu was caught in action in southern Holland in January 1943 and committed suicide in prison.

We have not been successful in discovering what "Sier company" was and on behalf of whom this Haggadah was printed, but the contents might imply that it was printed by some underground group active in Europe during the war and it is probable that it was related to the pioneers' underground in Holland.

[26] leaves (irregular pagination), 29.5 cm. Fair condition. Worming to lower margins throughout all the leaves. Stains. Some tears and wear. New cardboard and cloth binding.

Bibliographically unknown.

Opening price: \$2000

Estimate: \$6000-10,000

154b

154c

154d

154. Extensive Collection of Photographs - Atlit and Latroun Detention Camps

Approximately 200 photographs from Atlit Detention Camp. Atlit, [ca.1947].

An extensive collection of photographs depicting daily life in Atlit Detention camp, while "Haganah", Etzel and Lehi members were imprisoned there.

Atlit Detention Camp operated since 1940 until after the establishment of the State of Israel, and during most of its years of existence was used to detain Jewish illegal immigrants. Following the "Black Sabbath" (June 29, 1946) members of "Haganah", Etzel and Lehi were also imprisoned there. Jewish prisoners transferred from the central prison in Jerusalem and detainees who were returned from detention camps in Kenya were all also imprisoned in Atlit. In 1987 the camp was declared a National Heritage site commemorating illegal immigration (Ha'apala) and Aliya to Israel.

Some of the photographs are titled on the reverse "In Atlit Camp", and bear short captions with names of the photographed, or the circumstance when the pictures were taken: "time of Gemara study in the Atlit detention camp synagogue", "Entrance to Atlit camp, photographed by Mina, a detainee in Atlit camp for girls", "Husband and wife detained. The wife - beauty queen of Atlit camp", "Our exterior supervisor overlooks the Carmel 'smiling' in the distance", and more. One photograph (in a format larger than others) is titled and dated - "Leil Haseder" 5707 [April 1947].

An additional photograph is titled on the reverse in Hebrew: "Latroun - the guys conquered the armored vehicle" and was most probably taken in Latroun Detention Camp.

The photographs depict daily life in Atlit camp (apparently, some depict daily life in Latroun Camp); Leisure time activities, interior of barracks, exercises and sports, reading, formations around the flag, lowering the flag at evening, dining room, laundry, gate to women's camp, and more.

Average size of most photographs: 8.5X6 cm. Two 9X14 cm photographs and one 4X3 cm photograph. Good overall condition. Some stains and damages to margins.

Opening price: \$2000

Estimate: \$3000-5000

155a

155. "אלטלנה" – לקט פריטים של לוחם אצ"ל / כידון-רובה ותצלום מן האנייה

נשק גדולים עבור הכוח העברי הלוחם במלחמת השחרור. הפלגתה הייתה לאחד המבצעים הסבוכים והמורכבים שביצע ארגון האצ"ל, וסיפונה כלל גם כוח לוחם גדול, שחלקו הוכשר במהלך ההפלגה. כאשר הגיעה האנייה אל חופי ישראל, נתגלעו חילוקי דעות חריפים בין הנהגת היישוב וראשי האצ"ל, ולאחר ניסיון כושל למשא ומתן ואולטימטום קצר שניתן לצוות האנייה, הותקפה וטובעה "אלטלנה" בידי כוחות צה"ל.

בספרו של מפקד אלטלנה אליהו לנקין, נמנה אוסטשינסקי ברשימת הלוחמים ששהו על סיפון ה"אלטלנה".

ספרות:

1. ספרו של מפקד אלטלנה, אליהו לנקין. הוצאת "הדר", תל-אביב, 1974, עמ' 333.
2. "אלטלנה", שלמה נקדימון. הוצאת "עידנים", ירושלים, 1978.

פתיחה: \$2500

הערכה: \$5000-8000

155b

לקט פריטים אישיים של לוחם האצ"ל פסח אוסטשינסקי, שהשתתף בהפלגת האנייה "אלטלנה" לארץ ישראל.

חמישה פריטים של לוחם האצ"ל פסח אוסטשינסקי, איש "החזית השנייה" של האצ"ל (סניפי המחתרת מחוץ לגבולות ישראל) באיטליה, אשר סייע בהכנות למבצע "אלטלנה" והיה על סיפונה:

1. כידון פלדה להרכבה על רובה, תוצרת חברת "Sandel". אל הניצב ממוסמרת לוחית קטנה, עליה חקוק הכיתוב "אלטלנה", ומעליו האנייה וסמל האצ"ל.

כידון 58 ס"מ, נתון בנדן עור. מצב בינוני-גרוע. חלודה ופגעי קורוזיה רבים. הלוחית במצב טוב.

2. תצלום מקורי מסיפון "אלטלנה", בעת שעשתה את דרכה לארץ ישראל. בתצלום מופיע, כפי הנראה, פסח אוסטשינסקי, חובש קסדה עם סמל האצ"ל ואוחז בידו אקדח, ומאחוריו אחד מצלמי האנייה אוחד בידו מסרטה. מתואר בכתב-יד: Altalena 1948.

10.5x7.5 ס"מ. מצב בינוני. קמטים וקרעים בשוליים.

3-4. "אות חטיבת הגולה", עיטור (מדליה) עם סמל האצ"ל על רקע של גלובוס, מעוט בשריון בענפי עץ זית. מוצמד לסרט כחול עם שני פסים לבנים; תעודת-רשאות לענוד את "אות חטיבת הגולה", שהוענקה לפסח אוסטשינסקי, חתומה בידי מנחם בגין, אליהו לנקין, אלי תבין ואיתן לבני. 1966.

תעודה 30x23 ס"מ בקירוב. עיטור (מדליה) בקוטר 3.5 ס"מ. נתונים במסגרת. לא נבדקו מחוץ למסגרת.

5. תצלום דיוקן גדול ממדים של מנחם בגין, חתום ומוקדש לפסח אוסטשינסקי מידי מנחם בגין.

תצלום בגודל 40x30 ס"מ. מצב טוב. נתון במסגרת. לא נבדק מחוץ למסגרת.

האנייה "אלטלנה" הפליגה בחודש יוני 1948, ונועדה לשאת מצבורי

155c

155. "Altalena" - Collection of Items of an Etzel Fighter / a Bayonet and a Photograph from the Ship

A collection of personal items that belonged to Etzel fighter Pesach Ostashinsky, who sailed on board the Altalena to Eretz Israel.

Five items that belonged to Etzel fighter Pesach Ostashinsky, "Second Front" member of Etzel (branch of the organization outside of Israel) in Italy, assisted in the preparations for the "Altalena" operation and sailed on board the ship:

1. Steel Bayonet, made by "Sandel". A small plaque is attached to the handle with the Hebrew inscription "Altalena", and above it image of the ship and the Etzel emblem.

58 cm, in a leather sheath. Fair-poor condition. Rust and substantial corrosion. The plaque in good condition.

2. Original photograph taken on the deck of "Altalena" while it was on its way to Eretz Israel. The photograph shows, most probably, Pesach Ostashinsky wearing a helmet with Etzel emblem, holding a gun, and behind him one of the ship's photographers holding a camera. Titled by hand: "Altalena 1948".

10.5X7.5 cm. Fair condition. Creases and tears to margins.

3-4. "Ot Hativat HaGolah", decoration (medal) with emblem of Etzel on the background of a globe, decorated with olive branches. Attached to a blue ribbon with two white stripes; a permit-certificate allowing to wear the badge "Ot Hativat HaGola" which was granted to Pesach Ostashinsky, signed by Menachem Begin, Eliyahu Lankin, Eli Tavin and Eitan Livni. 1966.

Certificate approximately 30X23 cm. Diameter of decoration (medal): 3.5 cm. Framed. Unexamined out of frame.

5. Large portrait photograph of Menachem Begin, signed and dedicated to Pesach Ostashinsky from Menachem Begin.

Photograph: 40X30 cm. Good condition. Framed. Unexamined out of frame.

The ship "Altalena" sailed in June 1948, and was designated to carry weapons for the Jewish fighting force in the War of Independence. The sailing of the ship was one of the most complex operations carried out by the Etzel organization. When the ship reached the shores of Israel, harsh disputes erupted between the Yishuv leadership and the heads of Etzel, and following a failing attempt to negotiate and a short ultimatum granted to the staff, "Altalena" was attacked and drowned by IDF forces.

In the book by "Altalena" commander, Eliyahu Lankin, Ostashinsky is mentioned in the list of fighters on board of "Altalena".

Literature:

1. Story of Altalena Commander (Hebrew), Eliyahu Lankin. Published by "Hadar", Tel-Aviv, 1974, p. 333.
2. "Altalena", Shlomo Nakdimon. Published by "Idanim", Jerusalem, 1978.

Opening price: \$2500

Estimate: \$5000-8000

156. חותמי מגילת העצמאות – אוסף חתימות שלם, פריטי נייר ותצלומים במארג מהודר

קולודני (קול); "האמת ההיסטורית היא, שאף אחד מן החותמים לא הסכים לכל מה שכתוב במגילת העצמאות... איחד אותם רק הפסוק האחרון, האומר: 'אנחנו מכריזים בזאת על הקמת מדינה יהודית בא"י היא מדינת ישראל...'". מתוך תדפיס חתום של דברי מאיר וילנר; "באשר לשאלה, מדוע אני חתום על מגילת העצמאות בשם 'ורדי' ולא 'רוזנבלום'... כאשר עמדתי לחתום על מגילת העצמאות יעץ לי בן-גוריון... חסיד שמות עבריים, כידוע, לחתום בשם 'ורדי', וכך עשיתי...". מתוך מכתבו של הרצל ורדי רוזנבלום. "בשעה הגורלית בה חתמתי את שמי על המגילה, הרגשתי שאני חותמת בשם כל בנות ישראל...". מתוך תדפיס חתום של דברי רחל כהן-כגן. • חתימתו של יצחק גרינבוים על גבי מכתב משנת 1938, המפציר בחיים בוגרשוב לנסוע לליטא בכדי להשיג שלום בין הפלגים הציונים השונים, שהמתיחות ביניהם לבשה "צורת איבה ושתנה המעמידה [ב]סכנה את התנועה בליטא". • חתימתו של דוד צבי פנקס, על גבי מכתב שנשלח שבועות ספורים לאחר שהושלכו פצצה אל עבר ביתו.

2. מסמכים נוספים:

- מכתב חתום מאת מזכיר המועצה הזמנית זאב שרף, שנשלח לבקשתו של בעל האוסף ומבאר מדוע לא הזמין חיים וייצמן לחתום על המגילה; חתימתו של זאב שרף על צילום של ההזמנה לטקס ההכרזה על הקמת המדינה.
- צילום של הטיטוה השנייה להכרזה, מיום 9.5.1948, חתום בידי מנחם הטיטוה צבי ברנזון (המקור מצוי בארכיון המדינה).
- שתי חתימות של הקליגרף ומעצב מגילת העצמאות אוטה וליש, בעברית ובלועזית, על גבי פנקס בולים למזכרת. מתוך מהדורה מיוחדת של 99 סדרות בולים חתומות בעיצוב וליש.
- כרטיס ביקור של מקליט ההכרזה, "רדיו דוקטור".

3. אלבום תצלומים:

תשעה תצלומים ממעמד הכרזת העצמאות והחתימה על ההכרזה, הדפסות כסף אשר פותחו מן התשלילים המקוריים, חתומים בידי הצלם רודי (שמעון) ויסנשטיין. מסודרים באלבום נאה, בליווי ביוגרפיה קצרה של הצלם. ביניהם: דוד בן גוריון נושא את הכרזת העצמאות; משה שרת, דוד בן גוריון, גולדה מאיר, דוד רמז ואחרים חותמים על המגילה; ועוד. חותמת הצלם ומספר התשליל בגב כל צילום. מסמכים חתומים בגודל משתנה, מרביתם כתובים במכונת כתיבה, חלקם בכתב יד. תיקיות בגודל 32x22.5 ס"מ, מארג בגודל 34.5x24.5 ס"מ, תצלומים 24x18 ס"מ, אלבום 21x29.7 ס"מ. מצב משתנה. מצב כללי טוב ובינוני. סימני קיפול, כתמים, קרעים ומעט קרעים חסרים על חלק מן הדפים החתומים, ללא פגיעה בחתימות.

פתיחה: \$50,000

הערכה: \$80,000-100,000

אוסף אוטוגרפים, מסמכים ומכתבים של כל חותמי מגילת העצמאות. נספחים: מסמכים בחתימת מעצב המגילה אוטה וליש, מנסח טיוטת ההכרזה צבי ברנזון, מזכיר המועצה הזמנית זאב שרף, ועוד; אלבום תצלומים ממעמד הכרזת העצמאות, חתומים בידי הצלם רודי ויסנשטיין.

האוסף שלפנינו הנו פרי עבודת איסוף שקדנית ורבת שנים. האספן, מיכאל לוי, החל בהרכבת האוסף בראשית שנות השבעים, כאשר כשליש מן החותמים עוד היו בין החיים, ולאורך השנים הִתְחַבֵּב והוסיף לו חתימות של אישים שונים הקשורים במעמד ההכרזה. המסמכים עליהם מופיעות החתימות שונים ומגוונים, וחובקים תקופה של שלושה עשרים ויותר. לצד דפים רשמיים, תעודות ומכתבים בענייני ציבור ושעה, כלולים באוסף גם מכתבים בעלי נופך אישי ואינטימי, המתעדים מגוון היבטים של חיי הציבור וההנהגה הציונית באותן שנים מכריעות. בין הנושאים, נזכרים מערכת החינוך, שאלות דת, התארגנויות ציוניות בגולה, כספים, יהודים בשכם בימי התנ"ך, תוצרת הארץ, אדמות נטושות ונושאים נוספים.

בין היתר, מתייחד האוסף בשל טכניקת האיסוף שנקט מיכאל לוי, אשר נהג לפנות אל החותמים ולבקש שיכתבו לו אודות תחושותיהם, לבטיהם וחוויותם ממעמד החתימה. בנוסף, שלח לוי שאלות שהעסיקו אותו באופן אישי, על הרכב החותמים והשם שבחרו לחתום בו, ואוספו כולל תגובות ועדויות מגוף ראשון, שחלקן נכתבו עבורו במיוחד.

אוספים שלמים של כל חותמי מגילת העצמאות אינם נפוצים כלל, בין היתר, בשל העובדה שרבים מהחותמים מיעטו לשמש בתפקידים ציבוריים או רשמיים לאחר הקמת המדינה, ואחדים אף נפטרו בגיל צעיר יחסית.

האוסף כולו נתון במארג מפואר שעוצב בידי האספן, בוגר האקדמיה "בצלאל". המסמכים החתומים נתונים בתיקיות שבחזיתן תמונות החותמים, צילום חתימתם וביוגרפיות קצרות. בפנים התיקיות תרגומי המסמכים והמכתבים לאנגלית, ותעתיק של המכתבים לדפוס.

בשנת 2008 הוצג האוסף במסגרת התערוכה – "14 במאי 1948: חקירתו של אספן", במזיאון לאמנות והיסטוריה יהודית בפרז' (14th of May 1948: A collector's investigation, Musée d'art et d'histoire du Judaïsme).

האוסף כולל:

1. 37 מכתבים, מסמכים וחתימות של כל חותמי מגילת העצמאות (שתי חתימות כפולות).

בין המסמכים: • שש חתימות בצירוף עדות אישית ממעמד ההכרזה: "חתמתי על מגילת העצמאות בהפסקת האש הראשונה, כאשר הטיסו אותי באווירון קטן... שגרנו לבן גוריון שאנו נגד הדחייה על הכרזת המדינה...". מתוך מכתבו של משה

156

156. Signers of the Declaration of Independence of the State of Israel - Complete Collection of Autographs, Paper Items and Photographs in an Elegant Case

Collection of autographs, signed documents and letters of all signers of the Declaration of Independence of the State of Israel. Additional documents: documents signed by the designer of the scroll Otte Wallish, author of the draft Zvi Berenson, Secretary of the Provisional State Council, Ze'ev Sherf, and more; photo-album of the Declaration of Independence ceremony, with original prints signed by the photographer Rudi Weissenstein.

This lot is the result of diligently collected items over many years. The collector, Michael Levin, started the collection in the early 1970s, while one third of the signers were still alive, and over the years extended it and added documents of various dignitaries related to the declaration event.

The signed documents are diverse and encompass a period of three decades and more. Alongside official leaves, documents and letters concerning public matters, the collection includes letters of personal and intimate nature, documenting a variety of aspects of public life and the Zionist leadership in those crucial years. Mentioned among the topics are the education system, religious matters, Zionist organizations in the Diaspora, financial matters, Jews in Nablus in biblical days, deserted lands and other subjects.

Complete collections of all signers of the Declaration of Independence are not common, as some of the signers did not occupy public or official duties after the establishment of Israel, others have died relatively young.

The collection is presented in an exquisite case designed by the collector, graduate of "Bezalel". The signed documents are inserted in folders, bearing photographs of the signers, their printed signatures as they figure on the scroll, and a short biography. Within the folders are English translations of the documents and letters, and a transcript of the letters. In 2008 the collection was presented at the Musée d'art et d'histoire du Judaïsme in Paris, in the exhibition "14th of May 1948: A collector's investigation".

The collection includes:

1. 37 letters, documents and autographs of all signers of the Declaration of Independence of the State of Israel (two double signatures).

Among the documents: • Six signatures with a personal testimony from the declaration event: "I signed the Declaration of Independence during the first cease-fire, when I was flown in a small plane... we sent a message to Ben Gurion saying that we object the postponement of the proclamation of the State.", from a letter by Moshe Kolodny (Kol); "The truth is that not one of the co-signers agreed to the whole contents of the Declaration of Independence... The single unifying element was the last phrase, 'We hereby proclaim the establishment of the Jewish State in Palestine, to be called Israel'", from

a signed transcript of Meir Vilner's words; "As to the question on why I signed the Declaration of Independence under the name of 'Vardi' and not 'Rosenblum'... When I was about to sign the Declaration of Independence, Ben Gurion... advised me to sign by the name of 'Vardi' - and I did so...", from a letter by Herzl Vardi (Rosenblum); "At the fateful hour that I signed my name on the manuscript, I felt that I was signing for all the daughters of Israel...", from a transcript signed by Rachel Cohen-Kagan. • Signature of Yitzchak Gruenbaum on a letter of 1938, urging Chaim Bograshov to go to Lithuania and make peace between the various Zionist sections, when the tension between them "turned to hostility which endangers the movement in Lithuania". • Signature of David Zvi Pinkas, on a letter which was sent several days prior to the incident of a bomb thrown towards his house.

2. Additional Documents:

• A signed letter from the secretary of the Provisional State council, Ze'ev Sherf. Sent in reply to a request by the collector explaining why Chaim Weizmann was not invited to sign the scroll; Ze'ev Sherf's signature on a reproduction of the invitation to the Independence Declaration ceremony.

• Reproduction of the second draft of the declaration, dated 9.5.1948, signed by its author Zvi Berenson (original is preserved in the National Archive).

• Two signatures by the calligrapher and designer of the Independence Scroll Otte Wallish, in Hebrew and in Latin characters, on the reverse of a stamps' souvenir folder. Out of a special edition of 99 stamps series signed by Wallish.

• A calling card of the declaration recorder "Radio Doctor".

3. Photo-Album:

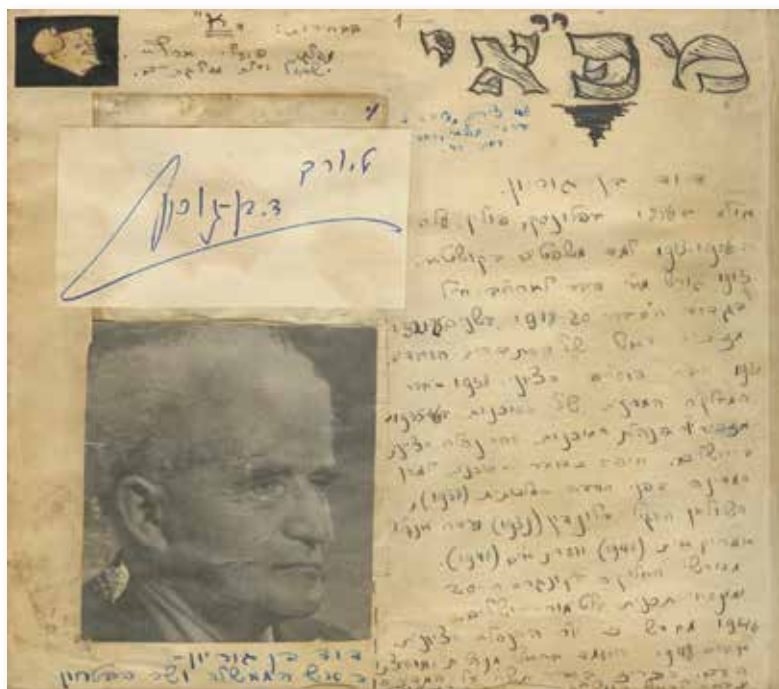
Nine photographs from the Independence Declaration and signing ceremony. Gelatin silver prints, printed from the original negatives, signed by the photographer Rudi (Shimon) Weissenstein. Presented in a fine album, with a short biography of the photographer. Among the photographs: David Ben Gurion delivers the Declaration of Independence; Moshe Sharett, David Ben Gurion, Golda Meir, David Remez and others signing the scroll; and more. Photographer's ink stamp and negative number appears on the reverse of each photograph.

Signed documents in varying size, most of them are typewritten, some are handwritten. Folders' size: 22.5X32 cm, case: 24.5X34.5 cm, photographs: 18X24 cm, album: 29.7X21 cm. Condition varies. Good and fair overall condition. Folding marks, stains, tears and some open tears to some of the signed leaves, no damage to signatures.

Opening price: \$50,000

Estimate: \$80,000-100,000

157

סה"כ 131 חתימות. III, 126, IV-XI עמ', (ממוספרים בכתב יד).
אלבום 22x17.5 ס"מ. מצב טוב-בינוני. כתמים וקמטים.

פתיחה: \$18,000
הערכה: \$20,000-25,000

157. אוסף חתימות של כל חברי הכנסת הראשונה - אלבום, 1949-1950

"אוסף חתימות של צירי הכנסת הראשונה" - אלבום חתימות שלם של יושבי הכנסת הראשונה. לוקט, נערך וסודר בידי נער תל-אביב. תל-אביב, 1949-1950.

אלבום נאה ומקושט הכולל את חתימותיהם של כל חברי הכנסת הראשונה, בתוספת ארבעת החברים שנתמנו במהלך הכהונה והחבר שאינו מן המניין יורם גרי (סך הכל - 131 חתימות). האלבום נאסף בין השנים 1949 ל-1950 בידי "צייד-חתימות" צעיר, אשר הדביק בדפיו, לצד החתימות, גם תמונות של החותמים, קריקטורות שנגזרו מתוך עיתונים, ביוגרפיות קצרות ופסקאות מידע בכתב יד על הכנסת ועל הרכבה. רבות מהחתימות מוקדשות, ומספר אישים חתומים פעמיים, בחתימות שונות מעט.

איסוף חתימות של חברי-הכנסת רווח לתקופה קצרה בראשית ימי המדינה, ו"צייד-חתימות" צעירים נהגו להתגודד בפתח משכן הכנסת הישן ולבקש את חתימותיהם של הנכנסים והיוצאים. בקרב האספנים התפתח "שוק חתימות", בו נקבעו ערכי החליפין בהתאם לנדירות החתימות

והקושי הכרוך בהשגתן. הנחשקות והייחודיות שבחתימות היו אלה של "סרבני-החתימות", שלא העניקו את חתימתם למבקשים הצעירים לעולם. בין אותן חתימות היו אלה של ס. יזהר (יזהר סמילנסקי), ישראל גורפינקל (ישראל גורי, אבי המשורר חיים גורי), ואחרים. חתימות אלה נחשבו יקרות המציאות, ועל מנת להשיג נדרשה תושייה מיוחדת. לא פעם ניהלו הילדים מארבים, שלחו מכתבים אל הלשכות והיו אף מקרים של התפרצות אל מסדרונות הכנסת.

157. Collection of Autographs of All of the Members of the First Knesset - Album, 1949-1950

"Collection of Signatures of the First Knesset Delegates" - complete autograph album, with autographs of the First Knesset members. Gathered, edited and arranged by a teenager from Tel-Aviv, 1949-1950.

A nice decorated album with the autographs of all the members of the first Knesset with the addition of four members who were appointed during the term and one uncounted member - Yoram Geri (total of 131 autographs). The album was gathered during the years 1949 and 1950 by a young "autograph hunter", who mounted on the leaves, by the autographs, photographs of the signatories, caricatures cut out of newspapers, short biographies and information written by hand about the Knesset and its composition. Numerous autographs are accompanied by dedications, and several members signed twice - slightly different signatures.

Gathering autographs of Knesset members was common for a short while during the early days of the State of Israel, and young "autograph hunters" used to

assemble at the entrance to the old Knesset seat and ask the passersby to sign. An "autograph market" developed among the collectors, with exchange rates based on the rarity of the autographs and the difficulty to obtain it.

The most desirable and unique signatures were those of members who were reluctant to sign and never did. Among those signatures were the ones of S. Yizhar (Yizhar Smilansky), Israel Gurfinkel (Israel Guri, father of the poet Haim Guri), and others. Those signatures were considered scarce and required resourcefulness. The youth were, more than once, sitting in ambushes, sent letters to the chambers and there were even cases of breaking into the Knesset corridors.

Total of 131 signatures. III, 126, IV-XI pp, (numbered by hand). Album: 22x17.5 cm. Good-fair condition. Stains and creases.

Opening price: \$18,000
Estimate: \$20,000-25,000

158. Gold Wristwatch with Hebrew Letters - Dedication to Chaim Weizmann

Gold wristwatch (14k, 17 Jewels), manufactured by Schiffman, with Hebrew letters on dial. Dedicated by the manufacturer to Chaim Weizmann. Pittsburgh, Pennsylvania, [ca. 1950].

A dedication in honor of Chaim Weizmann is engraved on verso: "President Chaim Weizmann, From Irving Schiffman, Pittsburgh, Pa., USA".

Irving Schiffman's jewelry shop exists to the present day in Pittsburgh, Pennsylvania.

Watch case: 3X2 cm. Good condition.

Provenance:

1. Chaim and Vera Weizmann.
2. Meir Weisgal (received from Vera Weizmann shortly after Chaim Weizmann passed away).
3. Collection of Alexandra Weisgal, granddaughter of Meir Weisgal.

Opening price: \$2000

Estimate: \$3000-4000

158b

158a

158. שעון זהב עם אותיות עבריות - הקדשה לכבוד חיים ויצמן

שעון זהב (14k, 17 Jewels) תוצרת Schiffman, בעל לוח-מחוגים עם אותיות עבריות. נושא הקדשה מאת היצרן לכבוד חיים ויצמן. פיטסבורג, פנסילבניה, [1950 בקירוב].

בחלקו האחורי של גוף השעון חקוקה הקדשה לכבוד חיים ויצמן: "President Chaim Weizmann, From Irving Schiffman, Pittsburgh, Pa., USA".

חנות התכשיטים של אירווינג שיפמן קיימת עד היום בפיטסבורג, פנסילבניה.

גוף השעון: 3X2 ס"מ. מצב טוב.

מקור:

1. חיים וורה ויצמן.
2. מאיר וייסגל (נתקבל מאת ורה ויצמן סמוך לפטירתו של חיים ויצמן).
3. אוסף אלכסנדרה וייסגל, נכדתו של מאיר וייסגל.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$3000-4000

159. פרסומי צה"ל במלחמת ששת הימים – אוסף גדול ומקיף

כ-930 פריטי נייר שנדפסו מטעם צה"ל, הפיקודים והגדודים, בזמן מלחמת ששת הימים. ישראל, 1967.

אוסף רחב יריעה של פריטי דפוס צה"ליים ממלחמת ששת הימים, הכולל את כל פרסומי הפיקודים הגדולים, מרבית פרסומי היחידות הקטנות, פריטי נייר רבים בכתב יד, טיוטות, כרוזים, שירונים, עלוני הדעות לעיתונות, ועוד.

בין הפריטים:

- כלל פרסומי הפיקודים והחילות הגדולים, בהם פרסומי פיקוד המרכז, פיקוד הדרום, חיל הים וחיל האוויר.
- עלונים קרביים בהדפסות מצומצמות, מרביתן מצויות בשלמותן: גליונות 1-4 של עלון חטיבת "הראל", גליונות 1-5 של "חטיבון", גליונות א-ה של עיתון "מחניים", גליון 2 של "תשבצה"ל", העלון "כידון ושלוח", גליונות 1 ו-3 של "דורבני הפלדה", ועלונים נוספים רבים.
- 45 גלויות דואר צבאיות, שהונפקו במהלך הלחימה, הנושאות תצלומים ראשונים של התקדמות הכוחות, קריקטורות משעשעות וסיסמאות לחיזוק רוח החיילים.
- 346 גליונות של "Press Bulletin" ו-"ידיעות לעיתונות", עלוני-בזק מטעם "לשכת העתונות הממשלתית", הכוללים ידיעות ראשונות משדה הקרב, הצהרות מטעם הגופים הרשמיים ונאומי בכירים: 247 עלונים באנגלית (בהם 16 עלוני סיקור ותרגום מהעתונות העברית), 59 עלונים עבור אמצעי התקשורת העבריים,

ושמונה מפות, ארבע בעברית וארבע באנגלית.

- 10 "דפי קרב" של בית החולים תל השומר, ובהם הנחיות צה"ל לעובדי בית החולים (כפי הנראה, לא נדפסו גליונות נוספים).

• "צבא ההגנה לישראל, מנשר מס' 1", כרוז ראשון מטעם המשטר הצבאי בשטחים הכבושים, הנושא שמונה הנחיות לאוכלוסייה המקומית. עברית וערבית.

• הדפסה ראשונה של מילות השיר "ירושלים של ברזל", שיר הנועד של מאיר אריאל, ימים ספורים לאחר כתיבתו, ב-"דפוס הר הבית" של מפקדת החטיבה. מתוארך ליום 12.6.67.

• מפת הר הבית, בכתב מסוגנן ושוליים מעוטרים, שנדפסה מטעם קצין חינוך ראשי ביום 14.6.67, בחג השבועות.

• לוח משחק דו-צדדי, בהוצאת חיל החינוך. בצדו האחד המשחקים דמקה ו"תחנות" ובצדו השני המשחק "תפוס את המסתנן", שהומצא במיוחד עבור החיילים.

סה"כ כ-930 פריטים. רשימה מפורטת תשלח לכל דורש. חלק מהפריטים מצויים במספר עותקים.

גודל ומצב משתנים. מצב כללי טוב. קמטים, כתמים, נקבי תיוק וקרעים קלים.

מקור: אוסף שלמה שבא.

פתיחה: \$3000

הערכה: \$5000-8000

159. IDF Publications during the Six Day War - Extensive and Comprehensive Collection

Approximately 930 paper items printed on behalf of IDF, commands and regiments, during the Six Day War. Israel, 1967.

An extensive collection of IDF printed items from the Six Day War, including all of the high commands publications, most publications of small units, numerous handwritten paper items, drafts, broadsides, song-books, press releases, and more.

Among the items:

- All publications of the high commands and arms, including Central Command, Southern Command, the Navy and Air Force.

• Military bulletins in limited printings, most of them are complete:

Issues 1-4 of "Harel" Brigade bulletin, Issues 1-5 of "Chativon", issues 1-5 of "Machanayim" newspaper, issue 2 of "Tashbetzahal", "Kidon uShlof", issues 1 and 3 of "Dorbaney HaPlada" and many other bulletins.

• 45 military postcards, provided during fighting, with first photographs of the progress of forces, caricatures and slogans to strengthen the soldiers' spirit.

• 346 issues of "Press Bulletin" and "Yediot Laltonut", issued by the Government Press Office, with first news from the battle fields, declarations by official authorities and speeches by seniors: 247 leaflets in English (among them 16 survey leaflets and translation from Hebrew press), 59 leaflets for Hebrew media, and eight maps, four in Hebrew and four in English.

- 10 "Military Leaves" of Tel Hashomer Hospital, with IDF instructions for hospital staff (apparently no other issues were printed).

• "IDF, Bulletin no. 1", first broadside issued by the Military Governorate in the occupied territories, with eight instructions to the local population. Hebrew and Arabic.

• First printing of the verses of "Jerusalem of Iron", well known song by Meir Ariel, several days following its composition, in "Defuss Har HaBayit" of the Brigade Command. Dated 12.6.67.

• Map of Temple Mount, in stylized script with decorations at margins, printed on behalf of Education Corps on 14.6.67, on Shavuot.

• Two-sided game board, issued by Education Corps. On one side - "Checkers" and "Stations" and on the reverse "Catch the infiltrator", invented especially for the soldiers.

Lot of approximately 930 items. A detailed list will be sent upon request. Some items appear in several copies.

Size and condition vary. Good overall condition. Creases, stains, filing holes and small tears.

Provenance: Shlomo Shva collection.

Opening price: \$3000

Estimate: \$5000-8000

צבא הגנה לישראל

מנשר מס' 1

- צבא הגנה לישראל נכנס היום לאיזור ונטל לידייו את השליטה וקיום הבטחון והסדר הציבורי באיזור.
- הנני מכריז בזה על עוצר בית בכל האיזור.
- לא יעזוב איש את הבית בכל שעות היממה.
- התושבים יוכלו להצטייד במצרכים החיוניים, בשכונות מגוריהם הקבועות, במועדים שיפורסמו בהודעות מיוחדות.
- תנועת כלי רכב אסורה.
- אסור להתקהל ברחובות או במקומות צבוריים אחרים.

6. כל אדם יתמונתו ו

7. השירותים לפי הוראו

8. כל המפרה וכל נסיון חיילי צה"ל

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

جيش الدفاع الاسرائيلي

منشور رقم 1

1. لقد دخل جيش الدفاع الاسرائيلي اليوم المنطقة فنيها زمام الحكم وقرار الأمن والنظام العام.
2. اني اعلان بهذا فرض نظام منع التجول في المنطقة باج مجوز لأي شخص ان يغادر مكانه أبداً.
3. على السكان ان يتزودوا باحتياجاتهم الضرورية في منازلهم فقط وفي الساعات التي سيعلن عنها بالاعلان.
4. ان حركة وسائل النقل ممنوعة بنائاً.
5. يحظر التجمع في الشوارع وفي الأماكن العامة الاخرى.
6. على كل شخص ان يحمل معه دائماً شهادته قفل صور اثبات شخصيته.

מדינת ישראל
10.6.67

ידיעות לעיתונות

זה עבר את אישור המנשר.
יורני מתיידי הגשם לכריזה פתח.

הערות

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

המנשר מס' 1
בכיוון תשס"ז, 10.6.67

160

160. Poster on Behalf of the Provisional Government - May 14, 1948

"Declaration to All Residents of the State of Israel", poster on behalf of the Provisional Government. "HaPoel HaTza'ir" cooperative press, Tel Aviv, May 14, 1948.

The first poster printed on behalf of the Provisional Government.

The poster calls on the state's residents to enlist in the protection of their homeland and its welfare: "In a time of a supreme ordeal, a time of malicious attack by enemies, the Provisional Government takes the rule of Israel into its hands"; "We have been thrust into a cruel war. But let us remember: within the confines of our state, citizens of Arab origin will continue to live - and for many of them this war will be abhorrent. We are obliged to protect their rights, their equal civil

160. כרזה מטעם הממשלה הזמנית - ה' אייר תש"ח

"הכרזה אל כל תושבי מדינת ישראל", כרזה מטעם הממשלה הזמנית. דפוס קואופרטיבי "הפועל הצעיר", תל-אביב, ה' אייר תש"ח, 14.5.1948.

הכרזה הראשונה שנדפסה מטעם הממשלה הזמנית. הכרזה קוראת לתושבי המדינה להתגייס להגנת המולדת ולדאגה לטובתה: "בתקופת מבחן עליון, בימי התקפת-זדון של אויבים, נוטלת הממשלה הזמנית את השלטון בישראל לידיה"; "הוטלנו לתוך מלחמה אכזרית. אך נזכור: בתוך תחומי מדינתנו יוסיפו לחיות אזרחי בני העם הערבי - ולרבים להם לזרא המלחמה הזאת. את זכויותיהם, זכויות-אזרח שוות, מצווים אנו לקיים. פנינו לשלום. ידינו מושטות להם לשותפות בבנין המולדת. אזרחים! נשמור על כבוד מדינתנו הצעירה. כל אחד ערב לה בהתנהגותו, בטוהר עמידתו, בנקיון כפיו. כל אחד ערב לבטחונה ולעתידה".

62.5x95 ס"מ. מצב טוב. סימני קיפול וקמטים. חותמות-דיו. מספר כתמים. קרעים קלים בשוליים ונקבים זעירים בסמוך לפינות. רישום בעפרון בצדה הקדמי ורישום בעט בצדה האחורי. מקור: אוסף שלמה שבא.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$4000-6000

rights. We seek peace. Our hands are extended to them in partnership to build our homeland. Citizens! Let us protect the honor of our young state. Each one of us maintains it with his behavior, his pure standing, his clean hands. Each one of us maintains its safety and future." (Hebrew).

95X62.5 cm. Good condition. Folding marks and creases. Ink stamps. Some stains. Small tears to margins and minor holes near corners. Pencil marking on the front and pen marking on verso.

Provenance: Shlomo Shva collection.

Opening price: \$2000

Estimate: \$4000-6000

159 >>>

161

161. "BaMachane" - Poster Designed by Richard Ballas, 1948 - IDF Oath Day

An advertisement poster for "BaMachane", IDF magazine. "Yahalom" printing press, Tel-Aviv, [1948]. Design: Richard Ballas.

Fine poster, with an illustration of three soldiers reading an issue of "BaMachane"; printed together with issue no. 11, a special issue on the occasion of IDF Oath Day. "BaMachane" is to this day the official magazine of the IDF and is considered the first Israeli weekly. Beginning in February 1948 it appeared regularly as a printed paper (not stenciled as it previously was).

50X70 cm. Good condition. Stains and creases. Some tears.

The entire poster is mounted on thin, acid-free paper.

Provenance: Collection of Dr. Simon Cohen.

Opening price: \$1500

Estimate: \$2000-4000

161. "במחנה" - כרזה בעיצוב ריכרד בלס, 1948 - יום ההשבעה של צה"ל

כרזת פרסום של העיתון "במחנה", עיתון חיילי ישראל. דפוס "יהלום", תל-אביב, [1948]. עיצוב: ריכרד בלס.

כרזה נאה, עם איור המציג שלושה חיילים קוראים בגליון "במחנה". נדפסה לרגל צאתו לאור של גליון י"א, גליון ליום ההשבעה של צה"ל.

"במחנה" משמש עד היום כעיתון הרשמי של צה"ל ונחשב לשבועון הוותיק בישראל. החל מפברואר 1948 החל להופיע באופן סדיר כעתון מודפס (ולא משוכפל, כפי שהיה עד אז).

50x70 ס"מ. מצב טוב. כתמים וקמטים. מספר קרעים. מודבקת כולה על נייר דק נטול חומציות.

מקור: אוסף ד"ר סימון כהן.

פתיחה: \$1500

הערכה: \$2000-4000

162

162. "Keren Hayesod" - "Welcome to Israel" - Original Sketch for a Poster Created by Jan Lewitt and George Him, 1952

"Welcome to Israel = Keren Hayesod - United Israel Campaign", original sketch for a promotion poster on behalf of "Keren Hayesod", created by Jan Lewitt and George Him. [London, ca. 1952].

Gouache on cardboard (the text, in Hebrew and English, appears on pieces of paper glued to the cardboard). Signed: Lewitt-Him.

A fine colorful illustration, depicting a desert landscape with two tractors plowing the soil from north to south, with furrows between them in the shape of a Star of David.

The poster, in its final version, was printed by "Levine-Epstein" in Tel-Aviv in 1952. See: "Keren Hayesod Sows - The Hebrew People Reap, Keren Hayesod Posters 1920-2010" (editor: David Tartakover). Published by "Keren Hayesod", 2010.

The artists Jan Lewitt (1907-1991) and George Him (1900-1981), both born in Poland, founded a joint

162. "קרן היסוד" - "ברוך בואך לישראל" - מתווה מקורי לכרזה מעשה ידי יאן לויט וג'ורג' הים, 1952

"ברוך בואך לישראל = קרן היסוד - המגבית המאוחדת לישראל", מתווה מקורי לכרזה תעמולה מטעם "קרן היסוד", מעשה ידי יאן לויט (Jan Lewitt) וג'ורג' הים (George Him). [לונדון, 1952 בקירוב].

גואש על קרטון (הטקסט, בעברית ובאנגלית, מופיע על פיסות נייר המדובקות לקרטון). חתום: Lewitt-Him. איור צבעוני נאה המתאר נוף מדברי חוג טרקטורים החורשים את האדמה מצפון ומדרום, כשביניהם תלמים היוצרים צורת מגן-דוד.

הכרזה, בגרסתה הסופית, נדפסה בדפוס "ליון-אפשטיין" בתל-אביב, בשנת 1952. ראה: "קרן היסוד זורעת - העם העברי קוצר, כרזות קרן היסוד 1920-2010" (עורך: דוד טרסקובר). הוצאת "קרן היסוד", 2010.

האמנים יאן לויט (1907-1991) וג'ורג' הים (1900-1981), שניהם ילידי פולין, הקימו סטודיו משותף לעיצוב גרפי בורשה בשנת 1933. בשנת 1937 היגרו ללונדון; שם עסקו בעבודות פרסום (בין היתר, עיצבו כרזות ומודעות עבור משרד ההסברה הבריטי) וכן בכתובת ואיור ספרי ילדים. שניהם עסקו במגוון פרויקטים הקשורים לישראל. יאן לויט עיצב את הגופן העברי "חיים". ג'ורג' הים עיצב, בין היתר, את "תערוכת מצדה" ושימש כיועץ בענייני עיצוב בחברת "אל-על". בשנת 1954 פורקה השותפות בין השניים.

54X76 ס"מ. מצב טוב. מעט כתמים. קילופים, שאריות וסימני דבק. פגמים קלים בשוליים. פיסות הנייר עם הטקסט, מנותקות מעט. נתונה בפספרט.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$3000-5000

studio for graphic design in Warsaw in 1933. In 1937 they immigrated to London; there they were mainly involved in advertisement (they designed, among others, posters and announcements for the British Ministry of Information) as well as in writing and illustrating children's books. Both were involved in projects related to Israel. Jan Lewitt designed the Hebrew font "Haim". George Him designed, among other projects, the "Masada Exhibition" and served as a design consultant to "El-Al" company. In 1954 the partnership was dissolved.

54X76 cm. Good condition. Some stains. Flaking, glue marks and remnants. Some damages at margins. Pieces of paper with text are slightly detached. Placed in a passe-partout.

Opening price: \$2000

Estimate: \$3000-5000

163

163. "Kedma" Ship - "Zim" Shipping Company - Poster Designed by Shamir Brothers

"Welcome / Travel with a Hebrew Ship", poster on behalf of the Hevel Yami LeIsrael (association for marine training). "Shamir & Co. Press Ltd.", Tel-Aviv, [1947]. Design: Shamir Brothers.

Fine poster, printed in blue and white; printed on the occasion of the arrival of "Kedma", the first ship of the "Zim" Shipping Company. The illustration shows "Kedma" seen through binoculars.

This is the first poster produced for "Zim".

50X70 cm. Good condition. Folding marks and creases. Professionally restored tears. Upper left corner missing and restored.

Provenance: Collection of Dr. Simon Cohen.

Opening price: \$1500

Estimate: \$2000-4000

163. האניה "קדמה" - חברת הספנות "צים" - כרזה בעיצוב האחים שמיר

"ברוכה הבאה / סע באניה העברית", כרזה מטעם החבל הימי לישראל. דפוס "שמיר ושות' דפוס בע"מ", תל-אביב, [1947]. עיצוב: האחים שמיר.

כרזה נאה, מודפסת בגוני כחול ולבן. נדפסה לכבוד הגעתה לארץ של האנייה "קדמה", האנייה הראשונה של חברת הספנות "צים". באיור נראית האנייה "קדמה", מבעד למשקפת.

כרזה זו הנה הכרזה הראשונה הקשורה לחברת "צים". 70x50 ס"מ. מצב טוב. סימני קיפול וקמטים. קרעים משוקמים שיקום מקצועי. פינה שמאלית עליונה חסרה ומשוקמת. מקור: אוסף ד"ר סימון כהן.

פתיחה: \$1500

הערכה: \$2000-4000

164

164. "איכרה, הצטרפי לקולקטיב!" - כרזה ביידיש - רוסיה

יתרונות שיטת המשק הקולקטיבי. האזור חתום בדפוס (ברוסית):
 "פיוטר אפנסייב" (Петр Афанасьев).
 הכרזה נדפסה ב-500 עותקים.
 72x55 ס"מ. מצב טוב. סימני קיפול ומעט קמטים. קרעים מזעריים
 בשוליים. קווי הקפל ומספר מקומות בשוליים משוקמים שיקום
 מקצועי ומחוזקים בנייר דק, לא חומצי. מעט כתמים.
 מקור: אוסף ד"ר סימון כהן.

פתיחה: \$2000

הערכה: \$4000-6000

פוערטע טרעט ארעין אין קאלעקטיוו! [איכרה, הצטרפי לקולקטיב!], כרזה סובייטית הקוראת להצטרף אל הקולחוז. הוצאת Центриздат (Tsentrizdat), בהזמנת "ברית איגודי הקואופרטיבים החקלאיים" של ברית המועצות. מוסקבה, [סוף שנות ה-20 - ראשית שנות ה-30]. יידיש (הכותר ופרטי הדפוס נדפסו ברוסית).
 איור ליטוגרפי צבעוני נאה, המחולק לשני חלקים. משמאל - פנים אסם צפוף, ובו תרנגולות, תרנגולים, פר וסוס; מימין - לול תרנגולות מסודר, על-פי שיטת המשק הקולקטיבי הסובייטי. האיור מלווה הסברים ביידיש, על השלבים השונים בגידול התרנגולות ועל

164. "Farmer, Join the Collective!" - Poster in Yiddish - Russia

Poyerte tret arayn in kolektiv! [female-farmer join the collective!], Soviet poster calling to join the Kolkhoz. Issued by Центриздат (Tsentrizdat), ordered by "Alliance of Agricultural Cooperatives Unions" of the Soviet Union. Moscow, [late 1920s-early 1930s]. Yiddish. (title and printing details are printed in Russian).
 A fine lithographic illustration divided into two parts. On the left - interior of a cluttered barn, with chickens, hens, a bull and a horse; on the right - a tidy chicken coop, according to the Collective Soviet farm system. The illustration is accompanied by explanations in Yiddish, about the various stages of growing chickens

and about advantages of the collective farm system. Illustration is signed in print (in Russian): "Pyotr Afanasiev, " [Петр Афанасьев].

The poster was printed in 500 copies.

72X55 cm. Good condition. Folding marks and some creases. Miniature tears at margins. Folding marks and several places in the margins are professionally restored and fastened with thin acid-free paper. Some stains.

Provenance: Collection of Dr. Simon Cohen.

Opening price: \$2000

Estimate: \$4000-6000

165a

165. "ווייסרוסישע פאלקמאסעס" – איורים מאת אליעזר ליסיצקי, 1923

ווייסרוסישע פאלקמאסעס [סיפורי עם מרוסיה הלבנה], מאת ל. קוויטקא [לייב קוויטקו]. הוצאת "אידישער סעקציע באַם קאַמיסאַריאַט פאַר פּאַלקבילדונג", ר.ס.פ.ס.ר. (הרפובליקה הסובייטית הסוציאל-פדרטיבית של רוסיה) / דפוס Lutz & Voght, ברלין, 1923. יידיש.

סיפורי עם בלארוסיים, בתרגום לידיש מאת לייב קוויטקו. לאורך הספר 14 איורים בשחור-לבן מאת אליעזר (אל) ליסיצקי. איור העטיפה הצבעוני נעשה גם הוא בידי ליסיצקי.

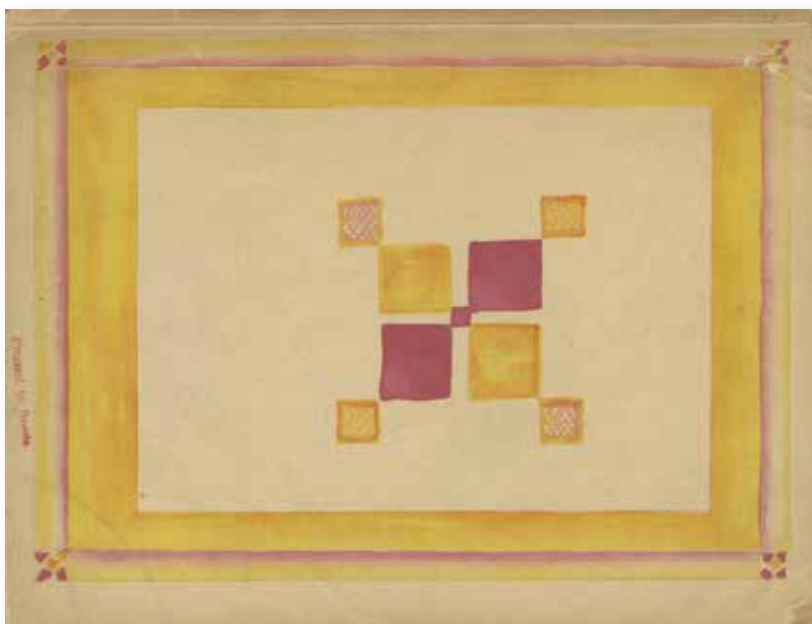
אל (אליעזר) ליסיצקי (1890-1941), אמן יהודי-רוסי, מעצב, צלם, מורה, טיפוגרף ואדריכל. ליסיצקי היה מהבולטים והחשובים בתנועת האוונגרד הרוסי; יחד עם מחנכו וחברו, קזימיר מלביץ', תרם לפיתוח תנועת הסופרמטיזם. עיצב תערוכות ופרסומי תעמולה שונים עבור המשטר הקומוניסטי ברוסיה והשפיע בעבודתו רבות על תנועות הבאוהאוס והקונסטרוקטיביזם. בראשית דרכו התעניין ליסיצקי בתרבות היהודית (הוא אף לקח חלק במשלחת האתנוגרפית בראשות ש. אן-סקי בתחום המושב) ורבות מעבודותיו שילבו מוטיבים יהודיים. מתוך רצון לקדם את התרבות היהודית ברוסיה, עסק, בין היתר, בעיצוב ספרי ילדים ביידיש.

את הספר שלפנינו יצר בתקופת שהותו בברלין. כשנה קודם לכן, אייר אסופת סיפורי עם נוספת בתרגום לייב קוויטקו ("אוקראינישע פאלק-מאסעס" – סיפורי עם אוקראיניים).

98, [6] עמ', 21 ס"מ. גוף הספר במצב טוב. קרעים בשולי העטיפה ובשדרה (חלקם חסרים). עטיפה וששה-עשר העמודים הראשונים מנותקים חלקית. על העטיפה האחורית חותמת "Printed in Russia".

פתיחה: \$3000

הערכה: \$6000-10,000

165b

165. "Vaysrusishe Folkmayeses" - Illustrations by Eliezer Lissitzky, 1923

"Vaysrusishe Folkmayeses" [White Russian Folktales], by L. Kvitko [Leib Kvitko]. Published by "Idisher sektsye bam Komisaryat far folkbildung", R.S.F.S.R. (Russian Soviet Federative Socialist Republic) / printed by Lutz & Voght, Berlin, 1923. Yiddish.

Folktales from Belarus, translated into Yiddish by Eliezer (El) Lissitzky. Colorful cover design created by Lissitzky.

El (Eliezer) Lissitzky (1890-1941), a Jewish-Russian artist, designer, photographer, teacher, typographer and architect, one of the most prominent figures in the Russian Avant-Garde movement; together with his teacher and friend, Kazimir Malevitch, contributed to the development of the Suprematist Movement.

Lissitzky designed exhibitions and various propaganda publications for the communist regime in Russia and had a substantial influence on the Bauhaus and Constructivist movements. Early in his career Lissitzky expressed interest in the Jewish culture (he even participated in the ethnographic expedition headed by An-sky in the Pale of Settlement) and many of his works incorporated Jewish motifs. Aiming at promoting Jewish culture in Russia he designed Yiddish children's books.

The book offered here was created during his stay in Berlin. One year earlier, Lissitzky illustrated another anthology of folktales translated by Leib Kvitko ("Ukraynishe Folkmayeses" - Ukrainian Folktales).

98, [6] pp, 21 cm. Text-block in good condition. Tears at margins of cover and spine (some are open tears). Cover and first sixteen pages are partly detached. "Printed in Russia" ink-stamp appears on the back cover.

Opening price: \$3000

Estimate: \$6000-10,000

166a

166. Arthur Szyk (1894-1951)

Granting the "Statute of Kalisz" to Jews in Poland, original painting by Arthur Szyk. [late 1920s?]. Gouache and ink on paper. Signed in Hebrew initials "AS".

The painting depicts Duke Bolesław of Kalisz granting the charter known as the "Statute of Kalisz" to representatives of Polish Jewry, in 1264.

In the second half of the 1920s Szyk created a series of about 45 paintings on the subject of the "Statute of Kalisz". The series was published in a limited edition in 1932 (see next item); this painting is not included in this series.

Painting: 39X26 cm, leaf: 45X37 cm. Good overall condition. Some creases and stains. Upper left corner is missing. Upper part is taped to passe-partout. Ink-stamp (Polish) on verso, inscription in pen and some stains (from old adhesive tape).

Opening price: \$10,000

Estimate: \$12,000-15,000

166. ארתור שיק (1894-1951)

הענקת "כתב הזכויות של קאליש" ליהודי פולין, ציור מקורי מעשה ידי ארתור שיק. [סוף שנות ה-20].

גואש ודיו על נייר. חתום בראשי תיבות "אש".

הציור מתאר את הדוכס בולסלב מקאליש מעניק לנציגי יהודי פולין את כתב הזכויות המכונה "כתב הזכויות של קאליש" בשנת 1264. במחצית השנייה של שנות ה-20 יצר שיק סדרה המונה כ-45 ציורים בנושא "כתב הזכויות של קאליש". הסדרה ראתה אור במהדורה מצומצמת בשנת 1932 (ראה פריט הבא), והציור שלפנינו לא נכלל בה.

ציור: 39x26 ס"מ, דף 45x37 ס"מ. מצב כללי טוב. מעט קמטים וכתמים. פינה שמאלית-עליונה חסרה. מודבק לפספרטו (בחלקו העליון). בצדו האחורי של הדף חותמת דיו (פולנית), רישום בעט ומעט כתמים (מהדבקה ישנה של נייר דבק).

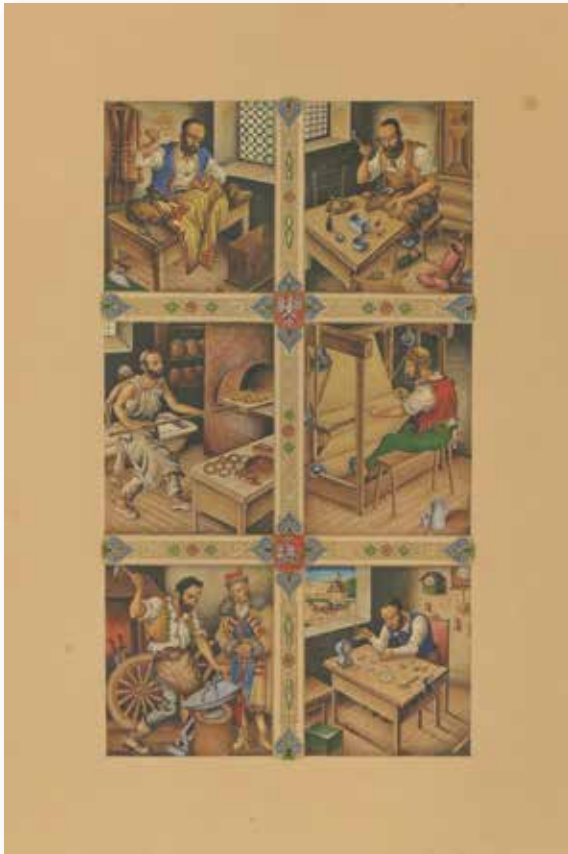
פתיחה: \$10,000

הערכה: \$12,000-15,000

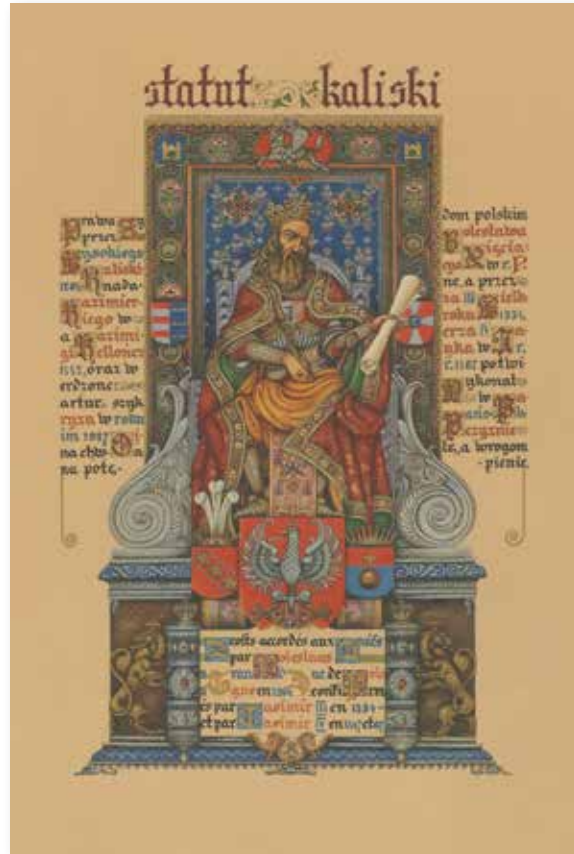

166b

167b

167a

167. "מגילת זכויות קאליש" – ארתור שיק, 1932

Statute of Kalisz – "מגילת זכויות קאליש", עיבוד מאיר לכתב-הקיום הראשון שהוענק ליהודי פולין (1264), מעשה ידי ארתור שיק. הדפסת פקסימיליה על דפים עבים. הוצאת "Table Ronde", פריז, 1932. אנגלית, עברית, יידיש, גרמנית, פולנית, איטלקית וספרדית.

45 לוחות מאוירים. וריאציה אמנותית-ייחודית לכתב הזכויות הראשון שהוענק ליהודי פולין. איורים צבעוניים, עיטורים במגוון סגנונות, קליגרפיה ומיניאטורות.

ארתור שיק (1894-1951), מחשובי האמנים היהודים במאה העשרים, החל את עבודתו על המגילה באמצע שנות ה-20, בעת שהתגורר בפריז. על רקע האנטישמיות העולה בפולין, החליט שיק להגיב ביצירת אמנות משלו, אשר תבטא את הזיקה הייחודית וארוכת השנים שבין יהודי פולין לבין מולדתם.

כנושא לעבודתו, בחר שיק ב"מגילת זכויות קאליש", מסמך ראשון מסוגו המבסס את זכויות הקהילה היהודית בכלל "פולין גדולה" (Greater Poland Voivodeship) שבמרכז פולין. המגילה המקורית נכתבה בשנת 1264 בידי הדוכס בולסלב (1224-1276), ושיקפה יחס של סובלנות, אהדה וקרבה כלפי יהודי חסותו.

שיק עיטר את המגילה בדמויות מופת ואפיזודות חשובות מההיסטוריה של יהדות פולין, ושילב בה מוטיבים מודרניים, היסטוריים ומיתולוגיים-עממיים. בין היתר, מוצגים מותו ההירואי

של ברק יוסלביץ' (Berek Joselewicz) במהלך המלחמות הנפוליאוניות, נפילתו של הקצין ברונסלב מנספרל (Bronislaw Mansperl) במלחמת העולם הראשונה, ויהודים לוחמים לצד פולנים בלודז' מול רוסיה הצארית. בלוח נפרד, מעוצב ומאיר, הוקדשה היצירה ליוזף פילסודסקי (1857-1935), המצביא הנערץ ומושלל בפועל של פולין באותן השנים.

עותק בלתי ממוספר מתוך מהדורה בת 500 עותקים. תיקיית הנייר המקורית חסרה.

סה"כ 47 לוחות: 46 לוחות מאוירים (אחד מהם בעותק כפול) וקולופון (כפי הנראה, חסרים דף מודפס, ללא איורים, ודף חלק). לוחות בגודל 32x38.5 ס"מ. מצב כללי טוב. קמטים וקרעים קלים בשוליים. כתמים על לוחות ספורים (ללא נזק לאיורים). באחד הלוחות קרע באורך 3.5 ס"מ בשוליים העליונים וקרע באורך של 1.5 ס"מ בשוליים הימניים, ללא נזק לאיור או לטקסט.

ספרות: The art and Politics of Arthur Szyk, by Steven Luckert, U.S. Holocaust Memorial Museum, וושינגטון, 2003. עמ' 25-16.

פתיחה: \$25,000

הערכה: \$25,000-30,000

168. "חלונות שאגאל" – תריסר ליטוגרפיות ממוספרות

Marc Chagall, Douze Maquettes de Vitraux pour Jérusalem [מארק שאגאל, שנים-עשר דגמי ויטראז'ים לירושלים]. הוצאת Fernand Mourlot, פריז, 1964. צרפתית.

פורטפוליו ובו תריסר ליטוגרפיות צבעוניות (סט שלם) – עיצוביו של שאגאל לחלונות הויטראז' בבית הכנסת של בית החולים "הדסה עין כרם" בירושלים.

הליטוגרפיות נעשו על-ידי Charles Sorlier בפקוחו של שאגאל, והן מלוות הקדמה (שני דפים) מאת Julien Cain, בה משולבות שתי ליטוגרפיות מקוריות מאת שאגאל.

עותק מספר LIV/LXXV (מתוך מהדורה של שבעים וחמישה עותקים). כל ליטוגרפיה ממוספרת בעפרון. הליטוגרפיות אינן חתומות.

[4] דף + [12] ליטוגרפיות, 52.5x74 ס"מ. מצב טוב. כתמי חלודה בשולי הדפים ובגבם. תיקייה מקורית, מחופה בד (עם כתמים).

פתיחה: \$7000

הערכה: \$10,000-15,000

168. "Chagall Windows" - Twelve Numbered Lithographs

Marc Chagall, Douze Maquettes de Vitraux pour Jérusalem, [Twelve Maquettes of Stained Glass Windows for Jerusalem]. Paris: Fernand Mourlot, 1964. French.

Portfolio with twelve lithographs in color (complete set) - Chagall's designs of the stained glass windows for the Synagogue of the Hadassah-Hebrew University Medical Centre in Jerusalem.

The lithographs were printed by Charles Sorlier, under Chagall's supervision, and are accompanied by an introduction (two leaves) by Julien Cain, with two original lithographs by Chagall.

Copy no. LIV/LXXV (from an edition of seventy five copies). Each lithograph is numbered in pencil. Lithographs are not signed.

[4] leaves + [12] lithographs, 52.5X74 cm. Good condition. Foxing to margins of leaves and on verso. Original cloth-covered portfolio (stains).

Opening price: \$7000

Estimate: \$10,000-15,000

167. "Statute of Kalisz" - Arthur Szyk, 1932

"Statute of Kalisz", an illustrated adaptation of the General Charter of Jewish Liberties granted to Jews in Poland (1264), created by Arthur Szyk. Facsimile on thick paper. Paris: "Table Ronde", 1932. English, Hebrew, Yiddish, German, Polish, Italian and Spanish.

45 illustrated plates. A unique artistic adaptation of the first charter of rights granted to the Jews of Poland. Colorful illustrations, diverse decorations, calligraphy and miniatures.

Arthur Szyk (1894-1951), one of the most outstanding Jewish artists in the twentieth century, started his work on the scroll in the mid-1920s, when he resided in Paris. In the face of rising anti-Semitism in Poland, Szyk decided to create an artistic argument expressing the unique and long affinity between Polish Jews and their homeland. As subject of his work Szyk chose the Statute of Kalisz, the first document of its kind securing the liberties of Jews in Greater Poland Voivodeship, issued by the Duke of Greater Poland Boleslaus the Pious (1224-1276) in 1264.

Szyk illustrated the statute with outstanding figures and scenes from the history of Poland and Polish Jewry. He included the heroic death of Berek Joselewicz, a Jewish officer who died during the Napoleonic wars; the death of the officer Bronislaw Mansperl in World War I, and Jews fighting side by side with the Polish in Lodz again Tzarist Russia.

Szyk's "Statute of Kalisz" is dedicated (on one of the illustrated plates) to Józef Piłsudski (1857-1935), the respected military leader and de facto governor of Poland at that time.

Unnumbered copy, from of an edition of 500 copies. Lacking original paper folder.

Total of 47 plates: 46 illustrated plates (one is double) and a colophon (probably missing two leaves - one printed, without illustrations, and one blank). Plates: 32X38.5 cm. Good overall condition. Creases and tears to margins. Stains to several plates (no damage to illustrations). One plate has a 3.5 cm long tear on upper margins, and a 1.5 long tear on right margins, without damage to illustration or text.

Literature: The art and Politics of Arthur Szyk, by Steven Luckert, U.S. Holocaust Memorial Museum, Washington, 2003. pp 16-25.

Opening price: \$25,000

Estimate: \$25,000-30,000

168a

168b

Jerusalem

לשנה טובה יכתב ויחתם

Lith. Gebn. Monsohn Jerusalem

עֵינֶק צִיּוֹן

קֶבֶר רַחֵל אֵינֶק

GRUSS

Allg. I.
MISGA
Jer

מכירה מס' 53 Auction No. 53

השתתפות טלפונית ☐ הצעה בכתב ☐
Phone Participation ☐ Absentee bid ☐

טופס הצעת מחיר לפריטים

Absentee / Telephone Bidding Form

כתובת Address

Full Name שם מלא

Cellular סלולרי

Fax פקס

Tel טלפון

ID/Passport No. ת.ז./דרכון

Email דואר אלקטרוני

Date תאריך

Signature חתימה

[illegible]

* Not including commission and VAT

*לא כולל עמלה ומע"מ

* Absentee bids must be placed by 2:00 pm on the day of the auction

*הצעות תתקבלנה רק עד השעה 14:00 ביום המכירה

*Absentee bids which do not fall on the increments may be lowered to the next acceptable increment

*הצעות שלא במדרגות המחיר תעוגלנה כלפי מטה

Instructions for Absentee Bidding:

This form is intended for those who wish to participate in the auction but cannot attend it in person and wish to place an absentee bid or for those who wish to participate by phone. Completing this form constitutes an order to Kedem Auction House Ltd. to purchase the listed lot/s on behalf of the bidder for the lowest price possible and never for more than the maximum amount indicated in the form.

Completing this form obligates the bidder to purchase the listed lot/s at the opening price in the event that no other bids on the lot/s were placed by other potential buyers. Kedem will do its best to place the bids as instructed but cannot accept liability for error or failure in doing so.

Bids are in accordance and subject to the conditions of purchase, as detailed at "terms of sale" section. Bids should be placed according to the following increments.

Buyers Premium: 23%.

I have read and agree to the terms of sale.

Bid Increments

מדרגות הצעת מחיר:

מדרגה Bid Increments	מחיר פתיחה Opening Price
\$50	\$500-1,000
\$100	\$1,000-2,000
\$200	\$2,000-5,000
\$500	\$5,000-10,000
\$1000	\$10,000-20,000
\$2000	\$20,000-50,000
\$5,000	\$50,000-100,000
\$10,000	\$100,000+

הנחיות להגשת הצעת מחיר:

הטופס מיועד למבקשים להשתתף במכירה אך נוצר מהם למגיעו אל למבקשים להשתתף במכירה באמצעות הטלפון. מילוי הטופס מהווה הוראה של מגיש ההצעה לקדם – בית מכירות פומביות ב"מ לרכוש עבורו את הפריטים/ה המופיעים בו, וזאת במחיר הנמוך ביותר האפשרי ובלבד שלא יעלה על המחיר המינימלי המפורט להלן. מילוי הטופס מהווה התחייבות של מגיש ההצעה לרכוש את הפריט במחיר הפתיחה במקרה בו לא תהיה כל הצעה נוספת לרכישת הפריט מצד קוונים אחרים. קדים תעשה מיטב שיוכלת למלא את ההוראות. אולם, לא תוטל עליה שום אחריות בגין אי ביצוע ההוראות הצעת המחיר.

ההצעה יש להגיש במדרגות קבועות עפ"י הטבלה שלהלן.

עמלת הקניה היא 23%.

הנני מאשר כי קראתי את תנאי המכירה המופיעים
בקטלוג ואני מסכים להם.

Terms of Sale

1. "Kedem" Public Auction House ("Kedem") acts as agent for sellers of items to be offered for sale to the public (the Sellers').
2. "Kedem" will produce a catalogue for every sale (The Catalogue), which will include a list of items available at the sale, their serial numbers and opening prices. For the avoidance of doubt, information provided in the Catalogue, including opening prices, descriptions of items and any other information concerning the items, are solely for the purpose of information for potential buyers and are in no way to be construed as stand and/or obligation on behalf of "Kedem" and/or its employees and/or representatives. Kedem reserves all rights to the pictures that appear in the catalog.
3. "Kedem" will appoint a person as manager of the sale (the Auctioneer) who will be responsible on its behalf for the execution and management of the auction.
4. The Auctioneer reserves the right to prevent participation in the auction of any person. The auctioneer reserves the right to determine the winner of each lot, to cancel the sale of any item (even after it's sold) or to re-enter it for sale, at his own discretion and at any stage whatsoever. The auctioneer also has the right to withdraw or add items to the sale and to add or withdraw from the Catalogue any information about an item to be offered in the auction on the basis of information received by "Kedem" after publication of the Catalogue.
5. In order to participate in the auction, a potential purchaser must obtain a numbered paddle before the auction which will enable him to bid at the auction.
6. The auction will be conducted using US Dollars as currency.
7. On the fall of the hammer and the acknowledgment of the numbered paddle of the offeror by the Auctioneer, the offeror's offer will be binding and will be considered to be accepted and title to the item will pass to the offeror whose offer was accepted (the Purchaser), subject to the fulfillment by the Purchaser of all payment obligations to "Kedem" as set out hereunder.
8. The amount mentioned in an offer at a sale by a Purchaser which is accepted (the Hammer Price) shall be paid to "Kedem" by the Purchaser, together with the **commission of 23% of the Hammer Price** (the Commission) and Israeli VAT on commission only. Payment to "Kedem" shall be effected immediately upon the conclusion of the auction but, at any event, not later than seven days after the date of the auction.
9. **Payment can be made in cash (New Israeli Shekels or US Dollars), check (NIS or US Dollars), credit card or via bank wire transfer.**
10. **A 3% discount will be given to buyers who remit payment within 7 days of the date of the auction, in cash (NIS or US Dollars), check (NIS) or bank wire transfer.**
11. **It is the responsibility of the buyer to collect the purchased items directly from the offices of "Kedem," or have them collected by a delivery service or courier on his behalf. In certain cases in which a buyer so requests, "Kedem" can, at its sole discretion and without taking or accepting any responsibility for damages or loss, pack and ship the items to the buyer, provided the buyer pays in advance for the full cost of shipping and handling. The cost of shipping and handling varies according to type, size and weight of the package, the shipping method and the shipping destination. For further information about shipping methods and charges, please contact "Kedem".**
12. An item which is priced in US dollars will be calculated in New Israel Shekels in accordance with the representative rate of exchange published by Israel Bank on the date of the auction.
13. A Purchaser is liable to pay interest on any delay in payment, at the rate of 2% per month of the amount payable, with adjustments to index-link all outstanding amounts payable to the Dollar Exchange Rate
14. The purchaser, whether for himself or for another, is obliged to pay for the items and take them. The auctioneer has the right to take any means he thinks appropriate to ensure the purchaser keeps his obligation, among these to cancel a sale, sell the item to another, charge the purchaser with any expenses caused to the auctioneer including interest and index linkage, sue for compensation, delay the release of the item and add all expenses to the sum due.
15. "Kedem" is responsible for the information given regarding the items' nature, originality and condition. However all information given by "Kedem", in its capacity as agent for the consignor, and based on accumulated information and the experience of its experts. It is entirely the responsibility of the prospective purchaser to check and inspect the items to determine condition, quality, authenticity, size, authorship during the allocated time prior to the auction. The purchaser may submit in writing, any doubts regarding the authenticity and condition of the item within 30 days of the sale. If it is proven to "Kedem" that there has clearly been an error in the information which was given relating to any item, "Kedem" shall refund any sums paid by the purchaser and the item shall be returned to the possession of "Kedem". Subject to this obligation, the purchaser shall have no claims and/or further demands with respect to that item.
16. A purchaser is obliged to collect the purchased item and to fulfill his obligations to pay for the item no later than seven days from the date of the sale of the item. For the avoidance of doubt, the right to possession of the item will pass only once

תנאי מכירה

1. "קדם - בית מכירות פומביות" (להלן "קדם") פועלת כשלוחה מטעם מוכרי הפריטים המוצעים למכירה פומבית.
2. "קדם" תפיק קטלוג לכל מכירה (להלן: "הקטלוג") ובו יפורטו, בין היתר, הפריטים המוצעים למכירה, מספריהם ומחירי הפתיחה שלהם. למען הסר ספק, הנתונים המופיעים בקטלוג נועדו לשמש לצרכי מידע בלבד לקונה ואין בהם כל אחריות לגבי תאור, יחוס, בעלים קודמים, תקופה, מקור או כל נתון אחר. הזכיות על התמונות המופיעות בקטלוג שמורות ל"קדם".
3. המחירים אשר מופיעים ברשימת הפריטים, הינם מחירי מינימום ואינם מהווים הערכה.
4. "קדם" תמנה אדם לתפקיד מנהל מכירה, שיהיה אחראי מטעמה, בין היתר, לעריכת המכירה הפומבית וניהולה.
5. מנהל המכירה שומר לעצמו את הזכות למנוע השתתפות במכירה מאנשים שאינו מעוניין בהשתתפותם. למנהל המכירה הסמכות הבלעדית לקבוע מי זכה במכירה, לבטל מכירה של פריט כלשהו (גם אחרי מכירתו), או להעמידו מחדש למכירה חזאת עפ"י שיקול דעתו הבלעדי. כן רשאי מנהל המכירה להוסיף או להוציא פריט מהמכירה, או לשנות נתונים לגבי פריט המוצע למכירה שנתקבלו לאחר הדפסת הקטלוג.
6. השתתפות במכירה מותנית בקבלת שלטית ממוספרת. הקונה כבוח יצטייד לפני המכירה, בשלטית ממוספרת כאמור, אשר תשמשו לצורך הצבעה במכירה.
7. המכירה תתנהל בדולרים של ארה"ב.
8. "מחיר פטיש" לעניין המכירה הפומבית משמע הסכום הנקוב כהצעת קונה כבוח שהצעתו נתקבלה עפ"י תנאים אלה. מיד לאחר הקשת הפטיש והכרזת מספרו הסידורי של הקונה כבוח ע"י מנהל המכירה, יתישב הצעת הקונה כבוח כנתקבלה והפריט שהוצג למכירה יופרך לקניינו של אותו קונה מציע הצעה (להלן: "הקונה הזוכה"), בכפוף לביצוע מלוא ההחייבויותיו לתשלום עפ"י הסכם זה. הקונה כבוח שהצעתו נתקבלה ישלם ל"קדם", בתוספת מחיר הפטיש, **עמלה בשיעור 23% בתוספת מע"מ** (על העמלה) התשלום המלא יעשה מיד בסיום המכירה.
9. **ניתן לשלם במזומן (שקלים או דולרים), המחאה (שקלים או דולרים), כרטיס אשראי או העברה בנקאית.**
10. **לקונה אשר ישלם תוך 7 ימים מיום המכירה במזומן (שקלים או דולרים), בהמחאה שקלית או בהעברה בנקאית, תינתן הנוחה בסך 3%.**
11. באחריות הקונה לדאוג להוצאת הפריטים שרכש, ישירות ממשרד "קדם", או באמצעות שליח או חברת משלוחים מטעמו. במקרה שהרוכש יבקש, "קדם" תוכל, ללא אחריות מצדית, לארוז ולשלוח את הפריטים בתשלום מלא על חשבון הקונה. לתעריפי אריזה ומשלוח יש לפנות למשרד "קדם". המחיר מותנה בסוג האריזה, חברת המשלוח וארץ היעד.
12. תשלום בשקלים עבור פריט שמחירו נקוב בדולרים ארה"ב, יחושב לפי שער ההיליפין (שער יציג) של דולר ארה"ב המפורסם ע"י בנק ישראל ביום המכירה.
13. כל פיגור בתשלום, יגרוז חיוב ריבית פיגורים על הסכום החייב בשיעור של 2% לחודש בתוספת הפרשי הצמדה לשער הדולר ארה"ב.
14. הרוכש פריט כל שהוא, בין אם לעצמו ובין אם עבור אדם אחר, מתחייב לשלם עבור הפריטים ולקחתם. בידי מנהל המכירה הסמכות לנקוט בכל האמצעים שייראו לו על מנת שהרוכש יעמוד בהתחייבותו ובין השאר גם לבטל מכירה, למכור הפריט לאחר, לחייב את הרוכש בהוצאות שנגרמו למנהל המכירה כולל ריבית והצמדה, להגיש תביעת פיצויים, לעכב שחרור הפריט ולהוסיף לסכום המגיע את ההוצאות שנגרמו.
15. "קדם" אחראית כלפי הקונה כבוח ליתן מידע באשר למאות הפריט, מקוריותו ומצבו. מבלי לגרום מהאמור לעיל, מובהר בזאת כי מידע הנמסר ע"י "קדם" ניתן במעמדה כשלוחה מטעם המוכר ומבוסס על מידע מצטבר וניסיון מומחים מטעמה. על כל קונה כבוח לבדוק במהלך הצגת הפריטים לקהל ובמסגרת שלפני המכירה, את מצבו, גודלו, מקורו, טיבו וערכו של הפריט. מבלי לגרום מהאמור, לקונה הזוכה נתונה הזכות להשיג בכתב בפני "קדם" בכל הנוגע למקוריותו ומצבו חזאת לא יאוחר מ- 30 יום ממועד המכירה. היה יוכיח "קדם" שאכן נפלה טעות במידע שנמסר לגבי הפריט, תשיב "קדם" לקונה הזוכה את הסכום ששולם כנגד החזרת הפריט לחזקתה. ביצועה "קדם" הלכה כאמור, לא יהיו לקונה כל תביעות ו/או דרישות נוספות כלפיה.
16. הקונה מתחייב לקבל לחזקתו את הפריט שרכש ולהשלים את התחייבויותיו לתשלום לא יאוחר משבוע ממועד המכירה. למען הסר ספק, מסירת החזקה בפריט תעשה רק לאחר שהשלים הקונה את מלוא התחייבויותיו לתשלום.
17. "קדם" תייצג ללא תשלום לקוחות אשר נבצר מהם או אינם מעוניינים להשתתף במכירה. לקוחות אלו יתבקשו למלא עד יום המכירה את "טופס הצעת מחיר" המופיע בקטלוג המכירה או באתר האינטרנט של "קדם". למען הסר ספק, כל מעשה ו/או מחלד לייצוג כאמור, אין בהם כדי להטיל על "קדם" ו/או על הפועל כל מכה חבות מכל סוג. "טופס הצעת מחיר" יתקבל עד שלוש שעות לפני שעת המכירה.
18. לקוחות המעוניינים להשתתף במהלך המכירה באמצעות הטלפון, מתבקשים לפנות מראש ובהקדם לצורך תיאום ולא יאוחר משלוש שעות לפני שעת המכירה.
19. לבתי המשפט המוסמכים בעיר ירושלים מוקנית סמכות השיפוט היחידה והבלעדית בכל סקסון הנוגע לעניינים הנובעים ו/או הקשורים לרכישת ו/או למסירת הפריט בין "קדם" לבין הקונה.
20. בכל מקרה של חילוקי דעות, הנוסח העברי הוא הקובע.

the purchaser has fully filled his payment obligations as set out in these conditions.

17. "Kedem" will represent, free of charge, potential purchasers who do not wish or who are unable to attend the auction. These potential purchasers are requested to complete the Rights to Bid form in the catalogue or website, no later than one day prior to auction. "Kedem" will not be liable, under no circumstances, for any error, emissions in connection therewith. Absentee bidding forms will be received no later than 3 hours before the auction.
18. Any potential purchaser who wishes to participate in the auction via telephone shall make the necessary arrangements within a reasonable time before commencement of the auction and no later than 3 hours before the auction.
19. The courts of Jerusalem, Israel, shall have the sole jurisdiction in any dispute between "Kedem" and the purchaser or any potential purchaser, based on the details of this agreement and/or related to the sale and/or to the transfer of any item.
20. In any case of doubt the Hebrew version of this Terms Of Sale will be the binding document.

פרט מפריט 110

Detail from item 110